

ජිනාලංකාර වර්ණනාව.

Jinalankara Warnana.

By The

Tripitaka Vagiswaracharya

THE VEN. BUDDHARAKSITA

Maha Thera.

ජිනාලඞ්කාර වර්ණනාව.

ආචාර්‍ය්‍ය වැලිපටන්විල ශ්‍රී දීපඞ්කරාභිධාන ස්වාමීන්
වහන්සේද

ආචාර්‍ය්‍ය බටපොළේ ශ්‍රී ධර්මපාලාභිධාන ස්වාමීන්
වහන්සේද යන
දෙදෙනාවහන්සේ විසින් සංශෝධිතයි.

කේ. ඩී. ජේ. ගුණතුඞ්ග පැමැති මිවිසින්
අළුත්ගම
සද්ධර්මප්‍රකාශ මුද්‍රාඝන්ත්‍රාලයෙහි
මුද්‍රිතව ප්‍රකාශිතයි.

බුදු වර්ෂ 2456. ක්‍රි. වර්ෂ 1913

ජිනාලඞ්කාර වණ්ණනා.

සම්මාසම්බුද්ධපරිනිබ්බානතෝ

අඨාරසසත (1800) සම්මිතෙවසෙස

රොහණජනපදෙදිතෙන තිපිටකවාචිස්සරාචරියෙන

හදන්න බුද්ධරක්ඛිතත්ථෙර මහාසාමිනා

පණීතා.

වැලිපටන්වීල ගාමජෙන

සිරිමතා ආචරිය දීපඞ්කරසාමිනාචෙව

බටපොල ගාමජෙන

සිරිමතා ආචරිය ධම්මපාල සාමිනාච

සංසොධිතා.

කේ. ඩී. ජේ. ගුණතුඞ්ග නාම්කෙන

සොගතෙන

අළුත්ගමනාමගාමෙ

සද්ධම්මපකාසමුද්‍රයන්තගෙහෙ මුද්‍රුපයිත්වා

පකාසිතා.

බු. ව. 2456

Jinalankara Vannana.

A TREATISE OR THE LIFE AND TEACHINGS OF SAKYAMUNI.

By The

Tipitaka Vachissarachariya

Ven. Buddharakkhita Maha Thera,

Rohana of Ceylon.

REVISED & EDITED

By

Revd. W. Deepankara Thera

&

Revd. B. Dhammapala Thera.

PUBLISHED BY

K. D. J. Gunatunga,

Managing Proprietor of the Saddharmaprakasa Press,

ALUTGAMA, BENTOTA.

1913

ජිනාලඞ්කාරවණ්ණනා

දෙඩන්දුවගාමෙ

සෙලබිම්බාරාමමජ්ඣාවසතා

බුද්ධසිද්ධන්තාචරියසිරිධම්මරක්ඛිතචන්දකිත්තිනා

සිරි සීලක්ඛන්ධාභිධානෙන

අමරපුර කල්‍යාණිවංසනිකායික මහානායකථෙරපාදෙන

සමාදරං පටිඤ්ඤාතා.

Approved by

Buddhasiddhantacharlya Dhammarakkhita Chandakitti

E. N. Seelakkhandhabhidhana

Amarapura Kalyaniwansika Nayaka Thera

Sailabimbarama Vihara

Dodanduwa.

විසඤ්ඤපනං.

———:o:———

විදිතොයෙව් තිපිටකවාවිස්සරෙන විමලවිපුලබුද්ධිනා බුඩරක්ඛිතාචරියෙන පණ්ඩිතෙ සවණ්ණනෙ **ජිනාලඞ්කාරෙ** සබ්බසං විදූනං. මූලමත්තං තාව තතො උඩරිත්වා ඉමස්මිං සීහලභාසාය කතාය ව්‍යාඛ්‍යාය ච සමලඞ්කරිත්වා ඉතො වාදසසංවච්ඡරතො පුබ්බෙ මුඤ්චයිත්වා පාකටිකතං. පරං තස්සුඩරණෙ වණ්ණනායත්තානි පි බුඩරක්ඛිතාචරියකතානි පඤ්ඤානි උද්ධටානි කෙවලං තෙසම්පි අත්ථාවගමෙ සමුස්සුකචිත්තානං මනොරථපූරණත්ථං. තස්මා තෙහි වඤ්චිතං තං මූලමත්තන්නි දට්ඨබ්බං. වුත්තමෙවෙතං තත්ථ සීහලවිසඤ්ඤපනෙ අමෙහි "ගන්ථාදිමහිසුඛඤ්ඣඩුක්ඛ" න්නාදිගාථාත්තයඤ්ච තත්ථ තත්ථ පරිච්ඡිදනෙන නමොක්කාරරූපා ගාථායොච ගන්ථපරියොසානෙ **ලඛාහිසෙකොත්‍යාදි** ගාථාත්තයඤ්චෙත්‍යෙතා ගාථායොවණ්ණනායත්තා න තු මූලායත්තාති සඤ්ඤායතෙති. යස්මා පුන ජිනාලඞ්කාරො භගවතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස සබ්බෙපි බුද්ධගුණෙ විත්ථාරතො දස්සෙත්වා බුද්ධානුස්සතිරූපෙන කතොපි පඨමයත්තා සුයොගාවචරානං ධම්මකථිකානං වා නයඨානරූපං තෙසු බුද්ධගුණෙසු කොසල්ලං ජනෙතුං සමත්ථො හොති? තස්මා අත්තනාව බුඩරක්ඛිතාචරියෙන පාළ්‍යඞ්කථාදයො ආහරිත්වා සුට්ඨු තස්සායං වණ්ණනා කතා යත්ථ සබ්බෙපි බුද්ධගුණපරියායෙන දස්සිතා මූලසමිං සරූපෙන වණ්ණිතා හොන්ති, පොරාණකෙහිපි කෙහිචි ධම්මපදබ්‍යඤ්ජකාරෙහි ආචරියෙහි ඉමං ජිනාලඞ්කාරවණ්ණනං ගරුට්ඨානෙ ඨපෙත්වා තත්ථ වුත්තානුසාරෙන කෙචි බුද්ධගුණා ආහරිත්වා තෙසු සකීයධම්මපදබ්‍යඤ්ජෙසු සඞ්ගහිතා දිස්සන්ති. එවං විධොහි සො ගරුළගොම්බා ආචරියෙන සීහලභාසාය කතො බොධිවංසපරිකථා රූපො ධම්මපදදීපිකානාම ධම්මපදබ්‍යඤ්ජනා. තතො කිං බහුං වත්තබ්බං හොති? අස්සා ජිනාලඞ්කාරවණ්ණනාය සබ්බඞ්ගම නොරමත්තවිසයෙ. සබ්බථාපෙසා සබ්බෙහි සප්පඤ්ඤෙහි උග්ගහණධාරණාදිනා පරිසීලයිතබ්බාව සඞ්මූලෙන. සා එවං පරිසීලිතා සන්තියා සංවත්තෙතය්‍යාති. වුත්තංහි තත්ථෙව:—

" නාකතව්‍යාකරණච ධම්මවිනයං සුට්ඨාහි යො පඤ්ඤවා
නෙනාසං සුවිසාරහුනරචනා විඤ්ඤූයතෙ කෙවලං,
හෙතූචාපි ඵලෙන තෙන ච ඵලං සම්පස්සමානෙ තතො
බොධිං සදදහතෙව ත්‍යස්ස මහතා වාසාමතො සම්භවං.

සෝ සද්දහනෙනා පන තස්ස බොධිං
වුත්තානුභාවෙන යථානුබොදි,
කථෙති විඤ්ඤූති ච සෝ මුහුත්තෙන?
ඔහාය පාපානි උපෙති සන්තිං"ති.

එත්ථ පන සොළසපරිච්ඡෙදා හොන්ති:— **සොභාවචරවණ්ණනා-වත්ථුසෝධනි භාථාවණ්ණනා- නිච්ඡබ්බුඩඝඨිතවණ්ණනා-ව්‍යාකරණවණ්ණනා-බොධිසමභාරවණ්ණනා-ගබ්භොක්කන්තිවණ්ණනා-ව්ජාතමඞ්ගලවණ්ණනා-අභාරිකසම්පත්තිවණ්ණනා-මහාපධාන වණ්ණනා- මාරවිජයවණ්ණනා- අභිසම්බොධිවණ්ණණනා-දෙසනාඤාණවණ්ණනා-පාටිහාරියවණ්ණනා-නවගුණවනා- බුඩපූජාවිධාන වණ්ණනා- පත්ථනා** වණ්ණනාවෙති. එතෙසු පරිච්ඡෙදෙසු යෝ යෝ පකතමත්ථා යෝ සෝ හෙට්ඨාවුත්තනියාමෙන සුට්ඨුවණ්ණිතෝ හොති. අථායං සවණ්ණනාසස්ස ජිනාලඞ්කාරස්ස කත්තුභූතෝ **තිපිටකවාචිස්සරාවරිය බුඩරක්ඛිත මහාථෙරපාදෙ** භගවතෝ සම්මාසම්බුඩස්ස පරිනිබ්බානා සත්තරසසතෙ වස්සෙ අතික්කන්තෙ **රොහණජනපදෙ** ජාතෝ. වුත්තං හෙතෙනෙව ගන්ථ පරියොසානෙ:—

"සත්තාරසසතෙ වස්සෙ ගතෙ ලඞ්කාතලෙ තදා,
රොහණෙ සුවිවංසම්හි ජාතෝ පත්ථට ඛිත්තිමා.

බුද්ධරක්ඛිතනාමෝ සෝ භික්ඛූනං ගණවාචකෝ,
අභිධම්මනහෙ වායු වෙගොව මතියාගතෝ.

ඤාණාසිනා තිතික්ඛෙන ජිතමාරබලං ජිනං,
ජිනාලඞ්කාරනාමෙන අලඞ්කාරෙනලඞ්කරී"ති.

රාජාපි මහාපරක්කමබාහු අස්ස ථෙරපාදඤ්ඤුපපත්තිතෝ වස්ස වයතෝ පුබ්බෙ අට්ඨනවුත්‍යධිකසොළසසතම්තෙ සොගතවස්සෙ ලඞ්කාරජ්ජසිරිං පත්තෝ හොති. සෝ පුන රාජිත්තෙ තෙත්තිංසවස්සං රජ්ජසිරිමනුභවිත්වා දිවංගතෝ.තස්මාස්ස රඤ්ඤෝ කාලෙ බුඩරක්ඛිතාචරියෝ තරුණවයෙ ඨිතොති විඤ්ඤායතෙ. අනෙනහි කතර සම්මා වයෙ ඨිතෙන **ජිනාලඞ්කාරෝ** පණීතොති සුඤ්ඤ නපපතීයතෙ. තං යථාවා තථාවා භවතු. ගන්ථසීමස්ස නිම්මාණං ඉතෝ සත්තසත වස්සපපමාණතෝ පුබ්බෙ අහොසීති නිඨමෙත්ථගන්තබ්බං.

අයංපන ජිනාලඞ්කාරවණ්ණනා බුඩගුණෙසු කොසල්ලමභිප්පත්‍යත්තානමවස්සං පරිසීලනාරහාපි න එත්තකං කාලං කෙනචි මුඤ්චිතාති ඛිත්තචිත්තා මයං සාසනවුඩ්ඪිං පත්ථයමානා සංසොධෙත්වා ඉමං පාකටිකාතුං මනිමකරිම්හ. ඉමිස්සා සංසොධනෙ ඡ්පොත්ථකානි උපයොජිතානි අමෙහි. තත්ථ පඨමං දෙවගොඩහාමෙ සිරිවඩ්ඪනාරාමාධිපතිනා ධම්මතිලකාභිධානෙන සද්ධම්මවංසනිකායිකෙ

නායක මහාථෙරෙන දුතියං ගාලුනගරායත්තෙ දෙවාතුරගාමෙ සුධම්මාරාමාධිපතිනා **සඞ්ඝානන්ද මහාථෙරෙන** තතියං බටපොල ගාමෙ සුභද්දාරාමාධිපතිනා **කල්‍යාණනිස්ස මහාථෙරෙන** චතුත්ථං උපඩ්ඪපොත්ථකං අම්බලම්ගොඩගාමෙ සුනන්දාරාමාධිපතිනා **ඉන්ද ජෝතිත්ථෙරවරෙන** පඤ්චමං මරම්මපොත්ථකං දඩ්ලුගාමෙ වාලු කාරාමාධිවාසිනා **මෙධානන්දත්ථෙරෙන** ඡට්ඨං සීනිමොදරගාමෙ ජය සුමනාරාමාධිපතිනා **සිලානන්ද ගිරිධානෙන මහාථෙරෙන** දින්නං. තත්ථහි පඤ්චපි සීහලපොත්ථකානි විසෙසෙන බහූසු ඨානෙසු ඌන තාදෙසදුට්ඨානි. එකමෙව මරම්මපොත්ථකං සම්පුණ්ණං. සබ්බානිපි පුන විරසඤ්ඤාතවිසමක්ඛරපදපාඨාදීහි දුට්ඨානෙව. තථාපි තානි සබ්බානි පොත්ථකානි සමොලොකෙත්වා යථාවකාසං සංසොධිතායං ජිනාලඞ්කාරවණ්ණනා අමෙහි.පරන්තෙත්ථ දසසු තථාගතබලෙසු ඣානවිමොක්ඛසමාධිසමාපත්තිසංකිලෙසවොදානවුට්ඨානඤාණං ඡට්ඨ ඨානෙ ඉන්ද්‍රියපරොපරියත්තඤෙමත්තතාඤාණං සත්තමට්ඨානෙ ච පදුත්තතං දිස්සති. නායං පාළියා අට්ඨකථාය ච සමෙති. තත්ථ හි ඉන්ද්‍රිය පරොපරියත්තාඤෙමත්තතා ඤාණස්ස ඡට්ඨට්ඨානෙ ඉතරස්ස ච සත්තම ට්ඨානෙ පයොගො දිස්සති. එත්ථාපි තානි තත්ථෙව පයොජෙතබ්බානි. න විපරිතපයොගෙ හෙතු දිස්සති. තස්මායං විරසඤ්ඤාතදොසොති සක්කා අනුමාතුං. යදි ඉමස්ස සංසොධනස්ස පාඨමිකත්තා අඤ්ඤානිපි එත්ථ වජ්ජානි අවසිට්ඨානි දිස්සන්ති? තානි ධම්මපරෙහි සුට්ඨු සං සොධෙතබ්බානීති සවිනයං අම්හාකං පත්ථනා හොති තෙසං සව්ඩෙ.

යෙ ඉධ මහාථෙරා පොත්ථකදානෙන අම්හෙ අනුග්ගහණ්හිංසු?තෙ සං තාව මහාථෙරානං සාසනට්ඨිතිකාමානං සබ්බසං හෙට්ඨාවුත්තා නං කතඤ්ඤුනො මයං භවාම. අපරං ගන්ථසිමස්ස මුද්දාපයිත්වා පාක ටිකරණෙ වාලුකාතිත්ථගාමෙ විජෙජාභාසපරිවෙණෙ උපජ්ඣායෙන ධම්මවිනයසද්දසත්ථාදීසු කොසල්ලපත්තෙන පවරගුණනිධා නෙන සත්ථාගමවුද්ධිකාමෙන බණ්ඩරමුල්ලගාමජෙන **අමරසිහතිස්ස ථෙරවරෙන** අත්තනො පරමඛුලූපගො අලුත්ගමගාමෙ සඩ්ඪමපප කාසමුද්දයන්තාලයජ්ඣක්ඛෙකා පරමසොගතා **සෝ. ඩී. ජේ ගුණතු ඔඝ** මහාසයො ව්‍යාපාරිතො හොති. තෙන තස්සෙව ථෙරවරස්ස විසිට්ඨසාහය්‍යලාභෙන මයං ඊදිසලොකහිතකිච්චස්ස නිප්ඵාදනෙන පරං පීතිං භජිතුං සක්කුණිම්හාති තස්සාපි ථෙරවරස්ස තථෙව මයං කතඤ්ඤූනො භවාමාති.

සි ව ං.

W. DEEPANKARA THERA
B. DHAMMAPALA THERA

අනුක්‍රමණිකා.

පිටෙ—පන්තිය			පිටෙ ආපන්නය
1 —	4	පණාමගාථා වණ්ණනා	12 — 17
12 —	19	යොගාවචර වණ්ණනා	17 — 28
17 —	31	බුද්ධගුණ වණ්ණනාරම්භො	21 — 30
21 —	32	පඨමං තථාගත බලං	23 — 25
23 —	27	දුතියං තථාගත බලං	24 — 14
24 —	16	තතියං තථාගත බලං	24 — 29
24 —	31	චතුත්ථං තථාගත බලං	25 — 6
25 —	8	පඤ්චමං තථාගත බලං	26 — 10
26 —	12	ඡට්ඨං තථාගත බලං	26 — 28
26 —	30	සත්තමං තථාගත බලං	27 — 13
27 —	15	අට්ඨමං තථාගත බලං	28 — 2
28 —	4	නවමං තථාගත බලං	28 — 20
28 —	22	දසමං තථාගත බලං	28 — 23
28 —	26	මහාකරුණාසමාපත්තිඤාණං	32 — 2
32 —	4	චතුපටිසම්භිදාඤාණං	32 — 14
32 —	14	සත්තසත්තතිඤාණවත්ථූනි	32 — 29
32 —	31	පඤ්චබුද්ධකිච්චානි	44 — 29
49 —	31	වත්ථුසොධනී ගාථා වණ්ණනා	46 — 16
49 —	1	හිමවන්ත වණ්ණනා	58 — 11
58 —	13	ජම්බුදීප වණ්ණනා	58 — 17
58 —	19	මනුස්සලොකවණ්ණනා	61 — 28
61 —	34	තිරච්ඡානදුක්ඛවණ්ණනා	63 — 2
63 —	4	පෙතදුක්ඛවණ්ණනා	63 — 25
63 —	27	නිරයවණ්ණනා	69 — 15
69 —	17	දුග්ගති කථා	69 — 27
69 —	29	සග්ග කථා	76 — 28
76 —	30	බ්‍රහ්මලොක කථා	78 — 28
49 —	1	නිවිධබුද්ධිකෙඛත්තවණ්ණනා	89 — 8
89 —	11	අනඤ්ඤසාධාරණදීපනීගාථා වණ්ණනා	97 — 31
98 —	1	අසාධාරණඤ්ඤණ වණ්ණනා	101 — 23
101 —	26	පුබ්බාභිනීහාර වණ්ණනා	116 — 18
116 —	21	ව්‍යාකරණ වණ්ණනා	122 — 12
122 —	15	බොධිසම්භාර වණ්ණනා	135 — 7
135 —	10	ගබ්භොක්කන්තිවණ්ණනා	141 — 21

පිළෙ—පන්ති	තොපපත්ති	පිළෙ ආපන්න්‍ය
141 — 24	විජාතමඛිල වණ්ණනා	154 — 34
155 — 1	අගාරිකසමපත්තිවණ්ණනා	162 — 24
162 — 27	නෙක්ඛම්මජ්ඣාසය වණ්ණනා	170 — 17
170 — 19	පාදුඞ්ගවිම්හය ගාථා	172 — 8
172 — 10	පාදුඞ්ගවිම්හයභාවදීපනීගාථාවණ්ණනා	185 — 24
175 — 26	අපුනරාවත්තගමනදීපනීගාථා	176 — 28
177 — 1	අපුනරාවත්තගමනදීපනීගාථාවණ්ණනා	178 — 3
178 — 5	අබ්භන්තරානඛහඛඛං	180 — 31
181 — 1	අබ්භන්තරානඛහඛඛං	199 — 20
199 — 21	මහාපධාන වණ්ණනා	208 — 17
208 — 20	මාරපරාජය වණ්ණනා	223 — 19
223 — 22	අභිසම්බොධි වණ්ණනා	237 — 27
228 — 1	දෙසනාඤ්ඤ වණ්ණනා	242 — 26
243 — 1	තිපාටිහාරිය වණ්ණනා	257 — 16
257 — 19	නවගුණ වණ්ණනා	284 — 27
285 — 1	බුද්ධපූජාවණ්ණනා	288 — 28
289 — 1	පත්ථනාගාථා	290 — 4

ජිනාලඞ්කාරවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ජිනාලඞ්කාරවණ්ණනා.

නමො තස්ස
භගවතො අරහතො සම්මාසම්බුද්ධස්ස.

සුඛඤ්ච දුක්ඛං සමතායු පෙක්ඛං
නෙච්ඡි යො කාමමකාමනීතං,
අසඞ්ඛතං සඞ්ඛත සම්භවං භවං
හිත්වා ගතො තං සුගතං නමාමි.

තත්ථ **සුඛනති** කායිකචෙතසිකං සුඛං සොමනස්සං; අපරිමිත සමයසමුපචිතකුසලබලජනිතං යං මනුස්සලොකෙ සිඛාපත්තං චක්කවත්ති රජ්ජසුඛං, තං; **නෙච්ඡි**, තෙන කාමසුඛල්ලිකානුයොගපහානං දස්සෙති; **දුක්ඛඤ්ච** ඡබ්බස්සානි පධානචරියායගහිතං දුක්ඛඤ්ච පාරමිතාපූරණකාලෙ නෙත්තදානාදිදුක්ඛඤ්ච නෙරයිකාදි වට්ටදුක්ඛඤ්ච; **නෙච්ඡි**, තෙන අත්තකිලමථානුයොගපපහානං දස්සෙති; **සමතායුපෙක්ඛං**නති, අත්තවයවජ්ජිතාය මජ්ඣිමාය පටිපදාය ලද්ධං 1 යං උපෙක්ඛාසති පාරිසුද්ධි චතුත්ථජ්ඣානං, යාව තපපාදක අරහත්තඵලවිමුත්තියාසමංඡළඞ්ගුපෙක්ඛා තම්පි **නෙච්ඡි**, අනුපාදා පරිනිබ්බානමෙව ඉච්ඡීති අධිප්පායො, **කාමනීතනති** කාමතණ්හාය නීතං භවසම්පත්තිඤ්ච; **අකාමනීතනති** කාමවජ්ජදප්පහානෙන ලඞ්ඝං ලොකුත්තර සම්පත්තිඤ්ච **නෙච්ඡි**; අථවා **කාමනීතනති** අත්තනො ඉච්ඡායනීතං; යං දීපඞ්කර පාදමූලෙ අභිනීහාරං කත්වා අපරිමෙය්‍යකාලමහි චක්ඛුදානාදීසු උපපන්නං දුක්ඛං අධිවාසෙත්වා මහන්තෙනා යාසෙන ලඞ්ඝං බුද්ධත්තං, තස්මිං අත්තනො ඉච්ඡාය ගහිතදුක්ඛෙව තෙන ලඞ්ඝබුද්ධත්තෙනෙව ආලයං විස්සජ්ජි; **අකාමනීතනති** නිබ්බානාරම්මණිකං අරහත්තඵලඤ්ච න ඉච්ඡි; පඨමපාදසස්ස විසෙසනං කාතබ්බං; **අසංඛත සම්භවං භවං සංඛත සම්භවං භවනති** සම්බන්ධො, **භවන්ති** වෙත්ථ සම්පත්තිව උපපත්තිව, යං නිබ්බාන සච්ඡිකිරියාය ලද්ධං මග්ගඵලසබ්බකුසලානාදි

1'ලඞ්ඝබ්බං' ලඞ්කා=

සමපත්තිසඞ්ඛ පඤ්ඤත්තාරම්මණිකං ඣානසමපත්තිසඞ්ඛ, අපරිමිත පුඤ්ඤූපජනිතං භවභොග සමපත්තිසඞ්ඛ යො නෙවඉච්ඡි,තංසුගතං නමාමීති අත්ථො.

යඤ්චානු භුත්වා න ජරාමරා සුං
යෙවානුභුත්වාන 'ජරාමරාසුං?
තං තෙ නමිත්වාන ගුණණ්ණවස්ස
වණ්ණෙන්න පූරෙමි මනාණ්ණවස්ස.

යඤ්චානුභුත්වානි යං නවවිධං ලොකුත්තර ධම්මං අනුභවිත්වා ගොචරාසෙවනෙන ච භාවනාසෙවනෙන ච අනුභවිත්වා අපරිමාණ දෙවමනුස්සා ජරාමරා නාඅහෙසුං ජරාමරණාදිවට්ටදුක්ඛතො මුත්තා අහෙසුං, තං ධම්මං නමිත්වාති සම්බන්ධො. **යෙවානුභුත්වානාති** යෙ අරියා තං ධම්මං අනුභවිත්වා අජරාවරා අහෙසුං, තෙ අරියෙනමිත්වාති සම්බන්ධො,**මනාණ්ණවස්සාති** මනාණ්ණවං අස්සාති පදවෙජ්දෙ, අස්ස ගුණණ්ණවස්ස බුඩස්ස වණ්ණන්න ගුණෙන බුඩගුණ දිපකෙන ජිනාලඞ්කාරෙන සොතූනං මනාණ්ණවං පූරෙමීති සම්බන්ධො.

එවං රතනත්තයස්ස පණාමං දස්සෙත්වා ඉදානි අත්තනො චිත්තක ථිභාවං දස්සෙන්තො ආහ ජිනෙන්ද්‍ර ඉච්චාදි,

ජිනෙන්ද්‍ර මත්තෙහ සකුමහාචාරිණී
ජිනොරසානං මුඛපඞ්කජාලිනි,
සරස්සතී මෙ මුඛගබ්භ ගබ්භිනී
රමත්වනායාස සදඤ්ච සූදනි.

තඤ්ච ජිනොව සො ඉන්ද්‍රොවාති ජිනෙන්ද්‍රො යථා සඞ්ඛ්‍යනති ආදි, අථවා යෙ තෙ ජිතපඤ්චමාරා සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානාදයො සාවකා,තෙසං ඉන්ද්‍රොති ජිනෙන්ද්‍රො, සීහානම්පි අගොචරො ආකාසගාමී ඡද්දන්ත වරවාරණරාජ ඉධ ඉහොනාම, ඉහොඉව ඉහො, අට්ඨසු පරිසාසු විසාරදත්තා මත්තොව සො ඉහොවාති මත්තෙහො,ජිනෙන්ද්‍රොව සො මත්තෙහොවාති ජිනෙන්ද්‍රමත්තෙහො,සහකුඛෙන න වත්තතීති සකුමෙහා හත්ථිමදෙ, ඉධ මදෙනාම මානමදාදිකං අභිභවමානො භගවතො චතුසච්ච දෙසනාවසෙන පවත්තෙතා අභිතනාදෙ; ජිනෙන්ද්‍රමත්තෙන හස්ස සකුමෙහා ජිනෙන්ද්‍රමත්තෙහ සකුමෙහා, කිං? තං, ආසභීවාචා; තස්මිං චරණසීලමස්සාති ජිනෙන්ද්‍රමත්තෙහසකුමහාචාරිණී, කා? සා, සරස්සතී අලිනී; සාදානි සරස්සතාලිනි භගවතො ආසභීවාචා සඞ්ඝමෙන නෙයඤ්ච නීතත්ථාදි පරමඤ්ච පූරිතත්තා ගබ්භිනී ජාතා අහොසි. **ජිනොරසානං මුඛපඞ්කජාලිනීති** ජිනස්ස ඔරසා ජිනො

රසා අරියසාවකා, තෙසං ජිනොරසානං, පඞ්කජම්ව පඞ්කජං මුඛ මෙව පඞ්කජං මුඛපඞ්කජං,අලිනීඉව අලිනී යථා අලිනී පදුමාදිසු රසං හරිත්වා මධුං කරොති එවමයං සරස්සතී සම්මුනි පරමත්ථ කවි කථාදිසු කවිරසං අත්ථරසං හරිත්වා ගාථාසිලොක පදබන්ධනවසෙන සුමධුරං මධුං කරොති, මුඛපඞ්කජේ අලිනී මුඛපඞ්කජාලිනි, මධුකරී සදිසා සරස්සතීති අත්ථො, එතෙන කිං වුත්තං හොති, සා සරස්සතී සම්මාසම්බුද්ධපජාපතා ච ගබ්භිනීව තස්ස පුත්තානං මුඛාරවින්දං පත්වා අත්ථකථාවසෙන විජම්භිතා සුරසා අහොසීති දීපෙති; **සරස්සති** මෙ මුඛගබ්භා ගබ්භිනීති එත්ථ සරස්සතීති සරසවති; සරස භාවකර කවිරසයුත්තා වාණී;මුඛගබ්භ ගබ්භිනීති න සමාසො මුඛග බෙහති වත්තබ්බ විභත්ති ලොපො කතො, තස්මා සා ආසඞ්ගීවාචා සඞ්ගමෙන ගහිතගබ්භා ජිනොරසානං මුඛපඞ්කජේ මධුරසං අනු භවිත්වා ලද්ධස්සාදා දුනි තෙසං පරිනිබ්බුතත්තා අඤ්ඤත්ථ විජායන ට්ඨානං අලභමානා ආගන්ත්වා මම මුඛගබ්භෙ වසති, තස්සාගමනං සුවාගමනං හොතු, අනායාසා හුත්වා සදත්ථං අත්තනො උත්තමත්ථං සූදනි විජායමානා පදත්ථසඞ්ඛාතෙ බහුප්පත්තෙ විජායමානා මම මුඛෙ අභිරමතු, කිං? වුත්තං හොති, භගවතා වුත්ත පාළිඤ්ච තස්ස පුත්තෙනහි වුත්තා අට්ඨකථඤ්ච ආහරිත්වා ජිනාලඞ්කාරං සුට්ඨු සංව ණ්ණණ්ඩිඃඃඃ

තත්ථ **යොති** යාදිසෝ කාලොවා සාමොවාති ආදි අනියමවචනං, තං බුඩ්ඪොති නියමෙති; **ලොකත්ථායාති** සත්තානං හිතසුඛනිප්ඵත්තියා, **බුජ්ඣතීති** පටිවිඣ සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණෙන එකෝ මහාපුරිසෝ; **ධඤ්ඤන්ති** හත්ථි අස්ස දාසි දාසාදි සවිඤ්ඤාණකං වා මුත්තාමණිරජතාදිඅවිඤ්ඤාණකං වා; **සුතාති** පුත්තාච ධීතරොච; **හරිසාති** කිලෙසසංසග්ගමාපජ්ජතා; **අඞ්ගානීති** හත්ථපාදකණ්ණනාසාදිඅවයවෝ; **ජීවිතන්ති** ජීවිතින්ද්‍රියපටිබද්ධං සකලං සරීරං; **චජීත්වාති** දානවෙතනාය පරෙසං දත්වා; ඉමිනා පඤ්චමහාපරිච්චාගෙ දස්සෙති, **සුසරඤ්ඤාති** අත්තනා නිප්ඵාදෙත්වා; **පාරම්මියානීති** පාරං නිබ්බානං ඉතෝ ගච්ඡන්ති එතාහීති පාරම්මියෝ; **නිදානාති** තයොදස, සමතිංස පාරම්මියොති අත්ථෝ; **අනුපමෙති** උපමානික්කනෙත, සිරොදානාදිසු තාදිසස්ස අඤ්ඤස්සඅභාවතොඋපමාරහිතෙ; **බොධිපක්ඛියධම්මෙති**බොධිවුච්චති චතූසු මග්ගෙසු ඤාණං, අථවා බුජ්ඣතීතිබොධි1භගවා, තස්සා බොධියාවා බොධිස්සවා2 පක්ඛෙභවා බොධිපක්ඛියා, කෙ?තෙ බොධිපරිපාචනියාචත්තාරෝ සතිපට්ඨානා චත්තාරෝ සම්මප්පධානා චත්තාරෝ ඉද්ධිපාදඋපඤ්ඤින්ද්‍රියානි පඤ්චබලානි සත්තබොජ්ඣඞ්ගාඅරියෝ අට්ඨඞ්ගිකෝ මග්ගොති ඉමෙ **සත්තනිංස** බොධිපක්ඛිය ධම්මා, තෙ; අරියමග්ග සාධකා ඤාණාදයෝ සම්භාරිංසපාරමියෝ ච බොධිපරිපාචනියෙ අනුපමෙ **සත්තනිංස** බොධිපක්ඛිය ධම්මෙ ච පූරෙත්වාති සම්බන්ධෝ; **පඤ්චාති** ඤාණෙන පාපුණිත්වා; **බොධිනන්ති** චතුමග්ගඤාණං; **විසුඛන්ති** රාගාදිමල රහිතං; **සකලගුණිද්ධන්ති** ඡළභිඤ්ඤා ච අසාධාරණ ඤාණානි චුද්දස බුද්ධඤාණානි අට්ඨාරස ආවෙණිකධම්මාති එවමාදි සකල බුද්ධගුණද්ධ යකං විසුඛං බොධිඤාණං පත්වා; **සසඞ්ඛාරා තිලොකෙන** තයෝ ලොකා සමාහටා තිලොකං, තස්මිං සත්ත සඞ්ඛාරඔකාසවසෙන තිලොකෙ කාමරූපාරූපවසෙන වා තිලොකෙ ඤාණුත්තරියතං පත්තෝ; **කත්වාති** කරිත්වා සාධෙත්වා; **දුක්ඛස්සඅනන්තන්ති** සකලස්සා පි වට්ටදුක්ඛස්ස අන්තං කොටිං අප්පුනරුප්පත්තිං අනුපාදා පරිනිබ්බානං සාධෙත්වා; **කතඤ්ඤුභඤ්ඤනතන්ති** පුබ්බබුඩ්ඪානං සන්තිකෙ කතපුඤ්ඤජනසමූහං; **දුක්ඛඤ්ඤාමොචයීති**ත්ථානි දුක්ඛතොච දුක්ඛහෙතුතොච දුක්ඛිනෙ ලද්ධොහාර පඤ්චක්ඛන්ධතොච මොචෙසි අනුපාදා පරිනිබ්බානා රහං අකාසීති අත්ථෝ, අයමෙත්ථ අනුපදවණ්ණනා. ඉදානි පදසම්බන්ධවසෙන අත්ථවණ්ණනා හොති.

යොචායං පුරිසවිසෙසෝ " ඉධ තථාගතෝ ලොකෙ උප්පජ්ජති අරහං සම්මාසම්බුද්ධෝ බහුජනහිතාය බහුජනසුඛාය ලොකානුක

1 'බොඩ්ඪෝ' 2 'බොඩ්ස්සවා'

මපකාය අත්ථාය හිතාය සුඛාය දෙවමනුස්සානං, තං බො පන භගවන්තං ගොතමං එවං කල්‍යාණෝ කිත්තිසද්දෝ අබ්භුග්ගතෝ, ඉතිපි සෝ භගවා අරහං සම්මාසම්බුද්ධෝ විජ්ජාචරණසම්පන්නෝ සුගතෝ ලෝකවිදූ අනුත්තරෝ පුරිසදම්මසාරථි සත්ථා දෙවමනුස්සානං බුද්ධෝ භගවා, සෝ ඉමං ලෝකං සදෙවකං සමාරකං සබ්‍රහ්මකං සස්සමණබ්‍රාහ්මණිං පජං සදෙවමනුස්සං සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පවෙදෙති, සෝ ධම්මං දෙසෙති ආදිකල්‍යාණං මජ්ඣෙකල්‍යාණං පරියොසානකල්‍යාණං සාත්ථං සව්‍යඤ්ජනං කෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං පකාසෙති, සවාක්ඛාතෝ භගවතා ධම්මෝ සන්දිට්ඨිකෝ අකාලිකෝ එහිපස්සිකෝ ඔපනයිකෝ පච්චත්තං වෙදිතබ්බෝ විඤ්ඤූහි, සාධු බො පන තථාරූපානං අරහතං දස්සනං හොතී''ති එවමාදිනා දෙවබ්‍රහ්මගි ච අභිථුතෝ. ධම්මසෙනාපති සාරිපුත්තත්ථේරෙනාපි "සොහි භගවා මහාපඤ්ඤෝ පුථුපඤ්ඤෝ හාසුපඤ්ඤෝ ජවනපඤ්ඤෝ නිබ්බෙධිකපඤ්ඤෝ, නිබ්බෙධිකපඤ්ඤෝ පඤ්ඤාපභෙදකුසලෝ පහීනඤ්ඤණෝ අධිගතඤ්ඤණෝ අධිගතපටිසම්භිදෙ චතුවෙසාරජ්ජප්පත්තෝ දසබලධාරී පුරිසූසභෝ1 පුරිසසීහෝ පුරිසනාගෝ පුරිසාජඤ්ඤෝ පුරිසධොරයෙය්හෝ අනන්තඤ්ඤණෝ අනන්තතෙජෝ අනන්තයසෝ අඩ්ඪෝ මහද්ධනෝ ධනවා නෙතා විනෙතා අනුනෙතා සඤ්ඤාපෙතා නිජ්ඣාපෙතා පෙක්ඛාපෙතා පසාදෙතා, සෝ හි භගවා අනුප්පන්නස්ස මග්ගස්ස උප්පාදෙතා අසඤ්ජාතස්ස මග්ගස්ස සඤ්ජනෙතා අනක්ඛාතස්ස මග්ගස්ස අක්ඛාතා මග්ගඤ්ඤූ මග්ගවිදූ මග්ගකොවිදෙ, මග්ගානුගා ච පන එතරහි සාවකා විහරන්ති පච්ඡා සමන්නාගතා සෝ හි භගවා ඤාණං ඤානාති පස්සං පස්සති චක්ඛුභූතෝ ඤාණභූතෝ ධම්මභූතෝ අත්ථභූතෝ බ්‍රහ්මභූතෝ වත්තා පවත්තා අත්ථස්ස නින්නෙතා අමතස්සදාතා ධම්මස්සාමී තථාගතෝ නත්ථි තස්ස භගවතෝ අනඤ්ඤාතං අදිට්ඨං අවිදිතං අසච්ඡිකතං අඵස්සිතං 2 පඤ්ඤාය අතීතං අනාගතං පච්චුප්පන්නං උප්පාදය සබ්බෙ ධම්මා සබ්බාකාරෙන බුද්ධස්ස භගවතෝ ඤාණමුඛෙ ආපාථං ආගච්ඡන්ති, යං කිඤි ඤෙය්‍යං නාම අත්ථි ධම්මං ඤාතබ්බං අත්තත්ථෝ වා පරත්ථෝ වා උභයත්ථෝ වා දිට්ඨධම්මිකෝ වා අත්ථෝ සම්පරායිකෝ වා අත්ථෝ උත්තානෝ වා අත්ථෝ ගම්භීරෝ වා අත්ථෝ ගූළ්හෝ වා අත්ථෝ පටිච්ඡන්නෝ වා අත්ථෝ නෙය්‍යෝ වා අත්ථෝ නීතෝ වා අත්ථෝ අනවජ්ජෝ වා අත්ථෝ නික්කිලෙසෝ වා අත්ථෝ වොදානෝ වා අත්ථෝ පරමත්ථෝ වා අත්ථෝ සබ්බං තං අන්තෝ බුද්ධඤාණෙ පරිවත්තති, සබ්බං කායකම්මං බුද්ධස්ස

1. ‹ පුරිසාසභෝ'ති වා පාඨෝ 2 අපස්සිතං-කත්ථචි.

භගවතො ඤාණානුපරිවත්තී, සබ්බං වචීකම්මං ඤාණානු පරිවත්තී, සබ්බං මනොකම්මං ඤාණානුපරිවත්තී, අතීතෙ බුද්ධස්ස භගවතො අප්පටිහතං ඤාණං, අනාගතෙ බුද්ධස්ස භගවතො අප්පටිහතං ඤාණං, පච්චුප්පන්නා බුද්ධස්ස භගවතො අප්පටිහතං ඤාණං, යාවතිකං ඤෙය්‍යං තාවතිකං ඤාණං, යාවතිකං ඤාණං තාවතිකං ඤෙය්‍යං, ඤෙය්‍යපරියන්තිකං ඤාණං, ඤාණපරියන්තිකං ඤෙය්‍යං, ඤෙය්‍යං අතික්කම්ත්වා ඤාණං නප්පවත්තති, ඤාණං අතික්කම්ත්වා ඤෙය්‍යං නප්පවත්තති, අඤ්ඤමඤ්ඤං පරියන්තට්ඨායිනො තෙ ධම්මාති, යථා හි නාමං සමුග්ගපටලානං සම්මාසම්ඵුසිතානං හෙට්ඨිමං සමුග්ගපටලං උපරිමං නාතිවත්තති, උපරිමං සමුග්ගපටලං හෙට්ඨිමං නාතිවත්තති, අඤ්ඤමඤ්ඤං පරියන්තට්ඨායිනො තෙ, එවමෙවං බුද්ධස්ස භගවතො ඤෙය්‍යඤ්ච ඤාණඤ්ච අඤ්ඤමඤ්ඤං පරියන්තට්ඨායිනොති, සබ්බබුද්ධමෙවමු බුද්ධස්ස භගවතො ඤාණං පවත්තති, සබ්බෙ ධම්මා බුද්ධස්ස භගවතො ආවජ්ජන පටිබද්ධා ආකඞ්ඛනපටිබද්ධා මනසිකාරපටිබද්ධා චිත්තුප්පාදපටිබද්ධාති: සබ්බසත්තෙසු බුද්ධස්ස භගවතො ඤාණං පවත්තති, සබ්බසත්තානං භගවා ආසයං ජානාති, අනුසයං ජානාති, චරිතං ජානාති, අධිමුත්තිං ජානාති, අප්පරජක්ඛෙ මහාරජක්ඛෙ තික්ඛින්ද්‍රියෙ මුදින්ද්‍රියෙ සුවාකාරෙ දුව්වාකාරෙ භබ්බාභබ්බෙ සත්තෙ පජානාතීති. යෙ කෙචි මච්ඡ කච්ඡපා අන්තමසො තිමිතිමිඞ්ගලං උපාදාය අත්තොමහාසමුද්දෙ පරිවත්තන්ති, එවමෙව සදෙවකො ලොකො සමාරකො සබ්‍රහ්මකො සස්සමණබ්‍රාහ්මණිපජා සදෙවමනුස්සා අත්තනා බුද්ධඤ්ඤෙ පරිවත්තන්ති. යථා පඤ්චඤ්ඤයොජනප්පමාණා සත්තියොජනාපි ඤුජකාලාපො තිංසයොජන ගීවො නවයොජන තුණ්ඩා වාදසයොජනිකපාදෙ ගරුළො ආකාසෙ සත්තවීසයොජනසතානි අප්පහොන්තං ගරුළාවත්තං 1 ගාහාපෙත්වා අවත්ථරති, තං දියඩ්ඪයොජනසතිකං ගරුළරාජංආදිංකඞ්ඛාපක්ඛිනො ආකාසසස්ස පදෙසෙ පරිවත්තන්ති, එවමෙව යෙ සාරිපුත්තසමා පඤ්ඤා, තෙපි බුද්ධඤ්ඤස්ස එකදෙසෙයෙව පරිවත්තන්ති, බුද්ධඤ්ඤං සදෙවමනුස්සානං පඤ්ඤං අභිභවිත්වා නිට්ඨති, යෙපි තෙ බත්තියපණ්ඩිතා බ්‍රාහ්මණපණ්ඩිතා සමණපණ්ඩිතා ගහපතිපණ්ඩිතා නිපුණා කතපරප්පවාදා වාලවෙධිරූපං වොභින්දන්තා මඤ්ඤෙ චරන්ති පඤ්ඤාගතෙන දිට්ඨිගතානි, තෙ පඤ්හං අභිසඞ්ඛරිත්වා තථාගතං උපසංකම්මිත්වා පුච්ඡන්ති ගූළ්හානිච පටිච්ඡන්නානිච, කථිතා විස්සජ්ජිතාච තෙ පඤ්හා භගවතා හොන්ති නිද්දිට්ඨකාරණා 2 උපක්කිත්තකාතෙ භගවතො සම්පජ්ජන්ති, අථ ඛො භගවා තත්ථ තත්ථ අනිරොවති යදිදං පඤ්ඤායා නිව'' එව

1' ඝරුළවාත'—කත්ථචි. 2 'නිට්ඨිතකාරණා'—ඤ.

මාදිනා ධම්මසෙනාපතිනාච, කොටිසතසහස්ස චක්කවාළවාසිනාග සුපණ්ණගන්ධබ්බකුම්භණ්ඩයක්ඛමනුස්සදෙවබ්‍රහ්මෙහිච අභිඤ්ඤාතගුණෝ මහාපුරිසෝ පුබ්බේනිතකප්පසතසහස්සාධිකානං චතුන්නං අසඞ්ඛ්‍යානං මත්ථකෙ සුමෙධෝ නාම පඤ්චාභිඤ්ඤා, තාපසෝ හුත්වා ඤාණචක්ඛුනා ලොකං ඔලොකෙන්තෝ චතුසු අපායෙසු පතිත්වා සම්භාවිතනහසරීරෙ මහන්තං දුක්ඛමනුභවන්තෙ සත්තෙ දිස්වා කරුණායත්ත කමානිතහදයෝ හුත්වා විහරන්තෝ දීපඞ්කරස්ස සත්ථුනෝ සමාගමං පත්වා තස්ස සන්තිකෙ අවස්සමුප්පජ්ජිනාරහං අරහත්තං පහාය සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණමෙව සම්මාසම්බොධිං පත්ථෙත්වා ලද්ධව්‍යාකරණෝ අපරිමාණෙ ඤාතිකඤ්ඤාරෙ වරධනසුත භරියාඅඞ්ගානං ජීවිතස්සවාති එවං වුත්තපඤ්චමහාපරිච්චාගෙ පරිච්චජිත්වා:—

දානං සීලඤ්ච නෙක්ඛම්මං පඤ්ඤාවිරියෙන පඤ්චමං,
ඛන්තිසච්චමධිට්ඨානමෙත්තුපෙක්ඛා ඉමෙදසා'ති.

වුත්ත දසපාරමිතා දසඋපපාරමිතා දසපරමත්ථපාරමිතාති ඉමා සමතිංස පාරමියොව සත්තතිංස බොධිපක්ඛියධම්මෙව අනුපමෙ අත්ත ඤඤසාධාරණෙ කත්වා පූරෙසි. එවං පූරිතබොධිසම්භාරෝ මහාපුරිසෝ සකලබුද්ධගුණදයකා විසුද්ධං සම්මාසම්බොධිඤාණං පත්වාතීසු පි ලොකධාතූසු ජෙට්ඨසෙට්ඨතං පත්තෝ අත්තනෝ සකලම්පි චරිතදුක්ඛං ඛෙපෙත්වා අක්ඛෙඤ්ඤසම්පි පුබ්බෙ කතපුඤ්ඤානං බන්ධූනං ජනතානං ධම්මං දෙසෙත්වා නිබ්බානමගෙහ පතිට්ඨාපෙත්වා සබ්බදුක්ඛතො මොචෙත්වා අනුපාදා පරිනිබ්බානාරහෙ අකාසීති.

එවං ඉමාය ගාථාය යෙ පි තස්ස තෙ භගවතෝ දූරෙනිදානං අවිදූරෙනිදානං සන්තිකෙ නිදානන්ති තීහි නිදානෙහි චරියාපිටකෙ වුත්තා සබ්බෙපි අත්තූඩාරෝ ධම්මූඩාරෝ ලොකූඩාරෝති තයෝ උඩාරා, හෙතුඅවන්ථා ඵලඅවන්ථා සත්තොපකාර අවන්ථාති තයෝ අවන්ථා, ඤාතත්ථචරියා ලොකත්ථචරියා බුද්ධචරියාති තිස්සො චරියා, ඡළභිඤ්ඤා, ඡ අසාධාරණඤාණානි අට්ඨවිජ්ජා පණ්ණරසචරණ ධම්මා, චුද්දස බුද්ධඤාණානි, අට්ඨාරස ආවෙණිකධම්මා, දසබල චතුවෙසා රජ්ජ චතුපටිසම්භිදාදයෝ අනන්තාපරිමාණ බුද්ධගුණා සඞ්ඛ-හත්වා කථිතා හොන්තීති. එවං අත්තනා වත්තබ්බස්ස ජිනාලඞ්කාරස්ස අත්ථ භූතං 1 සකලම්පි බුද්ධගුණං එකාය ගාථාය 2 සඞ්ඛහෙත්වා ඉදානි තං විත්ථාරතො දස්සෙතුකාමෝ තස්සෙව භගවතෝ පණාමංකත්වා හෙතු ඵලසම්බන්ධවසෙන බුද්ධගුණං වක්ඛාමීති දස්සන්තෝ ගාථමාහ—

1 'අත්තභූතං' කත්ථචි 2 'එකගාථාය,.

තඤ්චානා'හං ජිතං තං සමුපචිතසුභං සබ්බලොකෙකබන්ධුං
නා'හූසෙනාපි තුල්‍යා කුසලමහිමතෝ උත්තමෝභූතලෝකෙ,
තස්සෙවමං සුවිම්හං සුවිපුල මමලං බොධිසම්භාර භූතං
හෙතුං හෙතානුරූපං සුගතගතඵලං භාසතෝමෙසුණාථ.

තත්ථ **තඤ්චානා'හන්ති** තීහි වාරෙහි සක්කච්චං වන්දිත්වා; **අහන්ති** අත්තානං ලද්ධබ්බාහාරං ධාතුසමූහං උපදිසති; **ජිතංතන්ති** ඛන්ධාභිසඞ්ඛාරමච්චුදෙවපුත්තසඞ්ඛාතෙ පඤ්චමාරෙ ජිතවාති ජිතො, තංජිතං; **සමුපචිතසුභන්ති** සම්මාහෙතුනා සුයෙන උපචිතං පරිපූරිතං සාධිතං සුභා ඉට්ඨවිපාකං යෙන, තං, පුඤ්ඤවන්තං; **සබ්බලොකෙකබන්ධුන්ති** සකලස්සාපි සත්තලොකස්ස අසහාය බන්ධුභූතං, යොහි යස්සබන්ධු එකන්තහාවෙ එකසදිසෙ සුඛිතෙ සුඛිතොහොති දුක්ඛිතෙ දුක්ඛිතො හොති, අයං බන්ධනඤෙන බන්ධු පුත්තස්ස පිතා විය,යොහි අත්තනො පුත්තනත්තාදිනං බන්ධුහොති න අඤ්ඤසං, භගවාපන සබ්බසං සත්තානං බන්ධුහොති,යොපනදෙවදත්තො විඤ්ඤූ මානවිකා 1 මාගන්දිබ්‍රාහ්මණි යොවා පන පුත්තො රාහුලො තෙසං සබ්බසම්පි සුඛිතකාලෙ දිස්වා මුදිතාවසෙන මොදමානො දුක්ඛිත කාලෙ පාපකාරිකාලෙව දිස්වා කරුණාය කම්පිතහදයෙ දුක්ඛිතො හොති, තස්මා සබ්බලොකෙක බන්ධුනාමජාතො; **නාභූති** නව අහොසි; **ඉනාපීති** යෙන භගවතා, අපිසද්දෙ සම්භාවනෙ; **තුල්‍යොති** සදිසො; **කුසලමහිමතොති** කුසලානුභාවතො; **උත්තමොති** ජෙට්ඨො; **භූතලොකෙති** සත්තලොකෙ; **තස්සෙවාති** තස්සෙව භගවතො; **ඉමන්ති** ඉදානි වක්ඛමානං; **සුවිම්හන්ති** අතිවිම්හං අතිඅච්ඡරියං අතිඅබ්භුතං; **සුවිපුලන්ති** අනිබ්භුං; **අමලන්ති** රාගාදිමලරහිතං; **බොධිසම්භාරභූතංහෙතුන්ති** බොධිඤාණස්ස උපකාරභූතං දානසීලාදි හෙතුඤ්ච; **හෙතානුරූපන්ති** හෙතානුකූලං, **සුගතගතඵලන්ති** තථාගත භාවපත්තං ඵලඤ්ච, සුගතසද්දෙන වොහරිතබ්බා ධම්මකාය රූපකාය සඞ්ඛාතො යො ඵලො තං සුගතසම්බ්ධි ඵලඤ්ච භාසතො මෙ මමවචනං සුණොථාති අයමෙත්ථ අනුපදවණ්ණනා. අයං අට්ඨුප්පත්ති, යොහි දීපඞ්කරපාදමූලෙ කතාභිනීහාරතො පට්ඨාය යාව වෙස්සන්තරො හුත්වා මද්දියා දානං තාව අපරිමාණෙසු කාලෙසු මහන්තං පුඤ්ඤසඤ්චයං අකාසි, අනන්ත ලොකධාතුයා අනන්ත සත්තෙහි කතං පුඤ්ඤං එකං කොට්ඨාසං කත්වා මහාපුරිසස්ස එකකෙ න කතං පුඤ්ඤං එකං කොට්ඨාසං කත්වා මිනීයමානෙ තෙසං පුඤ්ඤං සතභාගම්පි සහස්සභාගම්පි න උපෙති, එවං අවිත්තෙයය්‍යං අනොපමං.

---

1 'වෙවමාතික්කා' අවදානසත්ථලතා

කත්වා සමුපචිතසුභෝ මහාපුරිසෝ සබ්බස්සාපි ලොකස්ස අසහාය බන්ධූ ජාතෝ; තථාහි සුතසොමනරියෙ හුත්වා පොරිසාදස්ස සකලජම්බු දීපෙ "එකසතරාජානෝ ගහෙත්වා දෙවතාය බලිකම්මං කරිස්සාමී"ති හත්ථතලානි විජ්ඣිත්වා වල්ලියා ආවුනිත්වා නිග්‍රොධසාඛාය ඔලම්බිත්වා අඟනිං උජුං ලෙත්වා සූලං නච්ඡමානස්ස නිසින්නස්ස නාභියෙ ගි ධම්මං දෙසෙත්වා තං දමෙත්වා තෙ බන්ධනා මොචෙත්වා සකසකරජ්ජෙ පතිට්ඨාපෙසි. සුපාරකපණ්ඩිතෝ හුත්වා සත්තපඤ්ඤතෙහි ආරුළ්හනාවං මහාසමුද්දෙ වඩ්ඩාමුඛං ආකඩ්ඪමානෙ සච්චකිරියං කත්වා නාවං සකපට්ඨනං පාපෙත්වා සොත්ථිමකාසි. මහොසධෝ හුත්වා සකලජම්බුදීපෙ අට්ඨාරසඅක්ඛොභිණීසෙනං එකසතරාජානෝව ගහෙත්වා බ්‍රහ්මදත්තරඤ්ඤෝ ආගන්ත්වා සත්තයොජනිකං මිථිලානගරං පරිවාරෙත්වා යිනෙ මක්ඛිකාපිවනලොහිතබින්දුමත්තම්පි අක්ඛොපෙත්වා උදරෙ බද්ධසාටකස්සාපි අස්සාමිකෙ කත්වා සබ්බෙ අමිත්තෙ පලාපෙත්වා භත්තුනොව සකලනගරවාසිනඤ්ච රට්ඨවාසිනඤ්ච සොත්ථිමකාසි, සයෙව බ්‍රහ්මදත්තෙනාපි කෙවට්ටස්ස වචනං ගහෙත්වා සකලජම්බුදීපෙ එකසතරාජූනං මාරණත්ථාය "ජයපානං පිවිස්සාමී"ති කතදිවසයොගෙ 1 අත්තනෝ පුරිසෙහි චාපියෙ භිඤ්ඤපෙත්වා ජීවිතක්ඛය මදාසි, පුන සබ්බෙපි රාජෙපුත්ත සබ්බසෙනායඤ්ච උම්මඟ්ගං පවිසෙපුං උම්මඟ්ගවාරං එකෙත්වා බ්‍රහ්මදත්තං එකකං ඛග්ගෙන තාසෙත්වා "සකලජම්බුදීපෙ රජ්ජං පණ්ඩිත! තුම්හාක"න්ති වුත්තෙ තදහෙව සබ්බෙ රාජානෝ මාරෙත්වා සකලජම්බුදීපෙ රජ්ජං ගහෙතුං සම්පත්තෝපි ඛෙලපිණ්ඩංවිය ඡඩ්ඩෙත්වා රක්ඛෙසූ මඤ්ඤං උම්මඟ්ගවාරං විවරිත්වා සත්තානං සොත්ථිමකාසි. අනච්ඡරිය මෙතං යං මනුස්සභූතෝ කරෙය්‍ය, තිරච්ඡානොහුත්වා මච්ඡයොනියං නිබ්බත්තොපි දෙවෙ අවස්සනෙන තත්ථ තත්ථ උදකෙ ඛීයමානෙ කාකගිජ්ඣාදීහි මරෙ ඛජ්ජමානෙදිස්වා "කථංනිනාම මයි විජ්ජමානෙ මමඤ්ඤිවාළුවංනස්සිස්සන්ති"ති චින්තෙත්වා සච්චකිරියං කත්වා ආකාසං ඔලොකෙත්වා:

අභිඤ්ඤෙය්‍ය පඤ්ඤෙන! නිධිං කාකස්ස නාසය,
කාකං සොකාය රන්ධෙහි මං ච සොකා පමොචයාති.

වත්වා දෙවං වස්සාපෙත්වා සබ්බසත්තානං සොත්ථිමකාසි. කපිරාජාහුත්වා අසීතිසහස්සෙ කපි ගහෙත්වා හිමවන්තෙ ගඞ්ගාපස්සෙ අතිමධුරඵලස්ස අම්බරුක්ඛස්ස සමීපෙ වසති, තස්මිං එකායසාඛාය ඵලානි උදකෙපතන්ති, තෙ තතො නිද්‍රුනං භයං භවිස්සතීති පුප්ඵකාලතො

1 සකං විසයොගං, සබ්බත්ථ.

පඨාය නඞ්ගා සාඛාය අම්බඵලානි නාසෙනති, තතො තම්බකිඵලිලි කානං පත්තපුටෙ පටිච්ඡන්නං එකං ඵලං පරිපක්කං උදකෙ පතිත්වා ගච්ඡන්තං බාරාණසීරාජා උදකෙ නහායන්තො දිස්වා ඛාදිත්වා රස ලොභෙන උඩ්ගඞ්ගං ගන්ත්වා අම්බරුක්ඛං දිස්වා බන්ධාවාරං බන්ධිත්වා නිසීදි, තෙ කපි රත්තභාගෙ අම්බරුක්ඛං ආරුය්හ ඵලං ඛාදන්ති, තං ඤත්වා මනුස්සා දණ්ඩදීපිනො ධනුහත්ථා "පාතොව විජ්ඣිත්වා මාරෙත්වා සහවාහනරමංසෙන අම්හං ඛාදිස්සාමා"ති ආරක්ඛං ගණ්හිංසු, කපීනං මහාභයං උපපජ්ජි, තතො මහාසත්තො "කථං නු ඛො මමඤ්ඤාතකානං මොක්ඛොභවිස්සති"ති ඔලොකෙන්තො "ගඞ්ගාතො පලායිස්සාමා"ති අම්බරුක්ඛතො උපපතිත්වා පඤ්චසතධනුප්පමාණාය ගඞ්ගාය පාරිමප සෙ ගුම්බමත්ථකෙ පතිත්වා වෙත්තලතා ඡින්දිත්වා පරම්පරාය බන්ධිත්වා තස්සා එකං කොටිං තාමං බන්ධිත්වා අපරං කොටිං අත්තනො කටියං බන්ධිත්වා අම්බරුක්ඛාභිමුඛං පක්ඛන්දන්තා වල්ලියා අප්පහොනභියා අම්බරුක්ඛස්ස සාඛං ගහෙත්වා "මම පිට්ඨියා පලායථා"ති කපීනං සඤ්ඤං අදාසි, තෙ සබ්බෙ තං වන්දමානා කපිරඤ්ඤෝ පිට්ඨිමජ්ඣෙ මද්දන්තා වල්ලියා පලායිංසු, තදා දෙවදත්තො තාමං කපිගණෙ හොති, සො "අජ්ජ පච්චාමිත්තස්ස පිට්ඨිං පස්සිස්සාමී"ති උච්චං සාඛං අභිරුහිත්වා කපිරඤ්ඤෝ පිට්ඨිමජ්ඣෙකයෙව පතිත්වා පලායි, තස්ස පතිත වෙගෙන 'ස්ස හදයං ඵලි, සොහි තාව මහන්තම්පි වෙදනං අධිවාසෙත්වා සාඛායං ගහිතභාවං නාමුඤ්චි. අථ විභාතාය රත්තියා රඤ්ඤෝ දිස්වා උපායෙන තතො නං මොචාපෙත්වා නහාපෙත්වා සතපාක සහස්සපාකතෙලෙන සරීරං මද්දිත්වා සුඛසයනෙ සයාපෙත්වා "කස්මා එවරූපං දුක්කරකිරියං අකාසී"ති වුත්තෙ අත්තනො රාජභාව ඤ්ච කතකිරියඤ්ච කථෙත්වා මහාරාජ! "රඤ්ඤෝනාම භයෙ උප්පන්නෙ අත්තනො ජීවිතම්පි පරිච්චජිත්වා මහාජනො පාලෙතබ්බා"ති එවමාදිනා ධම්මං දෙසෙන්තො යෙව තෙනෙ වා බාධෙන මතො, තදා සොරාජා තං කපිරාජං රාජපරිහාරෙන ඣාපෙත්වා ධාතුං ගහෙත්වා නගරංනෙත්වා චෙතියං කත්වා පූජමකාසී'ති. එවං මහාපුරිසො අත්ත නොජීවිතං පරිච්චජිත්වා බහුවෙ දුක්ඛිතො මොචෙසීති, එවමාදිනා අපරිමාණෙසු ජාතිසහාරෙසු සත්තානං මාතාපිතූහිපි කාතුං අසක්කුණෙය්‍යං උපකාර මකාසි, කිමෙව බුද්ධභූතොති. නඛො පන සත්තෙ දුක්ඛිතො යෙව මොචෙසි, මහන්තෙ සුඛෙ පි පතිට්ඨාපෙසි.

තථාහි මූගපක්ඛසමාගමෙ කුණ්ඩලසමාගමෙ අයොඝරපණ්ඩිතස මාගමෙ හත්ථිපාලසමාගමෙ සරභඞ්ගඍසුසමාගමෙති එවමාදීසු අප රිමාණෙ සත්තෙ පබ්බාජෙත්වා බ්‍රහ්මලොකගාමිනො 1 අකාසි, ඉති

1 "ගාමිනී" සඞ්ඛත්ථ.

ගණෙපි චිත්තං පසාදෙත්වා නිරවජ්ජානා ච මනුස්සා ච බහූ සග්ගෙ නිබ්බත්තානි. ඉදානි සබ්බඤ්ඤුතං පත්වා චතුවීසතිඅසඞ්ඛ්‍යපමාණෙ සත්තෙ විමුත්තිරසං පායෙසි.පරිනිබ්බුතොපි සමානො යාව පඤ්චවස්ස සහස්සානි සත්තූපකාරත්ථෙ මෙව ධම්මං ඨපාපෙත්වා ධාතුසරීරං ඨපාපෙසි.එකො පිතා පි එකස්ස අත්තනො පුත්තස්ස එවං උපකාරං කාතුංඅසමත්ථො.අයං පන එකකොව බොධිසත්තභූතොපි බුද්ධභූතොපි අපරිමාණං කාලං අපරිමාණෙ සත්තෙ අපරිමාණ දුක්ඛතො මොචෙත්වා අපරිමාණෙසුඛෙ පතිට්ඨාපෙසි, තස්මා අයමෙව සබ්බලොකෙකබන්ධූනාම. තං සබ්බලොකෙකබන්ධුං සමුපචිතසුභං ජිනං නමිත්වාති සම්බන්ධො.යෙනාපි කුසලමහිමතො භූතලොකෙ තුල්‍යොවා උත්තමොවා නහොති, තස්ස **කුසලමහිමානෝති** කුසලෙන ලද්ධානුභාවතො, බුද්ධානුභාවතොති අත්ථො, තෙන සමො වා උත්තමො වා කස්සචිං කාලෙ නත්ථි? අතීතානාගතබුද්ධා පන තෙන සමා හොන්ති, අධිකොපන කදාචි පි නත්ථි, තෙන වුත්තං "අසමො අසමසමො අප්පටිමො අප්පටිභාගොති" තථාහි අත්තෙන සමස්සවා අධිකස්සවා අභාවෙනෙව මාතුකුච්ඡිතො නික්ඛමනදිවසෙ දසසහස්සීලොකධාතුම්හි දෙවතා ධාතිකිච්චං කරිංසු, ජාතක්ඛණෙයෙව සත්තපදවීතිහාරෙන උත්තරාභිමුඛො ගන්ත්වා අපරිමාණානං දෙවබ්‍රහ්මානං සාවෙන්තො "අග්ගොහමස්මි ලොකස්ස ජෙට්ඨොහමස්මි ලොකස්ස සෙට්ඨොහමස්මි ලොකස්ස අයං මන්තිමාජාති නත්ථි දානි පුනබ්භවොති සීහනාදමකාසි, අපිච සත්තපදවීතිහාරෙන ජාතමත්තොවා ගච්ඡන්තොවා සයං නග්ගොභාවස්ස නත්‍යානං කාසිකවත්ථනිවත්ථොවිය අමණ්ඩිතපසාධිතොපි මණ්ඩිතපසාධිතො සකෙකා දෙවරාජාවිය කුමාරොපි සමානො සොළසවස්සුද්දෙසිකොවිය භූමියා පාදෙන ගච්ඡන්තොපි ආකාසෙන ගච්ඡන්තොවිය උපවත්තිසි,තස්මිං ඛණෙ මහාබ්‍රහ්මා නියොජනිකං සෙතච්ඡත්තං උපධාරෙසි,සකෙකා විජ්‍යුත්තරසඞ්කං ධම්මසුයාමො වාලවීජනිං සන්නුසිතො මණිතාලවණ්ටං, එවං සකලදසසහස්සචක්කවාළවාසිනො දෙවබ්‍රහ්මානො පූජමකංසු, කිමෙත්ථ බහුනා, තස්ස හි අනොමානදිතීරෙ ඨත්වා පබ්බජ්ජාසස්ස සුධාවාසබ්‍රහ්මලොකෙ ඝොසිකාරොනාම මහාබ්‍රහ්මා අට්ඨපරික්ඛාරෙ ගහෙත්වා මහාපුරිසස්ස දත්වා තෙන චීවරං නිවාසෙත්වා ච පාරුපිත්වා ච ඡද්ධන්තසාටකං අග්ගහෙසි, යථාකිං? යථානාම රජකො ඉස්සරස්ස සුධසාටකං දත්වා තෙන ඡද්ධිතං කිලිට්ඨසාටකං ගහෙත්වා ගච්ඡෙය්‍ය, එවං සො මහාපුරිසෙන ඡද්ධිතසාටකං ගහෙත්වා බ්‍රහ්මලොකෙ වාදසයොජනිකං දුස්සථූපමකාසි, එවං සත්තෙහි කිමස්ස සබ්බලොකෙ ජෙට්ඨ සෙට්ඨභාවෙ වත්තබ්බනත්ථි.

එවං යෙනා පි කුසලමඞ්ගතෝ සමෝ වා උත්තමෝ වා සත්තලෝකෙ නාහොසි, **තදයෙසංවිමං සුවිමහං සුවිපුලමමලං ඡබ්බිසමහාරභූතං හෙතූනති** අනිවිමහනියං සොතුම්පි චින්තෙතුම්පි භයඞ්කරං; සසෝ හුත්වා අගඞ්ගං පකඞ්ඛි. සුපණ්ණරාජා හුත්වා දක්ඛිණපස්සෙන සඞ්ඛා මංසං පවිත්වා අදාසි. සිවිරා ජාහුත්වා චක්ඛූනි උප්පාටෙත්වා අදාසීති ආදිනි සුණන්තස්සාපි භයඞ්කරං, කොඟි නාම කාතුං සමත්ථොති සද්ධාතුම්පි දුක්කරං, තසමා සුවිමහං. සුවිපුලනති අති බහුං චතූසු මහා සමුද්දෙසු උදකං පරාජෙත්වා ලොහිතඤ්ඤමදාසි. සකලපඨවියං පංසුං පරාජෙත්වා මංසං අදාසි. සිනෙරුපබ්බතරාජං පරාජෙත්වා සිසඤ්ඤමදාසිති ආදිනා අතිබහුං; **අමලනති** නිම්මලං රාගාදි දොස රහිතං.

සභාවං විත්තයන්තස්ස අකම්පිත මසණ්ඨිතං,
අකම්පී තඤ්ඤ පඨවී සිනෙරුවනවටංසකා'හි.

වුත්තත්තා සිරොඤ්ඤාදිසු අකම්පිතං නත්ථියෙව, අනොලින ස භාවෙනසරසෙන ලොභාදිදොසරහිතෙන චිත්තෙන කතත්තා අමලං බොධිඤ්ඤාණස්ස සම්භාරභූතං දානාදිහෙතුඤ්ච යථා හෙතූනා ලද්ධබ්බ ඩභාව සඞ්ඛාතං තථාගතඵලඤ්ච භාසතෙ මමවචනං සුණොථාති අත්ථෙ.

පණාමගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

එව මිමාහි ගාථාහි සබ්බන්තරායවිනිවාරණසමත්ථං සබ්බසම්පදා දානිදානං බුධස්ස භගවතො පණාමං දස්සෙත්වා ඉදානි සෙය්‍යථාපි නාම ජෙට්ඨො භණ්ඩාගාරිකො චක්කවත්තිරඤ්ඤා අලඞ්කාර භණ්ඩා නි ගහෙත්වා රතනකරණ්ඩකෙ පක්ඛිපිත්වා "එවං තං අනුරක්ඛාහී" ති පරිනායකරතනස්ස නිය්‍යාදෙය්‍ය, සො තං ගහෙත්වා අනුරක්ඛ නෙනා පිතුඅවවයෙන චක්කවත්තිරාජා හුත්වා තෙනා ලඞ්කාරෙන අලඞ්කතො ලොකිස්සරො හොති, එව මෙව භණ්ඩාගාරිකසදිසො බුද්ධරක්ඛිතාචරියො සබ්බලොකිස්සරස්ස අනන්තජිනස්ස බුද්ධස්ස භග වතො ගුණාලඞ්කාරභණ්ඩානි ගහෙත්වා ජිනාලඞ්කාරසංඛාතෙ ගන්ථ කරණ්ඩකෙ පක්ඛිපිත්වා පරිනායකරතනසදිසස්ස යොගාවචර කුලපු ත්තස්ස නිය්‍යාදෙය්‍ය, යසමා ච සො තං සක්කච්චං සිරසා පටිගහෙත්වා භාවනානුයොගවසෙන අනුරක්ඛන්තො යථානුසිට්ඨං පටිපජ්ජන්තො අනුක්කමෙන බුද්ධභූමිං පත්වා අනන්තජිනො හුත්වා තෙනගුණාලඞ්කා රෙන අලඞ්කතො සකලලොකං එකොභාසං කත්වා විරොචනෙනා ලො කිස්සරො හොති, තසමා සබ්බපඨමං අත්තනා වත්තබ්බස්ස ජිනාලඞ්කා රස්ස පටිග්ගාහකං යොගාවචර කුලපුත්තංවණ්ණෙන්තා ආහ:—

ජිනෝ යෝ නවමේ ධණේ සුතධරෝ සීලේන සුදන්තින්ද්‍රියෝ
සංසාරා භයතෝ හවක්ඛයකරං දිස්වා සිවං සබ්බතෝ,
තං සම්පාදනමග්ගදේසනමුනිං සම්පූජයන්තෝ තතෝ
බුද්ධානුස්සතිභාවනාදිකවතෝ සම්පාදයේ තං සිවං

තත්ථ **ජිනෝ**ති සංසාරමහොඝං තරිත්වා ඨිතත්තා සබ්බේ කිලේසේ ජිනිත්වා ඨිතත්තා ච ජිනෝ නාම භගවා. **යෝ**ති අනියමනිද්දේසෝ. සෝ හි යාදිසෝ සද්ධාවන්තෝ ච සම්මාදිට්ඨිකෝ ච ආචාරකුලප්පසුතෝ ච හෝති තාදිසෝ ඉධ **යෝ**ති වුත්තෝ. **නවමේ ධණේ**ති අට්ඨක්ඛණවිවජ්ජිතේ නවමේ බුද්ධුප්පාදක්ඛණේ වත්තමානේ යෝ ජාතෝ නි සම්බන්ධෝ; **සුතධරෝ**ති ධම්මවිනයං සුත්වා සුතං හදයේන වහන්තෝ යථාහ "කිත්තාවතා ධම්මධරෝ හොති යේ තේ ධම්මා ආදිකල්‍යාණා මජ්ඣේකල්‍යාණා පරියොසානකල්‍යාණා සාත්ථා සව්‍යඤ්ජනා කේවලපරිපුණ්ණං පරිසුද්ධං බ්‍රහ්මචරියං අභිවදන්ති, තථා රූපස්‍ස ධම්මා බහුස්සුතා හොන්ති, ධතා වචසා පරිචිතා මනසානුපෙක්ඛිතා දිට්ඨියා සුපටිවිද්ධා, එත්තාවතා ධම්මධරෝ හොතී"ති; **සුතධරෝ**ති ඉමිනා වචනේන කල්‍යාණපුථුජ්ජනෝ දස්සිතෝ හොති. යථාහ:—

"දුවේ පුථුජ්ජනා වුත්තා බුද්ධේහි දිවබන්ධුහි,
අන්ධෝ පුථුජ්ජනෝ එකෝ කල්‍යාණේ කෝ පුථුජ්ජනෝ"ති

තත්ථ යස්ස බාහිරායතනධාතුඉන්ද්‍රියසච්චපටිච්චසමුප්පාදාදිකේ දෙසේ ධම්මේසු උග්ගහපරිපුච්ඡායෝනිසොමනසිකාරෝ නත්ථි, සෝ අන්ධපුථුජ්ජනෝ. යස්සේතං අත්ථි සෝ කල්‍යාණපුථුජ්ජනෝ. කිඤ්චාපි බුද්ධානුස්සතිකම්මට්ඨානං අරියානං වුත්තං, එවං සන්තේ පි ඉදානි අරියානමභාවා කල්‍යාණපුථුජ්ජනෝ ගහිතෝ, තත්ථ කාරණං උපරි යෙව ආවිභවිස්සති. **සීලේන සුඞ්ඛින්ද්‍රියෝ**ති චතුපාරිසුද්ධිසීලේන පාපපවාහනකතචක්ඛාදිඡළින්ද්‍රියෝ වා සද්ධාදිපඤ්චින්ද්‍රියෝ වා, තත්ථ චතුපාරිසුද්ධිසීලං නාම පාතිමොක්ඛසංවරසීලං ඉන්ද්‍රියසංවරසීලං ආජීවපාරිසුද්ධිසීලං පච්චයසන්නිස්සිතසීලන්ති චතුබ්බිධං හොති. තත්ථ පාතිමොක්ඛසංවරසීලං නාම විනයපිටකපරියාපන්නං පාරාජිකාදිසත්තන්නං පත්තික්ඛන්ධං අවීතික්කමන්තස්‍ස උප්පජ්ජමානා චේතනාදයෝ කුසලධම්මා, තං සීලන්ති ලක්ඛණේන සීලං නාම, තමේව පාලිතං පාලනතෝ පාතිමොක්ඛසංවරසීලං නාම, ඉමිනා කායවාරේ ච වචීවාරේ ච විසඤ්ඤත්තිං පත්තා පාපධම්මා නිවාරිතා හොන්ති. ඉන්ද්‍රියසංවරසීලං නාම චක්ඛාදිවාරේසු සම්පත්තරූපාදිවිසයේසු ලොභදොසමොහවසේන චිත්තප්පවත්තිං නිවාරෙත්වා සතාරක්ඛේන චේතසා කුසලමයානං සද්ධාදීනං ඉන්ද්‍රියානං පවත්තාපනං ඉන්ද්‍රියසංවරසීලං නාම,

තෙන මනොචාරෙ කිලෙසෙලපරියුට්ඨානඤ්ච නිවාරිතං හොති. ආජීව-පාරිසුද්ධිසීලං නාම ආජීවහෙතු ජීවිතවුත්තිං නිස්සාය උපාසකානං උපලාළනවසෙන වෙළුදානං පත්තදානං පුප්ඵදානං ඵලදානං දන්ත-කට්ඨදානංමුඛොදකදානංසින්නානදුන්නංමත්තිකාදානං චාටුකම්‍යතාමුග්ඝ-සුප්‍යතා නෙමිත්තිකතා පාරිභටචකතාජීඞ්ඝපෙසනියකම්මං වෙජ්ජක-ම්මං දූතකම්මං පහෙණකම්මං පිණ්ඩපටිපිණ්ඩං දානානුප්පදානං වත්ථු-විජ්ජා නක්ඛත්තවිජ්ජා අඞ්ගවිජ්ජාතිඉමෙසං එකවීසතියා ආකාරානං-වසෙන අනෙසනං අපතිරූපං පහාය ධම්මෙන සමෙන පච්චයුප්පාද-නවසෙනඋපජ්ජමානාචෙතනාදයො කුසලධම්මා ආජීවපාරිසුද්ධිසීලං නාම.තථා ධම්මලද්ධම්පිපච්චයං පච්චවෙක්ඛිත්වා පරිභුඤ්ජනතස්ස උප්ප-ජ්ජමානා චෙතනාදයො කුසලධම්මා පච්චයසන්නිස්සිත සීලං නාම.. තඤ්ච පනිමොක්ඛසංවරසීලං සද්ධාපධානං, කම්මස්සකතං සද්ධහ-නෙනා පි පාපං නකරොති, භගවති සද්ධාය වා තෙන පඤ්ඤත්තං සික්ඛාපදං න විතික්කමති, තස්ස සුද්ධිනාම සබ්බසො ආපත්තිඅනාප-ජ්ජනෙන වා උඤ්ඤාදෙසනාදාරොචනෙන වා හොති, ඉන්ද්‍රියසංවර සීලං සතිපධානං, තස්ස සුද්ධි නාම සබ්බසො කිලෙසානං අනුප්පත්ති-යා වා උප්පන්නානං ඔවාදානුස්සරණෙන වා කම්මට්ඨානබලෙන වා වික්ඛම්භනා සතිං පච්චුපට්ඨාපෙත්වා 'නපුනෙවං කරිස්සාමි''ති චිත්තං. ධිඤානෙන සුජ්ඣති.විරියවතොගි ආජීවං සුජ්ඣති,පඤ්ඤවතො පච්ච-යසන්නිස්සිතසීලං සුජ්ඣති, තෙනා හ ශීලෙනසුද්ධීන්ද්‍රියොහොති, තන්‍රායං පිණ්ඩත්ථොයො අට්ඨක්ඛණවජ්ජිතෙනවමෙ බුද්ධුප්පාදක්ඛණෙ ජාතො, සොව හොති බහුස්සුතො චතුපාරිසුද්ධිසීලෙන විසුද්ධිකතඉන්ද්‍රියො. සො අනුවජ්ජිකො බුද්ධානුස්සති භාවනායානි අධිප්පායො. තත්ථ අට්ඨක්ඛණා නාම.

තයො අපායා ආරුප්පා 'සඤ්ඤං පච්චනතිම මපි ච,
පච්ඡිඤ්ඣානං වෙකල්ලං මිච්ඡාදිට්ඨි ච දරුණා.
අපාතුභාවො බුද්ධස්ස සඩ්ඛාතදයිනො,
අට්ඨක්ඛණා අසමයා ඉති එතෙ පකාසිතා'නි.

ඉමෙ අට්ඨක්ඛණා කුසලකිරියාය අසමයා අනොකාසා, තෙසං විපරියයෙන ඛණං වෙදිතබ්බං,අපායාරූපා සඤ්ඤපච්චනතදෙසෙසු උපපත්තිතොමුච්චිත්වා පරිපුණ්ණින්ද්‍රියොහුත්වා බුද්ධුප්පාදපතිමණ්ඩිතෙ පනිරූපදෙසෙ උපජ්ජිත්වා සම්මාදිට්ඨියා පතිට්ඨිතභාවො පරමදුල්ල-භො, තස්ස දුල්ලභභාවො කාණකච්ඡපොපමසුත්තනෙත්තන වෙදිත-බ්බා. සම්මාදිට්ඨිකස්සා පි ධම්මං පරියාපුණිත්වා බහුස්සුතභාවො දුල්ලභො, බහුස්සුතෙනා පි සුවිසුද්ධං කත්වා සීලරක්ඛණං දුල්ලභං,විසු-ද්ධසීලෙනා පි ඡළින්ද්‍රියදමනං අතිදුල්ලභමෙව, යථාහ:—

බුද්ධො ච දුල්ලභො ලොකෙ සද්ධම්මසවණම්පි ච,
සඞ්ඝො ච දුල්ලභො ලොකෙ සපුරිසා අනිදුල්ලභා
දුල්ලභඤ්ච මනුස්සත්තං බුද්ධුප්පාදෙ ච දුල්ලභො,
දුල්ලභා ඛණසම්පත්ති සද්ධමෙමා පරම දුල්ලභො ති.

අයංහි සංසාරප්පවත්තිඅනිදිසා,තස්සාඅනිදිසභාවො අනමතග්ගප්පටියායෙන වෙදිතබ්බා. එවං අනමතගෙහස්සු සංසාරෙසු කප්පසතසහස්සාධිකානි චත්තාරි අසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යානි වා අට්ඨඅසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යානි වා සොළසඅසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යානි වා පාරමියො පූරෙත්වා සම්මාසම්බුද්ධභාවං පත්වා චතුවීසතිඅසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යප්පමාණෙ සත්තෙ භවබන්ධනතො මොචෙත්වා අනුපාදාපරිනිබ්බානප්පත්තා බුද්ධාදයො ගණනපථං වීතිවත්තා, එත්තකානං බුද්ධපච්චෙකබුද්ධසාවකානං අබ්භන්තරං ඨානං නප්පවෙසෙසි, අජ්ජා පි සංසාරපයොනිධිනිමුග්ගොයෙව,ඉදානි එවරූපං ඛණසම්පදං ලභිත්වා පි පමත්තෙනා සවෙ පුන කදා හෙස්සති එවරූපො සමවායො ති.වුත්තං හෙතං භගවතා "යං භික්ඛවෙ!සත්ථාරා කරණීයං සාවකානං හිතෙසිනා අනුකම්පකෙන අනුකම්පාඋපාදාය කතං වො තං මයා, එතානි ආනන්ද! රුක්ඛමූලානි, එතානි සුඤ්ඤාගාරානි, ඣායථානන්ද! මාපමාදත්ථ, මා පච්ඡා විප්පටිසාරිනො අහුවත්ථ,අයං වො අම්හාකං අනුසාසනී"ති. **සංසාරභයඝතනා** නි—

ඛන්ධානං පටිපාටි ධාතුආයතනානඤ්ච,
අබ්බොච්ඡින්නා වත්තතීනා සංසාරො ති පවුච්චතී ති.

වුත්තඛන්ධසන්තානප්පවත්තිං භයතො දිස්වා:—

"ජාති ජරාව්‍යාධි චුති අපායා අතීතඅප්පත්තකවට්ටදුක්ඛං,
ඉදානි ආහාරගවෙට්ඨිදුක්ඛං සංවෙගවත්ථූනි ඉමානි අට්ඨ'ති.

එවමාදිනා භයතුපට්ඨානඤ්ඤාණකථාය වුත්තනයෙන සංසාරං භයතො දිස්වා. **සප්පඤ්ඤකරං සිවං මග්ගමනා දිස්වා**ති එත්ථ භවො කම්මභවො ච උපපත්තිභවො චා ති දුවිධො, තත්ථ කම්මභවො නාම එකූනතිංසකුසලාකුසලචෙතනා චෙව චෙතනාසම්පයුත්තධම්මා ච, තෙන නිබ්බත්තිනා විපාකඛන්ධා උපපත්තිභවො නාම, ඉධ කම්මභවො අධිප්පෙතො, කම්මභවෙ ඛීණෙ සංසාරසඤ්ඤිතො සොවිපාකභවො සය මෙව ඛීයති, යදාහි සො සීලපථවියං චතුරිද්ධිපාදපාදෙහි 1 ඨත්වා සද්ධාහත්ථෙන සමාධිසිලායං සුනිසිතෙන නිබ්බානාරම්මණිකෙන කම්මක්ඛයකරමග්ගඤාණාසිනා සංසාරවක්ඛකස්ස අරානං ඡින්නත්තා අරහානාමහොති ඛීණාසවො අනතිමදෙහධාරී

1 චතුරිද්ධිපාදෙහි—සද්ධත්ථි-

භවක්ඛයමපත්තෙනා, තෙන වුත්තං **භවක්ඛය කරං දිස්වා සිවං ඛෙම නොති**, යථා වුත්තභවවිනාසකරං සිවං නිබ්බානං ඛෙමතො නිබ්භයතො දිසවා ති අත්ථො. තං **සම්පාදකමග්ගඤාණදස්සකමුනිං සම්පූජය නෙනා නමතා** ති එත්තත්ති තං භවක්ඛයකරං නිබ්බානං; 1 **සම්පාදකන්ති** සාධකං; **මග්ගන්ති** සහවිපස්සනාය ලොකුත්තරමග්ගං; ඉදං වුත්තං හොති සහ පුබ්බභාගපටිපදාය තං නිබ්බානගාමිං මග්ගදෙසකං බුඩමුනිං, **සම්පූජය නෙනා නමතා නි**, තෙන මග්ගදෙසකකාරණෙන තං බුඩමුනිං සම්මා සක්කච්චං සාදරෝ හුත්වා ආමිසපූජාය ච පටිපත්තිපූජාය ච පූජෙනෙනා තෙන වුත්තවිධානං කරොනෙනා ජීවිතම්පි අනවසෙසෙත්වා පූජෙනෙනා.ති අත්ථෝ:—

බුඩානුස්සතිභාවනාදිකම්මට්ඨානානි හෙට්ඨාවුත්තනයෙන ලඞ්ඛණසම්පන්නායෙ යොගාවචරකුලපුත්තෙනා පඨමං අත්තනෝ සීලං විසොධෙත්වා පලිබොධුපච්ඡෙදං කත්වා විවිත්තාසනෙ නිසිදිත්වා තං භගවන්තං ආගන්ත්වා අත්තනෝ සීසෙ නිසින්නං විය මඤ්ඤමානෙනා "ඉතිපි සො භගවා අරහ" නති ආදිනා උපරි වක්ඛමානනයෙන කාලසතම්පි කාලසහස්සම්පි බුඩානුස්සතිං භාවෙනෙනා උපචාරසමාධිං උපපාදෙත්වා පුබෙබ උග්ගහිතනියාමෙන රූපාරූපධම්මෙ ලක්ඛණරසපච්චුපට්ඨානපදට්ඨානවසෙන පුනප්පුනං මනසිකරොනෙනා නාමරූපව්වත්ථානං කත්වා සක්කායදිට්ඨිං භින්දිත්වා විසුඩිමග්ගෙ වුත්තනයෙනෙව විපස්සනාපටිපාටියා ගන්ත්වා **නං සිවංඝම්පාදඝෙති** තං භවක්ඛයකරං නිබ්බානං සාධෙය්‍යා2නි අත්ථෝ. වුත්තං හෙතං "යස්මිං මහානාම! සමයෙ අරියසාවකො තථාගතං අනුස්සරති නෙව තස්මිං සමයෙ රාගපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති න දොසපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති න මොහපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති උජුගතමෙව'ස්ස තස්මිං සමයෙ චිත්තං හොති, උජුගතචිත්තෙනා ඛො මහානාම! අරියසාවකො ලභති අත්ථවෙදං, ලභති ධම්මවෙදං, ලභති ධම්මූපසංහිතං පාමොජ්ජං, පමුදිතස්ස පීති ජායති, පීතිමනස්ස කායො පස්සම්භති, පස්සඩ්ධකායො සුඛං වෙදෙති, සුඛිතස්ස චිත්තං සමාධියති, සමාහිතචිත්තෙනා යථාභූතං පජානාති" තිච.

"එවං බුඩං සරන්තානං ධම්මං සඞ්ඝඤ්ච භික්ඛවො,
භයං වා ඡම්භිතත්තං වා ලොමහංසො නහෙස්සති" තිච.

"එවං අවිනීතියා බුද්ධා බුඩධම්මා අවිනීතියා
අවිනීතියෙසු පසන්නානං විපාකො හොති අවිනීතියෙ" තිච.

ඉදං පන යොගාවචරභික්ඛුනො වසෙන වුත්තං. ගිහිනාපි

1 "සම්පාක" කත්ථචි- 2 සොඪය්‍ය—ස.

උපාසකෙන යථාබලං ධනාදි විභාගං උහතණ්ඨිතිකා කල්‍යාණපුථුජ්ජනත්තං සම්පාදෙතා නිච්චසීලවසෙන පඤ්චසීලං උපොසථෙ අඞ්ගසමන්නාගතං සීලං සති වා උස්සාහෙ දසසීලම්පි සමාදාය සක්කාවං පාලෙන්තෙන සුරාවණිජ්ජා මංසවණිජ්ජා සත්තවණිජ්ජා සත්ථවණිජ්ජා විසවණිජ්ජා ඉමා පඤ්ච අධම්මිකවණිජ්ජා පහාය තුලාකූටමානකූටකංසකූටාදිනි පහාය ධම්මිකවණිජ්ජාය වා කසිකම්මාදිකි වා අනෙසනං අපපතිරූපං පහාය ධම්මෙන සමෙන සම්මාජීවෙන ජීවිතෙන වසිතබ්බං. වුත්තං හෙතං භගවතා:—

ධම්මං චරෙ යොපි සමුඤ්ඡකං චරං
දුරං ච පොසං දදමප්පකසඤ්ඤං,
සතං සහස්සානං සහස්සයාගිනං
කලම්පි නාගඝ්ඝති තථාවිධස්ස තෙ 'නි.

විසුඬ්ඪිජීවකස්සපි දානම්පි මහප්ඵලං හොති, සීලම්පි මහප්ඵලං හොති, තස්මා විසුඬ්ඪිසම්පාදෙන කල්‍යාණපුථුජ්ජනෙන කිඤ්චාපි පාතොව උට්ඨායමුඛධොවනාදිසරීරපටිජග්ගනං කත්වා චෙතියඞ්ගණාදිං ගන්ත්වා ජීවමානකබුද්ධස්ස විය බුද්ධානුස්සතිං හදයෙ කත්වා චෙතිය සම්මජ්ජනපුප්ඵපූජාභත්තපූජාවාලිකාඔකිරණංබොධිරුක්ඛපානීයසිඤ්චනං ගන්ධධූපාදි යං අත්ථි, තෙන පූජෙත්වා භගවන්තං සිරෙන වන්දනෙන විය පදක්ඛිණං කත්වා වන්දිත්වා අපරිමෙය්‍යකාලං භගවතා කතපුඤ්ඤඤාණ භගවතො ගුණඤ්ච උභොහි හත්ථපුටෙහි ආකඩ්ඪිත්වා ගහෙත්වා අත්තනො හදයං පූරෙන්තෙන පඤ්ඤාපනිධිතෙන වන්දිත්වා ගෙහං ගන්ත්වා යථාලද්ධ භොජනං භුඤ්ජිත්වා විවෙකට්ඨානෙ නිසීදිත්වා හෙට්ඨා වුත්තනයෙන බුද්ධගුණෙ අනුස්සරිත්වා පීතිං උප්පාදෙත්වා තමෙව පීතිං අනිච්චාදිවසෙන විපස්සිත්වා විපස්සනාගබ්භං ගාහාපෙතබ්බානි

එවං යථා වුත්තවිධිං කරොන්තො
මදප්පමාදු විරතො සතත්තා,
බුද්ධානුබුද්ධඞ්ගි නිසෙවිතං තං
පපොති නිබ්බානවරං විරාගං. 1

ඉති සාධුජනානන්දනනිදනෙ ජිනාලඞ්කාරෙ යොගාවචරවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

එවං බුද්ධානුස්සතිපටිඝාහකං යොගාවචරකුලපුත්තං දස්සෙත්වා ඉදානි අත්තනාවත්තබ්බස්ස ජිනාලඞ්කාරස්ස "අභිධෙය්‍යභූතං වත්තුං ඉද"නාති වොදනාසොධනං වත්වා වත්තුනිරූපනං කත්වා බුද්ධගුණං වණ්ණෙතුකාමො බුද්ධරක්ඛිතාචරියො ආහ—

1 "මරාහං"-ලංකා.

බුද්ධොති කො? බුද්ධගුණා කිං කතා සෝ?
අවිඤ්ඤේය්‍යාදිනා මූපාගතෝ සෝ,
අනඤ්ඤසාධාරණභූත මත්ථං
අකාසි කිං සෝ? කිමවොච බුද්ධෝ?

තස්සත්ථෝ යං පඨමං "**සෝ ලොකත්ථාය බුද්ධෝ**" ති වත්තුනිරූපනං කත්වා "**හෙතුං ඤත්වානුරූපං සුගතගතඵලං සාසනෝ මේ සුඤ්ඤාථා**"ති තස්ස ගුණවණ්ණනා පටිඤ්ඤාතා, තත්ථ **බුද්ධොති** කො? සත්තෝ වා සඞ්ඛාරෝ වාති එකෝ පඤ්හා. පුන තස්ස යෝ ගුණෝ **අවිඤ්ඤේය්‍යාදිනා**නං අවිඤ්ඤේය්‍යාදිභාවං, අවිඤ්ඤේය්‍යඅවෙදියඅත්ථු ලියඅවාචියභාවං **උපාගතා** උපෙතෝ, සෝ බුද්ධගුණෝ කොති? එකෝ පඤ්හා. පුන **අකාසි** කිං සෝ?ති සෝ එවරූපෝ බුද්ධෝ කිං අනඤ්ඤසාධාරණභූතමත්ථං කිච්චං අකාසීති එකෝ පඤ්හා. පුන **සෝ කිමවොච** බුද්ධෝ? ති සෝ බුද්ධෝ අත්තනෝ සාවකෙහි පටිප ජිතබ්බං අනඤ්ඤසාධාරණ භූතමත්ථං කිං ඔවාදානුසාසනිං අවොචා ති එකෝ පඤ්හා. ඉති ඉමෙ චත්තාරෝ පඤ්හා විස්සජ්ජෙය්‍යා භව න්තීති අත්ථෝ.

විඤ්ඤජ්ජයිස්සාමි නං සාධු අවිරුඬ මණාකුලං
සංඛිත්තා සථාවුත්තං මුනීනාව මුනීහි වාති.

යෝ තාව වුත්තෝ "බුද්ධොතිකෝ? බුද්ධගුණෝතිකෝ සෝ?"ති තන්‍රිදං විස්සජ්ජනං.

විසුඛණ්ඩනඤානානෝ බුද්ධොති නියමෝ කතෝ
ඛණ්ඩිසඤානානස්සුදී හුගුණෝති නියමෝ කතෝ"ති

තත්ථ යෝ අනඤ්ඤසාධාරණෝ සච්ඡිකත්තිකෝ සපපාටි හාරියෝ රූපකාය ධම්මකාය 1 විසෙසෝ සන්තානිසමුදයෝ සෝ බුද්ධොනාම. තත්ථ **අනඤ්ඤසාධාරණෝති** ඉමිනා සකල ලොකෙ තාදිසස්ස අඤ්ඤස්ස අභාවං දසෙති. **සච්ඡිකත්තිකෝති** ඉමිනා දෙසනාවිලාසං දසෙති. **සපපාටිහාරියෝති** ඉමිනා ඉද්ධිවිලා සං දසෙති. **රූපකාය** වචනෙන රූපවිලාසං දසෙති. **ධම්මකාය** වචනෙන සස සම්පයුත්තඤ්ඤණවිලාසං දසෙති. පාලියම්පන "බුද්ධෝ ති කෙනට්ඨෙන බුද්ධෝ? බුජ්ඣිතා සච්චානීති බුද්ධෝ"තිආදිනා වුත්තං තං පටිවිද්ධගුණකිත්තනමුඛෙන වුත්තං. කිම්පනෙත්ථ පටිවිද්ධගුණෝ අඤ්ඤෙඤ්ඤ? බුද්ධෝ අඤ්ඤෙඤ්ඤ? ති. කිං වෙ එත්ථ යදි ස එවබුද්ධෝ, සඑව බුද්ධ ගුණෝ, අනාදිමති සංසාරෙ සෝ බුද්ධොයෙව සියා, කසමා? සබ්බදා පි

1 කායවචනෙන සන්තානි සමුදායෝ—කත්ථචි

තස්ස අත්ථිතාය. යදි අක්ඛෙය්‍යෙ බුද්ධො, අක්ඛෙය්‍යෙ බුද්ධගුණො, බුද්ධොයෙව න භවෙය්‍ය.කස්මා?බුද්ධගුණතො භින්නත්තා. එවංසන්තෙ කථ ඤ්ඤායං අත්ථො දස්සෙබ්බා?ති.

"ඛන්ධානංව පටිපාටි ධාතුආයතනාන ච,
අබ්බොච්ඡින්නා වත්තමානා සංසාරොති පවුච්චතී"ති.

වුත්තත්තා අනාදිමති සංසාරෙ උපපත්තිපරම්පරායාගතො අසීතිසතිරූපකො පණ්ණාසචිත්තචෙතසිකසංඛාතො ඛන්ධසන්තානො යාව අනුපාදාපරිනිබ්බානං තාව අත්ථියෙව, ඉතො ඌනාතිරෙකො කොචි පි සත්තො නාම නත්ථි, භූම්පුඤ්ඤලවසෙන පන කදාචි ඌනාතිරෙකතංපත්තාපි හෙතුපරම්පරාය අවිනට්ඨත්තා පුන හොති යෙව. භගවතොපි ඛන්ධසන්තානො අනාදිමති සංසාරෙ උපපත්තිපරම්පරාය ආගතො යෙව, එවරූපෙ ඛන්ධසන්තානෙ වොහාරසුඛත්ථං සත්ත පුඤ්ඤලාදිවොහාරො ආරොපිතො, එවංවොහාරපපත්තො සත්තො යාව බොධිඤාණප්පාය නවායමති, පනිධානං නකරොති, තාව ස සත්තොත්තෙව සඞ්ඛං ගච්ඡති, යතො පභාය බොධිඤාණප්පාය වායමති පනිධානං කරොති, තදා බොධිසත්තො නාම හොති, සො යදා බොධි ඤාණං පටිලභති, තදා බුද්ධොනාම හොති. වුත්තං හෙතං:-"බුද්ධොති නෙතං නාමං මාතරා කතං න පිතරා කතං න අසීතියා ඤාතිකුලස සෙසහි කතං, විමොක්ඛන්තිකමෙතං බුද්ධානං භගවන්තානං බොධියා මූලෙ සහසබ්බඤ්ඤුතඤාණස්ස පටිලාභා, සච්ඡිකාපඤ්ඤත්ති යදිදං බුද්ධොති. කිං පනෙ තං ඤාණං අධුනා උපපන්නං?පුබ්බෙයෙව අත්ථිති? ඤාණං නාම අනාදිමති සංසාරෙ අත්ථි යෙව, උපපත්තිපරම්ප රාය අනාගතො නාම එකොවි ධම්මො නත්ථි, එවංසන්තෙ පි එත්තකං කාලං කිලෙසානුසයෙහි අනුසයිතත්තා 1 පරිසුද්ධං නහොති,අපරිසු ද්ධත්තා අනවසෙසං ඤෙය්‍යං විහතං කාතුං නසක්කොති,තස්මා බුද්ධො නාමන හොති.ඉදානි බොධිමූලෙ නිසීදිත්වා සවාසනෙ සානුසය්‍යෙ සබ්බ කිලෙසෙ නිරවසෙසං ඛිපෙත්වා ඤාණං සුවිසුද්ධීකතං, සකලං ඤෙ ය්‍යං එකොභාසං කත්වා ඤාණසම්පදං කතං. තස්මා බුද්ධොනාම හො තීති. අත්‍රා පි හි සො පනෙ වං බුද්ධො හොතු කිං ඛන්ධසන්තානො වා බුද්ධො, ඤාණං වා බුද්ධො. කො ගුණො? කො ගුණී? කං ලක්ඛණං? කොලක්ඛිමයාති?. කිංවෙත්ථ වුත්තත මෙවෙ තං?:—යථාසභාවපටිවෙධ ලක්ඛණං ඤාණං, අකලිතපටිවෙධලක්ඛණං වා කුසලිසාසබ්බිත්ත උසුපටිවෙධො විය, විසයොභාසනරසං පදීපොවිය, අසම්මොහභාවප චුපට්ඨානං අරඤ්ඤගතසුදෙසිකො 2 විය, සමාධිපදට්ඨානන්ති. ජාති

1 අනුස්සරිතත්තා—මරම්ම. 2 සුදෙසිකො—කත්ථචි.

මණ්ඩිතය ච සුධන්තසුවණ්ණං විය ච සච්චාසනාදෙසපහිනස්ස ඤාණස්ස සුවිසුද්ධතා. නිරවසෙසඤෙය්‍යං යථා සභාවතෝ පටිවිජ්ඣනසමත්ථතා ලක්ඛණං නාම, තෙන ලක්ඛණෙන ලක්ඛිතං ඤාණං ලක්ඛියං නාම, යං ලක්ඛණං සෝ ගුණෝ නාම, යෝ ලක්ඛියෝ සෝ ගුණී නාම, යෝ ගුණී සෝ බුද්ධෝ නාම, යෝ ගුණෝ සෝ බුද්ධගුණෝ නාමාති. පුන්නා හ:- ඉමිනා ඤාණං බුද්ධෝ තස්සවිසුද්ධි බුද්ධගුණෝ නිකථෙහි"ති! නයෙ වං දට්ඨබ්බං, යථා රාජා ආගතොති වුත්තෙ න සබ්බං සෙනාවාහනං ආගතන්ති වුත්ත මෙව හොති. එව මෙවං ඤාණවිසුද්ධිමති වුත්තෙ ඤාණසම්පයුත්තා චත්තාරෝ අරූපිනෝ ඛන්ධා ච තෙහි අධිමුත්තං රූපක්ඛන්ධඤ්ච විසුද්ධත්තා යෙවා නි ඤාණති, ඤාණමහි නිරවසෙ සඤෙය්‍යෙසු පවත්තනෙන ඤාණසම්පයුත්තා පි තථෙ ව පවත්ත නන්ති. තස්මා සුවිසුද්ධාය සකලායම පි රූපාරූපසන්තතියං බුද්ධොභාරෝ නිරුළ්හෝ, තාය සන්තතියා යෝ සුවිසුද්ධභාවෝ, තස්මිං බුද්ධගුණභාරෝ නිරුළ්හෝ, යථා ආදාසස්ස විසුද්ධභාවොයෙව රූපදස්සනෙ කාරණං, පදීපස්ස විසුද්ධභාවෝ යෙව ඝටපටාදිපකාසනෙ කාරණං, චක්ඛාදීනං විප්පසන්නභාවොයෙව චක්ඛුවිඤ්ඤාණාදීනං රූප විජානනෙ කාරණං. එව මෙව ඤාණප්පධානානං තෙසං චිත්තචෙතසිකානං නිම්මලවිසුද්ධභාවෝ යෙව නිරවසෙසඤෙය්‍ය විජානනෙ කාරණන්ති. සා පන වෙතොවිසුද්ධි කෙනකතා? ති අරහත්තමග්ගඤාණෙන, අරහත්තමග්ගඤාණං කෙනකත්තන්ති? සමාධිනා, සමාධි කෙන උප්පාදෙතා? ති, සීලෙන. වුත්තං හෙතං දෙවතාසංයුත්තෙ:—

"සීලෙ පතිට්ඨාය නරෝ සපඤ්ඤෝ චිත්තං පඤ්ඤඤ්ච භාවයං,
ආතාපී නිපකෝ භික්ඛු සෝ ඉමං විජටයෙ ජටන්ති."

එවං අරහත්තමග්ගඤාණෙන සච්චඤාදකතමෙ නිහතෙ එකප්පහාරෙනෙ ව සකලංඤෙය්‍යමණ්ඩලං එකොභාසං අහොසි— එත මත්ථං උපරිසම්මාසම්බුද්ධොති පදස්ස විවරණෙ ආගමිස්සති. එත්තාව තා විසුද්ධඤාණසන්තානෙන 1 බුද්ධෝ, තස්ස විසුද්ධියා ඤෙය්‍යොභාසනසමත්ථභාවෝ බුද්ධගුණෝ, හොතු, එකස්ස බුද්ධස්ස ගුණෝ පි එකෝ, කසමා? විසයොභාසනස්ස එකත්තා, එවං සන්තෙ කිං තස්මිං තයා වණ්ණෙතබ්බං අත්ථීති? සච්චමෙ තං, එවං සන්තෙ පි චිත්තචෙතසිකා නාම ආරම්මණෙ පවත්තනන්ති, නොඅනාරම්මණිකා, ආරම්මණං නාම ඤෙය්‍යං, ඤෙය්‍යං නාම අප්පමෙය්‍යං, අප්පමෙය්‍යෙ ඤෙය්‍යෙ පවත්තඤාණම්පි අප්පමෙය්‍යං, තස්මා වණ්ණෙතබ්බ්

1 ඛණිසන්තානෙතා—මරම්ම.

මෙවානි— ලක්ඛණානාම ලක්ඛියෙසු නිඤ්ඤි, නො ඤානසෙ. තසම්ා ලක්ඛණෙ කථිතෙ ලක්ඛියං කථිත මෙව, ගුණෙ කථිතෙ ගුණී කථිතො ව, ගුණීමහි කථිතෙ ගුණො කථිතො ව, බුද්ධ කථිතෙ බුඩගුණො කථිතො ව, බුඩගුණෙ කථිතෙ බුඩො කථිතො ව, න සක්කා තදුභයවිනිහොගං කත්ා වත්තුණ්තුං, තසමා යෙව තදුභයං එක තො කත්ා පාළියා "බුඩොති කෙන ථෙයන බුඩො? බුජ්ඣිතා සච්චා නී ති බුඩො, බොධෙතා පජායා නි බුඩො"නි ආදි වුත්තං. එවං වොදනාසොධනාදිහි "කොබුඩො"නි පදසස අත්ථො වුත්තො. ඉදානි "බුද්ධගුණො හි කො සො"නි එත්ථ බුඩගුණානාවබහුකාපි සුවිසුඩතා ලක්ඛණෙන එකත්තනානුපගතත්තා එකවවනෙන වුත්තා පි බහුව චනෙන විභජිතබබා ව, තසමා බුඩගුණා නාම චුද්දස බුඩඤාණානි, තෙ උපරි සම්මාසම්බුඩොති පදසස අත්ථවිවරණෙ ආගමිස්සන්ති, ඉඅසාධාරණඤාණානි ච චතුවෙසාරජ්ජා ච ඡළභිඤ්ඤා ච අට්ඨවිජ්ජා ච පත්තණරසචරණධම්මා ච උපරියෙව ආවිභවිස්සන්ති, **අඨාරස ආවෙණිකධම්මා** නාම. අතීතංසෙ බුඩස්ස භගවතො අපපටිහතං ඤාණං අනාගතංසෙ අපපටිහතං ඤාණං. පච්චුපපන්නංසෙඅපපටිහතං ඤාණං. ඉමෙහි තීහි ධම්මෙහි සමන්නාගතස්ස බුඩස්ස භගවතො සබ්බං කාය කම්මං ඤාණපුබ්බඞගමං, ඤාණානුපරිවත්තී. සබ්බං වචීකම්මං — පෙ— සබ්බං මනොකම්මං ඤාණපුබ්බඞගමං, ඤාණානුපරිවත්තී. ඉමෙහි ඡහි ධම්මෙහි සමන්නාගතස්ස බුඩස්ස භගවතො නත්ථි ඡන්දස්ස හානි; නත්ථි ධම්මදෙසනායහානි, නත්ථි විරියස්ස හානි, නත්ථිසමාධිස්ස හානි නත්ථි පඤ්ඤාය හානි, නත්ථි විමුත්තියා හානි, ඉමෙහි වාදසහි ධම්මෙහි සමන්නාගතස්ස බුඩස්ස භගවතො නත්ථි දවා, නත්ථි රවා, නත්ථිඅප්ථුටං, නත්ථිවෙගායිතත්තං1, නත්ථි අව්‍යාවටමනො, නත්ථි අපපටිසඞ්ඛානුපෙඛා"නි ඉමෙඅඨාරස ආවෙණිකධම්මානාම. තත්ථ "දවා"නි ඔඞ්ඛාධිපායෙන කිරියා. "රවා"නි සහසාකිරියා. "අප්ථුට"න්ති ඤාණෙන අඵුසිතං. "වෙගායිතත්ත"න්ති තුරිතකිරියා. "අව්‍යාවටමනො"නි නිරත්ථකො චිත්තසමුදාචාරො. "අපපටිසඞ්ඛානුපෙඛා"නි අඤ්ඤානුපෙඛා නත්ථිති. **දසබලඤාණානි** නාම, දසබලසමන්නාගතො සත්ථා ඔවාදෙන සාවකෙ නවිසං වාදෙති, සො තිවිධො, "**ඉදං කරොථ ඉමිනා උපායෙන කරොථ ඉදං වො කුරුමානානං හිතාය සුඛාය භවිස්සති**"ති. සො තථා ඔවදිතො තථා අනුසිට්ඨො තථා කරොනෙතා තථා පටිපජ්ජනෙතා තං භූමිං අනුපාපුණිස්සතීති ඨාන මෙතං විජ්ජති. සො තථා ඔවදිතො තථා අනුසිට්ඨො සීලක්ඛ

1 'වෙගායිතත්තං' සිහළ

ඤාණපරිපූරනෙනා—පෙ—තංභූමිං අනුපාපුණිස්සතීතිනෙතංඨානං විජ්ජති. සො තථා ඔවදිතො තථා අනුසිට්ඨා සීලක්ඛන්ධං පරිපූරෙ නෙතා තං භූමිං අනුපාපුණිස්සතී ති ඨාන මෙතං විජ්ජති.සම්මාසම්බුද්ධ ස්ස තෙ සතො ඉමෙ ධම්මා අනභි සම්බුධා නි නෙතං ඨානං විජ්ජති. සබ්බාසවපරික්ඛීණස්ස තෙ සතො ඉමෙ ආසවා අපරික්ඛීණාති නෙ තං ඨානං විජ්ජති. යස්ස තෙ අත්ථාය ධම්මා දෙසිතා සො න නියාති තක්කරස්ස සම්මා දුක්ඛක්ඛයායාති නෙතං ඨානං විජ්ජති. සාවකො ඛො පන තෙ ධම්මානුධම්මපටිපන්නා සාමීචිපටි පන්නා අනුධම්මචාරී පුබ්බභාගපරං උළාරං විසෙසාධිගමං න සච්ඡිකරිස්සතී ති නෙ තං ඨානං විජ්ජති. යෙ ඛො පන ධම්මා අන්තරායිකා වුත්තා භගවතා තෙ පටිසෙවතො නාලං අන්තරායාය ති නෙ තං ඨානං විජ්ජති.යෙඛො පන ධම්මා අනියාන්තිකා තෙ නියාය ති සම්මාදුක්ඛක්ඛයායාති නෙ තං ඨානං විජ්ජති. යෙ ඛො පන ධම්මා නියාන්තිකා තෙ නියාන්ති තක්කරස්ස සම්මාදුක්ඛක්ඛයායාති ඨාන මෙතං විජ්ජති. සාවකො ඛොපන තෙ සොපාදිසෙසො අනුපාදිසෙසං නිබ්බානධාතුං අනුපාපුණිස්සතීති නෙතං ඨානං විජ්ජති, දිට්ඨ මපනෙනා මාතරං ජීවිතා වොරොපෙය්‍ය හඤ්ඤි වා පාදෙහි වා සුභ තං කරෙය්‍යාති නෙ තං ඨානං විජ්ජති. පුථුජ්ජනො මාතරං ජීවිතා වොරොපෙය්‍ය හඤ්ඤි වා පාදෙහි වා සුභතං කරෙය්‍යාති ඨාන මෙ නං විජ්ජති. එවං පිතරං,අරහන්තං,භික්ඛුං. දිට්ඨසම්පනෙනා පුග්ගලෙ සඞ්ඝං භින්දෙය්‍ය සඞ්ඝෙ වා සඞ්ඝරාජිං ජනෙය්‍යාති නෙතං ඨානං විජ්ජති. පුථුජ්ජනො සඞ්ඝං භින්දෙය්‍ය සඞ්ඝෙ වා සඞ්ඝරාජිං ජනෙය්‍යා ති ඨානමෙතං විජ්ජති. දිට්ඨසම්පනෙනා තථාගතස්ස දුට්ඨචිත්තෙන ලොහිතං උප්පාදෙය්‍ය, පරිනිබ්බුතස්ස වා තථාගතස්ස දුට්ඨචිත්තෙන ථූපං භින්දෙය්‍යාති නෙතං ඨානං විජ්ජති. දිට්ඨිසම්පනෙනා අඤ්ඤං සත්ථාරං අපදිසෙය්‍ය අපිජීවිතහෙතූති නෙ තං ඨානං විජ්ජති. පුථුජ්ජ නො අඤ්ඤං සත්ථාරං අපදිසෙය්‍යාති ඨානමෙතං විජ්ජති. දිට්ඨිසම්ප නෙනා ඉතො බහිද්ධා අඤ්ඤං දක්ඛිණෙය්‍යං පරියෙසෙය්‍යාති නෙ තං ඨානං විජ්ජති. පුථුජ්ජනො ඉතො බහිද්ධා අඤ්ඤං දක්ඛිණෙය්‍යං පරි යෙසෙය්‍යාති ඨානමෙතං විජ්ජති. දිට්ඨිසම්පනෙනා කුතුහලමඞ්ගලෙන සුද්ධිං පච්චෙය්‍යාති නෙතං ඨානං විජ්ජති. පුථුජ්ජනො කුතුහලමඞ්ග ලෙන සුද්ධිං පච්චෙය්‍යාති ඨානමෙතං විජ්ජති. ඉත්ථී රාජා චක්කව ත්තී සියාති නෙතං ඨානං විජ්ජති. පුරිසො රාජා චක්කවත්තී සියාති ඨානමෙතං විජ්ජති.ඉත්ථී සක්කා දෙවානම්ඉන්ද සියාති නෙතං ඨා නං විජ්ජති. පුරිසො සක්කා දෙවානම්ඉන්දො සියාති ඨාන මෙතං විජ්ජති. ඉත්ථී මාරො පාපිමා සියාති නෙ තං ඨානං විජ්ජති. පුරිසො

මාරෝ පාපිමා සියා'ති ඨානමෙතං විජ්ජති. ඉත්ථී මහාබ්‍රහ්මා සියාති නෙතං ඨානං විජ්ජති. පුරිසෝ මහාබ්‍රහ්මා සියාති ඨානමෙතං විජ්ජති.ඉත්ථී තථාගතෝ අරහං සම්මාසම්බුද්ධෝ සියාති නෙතං ඨානං විජ්ජති. පුරිසෝ තථාගතෝ අරහං සම්මාසම්බුද්ධෝ සියාති ඨානමෙතං විජ්ජති. වෙ තථාගතා අරහන්තෝ සම්මාසම්බුද්ධා අපුබ්බං අවරිමං එකිස්සා ලොකධාතුයා උපපජ්ජයුං ධම්මං දෙසෙයුන්ති නෙ තං ඨානං විජ්ජති.එකෝ තථාගතෝ අරහං සම්මාසම්බුද්ධෝ එකිස්සා ලොකධාතුයා උපපජ්ජති ධම්මං දෙසෙතීති ඨාන මෙතං විජ්ජති.තිණ්ණං දුච්චරිතානං ඉට්ඨෝ කන්තෝ පියෝ මනාපෝ විපාකෝ භවිස්සතීති නෙ තං ඨානං විජ්ජති. තිණ්ණං දුච්චරිතානං අනිට්ඨෝ අකන්තෝ අපියෝ අමනාපෝ විපාකෝ භවිස්සතීති ඨාන මෙතං විජ්ජති, තිණ්ණං සුචරිතානං අනිට්ඨෝ අකන්තෝ අපියෝ අමනාපෝ විපාකෝ භවිස්සතීති නෙතං ඨානං විජ්ජති. තිණ්ණං සුචරිතානං ඉට්ඨෝ කන්තෝ පියෝ මනාපෝ විපාකෝ භවිස්සතීති ඨාන මෙතං විජ්ජති, අඤ්ඤතරෝ සමණෝ වා බ්‍රාහ්මණෝ වා කුහකෝ ලපකෝ නෙමිත්තිකෝ කුහනලපනනෙමිත්තිකතං පුබ්බභාගං කත්වා පඤ්චනීවරණෙ අපපහාය චෙතසෝ උපක්කිලෙසෙ පඤ්ඤාය දුබ්බලීකරණෙ චතූසු සතිපට්ඨානෙසු අනුපට්ඨිතසති සත්තබොජ්ඣඞ්ගෙ අභාවයිත්වා අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුජ්ඣිස්සතීති නෙ තං ඨානං විජ්ජති. අඤ්ඤතරෝ සමණෝ වා බ්‍රාහ්මණෝ වා සබ්බදෙසාපගතා පඤ්චනීවරණෙ පහාය චෙතසෝ උපක්කිලෙසෙ පඤ්ඤාය දුබ්බලීකරණෙ චතූසු සතිපට්ඨානෙසු උපට්ඨිතසති විහරන්තෝ සත්තබොජ්ඣඞ්ගෙ භාවයිත්වා අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුජ්ඣිස්සතීති ඨාන මෙතං විජ්ජති. යං එත්ථඤ්ඤං හෙතුසෝ ඨානසෝ අනොධිසෝ ඉද වුච්චතිඨානාඨානඤ්ඤණං.

පඨමං තථාගතබලං.

ඉතිඨානාඨානගතා සබ්බසත්තා ඛයධම්මා වයධම්මා නිරොධ ධම්මා, කෙචි සග්ගූපගා, කෙචි අපායූපගා, කෙචි නිබ්බානූපගා. එවං භගවා ආහ:—

"සබ්බෙ සත්තා මරිස්සන්ති මරණන්තං හි ජීවිතං,
යථාකම්මං ගමිස්සන්ති පුඤ්ඤපාපඵලූපගා.

නිරයං පාපකම්මන්තා පුඤ්ඤකම්මා ච සුගතිං,
අපරෙ ච මග්ගං භාවෙත්වා පරිනිබ්බන්ති අනාසවා'ති"

තත්ථ **සබ්බෙ සත්තා** නි ඨානාඨානඤ්ඤණෙ වුත්තා සබ්බෙ තසා වා ථාවරා වා සත්තා මරිස්සන්ති, තසා පුනබ්භවහෙතුකා මරී

සන්ති, ථාවරා අහෙතුකමරණේන මරිස්සන්ති, ජීවිතපරියාදානං අගච්ඡන්තා නාම නත්ථි, තෙ එවං මරන්තා පි යථාකම්මං ගම්ස්සන්ති කම්මානුරූපෙන ගම්ස්සන්ති. කෙ තෙ ගම්ස්සන්ති? පුඤ්ඤපාප ඵලූපගා. තෙ කුහිං ගම්ස්සන්ති නි? ආහ, "**නිරයං පාපකම්මන්තා සුඤ්ඤකම්මා ච සුගතිනි**"න්ති,යෙව පන කම්මකඛයං කරිංසු,තෙ අපරෙ මග්ගං භාවෙත්වා අරහත්තමග්ගං උප්පාදෙත්වා තණ්හානුසයංඡින්න තන්තා අනාසවා පුනරුප්පත්තිහෙතුරහිතා පරිනිබ්බන්ති, තෙ පි යථා නිබ්බුතං පදීපං පුන න උප්පජ්ජති, එවං නිරුජ්ඣන්ති, තස්ස **නිරයං පාපකම්මන්තා**නි අපුඤ්ඤපටිපදා. **සුඤ්ඤකම්මා ච සුගතිනි**න්ති පුඤ්ඤපටිපදා. **අපරෙ ච මග්ගං භාවෙත්වා පරිනිබ්බන්ති අනාසවා**ති පුඤ්ඤපාපසමතික්කමපටිපදා. තත්ථ යා භවගාමිනී පටිපදා, අයං සබ්බත්ථගාමිනී පටිපදා. යා නිරොධගාමිනී පටිපදා, අයං අත්ථගාමිනී පටිපදා.යං එත්ථ කුණං හෙතුසො ඨානසො අනොධිසො, ඉදං වුච්චති සබ්බත්ථගාමිනිපටිපදාකුණං.

දුතියං තථාගතබලං.

ඉති සබ්බත්ථගාමිනිපටිපදා අනෙකධාතුලොකො, අත්ථගාමිනී පටිපදා නානාධාතුලොකො. තත්ථකතමො අනෙකධාතුලොකො? චක්ඛුධාතු.රූපධාතු චක්ඛුවිඤ්ඤාණධාතු, සොතධාතු සද්දධාතු සොතවිඤ්ඤාණධාතු, ඝානධාතු ගන්ධධාතු ඝානවිඤ්ඤාණධාතු, ජිව්හාධාතු රසධාතු ජිව්හාවිඤ්ඤාණධාතු, කායධාතු ඵොට්ඨබ්බධාතු කායවිඤ්ඤාණධාතු,මනොධාතු ධම්මධාතු මනොවිඤ්ඤාණධාතු,පථවිධාතු ආපොධාතු, තෙජොධාතු, වායොධාතු, ආකාසධාතු,විඤ්ඤාණධාතු, කාමධාතු, ව්‍යාපාදධාතු,අවිහිංසාධාතු,දුක්ඛධාතු, දොමනස්සධාතු,අවිජ්ජාධාතු, සුඛධාතු,සොමනස්සධාතු, උපෙක්ඛාධාතු,කාමධාතු,රූපධාතු,අරූපධාතු, නිරොධධාතු, සඞ්ඛාරධාතු,නිබ්බානධාතු,අයං අනෙකධාතුලොකො. තත්ථ කතමො නානාධාතු ලොකො? අඤ්ඤං චක්ඛුධාතු,අඤ්ඤං රූපධාතු, අඤ්ඤං චක්ඛුවිඤ්ඤාණධාතු—පෙ—අඤ්ඤං සඞ්ඛාරධාතු අඤ්ඤං නිබ්බානධාතු නි. යං එත්ථ කුණං හෙතු සොඨානසො අනොධිසො ඉදං වුච්චතිඅනෙකධාතුනානාධාතුකුණං.

තතියං තථාගතබලං.

ඉති එවං අනෙකධාතුනානාධාතුකස්ස යං ය දෙව ධාතුං සත්තා අධිමුච්චන්ති, තං ත දෙව අධිට්ඨහන්ති, අභිනිවිසන්ති, කෙචි රූපාධිමුත්තා කෙචිසද්දාධිමුත්තා,කෙචිගන්ධරසඵොට්ඨබ්බධම්මාධිමුත්තා,කෙචි

ඉස්සාධිමුත්තා, කෙචි පුරිසාධිමුත්තා, කෙචි වාගාධිමුත්තා, කෙචි ඤාණාධිමුත්තා, කෙචි මජ්ඣිමාධිමුත්තා, කෙචි පණීතාධිමුත්තා, කෙචි දෙවාධිමුත්තා, කෙචි මනුස්සාධිමුත්තා, කෙචි නිබ්බානාධිමුත්තා.

යං එවඤ්ඤූණං හෙතුසෝ ඨානසෝ අනොධිසෝ "අයං වෙනෙය්‍යෝ අයං සග්ගගාමී අයං දුග්ගතිගාමී"ති ඉදං වුච්චති සත්තානං නානාධිමුත්තිකතාඤ්ඤූණං.

චතුත්ථං තථාගතබලං.

ඉති යේ යථාධිමුත්තා ච භවන්ති, තං තං සමාදානං සමාදියන්ති. තෙ ඡබ්බිධං කම්මං සමාදියන්ති, කෙචි ලොභවසෙන කෙචි දෙසවසෙන කෙචි මොහවසෙන කෙචි සද්ධාවසෙන කෙචි විරියවසෙන කෙචි පඤ්ඤාවසෙන, තං විභජ්ජමානං දුවිධං සංසාරගාමිනී ච නිබ්බානගාමිනී ච:—1 තත්‍ථ යං ලොභවසෙන දෙසවසෙන මොහවසෙන කම්මං කරොති, ඉදං කම්මං කණ්හං කණ්හවිපාකං. යං සද්ධාවසෙන ච විරියවසෙන ච පඤ්ඤාවසෙන ච කම්මං කරොති, ඉදං කම්මං සුක්කං සුක්කවිපාකං. තත්‍ථ යං ලොභවසෙන ච දෙසවසෙන ච මොහසද්ධාවිරියවසෙන ච කම්මං කරොති, ඉදං කම්මං කණ්හසුක්කං, කණ්හසුක්කවිපාකං. තත්‍ථ යං විරියවසෙන ච පඤ්ඤාවසෙන ච කම්මං කරොති, ඉදං කම්මං අකණ්හං අසුක්කං අකණ්හඅසුක්කවිපාකං, කම්මමුත්තමං කම්මසෙට්ඨං කම්මක්ඛයාය සංවත්තති. චත්තාරි කම්මසමාදානානි, අත්ථි කම්මසමාදානං පච්චුප්පන්නසුඛං ආයතිං දුක්ඛවිපාකං. අත්ථි කම්මසමාදානං පච්චුප්පන්නදුක්ඛං ආයතිං සුඛවිපාකං. අත්ථි කම්මසමාදානං පච්චුප්පන්නදුක්ඛං ආයතිං දුක්ඛවිපාකං. අත්ථි කම්මසමාදානං පච්චුප්පන්නසුඛඤ්චෙව ආයතිඤ්ච සුඛවිපාකං. යං එවංජාතිකං කම්මසමාදානං. "ඉමිනා පුග්ගලෙන අකුසලං කම්මසමාදානං උපචිතං අවිපක්කං විපාකාය පච්චුපට්ඨිතං නව භබ්බො අභිනිබ්බිදාය ගන්තු"න්ති, තං භගවා න ඔවදති, යථා දෙවදත්තං, කොකාලිකං, සුනක්ඛත්තං ලිච්ඡවිපුත්තං. යථාච පුණ්ණං ගොවතිකං අවෙලඤ්ච කුක්කුරවතිකං, යෙ වා පනඤ්ඤෙපි සත්තා මිච්ඡත්තනියතා, "ඉමෙසඤ්ච පුග්ගලානං උපචිතං අකුසලං නව තාව පාරිපූරිං ගතං, පුරා පාරිපූරිං ගච්ඡති, පුරා ඵලං නිබ්බත්තයති, පුරා වෙනෙය්‍යත්තං සමනික්ඛාමතී"ති තෙ භගවා අසමත්තෙ න ඔවදති, "ඉමස්ස ච පුග්ගලස්ස අකුසලකම්මසමාදානං පරිපූරයමානං මග්ගංව ආවරිස්සති, පුරා පාරිපූරිං නගච්ඡති, පුරා ඵලං නනිබ්බත්තයති, පුරා ම-

1 සංසාරගාමිනීවෙති—එත්තකමෙවදිස්සති. ලංකායපොත්ථකෙසු.

ඣානෙ විචාරෙති, පුරා වෙනෙය්‍යත්තානං නසමතික්කමතීති, තෙ භගවා අ
සම්තෙන ඔවදති, යථා ආයසම්නත්තං අඞ්ගුලිමාලං. සබ්බෙසං මුදුමජ්ඣා
ධිමත්තතා, තත්ථ මුදු ආනඤ්ජාභිසඞ්ඛාරා, මජ්ඣිං අවසෙසකුසලස
ඞ්ඛාරා, අධිමත්තං අකුසලසඞ්ඛාරා, යං එත්ථ ඤාණං හෙතු
සො ඨානසො අනොධිසො "ඉදං දිට්ඨධම්මවෙදනියං ඉදං උපජ්ජ
වෙදනියං ඉදං අපරාපරියවෙදනියං ඉදං නිරවඣානවෙදනියං ඉදං
පෙතනිවිසයවෙදනියං ඉදං අසුරකායවෙදනියං ඉදං නිරයවෙදනියං
ඉදං දෙවවෙදනියං ඉදං මනුස්සවෙදනිය" න්ති, ඉදං වුච්චති අතීතා
නාගතපච්චුප්පන්නානං කම්මසමාදානානං ඨානසො හෙතුසො අනො
ධිසො විපාකවෙමත්තතාඤාණං.

පඤ්චමං තථාගතබලං.

ඉති තථාසමාදින්නානං කම්මානං සමාදින්නානං ඣානවිමො
ක්ඛානං සමාධිනං සමාපත්තීනං "අයං සංකිලෙසො ඉදං වොදානං
ඉදං වුට්ඨානං එවං සංකිලිස්සති, එවං වොදයති, එවං වුට්ඨහති"ති ඤා
ණං අනාවරණං. තත්ථ කති ඣානානි? චත්තාරි ඣානානි? කති
විමොක්ඛා? එකාදස ච අට්ඨ ච සත්ත ච තයො ච. කති සමාධි?
තයො සමාධි:— සවිතක්කසවිචාරො සමාධි, අවිතක්කවිචාරමත්තො
සමාධි, අවිතක්කඅවිචාරොසමාධි. කති සමාපත්තියො? පඤ්චසමාප
ත්තියො —සඤ්ඤාසමාපත්ති, අසඤ්ඤාසමාපත්ති, නෙවසඤ්ඤානාස
ඤ්ඤාසමාපත්ති, විඤ්ඤාණසමාපත්ති, නිරොධසමාපත්ති. තත්ථ කතමො
සංකිලෙසො? පඨමස්සඣානස්ස කාමරාගව්‍යාපාදසංකිලෙසො, යෙ
චතුක්කනිඣායී වෙ, පච්ඡිමකො යො වා පන කොචි හානභාගියො
සමාධි, අයං සංකිලෙසො. තත්ථ කතමං වොදානං? නීවරණපාරිසුද්ධි
පඨමස්ස ඣානස්ස යෙ චතුක්කනිඣායී වෙ, පච්ඡිමකො යො වා පන
කොචි විසෙසභාගියො සමාධි, ඉදං වොදානං. තත්ථ කතමං වුට්ඨානං?
යං සමාපත්තිවුට්ඨානකොසල්ලං, යං එත්ථ ඤාණං හෙතුසො ඨාන
සො අනොධිසො. ඉදං වුච්චති සබ්බෙසං ඣානවිමොක්ඛසමාධි සමාප
ත්තීනං සංකිලෙසවොදානවුට්ඨානඤාණං.

ඡට්ඨං තථාගතබලං.

තසෙ ව සමාධිස්ස ඉන්ද්‍රියානි පරිවාරානි භවන්ති, තෙසං මුදුම
ජ්ඣිමාධිමත්තතා, "අයං මුදින්ද්‍රියො අයං මජ්ඣිමින්ද්‍රියො අයං තික්ඛින්ද්‍රි
යො" ති තත්ථ භගවා තික්ඛින්ද්‍රියං සංඛිත්තෙන ඔවාදෙන ඔවදති

මජ්ඣිමින්ද්‍රියං සංඛිත්තෙන්න ච විත්ථාරෙන ච ඔවදති, මුදින්ද්‍රියං විත්ථාරෙන ඔවදති. තත්‍ථ භගවා තික්ඛින්ද්‍රියස්ස මුදුකං ධම්මදෙසනං උපදිසති. මජ්ඣිමින්ද්‍රියස්ස මුදුතික්ඛං, මුදින්ද්‍රියස්ස තික්ඛං ධම්මදෙසනං උපදිසති. තත්‍ථ භගවා තික්ඛින්ද්‍රියස්ස සමථං, මජ්ඣිමින්ද්‍රියස්ස සමථවිපස්සනං, මුදින්ද්‍රියස්ස විපස්සනං; තික්ඛින්ද්‍රියස්ස නිස්සරණං මජ්ඣිමින්ද්‍රියස්ස ආදීනවඤ්ච නිස්සරණඤ්ච, මුදින්ද්‍රියස්ස අස්සාදඤ්ච ආදීනවඤ්ච නිස්සරණඤ්ච උපදිසති. තත්‍ථ භගවා තික්ඛින්ද්‍රියස්ස අධිපඤ්ඤාසික්ඛාය පඤ්ඤාපයති; මජ්ඣිමින්ද්‍රියස්ස අධිචිත්තසික්ඛාය; මුදින්ද්‍රියස්ස අධිසීලසික්ඛාය පඤ්ඤාපයති. යං එත්‍ථ කුණං හෙතුසෝ ඨානසෝ අනොධිසෝ "අයං ඉමං භූම්භාවනං භාවෙන්නෝ ඉමාය වෙලාය ඉමාය අනුසාසනියා, එවං ධාතුකෝ අයඤ්ච ස්ස ආසයෝ අයං අනුසයෝ"ති ඉදං වුච්චති පරසත්තානං පරපුග්ගලානං ඉන්ද්‍රියපරොපරියත්තඤාණං.

සත්තමං තථාගතබලං

ඉති තත්‍ථ යං අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරති; සෙය්‍යථිදං— එකම්පි ජාතිං වෙපි ජාතියො තිස්සොපි ජාතියො චතස්සොපි ජාතියො පඤ්චපි දස පි වීසති මපි තිංස මපි චත්තාලිස මපි පඤ්ඤාස මපි ජාතියො සතම්පි ජාතියො සහස්සම්පි ජාතියො සතසහස්සම්පි ජාතියො අනෙකෙපි සංවට්ටකප්පෙ අනෙකෙපි විවට්ටක ප්පෙ අනෙකෙපි සංවට්ටවිවට්ටකප්පෙ, "අමුත්‍රාසිං එවංනාමො එවං ගොත්තෙන්නා එවංවණ්ණා එවමාහාරො එවං සුඛදුක්ඛපටිසංවෙදී එවමායුපරියන්තෙන්නා, සො තතො චුතො අමුත්‍ර උපපාදිං, තත්‍රාපාසිං එවං නාමො එවංගොත්තෙන්නා එවංවණ්ණා එවමාහාරො එවංසුඛදුක්ඛ පටිසංවෙදී එවමායුපරියන්තෙන්නා, සො තතො චුතො ඉධූපපන්නොා" ති සාකාරං සඋද්දෙසං අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරති, " තත්‍ථ සග්ගූපගෙසු ච මනුස්සූපගෙසු ච අපායූපගෙසු ච සත්තෙසු ඉමස්ස පුග්ගලස්ස ලොභාදයො උස්සන්නා අලොභාදයොමඤ්ඤ. ඉමස්ස පුග්ගලස්ස අලොභාදයො උස්සන්නා ලොභාදයොමඤ්ඤ. යෙ වා පන උස්සන්නා යෙ වා පන මඤ්ඤ, ඉමස්ස පුග්ගලස්ස ඉමානි ඉන්ද්‍රියානි උපචිතානි ඉමානි ඉන්ද්‍රියානි අනුපචිතානි. ඉමානි ඉන්ද්‍රියානි අනුපචිතානි ඉමානිඉන්ද්‍රියානි උපචිතානි. අමුකායකප්පකොටියාවා ඛාපප්පත්ත සහස්සෙ වා කප්පසහස්සෙ වා කප්පසතෙ වා කප්පෙ වා අනන්තරකප්පෙ වා උපඩ්ඪකප්පෙ වා සංවච්ඡරෙ වා උපඩ්ඪසංවච්ඡරෙ වා මාසෙ වා පක්ඛෙ වා දිවසෙ වා මුහුත්තෙන වා ඉමිනා පමාණෙන වා පසාදෙන වා"ති තං තං භවං භගවා අනුස්සරන්නෝ අසෙසං ජානාති. යං

එත්ථ ඤාණං හෙතුසො ඨානසො අනොධිසො පුබ්බෙ නිවාසං අනුස්සරති, ඉදං වුච්චති පුබ්බෙනිවාසානුස්සතිඤාණං.

අට්ඨමං තථාගතබලං.

තත්ථ දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන සත්තෙ පස්සති චවමානෙ උපපජ්ජමානෙ හීනෙ පණීතෙ සුවණ්ණෙ දුබ්බණ්ණෙ සුගතෙ දුග්ගතෙ යථාකම්මූපගෙ සත්තෙ පජානාති, "ඉමෙ වත භොන්තො! සත්තා කායදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා වචී—පෙ—මනොදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා අරියානං උපවාදකා මිච්ඡා දිට්ඨිකා මිච්ඡාදිට්ඨිකම්මසමාදානා, තෙ කායස්ස භෙදා පරම්මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපන්නා. ඉමෙ වා පන භොන්තො! සත්තා කායසුචරිතෙන සමන්නාගතා වචී—පෙ—මනොසුචරිතෙන සමන්නාගතා අරියානං අනුපවාදකා සම්මාදිට්ඨිකා සම්මාදිට්ඨිකම්මසමාදානා, තෙ කායස්ස භෙදා පරම්මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපන්නා" ති පස්සති. තත්ථ සග්ගූපගෙසු ච අපායූපගෙසු ච සත්තෙසු "ඉමිනා පුග්ගලෙන එවරූපං කම්මං අමුකාය කප්පකොටියා උපචිතං, කප්ප සතසහස්සෙ වා කප්පසහස්සෙ වා කප්පසතෙ වා කප්පෙ වා අන්තරා කප්පෙ වා උපඩ්ඪකප්පෙ වා සංවච්ඡරෙ වා උපඩ්ඪසංවච්ඡරෙ වා මාසෙ වා පක්ඛෙ වා දිවසෙ වා මුහුත්තෙ වා ඉමිනාපමාණෙන වා පසාදෙන වා" ති යං එත්ථ ඤාණං හෙතුසො ඨානසො අනොධිසො සත්තානං චුතූපපාතං පස්සති. ඉදං වුච්චති දිබ්බචක්ඛුඤාණං.

නවමං තථාගතබලං.

ඉති තත්ථ යං සබ්බඤ්ඤුතං පත්තා විදිතසබ්බධම්මා විරජං වීතමලං උපපන්නා සබ්බඤ්ඤුතඤාණපදට්ඨානං. ආසවක්ඛයඤාණං.

දසමං තථාගතබලං.

ඉමානි දස තථාගතස්ස තථාගතබලානි.

කතමං තථාගතස්ස මහාකරුණාසමාපත්තියා ඤාණං? බහුකෙහි ආකාරෙහි පස්සන්තානං බුද්ධානං භගවන්තානං සත්තෙසු මහාකරුණාඤාණං ඔක්කමති:— "ආදිත්තො ලොකස්මන්නිවාසො" ති පස්සන්තානං බුද්ධානං භගවන්තානං සත්තෙසු මහාකරුණාඤාණං ඔක්ක

මති. "උභයුත්තෙනා ලොකසන්නිවාසෝ"ති පස්සන්තානං බුද්ධානං භගවන්තානං සන්තෙසු මහාකරුණාසඳ්දාණං ඔක්කමති "පයාතෝ ලොකසන්නිවාසෝ"ති පස්සන්තානං—පෙ—"කුම්මග්ගපටිපන්නෝ ලොකසන්නිවාසෝ"ති —පෙ— "උපනීයති ලොකෝ අද්ධුවෝ"ති පස්සන්තානං—පෙ— "අත්තාණෝ 1 ලොකෝ අනභිස්සරෝ"ති පස්සන්තානං—පෙ— "අස්සකෝ ලොකෝ සබ්බං පහාය ගමනීය"න්ති පස්සන්තානං—පෙ—"ඌනෝ ලොකෝ අතිත්තෝ තණ්හාදාසෝ"ති පස්සන්තානං—පෙ—"අත්තාණෝ ලොකසන්නිවාසෝ"ති පස්සන්තානං—පෙ— "අලෙණෝ ලොකසන්නිවාසෝ"ති පස්සන්තානං-පෙ-"අසරණෝ ලොකසන්නිවාසෝ"තිපස්සන්තානං—පෙ-"අසරණීභූතෝ ලොකසන්නිවාසෝ"ති පස්සන්තානං—පෙ—"උච්චතෝ ලොකෝ අවුපසන්තෝ"ති පස්සන්තානං—පෙ— "සසල්ලෝ ලොකසන්නිවාසෝ විද්ධෝ පුථුසල්ලෙහි තස්ස නත්ථඤ්ඤ කෝ චි සල්ලානං උද්ධර්තා අඤ්ඤත්ර මයා"ති පස්සන්තානං-පෙ-"අවිජ්ජන්ධකාරාවරණෝ ලොකසන්නිවාසෝ කිලෙසපඤ්ජරපක්ඛිත්තෝ තස්ස නත්ථඤ්ඤ කෝචි ආලොකං දස්සෙතා අඤ්ඤත්ර මයා"ති පස්සන්තානං—පෙ—"අවිජ්ජාගතෝ ලොකසන්නිවාසෝ අන්ධභූතෝ පරියොනද්ධෝ තන්තාකුලකජාතෝ ගුළාගුණ්ඨිකජාතෝ මුඤ්ජබබජභූතෝ අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං සංසාරං නා තිවත්තතී"ති පස්සන්තානං—පෙ—"අවිජ්ජාවිසදෙසසංලිත්තෝ ලොකසන්නිවාසෝ කිලෙසකලලීභූතෝ"තිපස්සන්තානං—පෙ— "රාගදෙසමොහජ්ඣාජටිතෝ ලොකසන්නිවාසෝ තස්ස නත්ථඤ්ඤ කෝචි ජටං විජ්ජටෙතා අඤ්ඤත්ර මයා"ති පස්සන්තානං—පෙ—"තණ්හාසඞ්ඛාටපටිමුක්කෝ ලොකසන්නිවාසෝ"ති පස්සන්තානං—පෙ—'තණ්හාජාලෙන ඔත්ථටෝ ලොකසන්නිවාසෝ"ති පස්සන්තානං—පෙ—"තණ්හාසොතෙන වුය්හති ලොකසන්නිවාසෝ"ති පස්සන්තානං—පෙ— "තණ්හාසංයොජනෙන සඤ්ඤුත්තෙනා ලොකසන්නිවාසෝ"ති පස්සන්තානං—පෙ—"තණ්හානුසයෙන අනුසටෝ ලොකසන්නිවාසෝ"ති පස්සන්තානං—පෙ—"තණ්හාසන්තාපෙනසන්තප්පති ලොකසන්නිවාසෝ"ති පස්සන්තානං-පෙ-තණ්හාපරිළාහෙනපරිඩය්හති ලොකසන්නිවාසෝ"තිපස්සන්තානං-පෙ-දිට්ඨිසඞ්ඛාටෙ පටිමුක්කෝ ලොකසන්නිවාසෝ"ති පස්සන්තානං-පෙ-"දිට්ඨිජාලෙන ඔත්ථටෝ ලොකසන්නිවාසෝ"ති පස්සන්තානං-පෙ-"දිට්ඨිසොතෙන වුය්හති ලොකසන්නිවාසෝ"ති පස්සන්තානං-පෙ-"දිට්ඨිසංයොජනෙන සඤ්ඤුත්තෙනා ලොකසන්නිවාසෝ"ති පස්සන්තානං—පෙ—"දිට්ඨානුසයෙන අනුසටෝ ලොකසන්නිවාසෝ"ති පස්සන්තානං—පෙ—"දිට්ඨිසන්තාපෙන සන්තපති ලොකසන්නිවා

1 අනාථා—මරම්ම 2 උද්ධාරෙතා-මරම්ම

සෙ "ති පඤ්ඤාපනං—පෙ—" දිට්ඨිපරිළාහෙන පරිඩය්හති ලොකස්ස නිවාසෝ"ති පඤ්ඤාපනං—පෙ—" ජාතියා ආදිත්තෝ ලොකස්ස නිවාසෝ"ති පඤ්ඤාපනං—පෙ—" ජරාය අනුගතෝ ලොකසන්නිවාසෝ"ති පඤ්ඤාපනං—පෙ—"ව්‍යාධිනා අභිභූතෝ ලොකසන්නිවාසෝ"ති පඤ්ඤාපනං—පෙ—" මරණේන අබ්භාහතෝ ලොකසන්නිවාසෝ"ති පඤ්ඤාපනං—පෙ—" දුක්ඛූපනිසිතෝ ලොකසන්නිවාසෝ'ති පඤ්ඤාපනං-පෙ-"තණ්හායඔඩ්ඩිතෝ ලොකසන්නිවාසෝ"ති පඤ්ඤාපනං-පෙ-"ජරාමරණේනපරිකඩ්ඪතෝ ලොකසන්නිවාසෝ" ති පඤ්ඤාපනං—පෙ—" මාරපාසෙන පරිකඩ්ඪතෝ ලොකසන්නිවාසෝ"ති පඤ්ඤාපනං-පෙ-" මාරබන්ධනෙන බද්ධෝ ලොකසන්නිවාසෝ තස්ස නත්ථඤ්ඤූ කොචි බන්ධනා මොචෙතා, අඤ්ඤත්‍ර මයා"ති පඤ්ඤාපනං—පෙ—"රාගබන්ධනෙන—දෝසබන්ධනෙන—මොහබන්ධනෙන— මානබන්ධනෙන-දිට්ඨිබන්ධනෙන-කිලෙසබන්ධනෙන— දුච්චරිතබන්ධනෙන බද්ධෝ ලොකසන්නිවාසෝ තස්ස නත්ථඤ්ඤූ කොචි බන්ධනා මොචෙතා අඤ්ඤත්‍ර මයා"ති පඤ්ඤාපනං—පෙ—" මහාසම්බාධපටිපන්නෝ ලොකසන්නිවාසෝ තස්ස නත්ථඤ්ඤූ කොචි ඔකාසංදසෙතා අඤ්ඤත්‍ර මයා"ති පඤ්ඤාපනං—පෙ—" මහාපලිබෝධෙන පලිබුද්ධෝ ලොකසන්නිවාසෝ තස්ස නත්ථඤ්ඤූ කොචි පලිබෝධස්ස ඡේත්තා අඤ්ඤත්‍ර මයා"ති පඤ්ඤාපනං-පෙ-" මහාපපාතෙ පතිතෝ ලොකසන්නිවාසෝ තස්ස නත්ථඤ්ඤූ කොචි පපාතා උද්ධත්තා අඤ්ඤත්‍ර මයා"ති පඤ්ඤාපනං—පෙ—" මහාකන්තාරපටිපන්නෝ ලොකසන්නිවාසෝ තස්ස නත්ථඤ්ඤූ කොචි කන්තාරතාරෙතා අඤ්ඤත්‍ර මයා"ති පඤ්ඤාපනං—පෙ—" මහාසංසාරපටිපන්නෝ ලොකසන්නිවාසෝ තස්ස නත්ථඤ්ඤූ කොචි සංසාරා මොචෙතා අඤ්ඤත්‍ර මයා"ති පඤ්ඤාපනං—පෙ—"මහාවිදුග්ගෙ සඤ්චරිවත්තති ලොකසන්නිවාසෝ තස්ස නත්ථඤ්ඤූ කොචි විදුග්ගා උද්ධත්තා අඤ්ඤත්‍ර මයා"ති පඤ්ඤාපනං—පෙ—" මහාපලිපෙ පටිපන්නෝ ලොකසන්නිවාසෝ තස්ස නත්ථඤ්ඤූ කොචි පලිපා උද්ධත්තා අඤ්ඤත්‍ර මයා"ති පඤ්ඤාපනං-පෙ-" අබ්භාහතෝ ලොකසන්නිවාසෝ"ති පඤ්ඤාපනං-පෙ-" ආදිත්තෝ ලොකසන්නිවාසෝ රාගග්ගිනා දෝසග්ගිනා මොහග්ගිනා ජාතිඅග්ගිනා ජරාය මරණේන සොකෙහි පරිදෙවෙහි දුක්ඛේහි දොමනස්සෙහි උපායාසෙහි තස්ස නත්ථඤ්ඤූ කොචි නිබ්බාපෙතා අඤ්ඤත්‍ර මයා"තිපඤ්ඤාපනං-පෙ-"උන්නීතෝ ලොකසන්නිවාසෝ හඤ්ඤතිනිච්චමත්තානං පත්තාදණ්ඩාව තක්කරෝ"ති පඤ්ඤාපනං-පෙ-" වට්ටබන්ධනෙන බද්ධෝ ලොකසන්නිවාසෝ ආඝාතනපච්චුපට්ඨිතෝ තස්ස නත්ථඤ්ඤූ කොචි බන්ධනා මොචෙතා

වෙතා අඤ්ඤත්‍ර මයා''ති පස්සන්තානං—පෙ—'' අනාථෝ ලොකස
න්නිවාසෝ පරමකාරුඤ්ඤතං පත්තෝ තස්ස නාළ්හෙඤ්ඤු කොචි
තායෙතා අඤ්ඤත්‍ර මයා''ති පස්සන්තානං—පෙ—''දුක්ඛාභිතුන්නෝ
ලොකස්සන්නිවාසෝ විරරත්තපීලිතෝ''ති පස්සන්තානං—පෙ—'' ගහි.
තෝ ලොකසන්නිවාසෝ නිච්චං පිපාසිතෝ''ති පස්සන්තානං-පෙ-
'' අන්ධෝ ලොකස්සන්නිවාසෝ අවකබ්‍රකෝ''ති පස්සන්තානං—පෙ—
'' හතත්තෙත්තෝ ලොකස්සන්නිවාසෝ අපරිත්තායකෝ''ති පස්සන්තානං
—පෙ—'' තීහි දුච්චරිතෙහි විපථපක්කන්තෝ ලොකස්සන්නිවාසෝ
අඤ්ජසා පටිවිරඩෝ තස්ස නාළ්හෙඤ්ඤු කොචි අරියපථං නෙතා
අඤ්ඤත්‍ර මයා''ති පස්සන්තානං-පෙ-'' මහොඝපක්කන්තෝ ලොකස
න්නිවාසෝ තස්ස නාළ්හෙඤ්ඤු කොචි ඔඝා උඩ්ඩෙතා අඤ්ඤත්‍ර මයා''
ති පස්සන්තානං-පෙ-'' විහි දිඨිගතෙහි පරියුට්ඨිතෝ ලොකස්සන්නිවා
සෝ''ති පස්සන්තානං—පෙ—''තීහි දුච්චරිතෙහි විපරිපන්නෝ ලෝ
කස්සන්නිවාසෝ''ති පස්සන්තානං-පෙ-'' චතූහි යොගෙහි යුත්තෝ
ලොකස්සන්නිවාසෝ''ති පස්සන්තානං-පෙ—'' චතූහි ගන්ථෙහි ගථි
තෝ ලෝකස්සන්නිවාසෝ''ති පස්සන්තානං—පෙ—''චතූහි උපාදානෙ
හි උපාදියති ලොකස්සන්නිවාසෝ''ති පස්සන්තානං—පෙ—'' පඤ්ච
හි සමාරූළ්හෝ ලොකස්සන්නිවාසෝ''ති පස්සන්තානං—පෙ—'' පඤ්ච
හි කාමගුණෙහි රජ්ජති. පඤ්චහි නිවරණෙහි ඔත්ථටෝ ඡහි විවාදමූ
ලෙහි විවදති ඡහි තණ්හාකායෙහි රජ්ජති. ඡහි දිට්ඨිගතෙහි පරියුට්ඨි
තෝ, සත්තහි අනුසයෙහි අනුසටෝ, සත්තහි සංයොජනෙහි සඤ්ඤු
ත්තෝ සත්තහි මානෙහි උන්නාමෝ. අට්ඨහි ලොකධම්මෙහි සමපරිවා
රිතෝ අට්ඨහි මිච්ඡත්තනියකෙහි නියාතෝ. අට්ඨහි පුරිසදෝසෙහි
දුස්සති. නවහි ආඝාතවත්ථූහි ආඝාතිතෝ. නවහි මානෙහි උන්නා
මෝ. නවහි තණ්හාමූලකෙහි ධම්මෙහි රජ්ජති. නවහි ආඝාතවත්ථූහි
ආඝාතීතෝ. දසහි කිලෙසවත්ථූහි කිලිස්සති. දසහි අකුසලකම්මපථෙ
හි සමන්නාගතෝ. දසහි සංයොජනෙහි සංයුත්තෝ දසහි මිච්ඡත්ත
නියතෙහිනියාතෝ. දසවත්ථුකායම්ච්ඡාදිට්ඨියාසමන්නාගතෝ. අට්ඨුත්ත
රසතෙහි තණ්හාපපඤ්චෙහි පපඤ්චිතෝ. වාසට්ඨියාදිට්ඨිගතෙහි පරියුට්ඨි
තෝ ලොකස්සන්නිවාසෝ''ති පස්සන්තානං බුද්ධානං භගවන්තානං
සත්තෙසු මහාකරුණාඤ්ඤාණං ඔකඤ්කමති.''අහඤ්හි මහි ඤ්ණෙණා ලෝ
කොව අතිඡෝණා. අහඤ්ච මහි මුත්තෝ ලොකෝ ච අමුත්තෝ. අහඤ්ච
මහි දන්තෝ ලොකෝ ච අදන්තෝ. අහඤ්හි සන්තෝ ලෝකෝව
අසන්තෝ. අහඤ්හි අසෙඨෝ ලොකෝ ච අනාසඨෝ. අහඤ්හි මහි
පරිනිබ්බුතෝ ලොකෝ ච අපරිනිබ්බුතෝ. පහොමි වාහං ඤ්ණෙණා
තාරෙතුං මුත්තෝ මොචෙතුං දන්තෝ දමෙතුං සන්තෝ සමෙතුං අස

ථෝ අස්සාසෙතුං පරිණිබ්බුතෝ පරිණිබ්බාපෙතූ"නති පස්සන්තානං බුද්ධානං භගවන්තානං සත්තෙසු මහාකරුණාඤාණං ඔක්කමති.

ඉදංතථාගතස්සමහාකරුණාසමාපත්තියාඤාණං.

වත්ථෙසු පටිසම්භිදා;- අත්ථපටිසම්භිදා, ධම්මපටිසම්භිදා, නිරුත්තිපටිසම්භිදා, පටිභානපටිසම්භිදාති: තත්ථ.

"යං කිඤ්චි පච්චයුප්පන්නං විපාකා ච ක්‍රියා තථා,
නිබ්බානං භාසිතන්තා ති පඤ්ඤත්තෙ අත්ථසඤ්ඤිතා.

ඵලනිබ්බත්තකෙ හෙතූ අරියමග්ගෙ ච භාසිතං,
කුසලාකුසලෙ ධම්මෙ ති පඤ්ඤත්තෙ ධම්මසඤ්ඤිතා.

තස්මිං අත්ථෙ ච ධම්මෙ ච යා සභාවනිරුත්ති තු,
නිරුත්තී ති ච නිද්දිට්ඨා නිරුත්තිකුසලෙන සා.

ඤාණ මාරම්මණං කත්වා තිවිධං පච්චවෙක්ඛතෙ,
තීසු ඤාණෙසු යං ඤාණං පටිභාන නති තං මත"නති.

ඉදං චතුපටිසම්භිදාඤාණං **සත්තසත්තතිඤාණවත්ථූනි** නාම:- අවිජ්ජාදිවාදසපටිච්චසමුප්පාදඞ්ගතෝ ජරාමරණතෝ පභාය තං අවධිං කත්වා ඨපෙත්වා එකාදසහෙපි එකස්මිං සත්ත සත්ත කත්වා **සත්තසත්තතිඤාණවත්ථූනි** හොන්ති. කථං? ජාතිපච්චයා ජරාමරණන්ති ඤාණං, අසති ජාතියා නත්ථි ජරාමරණන්ති. ඤාණං, අතීත මපි අද්ධානං ජාතිපච්චයා ජරාමණන්ති ඤාණං, අසති ජාතියා නත්ථි ජරාමරණ න්ති ඤාණං. අනාගත මපි අද්ධානං ජාතිපච්චයා ජරාමරණන්ති ඤාණං, අසති ජාතියා නත්ථි ජරාමරණන්ති ඤාණං. ය මපි දං ධම්මට්ඨිතිඤාණං, තම්පි ඛයධම්මං වයධම්මං විරාගධම්මා නිරොධධම්ම න්ති ඤාණං. එව මෙව භවපච්චයා ජාති ති ඤාණං, අසති භවෙනත්ථි ජාති ති ඤාණං—පෙ—අවිජ්ජාපච්චයා සඞ්ඛාරා ති ඤාණං, අසති අවිජ්ජාය නත්ථි සඞ්ඛාරා ති ඤාණං. අතීත මපි අද්ධානං අවිජ්ජාපච්චයා සඞ්ඛාරා ති ඤාණං, අසති අවිජ්ජාය නත්ථි සඞ්ඛාරා ති ඤාණං.අනාගත මපි අද්ධානං අවිජ්ජාපච්චයා සඞ්ඛාරා ති ඤාණං, අසති අවිජ්ජාය නත්ථි සංඛාරා ති ඤාණං. ය මපි දං ධම්මට්ඨිතිඤාණං, ත මපි ඛයධම්මං වයධම්මං විරාගධම්මා නිරොධධම්ම නති ඤාණ නති.

ඉමානි භගවතොසත්තසත්තතිඤාණවත්ථූනිනාම.

භගවා දිවසෙ දිවසෙ සායණ්හසමය උදයෙ ච වාදසකොටි සතසහස්සානි කරුණාසමාපත්තියො සමාපජ්ජති, තත්තකෙ යෙව ඵලසමාපත්තියො සමාපජ්ජතීති. ඉදං චතුවීසතිකොටි සතසහස්සසමාප

තත්ථ සඞ්ගාරිකං 1 මහාවජ්ජඤාණං නාම. **බුද්ධගුණාති කෙ ඉමෙ?** ති ඉමස්ස පඤ්හස්ස අත්ථේ වණ්ණ්යමානෙ සකලම්පි පිටකත්තයං න පපහොති, තස්මා කිඤ්චි මත්තං කථිතං. වුත්තං හෙතං:—

> " බුද්ධා පි බුද්ධස්ස භණෙය්‍ය වණ්ණං
> කප්පම්පි වෙ අඤ්ඤමහාසමාහෙ,
> ඛියෙථ කප්පෙ චිරදීඝමන්තරෙ
> වණ්ණෙ න ඛියෙථ තථාගතස්සා" ති.

එවං බුද්ධගුණානං සරූපනිරූපණං කත්වා ඉදානි තෙසං අවිනන්තියාදිභාවං දස්සෙතුං. " **අවිනන්තියාදිභාවමුපාදාතෙතා ඉමෙ** " ති ආහ, තත්ථ "අවිනන්තියාදිභාවා" නන්ති අවිනන්තියාදිභාවං, අවිනන්තිය අවෙදිය අතුලිය අවාචියභාවං, නෙ හි උපාදාතෙතා නාම හොන්ති. තස්සෙව භගවතෙතා රූපවිලාසෙතා ඤාණවිලාසෙතා වචනවිලාසෙතා ඉද්ධිවිලාසෙතා ති ඉමෙ චත්තාරෙතා කොඨාසා, තෙසු අපපවිඤ්ඤබුද්ධගුණෙතා නාම නත්ථි භගවා හි රූපවිලාසෙනාපි අවිනන්තියෙතා අවෙදියෙතා අතුලියෙතා අවාච්යෙතා, ඤාණවිලාසෙනාපි—වචනවිලාසෙනාපි—ඉද්ධිවිලාසෙනාපි අවිනන්තියෙතා අවෙදියෙතා අතුලියෙතා අවාච්යෙතා. තථාහෙ ස චින්තාවිසයා. නිකඛන්තත්තාය අවිනන්තියෙතා, ඤාණවිසයානිකඛන්තත්තාය අවෙදියෙතා, උපමාවිසයානිකඛන්තත්තාය අතුලියෙතා, වචනවිසයානිකඛන්තත්තාය අවාච්යෙතා හොන්ති. තත්ථ අවිනන්තියෙතාති එත්ථ අකාරෙතා "අසෙඛාධම්මා" ති ආදිසු විය වුද්ධත්ථෙතා, අයං හි බුද්ධගුණචින්තා නාම අවිනන්තියෙසු ලොකවිසයාදිසු වුඩ්ඪපඤ්ඤාවිනන්තා, ඉතෙතා අඤ්ඤං එවං අච්ඡරියබ්භුත විම්හයපපත්තෙතන චිත්තෙතන විත්තෙතතබ්බං නාම නත්ථි. පටිසෙධත්ථෙතා වා අයං අකාරෙතා නාස්ස චින්තාය ඉයෙතා ගන්තබ්බා පත්තබ්බා කොටි පරියොසාතං අත්ථි හි අවිනන්තියෙතා, කස්මා? අතිසුඛුමත්තා සුගම්භීරත්තා අපපමෙය්‍යත්තා අවිසයත්තා ච. යථා මහාපපාතෙ 2 ඨත්වා ඔලොකෙන්තස්ස තා පපාතං අන්ධකාරං අවිභූතං මහබ්භයංහුත්වා උපට්ඨාති, එවමෙව බුද්ධගුණෙ 3 අනුස්සරන්තස්ස අනුස්සරන්තස්ස ගම්භීරා අවිසයා අන්ධකාරං මහබ්භයං හුත්වා උපට්ඨහන්ති. බුද්ධගුණානං ගම්භීරත්තා යෙව බුද්ධානුස්සතිං මනසිකරොන්තස්ස 3 ඣානං න උප්පජ්ජති, උපචාරසමාධිමත්තං හොතීති වුත්තං. " පුථුජ්ජනො හි තථාගතස්ස වණ්ණං වදමානො අපපමත්තකං ඔරමත්තකං සීලමත්තකං වදෙය්‍යා" ති ආදි බ්‍රහ්මජාලසුත්තෙතන වුත්තං. පුථුජ්ජනානං අවිසයත්තා ච බුද්ධානුස්සතිකම්මට්ඨානං " යස්මිං මහානාම! සමයෙ අරියසාවකො තථාගතං අනුස්සරති, නොවස්ස තස්මිං සමයෙ රාගපරියුට්ඨිතං චිත්තං හොති" ති ආදිනා නයෙන අරියානං යෙව වුත්තං.

1 'සමාරම්භිකං'—කත්ථචි. 2 'පපාතතෙට'-කත්ථචි 3 අනුස්සරන්තස්ස—කත්ථචි

තඤ්ච එවං අවිනත්තියෙසු බුද්ධගුණෙසු ඡඅසාධාරණඤ්ඤාණදසබල චතුවෙසාරජ්ජඅට්ඨාරසආවෙණිකධම්මාදිවසෙන අඤ්ඤේහි අසාධාරණගුණාපි අත්ථි, තෙ පන අසුවණ්ණභාජනෙ අතිවිය නානා සීහතෙලං විය අසම්මිස්සා සම්බුද්ධසන්තානෙ න තිට්ඨන්ති, අඤ්ඤේ පන ඛීණාසවබලනිරොධසමාපත්තිබොධිපක්ඛියධම්මාදයො ගුණා සෙඛාසෙඛානම්පි හොන්ති, අඤ්ඤේ පන ඛීණාසවඤ්ඤාණසබ්බඤ්ඤුතාදයො ගුණා පුථුජ්ජනානම්පි හොන්ති යෙව. තඤ්ච යථා ගොමහිංසාදීනං සාධාරණම්පි තිණපණ්ණඵලාසාදිගොචරං ගන්ධ හත්ථිකුවලීමහි පවිසිත්වා චතුජාතිකගන්ධමෙව හොති, එවමෙව සෙඛාසෙඛපුථුජ්ජනානං සාධාරණගුණාපි බුද්ධසන්තානමපත්වා අසාධාරණායෙව හොන්ති. එවං අවිනත්තියානං අසාධාරණානමපන බුද්ධගුණානං පුථුජ්ජනානං වණ්ණනා ච චින්තා ච මකසනලෙන වජිරවිජ්ඣනවායාමො විය හොතීති.

එවං සන්තෙපි පුථුජ්ජනෙන එවරූපා බුද්ධගුණා න චින්තෙතබ්බා? න වණ්ණෙතබ්බාතිවෙ? න ඛො පනෙතං එවං දට්ඨබ්බං:—තෙ පන පුථුජ්ජනෙන න වණ්ණෙතබ්බා න චින්තෙතබ්බාති පටිසෙධනත්ථං වුත්තා න හොන්ති, බුද්ධගුණානං අවිනත්තියඅනොපමඅසාධාරණාදිභාවං දසෙතුං වුත්තං. සචෙ හි පුථුජ්ජනො බුද්ධගුණං න කථෙති? නානුස්සරති? සො කථං සංසාරදුක්ඛා මුච්චති? කෙන මග්ගෙන නිබ්බානං ගච්ඡති? කථං සඩ්ඪං වඩ්ඪෙති? සීලෙන සුතෙන චාගෙන පඤ්ඤාය වඩ්ඪෙති? සෙඛාසෙඛා පන බුද්ධගුණං සරන්තු වා නස්සරන්තු වා පුථුජ්ජනකල්‍යාණකෙන පන අවස්සං අඤ්ඤං කිඤ්චිදෙව පහාය සබ්බථාමෙන බුද්ධගුණා සෙවිතබ්බා පගුණීකාතබ්බා උග්ගහණහිතබ්බා පරිපුච්ඡිතබ්බා භාවෙතබ්බා මනසිකාතබ්බා. එවං කරොන්තා හි සඩ්ඪාය වඩ්ඪන්ති සීලෙන සුතෙන චාගෙන පඤ්ඤාය වඩ්ඪන්ති. තත්‍රිදං ඔපම්මං:—යථා ච මහාසමුද්දෙ පක්ඛිත්තං සාසපගබ්භමපි සට්ඨිපි චාටිපි කොලම්බම්පි 1 අත්තනො අත්තනො පමාණෙනෙව උදකං ගණ්හාති, න සමුද්දපමාණෙන බහුං උදකං ගණ්හාති. එවමෙව පුථුජ්ජනාදයොපි අත්තනො අත්තනො පඤ්ඤූපමාණෙනස්ස ගුණං ගණ්හන්ති, න ගුණපමාණෙන. අපපමත්තකම්පි හි තස්ස ගුණං අනුස්සරන්තො අනුක්කමෙන සම්මාසම්බොධිම්පි පාපුණාති. වුත්තං හෙතං:—"චිත්තුපාදමත්තකම්පි ඛො චුන්ද! කුසලෙසු ධම්මෙසු බහුකාරං වදාමි, පගෙව කායෙන වා වාචාය වා අනුවිධියමානාසූ"ති. යථා කිං? එකො හි "මහාසමුද්දෙ, ගම්භීරෙ අප්පමෙය්‍යෙ උම්මිවෙගඛාහතො අනොගාහො"ති සුත්වාව සමුත්තරිතුකාමතාය සකලෙන තං සබ්බං උදකං කථං හරිස්සාමි"ති න ගච්ඡති, න

1 'කොලුම්බම්පි'-ඉරේම්ම

ඔගාහති, සො උදකකිච්චා පරිහායති, අපරිසුද්ධගත්තොයෙව හොති. යො පන මහාසරෙ "අනාපකං උදක"න්ති සුත්වා අසම්භීතොව "බහුසු බහුං ලබ්භති"ති සීඝං ඝටං ගහෙත්වා ගතො මහාසමුද්දං ඔගාහෙත්වා නහායිත්වා පිවිත්වා පච්චුත්තරඋත්තරථො උදකකීළං කීළිත්වා ඝටපමාණෙන උදකා හරිත්වා උදකකිච්චං කත්වා පරිසුද්ධගත්තො සුඛිතො හොති යෙව. එවමෙව කල්‍යාණපුථුජ්ජනෙන අපි තෙන හිරිකුසිතපුරිසෙන විය "බුද්ධගුණා අප්පමෙය්‍යා කථං මම මන්දපඤ්ඤස්ස ඔගාහිස්සාමී"ති න විත්‍රොත්තබ්බං. තෙන අසම්භීතසූර පුරිසෙන විය බුද්ධගුණසාගරං ඔගාහෙත්වා බුද්ධගුණාරම්මණාය පීතියා චිත්තසන්තානගතමලං සොධෙත්වා කිලෙසදරථං නිබ්බාපෙත්වා "ඉතිපි සොභගවා අරහ"න්ති ආදිනා එකමෙකං පදං ගහෙත්වා ගුණකීළං කීළිත්වා අත්තනො පඤ්ඤුපමාණෙන එකං ගුණං ගහෙත්වා උපචාරසමාධිං උපපාදෙත්වා තං පදඨානං භාවෙත්වෙතන විසුද්ධිභාවෙත බ්බානි. යථා ච මහාසමුද්දකදෙසං දිස්වාපි දිට්ඨසාගරොනාම හොති. තථා අපපමත්තකම්පි අත්තනො උප්පන්නනානං බුද්ධගුණං නිරන්තරං අනුස්සරන්තෙනා බුද්ධානුස්සතිකොයෙව හොති, මහන්තඤ්ච සදත්ථං පාපුණාති. යථා ච ගන්ධහත්ථිකුච්ඡිම්හි පවිට්ඨො කොචි තිණපණ්ණපලාසාදිගොචරොපි චතුජාතිකගන්ධොයෙව හොති. එවමෙව යො කොචි පුථුජ්ජනොපි ගුණසුරභිගන්ධබුද්ධගන්ධහත්ථිකුච්ඡිං අනුස්සරණමත්තෙනාපි පවිට්ඨො සුගන්ධිකොයෙව හොති, සදෙවකෙන ලොකෙන පූජනියො තීසු බොධීසු අඤ්ඤතරං පාපුණාතීති. තත්‍රිදං වුච්චති:— කිං තස්ස භගවතො රූපං? කො තස්ස රූපස්ස විලාසො? කාතස්ස රූපවිලාසස්ස අචින්තියතා? කිං තස්ස භගවතො ඝොසං? කො තස්ස ඝොසස්ස විලාසො? කා තස්ස ඝොසවිලාසස්ස අචින්තියතා? කා තස්ස භගවතො වාචා? කො තස්ස වචනස්ස විලාසො? කා තස්ස වචනවිලාසස්ස අචින්තියතා? කා තස්ස භගවතො ඉද්ධි? කො තස්ස ඉද්ධියා විලාසො? කා තස්ස ඉද්ධිවිලාසස්ස අචින්තියතා? ඉමෙ වාදස පඤ්හා නොනාති, පුන තෙ සබ්බෙ අවෙදියාදීහි පදෙහි යොජිතා අවත්ථාවත්තා ලිසා හොන්ති, තෙ සබ්බෙ පඤ්හා විස්සජ්ජෙතබ්බා; කථං?:— **කිං තස්ස භගවතො රූප?**න්ති වත්තිංසමහාපුරිසලක්ඛණඅසීත්‍යනුබ්‍යඤ්ජනබ්‍යාමප්පභාකෙතුමාලාලඞ්කතසරීරං රූපං නාම, තෙ විත්‍රොතොරූපරියෙව ආවිභවිස්සන්ති. **කො තස්ස රූපස්ස විලාසො?**න්ති යදා හි සො භගවා දෙවපරිසමජ්ඣගතො වා හොති, මාරපරිසමජ්ඣගතො වා හොති, බ්‍රහ්මපරිසමජ්ඣගතො වා හොති, තත්ථ කස්ස චි දෙවස්ස වා මාරස්ස වා බ්‍රහ්මුණො වා සරීරොභාසො භගවතො සරීරොභාසං මද්දිත්වා පරිභවිත්වා ඨාතුං න සක්කොති, භගවතො පන

සරීරොභාසෝ තෙසං සබ්බෙසං දෙවමාරබ්‍රහ්මානං සරීරෙ ඵරිත්වා අභිභවිත්වා නිට්ඨති. තෙන වුත්තං:—

"න කෝ චි දෙවෝ වණ්ණෙන සම්බුද්ධස්ස විරොචති, සබ්බෙ දෙවෙ අභිභුය්‍ය සම්බුද්ධෝ ව විරොචතී"ති— අය මස්ස රූපස්ස විලාසෝ. කාතුඤ්ඤ රූපවිලාසඤ්ඤ අනතිසනා?ති:— යෙ කෙ චි සඞ්ඛාවන්නා දෙවමනුස්සා තස්ස රූපසිරිං ආයුකප්පමපි ඨත්වා පස්සන්තා දස්සනෙන නිත්තිං න ගච්ඡන්ති, කදාචි භගවා සාසප ගබ්භෙපි චඞ්කමිතුං ඨාතුං නිසීදිතුං සෙය්‍යං කප්පෙතුං, කදාචි එකං ලොකධාතුම්පි අත්ත භාවෙන ඡාදෙතුං සමත්ථෝ හොති. කථං?අභිධම්මදෙසනත්ථාය සක්කපුරං ගතෝ භගවා පණ්ඩුකම්බලසිලාසනස්මිං උපගතෝ. තදූ සක්කෝ විනෙතසි "භගවා ඉමං තෙමාසං ඉධ වස්සූපගතෝ"ති මඤ්ඤදූ, භගවතෝ නිසින්නාකාලතෝ පට්ඨාය ඉදං ආසනං වෙනියගබ්භසදිසං හොති, අඤ්ඤෙසූ හත්ථම්පි ඨපෙතුං න සක්කා හොන්ති, භගවා පන මනුස්සානං හත්ථෙන අඵාරසහත්ථෝ, ඉදං ච ආසනං ආයාමතෝ සට්ඨියොජනං, විත්ථාරතෝ පණ්ණාසයොජනං, උබ්බෙධතෝ පණ්ණරසයොජනං, එවං මහන්තෙ ච ආසනෙ භගවති නිසින්නෙ න සොභති,මහන්තෙ සිලාපට්ටෙ ඡාතකසඞ්ඝුණ්ඩසනිසින්නා කාලෝ විය හොතී"ති.භගවා පන තත්ථ නිසීදන්තෝ සකලං ආසනං පටිච්ඡාදෙත්වා සඞ්ඝාටිං පත්ථරී, තං දිස්වාපි සක්කෝ "සඞ්ඝාටි පන මහන්තා, භගවා පරිත්තකෙ ඨානෙ නිසීදිස්සතී"ති විනෙතසි, තමපි සස අජ්ඣාසයං ඤත්වා භගවා සකලං ආසනං උත්තරුආභොගස්ස අන්තෝ කත්වා බුද්ධකපීඨෙ නිසීදන්තෝ පංසුකූලිකමහාථෙරෝ විය සකලං ආසනං පටිච්ඡාදෙත්වා නිසීදි. තාව මහන්තම්පි ආසනං භගවතෝ නිසීදිතුං අප්පහොන්තං විය අහොසි, තං දිස්වා සක්කෝ දෙවරාජා මහාසංවෙගපත්තෝ හුත්වා "අයුත්තං මයා චින්තිතං, අත්තනෝ පමාණස්ස අජානනං එවං අනත්ථකරං හොති, බුද්ධා නාම කීදිසෝ? බුද්ධබලං නාම කීදිසං? බුද්ධෝ නාම අචින්තියෝ බුද්ධබලං නාම අචින්තියං, අයුත්තං මයා චින්තිතං ඛමාපෙස්සාමි න"න්ති පාදෙසු සිරසා නිපතිත්වා අත්තනෝ දොසං ආවිකත්වා ඛමාපෙසි. භගවතෝ හි කායෝ නාම කරජකායෝ, කෙසලොමාදිවත්ථිංසකොට්ඨාසමයෝ, සෝ සාසපගබ්භං නිස්සාය බුද්ධකෝ ජාතොතිපි නත්ථි, සක්කස්ස ආසනං නිස්සාය මහන්තෝ ජාතෝ තිපි නත්ථි. න ච තං ඉඞ්ඝිවිසයං, අථ ඛ්වස්ස අජ්ඣාසයමහන්තතන්ති ඤාතබ්බං. එවං අචින්තියං භගවතෝ රූපකායං. අපරම්පි වත්ථු:— රාහුඅසුරින්දෙ යොජනපමාණෙන යොජනානං චත්තාරිඝනසතානි අත්තභාවෝ. සෝ ඉති මඤ්ඤති, "මයා ස

මෝ මහන්තත්තභාවෝ නාම නත්ථී''ති. අසෙසානං දෙවසක්කාදීනං වදන්නානං ''භගවතා සමෝ මහන්තත්තභාවෝ නාම නත්ථී''ති 'සෝ මයා තං කාරණං උපපරික්ඛිතුං වට්ටති, ගම්භීරාම්භීර දස්සනායා''ති ආගච්ඡති, තස්සාගමනං ඤත්වා භගවා 'ඉරියාපථෙසු කතරඉරියාපථං නීව''නති උපපරික්ඛිත්වා පි ''සෙය්‍යා'' නති ඤත්වා තස්සා ඡිමුඛං පාදතලා කඩ්ඪා සයී. තදා සෝ තාවමහන්තෝ පි රාහු යාව අත්තභාවෙ විසයෙ ආකාසෙ අඞ්ගුලිපාදතලෙන ඨත්වාපි පස්සන්තෝ භගවතෝ පාදතලගතං අපස්සන්තෝ මහාසංවෙගං පටිලභිත්වා දසනඛස මොධානසමුජ්ජලමඤ්ජලිං සිරසි කත්වා '' පඤ්ඤායතු මෙ භන්තෙ! භගවා අනුකම්පකෝ කාරුණිකෝ අනුකම්පං උපාදායා''ති යාචි. තදා භගවා තස්මිං යෙවාසනෙ නිසින්නෝ පඤ්ඤායි, පස්සති හි අපුරිසෙ යථාසුඛං නිසීදිත්වා භගවතෝ සකලං සරීරං අවිත්තියං අවෙදියං අතුලියං අචින්තියං. එවං භගවතෝ රූපකායං විත්තාවිසයාතික්කන්තතාය අවිත්තියං. කථං තස්සභගවතෝ රූපවිලාසෝ අවෙදියෝ? යෙ පි තෙ සාරිපුත්තාදයෝ වා දෙවබ්‍රහ්මාදයෝ වා චක්ඛුහි පස්සන්තාපි කොටිං න පාපුණන්ති, ''එවඤ්ච එවඤ්ච භගවතෝ රූපකායෝ''නති අනෙකකාරණං අනෙකඋදාහරණං අනෙකෝ පමං ආහරිත්වා පඤ්ඤාය උපපරික්ඛන්තාපි න සක්කොන්ති කොටිං පත්තුං. එවං භගවතෝ රූපවිලාසෝ මංසදිබ්බපඤ්ඤාචක්ඛුවිසයාතික්කන්තතාය අවෙදියෝ. කථං තස්ස රූපවිලාසෝ අතුලියෝ?:—සඤ්ඣාපභානුරඤ්ජිතසතෙරිතවිජ්ජුල්ලතාවිනද්ධපජ්ජලිතරතනමෙරුම්හි පඨවිතලෙ ගමනං කුරුමාණෙ '' තාදිසෝ අයං භගවා''ති වදන්තස්ස පි වචනං න සොභති, නා නුච්ඡවිකං හොති. කස්මා? තාදිසානි හි මෙරූස තානි වා සහස්සානි වා සතසහස්සානි වා භගවතෝ සරීරෙකදෙසස්සා පි උපමා න හොන්ති, කිං කාරණා? තෙසු එකමෙකං එකමෙක මෙව චක්කවාළං ආලොකං කරෙය්‍ය, එකෙකස්මිං චක්කවාළෙ දෙවමනුස්සා අක්ඛිනි පූරෙත්වා පස්සෙය්‍යුං, භගවා පන එකපල්ලඞ්ඛෙ නිසින්නොයෙව සරීරොභාසං එරිත්වා?සහස්සීලොකධාතුම්පි විසහස්සීමජ්ඣිමලොකධාතුම්පි නිසහස්සීමහාසහස්සීලොකධාතුම්පිසරීරොභාසෙන එකාලොකං කරෙය්‍ය, තඤ්ච කොටිසතසහස්සචක්කවාළෙසු දෙවමනුස්සා යාවජ්ජ්වම්පි පස්සන්තා දස්සනෙන නිත්තිං න ගවෙස්සෙය්‍යුං. එවං භගවතෝ රූපවිලාසෝ උපමාවිසයාතික්කන්තතායපි අතුලියෝ. අථ වා රූපවිලාසෙන තෙන සමෝ මනුස්සෝ වා දෙවෝ වා මාරෝ වා බ්‍රහ්මා වා කොචි ලොකස්මිං නත්ථි, තස්මාපි අතුලියෝ. කථං තස්ස රූපවිලාසෝ අවාචියෝ?:— සකලලොකෙ සමණපණ්ඩිතා වා බ්‍රාහ්මණපණ්ඩිතා වා දෙවබ්‍රහ්මාදයෝ වා සිලොකසතෙන වා සහස්සෙන වා

සතසහස්සෙන වා තස්ස රූපසිරිං වණ්ණෙන්තාපි පරියොසානං න ගච්ඡෙය්‍යුං. එවං භගවතො රූපවිලාසො වචනවිසයාතික්කන්තතාය අවාචියො. එතමත්ථං මනසිසන්නිධායාහ ආචරියෝ:— **අචින්තියා දිත්තා මුනිගණතා සෝ බුද්ධගුණා හි කෙහි සක්‍යා**"ති.

කථං භගවා ඤාණවිලාසෙන අචින්තියෝ? එත්ථ ඤාණං නාම අභිඤ්ඤාඤාණං සමාපත්තිඤාණං සබ්බඤ්ඤුතඤාණං. සබ්බානිපි ඤාණානි එත්ථේව සමොධානං ගච්ඡන්ති, තත්ථ යං උපෙක්ඛකගහනතාය මන්දයුත්තං රූපාවචරචතුත්ථජ්ඣානක්‍රියාවිත්‍තසම්පයුත්තං ඤාණං, තං අභිඤ්ඤාඤාණං නාම. යං ඛීණාසවසමාපත්තිඵලසමාපත්තිනිරොධසමාපත්තිවසෙන උපපන්නං ඤාණං, තං සමාපත්තිඤාණං නාම. යං අනන්තලෝකධාතුසු අනන්තසත්තසංඛාරාරම්මණිකං කාමාවචරසොමනස්සසහගතං වා උපෙක්ඛාසහගතං වා ඤාණසම්පයුත්තං අසඞ්ඛාරිකක්‍රියාවිත්‍තසම්පයුත්තං ඤාණං, තං සබ්බඤ්ඤුතඤාණං නාම. තස්ස ඤාණස්ස විලාසෝ යමකපාටිහාරියෙන ඤාතබ්බෝ. යමකපාටිහාරියඤ්හි උපරි ආවිභවිස්සති. තස්ස ඤාණවිලාසස්ස අචින්තියාදිතාපි යමකපාටිහාරියකාලෙ දෙවොරොහණකාලෙ අභිධම්මදෙසනාකාලෙ ච ඤාණගතියා වෙදිතබ්බා:—

කොටිසතසහස්සෙසු චක්කවාළෙසු පජ්ජලං,
කපණ්හි විය සබ්බඤ්ඤුණාලොකස්ස කිං වදෙ?.
යෙනාධිවුත්ථරූපම්පි අචින්තෙය්‍යං අහොසි තං,
ඤාණං කථං කථෙන්ති හ පිණ්ඩිතාපි සදෙවකා.

තත්ථ කප්පවිනාසකාලෙ එකපපඤ්චාරෙනෙව කොටිසතසහස්සචක්කවාළෙසු යාවබ්‍රහ්මලොකා සකලසත්තනිඛ්බාරෙ ඛණෙන්වා පජ්ජලනතං මහාඅග්ගික්ඛන්ධං විය ඨිතං සබ්බඤ්ඤුතඤාණං අනන්තාපරිමාණලෝකධාතුමහි අසෙසසත්තසඞ්ඛාරෙ අතීතානාගතවත්තමානවසෙන ජානිත්වා එකපපඤ්චාරෙනෙව එකොභාසං පජ්ජලති, තස්ස සබ්බඤ්ඤුතඤාණගතික්ඛණස්ස කිං වදෙනි? කිං චිත්තෙන චින්තෙත්වා ජානිතබ්බං වදෙය්‍ය? කිං ඤාණචක්ඛුනා පස්සිතබ්බං වදෙය්‍ය? කිං වාචාය වත්තබ්බං අත්ථි? කා ආහරිතබ්බා උපමා නාම අත්ථි? නි. යෙනා ධිවුත්ථරූපම්පි යෙනසබ්බඤ්ඤුතඤාණෙන අධිවුත්ථං අජ්ඣාවසිතං චිත්තජරූපෙහි පරිභාවිතං රූපකායං දක්ඛං අනාරම්මණිකම්පි සමානං හෙට්ඨා චිත්තනයෙන අචින්තියාදිභාවපත්තං අහොසි, තං තාදිසං සකලං ඤෙය්‍යං ඔභාසෙත්වා ඨිතං ඤාණං; පිණ්ඩිතාපි සදෙවකා නි අනන්තාපරිමාණලෝකධාතුමහි මනුස්සදෙව බ්‍රහ්මානො එකතො හුත්වාපි කෙන නාම එකාරෙන කථෙතුං සක්කා හොන්ති? භින්නකෙපි කපිතෙ කට්ඨ

තො අකථිතමෙව බහුං හොති, තම්පනා නිසුඛුමත්තා යථාසභාවතො ජානිතුම්පි න සක්කා, ජානිතුම්පි අසක්කොනන්නා කථං කථෙනනී? අපපමත්තකං යෙව කථෙනනි, අකථිතමෙවබහුං හොතී නි අධිප්පායො එවංගතවාක්‍යුණ්ණවිලාසෙනඅවිනනියොඅවෙදියොඅතුලියොඅවාචියො. කථං භගවා වචනවිලාසෙනඅවිනනියො? වචනං නාමඅඤ්ඤසම්පන්නා ගතොසොඅයං " විසඅඩොවසුවිඤ්ඤෙය්‍යොමඤ්ජුච්චවණ්ණියතා, බින්දු චඅවිසාරී ච ගම්භීරොච නිනාදිතා"-එවංඅඤ්ඤසම්පන්නාගතස්ස සො සස්ස තො විලාසො? යං තං ආදිකල්‍යාණං මජ්ඣෙකල්‍යාණං පරියොසානකල්‍යාණං සාත්ථං සව්‍යඤ්ජනංකෙවලපරිපුණ්ණං පරිසුඛං බ්‍රහ්මචරියංපකාසෙති, යදා හි භගවා මනුස්සදෙවමාරබ්‍රහ්මපරිසමජ්ඣගතෙ, ධම්මං දෙසෙති චතුවෙසාරජ්ජසම්පන්නාගතො යෙව හොති, න තස්ස තො වි සමණොවා බ්‍රාහ්මණොවා සකෙකා වා දෙවො වා මාරො වා බ්‍රහ්මා වා පටිවත්තා හොති. අථ බො බහූ දෙවමනුස්සා ධම්මං සුත්වා හට්ඨලොමා හොනති උදග්ගචිත්තා පීතිසොමනස්සජාතා ධම්මනිජ්ඣානක්ඛමා අරියමග්ගාධිගමං සච්චපටිවෙධං පාපුණනති. අයං තස්ස වචනස්ස විලාසො. කථං සො වචනවිලාසෙන අවිනනියො? සචෙ හි සස්ස සත්තනිකා ආගචෙය්‍යුා චත්තාරො අරියසාවකා වියත්තා විනීතා විසාරදා චෙතොවසිපත්තා අභිඤ්ඤාබලූපෙතාපරිසමජ්ඣසු කුසලා, තෙ ආගනත්වා චතූසු පස්සෙසු නිසිනනා චත්තාරො පස්සෙ පුච්ඡෙය්‍යුං අඤ්ඤමඤ්ඤං අනොලොකෙනතා අඤ්ඤමඤ්ඤස්ස ඔකාසං අදත්වා එකක්ඛණෙ:-එකොකායෙකායානුපස්සනාසතිපට්ඨානෙනපුච්ඡෙය්‍ය, එකො වෙදනාසු වෙදනානුපස්සනාසතිපට්ඨානෙන, එකො චිත්තෙ චිත්තානුපස්සනාසතිපට්ඨානෙන, එකො ධම්මෙසුධම්මානුපස්සනාසති පට්ඨානෙන පුච්ඡෙය්‍ය, තස්මිං ඛණෙ භගවා චත්තාරො පස්සෙ විස්සජ්ජෙය්‍ය, කථං? යථා ච විදත්ථිවතුරඟුලපපමාණතාලක්ඛන්ධවිජ්ඣියා භවෙය්‍ය, අක්ඛිණවෙධිධනුධරො තාලච්ඡිජ්ජායය ඔරිමපස්සෙ ඨත්වා සරං විස්සජ්ජෙය්‍ය, විස්සට්ඨො සරො යත්තකෙන ඛණෙන තං ජිණ්ණා අනිත්තකමෙය්‍ය, තස්මිං ඛණෙ භගවා තෙ චත්තාරො පස්සෙ විස්ස ජ්ජෙය්‍ය, එවං අවිනනියො තස්ස භගවතො වචනවිලාසො, භගවතො හි තත්ථ තත්ථ කුලඝරෙ භුඤ්ජිත්වා ආගනත්වා ගන්ධකුටිං පවිස නකාලෙ පාදධොවනපාසාණෙ ඨත්වා පාදධොවනසමනන්තරෙ සන්නිපතිතානං සුගතොවාදවසෙන වුත්තො ධම්මො දීඝනිකායම් ඣිමනිකායසපමාණො හොති. තථාසීඝනියා වුච්චමාණොපි අක්ඛරපදව්‍යඤ්ජනවසෙන සුණනන්තානං සුවිඤ්ඤෙය්‍යොව හොති, තෙ ච සුණනන්තාසත්තා අඛගමගධමල්ලපක්ඛාලඛුරුදම්ලකිරාතාදිඅනෙක ළදසවාසී, අනෙකනානාසිකා. භගවා පන මාගධිකායමූ භාසායඑව ධම්මං

දෙසෙති, නො අඤ්ඤස්ස. තෙසං පන සුණන්තානං සකසකභාසාය එව සද්දෙ සොතපථමාගච්ඡන්ති. එවං අවිඤ්ඤත්තියො තස්ස භගවතො වචනවිලාසො.අවෙදියාදයො හෙඨා වුත්තනයානුසාරෙන වෙදිතබ්බාති. කථං තස්ස භගවතො ඉද්ධිවිලාසෙන අවිඤ්ඤත්තියතා? ඉදඤ්හි උපෙඛාචිත්තෙනකග්ගතාසමඞ්ගියුත්තානං රූපාවචරචතුත්ථජ්ඣානක්‍රියාචිත්තසමඞ්ගියුත්තානං සත්තානං, තස්සාවිලාසො නාම අනෙකාකාරෙන පවත්තෙතුං සම්භවතා. වුත්තඤ හෙතං:—

"ඉඞ්ඛිබ්බා දිබ්බසොතං පරචිත්තස්ස විජානනං,
සුඛබ්බනිවාසානුස්සති දිබ්බචක්ඛූ ති පඩ්ඩා" ති.

තස්සා අවිඤ්ඤත්තියාදිතා යමකපාටිහාරියෙන දට්ඨබ්බා, එවං භගවා රූපවිලාසෙනාපි අවිඤ්ඤත්තියො අවෙදියො අතුලියො අවාචියො. සද්දවිලාසෙනාපි වචනවිලාසෙනාපි ඉඞ්ඛිවිලාසෙනාපි අවිඤ්ඤත්තියො, අවෙදියො, අතුලියො, අවාචියො ති. ඉමමත්ථං දස්සෙතුං වුත්තං "අවිඤ්ඤත්තියාදිතඤ්ඤුපාගතො සො"ති. එත්තාවතා "විසුද්ධකම්මක්ඛිත්තාදිතා බුද්ධා ති නිද්දෙසො කතො, ඛණ්ඩසන්තානසුදීතු ගුණා ති නිද්දෙසො කතො" ති අයං ගාථා වුත්තත්ථා හොති. එවං බුද්ධගුණානං සරූපනිරූපනං කත්වා ඉදානිස්ස කායවාචාපයොගවිසුද්ධිං පුච්ඡන්තො ආහ. අනඤ්ඤසාධාරණඤ්ඤාණමත්ථං අභාසි කිං? භගා කිම වොච බුද්ධො?ති:—තත්ථ අනඤ්ඤසාධාරණන්ති එත්ථ සහධාරණං සාධාරණං යං කිඤ්චි කම්මං වා සිප්පං වා ගන්ථං වා භාරං වා සහඑකතො හුත්වා වහනං සාධාරණං, සමානං සදිසං නත්ථි අඤ්ඤං, න සාධාරණං අසාධාරණං, කෙන අසාධාරණන්ති? යෙන කෙනචි අඤ්ඤෙනසමණෙන වා බ්‍රාහ්මණෙන වා දෙවෙන වා මාරෙන වා බ්‍රහ්මුනා වා කෙනචි වා ලොකස්මිං අසාධාරණං ඉති අඤ්ඤසාධාරණ නත්ථි වත්තබ්බෙ විපරියාසං සමාසං කත්වා අනඤ්ඤසාධාරණ නත්ථි වුත්තංහොති. භූතඤ්ඤත්ථන්ති අතීතානාගතවත්තමානවසෙන තෙකාලිකං වා අකාලිකං වා යං භූතං තථං අවිතථං විජ්ජමානං කුහනාදිවසෙන මුසාවාදිවසෙන වා ලොකස්ස අවිසංවාදකං සකලලොකස්ස හිතසුඛකාරණං සම්මාපටිපත්තිභූතන්ති අත්ථො. යං එතාදිසං කිඤ්චං වා භාසිතං වා අත්ථි, තං තාදිසං, සො තයා නිරූපිතො බුද්ධො කිං අකාසි? කිං අවොචාති?පුච්ඡති. තත්‍රිදං විස්සජ්ජනං.

අකාසි කිච්චානි දිනෙසු සත්ත
පභාදසා ච ඔඛලන සෙන,
ජනාන සෙසං වදිතානුකූලං
සුඛාන වොවා භුසඤ්ඤහාසං.

තත්ථ අකාසි කිච්චානි දිස්වානසු පඤ්චසොභණවිධිලෙඛනෙන ජනානන්ති එත්ථ යෙන ඉඞ්ඛලෙන ජනානං පසාදයං දින්නෙසු පඤ්ච කිච්චානි අකාසීති සම්බන්ධො. තත්ථ අකාසීති අකරි, කිං අකාසි? පඤ්ච බුද්ධකිච්චානි. තානි කිමත්ථං අකාසි? ජනානං චිත්තපසාදයං පසාදෙතුන්නා යෙන ඉඞ්ඛලෙන අත්තනො පුඤ්ඤබලජනිතෙන සබ්බඵා සම්ඵෙන රූපකායඛම්මකායසබලෙන ච පාටිහාරියබලෙන ච. තත්‍රා යං පිණ්ඩත්ථො:-සො හි දීපඞ්කරපාදමූලෙ කතාභිනීහාරතො පට්ඨාය සම්මදෙව පූරිතාහි සමතිංසපාරමිතාහි සම්මාපටිපදාහි නිබ්බත්තෙන ඉඞ්ඛෙන සම්ඵෙන රූපකායඛම්මකායබලෙන ච ඉද්ධිවිධාදිඅභිඤ්ඤාබලෙනව චතුපපමාණිකෙ ලොකසන්නිවාසෙ ජනානං චිත්තෙ පසාද ජනනත්ථං යථාසභාවං පටිලද්ධානි අනඤ්ඤසාධාරණානි පඤ්ච බුද්ධකිච්චානිඅකාසීති.චතුපපමාණිකොහි ලොකො:-රූපපපමාණො රූප පපඤ්ඤෙතා, සොසපපමාණො සොසපපඤ්ඤෙතා, ලූඛපපමාණොලූඛ පපඤ්ඤෙතා, ධම්මපපමාණොධම්මපපඤ්ඤෙතාහි. තථාගතස්ස හි අපරි මිතසමයසම්පච්චිතකුසලබලජනිත වත්තිංසමහාපුරිසලක්ඛණඅසීත්‍ය නුව්‍යඤ්ජනබ්‍යාමප්පභාකෙතුමාලාලංකතො සඤ්ඤාපපඤ්ඤාතුරඤ්ජි තසතෙරිතවිජ්ජුල්ලතාවිනද්ධපජ්ජලිතරතනමෙරු විය විජ්ජොතමා නො අනඤ්ඤසාධාරණො ඉඩ්ඨො වුඩ්ඨො සම්ඩ්ඨො සිඛාපත්තෙතා දස්ස නානුත්තරියභූතො රූපකායො අහු.තෙන රූපපපමාණිකො ජනො පසීදති. තථා අනත්තකාලොපචිතකුසලබලජනිතො:—

විසඨෙ ච සුවිසුද්ධඤ්ඤයෙ මඤ්ජූ ච සවණීයතා,
බිම්බු ච අවිසාරී ච හව්භිරවාව නිහාදිතා නි.

එවං අඩ්ඪඝසමන්නාගතො බ්‍රහ්මස්සරො කරවීකභාණී ති වණ්ණි තො සත්තෙ ආකඞ්ඛති යාවබ්‍රහ්මලොකා සහස්සීමහාසහස්සීලොකධාතු මපි අභිව්‍යාපෙත්වා පවත්තිතුං සමත්ථො ඉඩ්ඨො සම්ද්ධො උක්කංසග තො අනඤ්ඤසාධාරණො කොටිපත්තෙතා සවණානුත්තරියභූතො වවිඝොසො අහු. තෙන ඝොසපපමාණිකො මහාජනො පසී දති. තථා කප්පකොටිහිපි අප්පමෙය්‍යකාලංසම්භතෙන දානාදි පුඤ්ඤසම්භාරෙන නිබ්බත්තෙතා මාතුපිතුපක්කතො අසීති සහස්සසඤ්ඤි භික්ඛුලජෙට්ඨසුඩ්ඩොදනමහාරාජෙපනිස්සයෙනමහාමායාදෙවියා කුච්ඡි තො රතනමෙරුං පදක්ඛිණං කත්වා උග්ගතො සහස්සරංසිභානුමා විය ඨිතා ව පස්සතො. ජාතක්ඛණෙයෙව සත්තපදවීතිහාරෙන උත්තරා භිමුඛො ගන්ත්වා "අග්ගොහමස්මි"ති ආදිනා සීහනාදං නදිත්වා මහතා සිරිසම්පදයෙන බ්‍රහ්මකුමාරො විය වඩ්ඪමානො තිණ්ණං උතූනං අනුච්ඡවිකෙසු රම්මසුරම්මසුභනාමකෙසු තීසු පාසාදෙසු චත්තාලීස

සහස්සාහි රාජකඤ්ඤාහි නිප්පුරිසෙහි තූරියතාලසතසුඤ්ඤෙහි නච්ච
ගීතෙහි පබොධියමාණො සකලලොකතො සන්නිවිතමිව සස්සිරීකං
රජ්ජසිරිං අනුභවමානො චත්තාරි පුබ්බනිමිත්තානි දිස්වා "අජ්ජෙව
මයා ගන්ත්වා පබ්බජිතුං වට්ටතී"ති නික්ඛමිත්වා තදහුජාතං චක්කාව
තනිභාවිං තාදිසා පුඤ්ඤවරං ආලිඟිත්වා වරඤ්ඤෙ සයිතං තාදිසං
ඉත්ථිරතනං රක්ඛසිං විය මඤ්ඤමානො හත්ථපත්තං චක්කාවත්තිර
ජ්ජං බෙලපිණ්ඩං විය පහාය ගන්ත්වා පබ්බජිත්වා එකකොව ඡබ්බස්ස
නි මහාපධානං කත්වා දුක්කරකිරියාය මත්ථකං පත්වා පච්ඡාබුද්ධභූ
තොපි පුණ්ණාය නාම දාසියා මතාය ආමකසුසානෙ ඡඩ්ඩිතාය පාරූ
තසාණවාකඨයසාටකා තුම්බමත්තෙහි කිමීහි පුණ්ණං තානි පාණානි
වාලෙත්වා පථවිං කම්පෙත්වා පංසුකූලං ගහෙත්වා චීවරං කත්වා ධාරි
තො මජ්ඣිමාය පටිපදාය අනඤ්ඤසාධාරණෙ අපච්චක්ඛතාදීහි ගුණෙ
හි අනඤ්ඤසාධාරණෙ භගවා, තස්සෙවං ලූඛො ගුණෙ අත්ථි. තෙ
න ලූඛපපමාණිකො ජනො පසීදති. තථා දසබලචතුවෙසාරජ්ජචතු
පරිසමභිදිගුණපතිමණ්ඩිතො අනඤ්ඤසාධාරණෙ සකලං සෙදාය
මණ්ඩලං එකොභාසං කත්වා සිතො සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤුණසංඛාතො
ධම්මෙ භගවතො අත්ථි. තෙන ධම්මපපමාණිකො ජනො පසීදති.
තඤ්ච තඤ්ච දස්සිතපාටිහාරියෙනාපි මහාජනොපසීදති. "පසාදයඤ්ඤා"
ති එත්ථ චකාරෙන ලොකවිවරණපාටිහාරියාදීසු නිරයාදිනං දිස්වා
භීතතසිතානං ජනානං භයං සන්තාසං සංවෙගඤ්ච උප්පාදයතෙනා
ති දට්ඨබ්බා. එවං අත්තනො ඉද්ධිබලෙන ජනානං පසාද
ඤ්ච සංවෙගඤ්ච උප්පාදයතෙනා පඤ්ච බුද්ධකිච්චානි අකාසි. තඤ්ච
කිච්චඤ්ච නාමෙතං සාඤ්ඣකිච්චං නිරඤ්ඣකිච්චන්ති දුවිධං. තඤ්ච
නිරඤ්ඣකිච්චං භගවතො බොධිපල්ලඞ්ක යෙව අරහත්තමග්ගෙන
සමුග්ඝාතං, ගතං. සාඤ්ඣකංයෙව පන භගවතො කිච්චං හොති. පභෙ
දතො පන තානි පඤ්ච විධානි හොන්ති:—පුරෙභත්තකිච්චං පච්ඡාභ
ත්තකිච්චං පුරිමයාමකිච්චං මජ්ඣිමයාමකිච්චං පච්ඡිමයාමකිච්ච නන්ති.
තත්‍රිදං පුරෙභත්තකිච්චං:- භගවා හි පාතො ව උට්ඨාය උපට්ඨාකානු
ග්ගහත්ථං සරීරඵාසුකත්ථඤ්ච මුඛධොවනාදිසරීරකිච්චං කත්වා යාව
භික්ඛාචාරවෙලා තාව විවිත්තාසනෙ වීතිනාමෙත්වා භික්ඛාචාරවෙලා
යං නිවාසෙත්වා කායබන්ධනං බන්ධිත්වා චීවරං පාරුපිත්වා පත්තා මාදාය
කදාචි එකකොව කදාචි භික්ඛුසඞ්ඝපරිවුතො ගාමං වා නිගමං වා
පිණ්ඩාය පවිසති, කදාචි පකතියා කදාචි අනෙකෙහි පාටිහාරියෙහි
චිත්තමානෙහි. සෙය්‍යථිදං:—පිණ්ඩාය පවිසතො ලොකනාථස්ස පුර
තො පුරතො ගන්ත්වා මුදුකා වාතා පථවිං සොධෙන්ති. වලාහකා උද
කඵුසිතානි මුඤ්චන්තා මග්ගෙ රෙණුං වූපසමෙන්තා උපරි විතානං

හුත්වා නිඤ්ඤති. අපරෙ වාතා පුප්ඵං ආහරිත්වා මඤ්ඤෙ ඔකිරන්ති, උන්නතාභූම්පදෙසා ඔනමන්ති, ඔනතා උන්නමන්ති. පාදනික්ඛෙපසමයෙ සමා ච භූමි හොති සුඛසම්ඵස්සා. පදුමපුප්ඵානි පාදෙ සම්පටිච්ඡන්ති. ඉඤ්ඣීලස්ස අන්තො ඨපිතමත්තෙනෙවදක්ඛිණපාදෙ සරීරතො ඡබ්බණ්ණබුද්ධරස්මියො නික්ඛමිත්වා සුවණ්ණරසපිඤ්ජරානි විය චිත්‍රපටපරික්ඛිත්තානි විය ච පාසාදකූටාගාරාදීනි කරොන්තියො දිසා විදිසා ච ධාවන්ති. අස්සවිනහාදයො සකසකට්ඨානෙසු ඨිතායෙව මධුරෙනාකාරෙන සද්දං කරොන්ති, තථා හෙට්ඨිමාදීනි තූරියානි මනුස්සානං ච කායූපගානි ආභරණානි. තෙන සඤ්ඤාණෙන මනුස්සා ජානන්ති “ අජ්ජ භගවා ඉධ පිණ්ඩාය පවිට්ඨො”ති. තෙ සුත්වා ච්ඡා සුපාරුතා ගන්ධපුප්ඵාදීනි ආදාය සරානිනික්ඛමිත්වා අන්තරවීථිං පටිපජ්ජිත්වා භගවන්තං තත්ථ පුප්ඵාදීහි සක්කච්චං පූජෙත්වා වන්දිත්වා “ අම්හාකං භන්තෙ! දස භික්ඛූ අම්හාකං වීසති අම්හාකං තිංසභික්ඛූසතං දෙථා”ති යාචිත්වා භගවතොපි පත්තං ගහෙත්වා ආසනා පක්කම්මුපෙත්වා සක්කච්චං පිණ්ඩපාතෙන පතිමානෙන්ති. භගවා කතභත්තානුමොදනාවෙවා තෙසං සන්තානානි ඔලොකෙත්වා තථා ධම්මං දෙසෙති යථා කෙ චි සරණාගමනෙ පතිට්ඨහන්ති, කෙ චි පඤ්චසු සීලෙසු. කෙ චි සොතාපත්තිඵලසකදාගාමිඅනාගාමිඵලානං අඤ්ඤතරස්මිං. කෙ චි පබ්බජිත්වා අඵලඵලෙ අරහත්තෙ නිට්ඨන්ති. එවං මහාජනං අනුග්ගහෙත්වා උය්‍යානා විහාරං ගච්ඡති. තත්ථ ගන්ත්වා මණ්ඩලමාලෙ පඤ්ඤත්තවරබුද්ධාසනෙ නිසීදති භික්ඛූනං භත්තකිච්චපරියොසානං ආගමයමානො. තතො භික්ඛූනං භත්තකිච්චපරියොසානෙඋපට්ඨාකො භගවතො නිවෙදෙති, අථ භගවා ගන්ධකුටිං පවිසති. තදා කාව දසබලභත්තකිච්චං. අථ භගවා එවං කතපුරෙභත්තකිච්චො ගන්ධකුටියා උපට්ඨාකෙන පඤ්ඤත්තාසනෙ නිසීදිත්වා පාදෙ පක්ඛාලෙත්වා පාදපීඨෙ ඨපෙත්වා භික්ඛුසංඝං ඔවදති, “භික්ඛවෙ! අප්පමාදෙන සම්පාදෙථ. දුල්ලභො බුද්ධුප්පාදො ලොකස්මිං. දුල්ලභො මනුස්සත්තපටිලාභො. දුල්ලභා ඛණසම්පත්ති. දුල්ලභා පබ්බජ්ජා. දුල්ලභං සද්ධම්මසවණං”න්ති එවං භගවතා සුගතොවාදවසෙන වුත්තො ධම්මො දීඝනිකායමජ්ඣිමනිකායපමාණො හොති. තත්ථ කෙ චි භගවන්තං කම්මට්ඨානං පුච්ඡන්ති. භගවා තෙසං චරියානුකූලං කම්මට්ඨානං දෙති. තතො සබ්බෙපි භගවන්තං වන්දිත්වා අත්තනො අත්තනො රත්තිට්ඨානදිවට්ඨානානි ගච්ඡන්ති. කෙ චි අරඤ්ඤං. කෙ චි රුක්ඛමූලං. කෙ චි පබ්බතාදීනං අඤ්ඤතරං. කෙ චි චාතුම්මහාරාජිකභවනං—පෙ—කෙචි වසවත්තිභවනං. තතො භගවා ගන්ධකුටිං පවිසිත්වා ආකඞ්ඛති දක්ඛිණෙන පස්සෙන සතො සම්පජානො මුහුත්තං සීහසෙය්‍යං කප්පෙති. අථ සමස්සාසිත

කායො උට්ඨහිත්වා දුනියභාගෙ ලොකං ඔලොකෙති. තතියභාගෙ යං ගාමං වා නිගමං වා උපනිස්සාය විහරති, තත්ථ මහාජනො පුරෙභත්තං දානං දත්වා පච්ඡාභත්තං සුනිවත්ථො සුපාරුතො ගන්ධපුප්ඵාදිනි ගහෙත්වා විහාරෙ සන්නිපතති. තතො භගවා සම්පත්තපරිසාය අනුරූපෙන පාටිහාරියෙන ගන්ත්වා ධම්මසභායං පඤ්ඤත්තවරබුද්ධාසනෙ නිසජ්ජ ධම්මං දෙසෙති කාලපුත්තං සමයපුත්තං නත්ති. අථ කාලං විදිත්වා පරිසං උය්‍යොජෙති. මනුස්සාභගවන්තං වන්දිත්වා පක්කමන්ති. ඉදං සච්ඡාසන්තාකිච්චං. එවං සො නිට්ඨිතපච්ඡාභත්තකිච්චො සබ්බෙ ගත්තානි ඔසිඤ්චිතුකාමො හොති. බුද්ධාසනා වුට්ඨාය නහානකොට්ඨකං පවිසිත්වා උපට්ඨාකෙන පටියාදිතඋදකෙන ගත්තානි උත්තං ගාහාපෙති. උපට්ඨාකොපි බුද්ධාසනං ආහරිත්වා ගන්ධකුටිපරිවෙණෙ පඤ්ඤපෙති. භගවා සුරත්තදුපට්ටං නිවාසෙත්වා කායබන්ධනං බන්ධිත්වා උත්තරාසඞ්ගං එකංසං කරිත්වා තත්ථ ආගන්ත්වා නිසීදති එකොව මුහුත්තං පනිසල්ලීනො. අථ භික්ඛූ තතො තතො නික්ඛම්ම භගවතො උපට්ඨානං ආගච්ඡන්ති, තත්ථ එකච්චෙ පඤ්හං පුච්ඡන්ති. එකච්චෙ කම්මට්ඨානං. එකච්චෙ ධම්මිසවණං යාචන්ති. භගවා තෙසං අධිප්පායං සාධෙන්තො පුරිමයාමං වීතිනාමෙති. ඉදං පුබ්බණ්හසමයකිච්චං. පුරිමයාමකිච්චපරියොසානෙ පන භික්ඛූසු භගවන්තං වන්දිත්වා පක්කන්තෙසු සකලදසසහස්සිලොකධාතුමහි දෙවතාගො ඔකාසං ලභමානා භගවන්තං උපසඞ්කමිත්වා පඤ්හං පුච්ඡන්ති යථාභිසඞ්ඛිතං අත්තමනො චතුරක්ඛරමපි. භගවා තාසං දෙවතානං පඤ්හං විස්සජ්ජෙන්තො මජ්ඣිමයාමං වීතිනාමෙති. ඉදං මජ්ඣිමයාමකිච්චං. පච්ඡිමයාමං පන තයො කොට්ඨාසෙ කත්වා පුරෙභත්තතො පට්ඨාය නිසජ්ජාභිපීළිතස්ස සරීරස්ස කිලන්තභාවවිමොචනත්ථං එකං කොට්ඨාසං චඞ්කමෙන වීතිනාමෙති. දුතියකොට්ඨාසෙ ගන්ධකුටිං පවිසිත්වා දක්ඛිණෙන පස්සෙන සතො සම්පජානො සීහසෙය්‍යං කප්පෙති. තතියකොට්ඨාසෙ පච්චුට්ඨාය නිසීදිත්වා පුරිමබුද්ධානං සන්තිකෙ ඤාණසීලාදිවසෙන කතාධිකාරපුග්ගලෙ දස්සනත්ථං බුද්ධචක්ඛුනා ලොකං ඔලොකෙති. ඉදං පච්ඡිමයාම කිච්චන්ති.

ඉමානි පඨබුද්ධකිච්චානි.

ජනානතෙසං වරිතානුකූලං සද්ධාතවාවානුසයප්පහානන්ති එත්ථ ජනානන්ති, උග්ඝටිතඤ්ඤූ විපචිතඤ්ඤූඤෙය්‍යොති ඉමෙසං තිණ්ණං ජනානං. අනුසයං වරිතානුකූලන්ති එත්ථ චරන්ති එතායා නිවරියා. සත්තා හි අත්තනො සන්තානෙ රාගාදිනං වසෙනෙව පවත්ත

1 'නිලාසුභාව' කත්ථචි.

න්ති,තස්මා රාගාදයෝ චරියා නාම හොන්ති.චරියානං අනුකූලං චරියානුකූලං.අසෙසතීති නිසෙසසං කත්වා නි ක්‍රියාවිසෙසනං.අනෙකභෙදභින්නාචරියායෝ නිස්සෙසං කත්වා ජානිත්වා ති අත්ථෝ.එත්ථ රාගචරියා දොසචරියා මොහචරියා සද්ධාචරියා බුද්ධචරියා විතක්කචරියානි ඉමා ඡ මූලචරියා. තාසං පභෙදවසෙන:—

"රාගාදිකෙ තිකෙ සත්ත සත්ත සද්ධාතිකෙ තිකෙ,
එකවීසතිකමූලමිති වීසසතෙ සත්ත සත්තකා"නති

එවං තෙසත්තිධා හොන්ති. තෙ සබ්බෙ අසෙසංනිස්සෙසං කත්වා ජානිත්වා ති අත්ථෝ. චරියානුකූලන්ති දෙසනාසීසමත්තමෙතං. තස්මා චරිතාධිමුත්තිඅපරජක්ඛනිකඉන්ද්‍රියාදයෝ සබ්බෙපි ජානිත්වාතිඅත්ථෝ. තෙසම්පන අනුරූපධම්මදෙසනා හෙට්ඨා දසබලවණ්ණනායං වුත්තා යෙව. අනුසෙන්ති අනුසහන්ති අනුසයා එත්ථ අනුසයන්තීති අනුසයා, යාව ගොත්‍රභුං යාව භවග්ගං අනුගන්ත්වා පවත්තන්තීති අත්ථෝ. කිලෙසානං ගි තයෝ අවත්ථා:—විඤ්ඤත්තිඅවත්ථා පරියුට්ඨානඅවත්ථා අනුසයඅවත්ථාති. තත්ථ යෙ කිලෙසා පාණාතිපාතාදිවසෙන කායවචීවිඤ්ඤත්තියෝ සාධෙන්තා උපපජ්ජන්ති. තෙසං සා ඔළාරිකාවත්ථා විඤ්ඤත්තිඅවත්ථා නාම.යෙ විඤ්ඤත්තිං අප්පත්වා කෙවලං සන්තානෙ මනොද්වාරෙ සාරම්මණිකා උපපජ්ජන්ති. තෙසං සා අවත්ථා පරියුට්ඨානඅවත්ථා නාම. යෙ කිලෙසා විනා විඤ්ඤත්තිං පරියුට්ඨානං කෙවලං චිත්තසන්තානෙ අනාරම්මණිකා වාසිනමත්තා හොන්ති, ආයතිං උපපජ්ජනහෙතුමත්තා. යථා සුගන්ධිපුප්ඵෙසු පානියභාජනෙ පක්ඛිපිත්වා ත්‍රඞ්ඝිතෙසුපි පානියං සුගන්ධං හොති. එවමෙව පුබ්බෙ විඤ්ඤත්තිපරියුට්ඨානප්පත්තානං කිලෙසානං විගමෙපි තෙහි පරිභාවිතාකාරෙ චිත්තසන්තානෙ හොතියෙව. තස්මා ආයතිංසුචිරෙනාපි කාලෙන සති පච්චයෙ උප්පජ්ජන්තියෙව. එවරූපා කිලෙසානං වාසිනාවත්ථා අනුසයාවත්ථා නාම හොති. තත්ථ භගවා සීලකථාය කිලෙසානං විඤ්ඤත්තිවසෙන පවත්තිං නිවාරෙති. සමාධිකථාය පරියුට්ඨානං නිවාරෙති.මහාකථාය අනුසයසමුග්ඝාතං දස්සෙති. තත්ථ පඤ්ඤාධුරා බුද්ධා ච අරියසාවකා ච කාලදෙවලනාරදාදයෝ තාපසා ච පරෙසං විඤ්ඤත්තිපරියුට්ඨානං ජානිතුං සක්කොන්ති. තස්මා තෙ තෙසං පහානායධම්මංදෙසෙතුංසක්කොන්ති. කිලෙසානුසයමපන සම්මාසම්බුද්ධානමෙව විසයො. නාඤ්ඤෙසං. තස්මා සබ්බඤ්ඤූ බුද්ධායෙව ආසයානුසයචරිතාධිමුත්තිඉන්ද්‍රියපරොවරතං ඤත්වා අනුසයප්පහානකරං ලොකුත්තරධම්මං දෙසෙන්ති. සබ්බානුසයෙ පහීනෙ චිත්තං විසුද්ධං හොති. සො ච පුග්ගලො අරහා නාම හොති. තෙ

ච උපපණ්ණපුබ්බා පාපධම්මා පුන කදාචිපි උපපජ්ජිතුං න සක්කොන්ති. තෙසං අනුපපත්තියා කතමපි කම්මං විනඞ්ඛථවාපොරසපූතිබීජං විය පුනපටිසන්ධිං දාතුං 1 නසක්කොන්ති. තස්මා අනුපාදනෙ විය ජාත වෙදෙ සො අනුපාදිසෙසාය නිබ්බානධාතුයා පරිනිබ්බායති. පුනබ්භවෙ න උපපජ්ජතීති අත්ථො. ජාතියා අසති ජරාමරණසොකපරිදෙව දුක්ඛදොමනස්සුපායාසභයභෙරවතාඩනපීඩනජෙදනභෙදනවධබන්ධනරොගාදයො දුක්ඛා න හොන්ති තෙසං අභාවකරත්තා යෙව නිබ්බානං සුඛං සන්තං අමතං ඛෙමන්ති ආදිනා වණ්ණිතං. යො එවරූපං භවක්ඛයකරං ධම්මං දෙසෙතුං සම්මත්තො? සො සම්මාසම්බුද්ධො නාම හොති. තස්මා "අනඤ්ඤසාධාරණගුණත්තම්භං අකාසි කිං? සො කිමවොච බුද්ධො" ති පුච්ඡිතපඤ්හා "ජනානසෙසං චරියානුකූලං ඤත්වාන වොවාදානුසයපහාන"න්ති විස්සජ්ජෙසීහි.

බුද්ධා ච සත්තා බුද්ධගුණෙහි සිද්ධා
යො කාමවාරිහි තුලාව ගුත්තා,
හෙතුං ඵලඤ්ච සකම්මකම්මානා
නථාගතං සපුරිසා භජන්තු සි

ඉති සාධුජනානන්දදනි නිදුතෙ ජිනාලඞ්කාරෙ වත්තුසොධනීගාථාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

එවං වත්තුවිසොධනෙන සස සකලලෙ කෙ පූජනීයභාවං දසෙත්වා ඉදානි අසාධාරණගුණං වණ්ණෙතු කාමො යස්මා ච සස පවත්ති ඨානවිසයං දසෙන්තො වණ්ණිතෙ සුවණ්ණිතං හොති. තස්මා ඤෙය්‍ය විසයං දසෙතුමෙතා ආහ:—

අබහුඤාතා යස්ස ගුණා අනන්තා
නිබ්බඩ්ඪෙතුං නාකදිවාකරා නි,
ජානාති සො ලොක මිමං පරඤ්ච
සවෙතනඤ්ච අවෙතනඤ්ච
සකස්ස සන්තානගතඤ්ච පරස්ස,
වාතීත මප්පත්තක මත්තභූතං.

තත්ථ නිබ්බඩ්ඪෙතුං නාකදිවාකරොති යස්ස අනන්තගුණා අබහුඤාතා. සො වාතීත මප්පත්තක මත්තභූතං ඉමං ලොක ඤ්ච පරං ලොක ඤ්ච සවෙතන ඤ්ච අවෙතන ඤ්ච සකස්ස සන්තානගත ඤ්ච පරස්ස සන්තානගත ඤ්ච ජානාති ති සම්බන්ධො. තත්ථ නිබ්බඩ්ඪෙතුං නාකදිවාකරොති; නීසු බුද්ධඛෙත්තෙසු අසහායසුරියො. තීනි බුද්ධඛෙත්තානි නාම:—

---

1 'කාතුං'—කත්ථචි.

ජාතිකෙඛත්තං ආණාකෙඛත්තං විසයකෙඛත්තන්ති. තත්ථ සම්මාසම්බුද්ධස්ස ජායමානස්ස සතෝ ඉදමෙකං මඞ්ගලචක්කවාළං සුනිඝරං අහොසි. තථා දසසහස්සචක්කවාළානි ජාතිකෙඛත්තං. කොටිසතසහස්සචක්කවාළානි ආණාකෙඛත්තං. අනන්තාපරිමාණචක්කවාළානි විසයකෙඛත්තං නාමා ති. එවඤ්හි කිං වාහ එත්තකං ජාතිකෙඛත්තං නාමා ති ආදිනා? කිං හණසි?:—සදෙවකෙ ලොකෙ තං භගවන්තං අරහන්තං සම්මාසම්බුද්ධං ඨපෙත්වා කෝ අඤ්ඤෝ වත්තුං සමත්ථොනි.කඳ? කත්ථා ති?අරුණවතිය සුත්තන්ත දෙසනායං.තත්‍රා යං ආනුපුබ්බිකථා:-අම්හාකං භගවා සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණපටිවෙධා පට්ඨාය පවත්තිතවරධම්මචක්කෝ අනුක්කමෙන ගන්ත්වා සාවත්ථිං උපනිස්සාය ජෙතවනෙ විහරන්තෝ විසාඛපුණ්ණමදිවසෙ භික්ඛූ ආමන්තෙසි. ''භූතපුබ්බං භික්ඛවෙ! ඉතෝ එකතිංසකප්පමත්ථකෙ අරුණවතීනාමරාජා අහොසි.රඤ්ඤෝ ඛෝ පන භික්ඛවෙ! අරුණවතිස්ස අරුණවතී නාම නගරං රාජධානි අහොසි.අරුණවතිංඛෝ පන භික්ඛවෙ!රාජධානිං උපනිස්සාය සිඛී නාම භගවා අරහං සම්මාසම්බුඩෝ විහාසි. සිඛිස්ස ඛෝ පන භික්ඛවෙ! අරහතෝ සම්මාසම්බුධස්සඅභිභූචසම්භවෙ.චත්ති වෙ අඤ්ඤාවකා අහෙසුං අග්ගා භද්දයුගා. අථඛෝ භික්ඛවෙ! සිඛී භගවා අරහං සම්මාසම්බුඩෝ අභිභුං භික්ඛුං ආමන්තෙසි. ආයාම භික්ඛු! බ්‍රහ්මලොකං යෙන සුදංසනතරෝ බ්‍රාහ්මලොකෝ, තෙනු පසංකමිස්සාම. න තාව හත්තකාලෝ භවිස්සතී''ති. එවං හනෙන!ති පටිස්සුණිං. තං ඛණංඑයව භගවා බ්‍රහ්මලොකෙ පාතුරහොසි. මහාබ්‍රහ්මා භගවන්තංදිස්වාපවත්තඤ්ඤාණෝ දිබ්බාසනං පඤ්ඤපෙත්වා භගවතෝ අදාසි. ථෙරස්සාපි අනුරූපං ආසනං පඤ්ඤපෙසි. නිසීදි භගවා පඤ්ඤත්තාසනෙ. ථෙරොපි අත්තනෝ පඤ්ඤත්තාසනෙ නිසීදි. මහාබ්‍රහ්මාපි දසබලං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි.අථ ඛෝ භගවා අභිභුං භික්ඛුං ආමන්තෙත්වා "පටිභාතු තං බ්‍රාහ්මණ! ධම්මී කථා"ති ආහ. එවං වුත්තෙ බ්‍රහ්මාණෝ උජ්ඣායිංසු. "චිරස්සං වත මයං සත්ථු බ්‍රාහ්මලොකාගමනං ලභිම්හ. අයං භික්ඛු සත්ථාරං ඨපෙත්වා සයං ධම්මකථං ආරභතී"ති සත්ථා තෙසං අජ්ඣාසයං විදිත්වා අභිභුං භික්ඛුං එතදවොච."උජ්ඣායන්ති තං බ්‍රාහ්මණ! බ්‍රහ්මා ච බ්‍රහ්මපාරිසජ්ජා ච. තෙන හි ත්වං භියොසෙ මත්තාය සංවෙජෙහී'ති. ථෙරෝ සත්ථුවචනං සම්පටිච්ඡිත්වා, අනෙකවිහිතං ඉද්ධිවිකුබ්බණං පාටිහාරියං කත්වා, සහස්සිවුළනීලොකධාතුං 1 සරෙන විඤ්ඤාපෙත්වා, ධම්මං දෙසෙන්තෝ ඉමා ගාථා අභාසි:—

"ආරභථ නික්කමථ යුඤ්ජථ බුද්ධසාසනෙ,
ධුනාථ මච්චුනෝ සෙනං නළාගාරංව කුඤ්ජරෝ.

1 'මූලතෙයෝ ලොකධාතූ'-කත්ථචි.

යෝ ඉමසම්ං ධම්මවිනයෙ අප්පමත්තෝ විහස්සති,
පහාය ජාතිකන්තාරං දුක්ඛස්සන්තං කරිස්සති"ති.

එවං සහස්සීචක්කවාළෙ දෙවමනුස්සා ථෙරස්ස රූප ඤත්වා පස්සිංසු සද්දඤ්ච අස්සොසුන්ති"එවමාදිනා භගවතා අරුණවතීසුත්තන්තෙ දෙසිතෙ ආනන්දත්ථෙරෝ තං සුත්වා විත්ථෙතුකාමෝ "සිඛිස්ස භගවතෝ අග්ගසාවකෝ බ්‍රහ්මලොකෙ ඨත්වා චක්කවාළසහස්සෙසු අත්තනො සද්දං සාවෙත්වා ධම්මං කථං කථෙසී"ති භියොසත්ථාරා කථිතං, සාවකස්ස පන අයං විසයෝ. එවරූපෝ දසපාරමියෝ පූරෙත්වා සබ්බඤ්ඤුතං පත්වා සම්මාසම්බුද්ධා සරීරොභාසංදස්සෙත්වා කිත්තකං ඨානං සරෙනවිඤ්ඤාපෙය්‍යා"ති. එවං සෝ උපපන්නාවිමතිංවිත්වොදනත්ථං පුච්ඡි. තං සුත්වා භගවතා "ආනන්ද! අප්පමෙය්‍යා තථාගතා"ති වුත්තෙ එවං යාවතතියම්පි භගවන්තං යාචිත්වා එවං කිරස්ස අහොසි." ඔමද්දන භගවතා සංඛිත්තෙන භාසිතං "අප්පමෙය්‍යා තථාගතා"ති. තං විත්ථාරතෝ සුත්වා සීහනාදං නදාපෙස්සාමී"ති විත්ථෙත්වා වත්තුත්ථෙ වාරෙ යාචි. අථ භගවා "සබ්බඤ්ඤුතං පත්වා අප්පමෙය්‍යතං ගතෝ. ත්වං නඛසිඛාය පංසුං ගහෙත්වා මහාපථවියා සදිසං උපමෙත්වාවිය හත්ථිසොඬායඋදකං ගහෙත්වා මහාගඟොදකෙන උපමෙත්වා විය කිං නාමෙතං වදෙසී" ති? ආනන්දත්ථෙරං අපසාදෙත්වා තං විත්ථාරෙන දෙසෙතුකාමෝ ආහ:—"සුතා ඛෝ ආනන්ද! චූලනිලොකධාතු නාම. සහස්සචක්කවාළමත්තා ඛුද්දකලොකධාතූ"ති ආරභිත්වා එකා ලොකධාතු නාම:—

"යාවතා වඤ්චමසුරියා පරිහරන්ති දිසා භන්ති විරොචනා,
තාව සහස්සධාලොකො සහස්සී ති පවුච්චතී"ති.

එව මාදිනා ආරභී. තත්ථ එකා ලොකධාතු නාම ඒසහස්සපරිත්තදීපපරිවාරා වත්තාරෝ මහාදීපා. චක්කවාළපබ්බතපරියන්තා. ඉදමෙකං චක්කවාළං.

තත්ථ ආයාමතෝ ච විත්ථාරතෝ ච:—

"වාදසසතසහස්සානි චතුත්තිංසසතානි ච,
පඤ්ඤාසයොජනානි ති චක්කවාළස්ස යාමතෝ"ති.

පරිමණ්ඩලතෝ:—

"සබ්බං සතසහස්සානි ඡත්තිංසපරිමණ්ඩලං,
දස වෙව සහස්සානි අට්ඨඤ්ච සතානි චා"ති

ඉදං එකචක්කවාළස්ස පරිමාණං. එවරූපානි හි කොටිසතසහස්සචක්කවාළානි තෙජොධාතුවට්ටාදීහි සමකාලං විනස්සන්ති ච. සණ්ඨහන්ති ච, තිට්ඨන්ති ච, එත්තකං භගවතෝ ආණක්ඛෙත්තං. තත්ථ

චක්කවාළනඞ්ති චක්කාවාටන්ති වත්තබ්බෙ චක්කවාළන්ති වොහාරං ගතං. යස්මා රථචක්කං විය සමවට්ටකූපං විය ආවාටාකාරඤ්ච. තස්මා චක්කවාළන්ති වුච්චති. ලොකසඞ්ඛාරකකපෙන සණ්ඨිතඋදකපථවියා බහලං කථිතං. තිරියං එත්තකං ආවට්ට නන්ති පරිච්ඡෙදෙන කථිතො. සමකාලං ලොකවිනාසකාලෙ යත්තකෙ ඨානෙ විනාසූපපත්ති හොති. තත්තකෙ ඨානෙ උදකපථවී පඤ්ඤා. තස්මිං උදකමත්තකෙ මනුස්සානං නාවා විය ච ථාලකානි විය ච පත්තානි විය ච කොටිසතසහස්සචක්කවාළානි ඨිතානි. තෙ ච අඤ්ඤමඤ්ඤං අසම්බන්ධානි. යදි සම්බන්ධානි? න චලෙය්‍යුං.කථඤ්ච පන තානි චක්කවාළානි උදකමත්තකෙනිඤ්ඤානී ති? න පනායං පංසුපථවී උදකමත්තකෙ ඨිතා. යදි නිඤ්ඤෙය්‍ය? විලිඨිතා උදකෙ පවිසෙය්‍ය. පංසුපථවියා පන හෙට්ඨා සිලාපථවී. සාගාවචක්කවාළපබ්බතං එකාබද්ධා. සචෙ තාසං අන්තරා වා ඡිද්දං වා භවෙය්‍ය. බහිඋදකං අන්තො පවිසිත්වා චක්කවාළං ඔසීදාපෙය්‍ය. යස්මාබහිඋදකපථඤ්ඤා උදකස්ස පවිසනොකාසො නත්ථි? තස්මාඋදකපිඤ්ඤෙ නාවා විය තිට්ඨති.කංසතාලස්ස ථලං විය සිලාපථවී. තස්සා මුඛවට්ටිවිය චක්කවාළපබ්බතො. තස්මිං ථලකෙ ඨපිතභාජනං විය පංසුපථවී. භොජනෙ පක්ඛිත්තබ්‍යඤ්ජනරසං විය එතෙ චත්තාරො සාගරා. සඞ්ඛසා මජ්ඣෙ සිනෙරුපබ්බතො පකතිමනුස්සානං නාවාමජ්ඣෙ උස්සාපිතකූපත්ථම්භො විය ඨිතො. සොපි සිනෙරුපබ්බතො වට්ටො න චතුරස්සො. සචෙචතුරස්සො භවෙය්‍ය? චතූසු කොණෙසු පිථාදුනි විය චත්තාරො කූටා ආධාරා භවෙය්‍යුං. වට්ටත්තාථෙව උඩනෙ ඨපිතභාජනං විය නිකූටෙ ඨිතො. නිකූටා සිලාපථවියා සම්භිජ්ජා. නිකූටෙ සිනෙරුපබ්බතො චතුයොජනසහස්සපමාණෙ පවිසිත්වා ඨිතො.තස්මා සණ්ඨාසෙන ගහිතො විය අව්ලොහිතොති. තස්මාථෙව ලොකපඤ්ඤත්තිපකරණෙ සිනෙරුපබ්බතො උදකෙ අසීතියොජනසහස්සං ඨිතො"ති කථිතො. නිකූටානං මජ්ඣෙ පි පංසුපථවී අත්ථි යෙව. පංසුපථවියං රතනවාලිකාපිට්ඨෙ අසුරපුරං අහොසි. සචෙහි මෙරුපබ්බතො වට්ටො? පාලියං:— "සිණෙරු භික්ඛවෙ! පබ්බතරාජා ආයාමතො චතුරාසීතියොජනසහස්සානි විත්ථාරතො චතුරාසීතියොජනසහස්සානි"ති භගවතා කස්මා වුත්තොනි? න මජ්ඣස්ස ඝණතිරියපමාණං දස්සෙතුං වුත්තං. යථා "තිමවා පබ්බතො ආයාමවිත්ථාරෙන තිසහස්සයොජනො"තිවුත්තොතා. කිං? සොපි චතුරස්සො. තස්මා තං පාලිවචනං චතුරස්සභාවං න දීපෙති. අථාපි වදෙය්‍ය. "සචෙ න චතුරස්සො? පුරත්ථිමපස්සං රජතවණ්ණං දක්ඛිණපස්සං ඉන්දනීලමණිවණ්ණ"නති ආදිකස්මා? වුත්තනන්ති?තථාපි තං තං දිසාභාගං ගහෙත්වා වුත්තං. සචෙ චතුරස්සං ගෙ

භං විය චතුරස්සා භවෙය්‍ය? පුරත්ථිමහිත්ථි දක්ඛිණහිත්ථී ති වත්තබ්බං. 1 තස්මා තං තං දිසාභාගමත්තං ගහෙත්වා "පුරිමපස්සං දක්ඛිණපස්ස"න්ති ආදි වුත්තං. ලොකපඤ්ඤත්තිපකරණේපි සස වට්ටතා යෙව වුත්තා. තස්ස වට්ටභාවායෙව ඡත්තමණ්ඩලිකා විය සත්ත කුලපබ්බතාදයොපි ආවට්ටෙන ඨිතා. තෙසං අන්තරන්තරා සීදන්ත සමුද්දා,සවෙතෙපබ්බතා ආවට්ටෙන තෙ තෙ සමුද්දෙන ඔවාරෙත්වා2නා තිට්ඨෙය්‍යුං. සබ්බං එකසමුද්දං යෙව භවෙය්‍ය? චක්කවාළහිමවන්ත සිනෙරුයුගන්ධරාදිපබ්බතෙසු මහාවාතෙන පහරිත්වා චක්කවාළවල නකාලෙ මහාඝං හුත්වා සබ්බං උදකං එකං දිසාභාගං ගච්ඡෙය්‍ය. සබ්බෙ දීපා උදකෙන නාසෙය්‍යුං. තස්මා ඉතෙ පබ්බතා විසුං විසුං සමුද්දෙ ඔතරිත්වා ඡත්තමණ්ඩලිකා විය ඨිතා. එවං සන්තෙපි චක්කවාළ චලනෙ න උදකං චලති. තස්මා එව එත්ථ උදකං වඩ්ඪති. හස්සති. එත්ත මත්ථං මහාපරිනිබ්බානසුත්තන්තෙන පඨවිකම්පනස්ස අට්ඨකාරණං වදන්තෙන භගවතා "යදා මහාවාතා වායන්ති තදා පි චලති"ති පාලියං වුත්තං. තස්ස අට්ඨකථාය මපි මහාවත්ථුකත්තා චලනභාවෙ න ඤායති.තදා චලිතා පඨවී සබ්බදාපි චලති.තස්මා එව"එත්ථ උදකං වඩ්ඪති. හස්සති"ති වුත්තං. තස්ස ටීකායං මහාවාතා නාම උක්ඛිපකවාතා. තෙ වායුපඨවිතොපි හෙට්ඨා මහාවාතා උදකසන්ධාරකවාත මපි විධා කත්වා උග්ගන්ත්වා උදකං උක්ඛිපන්ති තෙන සද්ධිං චක්කවාළ මපි උඩ්ඩං ආරොහති. වාතෙ හස්සන්තෙ හස්සති. උදකපඨවිසන්ධාරකවාත මපි සන්ධියති. තස්මා උදකං න පග්ඝරති ති වුත්තං. තත්ථ සිලාපඨවී චක්කවාළපබ්බතොච එකායෙ ච නාවා විය ඨිතා. ඨිතකාරණත්ථේ න වෙධා කත්වා හෙට්ඨාඨිතට්ඨානං සිලාපඨවීනිච පරියන්තෙන ඨිත ට්ඨානං චක්කවාළපබ්බතොනිච වොහාරං ජාතං. තත්ථ සිලාපඨවී. වීස තිසහස්සාධිකයොජනසතසහස්සබහලා. තථා චක්කවාළපබ්බතස්ස බහල ඤ්ච පංසුපඨවිසිලාපඨවීනං බහලඤ්ච වෙ එකතො කත්වා:—

"වෙසතසහස්සානි චත්තාරි නහුතානි ච,
එත්තකං බහලත්තෙන සඞ්ඛාතායං වසුන්ධරා"ති

වුත්තං. තස්සා යෙ ච සන්ධාරකං උදකං:—

"චත්තාරි සතසහස්සානි අඤ්ඤ ව නහුතානි ච,
එත්තකං බහලත්තෙන ජලං වාතෙ පතිට්ඨිතං"

තස්සාපි සන්ධාරකො වාතො:—

"නව සතසහස්සානි මාලුතො නභ මුග්ගතො,
සට්ඨි සෙඤ්ච සහස්සානි එසා ලොකස්ස සණ්ඨිතී"ති.

---

1 'වෙදිතබ්බං'-කත්ථචි 2 'ඔතාරෙත්වා'-කත්ථචි

තතෝ හෙට්ඨා අජටාකාසෝ.තෙසු පංසුපඨවියං සකලං චක්කවාළං පරිච්ඡින්දිත්වා සමන්නතෝ චක්කවාළපබ්බතෝ ඨිතෝ. තස්සා ඔරතෝ ලොණසාගරෝ. තස්මිං චත්තාරෝ මහාදීපා. සීසහස්සපරිත්තදීපා. තතෝ සත්තකුලපබ්බතා. තෙසං අනන්තරන්තරා සත්තසීදන්තසාගරා. මජ්ඣේ සිනෙරුපබ්බතරාජා පතිට්ඨිතෝ. යෝ පන:-

"චතුරාසීතිසහස්සානි අජේක්ඛිගාළ්හා මහණ්ණවේ,
අච්චුග්ගතෝ තාවදෙව සිනෙරුපබ්බතුත්තමෝ.

චතුරාසීතිසහස්සානි එකමෙකාය පස්සතෝ,
අට්ඨසීසහස්සානි සතසහස්සඤ්ච උච්චතෝ.

පාචීනපස්සං රජතං දක්ඛිණං ඉන්දනීලකං,
පච්ඡිමං ඵලිකං පස්සං උත්තරං කඤ්චනාමයං"ති.

සිනෙරුපබ්බතස්ස හෙට්ඨා තිකූටා. තිකූටානං මජ්ඣේ දසයොජනසහස්සං අසුරපුරං. තස්ස මජ්ඣේ චිත්‍රපාටලිරුක්ඛං. යොජනසතුබෙබධං තියොජනසතාවට්ටං කපජ්ඣිකං හොති. තස්මිං වෙපචිත්තී අසුරින්දෝ රජ්ජං කාරෙති. පාසාදහම්මියකූටාගාරාදිපතිවණ්ණිතෝ ආරාමුය්‍යානවිමානපොක්ඛරණීහි උපසොභිතෝ. යථාසක්‍යකපුරං.එවමෙව තිට්ඨති. නිකූටතෝ බහි පංසුපඨවිමත්ථකෙ රතනවාලිකාහි පුණ්ණං හොති. තස්මිං නාගා වසන්ති. අසුරානඤ්ච නාගානඤ්ච ගමනාගමනකාලෙ තෙසං ඉද්ධානුභාවෙන උදකෙපි මග්ගෝ පඤ්ඤායති. තච්ච උදකං චතුරාසීතියොජනසහස්සගම්භීරං. "චතුරාසීතිසහස්සානි එකමෙකාය පස්සතෝ"ති එත්තකං මෙරුපබ්බතස්ස වෙමජ්ඣේ පමාණං. තතෝ පඨාය පන පඤ්චසිනෙරුආලින්දා නාම හොන්ති. පබ්බතුපරිමතලෙ දසසහස්සයොජනං සක්කපුරං අහොසි. ඉදං සිනෙරුපබ්බතස්ස පමාණං. තත්‍රොපමායං:—

"තතෝ උපඩ්ඪුපඩ්ඪෙන පමාණෙන යථාක්කමං,
අජේක්ඛිගාළ්හුග්ගතා දිබ්බ නානාරතනවිත්තිතා.

සුගන්ධිරෝ ඊසධරෝ 1 කරවීකෝ සුදස්සනෝ,
නෙමින්ධිරෝ විනතකෝ අස්සකණ්ණෝ ගිරීබ්‍රහා"ති.

විසුද්ධිමග්ගෙව තත්ථ තත්ථ අට්ඨකථායඤ්ච එවමෙවෙ තං වුත්තං. යම්පන භගවතාපස්සතා අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙනනිම්ජාතකං දසෙසනෙතන නිම්රඤ්ඤා පුඤ්ඤෙන මාතලිනා වුත්තං? තං බුද්ධඤාණෙන සංසන්දෙත්වා ඉමස්මිං යෙව කපෙ වුත්ථජාතිවසෙන වුත්තං. වුත්තං හි තත්ථ:—

---

1 'ඉසින්ධරෝ'—මරම්ම

"සහස්සයුත්තහයවාහිං දිබ්බං යාන මධිට්ඨිතො,
යායමාණෝ මහාරාජ අද්දස සීදන්තරෙ නගෙ
දිසවාහාමන්තයිංසුතං ඉමෙ කෙ නාම පබ්බතා?"ති.

එවං නිම්මරූපෙ පුට්ඨෝ මාතලි:—

"සුදස්සනෝ කරවීකෝ ඊසධරෝ යුගන්ධරෝ,
තෙමින්ධරෝ විනතගෙකා අස්සකණ්ණෝ ගිරී බ්‍රහා.

එතෙ සීදන්තරෙ නගා අනුපුබ්බසමුග්ගතා,
මහාරාජානමාවාසා යානි තුවං රාජ! පස්සසී"ති:—ආහ.

තං භගවා චතුපරිසමජ්ඣෙ දෙසෙසි සඞ්ගීතිකාරකා පි තථෙව සඞ්ගායිංසු. ඉති ඉමාය පාලියා විසුඞ්ගමඛණ්ඩකථා න සංසන්දති. න සමෙති. එවං මහන්තෙසු ලොකසණ්ඨානෙසු ඉතිහිහෙතුජාතෙසු පාලියඨකථාසු එවං අඤ්ඤමඤ්ඤූපවිරුද්ධෙසු සුබුවනිපුණ පරම්පදෙසනා කථං සඩෙය්‍යා හවි ඤූති? ඉති සබ්බථා පි බහුන්නං අපපඤාදය එතං කාරණ නත්ති වෙ? අත්‍රි දං වුච්චතෙ.—න ඉදං ඉතිහි තිහං. න ඉදං තක්කාවඩ්ඪනං අහං බුද්ධරක්ඛිතාචරියො නාම පහොමි වා හං යථාසභාවෙන පාලිඤ්ච අඨකථඤ්ච සමං කාතුං. කථං?:—මාතලිනා නිම්මරාජං ගහෙත්වා නරකෙ දස්සියමානෙ සක්කො දෙවරාජා "කස්සා මාතලි විරාජතී"ති ජවනදෙවපුත්තං පෙසෙසි. තතො සොරථං ගහෙත්වා ආකාසෙන දෙවලොකාභිමුඛං පෙසෙසි. තතො තං රථං ආදාය සුදස්සනපබ්බතමත්ථකං පත්තකාලෙ නිම්මරාජා පුරතො ච පච්ඡතො ච ඔලොකෙන්තො තෙ පබ්බතෙ පටිපාටියා ඨිතෙ දිස්වා "ඉමෙ කෙ නාම පබ්බතා?ති මාතලිං පුච්ඡි සුදස්සනපබ්බතො නාම සත්තන්නං පබ්බතානං මජ්ඣෙ ඨිතො පබ්බතො. මාතලි සුදස්සනපබ්බතතො පඨාය පුරතො ඨිතපබ්බතෙ කථෙන්තො "සුදස්සනෝ කරවීකෝ ඊසධරෝ සුනන්ධරෝ"ති පටිලොමතො ආහ. තතො අනික්ඛමිත්වා ආගතපබ්බතෙ කථෙන්තො ඨිතට්ඨානතො පඨාය යෙව අනුලොමතො "නෙමින්ධරෝ විනතගෙකා අස්සකණ්ණෝ ගිරී බ්‍රහා"ති ආහ, අථ නෙන වුත්තනියාමෙනෙව දස්සෙන්තො භගවාපි තථෙ වාහ. විසුඞ්ගමඛෙ පන අභිනන්තරතො පඨාය පටිපාටියා කථෙතුං "යුගන්ධරෝ"ති ආදිනා ගාථා වුත්තා. ඉති ඉමිනා කාරණෙන නිම්ජාතකෙ පාලි ච විසුඞ්ගමඛණ්ඩකථා ච අඤ්ඤමඤ්ඤං සංසන්දති සමෙති ගඞ්ගොදකෙන යමුනොදකං විය. යං පන නිම්ජාතකකථාය "සුදස්සනෝ ති. අයං මහාරාජ? එතෙසං සබ්බබාහිරෝ සුදස්සනපබ්බතෙ නාමා"ති ආදි ලිඛිතං? තං සත්තසමොළහන ලිඛිත නත්ති ගහෙතබ්බං. එවං විසුඞ්ගමඛෙ වුත්තනයෙන සිනෙරුපබ්බතතො පඨාය ඨිතානං

ඉමෙසං සත්තන්නං පබ්බතානං අනන්තරෙ සත්තසීදන්තසමුද්දා නාම අහෙසුං. තෙ සබ්බෙ විප්පසන්නා සාතොදකා සීතොදකා සිනිද්ධොදකා. තසමා තත්ථ මොරපිඤ්ඡම්පි පක්ඛිත්තං හසිත්වා හෙඨාතලං ගණ්හාති. එතසං පන පමාණං එවං වෙදිතබ්බං:—පබ්බතෙසු සිනෙරුපබ්බතස්ස පමාණං වුත්තං මෙව. යුගන්ධරො චතුරාසීතියොජනස්ස හසසුබ්බෙධො. තතො උපඩ්ඪං උදකෙ. උපඩ්ඪං උපරි. පුථුලතො එකවීසතිසහස්සපුථුලො. සුගන්ධිරාදයො පන ඡත්තමණ්ඩලිකා විය ආවට්ටතො සිනෙරුං පරික්ඛිපිත්වා ඨිතා. තසමා ආවට්ටතො අබ්භන්තරපස්සෙන සත්තසතසහස්සානි ඡප්පඤ්ඤාසයොජනසහස්සානි. බාහිරපස්සෙන අට්ඨසතසහස්සානි චාවීසතියොජනසහස්සානි. උභින්නං සිනෙරුයුගන්ධරාන මන්තරෙ සමුද්දො පුථුලතො චතුරාසීති යොජනසහස්සො. ගම්භීරතො මෙරුසමීපෙ චතුරාසීතිසහස්සයොජනො. සො කමෙන උන්නතතො හුත්වා යුගන්ධරසමීපෙ වාවත්තාළිස යොජනසහස්සගම්භිරො. තදනන්තරං ඊසධරො උබ්බෙධෙන වාවත්තාළිසසහස්සයොජනො. තතො උදකෙ. උපඩ්ඪං උපඩ්ඪං උපරි. පුථුලතො දසසහස්සානි වෙ ව පඤ්චසතයොජනානි. ආවට්ටතො අබ්භන්තරපස්සෙන එකාදසසත්තසහස්සානි චතුත්තිංසසහස්සයොජනානි. බාහිරපස්සෙන එකාදසසත්තසහස්සානි සත්තනවුතියොජනසහස්සානි. යුගන්ධරඊසධරාන මන්තරෙ පුථුලතො වාවත්තාළිසසහස්සයොජනො. ගම්භීරතො යුගන්ධරසමීපෙ වාවත්තාළිසසහස්සයොජනො. සො කමෙන උන්නතොහුත්වා ඊසධරසමීපෙ එකවීසතිසහස්සයොජනගම්භීරො අහොසි. තදනන්තරං කරවීකො උබ්බෙධෙන එකවීසසහස්සයොජනො. තතො උපඩ්ඪං උදකෙ. උපඩ්ඪං උපරි. පුථුලතො පඤ්චසහස්සානි වෙසතානි පඤ්ඤාසයොජනානි. ආවට්ටතො අබ්භන්තරපස්සෙන තයොදසසත්තසහස්සානි වෙ ව තෙවීසතිසහස්සයොජනානි. බාහිරපස්සෙන තයොදසසත්තසහස්සානි වෙ ව චතුපඤ්ඤාසසහස්සානි පඤ්චයොජනානි. ඊසධරකරවීකානං මජ්ඣෙ සමුද්දො පුථුලතො එකවීසතිසහස්සයොජනො. ගම්භීරතො ඊසධරසමීපෙ තත්තකො ච. සොකමෙන උන්නතොහුත්වා කරවීකසමීපෙ දසසහස්සානි වෙ ව පඤ්චසතයොජනානි ගම්භීරො. තදනන්තරං සුදස්සනො උබ්බෙධෙන දසසහස්සානි වෙව පඤ්චසතයොජනානි ච. තතො උපඩ්ඪං උදකෙ. උපඩ්ඪං උපරි. නිරියං වෙ සහස්සානි ඡසතානි පඤ්චවීසතියොජනානි. ආවට්ටතො අබ්භන්තරෙන චුද්දසසතසහස්සානි සත්තරසසහස්සානි පඤ්චසතයොජනානි. බාහිරපස්සෙන චුද්දසසතසහස්සානි තෙත්තිංසසතසහස්සානි ඡසතානි පණ්ණාසයොජනානි. කරවීකසුදස්සනානං මජ්ඣෙ සාගරො දසසහස්සයොජනානි පඤ්චසතයොජනා

නිව පුථුලෝ. ගම්භීරතොපි කරවීකසමීපෙ තත්තකොව.සෝ කමෙන උන්නතොහුත්වා සුදස්සනසමීපෙ පඤ්චසහස්සානි වෙසතානි පඤ්ඤ සයොජනානි ගම්භීරෝ අහොසි.තතෝ නෙමින්ධරපබ්බතෝ පඤ්චස හස්සානි වෙසහස්සානි පඤ්ඤසයොජනුබ්බෙධෝ. තතොඋපඩ්ඪං උද කෙ. උපඩ්ඪං උපරි.පුථුලතෝ එකංසහස්සං තීනිසතානි වාදසයොජ නානි. ආවට්ටතොඅබ්භන්තරපස්සෙන යොජනානං චතුද්දසසතසහ ස්සානි චතුසට්ඨිසහස්සානි සත්තසතානි පඤ්ඤසයොජනානි. බාහිරප ස්සෙන චතුද්දසසතසහස්සානි වෙසත්තනිසහස්සානි ඡසතානි පඤ්ච වීසතියොජනානි.සුදස්සනනෙමින්ධරානං මජ්ඣෙ සාගරෝ පුථුලතෝ පඤ්චසහස්සානිවෙසතානි පඤ්ඤසයොජනානි. සෝ ගම්භීරතෝ. සුද ස්සනසමීපෙතත්තකොව.සෝ කමෙන උන්නතෝ හුත්වා නෙමින්ධරස මීපෙ වෙසහස්සානි ඡසතානි පඤ්චවීසතියොජනානි. තතෝ විනත කොඋබ්බෙධෙන වෙසහස්සානි ඡසතානි පඤ්චවීසතියොජනානි න තොඋපඩ්ඪං උදකෙ.උපඩ්ඪං උපරි.පුථුලතෝ ඡසතානි ඡප්පඤ්ඤස යොජනානි. ආවට්ටතෝ අබ්භන්තරපස්සෙන චුද්දසසතසහස්සානි අ ට්ඨාසීතිසහස්සානි තීනියොජනසතානි පඤ්චසත්තතියොජනානි. බා හිරපස්සෙන චුද්දසසතසහස්සානි වෙනවුතිසහස්සානි තීනිසතානි වා දසයොජනානි.තෙසං නෙමින්ධරවිනතකානං මජ්ඣෙ සාගරෝ පුථුල තෝ වෙසහස්සානි ඡසතානි පඤ්චවීසතියොජනානි. ගම්භීරතොපි නෙමින්ධරසමීපෙ තත්තකෝ ව. සෝ කමෙනුග්ගන්ත්වා විනතකසමී පෙ එක සහස්සං තීනිසතානි චාදසයොජනානි ච ගම්භීරෝ අහෝ සි.තදනන්තරං අස්සකණ්ණෝ.උබ්බෙධෙන එකං සහස්සං තීනිසතා නි වාදසයොජනානි. තතෝ උපඩ්ඪං උදකෙ.උපඩ්ඪං උපරි. නිරියං තීනිසතානි අට්ඨවීසතියොජනානි.ආවට්ටතෝ අබ්භන්තරිමෙන පස්සෙ න පණ්ණරසසතසහස්සානි එකං සතං ඡඅසීතියොජනානි. බාහිරප ස්සෙන පණ්ණරසසතසහස්සානිඑකංසහස්සං එකංසතං සත්තතියෝ ජනානි.තෙසං විනතක අස්සකණ්ණපබ්බතානං මජ්ඣෙ සාගරෝ පු ථුලතෝ එකසහස්සං තීනිසතානි වාදසයොජනානිව. ගම්භීරෝ විත තකසමීපෙ තත්තකොව. සෝ කමෙන උන්නතොහුත්වා අස්සකණ්ණ සමීපෙ ඡසතානි ඡප්පණ්ණාසයොජනෝ අහොසි. අස්සකණ්ණතෝ බාහිරපස්සෙ ලොණසාගරෝ තත්තකෝ ගම්භීරෝ අහොසීනි.සකලව ක්කවාළං කම්පිත්වා සිතං චක්කවාළපබ්බතං ආවට්ටතෝ ඡත්තිංසප තසහස්සානි දසසහස්සානි තිසතානි පඤ්ඤසයොජනානි. චක්ක වාළං පන නිරියං වාදසසතසහස්සානි තීනිසතසහස්සානිචත්තාරිසතානි පඤ්ඤසයොජනානි. චක්කවාළස්ස අඩ්ඪභාගෙ සිනෙරු වඡ්ඡත්වා. පඤ්චසතසහස්සානි එකූනසට්ඨිසහස්සානි සත්තසතානි පඤ්චවීසති

යොජනානි. සිනෙරුපබ්බතපස්සතො පඨාය යාවජම්බුදීපමජ්ඣං වෙ සතසහස්සානි එකූනාසීතිසහස්සානි අට්ඨසතානි සට්ඨියොජනානි. සිනෙරුපබ්බතස්ස උපරිමපස්සතො පට්ඨාය යාවඅස්සකණ්ණපබ්බතස්ස පාරිමපස්සං. තාව වෙසතසහස්සානි අට්ඨසහස්සානි තීනිසතානි සට්ඨියෙව යොජනානි. අස්සකණ්ණපබ්බතස්ස බාහිරපස්සතො පඨාය යාව ජම්බුදීපස්ස පරියන්තං තාවලොණසාගරො ත්‍රසට්ඨිසහස්සානි පඤ්චසතානි යොජනානි. ජම්බුදීපො පන තිරියං දසසහස්සයොජනො. ලොණසාගරොපි අස්සකණ්ණතො පඨාය කමෙන උන්නතො දීපාභිමුඛං පතිට්ඨාතෙ කත්වා බ්‍යාමසතමත්තෙනාපි අහොසි. තතො පට්ඨාය පුන ගම්භීරො අහොසි. ජම්බුදීපමජ්ඣතො පඨාය යාව චක්කවාළපබ්බතො තාව ලොණසාගරො වෙසතසහස්සානි එකූනාසීතිසහස්සානි අට්ඨසතානි සට්ඨියොජනානි. අපපකං ඌනමධිකං වා ගණනූපගං නාහොතීති වෙතීනි යොජනානි නලකඞ්ගතානි. අස්සකණ්ණබාහිරතො පඨාය යාව චක්කවාළපබ්බතො තාවලොණසාගරො තීනිසතසහස්සානි එකපඤ්ඤාසසහස්සානි තීනිසතානි පඤ්චසට්ඨියොජනානි. සකල චක්කවාළං පරික්ඛිපිත්වා ඨිතොචක්කවාළපබ්බතො.

"වෙ අසීතිසහස්සානි අජ්ඣොගාළ්හා මහණ්ණවෙ
අච්චුග්ගතතො තාවදෙව චක්කවාළසිලුච්චයෝ
පරික්ඛිපිත්වා තං සබ්බං ලොකධාතුමයං ඨිතො"ති.

පරිහණ්ඩපබ්බතතො බාහිරඤ්ච ලොණසාගරො. උදකතො තත්ථ තත්ථ සමුග්ගතා පඨවියං වත්තාරෝ මහාදීපා විසහස්සපරිත්තදීපා ච පතිට්ඨහිංසු. තත්ථසිනෙරුපබ්බතස්ස දක්ඛිණපස්සස්ස ඉන්දනීලමණිවණ්ණතාය තස්ස පභාය පත්ථටො සාගරොපි නීලවණ්ණො හොති. තස්මා සො නීලසාගරො නාම. පාචීනපස්සස්ස රජතවණ්ණතාය තදභිමුඛො සමුද්දොපි සෙතො ඛීරවණ්ණො. තස්මා සො ඛීරසාගරො නාම. උත්තරපස්සස්ස කඤ්චනවණ්ණතාය තදභිමුඛො සාගරොපි පීතවණ්ණො. තස්මා අයං පීතසාගරො නාම. පච්ඡිමපස්සස්ස ඵලිකවණ්ණතාය තදභිමුඛො සාගරොපි ඵලිකවණ්ණො ව. උදකං නාම පකතියාපි ඵලිකවණ්ණං. තස්මා සො පකතිකසාගරො නාම හොති. ඉති තෙසං නීලසාගරො ඛීරසාගරො පීතසාගරො පකතිසාගරොති නාමානි කරිංසුයෙව. තත්ථ නීලසාගරමජ්ඣෙ දසසහස්සයොජනො ජම්බුදීපො අහොසි. තථා පඤ්චසතපරිත්තදීපා. දසසහස්සයොජනො චතුසහස්සයොජනපපමාණෙ උදකෙන අජ්ඣොත්ථටො. තිසහස්සයොජනමත්තමෙව මනුස්සාවාසොති. තිරියතො තිසහස්සයොජනපපමාණෙ හිමවන්තො. තෙන වුත්තං:—

"යොජනානං සතානුච්චා හිමවා පඤ්ච පබ්බතෝ,
යොජනානං සහස්සානි තීණි ආයතවිත්ථතෝ.
චතුරාසීතිසහස්සෙහි කූටෙහි පතිමණ්ඩිතෝ"ති.

ජම්බුරුක්ඛස්ස පමාණතෝ:—

"පඤ්චසතයොජනක්ඛන්ධා පරිමණ්ඩලපා නගවරියා,
පඤ්ඤාසයොජනක්ඛන්ධා සාඛාය ච සමන්නතෝ.

සතයොජනවිත්ථිණ්ණා තාවදෙව ච උග්ගතා,
ජම්බු යස්සානුභාවෙන ජම්බුදීපෝ පකාසිතෝ."

එතදෙව පමාණං.

"පාටලි සිම්බලී ජම්බු දෙවානං පාරිච්ඡත්තකෝ,
කදම්බෝ කප්පරුක්ඛෝව සිරීසෝ චාති 1 සත්තිමෙ.

පාටලි අසුරානඤ්ච සුපණ්ණානඤ්ච සිම්බලී,
ජම්බු ඉධ මනුස්සානං දෙවානං පාරිච්ඡත්තකෝ.

කදම්බෝ අපරගෝයානෙ කප්පරුක්ඛෝ ච උත්තරෙ,
පුබ්බවිදෙහෙ සිරීසෝ කප්පඨායී ඉමෙ මතා.

ඛන්ධා පත්තා මහාසාඛා උබ්බෙධා පරිමණ්ඩලා,
සබ්බෙ එකපරිච්ඡේදා සබ්බෙ නිච්චඵලූපගා සස්සතා"ති.

තත්ථ හිමවන්තෙ අනොතත්තදහෝ කණ්ණමුණ්ඩදහෝ රථකාර කදහෝ ඡද්දන්තදහෝ කුණාලදහෝ මන්දාකිණිදහෝ සීහප පාතදහොති ඉමෙ සත්ත මහාසරා පතිට්ඨිතා. තෙසු අනොතත්තදහෝ:—ගම්භීරතොව පුථුලතෝ ච පඤ්ඤාසයොජනෝ.සුදස්සනකූටං චිත්තකූටං කාලකූටං ගන්ධමාදනකූටා කෙලාසකූටන්ති ඉමෙහි පඤ්චහි පබ්බතෙහි පරික්ඛිත්තෝ. තත්ථ සුදස්සනකූටං සුවණ්ණමයං වියොජනසතුබ්බෙධං අන්තොවඞ්කං කාකමුඛසණ්ඨානං. තමෙව සරං පටිච්ඡාදෙත්වා ඨිතං. චිත්තකූටං සත්තරත්තනමයං. කාලකූටං අඤ්ජනමයං. ගන්ධමාදනකූටං මසාරගල්ලමයං, අබ්භන්තරෙ මුඛවණ්ණං.රුක්ඛමූලගන්ධෝ සාරගන්ධෝ ඛන්ධගන්ධෝ තචගන්ධෝ පපටිකාගන්ධෝ අඞ්කුරගන්ධෝ පත්තගන්ධෝ පුප්ඵගන්ධෝ ඵලගන්ධෝ 2 ගන්ධගන්ධොති ඉමෙහි දසහි ගන්ධෙහි සමන්නාගතං නානාප්පකාරඔසධලතාහි සඤ්ඡන්නං. කාලපක්ඛුපොසථදිවසෙ අන්තො අඞ්ගාරංවිය පජ්ජලන්තං තිට්ඨති.පච්ඩිජනෙ අත්තනො ගන්ධෙන මදයතීති ගන්ධමාදනොනාම. කෙලාසකූටං රජතමයං. සබ්බානි සුදස්සනකූටසමානුබ්බෙධ සණ්ඨානානි තමෙව සරං පරිවාරෙත්වා ඨිතානි. එතෙහි පඤ්චහි

1 'සිරිසෙනාති'—මරම්ම 2 'එච්ඡගන්ධබ්බ'—මරම්ම

පබ්බතෙහි සන්දමානා නදියෝ අනොතත්තමෙව පවිසන්ති. චන්දිමසූ රියා පදක්ඛිණෙනෙව ගච්ඡන්තා පබ්බතන්තරෙන ඔභාසං කරොන්ති. උජුං ගච්ඡන්තා ඔභාසෙතුං න සක්කොන්ති. තෙනෙවස්ස **අනොතත්තදහොති** සඤ්ඤා උදපාදි. තස්ස හෙට්ඨා .මනොසිලාපට්ටානි. නිම්මක්ඛිකවණ්ණපානි එලිකසදිසානි නිම්මලසලිලානි සන්දන්ති. තස්ස සොපානානි සුපපතිට්ඨිතානි. බුද්ධපච්චෙකබුද්ධඛීණාසවා ච ඉඞ්ඝමනෙනා ඉසයො ච තස්මිංනහායන්ති. දෙවසඞ්ඝාදයො ච නහායන්ති. කීළන්ති. තස්ස චතූසු පස්සෙසු සීහමුඛං හත්ථිමුඛං අස්සමුඛං උසභමුඛන්තිවත්තාරි මුඛානිහොන්ති. තස්ස සීහමුඛෙනදින්නෙ සීහා බහුකා හොන්ති. තථා ඉතරෙසුපි හත්ථිඅස්සඋසභා බහුකා හොන්ති. සීහහත්ථිඅස්සමුඛතො නික්ඛන්තඋදකධාරා අඤ්ඤමඤ්ඤං අසම්මිස්සාව නික්ඛමන්තා අනොතත්තදහං පදක්ඛිණං කත්වා නික්ඛන්තනික්ඛන්තදිසාභාගෙනෙව මහාසමුද්දං පවිට්ඨා. දක්ඛිණපස්සෙ උසභමුඛතොනික්ඛන්තා උදකධාරා තථෙවපදක්ඛිණං කත්වා ආවත්තගඟානාමගුහ්වා දක්ඛිණෙන උජුකං පාසාණපිට්ඨියං සට්ඨියොජනානි ගතා. සා **කණ්ණභඟඛානි** වුච්චති. තතො පබ්බතං පහරිත්වා උට්ඨාය පරික්ඛිපෙන තිගාවුතප්පමාණා උදකධාරාහුත්වා ආකාසෙන සත්තියොජනානි ගතා. සා **ආකාසගඞ්ගා** නාම. තතො තියග්ගළංනාම පාසාණෙපති. පාසාණෙ උදකවෙගෙන භින්නෙනා. තස්ස චතුපඤ්ඤාසයොජනප්පමාණා තියග්ගළානාම පොක්ඛරණී ජාතා. තස්සා පොක්ඛරණියා කූලං භින්දිත්වා අන්නෙනාපාසාණං පවිසිත්වා සත්තියොජනානි ගතට්ඨානෙ **බහලගංගා** නාම. තතො පථවිං භින්දිත්වා උම්මග්ගෙන සත්තියොජනානි ගතට්ඨානෙ **උම්මග්ගගංගා** නාම. තතො ගන්ත්වා වග්ගංනාම තිරච්ඡානපබ්බතං පහරිත්වා හත්ථතලෙ පඤ්චංගුලිසදිසා පඤ්චධාරා හුත්වා පවත්තන්ති. තා පන ගංගා යමුනා අච්චිරවතී සරභූ මහීති **පඤ්ඤමහානදියා** නාමානි වුත්තා. ඡද්දන්තදහො ආයාමතොව විත්ථාරතො ච පඤ්ඤාසයොජනො අහොසි. තස්ස මජ්ඣෙ ඞාදසයොජනප්පමාණෙ ඨානෙ සෙවාලං වා පණකං වා නත්ථි. මණ්ඩූකඞ්ගවණ්ණංඋදකමෙව සන්තිට්ඨති. තදනන්තරං යොජනවිත්ථතං සුගන්ධකළාරවනං. තං උදකං පරික්ඛිපිත්වා ඨිතං. තදනන්තරංයොජනවිත්ථතමෙව සුගන්ධං නීලුප්පලවනං තං පරික්ඛිපිත්වා ඨිතං. යොජනවිත්ථතානෙව රත්තුප්පලසෙතුපලරත්තපදුමසෙතපදුමකුමුදවනානි පුරිමං පුරිමං පරික්ඛිපිත්වා ඨිතානි. ඉමෙසං පන සත්තන්නං වනානං අන්තරෙ සබ්බසම්පි තෙසංකළාරාදීනං වසෙන වොමිස්සකවනං යොජනවිත්ථතමෙව තානි පරික්ඛිපිත්වා ඨිතං. තදනන්තරං නාගානං පතිට්ඨප්පමාණෙ උදකෙ යොජනවිත්ථතමෙව රත්තසාලිවනං. තදනන්තරං උදකපරියන්තෙ

නීලපීතලොහිතොදාතසුරභිකුසුමසමානිඛණං බුද්ධකාලජ්ඣවනං. ඉති ඉමානි දසවනානි යොජනවිත්ථතානෙව. තතො බුද්ධකරාජමාසමහා රාජමාස මුඛවනානි. තදනන්තරං තීප්පසඵලාඵකඅලාබුකුම්භණ්ඩ වල්ලිවනං. තතො පූගරුක්ඛපමාණඵලිච්ඡුගච්ඡවනං. තදනන්තර නත්තිදන්තඵපමාණඵල කදලිවනං. තදනන්තරං වාටිපපමාණඵල පණසවනං. තතො මධුරඵලම්බවනං. විසඛාවනාපි අත්ථි. තතො කවිත්ථවනං. තතො වොමිසසකො මහාවනසණ්ඩා. තතො වෙලුව නං. තං පරික්ඛිපිත්වා සත්තපාබ්බතානි. එවමෙවං සෙසමහාසරානිපි. යාපන වෙස්සන්තරජාතකෙ හිමවන්තවණ්ණනා වුත්තා. යාව පවෙණබුද්ධානං නිවාසට්ඨානභූතනාගමූලකපබ්භාරවණ්ණනා වු ත්තා. තං සබ්බං ආහරිත්වා ඉධ කථෙතබ්බං.

අයංහිමවන්තවණ්ණනා.

—:o:—

තිසහස්සයොජනපපමාණෙමනුස්සවාසෙ කුසාවතීරාජධානිපමු ඛානි චතුරාසීතිනගරසහස්සානි අහෙසුං. තදනුරූපා ච රඤ්ඤාමනි ගම්ජනපදා. අනෙකසහස්සසඳ්දමානගඬ්ගානදීහි ආකිණ්ණෙ අහොසි. උය්‍යානවනසම්පන්නො. අත්තිකෙහි ජම්බුදීපවණ්ණනා සම්ප ත්තකාලෙ 1 අනාගතවංසෙ වුත්තනයෙන ගහෙතබ්බානි.

අයං ජම්බුදීපවණ්ණනා.

ඉමස්මිං චක්කවාළගබ්භෙ ඉමෙ චන්දිමසුරියා අනුපරිවත්තනති, තස්ථ චන්දො අනෙකාමණිවිමානෙ වසති. තං බහිරජතෙන පරික්ඛි ත්තං. උභයෙනිපි සීතලමෙව හොති. සුරියො කනකවිමානෙ වසති. බහිඵලිකෙහි පරික්ඛිත්තං. ඵභයෙනිපි උණ්හං හොති. පමාණතො චන්දස්ස පන උජුකං එකූනපඤ්ඤාසයොජනානි. පරිමණ්ඩලතො පන තීහි යොජනෙහි ඌනානි දියඩ්ඪයොජනසතානි. සුරියස්ස උජු කං පඤ්ඤාසයොජනානි. පරිමණ්ඩලතො දියඩ්ඪයොජනසතානි. චන්දො හෙට්ඨා. සුරියොඋපරි. අන්තරං තෙසං යොජනං හොති. චන්ද ස්ස භවඨිමතලතො යාව සුරියස්ස උපරිමතලං යොජනසතං හොති. චන්දො උජුකං සනිකං ගච්ඡති. තිරියං සීඝං ගච්ඡති. වීසු පස්සෙසු නක්ඛත්තතාරකානි ගච්ඡන්ති.චන්දො ධෙනු වච්ඡං විය තං තං නක්ඛ ත්තං උපසංකම්මා ගච්ඡති. නක්ඛත්තානි පන අත්තනො ඨානං න විජහන්ති. සුරියො උජුකං සීඝං ගච්ඡති. තිරියං සනිකං ගච්ඡති. සුරියා කාලපක්ඛුපොසථෙ අතික්කන්තෙන පාටිපදදිවසෙ යොජන.

1 සම්පත්තිකාලෙ—කත්ථචි.

නං සතසහස්සං වඤ්ඣමණ්ඩලමපහාය ගච්ඡති. අථ වස්සෙ ලෙඛා විය පඤ්ඤායති. දුතියායපි සතසහස්සයොජනානි එවං යාවපණ්ණරසු පොසථදිවසා පණ්ණරසයොජනසතසහස්සං වඤ්ඣමපහාය ගච්ඡති. අථානුක්කමෙන වස්සෙ වඩ්ඪිත්වා පුණ්ණමියං පරිපුණ්ණා හොති. පුන පාටිපද1දිවසෙ යොජනානං සතසහස්සං ධාවිත්වා ගච්ඡති. දුතියායපි සතසහස්සන්ති එවං යාවකාලපක්ඛපොසථදිවසා පණ්ණරසස්ස සහස්සයොජනං අනුබන්ධන්තෙනා ධාවිත්වා ගච්ඡති. අථ වස්සෙපි අනුක්කමෙන පරිහායිත්වා කාලපක්ඛපොසථදිවසෙසු සුරියස්ස හෙට්ඨා භාගමෙත්වා සුරියතෙජෙන නපඤ්ඤායති. මෙ එකතො ගච්ඡන්ති. කථමපනෙසං වීථියො?ති:—අජවීථි නාගවීථි ගොවීථිති තිස්සො වීථි ගයා. තත්ථ උසභාදි චත්තාරො රාසයො අජවීථිනාම. කඤ්ඤකුතුලා මිනඅජාති චත්තාරො නාගවීථිනාම. නලාදයො චත්තාරො ගොවීථි නාම. තත්ථ අජානං උදකං පටික්කූලං හොති. නාගානං උදකං මනාපං හොති. උසභානං උදකංසිතුණ්හං සමන්නා එව හොති. තස්මා යසම්ං කාලෙ චන්දිමසුරියා අජවීථිං ඔරුහන්ති? තදා දෙවො න වස්සති. යදා නාගවීථිං ඔරුහන්ති? තදා භින්නං විය නභා පග්ඝරති. යදා ගොවීථිං ඔරුහන්ති? තදා වස්සං මජ්ඣිමං හොති. උතුසප්පායං සමපජ්ජති. සුරියො ආසාළහාදිම්හි සිනෙරුතො චක්කවාළ පබ්බතසමීපං ගච්ඡති. අපරෙ ථුස්සාදිම්හි චක්කවාළපබ්බතසමීපතො සිනෙරුසමීපං ගච්ඡති. එවං චන්දිමසුරියා චක්කවාළං පරිහරන්ති. තෙන වුත්තං:—"යාවතා චන්දිමසුරියා පරිහරන්ති දිසා භන්ති විරොචනා"ති. තෙ පන කිත්තකෙ ඨානෙ ආලොකං කරොන්ති?ති එකක්ඛණෙ ද්වීසු දීපෙසු ආලොකං කරොන්ති. වුත්තඤ්හෙතං:—

"ඉමම්හි දීපම්හි යදා උදෙති මජ්ඣන්හිකො හොති විදෙහදීපෙ,
කුරුම්හි දීපම්හි ච අත්ථමෙති ගොයානදීපෙ භවතඤ්ඣරත්තිං.
විදෙහදීපෙ ච යදා උදෙති මජ්ඣන්හිකො හොති ච උත්තරම්හි,
ගොයානදීපම්හි ච අත්ථමෙති ඉමම්හි දීපම්හි ච මජ්ඣරත්තිං.
කුරුම්හි දීපම්හි යදා උදෙති ගොයානදීපෙ මජ්ඣන්හිකො සියා
ඉමම්හි දීපම්හි ච අත්ථමෙති විදෙහදීපම්හි ච අඞ්ඪරත්තිං.
ගොයානදීපම්හි යදා උදෙති මජ්ඣන්හිකො හොති ච ජම්බුදීපෙ
විදෙහදීපම්හි ච අත්ථමෙති කුරුනරඤ්ඤම්හි ච අඞ්ඪරත්තිං"ති.

නක්ඛත්තතාරකානි චන්දිමසුරියෙහි සද්ධිං පාතුරහොසුං. සුරියස්සුදයතො යාවඅත්ථඞ්ගමා දිවා නාම. අත්ථඞ්ගමතො යාවුදයා රත්තී නාම. එවං රත්තින්දිවා පඤ්ඤායිංසු. තිංසරත්තින්දිවෙ මාසා. ද්වාදසමාසියො සංවච්ඡරොති පඤ්ඤායති. තත්ථ ජම්බුදීපස්ස

1 'පාටිපදි'—මරමම.

පමාණං දසසහස්සයොජනං. තථා අවීචිමහානිරයො. තථා අසුරපුරං. තථා තාවතිංසදෙවලොකෙසක්කපුරං. පුබ්බවිදෙහො නවයොජනසහස්සපරිමාණො. උත්තරකුරුදීපං අට්ඨයොජනසහස්සපරිමාණං. අපරගොයානං සත්තයොජනසහස්සපරිමාණං. තෙසු ජම්බුදීපෙ මනුස්සානං මුඛං රථපඤ්ඣරසණ්ඨානං. පුබ්බවිදෙහානං මුඛං අඩ්ඪචන්දසණ්ඨානං. උත්තරකුරූනං මුඛං චතුරස්සපීඨසණ්ඨානං. අපරගොයානානං මුඛං පුණ්ණචන්දසණ්ඨානං. ජම්බුදීපවාසීනං ආයුප්පමාණං නත්ථි. කදාචි අසඞ්ඛෙය්‍යායුකාපි. දසවස්සායුකාපි. කස්මා? තෙ කදාචි සුසීලා හොන්ති කදාචි දුස්සීලා. සුසීලකාලෙ ආයුං වඩ්ඪති දුස්සීලකාලෙ හායති. පුබ්බවිදෙහා සත්තවස්සසතායුකා. අපරගොයානා පඤ්චවස්සසතායුකා. උත්තරකුරුරඨවාසිනො වස්සසහස්සායුකා. කස්මා? තෙ සබ්බදාපි සුසීලා. නිරන්තරං පඤ්චසීලානි තෙසං සභාවෙනෙව සිජ්ඣන්ති. "මම භරියා මම පුත්තා මම දාසිදාසා මම හිරඤ්ඤසුවණ්ණං මම ඛෙත්තවත්thූ"ති පරිග්ගහො නත්ථි. කසිකම්මං නත්ථි. තෙන වුත්තං:- **"අමමා අපරිග්ගහා න තෙ බීජං පවපන්ති නපි නීහරන්ති කංගලා"**ති. සචෙ හි තෙ සාලිභොජනං භුඤ්ජිතුකාමා හොන්ති. සයඤ්ඤාතසාලිසීසතො කණථුසරහිතානි සාලිබීජානි ගහෙත්වා සුවණ්ණභාජනෙ පක්ඛිපිත්වා තීහි ජොතියපාසාණෙහි උඩ්ඩනං කත්වා ඨපෙන්ති. දුරුඅග්ගිකිච්චං නත්ථි. ජොතියපාසාණතො තස්මිං ඛණෙ අග්ගි උට්ඨහිත්වා භත්තං පචිත්වා සයමෙව නිබ්බායති. තෙජො නිබ්බානෙනෙව භත්තස්ස පක්කභාවං ජානන්ති. තං ගහෙත්වා භුඤ්ජන්තානං සූපව්‍යඤ්ජනකිච්චං නත්ථි. තෙසං ඉච්ඡිතිච්ඡිතරසං සම්පජ්ජති. තෙන වුත්තං:—

"අකණං අථුසං සුද්ධං සුගන්ධං තණ්ඩුලපඵලං,
තුණ්ඩිකීරෙ පචිත්වාන තතො භුඤ්ජන්ති භොජනං"ති.

යෙ පනෙවං පචිත්වා භුඤ්ජිතුං න ඉච්ඡන්ති. තෙ කපරුක්ඛතො භුඤ්ජන්ති. කිං කපරුක්ඛෙ භොජනං පක්කං ඔලම්බතීති? න ඔලම්බති, යෙ කෙචි භොජනත්ථිකා රුක්ඛසමීපං ගන්ත්වා භත්තත්ථා රුක්ඛමූලස්ස වා සාඛන්තරස්ස වා හත්thං පසාරෙන්ති. තස්මිං ඛණෙ තත්ථ අනෙකසූපරසං අනෙකව්‍යඤ්ජනරසං ඉච්ඡානුකූලං භත්තං උපපජ්ජති. තං ගහෙත්වා භුඤ්ජන්ති. න කෙවලං භත්තමෙව. ලෙය්‍යපෙය්‍යඛජ්ජභොජ්ජවත්thමාලාලඞ්කාරසයනාසනාදි යථිච්ඡිතං නිප්පජ්ජති. තඤ්ච කපරුක්ඛං ආයාමතො ච විත්thාරතො ච යොජනසතං. උබ්බෙධෙනපි යොජනසතං. පරිමණ්ඩලතො තිසතයොජනං. එවරූපෙසු උත්තරකුරූසු මනුස්සා ඛාදන්තා පිවන්තා ඉච්ඡිතිච්ඡිතං

ලාදීනි පිලන්ධන්තා ගන්ධානි විලිම්පන්තා නච්චන්තා ගායන්තා වාදෙන්තා සෙලෙන්තා යා කාචි ඉත්ථියො ගගෙව්හා විසයසුඛමනුභවන්ති. ගබ්භිනිත්ථියො පන යස්මිං ඨානෙ පසවවෙදනා උපපජ්ජන්ති? තස්මිං නිසීදිත්වා වා නිපජ්ජිත්වා වා විජායිත්වා දූරකෙ ගන්ත්වා පක්කමන්ති. ජාතදූරකානං නහාපෙන්තා වා එකූදකං පායෙන්තා වා හොජෙන්තා වා නත්ථි. තෙසං අඞ්ගුලියා මුඛෙ ඨපිතමත්තායෙව ඛීරං සම්පජ්ජති. තෙ ඛීරං පිවිත්වා සුඛිතා නිද්දුක්ඛා උට්ඨාය පක්කමන්ති මාතාපි "අයං මම පුත්තො"ති න සඤ්ජානාති. පුත්තොපි "අයං මම මාතා"ති න සඤ්ජානාති. එවං අසඤ්ජානන්නානම්පි තෙසං මාතාපුත්තානං අඤ්ඤමඤ්ඤං රාගො න උපපජ්ජති ධම්මතාබලෙනාති. තෙසං සන්තමෙ සන්තමෙ දිවසෙ මෙථුනසෙවනං හොති. එවරූපො තෙසං අපරිඤ්ඤහනාවොති. එවං තෙ වස්සසහස්සං ඨත්වා තතො චුතා තත්ථෙව වා සග්ගෙ වා උපපජ්ජන්ති. විසුද්ධසීලත්තා අපායෙ න නිබ්බත්තන්තීති. එවං පඨමකප්පෙ මනුස්සානං පාතුභාවතො පට්ඨාය යාවකප්පාවසානා එකසදිසාව තෙසං සම්පත්තීති. එවං භගවා මිසඅස්සපරිත්තදීප පරිවාරෙසු චතූසු මහාදීපෙසු ච සකලචක්කවාළෙසු ච යං අත්ථි පරමානුපමාණං වා මෙරුපමාණං වා. සබ්බන්තං එකපල්ලඞ්ක නිසින්නොව දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන සත්තෙ වා සඞ්ඛාරෙ වා චවමානෙ වා උපපජ්ජමානෙ වා හීනෙ වා පණීතෙ වා පස්සති. පටිවිජ්ඣති. චක්ඛුභූතො ඤාණභූතො අත්ථභූතො ධම්මභූතො වත්තා පවත්තා අත්ථස්ස නින්නාතා ධම්මස්සාමී තථාගතොති. තෙන වුත්තං:—

" න තස්ස අදිට්ඨ මිධත්ථි කිඤ්චි
අථො අවිඤ්ඤාතමජානිතබ්බං,
සබ්බං අභිඤ්ඤාය යදත්ථි ඤෙය්යං
තථාගතො තෙන සමන්නාවක්ඛූ"ති.

අයං මනුස්සලොකවණ්ණනා.

න කෙවලං භගවා මනුස්සලොකෙ විජ්ජමානමෙව ජානාති. චත්තාරොපි අපායෙපි ජානාති චත්තාරොපි අපායා:—නිරයො-තිරච්ඡානයොනි-පෙත්තිවිසයො-අසුරකායොති. තත්ථ අපෙතා සුඛං=අපගතා අයා අස්සාදා අපායා. තෙසු පඨමං මනුස්සානං පච්චක්ඛං තිරච්ඡානානංදුක්ඛං වණ්ණයිස්සාම. තත්ථ තිරච්ඡානානාම සීහහත්ථිඅස්සගොමහිසඋක්කුරඅහිවිච්ඡිකාදී අපදදිපදවතුප්පදබහුප්පදා. තෙසං හි කාමසඤ්ඤා, ගොචරසඤ්ඤා, මරණසඤ්ඤාති ඉමා තිස්සො සඤ්ඤා නිරන්තරා. ධම්මසඤ්ඤා පනිදුල්ලභා. තත්ථ හි කසිගොරක්ඛාදි කිඤ්

කම්මං කත්වා ජීවන්තා නාම නත්ථි. නිණ්පණ්ණාදිඛාදකා අඤ්ඤමඤ්ඤඛාදකා දුබ්බිලඛාදකා. තසථා තෙසං නිරන්තරං මරණභයං හොති. මරණභයෙන තත්ථ තත්ථ නිලීනෙපි පරියෙසිත්වා ඛාදන්තියෙව. තෙ යාවජීවං පාණාතිපාතං කත්වා අපායෙ නිබ්බත්තන්ති. ගිජ්ඣා හි උරගෙ ඛාදන්ති. උරගා මණ්ඩූකෙ ඛාදන්ති. මණ්ඩූකා පාණකෙ ඛාදන්ති. යාපි තා සීහව්‍යග්ඝාදීපිධෙනුයො පුත්තෙ විජායිත්වා අඤ්ඤං ගොචරං අලභන්තා ඡාතදුක්ඛං අසහමානා මාතුපෙමෙන ඛීරං පාතුං ආගතෙ පුත්තෙ පුත්තකපෙමං ඡඩ්ඩෙත්වා ඛාදන්ති. කෙචි ජායමානා මනුස්සකුණපාදිසු වා කුථිතාසුචිදුග්ගන්ධවණ්ඩිකාදිසු උපපන්නා තං තං කුණපං ඛාදන්තා ඇතපෙන සුක්ඛන්තා මරිස්සන්ති. ඉමස්මිං මනුස්සසරීරෙපි අසීතිකුලමත්තා කිමයො නිබ්බත්තන්ති. තෙසං සප්පතිභානානං ඉදමෙව විජායනට්ඨානං. ඉදමෙව ගොචරට්ඨානං. ඉදමෙව සයනට්ඨානං. අයමෙව නිලීනසාලා. ඉදමෙව සුසානං හොති. නිරපරාධෙපි සත්තෙතවාලලොමනඛනහාරුචම්මමංසසිඛගධීඛීආදීන මත්ථාය මනුස්සා මාරෙන්ති. ගොනකා ගාවිආදයො වා මිගෙ වා ජීව ගාහං ගහෙත්වා චත්තාරො පාදෙ ඛාණූසු බන්ධිත්වා සමන්තතො අග්ගිං කත්වා තසිතෙ ලවණොදකං පායෙත්වා විරිතෙන 1 පුන කට්ඨොද කං පායෙත්වා දණ්ඩෙහි තාළෙත්වා මංසං උද්ධුමාතකං කත්වා චම්මං උප්පාටෙත්වා සීසං ඡින්දිත්වා පඤ්චරන්තං ලොහිතං ගහෙත්වා සලොහිතං මංසං පචිත්වා ඛාදන්ති.

"වහන්ති අවසා කෙචි දණ්ඩඞ්කුසකසාහතා,
පතොදපණ්හිපාණී හි බහුසො පරිතජ්ජිතා.

බද්ධා නෙකෙහි රජ්ජූහි අලඞ්කත්තුවාරිනො,
පබලා දුබ්බලෙ සත්තෙ සකම්මපරිණාමිතා.

කෙචි යුත්තා රථධුරෙ නඞ්ගලෙ සකටෙපි වා,
වහන්ති වණිතක්ඛිත්තා තජ්ජිතා අතිභාරියං.

නාහං සක්කොමි වහිතුං උණ්හා ඡාතො පිපාසිතො,
භාරියන්ති හි වත්තුම්පි 2 යෙසං සත්ති න විජ්ජති.

තෙසං ආරොපයිත්වාන අධිසයභාහරං,
අසම්පත්තෙ ඨිතෙ දීනෙ තාළයන්ති පුනප්පුනං"ති.

අයං අනෙකෙසු සුත්තන්තෙසු භගවතා වුත්තනයං ගහෙත්වා වුත්තත්තා භගවතාෙව විදිතොති වෙදිතබ්බා. ඉති තිරච්ඡානෙසු විජ්ජමානං අනන්තං දුක්ඛං. පටිවිද්ධසබ්බබන්ධනං සම්මාසම්බුද්ධං

1. පච්ඡෙ—කත්ථචි 2 යුත්තන්තම්පි-ඉරම්ම

නං භගවන්තං එවෙවං තෙ අඤ්ඤෙ, ජානිතුඤ්ච වත්තුඤ්ච සමත්ථෙති? කිම් මත්තං වුත්තං.

අයං තිරච්ඡානදුක්ඛවණ්ණනා.

යෙ මනුස්සලොකෙ ඉස්සාලුකා මච්ඡරිනො සයම්පි දානං අදත්වා දදන්තානම්පි වාරෙන්තා කදරියා. තෙ පෙතෙසු උපපජ්ජන්ති. තෙසං නිරන්තරං ඡාතත්තානං වස්සසතම්පි වස්සසහස්සම්පි වස්සසතසහස්සම්පි එකා බුද්ධන්තරම්පි එකඩ්ඪබුද්ධන්තරම්පි ආහාරම්පි බින්දුමත්තං පානීයම්පි අලභන්තානං කිං දුක්ඛං වත්තබ්බමත්ථි? එවං සන්තෙපි කිඤ්චිමත්තං වක්ඛාමි. තෙසං නිරන්තරං බුප්පිපාසාපරිස්සන්තානං මංසලොහිතං නාම නත්ථි, තචට්ඨිනහාරුමත්තා. ථූලසිරා. පිඞ්ගණ්ඨකා මලලිනඋදරත්තචා. පරිනිග්ගතකඞ්ගණ්ඩකා. දීඝව්‍යාකුලකෙසෙහි පිහිතවදනා. නග්ගා දුබ්බණ්ණා භයානකදස්සනා පච්ඡානුතාපනදුක්ඛෙන සොසිතකායා සයන්ති. එවං සයිතානං තණ්හාවිවඩ්ඪනොl "එහි භුඤ්ජ පිබාහි"ති මිච්ඡාසඤ්ඤා සුයති. තෙ "සච්ච" න්ති මඤ්ඤමානා තණ්හාභිභූතා උණ්හාතුමසඤ්ඤිනොත්තා අඤ්ඤඤ්ඤමච්ඡම්භිය පතිත්වා පතිත්වාපි උඨහන්තා ධාවන්තා "ජාතකාලතො පට්ඨාය වස්සසතතොපිවස්සසහස්සතොපි කිවෙච්ඡ ඔදනං උදකංවෙති වචනං ලඩ" න්ති "මය්හං දෙථ දෙථා"ති පග්ගහිතහත්ථපුටා නෙකයොජනං ධාවිත්වාදුක්ඛාරං2 නපස්සන්ති. තතො තෙසං මහාදුක්ඛදයකං "නත්ථි" ති වචනං සුයති. තෙ ජීන්නපාදපා 3 ච්ඡ ආසාවිඝාතදුක්ඛප්පත්තා විරවන්තාපතන්ති. තථාහි තෙසං කම්මං:—

"කින්න සොස්සන්ති තෙ පෙතා නත්ථිසද්දං සුදුරුණං,
යෙහි සඤ්ඤාසු දෙය්‍යෙසු බිත්තා නත්ථීති යාචකා.
පෙතලොකභවං දුක්ඛං අනන්තං සන්තජීවිකා
කථන්නු වණ්ණයන්තීහ බින්දුමත්තංව වණ්ණිත"න්ති.

අයං පෙතදුක්ඛවණ්ණනා.

අසුරකායොනි:— යසමා අසුරා නාම කාලකඤ්ඤා පෙතා. තෙ පෙතෙසු පවිට්ඨා. ඉදානි නිරයවණ්ණනා හොති.

"සඤීවො කාලසුත්තෙතා ච සඞ්ඝාතො රොරුවෙ තථා,
මහාරොරුවතාපා ච පතාපෙ ච අවීචිච්චා"ති.

එතෙ අට්ඨමහානිරයා. තෙ සබ්බෙපි චතුක්කණ්ණා චතුවාරා අයොභූමයො. අයොභිත්තියො. අයසාපටිකුජ්ජිතා. අබ්භන්තරෙ නවයොජ

I එසවිඩනා—මරම්ම 2 ආකාරං මරම්ම- 3 'පාදා'කත්ථපි.

නසතුබෙබධා යොජනාසතායාමවිත්ථාරා. එකමේකා අයොඝිතත්තාව යොජනබහලා. තෙ සබ්බෙපි කපපඨිසිකෙන අග්ගිනා නිරන්තරං පජ්ජලිතා.තත්ථුපපන්නාසත්තා ච ඉඞ්ඝනකිච්චං සාධෙන්ති.තෙනාහ:—

" කථන්හු වණ්ණං නිරයෙසු දුක්ඛං?
යුත්තෙහා මුඛානං නහුතෙන චාපි,
කපපඨිතෙ පජ්ජලිතෙ නලාසිං
විලීනගත්තාසු හි කීව දුක්ඛ"නති.

යෙ පන ඉමස්මිං ලොකෙ අස්සද්ධා අප්පසන්නා මිච්ඡාදිට්ඨිකා මච්ඡරිනො කදරියා ථද්ධා නික්කරුණා නිරසචිත්තා වාසියා කථං තත්ථ නන්නා විය "ඉදං එතෙසං දුක්ඛ"නති චිත්තමපි අනුප්පාදෙත්වා සත්තෙ වධෙන්තා බන්ධන්තා ඡින්දන්තා පාණාතිපාතං කරොන්තා පරායත්තං චොරිකාය වා අවජානිත්වා වා ගණ්හන්තා පරදාරෙසු අපරාජ්ඣන්තා පරෙසං අනත්ථාය කූටසක්ඛිආදිනා මුසාභණන්තා සුරාපිතා පඤ්චානන්තරියකම්මා නියතමිච්ඡාදිට්ඨිකා තිණ්ණං රතනානංඅක්කොසකාපරිභාසකා: උපපජ්ජන්ති එතෙඑතෙසු අට්ඨසුමහානිරයෙසු.එවං කම්මපච්චයඋතුසමුට්ඨිතෙසු තෙසු ආයුප්පමාණං තාව වෙදිතබ්බං. යඤ්චෙතං චාතුම්මහාරාජිකානං දෙවානං නවුතිවස්සසතසහස්සානි ආයුප්පමාණං. සොසබ්බොපි පඨමං වුත්තනයජීවන්තරයෙ එකොරත්තිඤ්ඣිවො. තාය රත්තියා තිංසරත්තියො මාසො. තෙන මාසෙන බාදසමාසියො සංවච්ඡරො. තෙන සංවච්ඡරෙන පඤ්චවස්සසතානි ආයුප්පමාණං. තාවතිංසානා දෙවානං තිස්සො ච වස්සකොටියො සට්ඨි චෙව වස්සසත සහස්සානි. සොසබ්බොපි දුතියෙ කාලසුත්තනිරයෙ එකො රත්තිඤ්ඣිවො. තාය රත්තියා තිංසරත්තියො මාසො. තෙන මාසෙන බාදසමාසියො සංවච්ඡරො. තෙන සංවච්ඡරෙන වස්සසහස්සං ආයුප්පමාණං. යාමානං දෙවානං චුද්දසකොටියො චත්තාළීසං ච වස්සසතසහස්සානි. සොසබ්බොපි තතියෙ සඞ්ඝාතනිරයෙ එකො රත්තිඤ්ඣිවො.තාය රත්තියා තිංසරත්තියො මාසො. තෙන මාසෙන බාදසමාසියො සංවච්ඡරො. තෙන සංවච්ඡරෙන වෙවස්සසහස්සං ආයුප්පමාණං. තුසිතානං දෙවානං සත්තපඤ්ඤාසකොටියො සට්ඨිචවස්සසතසහස්සානි. සොසබ්බොපි චතුත්ථෙරොරුවනිරයෙ එකොරත්තිඤ්ඣිවො.තාය රත්තියා.තෙන මාසෙන. තෙන සංවච්ඡරෙන. චත්තාරිවස්සසහස්සානිආයුප්පමාණං.නිම්මාණරතීනං දෙවානං වෙසතානි තිංසකොටියොචත්තාළීසවස්සසතසහස්සානි ආයුප්පමාණං. සොසබ්බොපි පඤ්චමෙ මහාරොරුවනිරයෙ එකොරත්තිඤ්ඣිවො. තායරත්තියා.තෙනමාසෙන, තෙන සංවච්ඡරෙන අට්ඨවස්සසහස්සානි ආයුප්පමාණං. පරනිම්මිතවසවත්තීනං දෙවානං නවසතමෙකා විසවස්සසහස්සානං කොටියො.තථා

වස්සසහස්සානිසට්ඨිඤ්චායුප්පමාණං.සබ්බාපෙසොඡ්ඣඤ්ඤතායනි රයෙඑකොරත්තිඤ්චිවෝ,තායරත්තියා.තෙන මාසෙන.තෙන සංවච්ඡ රෙනසොළසවස්සසහස්සානි ආයුප්පමාණං. සත්තමෙ පතාපනිරයෙ අන්තරකප්පෙ වෙධාකතෙ තෙන එකො භාගො ආයුප්පමාණං.අට්ඨමෙ අවීචිමහානිරයෙ එකො අන්තරකප්පෝ ආයුප්පමාණං. තත්ථ අන්තර කප්පෝ නාම මනුස්සානං දසවස්සායුකතෝ පට්ඨාය කමෙන වඩ්ඪ මාණං අසඞ්ඛ්‍යායුකං හුත්වා පුන පරිහායමානං දසවස්සායුකත්තං පාපුණාති. එත්තකං කාලං එකො අන්තරකප්පෝ නාම..

එත්ථ හි නෙරයිකානං ආයු අතිබ්භුතරං. දෙවානං ආයු අතිමන්දං. කිං? පාපානංයෙව විපාකො බ්‍රහ්මකො? පුඤ්ඤානං විපාකො මත්ථෙති? එවං උභින්නම්පි විපාකො මහන්තොයෙව. කාරණවසෙනෙතං අත්ථීති.කිං කාරණන්ති වෙ? එකො හි යාවජීවං දානං දත්වා සීලං රක්ඛිත්වා මෙ ත්තං කත්වා අඤ්ඤතරං දෙවනිකායං උපපජ්ජති. තත්ථ උප්පන්නස්ස දිබ්බසම්පත්තියාච සුඛස්ස ච බ්‍රහ්මලතාය කාමරාගො බ්‍රහ්මලොකො හොති. තාවමහන්තං සම්පත්තිං ආරබ්භ අතිමානි හොති. උද්ධතො හොති.ඉ ස්සාමච්ඡරබ්‍රහ්මලොච.තතස්සකුසලචිත්තං මන්දං.සචෙපිකුසලචිත්තං උපපජ්ජෙය්‍ය. දානං වා දාතුං සීලං වා රක්ඛිතුං ඵුත්තාඣානං න හොති. තසමා සසන්තානෙ උපපජ්ජමානා තෙ පාපධම්මා නිඝංසියමානා අයොපිණ්ඩං විය පුරෙකතං පුඤ්ඤකම්මං බෙපෙන්ති. අනුබලප්පදායිනො න හොන්ති. තස්මාසොමනුස්සකො හොති. සචෙ තෙන පුරෙ කතං අඤ්ඤම්පි අවිපක්කං බ්‍රහ්මපුඤ්ඤං අත්ථි? අඤ්ඤස්මිං දෙවලෝ කෙ උපපජ්ජති. එකො බ්‍රහ්මපාණාතිපාතාදි පාපං කත්වා මහානිර යෙ උපපජ්ජති? තස්ස අවිසයභා මහතී දුක්ඛවෙදනා උපපජ්ජති තස්ස තං දුක්ඛවෙදනං අධිවාසෙතුමසක්කොන්තස්ස මහන්තං බෙදං උපපජ්ජති. සො අත්තනාව අත්තනො කුජ්ඣති. " පාපං වත මයා කතං. පණ්ඩිතානං වචනං න අකාසිං. අහං අත්තනා ලද්ධභොගං විනාසෙත්වා උභතො උන්නලො හුත්වා පාණාතිපාතාදිපාපමෙව අකාසිං. තාදිසෙහි හොගෙහි දානං වා දාතුං පූජං වා කාතුං සීලං වා රක්ඛිතුං නාසක්ඛි" නන්ති අනුසොචති. තස්ස දුක්ඛාරම්මණෙ නිරන්ත රං පවිසජ්ජවං උපපජ්ජමානං පුරෙකතස්ස පාපස්ස උපත්ථම්භකො හොති. අනුබලප්පදායී. තස්මාස්ස පාපං වඩ්ඪති. දීඝායුකත්තං දෙති, තතො තස්මිං නිරයෙ ආයුම්හි ඛීණෙ පුන අඤ්ඤං අඤ්ඤන්ති අනෙ කපාපධම්මා ඔකාසං යාචන්තාවිය හොන්ති.යංහි පාපකම්මං අවිපක්කං අත්ථි?තං අවීචිරාසඞ්ඛ්‍යකප්පම්පිස්ස අස්සාදං අදත්වා අඤ්ඤස්මිංමහා නිරයෙ පක්කිපති. ගතිවිපත්තිම්පත්තස්සපන අනෙකජාතිසහස්සෙසු කතං පාපං එකත්ථ සමොසරිත්වා එකස්මිං කම්මෙ ඛීණෙ පුන අඤ්ඤ

අඤ්ඤානි අනෙකෙ පාපධම්මා ඔකාසං යාචන්තා විය හොන්ති. ඉමිනා කාරණෙන අපායෙ ආයු අතික අහොසි. එතෙසු අට්ඨසු මහා නිරයෙසු පවෙචකං සොළසුස්සදං හොන්ති තත්ථ මහානිරයබහන්ත රෙ නිරයපාලා නත්ථි අවිසයෝ තෙසං. නිරයපාලා නාම උස්සදනිර ය හොන්ති. තෙපි පාපකමෙමෙනෙව තත්ථ නිබ්බත්තා මනුස්සලෝ කෙ කාරුණිකාවිය හොන්ති. උස්සදනිරයානං දිසාපුට්ඨලතෝ පමා ණං නත්ථි. එකමෙකෝ මහානිරයෝ සොළසුස්සදෙහිසද්ධිං දසසහස්ස යොජනෝ. තෙන වුත්තං:-"අවීචිමහානිරයෙ, දසසහස්සයොජනෝ" ති. තත්ථ සබ්බෙ උස්සදනිරයා වණ්ණෙතුං න සක්කාහොන්ති. සබ්බූපරි ඨිතං සඤ්ජීවනිරයං පරිවාරෙත්වා ඨිතා උස්සදනිරයා එවං වෙදිතබ්බා සඤ්ජීවනිරයස්ස හි එකමෙකස්මිං පස්සෙ චත්තාරෝ චත්තාරෝති සොළසුස්සදනිරයා හොන්ති. තෙසු පඨමං කම්මපච්චයඋතුනා සමුට්ඨිතං වෙතරණිනාම නිරයං. තත්ථ හි මනුස්සලොකෙ සරීරබලමහාබල ආණාබලෙහි බලවන්තා දුබ්බලෙසඤ්ච හිංසෙත්වා රොසෙත්වා වධබ න්ධනාදිනි කත්වා තෙසංසන්තකංඅච්ඡින්දිත්වා ගහිතා වෙතරණියංඋප පන්නා. තත්ථ නිරයපාලා ජලිතානි අසිසත්තිතොමරාදිනි ගහෙත්වා තෙ පහරන්ති, විජ්ඣන්ති. විහෙඨෙන්ති. තෙ තං දුක්ඛං අධිවාසෙතුම සහන්තා වෙතරණියංපතන්ති. සා උපරිභින්දිත්වා ළ1පමාණකණ්ඩකෙ වත්තලතාහි සඤ්ඡන්නා. තෙ තත්ථ බහූනි වස්සසතසහස්සානි පජ්ජලි තෙසු නික්ඛුරධාරෙසු නිබ්බණෙසු කණ්වකෙසු ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකා හො න්ති. තෙසං හෙට්ඨා තාලපමාණානි ජලිතඅයසූලානි උට්ඨහන්ති. තෙ වෙත්තලතාහි ගලිත්වා සූලෙසු ආවුණිතමවිජ්ඣා විය විරං පච්චන්ති, සූ ලානිපි ජලන්ති. නෙරයිකාපි ජලන්ති. සූලානමපන හෙට්ඨා උදක පිණ්ඩෙ පජ්ජලිත ඛුරධාරානි නිබ්බණානි අයපොක්ඛරපත්තානි. තෙ සූලෙහි ගලිත්වා පොක්ඛරපත්තෙසු පතිත්වා චිරං ඡේදනදුක්ඛං අනු භවන්ති. තතො ධාරොදකෙ පතන්ති. උදකං ජලති. සත්තා ජලන්ති. ධූමෝ උට්ඨහති. උදකස්ස හෙට්ඨා නදීතලං ඛුරධාරාහි සඤ්ඡ න්නං. තෙ "හෙට්ඨා නුඛෝ කීදිසං?" ති උදකෙ නිමුජ්ජිත්වා ඛුරධාරාසු ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකා හොන්ති. තං දුක්ඛං අධිවාසෙතුමසක්කොන්තා මහ න්තං භෙරවං රවන්තා විචරන්ති. කදාචි අනුසොතං වුය්හන්ති. කදාචි පටිසොතං. එවරූපෝ වෙතරණිනිරයෝ. දුච්චරිතං සමණබ්‍රාහ්මණා නං අක්කොසකපරිභාසකානං කදරියානං පාපධම්මානං පච්චනසුන ඛනිරයං. තත්ථහි පඤ්චවණ්ණාමහාභත්තිපමාණසුනඛා ච චණ්ඩාවසක ටපමාණගිජ්ඣාච කාකා ච නෙරයිකෙ සත්තෙ ඛාදන්ති භින්නසංසීලා චාරගමපන්නෙ නිරපරාධෙ සත්තෙ මුඛසත්තීහි විතුදන්තා තාඩනපී ඩනවධබන්ධනාදිනි කරිත්වා සඤ්ඡීවනිරයෙ උපපන්නා. තෙ ජලමාන

1 'හෙණ්ඩිමාල'ඤත්ථි-2 'ඛණ්ඩ'—බහූසු.

පථවියං අක්කමිත්වා ගච්ඡන්ති. පථවීපි ජලති. සත්තාපි ජලන්ති. නිරයපාලා අනුබන්ධිත්වා තාලප්පමාණේහි ජලිතඅයක්ඛණ්ඩේහි පඤ්ඤාසු පහරිත්වා පනිතාගතං තෙහෙව ඛණ්ඩෙහි පොථයන්ති. චුණ්ණවිචුණ්ණං කරොන්ති **චතුප්පථං** "විහාරං වා කාරෙස්සාම පූජං වා කරිස්සාම"ඉ තතතා තතතා සඞ්කඩ්ඪිත්වා ඨපිතං ඛාදිත්වා අගාරකාසුනිරයෙ උපපන්නා තෙ ගොපාලෙහි වජ්ඣං අපවිසන්තියෝ ගාවියෝ විය සමුපරිවාරෙත්වා, නිරයපාලෙහි ජලිතාවුධෙහි කොට්ටියමානා අඞ්ගාරකාසුයා පතන්ති තෙසං යාවකපිතතා නිමුග්ගභාගං මහතීහි අයපඵලීහි උපරි අඞ්ගාරෙ ඔකිරන්ති. **යෙ** ඉමං යෙ සීලවන්තං සමණං වා බ්‍රාහ්මණං වා ගිංසන්ති රොසෙන්ති තෙ ලොහකුම්භිනිරයෙ පතන්ති. සා මහාපබ්බතපපමාණා. කපෙපන සණ්ඨිතලොහරසපුණ්ණා. තසම්ං නිරයපාලා තෙ ගහෙත්වා උඩ්ඩපාදෙ අධොසිරෙ කත්වා පක්ඛිපන්ති. තත්ථ මහන්තං දුක්ඛං අනුභවන්ති. **ඡණ්ඩම්පි** ලොහකුම්භිනිරයෙයෙව පක්ඛිත්තා ගහෙත්වා ගීවං ලුඤ්චිත්වා ඛාදන්ති. තෙ තසම්ා නිරයෙ උපපන්නා නිරයපාලා ජලිතලොහයොත්තෙහි ගීවං වෙඨෙත්වා තිගාවුතපපමාණං සරීරං ඔනමෙත්වා ගීවං සමූරිවත්තනකං ලුඤ්චිත්වා ජලිතඅයදණ්ඩකෙහි ආදය එතසම්ං ජලිතලොහකුම්භිනිරයෙ පක්ඛිපිත්වා හට්ඨතුට්ඨා හොන්ති. තාව ගීවාය ලුත්තාය ඉතරෙසං පුන ගීවායඤ්චි සීසං උපජ්ජති. **ඡණ්ඩම්** යෙ සුඛඩක්ඛං පලාපෙන වා භුසෙන වා පංසුනා වා මිස්සකං කත්වා "සුඛං දස්සාමා"ති කීතස්ස හත්ථතො මූලං ගණ්හන්ති. තෙ නිරයෙ උපපන්නා. තසම්ං කිර පදෙසෙ පහූතසලිලා රමණීයා නදී සන්දති. නෙරයිකා අහිසන්නාපෙන තාපිතා පිපාසංධාරෙතුං අසක්කොන්තා බාහා පග්ගය්හ කන්දන්තා, ජලිතලොහපථවිං මද්දන්තා නදිං ඔතරන්ති. තසම්ං ඛණෙ නීරාපිජලන්ති. පාණීයං භුසපලාපභාවං ආපජ්ජිත්වා පජ්ජලන්ති තෙ පිපාසං ධාරෙතුං අසක්කොන්තා ඛාදන්ති. තං තෙසං සකලසරීරං ඛාපෙන්තං අධොභාගෙන නික්ඛමති. තෙ දුක්ඛං අධිවාසෙතුමසක්කොන්තා බාහා පග්ගය්හ කන්දන්ති. **අඤ්ඤං** යෙ පරසන්තකං සවිඤ්ඤාණකං අවිඤ්ඤාණකං සන්ධිච්ඡේදාදිහිවෙව වඤ්චනායව ගණ්හිත්වා ජීවිකං කප්පෙන්ති. තෙ නිරයෙ පතිතෙ නිරයපාලා අරඤ්ඤෙ එකං මිගං විය සංපරිවාරෙත්වා උසුසත්තිතොමරෙහි වෙජ්ඣං විය තුදන්ති. ඉදඤ්ඉදං කරොන්ති. තෙ මහන්තං දුක්ඛං අනුභවන්ති **නවමං** යෙ පුබ්බෙ මච්ඡමංසං මාරෙත්වා බිලසොඝ්නාපණෙසු ඨපෙත්වා වික්කිණිත්වා ජීවිංසු. තෙ නිරයෙ උපපන්නා නිරයපාලා යොත්තෙහි ගීවාය බන්ධිත්වා ආකඩ්ඪිත්වා අයපථවියං පාතෙත්වා නානායුධෙහි කොට්ටිත්වා මංසං භාසයන්ති. අඤ්ඤෙපි ඛණ්ඩාඛණ්ඩිකං ඡින්දිත්වා බිලසො කො

ඨානං කත්වා සූනාපණේසු ඨපිතා විය හොන්ති. **දසමං** මනුස්සලොකෙ යෙ කෙචිමෙ කාරණිකා මනුස්සා දණ්ඩකකහාපණාදිකාරණාය විහෙසකා. මිත්තාසුහජ්ජාතමපි විභෙදකා සත්තා. තෙසංඅත්ථාය සරෙ ඛාදිත්වා භුඤ්ජිත්වා මඤ්ඤෙ සයිත්වා1පුනපහාරකහාපණාතාය ආහරං පෙන්ති. ලඤ්ඡං ගණ්හන්ති. තෙ මිත්තදුනෙ බාලා නිරයෙ උපපන්නා ඡාතකා බුදං සන්තුං අසක්කොන්තා පක්කඤ්ඨිතං ධූමායන්තා පජ්ජලන්තං කපෙන්ත සණ්ඨිතං පුරාණමීළහං පිණ්ඩං පිණ්ඩංඛාදන්ති,

එකාදසමං යෙ මනුස්සලොකෙ මාතාපිතරෙ ඝාතෙත්වා අරහන්තෙ වා ඝාතෙත්වා තෙසං සන්තකං ඛාදිත්වා චරන්ති. තෙ නිරයෙ උපපන්නා පුබ්බලොහිතපූරංඅසුවිදුග්ගන්ධං රහදං ඔතරිත්වා ඛාදන්ති. තං තෙසං සකලසරීරං ඛාපෙන්තං අධොභාගෙන නික්ඛමති. වාදුස්ස මංඨ සදනිරයෙ නිරයපාලා තෙරසිකෙතාලප්පමාණෙන ජලිතඅයබලිසෙනජිවහං විජ්ඣිත්වා ආකඩ්ඪන්ති ජලිතලොහපඨවියං පාතෙත්වා උසභවම්මංවිය පත්ථරිත්වා සංඝාසතෙන හනන්ති.ඉති හි එලෙ ඛිත්තම චිජ්ඣවිය එන්දන්තා තං දුක්ඛං සහිතුමසක්කොන්තා රොදන්තා මුඛෙ නඛෙලං මුඤ්චන්ති.තෙපන අඤ්ඤාපනීයඨානෙඨපිතා ලඤ්ඡං ගහෙත්වා හත්ථිඅස්සාදිනං ජාතරූපරජතාදීනං වා අග්ඝං හාපෙත්වා තුලාකූටමාණකූටාදිසු වා තං තං කූටකම්මං කත්වානිරයෙඋපපන්නා. **ඉතර** සම්, බහුකා ඉත්ථියෝ ඡින්නභින්නසරීරා විරූපා ජෙගුච්ඡපතිගන්ධසීසා ගාවෝ විය පුබ්බලොහිතලිත්තා උභොහත්ථෙ පග්ගය්හකන්දන්තී අයං අයපඨවියං කටිමත්තං නිඛණිත්වා ඨපිතා විය ඨිතා. එවං ඨිතානං පුරත්ථිමාය දිසාය ජලිතො අයපබ්බතො සම්පඤ්ඡිත්වා අසනි විය විරවන්තො ආගච්ඡති තාසං සරීරං සඤ්ඡාකරණියං පිංසන්තො විය ගච්ඡති. තස්මිං ගතෙ පුන තාසං සරීරං පාතුභවති. සෙසදිසාසු පබ්බතෙසුපි එසෙවනයො. ඉමෙ පබ්බතා සම්පඤ්ඡාය උච්ඡුසටිතං විය පිළෙන්ති. ලොහිතං පක්කඤ්ඨිතං සන්දති. තා පන අතීතෙ සාමිකෙ පහාය පරපුරිසෙහි සද්ධිං චිත්තං රමාපෙත්වා එවරූපං දුක්ඛං පත්තා. **ඛුද්දසමං** පරදාරෙසු අපරජ්ඣිත්වා නිරයෙ උපපන්නා. ඉතෙ නිරයපාලා පාදෙසු ගහෙත්වා අවංසිරෙ නරකෙ පාතයන්ති. අයමුග්ගරාදිහි පොථෙන්ති විජ්ඣන්ති. **සත්තරසමං** කොට්සිම්බලීවනං නාම එකසදනිරයං. තත්ථ එකමෙකො සිම්බලිරුක්ඛා යොජනප්පමාණෙන. අයොමයෙ. සොළසඞ්ගුලකණ්ටකෙ. නිරයග්ගිනා ජලන්තෙ තිට්ඨති. තස්මිං ඔච්ඡාචාරිකා ඉත්ථිපුරිසා උපපජ්ජන්ති, යදා ඉත්ථී රුක්ඛමූලෙ හොති. තදා පුරිසො රුක්ඛමූලෙ හොති. නිරයපාලා ජලිතානි අසිසත්තිතොමරාදිනි ගහෙත්වා ඛිපිත්වා විජ්ඣන්ති "තව භරියාය සන්තිකෙ

1 'මත්ථකාසඞ්ඛිත්වා'-ක්‍යත්ථචි

කං යාහි''ති උඩ්ඪං ආරොපෙන්ති. තස්ස ආරොහනකාලෙ කණ්ටක ගහනී හෙට්ඨාභිමුඛානි හොන්ති, සො කණ්ටකෙහි ඵලිතඛෙහා නිරය පාලෙහි කොට්ටියමානො ආරොහති. තථා ඉත්ථිම්පි කොට්ටෙන්තා ඔරොපෙන්ති. පුනප්පුනං තෙ මාරෙත්වා ආරොපෙන්තිපි, ඔරොපෙන්තිපි. සොළසං මිච්ඡාදිට්ඨිකානං පච්චනනිරයං. තෙ පන මිච්ඡාදිට්ඨිකා නත්ථිකදිට්ඨිං අහෙතුකදිට්ඨිං අකිරියදිට්ඨිං සයඤ්ච ගහෙත්වා අඤ්ඤසඤ්ච තං තං කාරණං වත්වා දිට්ඨිං ගාහාපෙත්වා අනෙකං පාපං කත්වා නිරයෙ උපපන්නා උච්චාවචං අනෙකකම්මකරණං පත්තා අධිමත්තං දුක්ඛවෙදනං අනුභවන්ති. ''ඉදං කම්මකරණං අත්ථි ඉදං නත්ථි''ති න වත්තබ්බං. අනෙක කම්මකරණමූලකං දුක්ඛං අනුභවන්ත්‍යීති එවං සඤ්ජීවනිරයං පරිවාරෙත්වා ඨිතා සොළසුස්සද නිරයා වෙදිතබ්බා, යෙසමහානිරය පරිවාරාපි තත්ත කායෙව. තෙ මහා නිරයෙසු සබ්බං ඡත්තිංසාධිකං සතං. මහානිරයවජ්ජිතා අඤ්ඤසාධි කං සතං හොන්ති. න එත්තකාව උස්සදනිරයා. අඤ්ඤපි තත්ථ තත්ථ ගාමක්ඛෙත්තානි විය බහූ උස්සදනිරයාති වෙදිතබ්බානි.

අයං නිරයවණ්ණනා.

එවං භගවා පඨවියා පටිච්ඡන්නෙපි නිරයෙ එකපල්ලඞ්ක නිසි න්නොව හත්ථාමලකංවිය දිබ්බෙන චක්ඛුනා පස්සති. වුත්තං හෙතං භගවතා:—''සොහං දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්ත මානුසකෙන සත්තෙ පස්සාමි චවමානෙ උපපජ්ජමානෙ හීනෙ පණීතෙ සුවණ්ණෙ දුබ්බණ්ණෙ සුගතෙ දුග්ගතෙ. යථාකම්මූපගෙ සත්තෙ පජානාමි:— ඉමෙ වත භොන්තො! සත්තා කායදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා. වචී=මනොදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා. අරියානං උපවා දකා මිච්ඡාදිට්ඨිකා. මිච්ඡාදිට්ඨිකම්මසමාදානා. තෙ කායස්ස භෙදා පර මමරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං නිරයං උපපන්නා''ති.

අයං දුග්ගතිකථා.

න පන භගවතා අපායොව විදිතො. සග්ගලොකොපි විදිතො, සග්ගානාම මනුස්සලොකො චාතුම්මහාරාජිකදෙවලොකො තාවතිං සදෙවලොකො යාමදෙවලොකො තුසිතදෙවලොකො නිම්මාණරතී දෙවලොකො පරනිම්මිත වසවත්තිදෙවලොකොති. සක්කොනාම තා වතිංසභවනෙ දෙවරාජා. තාවතිංසභවනං නාම මෙරුමත්ථකෙදසස හස්සයොජන පරිමාණං. ''දුතියං දෙවලොකං දසසහස්සයොජනපරිමා

ණ"නන්ති ඉදංසකකපුරං සන්ධායෙව වුත්තං. තථාහි තාවතිංසකාධිකාදෙව.
අත්ථි පබ්බතට්ඨා. අත්ථි ආකාසට්ඨා. නෙසං පරම්පරා යාව චක්කවා
ළූපබ්බතං පත්තා. තථා චාතුම්මහාරාජිකානං දෙවාන යාමාදීනා
ඤ්ච. එකස්මිං දෙවලොකෙපි දෙවානං පරම්පරා චක්කවාළූපබ්බතං.
අපපත්තා නාම නත්ථි. තස්ස පන තාවතිංසභවනස්ස පාචිනපච්ඡිම
වාරානං අන්තරා දසයොජනසහස්ස හොති. තථාදක්ඛිණුත්තරානං.
තං බො පනෙතං නගරං වාරසහස්සපරික්ඛත්තං අහොසි. ආරාමපොක්ඛ
රණිපතිමණ්ඩිතං. තං කථන්ති වෙ? තස්ස පන නගරස්ස පාචිනදිසා
යං රතනමයපාකාරවාරතොරණපරිවාරං පරික්ඛිපතො සහස්ස
යොජනං සුරනන්දනං නන්දනං නාම උය්‍යානවරං අත්ථි තාසං උය්‍යා
න නගරානමන්තරෙ මහානදූ වුල්ලනදූ නාම සුවිසුද්ධනිලනීර
පූරා ගගනසන්නිභා වෙපොක්ඛරණියො අත්ථි. තාසං තීරෙ කදලිම්ග
වමමම්ව සුධාසම්ඵස්සා නදූ වුල්ලනදූ නාම වෙ රතනපිඨිපාසාණා
අත්ථි. දක්ඛිණ දිසායං රතනමයපාකාරවාරතොරණ පරික්ඛිත්තං ආ
වට්ටතො සත්තයොජනපරිමාණං චාරුසකවනාන්නාම උය්‍යානවරං අ
ත්ථි. තෙසං නගරුය්‍යානමන්තරෙ විචිත්තා භද්‍රා සුභද්‍රා නාම වෙ පො
ක්ඛරණියො අත්ථි. තාසං තීරෙ භද්‍රා සුභද්‍රා නාම කදලිම්ගවමමම්ව
මුදුපවරරතිකරරතනමයා වෙ පිඨිපාසාණා අත්ථි පච්ඡිමදිසායං රත
නමය පාකාරවාරතොරණාලඞ්කත ආවට්ටතො පඤ්චයොජන සත
පපමාණං විචිත්තා චිත්තලතානාම උය්‍යානං අත්ථි. තාසං උය්‍යානනග
රානමන්තරෙ විචිත්තාචිත්තාවුල්ලචිත්තා නාම වෙ රතනපොක්ඛරණි
යා හොන්ති. තාසං තීරෙ සුරරනිකරකදලි මිගවමමම්ව විචිත්තසු
ධාසම්ඵස්සා චිත්තා චුල්ලචිත්තානාමවෙරතනපිඨිපාසාණා අත්ථි. උත්ත
රදිසායං රතනමයපාකාරවාරතොරණ පරිමණ්ඩිතං ආවට්ටතො ප
ඤ්චයොජනසතපපමාණං මිස්සකවනං නාම තරුවරනිකරං උය්‍යාන
මත්ථි තාසං උය්‍යානනගරානමන්තරෙ ධම්මා සුධම්මානාම වෙ රතන
පොක්ඛරණියො අත්ථි. තාසං තීරෙ කදලිම්ගවමමම්ව සුධාසම්ඵස්සා
ධම්මා සුධම්මා නාම වෙ රතනපිඨිපාසාණා හොන්ති. පාචිනුත්තරා
නමන්තරෙ වුත්තපපකාර පාකාරගොපුරාදි පරික්ඛිත්තං ආවට්ටතො
සත්තයොජනසතපපමාණ, මහාවනං නාම උය්‍යානං අත්ථි. තත්‍රාපි ර
තනමයානි සහස්සමත්තානි කූටාගාරානි අත්ථි, මහාවනනන්දනවනා
නමන්තරෙ යොජනසතාවට්ටා සුරනන්දනා නන්දනා නාම රතනවිචි
ත්තා පොක්ඛරණී අත්ථි. තස්ස පන නගරස්ස මජ්ඣෙ තියොජනසතු
බ්බෙධෙහි ධජෙහි පතිමණ්ඩිතො සත්තරතනමයො සත්තයොජන
සතුබ්බෙධො සකකස්ස වෙජයන්තො නාම පාසාදෙ හොති. තම්පරි
වාරෙත්වා රතන සුවණ්ණයට්ඨීසු මණිඛජා අභහසුං. මණ්ඩියඨීසු සුව

ණ්ණධජා පවාලයට්ඨීසු මුත්තා ධජා. මුත්තායට්ඨීසු පවාලධජා සත්ත රතනයට්ඨීසු සත්තරතනමයා ධජා අහෙසුං. දියඩ්ඪයොජනසතායා මෝ වෙජයන්තරථෝ තස්සහි පච්ඡිමන්තෝ පණ්ණාසයොජනෝ. මජ්ඣිම රථපඤ්ජරෝ පණ්ණාසයොජනෝ.රථනීඩතෝ යාවරථීසා පණ්ණාසයොජනෝ. තස්මිං යොජනිකෝ පල්ලඞ්කෝ අට්ඨතොනිසී නි යොජනිකංයෙව සෙතවජිත්තං, එකස්මිං යෙව යුගනඩහස්සා ජ්ඣපති යුත්තා. සෙසාලඞ්කාරස්ස පමාණං නාම නත්ථි. ධජෝ පනස්ස අඩ්ඪතියානි යොජනසතානි උග්ගතෝ, යස්ස වාතාහතස්ස පණ්ඩුඛ්ගි කතුරියස්සෙව සද්දෝ නිච්ඡරති. ධතරට්ඨෝ නාම මහාරාජාපාචීනව ක්ඛාවාළමුඛවට්ටියං අත්තනෝ සෙනඞ්ගනසඞ්ගං ඔතරිත්වා රජතමය අසිපත්තධාරිතකොටිසතසහස්සගණ්හිසඞ්ගං කොටිසතසහ ස්ස රජතදණ්ඩදීපපරිවුතෝ සබ්බාලඞ්කාරසමලඞ්කතං සුදෙවංනාම රජතවණ්ණතුරගවරමාරුයහ යුගන්ධරගිරිවරසිඛරෙපාචීනදිසායං ආ රක්ඛං පච්චණ්හාති,තතෝ විරූළ්හතෝ දෙවරාජාපි දක්ඛිණවක්ඛාවා ළමුඛවට්ටියං අත්තනෝ සෙනඞ්ගනසඞ්ගං ඔතරිත්වා කොටිසතසහ ස්සමණිමයඅසිපත්තධාරිතකුම්භණ්ඩභටෙහි සද්ධිං කොටිසතසහස්ස ම ණ්ඩදණ්ඩදීපපරිවුතෝ මණිමයාභරණ විභූසිතෝ මණිවණ්ණතුරග වරමාරුයහ යුගන්ධරමත්ථකෙ දක්ඛිණදිසතෝ ආරක්ඛං ගණ්හාති. තතෝ විරූපඵරහිතෝ විරූපක්ඛා නාම මහාරාජා පච්ඡිමවක්ඛාවා ළමුඛවට්ටියං අත්තනෝ සෙනඞ්ගනසඞ්ගං ඔතරිත්වා පවාලඅසිපත්ත ධාරිතකොටිසතසහස්ස දෙවනාගභටෙහිසඞ්ගංකොටිසතසහස්සපවාල දණ්ඩදීපපරිවුතෝ පවාලාභරණවිභූසිතෝ පවාලවණ්ණහයවර මාරුයහ යුගන්ධරමත්ථකෙ පච්ඡිමදිසතෝ ආරක්ඛං ගණ්හාති.තතෝ වෙස්සවණෝ නාම මහාරාජා උත්තරවක්ඛාවාළමුඛවට්ටියං අත්තනෝ සෙනඞ්ගන සද්ධිං ඔතරිත්වා සුවණ්ණවණ්ණ අසිපත්තධාරිතකොටි සතසහස්සසූරවීරඛරමුඛරයක්ඛභටෙහි සද්ධිං කොටිසතසහස්ස සුව ණ්ණවණ්ණදණ්ඩදීප පරිවුතෝ සුවණ්ණාභරණවිභූසිතෝ සුවණ්ණ වණ්ණ තුරගවරමාරුයහ යුගන්ධරමත්ථකෙ උත්තරදිසතෝ ආරක්ඛං ගණ්හාති සක්කස්ස පන එරාවණෝ හත්ථි දියඩ්ඪයොජනසතිකෝ. සොපි දෙවපුත්තොයෙව. නහි දෙවලොකස්මිං තිරච්ඡානගතා හොනති. තස්ස සොළස්සානකිළාස නික්ඛමනකාලෙ අත්තභාවං විජහිත්වා දියඩ්ඪයොජන සතිකෝ එරාවණෝ නාම හත්ථි හොති. සෝ තෙතිංසකුම්භෙ මාපෙති ආවටෙන නිගාවුත අඩ්ඪයොජනපමාණෝ සබ්බසං මජ්ඣෙ සක්කස්සත්ථාය සුදස්සනං නාම තිංසයොජනිකං කුම්භං මාපෙති. තස්ස උපරි වාදසයොජනිකෝ රතනමණ්ඩපෝ හොති, තස්ස අනන්තරන්තරා සත්තරතනමයා යොජනුබ්බධා රතනධජා

උඵහන්ති. පරියන්තෙ කිංකිණිකජාලා ඔලම්බන්ති. යස්ස මන්දවාතෙරිතස්ස පඤ්චඞ්ගික තූරිය සම්මිස්සදිබ්බසඞ්ගීති සදිසෙ විය රවො නිච්ඡරති. මණ්ඩපමජ්ඣෙ සක්කස්ස යොජනිකො මණිපල්ලඞ්කො පඤ්ඤත්තො හොති. තත්ථ සක්කසකටහාරා ලඞ්කාරපටිමණ්ඩිතො සකෙකා දෙවරාජා නිසීදති. තෙත්තිංසකුමාරානං එකමෙකස්මිං සත්ත සත්ත දන්තා මාපෙති. තෙසු එකෙකො පණ්ණාසයොජනායාමො. එකෙකස්මිං වේළු දන්තෙ සත්ත සත්ත පොක්ඛරණියො හොන්ති. එකෙකාය පොක්ඛරණියා සත්ත සත්ත පදුමිණිගච්ඡානි තෙසු එකෙකස්මිං සත්ත සත්ත පුප්ඵානි හොන්ති. එකෙකස්ස පුප්ඵස්ස සත්ත සත්ත පත්තානි හොන්ති. එකෙකස්මිං පත්තෙ සත්ත සත්ත දෙවධීතරො ඨත්වා නච්චන්ති. එකෙකාය දෙවධීතාය නච්චන්තියා පරිවාරා සත්ත සත්ත දෙවඞ්ගනායො හොන්ති. ඉති තෙත්තිංසකුමාරානං දන්තාදයො එකතො සම්පිණ්ඩිතා ගණිතා දන්තා චතුසතඑකතිංසහොන්ති. තථා පොක්ඛරණියො ඡසතඅට්ඨාරසාධිකානි සහස්සං හොන්තිං පදුමිනිගච්ඡානිපි තිසතඑකූනවිසාධිකානි එකාදසසහස්සානි හොන්ති. පුප්ඵානිපි චිසතතෙත්තිංසාධිකානි එකූනාසීතිසහස්සානි හොන්ති. පත්තානිපි පඤ්චසතසහස්සානි චතුපඤ්ඤාසසහස්සානි ඡසතානි එකතිංසා හොන්ති. තෙසු පත්තෙසු නච්චමානා දෙවධීතරොපි අට්ඨසතං සසතසහස්සානි වාසීතිසහස්සානි චතුසතානි සත්තරසහොන්ති. තාසං පරිවාරදෙවච්ඡියොපි විකොටියො එකසත්තතිසහස්සානි ඡසත්තතිසහස්සානි නවසතානි එකූනටිසති හොන්ති. එවං සම්පිණ්ඩිතා පඤ්ඤාසයොජනට්ඨානෙ හත්ථිදන්තෙසු යෙව නටසමඵලං හොති. තස්ස සුධම්මා නාම භරියා රතනලතාවිනද්ධපල්ලඞ්කා විය සබ්බාභරණවිභූසිතා නෙකසහස්සදෙවච්ඡරාහි පරිවුතා පුරතො නිසීදති. තතො සුජාතසීලා සුජාතා නාම භරියා රතනලතාභරණා ලඞ්කතා අනෙකසහස්සදෙවච්ඡරාහි පරිවුතා දක්ඛිණපස්සෙ නිසීදති. තතො ජනානුනාමා නාම භරියා දෙවාලඞ්කාරවිභූසිතා අනෙකසහස්සදෙවච්ඡරාපරිවුතා පච්ඡිමපස්සෙ නිසීදති. තතො විචිත්තචිත්තා විචිත්තා නාම භරියා සබ්බාලඞ්කාරවිභූසිතා නෙකසහස්සදෙවච්ඡරා පරිවුතා වාමපස්සෙ නිසීදති. එවං සම්පන්නා දෙවකඤ්ඤා පරිවාරෙත්වා නිසීදන්ති. තස්ස වල්ලභා තෙනවුතිසහස්සා සුසජ්ජිත නයනවදනදෙහවණ්ණා රතනඝටකනකාදාසාදීනි ගහෙත්වා සම්පන්නතොපි නිසීදන්ති. නෙකසහස්සා සුරඞ්ගනායො සුවණ්ණසලිලඝටෙ ගහෙත්වා පරිවාරෙත්වා නිට්ඨන්ති. එවං තෙ පරිවාරෙත්වා අනෙකසහස්සසුන්දරියො බහිරඩ්ඪ ඨත්වා නච්චන්ති. ගඟරා නාම දෙවච්ඡරා මහාවීණං නාම වීණං වාදෙති. තස්මිං කාලෙ තං පරි-

'ඝඤිතා' ඤත්ථි.

වාරා සත්තිසහස්සා වීණා සයමෙව රාවං මුඤ්චන්ති. සාධු නාම දෙවධීතා සුන්දරරාවං නාම වංසං ධමති. තදා තම්පරිවාරා සත්ත සහස්සාවංසා සයමෙව රාවංමුඤ්චන්ති. ආහච්චසාරී 1 නාම දෙවධීතා මධුරස්සරං නාම නකුලවීණං වාදෙති. තදා තම්පරිවාරා සට්ඨිසහස්සා නකුලවීණා සයමෙව රාවං මුඤ්චන්ති. මණිමේඛලා නාම දෙවධීතා විජයුත්තාරං නාම සඞ්ඛං ධමති. තදා තම්පරිවාරා සත්තිසහස්සා සඞ්ඛා සයමෙව රාවා මුඤ්චන්ති. මනොහරා නාම දෙවධීතා පුථුබිම්බං නාම මුදිඞ්ගං වාදෙති, තදා තම්පරිවාරා සත්තිසහස්සා මුදඞ්ගා සයමෙව රාවං මුඤ්චන්ති. අනිමිත්තනති නාම දෙවධීතා ආනන්දං නාම මුදිඞ්ගං වාදෙති. තදා තම්පරිවාරා සත්තිසහස්සා මුදිඞ්ගා සයමෙව රාවං මුඤ්චන්ති මුත්තකි නාම දෙවධීතා දීඝමුඛං නාම එකකින්නෙරිං වාදෙති. තදා තම්පරිවාරාසට්ඨිසහස්සා එකකින්නෙරියොසයමෙව රාවංමුඤ්චන්ති. නන්දුනාම දෙවධීතා කොලම්බස්සරං නාම ආලම්බර භෙරිං වාදෙති. තදා තම්පරිවාරා සත්තිසහස්සා ආලම්බරභෙරියො සයමෙව රාවං මුඤ්චන්ති. යාමා නාම දෙවධීතා පොක්ඛරං නාම පටාහං වාදෙති. තදා තම්පරිවාරා සට්ඨිසහස්සා පටාහා සයමෙව රාවං මුඤ්චන්ති. පොතස්සරා නාම දෙවධීතා නන්දස්සරං නාම මණිපබ්බං වාදෙති. තදා තම්පරිවාරා සට්ඨිසහස්සා මණිපබ්බා සයමෙව රාවං මුඤ්චන්ති. සන්තා ඔහසෙනා නාම දෙවධීතා ඝොසං නාම භෙරිං වාදෙති. තදා තම්පරිවාරා සත්තිසහස්සා මහාභෙරියො සයමෙව රාවංමුඤ්චන්ති. එවමාදීඅනෙකසහස්සා සුරසුන්දරියෝ නානානාමෙනවිවිධා ආතතං-විතතං-ආතතවිතතං-ඝනං-සුසිරන්ති එවං පඤ්චඞ්ගිකා තුරියං වාදෙන්ති. තදා තා තං පරිවාරෙත්වා සත්තිසහස්සා පඤ්චඞ්ගිකතුරියා සයමෙව රාවං මුඤ්චන්ති. තතො සුධම්මා නාම ගන්ධබ්බදෙවපුත්තෙතා සුරනන්දනං සබ්බනන්දනං නාම භෙරිං අංසෙ ලග්ගෙත්වා අට්ඨසත්තිසහස්සභෙරිපරිවුතො නෙකසහස්සදෙවනාටකෙහි සද්ධිං ආවට්ටතො පඤ්ඤාසයොජනට්ඨානෙ රඞ්ගමණ්ඩලං බන්ධිත්වා 2 පාචීනවක්කවාළපබ්බතමත්ථකෙ ගන්ධබ්බනාටකං දස්සෙති. නිම්මරුසකො නාම දෙවපුත්තෙතා එකපොක්ඛරංනාම භෙරිං අංසෙ කත්වා අට්ඨසත්තිසහස්සභෙරි පරිවුතො අනෙක සහස්සදෙවනාටකෙහි සද්ධිං ආවට්ටතො පඤ්ඤාසයොජනට්ඨානෙ රඞ්ගමණ්ඩලං බන්ධිත්වා දක්ඛිණවක්කවාළපබ්බත මත්ථකෙ නාටකානි බ්බං දස්සෙති. දීඝමුඛො නාම ගන්ධබ්බදෙවපුත්තෙතා මහානණ්ඩං නාම භෙරිංඅංසෙ කත්වා අට්ඨසත්තිසහස්සභෙරිපරිවුතො අනෙකසහස්ස දෙවනාටකගණෙහි සද්ධිං ආවට්ටතො පඤ්ඤාසයොජනට්ඨානෙ රඞ්ගමණ්ඩලං බන්ධිත්වා පච්ඡිමවක්කවාළ පබ්බතමත්ථකෙ නාටකානි

1 ආහච්චසාදී—මරම්මි ? ගන්ථෙස්වා—මරම්මි.

බ්බං දස්සෙසි. පඤ්චසිඛො නාම ගන්ධබ්බදෙවපුත්තො සුස්සරං නාම හෙරිං අංසෙ කත්වා අඤ්ඤාසිකසහස්සගන්ධබ්බදෙවපරිවුතො තෙකත්තිංසයොජනසතුබ්බෙධෙ වඞ්කගිරිමත්ථකෙ ඨිතෙ සබ්බං ආවට්ටෙතො පඤ්චසතයොජනඞ්ගනෙ රඞ්ගමණ්ඩලං බන්ධිත්වා උත්තරවඞ්කවාළපබ්බතමත්ථකෙ නාටකං දස්සෙසි. එවං සකෙකාදෙවරාජා ඕහි දෙවලොකෙහි අත්තනො වත්තා ලොකපාලදෙවරාජෙහි ගන්ධාරකෙකා අඤ්ඤාසිකයක්ඛසෙනාපතිකෙහි සුවිහිතාරක්ඛා[1] නානාරඞ්ගවිලාසවිභූසිතො සුරවරගණෙහි පරිවුතො සත්තරතන පුණ්ණඝටාදිගණිත අඩ්ඪතෙය්යකොටිසුරඞ්ගනාහි පරිවුතො චතුවීසතිමකාටිදෙවගන්ධබ්බනාටකමහං විදංසෙන්තො දස භිදිසාහි විසරඤ්ඤුමහියද්ධක්ඛරෙණුං වියූහනෙන්තා කාලාහ්‍රුසාරිනෙ කවරසුගන්ධිගන්ධො උය්‍යානකිලං ගච්ඡි. සකෙකා පනෙත්ථ අච්ඡරාසංඝ පරිවුතො සට්ඨියොජනවිත්ථාරං සුවණ්ණමහාවීථිං ඔතරිත්වා නක්ඛත්තං කීළන්තෙනා නන්දනවනාදිසු විචරන්ති. තත්ථ එක පුණ්ඩරීකුය්‍යානෙ පාරිච්ඡත්තකො නාම කොවිළාරො සමන්තා නියොජනසතපරිමණ්ඩලො පඤ්චදසයොජනපරිමාණක්ඛන්ධොවිහොති. තස්ස මූලෙ සට්ඨියොජනායතා පඤ්චසුසයොජනවිත්ථාරා පඤ්චදසයොජනුබ්බෙධා බ්‍රහ්මීවනත්‍රුපථවණ්ණා පණ්ඩුකම්බලසිලා හොති. යස්සා මුදුතාය සක්‍යකස්ස නිසීදනතො උපඩ්ඪකායො අනුපවිසති. උට්ඨිතකාලෙ උභතං ප්‍රුරති සුධම්මා නාම දෙවසභා ආයාමතො ච විත්ථාරතො ච තියොජන සතිකා. පරික්ඛිපතො නවයොජනසතිකා. උබ්බෙධතො පඤ්චයොජන සතිකා, තස්සා එලිකවියා භූමි. වෙඵරියමයා එතිහතුලාසංඝාටාදි. රජතමයා එතිහඤ්ඤි. ඨා. පවාළමයාසංඝාටා. වාළරූපානි ච. සත්තරහතනමයා ගොපානසියො ච. පක්ඛිපාසා ච, මුඛවට්ටිච. ඉන්දනිලමයා ඡදනිසිකා. සොවණ්ණමයා ඡදනපාටිකා. රජතමයා ථූපිකා. ආසාවති නාම එකා ලතා අත්ථි. සා "පුප්ඵිස්සතී"ති දෙවා පනස්සා උපට්ඨානං ගච්ඡන්ති. පාරිච්ඡත්තකෙ පුප්ඵියමානෙ එකං වස්සසතං උපට්ඨානං ගච්ඡන්ති, තෙසාඤ්ච පඨුපලාසාදිනාවතො පට්ඨාය අත්තමනා හොන්ති. යථාහ.— "යස්මිං භික්ඛවෙ! සමයෙ දෙවානං තාවතිංසානං පාරිච්ඡත්තකො කොවිළාරො පණ්ඩුපලාසොහොති. අත්තමනා භික්ඛවෙ! දෙවා තාවතිංසා හොන්ති— පණ්ඩුපලාසොඛො දානි පාරිච්ඡත්තකො කොවිළාරො නචිරස්සෙව නීලපලාසො භවිස්සතී"ති ආදි. සබ්බපාලිඵුල්ලස්ස පන පාරිච්ඡත්තකස්ස කොවිළාරස්ස සමන්තායොජනසතානි ඵරති. අනුවාතං යොජනසතං ගන්ධො ගච්ඡති. පුප්ඵිතෙ පාරිච්ඡත්තකෙ ආරොහනකිච්චං වා අංකුසං ගහෙත්වා නාමනකිච්චං වා පුප්ඵාහරණත්ථං වංගොටකකිච්චංවා නත්ථි. කත්තකවාතො උට්ඨහිත්වා පුප්ඵානි වණ්ඨතො කත්ත

1 'සමීපාරක්ඛො'-සත්ථි 2 පරිනාහක්ඛන්ධා—කත්ථචි

නි. සම්පටිච්ඡනකවාතෝ සම්පටිච්ඡති. පවෙසනකවාතෝ සුධම්මං දෙවසභං පවෙසෙති. සම්මජ්ජනකවාතෝ පුරාණපුප්ඵානි නීහරති. සඤ්චරනකවාතෝ පත්තකණ්ණිකකෙසරානි රජනෙන්තෝ සඤ්චරති. මජ්ඣිමට්ඨානෙ ධම්මාසනං හොති. යොජනප්පමාණෙ රතනපල්ලඞ්කෝ. තස්ස උපරිධාරියමානං නියොජනිකං සෙතච්ඡත්තං. තදනන්තරං සක්කස්ස දෙව රඤ්ඤො, ආසනං අඤ්ඤරියති. තතෝ චත්තිංසදෙවපුත්තානං. තතෝ අඤ්ඤසං මහෙසක්ඛදෙවානං. අඤ්ඤසං දෙවානං පන පුප්ඵකණ්ණිකාවආසනං හොති, සක්කෝ දෙවරාජා පනදෙවානං සන්නිපාතත්ථාය වීසංරතනසතප්පමාණං විජ්යුත්තාරං නාම සඞ්ඛං ධමති. තස්ස සද්දෙ, දසසහස්ස යොජනප්පමාණෙ තාවති. සහවනෙ පරිබ්බාජා චතුන්නං මාසානං අච්චයෙන වුපසම්මති. දෙවා දෙවසභං පවිසිත්වා නිසීදන්ති. තතෝ පුප්ඵෙහි රෙණුවට්ටියෝ උට්ඨහිත්වා උපරිකණ්ණිකං ආහච්ච නිපතමානා දෙවානං නිග්ගුම්බප්පමාණං අත්තභාවං ලාඛාරසපරිකම්මසජ්ජිතං[1] විය කරොන්ති. තෙසං සා කීළා චතූහි මාසෙහි පරියොසානං ගච්ඡති. තස්මිං ධම්මාසනෙ සනංකුමාරෙ නාම මහාබ්‍රහ්මා ආගන්ත්වා නිසීදිත්වා ධම්මං දෙසෙති ධම්මජානනකො භික්ඛු විය. දෙවපුත්තෙහා වා සක්කෝ දෙවරාජා වා ධම්මං දෙසෙති. සනංකුමාරෙ නාම මහාබ්‍රහ්මා පන ධම්මං දෙසෙන්තෝ පඤ්චසිඛදෙවපුත්තවණ්ණෙන දෙසෙති. කස්මා?:-සොභිමනුස්සලොකෙ පුඤ්ඤානි උපචිනිත්වා තතෝ චුතෝ චාතුම්මහාරාජිකෙසු ගන්ධබ්බසු නවුතිවස්සසහස්සං ආයුං ගහෙත්වා නිබ්බත්තති. තස්ස නිග්ගුම්බප්පමාණෙ කනකගිරිම්හි විරොහනමානෙ අත්තභාවෙ හොති. සෙ සහස්සසකටභාරාලඞ්කාරාලඞ්කතෙ නවකුම්භප්පමාණං සුගන්ධවිලෙපනං විලිම්පිත්වා දිබ්බවත්ථනිවත්ථෙ රත්තකුණ්ඩලාභරණෙ පිලන්ධිත්වා කෙසකලාපං පඤ්චවල්ලිකං ගන්ථෙත්වා 2 ඔලම්බති. තතොව තස්ස පඤ්චසිඛොති නාමං අහොසි. සෙ සබ්බෙසං දෙවානං පියො අහොසි මනාපො. තස්මා සෙ බ්‍රහ්මා තස්ස වෙසෙන නිසීදිත්වා ධම්මං දෙසෙති. දෙවානම්පනසුධම්මං දෙවසභං පවිසිත්වා නිසින්නකාලෙ වුත්තප්පකාරං චතුලොකපාලාරක්ඛාසංවිධානනච්චගීතවාදිතාදි සබ්බං පුරිමසදිසමෙව හොති. අඤ්ඤියං චතුන්නං මහාරාජානං අමච්චා, චාතුද්දසියං තෙසං මහාරාජානං පුත්තා, පණ්ණරසූපොසථෙ චත්තාරොමහාරාජානො සයමෙව සුවණ්ණපටෙ ජාතිහිඟුලකෙ ගහෙත්වා මනුස්සපථෙ ගාමනිගමරාජධානීසු විචරිත්වා "අසුකා ඉත්ථි- අසුකො පුරිසො- බුද්ධං සරණං ගතො. ධම්මං සරණං ගතො. සඞ්ඝං සරණං ගතො. දානං දෙති. පඤ්චසීලානි රක්ඛති. උපොසථං උපවසති. මාතා

1'රජිත'-සාරත්ථදී,2ඛණිත්වා-සාරත්ථ

පිතුකුලෙජේට්ඨාපචායනං කරොති. ධම්මං සුණාති. ධම්මකථිකානං සක්කාරං කත්වා ධම්මං දෙසාපෙති. චෙතියඞ්ගණාදීසු පතිට්ඨාපෙති. දසකුසලකම්මපථෙ සමාදාය විහරති. තීණි සුචරිතානි පූරෙතී"ති ආදිනා නයෙන ජාතිගිඤ්ජකෙන සුවණ්ණපට්ටෙ ලිඛිත්වා ආහරිත්වා පඤ්චසිඛස්ස හත්ථෙ දෙති. පඤ්චසිඛොපි මාතලිස්ස දෙති. මාතලී සක්කස්ස දෙවරඤ්ඤො හත්ථෙ දෙති. යස්මිං කාලෙ පුඤ්ඤකරා මනුස්සා හොන්ති?තස්මිං කාලෙ පොට්ඨකං බුද්ධකං හොති. තං දිස්වා"ජනා පමාදමාපජ්ජන්තා. චත්තාරොපි අපායා පූරෙන්ති. ඡදෙවලොකා තුච්ඡා හොන්ති"ති අනත්තමනා හොන්ති. සචෙ පොට්ඨකං මහන්තං හොති? තං දිස්වා "ජනා අප්පමාදං වසන්ති. චත්තාරොපි අපායා තුච්ඡා හොන්ති. දෙවලොකොපි පරිපූරිස්සති. බුද්ධසාසනෙ පුඤ්ඤානි කත්වා ආගතෙ මහාපුඤ්ඤෙ පඨානෙ කත්වා ඡණං කරිස්සාමා"ති සොමනස්සා හොන්ති. තම්පන පොට්ඨකං ගහෙත්වා සක්කොපි දෙවරාජා දෙවගණම්හි වාචෙති. තස්ස හි පකතිසද්දෙන වාචෙන්තස්ස සද්දො වාදසයොජනං සුයති. මහාසද්දෙන වාචෙන්තස්ස සද්දො සකල දසසහස්සයොජනප්පමාණෙ තාවතිංසභවනෙ පඤ්ඤායති.

එවං හි සො භූතපති යසස්සී
මනුස්සපුඤ්ඤෙන දිවම්හි ජාතො,
ආයුං තහිං වස්සසහස්ස කාලං
අනන්තසම්පත්තිමනුභොති දෙවෙ.

සබ්බාපි හෙසා කතපුඤ්ඤතෙහි
සුලබ්භනීයා සුරසම්පදා'යං,
මනුම්මතත්තරූපො හි සචෙතනොහො!
පුඤ්ඤෙසුවිධෙ කො න කරෙය්‍ය? ආදරං.

එතං හි වුත්තං අනිබ්බුමත්තං
කො වණ්ණයෙ තං මතිමාවදඤ්ඤා,
අනිච්චමෙතං අනිත්‍යතාකායං
ඤත්වාන සෙවෙය්‍ය සිවං සපඤ්ඤා.

අයං සඞ්ගහකථා.

———:o:———

සො හි භගවා න දෙවලොකමෙව ජානාති. බ්‍රහ්මලොකම්පි ජානාති. තඤ්ච බ්‍රහ්මලොකො නාම තත්‍රවසෙන වීසති හොති. තත්‍රහි

බ්‍රහ්මකායිකානං අඞ්ගං හොති. කථං?—පඨමජ්ඣානං පරිත්තං භාවෙත්වා බ්‍රහ්මපාරිසජ්ජේ උපපජ්ජති. තස්ස කප්පස්ස තතියෝ භාගෝ ආයුප්පමාණං හොති. තමේව මජ්ඣිමං භාවෙත්වා බ්‍රහ්මපුරෝහිතෙ උපපජ්ජති. තස්ස උපඩ්ඪකප්පෝ ආයුප්පමාණං. තමේව පණීතං භාවෙත්වා මහාබ්‍රහ්මේ උපපජ්ජති. තස්ස මහාකප්පෝ ආයුප්පමාණං. ඉමා තිස්සෝ පඨමජ්ඣානභූමියෝ. තෙ එකසමා තිට්ඨන්ති. න උපරූපරි. තතෝ දුතියජ්ඣානඤ්ච පඤ්චකනයෙ දුතියතතියජ්ඣානඤ්ච පරිත්තං භාවෙත්වා පරිත්තාභෙ උපපජ්ජති. තස්ස වෙකප්පානි ආයුප්පමාණං. තමේව මජ්ඣිමං භාවෙත්වා අප්පමාණාභෙ උපපජ්ජති. තස්ස චත්තාරි කප්පානි ආයුප්පමාණං. තමේව පණීතං භාවෙත්වා ආභස්සරෙ උපපජ්ජති. තස්ස අට්ඨකප්පානි ආයුප්පමාණං. ඉමා තිස්සෝ දුතියජ්ඣානභූමියෝ තෙපි එකසමා තිට්ඨන්ති. න උපරූපරි. තතිය ජ්ඣානං පරිත්තං භාවෙත්වා පරිත්තසුභෙ උපපජ්ජති. තස්ස සොළස කප්පානි ආයුප්පමාණං. තමේව මජ්ඣිමං භාවෙත්වා අප්පමාණසුභෙ උපපජ්ජති. තස්ස වත්තිංසකප්පානි ආයුප්පමාණං. තමේව පණීතං භාවෙත්වා සුභකිණ්හෙ උපපජ්ජති. තස්ස චතුසට්ඨිකප්පානි ආයුප්පමාණං. ඉමා තිස්සෝ තතියජ්ඣානභූමියෝ නාම. තෙපි එකසමා තිට්ඨන්ති. න උපරූපරි. චතුත්ථජ්ඣානං භාවෙත්වා වෙහප්ඵලෙ උපපජ්ජති. තස්ස පඤ්චකප්පසතානි ආයුප්පමාණං. තමේව සඤ්ඤුවිරාගං භාවෙත්වා අසඤ්ඤතලෙ උපපජ්ජති. තස්සාපි පඤ්චකප්පසතානි ආයුප්පමාණං. තස්ස චිත්තං නත්ථි. වාදසයොජනිකං බ්‍රහ්මරූපමෙව හොති. ඉධ නිසීදිත්වා චුතො නිසින්නකොව පාතුභවති. නිපජ්ජිත්වා චුතො නිපන්නකොව පාතුභවති. ඨත්වා චුතෝ ඨත්වාව උපපජ්ජති. පනිමාරූපො විය කිඤ්චි න ජානාති. යො පන අනාගාමී? සෝ චතුත්ථජ්ඣානං භාවෙති?. කොචි අවිහෙ උපපජ්ජති, තස්ස කප්පසහස්සං ආයුප්පමාණං. කොචි අතප්පෙ උපපජ්ජති. තස්ස වෙකප්පසහස්සානි ආයුප්පමාණං. කොචි සුදස්සෙ උපපජ්ජති. තස්ස චත්තාරිකප්පසහස්සානි ආයුප්පමාණං. කොචි සුදස්සියං උපපජ්ජති. තස්ස අට්ඨකප්පසහස්සානි ආයුප්පමාණං. කොචි අකනිට්ඨෙ උපපජ්ජති. තස්ස සොළසකප්පසහස්සානි ආයුප්පමාණං. ඉමෙ අවිහාදයො පඤ්ච සුද්ධාවාසා නාම. තෙ උපරූපරි ඨිතානි. තත්ථ බ්‍රහ්මපාරිසජ්ජතො පට්ඨාය ඉමානි සොළසරූපාවචරානි නාම. තෙ සබ්බෙ පුරිසසණ්ඨානා. ඉත්ථිපුරිසව්‍යඤ්ජනමත්ථි නත්ථි. චක්ඛුසොතානි අත්ථි. රූපං පස්සන්ති. සද්දං සුණන්ති. ඝානං අත්ථි. ඝානප්පසාදෙ ච ඝානවිඤ්ඤාණඤ්ච නත්ථි. තස්මා ගන්ධං ඝායන්ති. ජිව්හා අත්ථි. තස්මා භාසන්ති. ජිව්හාප්පසාදෙ ච ජිවහාවිඤ්ඤාණඤ්ච නත්ථි. තස්මා කිඤ්චිරසං න ජා

නත්ථි. න බාදන්ති. න පිවන්ති. ඣානරතියෙව නෙසං ආහාරං හොති. කායො අත්ථි. කායපසාදෙ ච කායවිඤ්ඤාණඤ්ච නත්ථි. තසමා තෙ කිඤ්චි ඵස්සං න ජානන්ති. එවං සන්තෙපි නිවාසනපාරුපනසාටකානි අත්ථි. බ්‍රහ්මවිමානසයනාසනානි අත්ථි. සබ්බාභරණානි අත්ථි. කෙසනඛදනා අත්ථි. සෙසකොඨාසානි විසුං විසුං නත්ථි. දීපසිඛා විය සරීරං හොති. මලමුත්තමගා නත්ථි. ඉත්ථියො නත්ථි. ඉත්ථිසෙව නමපි නත්ථි. නච්චගීතාදීනි නත්ථි. කෙචි අරියවිහාරෙන, කෙචි දිබ්බවිහාරෙන, කෙචි බ්‍රහ්මවිහාරෙන විහරන්තීති. සබ්බුපරි චත්තාරො අරූපලොකා. තෙසං රූපකායං අපපමත්තකම්පි නත්ථි. චිත්තමෙව නිස්සි. තෙසු ආකාසානඤ්චායතනලාභී ආකාසානඤ්චායතනතලෙ උපපජ්ජති. තස්ස විසතිකප්පසහස්සානි ආයුප්පමාණං. විඤ්ඤාණඤ්චායතනලාභී විඤ්ඤාණඤ්චායතනතලෙ උප්පජ්ජති. තස්ස චත්තාළීසකප්පසහස්සානි ආයුප්පමාණං. ආකිඤ්චඤ්ඤායතනලාභී ආකිඤ්චඤ්ඤායතනතලෙ උපපජ්ජති. තස්ස සට්ඨිකප්පසහස්සානි ආයුප්පමාණං. නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනලාභී නෙවසඤ්ඤානාසඤ්ඤායතනතලෙ උපපජ්ජති. තස්ස චතුරාසීතිකප්පසහස්සානි ආයුප්පමාණං. ඉමෙ චත්තාරො අරූපතලා උපරුපරිසිතානි වෙදිතබ්බා. එවං භගවා දෙවාතිදෙවො සක්කානිසක්කො මාරාතිමාරො බ්‍රහ්මානිබ්‍රහ්මා එකපල්ලඞ්ඛෙ නිසින්නොව දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුඬ්ඪෙන අතික්කන්තමානුසකෙන පස්සති. ජානාති. වුත්තං හෙතං භගවතා:–"සොහං දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුඬ්ඪෙන අතික්කන්තමානුසකෙන සත්තෙ පස්සාමි චවමානෙ උපපජ්ජමානෙ හීනෙ පණීතෙ සුවණ්ණෙ දුබ්බණ්ණෙ සුගතෙ දුග්ගතෙ. යථාකම්මූපගෙ සත්තෙ පජානාමි ඉමෙ වත භොන්තො! සත්තා කායසුචරිතෙන සමන්නාගතා. වචී=මනොසුචරිතෙන සමන්නාගතා අරියානං අනුපවාදකා සම්මාදිට්ඨිකා. සම්මාදිට්ඨිකම්මසමාදානා තෙ කායස්ස භෙදා පරම්මරණා සුගතිං සග්ගං ලොකං උපපන්නාති.

අයං බ්‍රහ්මලොකකථා.

———:o:———

සබ්බොපි ලොකො චක්කවාළපබ්බතපරිච්ඡින්නො ඵජ්ජනඵජ්ජනවෙඨන එකං කොට්ඨාසං භජති. සග්ගාපායවසෙන දුවිධො හොති. කාමලොකො-රූපලොකො-අරූපලොකොති තිවිධො හොති. අඞ්ජ ජලාබුජසංසෙදජඔපපාතිකවසෙන චතුබ්බිධො හොති.

" නිරයෙ භුම්මවජ්ජෙසු දෙවෙසු ඡසු යොනියො
තිස්සො පුරිමිකා හොන්ති චතස්සොපි ගතිත්තයෙ"ති.

තඤ්ච නෙරයිකා චාතුම්මහාරාජිකාදි දෙව බ්‍රහ්මා ච ඔපපාතිකා, තථා නිජ්ඣාමතණ්හිකා පෙතා ච. මනුස්සතිරච්ඡානපෙතවසෙන තීසු ගතිසු වතස්සො යොනියො. තථා භූම්මදෙවා චාති අට්ඨ.

" නෙරයිකා තිරච්ඡානා පෙතා දෙවාව මානුසා,
ගතියො පඤ්ච නිද්දිට්ඨා පඬිතා ගතිවෙදිනා"ති

එවං ගතිවසෙන පඤ්චිධෝ හොති.

" දෙවා වෙව මනුස්සා ච එකචෙව විනිපාතිකා,
දිඝරස්සාදිභ ථූල කාළසාමාදි භෙදතො.

කායස්සාපි ච නානත්තා නානත්තාපි ච සඤ්ඤිනො,
නානත්තකායා නානත්තසඤ්ඤිනෝ නාම හොන්ති තෙ.

සබ්බෙ ආපායිකා වෙව පඨමජ්ඣානිකා තයො
නානත්තකායා එකන්තසඤ්ඤිනෝ නාමහොන්ති තෙ.

දුතියජ්ඣානිකාභස්සරත්තකායා නානත්තසඤ්ඤිනෝ
එකන්තකායා එකන්තසඤ්ඤිනෝ ති තතෝ පරෙ.

විඤ්ඤාණඤ්චායතනූපගා හෙට්ඨාරූපෙපි තීහි තෙ,
භවඤ්ඤා සඤ්ඤිනාමෙ ච සත්තාවාසා නවෙරිතා"නි.

එවං විඤ්ඤාණට්ඨිතිවසෙන සත්තවිධෝ හොති. සත්තාවාසවසෙන නවවිධොහොති.

" අහෙතුදුහිහෙතුහි පුග්ගලා නිච්ඨාසියුං,
අරියාපථා අවෙදෙති සබ්බෙ එකාදසෙරිතා"ති

එවං පුග්ගලවසෙන එකාදසවිධෝ හොති. චත්තාරෝ අපායා මනුස්සලොකෝ ච දෙවලොකාති එකාදස කාමාවචරතලා. සොළස රූපාවචරතලා. චත්තාරෝ අරූපතලානි එවං තලවසෙන එකනිං සවිධෝ හොති. එවං සබ්බං එකං චක්කවාළං එකා ලොකධාතූති වුත්තං. එවරූපං එකං චක්කවාළසහස්සං මාතුකුච්ඡිතෝ නික්ඛන්තස්ස මහාපුරිසස්ස සූනිඝරං අහොසි, ජාතොවරකං. එවරූපානං චක්කවාළානං සහස්සං චූළනිලොකධාතූනාම. තං දසගුණං කත්වා දසසහස්සී ලොකධාතු ඤාණක්ඛෙත්තන්තනාම. කොටිසතසහස්සචක්කවාළානි අණක්ඛෙත්තන්තනාම. අපරිමාණානි චක්කවාළානි විසයක්ඛෙත්තං නාම. එත්තකෙ ඨානෙ භගවතො ඤාණං පවත්තති. යථාව භගවා ඉමස්මිං කප්පෙ එතානි විජ්ජමානානි චක්කවාළාදීනි ජානාති? එවං අතීතකප්පෙ පි යං අහොසි චක්කවාළාදිකං තං සබ්බං අතීතංසඤ්ඤාණෙන ජානාති. යං අනාගතෙඅනන්තකප්පෙසු භවිස්සති? තං අනාගතංස

සුණෙන ජානිස්සතීති. එත්ථාහ:-හෙට්ඨා අනිතකපෙසානාම කථං හොතීති? වුච්චතෙ:—එතානි හිව පථවිපබ්බතසාගරසඤ්ඤාපායභෙදගතානානි චක්ඛාවාළානි ච්පත්තිකරමෙඝුප්පත්තිතො පට්ඨාය විනස්සිත්වා පුන උප්පජ්ජිත්වා ඨිතා යාව පුන විපත්තිමෙඝුප්පත්තිං පාපුණන්ති? තාවපවත්තොකාලෙ එකො මහාකපෙසා නාමාති එත්ථ පරවාදි ආහ:— ලොකො සස්සති සමං තථෙව ඨස්සති සස්සගියාපි පථවියා අනන්තරධානං කථෙසී"ති? වුත්තෙ එවමාවුසො! නං ගි තයාසදිසානං කුණ්ඨබුද්ධීනා ජළානං වචනං. ලොකෙ අවිනස්සමානො සඞ්ඛාරො නාම නත්ථි. අථාහ:-කිං තව සත්ථා වස්සසතායුකොා? වස්සසතං ජීවිස්සති? යොපි විනාසං පඤ්ඤපෙතීති. කිං වදෙසි? සො ගි වස්සසතායුකොවා එකවස්සායුකොා වා. කිං තෙන? සො ගි එකපල්ලංකෙ නිසින්නොව අතීතංසඤ්ඤණෙන අනාදිමති සංසාරෙ යං යදාහුතං තං තථෙව චක්ඛුනා හත්ථතලගතම්ව පස්සති. අනාගතංසඤ්ඤණෙන ආයතිං අපරිමෙය්‍යකාලෙපි උප්පජ්ජනකං ජානාතීති. කිං තස්ස එවං ජානනභාවෙපදවකඛනන්ති?. වුච්චතෙ:—එකො ගි ජච්චන්ධො කඤ්චි පි සුරියා ලොකං අදිස්වුබ්බා. අඤ්ඤෙහි සචක්ඛුකෙහි "සුරියො උග්ගතො සුරියො අත්ථඞ්ගතො"ති කථියමානං සුත්වා කිං එතෙ භණන්ති? සචෙ සුරියො අත්ථි අහං නජානාමීති? අඤ්ඤෙසං හසති. තාදිසො ත්වං. භගවතො අතීතානාගතවිජානනං සාරිපුත්තමහාමෙ ඝඤ්ඤලානාදයො සාවකා අත්තනො අතීතානාගතං සඤ්ඤණෙන සංසන්දෙත්වා ජානන්ති. තථා සක්කාදයො දෙවා. බ්‍රහ්මානො ජානන්ති. අබුද්ධුප්පාදෙ කාලදෙවලාදයො ඉසයො අතීතානෙ චත්තාළීසකප්පානි අනාගතතො චත්තාළීසකප්පානි ජානන්ති. ඉමෙ එත්තකා දෙව මනුස්සා අත්තනො ඤාණෙන සංසන්දෙත්වා භගවතො ඤාණෙන එකදෙසං ජානන්ති. සබ්බම්පි ජානිතුං න සක්කොන්ති. එවං සන්තෙපි තෙ අත්තනො විදිතට්ඨානං ගහෙත්වා අවිදිතම්පි නයග්ගාහෙන ජානන්ති. යථා හි මහාසමුද්දෙ චතුරාසීතියොජනසහස්සගම්භීරො"ති කස්සචි සුත්වා එකො "තස්ස පමාණං ජානිස්සාමී"ති විදත්ථිමත්තං වා රතනමත්තං වා යොත්තං ඔතාරෙත්වා කිඤ්චි පමාණං ජානිතුං නසක්ඛුණෙය්‍ය. තත්තකමෙව චතුරාසීතියොජනසහස්සදීඝං යොත්තං ඔතාරෙත්වා ජානිතබ්බං භවෙය්‍ය. එවමෙව තස්ස භගවතො ඤාණං තාදිසෙන අඤ්ඤපුථුජ්ජනෙන න සක්කා ජානිතුං. තාදිසෙනෙව බුද්ධෙන සක්කා හොති ජානිතුං. තස්මා තුණ්හී හොතීති වුත්තෙ එවං වදති "සචෙ එවං භදන්තෙ! සච්චං ලොකස්ස උප්පාදං වා විනාසං වා තෙන භගවතා වුත්ත"න්ති. තත්ථ කප්පසඤ්ඤා මහාකප්පෙ අසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යකප්පෙ ච වත්තන්ති. පඨමමෙව වස්සසතසහ

සසස්ස අච්චයෙන "කප්පුට්ඨානං භවිස්සති" ති ඤත්වා ලොකබ්යූහා නාම කාමාවචරදෙවා මුත්තසිරා විකිණ්ණකෙසා රුදම්මුඛා අස්සූනි හත්ථෙහි පුඤ්ඡමානා රත්තවත්ථනිවත්ථා අනිච්ච විරූපවෙසධාරිනෝ හුත්වා මනුස්සපථෙ විචරන්තා එවං ආරොචෙන්ති "මාරිසා! ඉතො ව සස්සතසහස්සස්ස අච්චයෙන කප්පුට්ඨානං භවිස්සති. අයං ලොකො විනස්සිස්සති. මහාසමුද්දෙපි උස්සුස්සති. අයඤ්ච මහාපථවී සිනෙරු ච පබ්බතරාජා උඩ්ඩය්හිස්සති. යාවබ්රහ්මලොකා ලොකවිනාසො භවිස්සති. මෙත්තං මාරිසා! භාවෙථ. කරුණං මුදිතං උපෙක්ඛං මාරිසා! භාවෙථ. මාතරං උපට්ඨහථ. පිතරං උපට්ඨහථ. කුලෙජෙට්ඨාපචායිනෝ හොථා"ති. ඉදං කප්පවොලාහලං නාම. තතො වස්සසතසහස්සස්ස අච්චයෙන තෙජොසංවට්ටෙන ලොකෙ විනස්සමානෙ ආදිතොව කප්පවිනාසකමහාමෙඝො උට්ඨහිත්වා කොටිසතසහස්සචක්කවාළෙ එකඝනා මහාවස්සං වස්සති. තං දිස්වා හට්ඨතුට්ඨෙහි මනුස්සෙහි සබ්බබීජානි නීහරිත්වා බෙත්තෙසු වුත්තෙසු සස්සෙසු ගොධූමිතමත්තෙසු ජාතෙසු ගද්දභරවං රවන්තො එකබින්දුම්පි භූමියං න පාතෙති. තතො පභුති පච්ඡින්නං වස්සං හොති. තතො සකලවට්ටෙ විගතෙ සබ්බසත්තෙසු එකෙව හෙතුසම්පන්නා ඛීණා නිබ්බත්තෙන්ති බ්රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තනාති. එකච්චෙ අපරාපරියකමෙන දෙවලොකෙ නිබ්බත්තන්ති. එකච්චෙ තත්ථ ඨත්වා වායොකසිණං භාවෙත්වා ඛීණා නිපජ්ජනදෙහා බ්රහ්මලොකෙ නිබ්බත්තනාති. අපරාපරියවෙදනියකම්මතො මුත්තසුත්තෙනා නාම නත්ථි. වස්සූපච්ඡෙදතො පන උද්ධං දීඝස්ස අද්ධුනො අච්චයෙන දුතියො සූරියො පාතුභවිත්වා විගතධූමවලාහකං ආදාසමණ්ඩලපටිභාගං නිම්මලං සුවිසුද්ධං නභං කත්වා පඤ්චමහානදියො ඨපෙත්වා කුන්නදීකුසුබ්භාදීසු උදකං සොසෙති. තතො තතියො සූරියො පාතුභවිත්වා ගඞ්ගායමුනාඅචිරවතීසරභූමහීති මහානදියො සොසෙති. චතුත්ථො සූරියො පාතුභවිත්වා අනොතත්තසීහපපාතදහනාමකෙ සත්තමහාසරෙ සොසෙති. පඤ්චමො සූරියො පාතුභවිත්වා මහාසමුද්දං සොසෙති. ඡට්ඨො පාතුභවිත්වා සකලචක්කවාළං එකධූමං කරොති. සත්තමො පාතුභවිත්වා පඨවිං එකජ්ජලං කත්වා සිනෙරුපරිභණ්ඩතිමවන්තපබ්බතාදීනි ඛාපෙත්වා චාතුම්මහාරාජිකාදීසු කනකරජතමණිච්මානාදීනි ඛාපෙති. තතො අග්ගිවුට්ඨාය පඨමජ්ඣානභූමිංඛාපෙත්වා දාහස්සරෙආහච්ච තිට්ඨති. යථාඉමං එකචක්කවාළං විනස්සති. එවං කොටිසතසහස්සචක්කවාළා සත්තහි සූරියෙහි විනස්සන්ති. අථ සබ්බං සඞ්ඛාරගතං ඛීණාපෙත්වා අග්ගිමහි නිබ්බුතෙ භෙඨා ආකාසෙන උපරි ආකාසො එකොමහන්ධකාරො හොති. තතො දීඝස්ස අද්ධුනො අච්චයෙන

සමපත්තිමහාමෙඝො උට්ඨහිත්වා වස්සිතුං ආරභති. ආදිතොව අනන්තර
ඵුසෙ හිමපාතො විය හොති. තතො කණමත්තා තණ්ඩුලමත්තා මු
ග්ගමාසබදරආමලකඵලාලුකාදුම්මාණ්ඩඵලාබුමත්තා උදකධාරා හුත්වා
අනුක්කමෙන උසභවෙළුසභඅඞ්ගාවුතඅඞ්ගයොජනාදියොජන—
පෙ—යොජනසතයොජනසහස්සපපමාණා හුත්වා වස්සධාරාහි වස්ස
නෙතා කොටිසතසහස්සචක්කවාළෙසු සබ්බං දඞ්ඪඞ්ගතං පූරෙත්වා අ
නන්තරධායති. තතො දීඝස්ස අද්ධුනො අච්චයෙන ඉතො චිතො මහා
වාතෙන පහරිත්වා උදකං සුක්ඛාපියනත්තං කමෙන හස්සති. බ්‍රහ්මලොෝ
කඞ්ගනෙ බ්‍රහ්මලොෝකො පාතුභවති. දෙවලොකඞ්ගනෙ දෙවලොෝකො
පාතුභවති. කමෙන උදකෙ හස්සිත්වා පංසුපඨවිඞ්ගනං පත්තෙන උදක
මත්තෙ රසපඨවී සණ්ඨහති. එවං මනුස්සලොෝකෙ සණ්ඨිතෙ බ්‍රහ්ම
ලොෝකතො චවිත්වා මනුස්සා ඔපපාතිකා හුත්වා බ්‍රහ්මානො විය උපප
ජ්ජන්ති සයම්පභා අනන්තලික්ඛචරා. නත්ථි ඉත්ථිපුරිසලිඞ්ගමපි. නත්ථි
ආහාරසෙවනම්පි. පීතිභක්ඛායෙව අසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යකා ජීවන්ති. තතො
දීඝස්ස අද්ධුනො අච්චයෙන එකො රසපඨවිතො රසං අඞ්ගුලිං
ගහෙත්වා ජිව්හග්ගෙ ඨපෙති. තස්මිං ඛණෙ ජිව්හාවිඤ්ඤාණං උප්පජ්ජ
ති. තං දිස්වා අඤ්ඤෙ අඤ්ඤෙති සබ්බෙපි ඛාදන්ති. තතො පොසං
පුඤ්ඤානුභාවෙන ගහිතගහිතට්ඨානං තං ඛණංඛණෙව පාකතිකං හොති.
ගහිතොකාසො න පඤ්ඤායති. එවං කාලෙ ගච්ඡන්තෙ තෙසං
තණ්හාදෙසෙන ගහිතට්ඨානං පුන න සඤ්ඤායති. අසඤ්ඤායමානෙ
පඨවිමණ්ඩකෙ විජ්ජමානා ඛාදිංසු. තතො තෙසං පුඤ්ඤානුභාවෙන
අභිවිජ්ඣිතකමකුලාන් විය භූමිපපටකො නාම උපපජ්ජි. තෙ තං
ගහෙත්වා ඛාදිංසු. ගහිතගහිතට්ඨානෙ උට්ඨහති. එවං තෙසං තං
ඛාදන්තානං රසතණ්හාබලෙන ගහිතට්ඨානෙ දෙසං න රුහති. විජ්ජ
මානං ඛාදිංසු තතො තෙසං පුඤ්ඤානුභාවෙන පුන බදලතා නාම
රසවල්ලිඅා උපපජ්ජිංසු. තෙ තං ගහෙත්වා ඛාදිංසු. තාපි පුරිමනයෙ
නෙව පරික්ඛීණා අහෙසුං අථ සයඤ්ඤාතසාලී උපපජ්ජි. තං ඔළාරිකා
හාරං අනුභවන්තානං තණ්හාය ච කමෙන වඩ්ඪිතත්තා සරීරප්පභා
අන්තරධායි. ආකාසෙනාපි ගන්තුං නාසක්කිංසු. තෙසු යෙ පණ්ඩිතා
ජනා? තෙ එකතො සන්නිපතිත්වා චින්තයන්ති. “මයං පුබ්බෙ සයම්පභා
අනන්තලික්ඛචරා. ඉදානමෙහ තණ්හාබලෙන රසං ඛාදිම්හ. රසෙ
අන්තරහිතෙ භූමිපපටකො උපපජ්ජි. සොපි ඛාදමානානං තණ්හාබ
ලෙන අන්තරධායි. තතො බදලතා උපපජ්ජිංසු. තාපි ඛාදමානානං
තණ්හාබලෙන අන්තරධායිංසු ඉදානි සයඤ්ඤාතසාලී උපපජ්ජි. සොපි
ඛාදමානානං තණ්හාබලෙන අන්තරධායි. ආලොෝකා චිනඤ්ඤා. සකල
ලොෝකො එකන්ධකාරෝ ජාතා. ඉදානි කිං කරොම? ආලොෝකං කථං.

ලභිස්සාමා?'ති. චින්තයන්තානං පුඤ්ඤබලෙන එගුණපුණ්ණමියං සුරියමණ්ඩලං උපජ්ජි. සකලලොකධාතු එකාලොකා ජාතා එත්තකං ඨානං 1 සකලපඨවී භෙරිතලම්ව සමා අහොසි. අයං ඉත්ථී අයං පුරිසොති විසෙසො නත්ථි. හෙහොපි නත්ථි. උතුසංවච්ඡරාදයොපි නත්ථි. වුට්ඨිපි නත්ථි. භූමියෙව නෙසං සයනනිපජ්ජනඨානං. වත්ථජ්ඣාදනම්පි නත්ථි. යදා සුරියො පාතුභවති. තදහෙව ධම්මතාබලෙන කාරක්කං වා විධායකං වා විනාව පුරිමකපෙ සමුදිතනියාමෙනෙව සමුද්දඨානෙ සඤ්ඤෙ පබ්බතඨානෙ පබ්බතො සිනෙරුඨානෙ සිනෙරුනථා සත්තපරිභණ්ඩපබ්බතානි සත්තසීදන්තසාගරා චත්තාරො මහාදීපා තිසහස්සපරිත්තදීපා මහානදියො කුන්නදියො හිමවාපබ්බතො චත්තාරොමහාසාගරා අඞ්ගුජඞ්ගුආදයො පවනානීති එවං යං යං තනො පුබ්බෙ කප්පෙ යෙන යෙනාකාරෙන සණ්ඨිතං. තෙනතෙනාකාරෙන අහොසි.

එවං සුරියෙන සද්ධිං සකලලොකසණ්ඨානෙ පාතුභූතෙ මනුස්සා "යස්මා චායං අම්හාකං ඔලිනචින්තානං සූරභාවං ජනෙත්තෙතා උපපන්නො? තස්මා සුරිඅයා නාම හොතූ"ති සුරියොති නාමං කරිංසු. එවං උපපන්නොපි සුරියො අත්ථමිතො. පුන අන්ධකාරං ජාතං. තෙ සම්බද්ධ වුත්තනයෙන එකතො හුත්වා " ලද්ධොපි ආලොකො අන්තරධායි. සචෙ පුනපි ආලොකධම්මං ලභෙය්‍යාම සාධු වතා"ති චින්තෙසුං. තස්මිං ඛණෙ උත්තරඵග්ගුණනක්ඛත්තෙන සද්ධිං චන්දමණ්ඩලං උපපජ්ජි සබ්බෙ නක්ඛත්තතාරකා ච අඞ්ගාරකාදිගහතාරකා ච උපපජ්ජිංසු. තස්මා තස්ස දිනස්ස එගුණපුණ්ණමිති නාමං අහොසි. තතො මනුස්සා " අයං අම්හාකං ඡන්දඤ්ච රුචිඤ්ච ගහෙත්වා උපපන්නො. තස්මාචන්දො නාම හොතූ"ති චන්දොතිනාමං කරිංසු. චන්දිමසුරියතාරකානං පාතුභාවෙන නිත්තිදිවසනක්ඛත්තමාසඩමාසඋතුසංවච්ඡරානි පාතුරහෙසුං. තතො උතුකාලානුරූපං දෙවෝ පාවස්සි. තෙසං සයඤ්ඤාත සාලිං අනුභවන්තානං ඔලාරිකාහාරෝ සරීරෙ මලමූත්තං ජනෙසි. තෙසං නික්ඛමනත්ථාය මලමූත්තමගගා උපපජ්ජිංසු. තෙ උපපජ්ජමානාපි පුරිමකපෙපුරිසානං පුරිසලිඞ්ගමෙව ඉත්ථීනං ඉත්ථිලිඞ්ගමෙව පාතුරහොසි. තඤ්ච ඛො සුරියස්ස පාතුභාවෙන සද්ධිංයෙව තෙසං අඤ්ඤමඤ්ඤං ලිඞ්ගසණ්ඨානං ඔලොකෙන්තානං බ්‍රහ්මලොකූපපත්තිතො පුරෙතරමෙව ඣානෙනවික්ඛම්භිතොරාගොභාවාපටිච්ඡන්නෙනා විය ජානවෙදෙස වාසනාබලෙනෙව උපපජ්ජි. තෙ අඤ්ඤමඤ්ඤං මෙථුනධම්මං කරිංසු. තෙ දිස්වා පණ්ඩිතා ජනා සන්නිපතිත්වා " කථං හි නාම සත්තෙතා සත්තස්ස එවං කරිස්සතී?"ති ලෙඩ්ඩුදණ්ඩාදීනි ගහෙත්වා පොථෙත්වා පලාපෙන්ති. තෙ ලජ්ජමානා "අහො වත මහාකා

1 'කාලං'-බ්‍රහ්ම.

ලිඛාපවිඡ්ජනං උපජ්ජෙය්‍යා"ති විනෙත්වා. තෙසං පුඤ්ඤානුභාවෙන තස්මිං තස්මිං කපරුක්ඛා නිබ්බත්තිංසු. අථ තෙ මනුස්සා කපරුක්ඛතො වත්ථානි ගහෙත්වා අච්ඡාදෙසුං. තතොව නානාපිලන්ධනවිකතියොපි ගහෙත්වා පිළන්ධිත්වා විචරන්ති. තෙ මෙථුනසංවාසස්ස පටිච්ඡාදනත්ථං ගෙහානි කරිංසු. තෙසං සංවාසමන්වාය ඉත්ථීනං දරථා උපපජ්ජිංසු. තෙසං සයඤ්ඤාතසාලිං අකණං අථුසං අපකඤ්ඤං සාලිසීසමෙව භුඤ්ජන්තානං තණ්හාබලෙන ගහිතගහිතට්ඨානෙ න සංරුහති. තතො තෙ "සාලිනං අත්ථිකානං ගන්ත්වා නිරන්තරං පරිභෙසනං දුක්ඛ"න්ති මන්ත්වා දිවසානමච්චයෙන ලායිත්වා ඨපෙසුං. තෙසං සන්නිධිපච්චයා ලායිතලායිතට්ඨානෙ පුන න උට්ඨහි. ථුසකණානි ච උපපජ්ජිංසු. තෙ බීජානි රොපෙසුං. තතො "මයා රොපිතට්ඨානං මයා රොපිතට්ඨාන"න්ති පරිඤ්ඤොපි ජාතො. සස්සකම්මං ජාතං. තතො කාලෙ ගච්ඡන්තෙ "අයං මෙ භරියා. ඉදං මෙ ඛෙත්ත"න්ති විවාදෙ උපපජ්ජි. අථ පණ්ඩිතා මනුස්සා "අම්හාකං විවාදං පච්ඡිජ්දිතුං එකං රාජානං කරිස්සාම. තස්ස මයං අම්හාකං සස්සෙන දසභාගෙන භාගං දස්සාමා"ති සන්නිට්ඨානං කත්වා එකං ව්‍යත්තං සුසික්ඛිතං සම්පන්නං පුරිසං "අයං අම්හාකං රාජා භවිස්සතී'ති මහාජනම්හි සම්මන්නිත්වා "මහාසම්මතරාජා නාම භවිස්සතී"ති තං රාජානං කත්වා තස්ස දසභාගෙන භාගං අදංසු. සො පනම්හාකං බොධිසත්තොව. සෙසමනුස්සානම්පි තෙසං තෙසං අනුරූපං පල්ලඞ්කෙ ත්වා කුලභෙදමකංසු. එවං කමෙන රාජ්‍යුවරාජසෙනාපතිඅග්ඝඨ්ඨානාදීනි චෙව තෙසං ආරක්ඛණත්ථාය ආයුධසජ්ජිතා පරිවාරකාව රජකච්ඡකාරඋසුකාරාදයොව අහෙසුං. එවං අනෙකාකාරෙන ලොකචාරිත්තං අහොසි. එත්ථ පන විපත්තිකරමහාමෙඝුප්පත්තිතො පට්ඨාය කපේපා ඒතස්මිං ත්වා පුන සණ්ඨහිත්වා තථා පුන විපත්තිකරමහාමෙඝුප්පත්තිං පාපුණාති? අයං මහාකප්පො නාම. තං චතුධා භිජ්ජිත්වා චත්තාරො අසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යකප්පා නාම. තෙ පන සංවට්ටො සංවට්ටට්ඨායී විවට්ටො විවට්ටට්ඨායීති විභත්තා. තත්ථ සංඛ්‍යවට්ටා නාම විපත්තිකරමහාමෙඝුප්පත්තිතො පට්ඨාය යාව සත්තසුරියා පාතුභවිත්වා සාසපමත්තම්පි අසෙසෙත්වා ඣාපෙත්වා අනන්තරධායන්ති? අයං සංඛ්‍යවට්ටා නාම. හෙට්ඨාආකාසෙන උපරි ආකාසො එකො මහන්ධකාරො හුත්වා යාව තිට්ඨති? අයං සංවට්ටට්ඨායි නාම. පුන සම්පත්තිකරමෙඝුප්පත්තිතො පට්ඨාය යාව චන්දිමසුරියා පාතුභවන්ති? තාව විවට්ටා නාම. චන්දිමසුරියපාතුභාවතො පට්ඨාය යාව විපත්තිකරමහාමෙඝපාතුභාවා? තාව විවට්ටට්ඨායි නාම. තතො එකො අන්තරකප්පො නාම. තත්ථ දසවස්සායුකා නාම මනුස්සා

නං ආයුං කමෙන වඩ්ඪිත්වා අසඞ්ඛ්‍යායුකා හුත්වා තමපරිහායිත්වා පුන දසවස්සායුකා හොන්ති? එත්තකං කාලං එකෝ අන්තරකප්පොත්වේව වුච්චති. එවරූපෝ වීසතිඅන්තරකප්පා එකෝ විවට්ටඋයි අසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යකප්පෝ නාම. එවං ඉතරෙපි තයෝ කොට්ඨාසාති. අසීතිඅන්තරකප්පෝ එකෝ මහාකප්පෝ නාම. එවං කොටිසතසහස්සචක්කවාළානි එකප්පහාරෙන විනස්සන්ති චෙව සණ්ඨහන්ති ච. ඉදම්පන ආණක්ඛෙත්තං නාම. අයමෙව තිසහස්සී මහාසහස්සීලෝකධාතු නාමාති. කථං? එවං එකචක්කවාළපබ්බතපරික්ඛෙපෙන පරික්ඛිත්තා අයං එකාලෝකධාතු නාම. එවරූපාලෝකධාතු සහස්සෙන ගණිතා සහස්සී චූළනීලෝකධාතු නාම. එත්තකෝ සාවකානං විසයපරිච්ඡෙදෝ. තස්මිං සහස්සෙ පුන එකමෙකං සහස්සං කත්වා සහස්සෙන ගණිතෙ විසහස්සීමජ්ඣිමලෝකධාතු නාම. තං දසසතසහස්සං හොති. තස්මිං එකමෙකම්පන දසසතසහස්සං කත්වා දසසතසහස්සෙන ගණිතෙ තිසහස්සීමහාසහස්සීලෝකධාතු නාම හොති. සුඤ්ඤඋතානි වා දසරාසි එකන්ති තෙරස්සාපි නානි. තමෙව කොටිසතසහස්සං නාමාති. බොධිසත්තානං පච්ඡිමභවෙ තුසිතභවනතෝ චවිත්වා මාතුකුච්ඡිම්හි පටිසන්ධිග්ගහණදිවසෙ මාතුකුච්ඡිතෝ නික්ඛමනදිවසෙ අභිසම්බොධිදිවසෙ ධම්මචක්කප්පවත්තනදිවසෙ පරිනිබ්බානදිවසෙ ච දස සහස්සීලෝකධාතු කම්පති. අයමෙව ජාතික්ඛෙත්තං නාම. කොටිසතසහස්ස පරිමාණලෝකධාතු තිසහස්සී මහාසහස්සීලෝකධාතු නාම. එත්තකං ඨානං ආකඞ්ඛමානෝ තථාගතෝ අන්ධකාරං විධමෙත්වා සරීරොභාසං දස්සෙත්වා සරෙන විඤ්ඤාපෙය්‍ය. එත්තකං ඨානං භගවතෝ ආණක්ඛෙත්තං නාම. එත්තකෙ ඨානෙ භගවතා ආටානාටියසුත්තං මෙත්තසුත්තං ධජග්ගපරිත්තං බොජ්ඣඞ්ගපරිත්තං ඛන්ධපරිත්තං මොරපරිත්තං රතනපරිත්තන්ති ඉමෙසං සත්තන්නං පරිත්තානං ආණා ඵරන්ති. අනන්තාපරිමාණචක්කවාළානි විසයක්ඛෙත්තං නාම. එත්තකං ඨානං තථාගතෝ ගවෙසෙය්‍ය, යාවතා වා පනාකඞ්ඛෙය්‍යාති. "යාවතිකං ඤෙය්‍යං තාවතිකං ඤාණ"න්ති වුත්තත්තා බුද්ධානං අවිසයෝ නාම නත්ථි. නත්ථිභාවෙ වස්ස ඉමං උපමං ආහරන්ති. කොටිසතසහස්සචක්කවාළමහි යාවබ්‍රහ්මලොකා සාසපෙහි පූරෙත්වා සචෙ කොචි පුරත්ථිමදිසාය එකෙකස්මිං චක්කවාළෙ එකමෙකා සාසපං පක්ඛිපන්තෙ ගවෙසෙය්‍ය?. තෙ සාසපා පරික්ඛයං ගවෙසෙය්‍යුං. නත්වෙව පුරත්ථිමාය චක්කවාළානං පරියොසානං ගවෙසෙය්‍ය. පස්සෙය්‍ය. දක්ඛිණුත්තරපච්ඡිමදිසාසුපි චක්කවාළෙසු එසෙවනයො. නත්ථි බුද්ධානං අවිසයෝ නාමාති. එවං වුත්තෙන ආනන්දත්ථෙරෝ විනෙතබ්බෝ. විසමොව පනායං ලොකෝ?. අඤ්ඤානිච චක්කවාළානි?. නෙසු එකස්මිං ඨානෙ සුරියෝ උග්ගච්ඡ

තො හොති. එකසමිං ඨානෙ මජ්ඣිමනිකායො. එකසමිං ඨානෙ අඞ්ගුත්තරො. එකසමිං ඨානෙ පඨමයාමො එකසමිං ඨානෙ මජ්ඣිමයාමො. එකසමිං ඨානෙ පච්ඡිමයාමො. තෙසු යසමිං ඨානෙ සත්තා කම්මපසුතා බිඩ්ඩාපසුතා නිද්දාපසුතා ආහාරපසුතා එවං තෙහි තෙහි කාරණෙහි විකඛිත්තා ච පමත්තා ච හොන්ති. කථං නුඛො සඞ්ඛා විඤ්ඤුපෙය්‍යාති? පුඨ්ඨෙ, "තථාගතො ආනන්ද! සරීරොභාසෙන එරති. එරමානො පරෙසං කිං කරෙය්‍ය?. යසමිංඨානෙ සුරියො පඤ්ඤායති? තඞ්ඛණෙ අත්තනො ආනුභාවෙන අඞ්ගං ගමෙය්‍ය. යඞ්ඛණෙ පන න පඤ්ඤායති? තඞ්ඛණෙ උට්ඨාපෙත්වා මඤ්චෙ ඨපෙය්‍ය. තතො යඞ්ඛණෙ සුරියො න පඤ්ඤායති? තඞ්ඛණෙ මනුස්සා "අධුනාව සුරියො පඤ්ඤායති. සො ඉදානෙව අත්ථඞ්ගතො. නාගාවට්ටො නුඛො අයං? භූතාවට්ටො නුඛො? දෙවතාවට්ටානං අඤ්ඤතරොති" විතක්කං උප්පාදෙය්‍යුං. යඞ්ඛණෙ පන පඤ්ඤායති? තඞ්ඛණෙ මනුස්සා "ඉදානෙව සුරියො අත්ථඞ්ගතො. සඨායමිදානෙව උට්ඨිතො. කින්නුඛො අයං නාගාවට්ටාදිනං අඤ්ඤතරොති" විතක්කං. උප්පාදෙය්‍යුං. තතො තෙසු මනුස්සෙසු ආලොකඤ්ච අන්ධකාරඤ්ච ආවජ්ජන්තා විත ක්කයමානෙසු ඡබ්බණ්ණබුද්ධරංසියො විස්සජ්ජිතුනෙනා චන්දස හස්සපුරිසසහස්සානං උසිතකාලො විය එකප්පහාරෙනෙව එකා ලොකං කරෙය්‍ය. තඤ්ච ඛො තිලබීජප්පමාණෙන කායප්පසාදෙන ඔභාසං මුඤ්චනෙනා. යොහි චක්කවාළපඨවිං දීපකපල්ලං කත්වා ම හාසමුද්දෙ උදකං තෙලං කත්වා සිනෙරුං වට්ටිං කත්වා අඤ්ඤසමිං සි නෙරුමුඛනිඨඤ්ච ජාලෙය්‍ය. සොඑකවක්කවාළෙයෙවඅලොකාකරෙ ය්‍ය. තතො පරං විදත්ථි මත්තම්පි ඔභාසෙතුං න සඤ්ඤුණෙය්‍ය. තථා ගතො පන තිලබීජප්පමාණෙන සරීරප්පදෙසෙන ඔභාසං මුඤ්චිත්වා ඡිස හස්සීමහාසහස්සිලොකධාතුං ආලොකා කරෙය්‍ය. තතො වා පන භීයේ‍යාති. එවං මහනෙතහි බුද්ධගුණෙහි යුත්තස්ස අපරිමිතානුභාවස්ස ආලොකං දිස්වා "යෙන සුරියො අත්ථඞ්ගතො වෙව උට්ඨාපිතො ච සො ව මහාපුරිසො ඉදානෙව ආලොකං කත්වා පඤ්ඤායති, අච්ඡරියපුරි සො" ති අඤ්ජලිම්පග්ගය්හ නමස්සමානා තිට්ඨෙය්‍යුං අථ තථාගතො ධම්මකථාය සද්ධමනුස්සාවෙය්‍ය. යො හි එකවක්කවාළපබ්බතං හෙරිං කත්වා මහාපඨවිතලං චම්මං කත්වා සිනෙරුං දණ්ඩං කත්වා අඤ්ඤ දත්ථං සිනෙරුමත්ථකෙ ඨත්වා ආකොටෙය්‍ය? සො පි එකසමිං චක්ක වාළෙයෙව තං සද්දං සාවෙය්‍ය, තතො පරං විදත්ථිමත්තම්පි සාවෙ තුං නසඤ්ඤුණෙය්‍ය. තථාගතො පන එකපල්ලඞ්ඛෙන නිසීදිත්වා. නිසභස්සීවභාසහස්සි ලොකධාතුම්පි සරෙන විඤ්ඤුපෙය්‍ය. තතො භීයේ‍යාති. එවංමහානුභාවො තථාගතො"ති ඉමිනා එතෙනකං

ඨානං විසයභෙඛත්තමෙව දසෙසසි. ඉමඤ්ච පන බුඩසීහනාදං සුත්වා ආනන්දත්ථෙරසසඅබභන්තරෙ පිති උපපන්නා. සොපිතිවෙගෙනඋදානං උදානෙන්තො "ලාභා වත මෙ. සුලඩං වත මෙ. සවාහං එවරූපසස සත්ථුනො පත්තචීවරං ගහෙත්වා විචරිතුං පාදපරිකම්මං කාතුං මුඛ ධොවනොදකං!1 සිනානොදකංදාතුංගන්ධකුටිපරිවෙණං සම්මජ්ජිතුං උපපන්නාය කඞ්ඛාය පඤහං පුචඡිතුං මධුරං ධම්මිකථඤ්ච සොතුං ලභාමි. එතෙ සබෙබපි මයහං ලාභා වත සුලද්ධං වත යසස මෙ සත්ථා එවං මහිද්ධිකොා?. එවං මහානුභාවොා?"ති. එවං ථෙරො සත්ථු දෙසනාය පසාදං ජනෙසීති. එවං භගවා ඉමං අරුණවතියසුත්ත නන්තං සාවත්ථිං උපනිසසාය ජෙතවනෙ විහරන්තො විසාඛපුණ්ණම දිවසෙ චතුපරිසමජ්ඣෙ දෙසෙසීති. ඉමමත්ථං දසෙසතුං වුත්තං.

"අබභුගඝනා යසසගුණා අනන්තා
නිබ්බඩවණ්ණනකදවාකරා"ති.

එවමෙත්ථ යථා චිත්තකාරො චිත්තකම්මං කාතුකාමො පඨමං භූමිං සමං සුපරිසුඩං කත්වා පච්ඡා චිත්තකම්මං කරෙයය?. එව මෙවායං බුද්ධරක්ඛිතාචරියො භගවතො අසාධාරණඤාණං වණ්ණෙතු කාමො තසස ඤාණසස පවත්තිඨානභූතං විසයභෙඛත්තං දසෙසත්වා ඉදානි තසමිං විසයෙ ඤාණපවත්තිං දසෙසන්තො "ජානාතී සො ලොකම්මිමං පරඤ්ච"ති ආදිමාහ. තත්ථ පදසම්බන්ධො හෙඨා වුත්තෙනා. ජානාතීති ඡඅසාධාරණඤාණෙන ජානාති. සොති යො අන ඤඤසාධාරණො සව්ඤඤුතඤාණිකො සපපාටිහාරියො නාමකාය රූප කායසන්තානිසමුදයසඞ්ඛාතො බුඩො?. සො මහාපුරිසොති අත්ථො. ලොකම්මං පරඤ්චාති ඉමං එකවඤකවාළපබ්බතපරිච්ඡින්නං තෙහු මකං සකලං චක්කවාළඤ්ච. පරන්ති තදවසෙසඅනන්තාපරිමාණ චක්කවාළානි ච ජානාති. ඉමිනා සකලසසාපි ඔකාසලොකසස විදිත භාවං දසෙසන්තා ඉදානි තසමිං ඔකාසෙ පවත්තසන්තතිසඞ්ඛාරානං විදිතභාවං දසෙසතුං "සඤචෙතනඤඤඤ්ච අඤචෙතනඤඤා"ති ආදි මාහ. තත්ථ සඤචෙතනඤඤන්ති සඉන්ද්‍රිය කායං. මනුසසා දෙවා යක්ඛා පෙතොති ආදිලඬවොහාරසන්තතිසමූහං. අඤචෙතනඤඤන්ති වෙත්තාර හිතං පඨවිපබ්බතාදිලඬවොහාරං අනින්ද්‍රියකායඤ්ච ජානාති. ඉමිනා පඤඤත්තියුත්තසන්තානසඞ්ඛාරලොකසස විදිතභාවං දසෙසන්තා ඉදානි තං සන්තානසඞ්ඛාරවොහාරලක්ඛණං ඉදං පරමත්ථමපි තෙන ඤාතන්ති දසෙසතුං "සකසස සන්තානසසා පරසසන්ති" ආහ. සසන්තානගතපඨවිඵසසාදිකඤ්ච පරසන්තානගතපඨවිඵසසාදික ඤ්ච සබ්බං පරමත්ථං තෙන ඤාතන්ති දීපෙති. තත්‍රායං අධිප්පායො:-

---

1 'මුඛධොවනාදිකං-'කත්ථචි.

විසයඤ්ඤතඤ්ඤාතං ඔකාසලොකඤ්ච තස්මිං ඔකාසෙ පවත්ත සත්තසඞ්ඛාරපඤ්ඤත්තිලොකඤ්ච යඤ්ච තාය පඤ්ඤත්තියා වොහ රියති? තං පරමත්ථලොකඤ්ච සුතනානි දස්සිතං හොති. කාලදෙ වලනාරදදයො නාපසා අතීතානාගතං ජානන්නාපි "අතීතෙ අයං සත්තො එවංනාමො එවංගොත්තො එවංවණ්ණා එවමාහාරො එවං සුඛදුක්ඛපටිසංවෙදීති" ජානන්ති. අනාගතෙපි තථෙව භවිස්ස තීති ජානන්ති. "සත්තො නාම එවරූපො පඨවිඵස්සාදිධම්මපුඤ්ජා ති පරමත්ථතො න ජානන්ති. සඞ්ඛාරොපි අතීතෙ අසුකකප්පෙ අසු කඨානෙ එවරූපො පබ්බතො අහොසි. රුක්ඛො අහොසී"ති එත්ත කමෙව ජානන්ති. "පබ්බතං නාම රුක්ඛං නාම අවයවධම්මසමූහම ත්ත"න්ති පරමත්ථතො න ජානන්ති. භගවා පන තෙ සත්තසංඛාරෙ ලොකපවත්තිවොහාරවසෙනාපිජානාති.පරමත්ථවසෙනාපිජානාති තාපසා චත්තාළීසකප්පතො පරං න ජානන්ති. භගවා පන අතීතෙ යත්තකෙ කාලෙපි භූතං. අනාගතෙ යත්තකෙ කාලෙපි භවිස්සතීති තං ලොකියපඤ්ඤත්තිවසෙනාපි පරමත්ථවසෙනාපි ජානාති. තාප සාපි සාවකාපි වත්තමානෙ වක්ඛුනා එකං සත්තං දිස්වා තස්ස නාමං සුත්වා "අතීතෙ සො කීදිසො"'ති වත්තමානජාතිතො පඨාය ජාතිප ටිපාටියා ගන්ත්වා ජානන්ති. භගවා පන පටිපාටිං විනාව අප්පමා ණෙපි අසංඛ්‍යකප්පෙ ජාතං තථෙව ඛණ්ණ ජානාති. තථා අනාග තන්ති. තෙනාහ:— **ජානාති සො ලොකමිමං පරඤ්ච** ඉදානි එවං තිවිධං ලොකං ජානන්නොපි න විජ්ජමානෙ ඉමෙ ජානාති. නි රුඩ්හං අවිතණ්හඤ්ච ජානාතී ති දස්සෙතුං "**ව්‍යතීතිකමප්පත්තානම නුභූතන්ති**" ආහ.තත්ථ **ව්‍යතීතන්ති** භූතාපගතං. **අප්පත්තානන්ති** අ නාගතං. **අනුභූතන්ති** අසමිං විජ්ජමානං. ඉමිනා අතීතානාගතපච්චු පන්නා දස්සෙති. අතීතානාගතපච්චුපන්නං ඉමං ලොකඤ්ච පරං ලොකඤ්ච සවෙතනඤ්ච අවෙතනඤ්ච සසන්තානගතඤ්ච පරස න්තානගතඤ්චසබ්බං ජානාතීති අත්ථො.

එවං විධෙසු විසයෙසු හි යස්ස පඤ්ඤා
ධාවෙය්‍යනාගතනවිනතෙසු නික්ඛා,
නෙසෙව බොධිමුපයාතමනෙන නිච්චං
රත්තින්දිවං මුනිගුණාවත චින්තනීයා.

එවං විධෙසු විසයෙසු හි යස්ස ඤ්ඤා
ධාවෙය්‍යනාගතනවිනතෙසු නික්ඛා,
නෙසෙව බොධිමුපයාතමනෙන නිච්චං
රත්තින්දිවං මුනිගුණා වත පූජනීයා.

එවං විශුද්ධසු විසෙසෙසු යි යස්‍සා සඤ්ඤා ධාවෙය්‍යනාගතනන්තා
විඤ්ඤාණස්ස නිබ්බා,
නස්සෙව බුද්ධිමුපයාතමනන්ත නිච්චං රතනින්දිවං මුනි
ගුණා චන වන්දනියා.

සම්බන්ධ්‍යා නෙ විනන්තස්‍යා නෙ
වණ්ඩුස්‍යාණ්ඩ සුජ්ජ්‍යාණ්ඩ,
බුධාලෝකාලෝකස්‍ය ලෝකෙ
ජාණනතෙනං පපෙණ්ඩනන්ත.

ඉති සාධුජනානන්දනත්‍ථාය කතෙ ජිනාලඞ්කාරෙ නිච්ඡබ්බුඞ්ඛෙඛනාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

එවමස්ස සබ්බඛෙම්මසු අපපටිහතඤාණචාරං දස්සෙත්වා ඉදානි ලොකෙතාදිසස්ස අසදිසස්ස අභාවං දස්සෙතුං ආහ:—

අනන්තසත්තානසු ච ලොකධාතුසු,
එකෝව සබ්බෙව සමා න තෙන.

තස්මි අනන්තලොකධාතුසු එකෙකිස්සං ලොකධාතුයා අනන්ත සත්තෙනසු තෙන තථාගතෙන සමෝ එකොපි නත්‍ථි. සචෙ එකෙ පන සමෙ න භවෙය්‍ය? සබ්බෙ සත්තා එකජ්ඣං හුත්වා සමාභවෙය්‍යුන්ති වෙ? තථාපි නත්‍ථි. සබ්බෙ එකජ්ඣං හුත්වාපි ඉමිනා එකකෙන සමා නහොන්තීති අධිපායො. එවං සඞ්ඛෙපෙන සබ්බලොකාභිභවනසමත්ථතං දස්සෙත්වා ඉදානි තං පාකටං කත්වා දස්සෙතුං ආහ:—

දිසාසු සුබ්බාදිසු වක්කවාළා
සහස්සසඞ්ඛ්‍යාසපි අප්පමෙය්‍යා,
සෙ තෙසු දෙවා මනුජා ච බ්‍රහ්මා
එකප්පහාරෙන සංඛොභනිමන්තයන්තා.

අනාදිකාලාගතනාමරූපිකං
ඝථාඝකං හෙතුඵලත්තවුත්තිකං,
තබ්භාවභාවිත්තවසම්භූතනන්තා
නානාවිපල්ලාසමනුප්පවිට්ඨා.

සම්බුප්පවත්තිව ඵලප්පවත්තිං
එකන්තනානන්තනිරිහඩම්භං,
විඤ්ඤාණනිස්සන්දනානසෙන ජනෙතා
සිවඤ්ජසං නො සඤ්ඤතුං සමත්‍ථා.

තාසු ආදිගාථාය යෙ පුරත්ථිමාදිඑකෙකසමිං දිසාභාගෙ චක්කවාළා? තෙ හෙට්ඨා වුත්තා. උපමාවසෙන සහස්සසඞ්ඛ්‍යායපි අප්පමෙය්‍යා, එවං සෙසදිසාසුපි. එවං අපරිමාණෙසු චක්කවාළෙසු එකෙකසමිං චක්කවාළෙ අප්පමාණා මනුස්සා ච දෙවා ච බ්‍රහ්මානො ච එකාභිඤ්ඤං සන්නිපතිත්වා මනසායන්තා චින්තයන්තා කථෙන්තාව:—

"සච්චං සත්තෙසු පටිසඞ්ඛි පච්චයාකාරමෙව ච,
දුද්දසා චතුරෝ ධම්මා දෙසෙතුඤ්ච සුදුක්කරා"හි.

එවං වුත්තෙසු චතූසු එකම්පි ඤාතුං නසක්කොනන්ති කස්මා? "අනමතග්ගොයං භික්ඛවෙ! සංසාරෝ පුබ්බාකොටි න පඤ්ඤායති අවිජ්ජානිවරණානං සත්තානං සන්ධාවතං සංසරතන්නන්ති ච"

"අඤානමෙතං භික්ඛවෙ! අනවකාසො සවායං අවිජ්ජා ඉතො පඨාය අහොසි. න තතො පුබ්බෙ සංවිජ්ජතීති නිමිත්තමෙතං භික්ඛවෙ! න සමනුපස්සාමී"ති ච වුත්තත්තා අවිජ්ජාදිනි වාදයපටිච්චසමුප්පාදඞ්ගානි යමෙකං කප්පං ගහෙත්වා ඉතො පඨාය ඉමෙ ධම්මා උප්පන්නා. තතො පුබ්බෙ නාහෙසුන්ති තාදිසං කාරණං නත්ථි. ආදිකොටියා නත්ථිභාවෙනෙව 'අනමතග්ගොයං භික්ඛවෙ! සංසාරෝ"ති වුත්තං. එවං පුරිමකොටියා අභාවෙන අනාදිකාලුප්පත්තිපරම්පරාය ආගච්ඡන්නානං යථාසකං හෙතුඵලභාවෙන වත්තමානානං නාමරූපිනං ධම්මානං **තබ්භාවෙ**[1] ඤාණම්පි තෙසු භාවො තබ්භාවො. පච්චයධම්මානං විජ්ජමානභාවො. තබ්භාවෙභාවී තබ්භාවභාවී. තස්සභාවො තබ්භාවභාවිතං. භාවිත්තනන්ති ඵලස්සභාවී ආකාරෝ උප්පජ්ජනාකාරෝ. ඉදං වුත්තං හොති. හෙතුනො විජ්ජමානමත්තෙන ඵලං සම්භවති. "අහං ඉමං උප්පාදෙස්සාමී"ති හෙතුධම්මස්ස ඊහාභොගො 1 නත්ථි. ඵලස්සාපි "අහං ඉමං නිස්සාය පච්චයං කත්වා උප්පජ්ජාමී"ති ඊහාභොගො නත්ථි. අනාදිමති සංසාරෙ ලොකසභාවෙන ලොකධම්මතාය තථාභූතොති අත්ථො. වුත්තඤ හෙතං:—"චක්ඛුඤ්ච පටිච්ච රූපෙ ච උප්පජ්ජති චක්ඛුවිඤ්ඤාණං, තිණ්ණං සංගති ඵස්සො. ඵස්සපච්චයා වෙදනා"ති ආදි. තඤ්ච න චක්ඛුරූපානං එවං හොති. "අහො වත අම්හාකං සාමඤ්ඤා චක්ඛුවිඤ්ඤාණං නාම උප්පජ්ජෙය්‍යා"ති. න චක්ඛුවිඤ්ඤාණස්ස එවං හොති, "අහො වතාහං චක්ඛුරූපානං සාමඤ්ඤා උප්පජ්ජෙය්‍ය"න්ති. අථඛො ධම්මතාවෙසා යං චක්ඛුරූපආලොකමනසිකාරානං සාමඤ්ඤා චක්ඛුවිඤ්ඤාණංනාම උප්පජ්ජෙය්‍යාති.

උතු බීජනියාමෝ ච කම්මධම්ම නියාමතා,
චිත්තස්ස ච නියාමෝ ති ඤෙය්‍යා පඤ්චනියාමතා"ති. වුත්තං.

---

1 ඊහාභාවෝ — මරවම්

ඉමිනා නාමරූපෙනෙව නාමරූපානං සම්භවො දිපිතොති, න අඤ්ඤතා වසවත්තිදෙවබ්‍රහ්මාදිකාරෙණන. න සත්තස්ස න පුග්ගල[3] ස්ස 2 වා කාරණෙනාති. යථාහි ලොකෙ අම්බබීජෙනෙව අම්බබීජං සම්පජ්ජති. නිම්බබීජෙනෙව නිම්බබීජං. අම්බබීජෙන වා නිම්බබීජං න හොති.නිම්බබීජෙන වා අම්බබීජං න හොති.තථාහි:-යථා කත්ථවිපං සුමහි පනිතං අම්බබීජං ආපොපථවිලාභෙන පථවිරසඤ්ච ආපොරසඤ්ච ගහෙත්වා අඞ්කුරං ජනෙති. සො වඩ්ඪිත්වා ඵලං 3 ගණ්හාපෙතා අම්බ මෙව ජනෙති. එවං නාමරූපෙනෙව නාමරූපානි සිජ්ඣන්තීති. අථ පරවාදී ආහ:—" තයා නාමරූපෙනෙව නාමරූපානි සිජ්ඣන්තී"ති සාධිතං. තං සච්චං භවෙය්‍ය? තවෙව මතෙන ඉත්ථිපුරිසසඤ්ඤිතානං නාමරූපානං සංගමෙ පුත්තසඞ්ඛාතො නාමරූපො ජායමානො නාම රූපෙනෙව නාමරූපානි සිජ්ඣන්තීත් වත්තුං යුත්තොතා. සවිඤ්ඤාණ කානං සත්තානං තංසඞ්ගමෙන සවිඤ්ඤාණකා සත්තා උප්පජ්ජන්ති, අවිඤ්ඤාණකානං පථවිආපොබීජානං සඞ්ගමෙන අවිඤ්ඤාණකා රූ කඛාදයො උපජ්ජන්ති. කිමඤ්ඤෙන කම්මාදිනා කාරණෙනාති? තම්පි අයුත්තං සංසෙදජොපපාතිකානං සත්තානං විජ්ජමානත්තා. එවං තබ්භාවභාවිත්තාවසමුණ්ණත්තා ඤාණෙන අපාපුණත්තා ඤාතුං අසක්කොනත්තා නානාවිපල්ලාසමනුපපවිට්ඨා. අනිච්චෙ "නිච්ච"න්ති සඤ්ඤාවිපල්ලාසො චිත්තවිපල්ලාසො දිට්ඨිවිපල්ලාසො. අසුඛෙ"සුඛ" න්ති=අසුභෙ "සුභ"න්ති අනත්තනි "අත්තා"ති සඤ්ඤාවිපල්ලාසො චිත්තවිපල්ලාසො දිට්ඨිවිපල්ලාසොති වාදසවිපල්ලාසං අනුපවිට්ඨා සුට්ඨු පවිට්ඨා පුනපපුනපවිට්ඨාති අත්ථො. **කම්මඵලපවත්තිං** ච **ඵලපවත්ති** න්ති ආදිසු කම්මස්ස පවත්තිච ඵලස්ස පවත්තිච.**එකත්තනානති** අභි න්නභාවො. **නානත්තනානති** භින්නභාවො. **නිජ්ඣානති** අව්‍යාපාරතා. **ධම්මතානති** ලොකසභාවො. ඉමිනා **එකත්තනයො** නානත්තනයො අබ්‍යාපාරනයො එවංධම්මතානයොති ඉමෙ චත්තාරො නයා දස්සිතා හොන්ති. තෙ අකොපෙත්වා කම්මඵලසම්බන්ධවසෙන පවත්තමානානං නාමරූපානං පවත්තිං ඤාතුං ඉමිනාකාරණෙන න සක්කොනන්තීති දස්සෙන්තො ආහ.**විඤ්ඤත්තිසන්තානාභාවතඤ්ච ඤාපනතො**ති. තත්ථ **විඤ්ඤත්තීති** කායවචිවිඤ්ඤත්තී. **සන්තානානති** සන්තානිපබන්ධිකා රො. **ඝනන්ති** සංහතභාවො. විනිබෙභාගංකාතුං අසක්කුණෙය්‍යතා. තත්ථ විඤ්ඤත්තියා පටිවිජ්ඣනත්තා අව්‍යාපාරනයොච න උපට්ඨාති සන්තානෙන පටිවිජ්ඣනත්තා එකත්තනයො න උපට්ඨාති, ඝනෙන පටිවිජ්ඣනත්තා නානත්තනයො නඋපට්ඨාති. ඉමස්මිං ඨානෙ ඨත්වා සකලම්පි අභිධම්මපිටකං වත්තබ්බං. තං න සක්කා වත්තුං, එවං

---

3 පුග්ගලාදිකො—කත්ථචි 2 අම්බලං—මරම්ම

සත්තෙපි කිඤ්චි උපදෙසමත්තං වක්ඛාමි:— ඉදං සරීරං නාමරූපමත්තං. තස්ස රූපං ආධාරෝ. නාමං ආධෙය්‍යං. යථාහි අම්බපක්කස්ස අන්තෝ විජ්ජමානස්ස අඞ්කුරස්ස අම්බබීජං ආධාරෝ. අම්බබීජස්ස අම්බකොසං. තස්ස අම්බපක්කං. තඤ්ච සබ්බං අම්බපක්කන්ත්‍යාහාම. තස්ස තචඤ්ච ආධාරෝ. තචස්ස සාඛා. සාඛාය ඛන්ධං. ඛන්ධස්ස මූලං. මූලස්ස පථවී ආධාරෝ හොති. පථවියා පථවීරසඤ්ච ආපොරසඤ්ච මූලානුසාරෙන ගන්ත්වා ආරොහති. ඛන්ධානුසාරෙන ච ගන්ත්වා සාඛා. සාඛානුසාරෙන ගන්ත්වා වණ්ටං. වණ්ටතො අම්බපක්කං ගන්ත්වා සණ්ඨාති. එවඤ්ච මූලඛන්ධසාඛාතචඵලසඞ්ඛාතස්ස ඵලපඤ්චකස්ස රුක්ඛස්ස අම්බබීජං ජනකපච්චයෝ හොති. පථවී ආපොරසා උපනිස්සයපච්චයා හොන්ති. අයං රුක්ඛොපමා. එවමෙව ඉමස්මිං අත්තභාවසඞ්ඛාතෙ නාමරූපපුඤ්ඤ ඵලන්ත්‍යාම උක්කාසපරිවෙඡ්දෙන වෙදනා. වෙදනාය ආධාරෝ එස්සෝ. වෙදනා ආධෙය්‍යා. ඵස්සස්ස ආධාරෝ සළායතනං. සළායතනස්ස ආධාරෝ නාමරූපං. නාමරූපස්ස ආධාරෝ විඤ්ඤාණං. එවං විඤ්ඤාණාදිඵලපඤ්චකඤ්ච අත්තභාවං නාම හොති. අථවා වෙදනා සඞ්ඛාතස්ස උක්කාසඵලස්ස එස්සෝ ආධාරෝ. වෙදනා ආධෙය්‍යා. එස්සස්ස "නිස්සයං සඞ්ඝති එස්සෝ"ති වුත්තත්තා විඤ්ඤාණං ආධාරෝ. විඤ්ඤාණස්ස ආධාරා ඡ්වත්තු. ඡ්වත්තූනං ආධාරෝ භූතරූපං. ඡ්වත්තූ ආධෙය්‍යානි එවං ආධාරආධෙය්‍යභාවෙන සිතස්ස විඤ්ඤාණාදිවසෙන වා භූතාදිවසෙන වා සම්පිණ්ඩිතස්ස රුක්ඛස්සදිසස්ස අත්තභාවස්ස කම්මං ජනකපච්චයෝ හොති. රුක්ඛස්ස බීජං විය අවිජ්ජාතණ්හා උපනිස්සයපච්චයෝ හොති. රුක්ඛස්ස පථවිආපොරස්‍යානි විය ඉමෙහි තීහි උපමාඋපමෙය්‍යෙහි තයෝ අත්ථා දීපිතා හොන්ති. කථං? වෙදනාපධානඵලපඤ්චකතෝ අඤ්ඤස්ස සත්තස්ස වා පුග්ගලස්ස වා නත්ථි. න අත්තා වා අත්තනියාවාත්‍ය අයමත්ථෝ දීපිතෝ හොති. එවං විධස්ස අත්තභාවස්ස අඤ්ඤස්ස කාරකෝ වා කාරෙතා වා නත්ථි. අතීතසඞ්ඛෙයෙව ඵලපඤ්චකසංඛාතෙ අත්තභාවෙ සිධෙ අවිජ්ජාතණ්හා කම්මූපනිස්සයෙනෙව සිධා. අතීතරුක්ඛසම්බීජෙන පුන රුක්ඛස්ස උපපත්ති විය. එවං කම්මාදිතෝ අඤ්ඤස්ස කාරකෝ වා විධායකෝ වා නත්ථීති අයම්පි අත්ථෝ දීපිතෝ හොති. පුන ඉමස්මිං අත්තභාවෙ ගමනාගමනඛාදනපිවනහාසනරොසනාදිකාරකෝ කොචි අත්තා නාමනත්ථි. එවං ආධාරආධෙය්‍යභාවෙන සිතා නාමරූපධම්මායෙව තං තං විඤ්ඤත්තිං කරොන්තීති අයම්පි අත්ථෝ දීපිතෝ හොති. එවං ඉමස්ස නාමරූපපුඤ්ඤඵලසඞ්ඛාතස්ස අත්තභාවස්ස සුඤ්ඤතඤ්ච උපපත්තිඤ්ච ආධාරආධෙය්‍යභාවෙන පවත්තිඤ්ච ඤත්වා ඉදානි කාඇවවිවිඤ්ඤත්තියෝ වෙදිතබ්බා. යථා සබ්බෙසං ගච්ඡන්තානං නාවිකානං නාවා ආධාරෝ හොති. නාවිකෝ ආධෙය්‍යා.

තත්ථ නාවිකස්ස ඉච්ඡානුරූපෙන නාවාපවත්තනති. නාවානුරූපෙන නාවිකෝ ගච්ඡති. ආධාරභූතාපි නාවා න ඉස්සරා. නාවිකොව ඉස්සරෝ. නාවං ඨපෙතුකාමස්සෙව ඨපෙති, ගන්තුමිච්ඡිතං දිසං ගච්ඡති, නාවාවිය රූපකායෝ. නාවිකෝ විය චිත්තං. චිත්තානුරූපෙන කායෝ ගච්ඡති තිට්ඨති ඛාදති පිවති භාසති හසති, එකං අඟුලිපබ්බම්පි චාලෙතුං ඉච්ඡිතක්ඛණෙ අඟුලිපබ්බමෙව චලති. න සෙසකායොති. එත්ථපරවාදී ආහ:—ඉමිනා තෙ වචනෙන කෙසලොමාදිව තච්ඡිංසකොට්ඨාසසමූහසඞ්ඛාතො කායෝ දෙහෝ. විඤ්ඤාණමෙව තං තං කිච්චං කාරාපෙතීති වදතෝ විඤ්ඤාණං අත්තාති වුත්තත්තා. න එවං දියඤ්ඤාණමෙව තං තං කිච්චං කාරෙති. නව සෝ අත්තා. විඤ්ඤාණම්පි චෙතනාය අභිසඞ්ඛතං කරොතීති, අථ චෙතනා අත්තාති? චෙතනාපි න අත්තා. චෙතනාපි මනසිකාරෙන පටිපාදිතා විඤ්ඤාණං. කරොතීති අථ මනසිකාරෝ අත්තාති? මනසිකාරොපි න අත්තා. සොපි ඡළඞ්ගෙන ගහිතෝ කරොතීති. අථ ඡළඞ්ගෝ අත්තාති? න ඡළඞ්ගොපි අත්තා. සොපි චිත්තෙකග්ග ආරොපිතෝ කරොතීති. අථ චිත්තෙකග්ගා අත්තාති? සොපි න අත්තා සෝ විචාරෙන අනුසංචරිතෝ කරොතීති. අථ විචාරෝ අත්තාති? විචාරොපි න අත්තා. සොපි විරියෙන උපත්ථම්භිතෝ කරොතීති. අථ විරියං අත්තාති? සොපි න අත්තා. සොපි එකග්ගතාය එකග්ගතූපගතෝ කරොතීති. අථ එකග්ගතා අත්තාති? සාපි න අත්තා. සාපි ජීවිතෙන අනුපාලිතා කරොතීති. අථ ජීවිතං අත්තාති? ජීවිතම්පි න අත්තා. ජීවිතම්පි එසෙන ඵුඨෝ කරොතීති. අථ එසෙසා අත්තාති? එසෙසාපි න අත්තා. කිඤ්චසොකරොති? සොපි වෙදනාය වෙදයිතෝ කරොතීති අථ වෙදනා අත්තාති? න වෙදනා අත්තා. න ච සා විඤ්ඤත්තිං ජනෙතුං සක්කොති. සාපි සඤ්ඤාය සඤ්ජානිතා කරොතීති. අථ සඤ්ඤා අත්තාති? සඤ්ඤාපි න අත්තා. න ච සා විඤ්ඤත්තිං ජනෙතුං සක්කොති. සාපි විඤ්ඤාණෙන විඤ්ඤත්තා කරොතීති. කිං හො! කායවචීවිඤ්ඤත්තිං විඤ්ඤාණං කරොති? විඤ්ඤාණං අත්තාති? ඉති පුථෝ සමානෝ න විඤ්ඤාණං අත්තාති වදසි. අථ චෙතනාමනසිකාරෝ ඡළඞ්ගා චිත්තෙකග්ගා විචාරෝ විරියං එකග්ගතා ජීවිතං එසෙසා වෙදනා අථ සඤ්ඤා කරොති? සඤ්ඤා අත්තාති? ඉති පුථෝ සමානෝ සඤ්ඤාපි විඤ්ඤාණෙන විඤ්ඤත්තා කරොතීති භණසි. චක්ඛං වටෙනෙනා විය අඤ්ඤෙන අඤ්ඤං පටිවරසි. කෝ තව අත්තා? කෝ කායකම්මං වචීකම්මං කරොති. කිං තවං අත්තානමෙව ගවෙසසීති? එවමෙතං? අහං අත්තනෝ අත්තානං අගවෙසිතබ්බා අඤ්ඤං කිං ගවෙසාමීති? සබෙ අවසසා අත්තානං ඉච්ඡථ? අත්තානං ගවෙසිස්සසි? වාසිඵරසුං ගහෙත්වා වනං පවිස. ඉමස්මිං සරීරෙ අත්තා නාම කොචි නත්ථීති එවං වුත්තෙ පරවාදී ආහ:—අත්ථි

යෙව අත්තා කාරකෝ වෙදකෝ නිච්චෝ ධ්‍රුවෝ සස්සතෝ. කිං තවෙව විඤ්ඤාණචෙතනාදිහි අඤ්ඤෝ?අත්තාවවිජානාති. චෙතයති.මනසිකරෝති. ගණ්හාති.විතක්කෙති.විචාරෙති.උස්සහති. සමොදහති.පාලෙති. ඵුසති.වෙදියති.සඤ්ජානාති.විජානාති.පජානාති.ගච්ඡති. පඨති. භාසති. හසති. ඛාදති. පිවති. එවං සබ්බකිච්චකාරී අත්තායෙවානි. සචෙ එවං සබ්බකිච්චසමත්ථෝ අත්තා එකදා රාජා හොති. එකදා ගාවෝ හොති. එකදා සුඛී. එකදා දුක්ඛී තාඩනපීඩනවධබන්ධනපපත්තෝ හොති. එකදා සරොගෝ. එකදා අරොගෝ. එකදා සධනෝ. එකදා අධනෝ. සෝ කස්මා එවං විපරිපජ්ජතෙත්තා? සචෙ සබ්බෙසං සත්තානං සබ්බකිච්චකාරී අත්තාව නාම භවෙය්‍ය? සබ්බෙව සත්තා සමාභවෙය්‍යුං. න සමා? අත්තානං සමතාය. ඉමස්මිං ලොකෙ එකෝ නායකෝ හොති. එකෝ තස්ස දූසෝ හුත්වාදණ්ඩතජ්ජිතෝ භයතජ්ජිතෝ යථාකාමකරණීයොති. තං කස්මාති? එවං වුත්තෙ පරවාදීආහ:— කිංතව විඤ්ඤාණචෙතනාදීනං සමවායසංඛාතෝ කායෝ එවං යථාකාමකරණීයෝ න හොතීති? එවං වුත්තෙ කිං තව අත්තාවිය මයම්පි අම්හාකං විඤ්ඤාණචෙතනාදීනං සමවායසඞ්ඛාතෝ කායෝ නිච්චෝ ධ්‍රුවෝ සස්සතොති වා සොච කරොතීතිවා වෙදියතීති වා අවදිම්හ? එස්සවෙදනාදයොහි සභාවමත්තධාරණතෝ ධම්මා නාම හොනති. අත්තාදිවොහාරං න ලභන්ති. අනිච්චා අද්ධුවා අස්සසතා. දිපසිඛාවිය ඛණභඟුරා අත්තභාවා හෙතුසමයෙ උපපජ්ජන්ති. හෙතුවිනාසෙ විනස්සන්ති. එවරූපානං තෙසං විඤ්ඤාණචෙතනාදීනං සමවායෙ සමූහෙ පණ්ඩිතෙහි වොහාරසුඛත්ථං අත්තාදිවොහාරෝ ආරොපිතෝ. යථාහි ලොකෙ අරනෙමිනාභිකුබ්බරපඤ්ජරාදීනං සමවායෙ රථොති වොහාරෝ කතෝ. එවං විඤ්ඤාණචෙතනාදිනං සමූහස්ස අත්තාති වොහාරෝ කතෝ. පරමත්ථතෝ අත්තානාම ඛාදන්තෙනා පිවන්තෙනා ගච්ඡන්තෙනා භාසන්තෙනා කොචි නත්ථි හෙට්ඨා වුත්තනයෙන ආධාරආධෙය්‍යභූතං නාමරූපමත්තමෙතං. තත්ථ රූපං දන්ධං. න කිඤ්චි ජානාති. න ආයූහති. න කිඤ්චි කිච්චං සාධෙති. දාරුයන්තසදිසං.විඤ්ඤාණාදිහි අනුගතා චෙතනා රූපකායඛභන්තරගතා යන්තයුත්තං ආකඞ්ඛිත්වා යන්තං පාජෙන්තොව්‍ය රූපකායං පාජෙති ගච්ඡති පඨතීති එවමාදිකං කරොතීති. පුන පරවාදී ආහ. එවං සන්තෙ චෙතනාව සබ්බං කිච්චං කරොතීති. කිං තං බධිරොසි? නනු අවොචුම්හ? “ විඤ්ඤාණාදීහි අනුගතා චෙතනා”නි. යථාහි පඤ්චයුගෙහි යුත්තං දාරුගොණෙහි වහිතබ්බං සකටං භවෙය්‍ය එකෝ හි පුරිසෝ සකටධුරෙ යුගානි පටිපාටියා බන්ධිත්වා ගොණෙ යොජෙත්වා සයං සකටමත්ථකෙ නිසීදිත්වා පතොදෙන පඨමයුගෙ ගොණෙ පහරිත්වා පාජෙය්‍ය? තෙ ධුරමෙව වහෙය්‍යුං. න සකටං. ඉතො වා එතෙතා වා වාලෙතුම්පි නාස.

කතුණෙයුං. තෙ වයෙජාතා දුතියයුගෙ ගොණෙ පහරිත්වාපාජෙය්‍ය? තෙපි ධුරවෙව වහෙයුං. එවං තතියචතුත්ථපඤ්චමයුගෙපි ගොණා ධුරමෙව වහෙයුං. ධුරසකටං ඉතො වා එතොතා වා චාලෙතුම්පි න සක්‍යතුණෙය්‍යුං සත්තෙසං පන ගොණානං සඤ්ඤං දත්වා පිඨියං පහරිත්වා මහන්තං සද්දංකත්වා උස්සාහිතෙ සබ්බෙ එකච්ඡන්දු සමානබලා 1 හුත්වා ආකඩ්ඪන්තා සකටං ගහෙත්වා යථිච්ඡිතං ගවෙජ්‍යයුංති. අයං සකටොපමා. තත්ථ සකටං විය රූපකායො. තඤ්ඤාරුළ්හොවිය නායකො චෙතනා. දසගොණාවිය සකලජවනචිත්තසාධාරණවිඤ්ඤාණා මනසිකාර ශ්‍රද්ධාවිතක්කවීචාරවීරියජීවිත ඵස්සවෙදනාසඤ්ඤාති ඉමෙ දසධම්මා. තෙ ගහෙත්වා ආරම්මණයුගෙ බන්ධනයුගරජ්ජුභූතා එකඞ්ගතා චෙතනා. සයම්පි උස්සහන්තී තෙසං සබ්බෙසම්පි උස්සාහං ජනෙන්තී විඤ්ඤාණාදි යාවෙවඟි විඤ්ඤාණාදිහි පඤ්ඤත්තා තෙහි එකතො ගහිතා රූපකායං සඞ්කාරෙති සම්භොතෙති, සඤ්ඣාලෙති. සාව බො එත්තකෙහි ධම්මෙහි අනුගතාති 2 චෙතනා. තස්මිං ආරම්මණෙ එකවාරං උප්පන්නා කාතුං නාසක්ඛිංසු. එකාවජ්ජනවිත්තියං ජවන වසෙන සත්තක්ඛත්තුං උප්පන්නා සබ්බෙහි තෙහි සද්ධිං හෙට්ඨිමහෙට්ඨිමධම්මෙහි ආසෙවනං ලභිත්වාව චාලෙතුං සක්ඛිංසු. කායවිඤ්ඤත්තනිඤ්ඣප්තිඤ්ච කරොතීති අත්ථො.

> " අභික්කමාදිජනක චිත්තජස්සානිලස්සසො,
> විකාරො කායවිඤ්ඤත්තනිරූපත්ථම්භාදිකාරණා.
>
> වචිභෙදන චිත්තෙන භූතභූමිවිකාරතා,
> වචීවිඤ්ඤත්තුප්පාදිනන්ඨටනස්සව කාරණා"නි.

ඉමෙ පන විඤ්ඤත්තිචෙතනාදයො වාදස එව කිච්චං කරොන්තු තෙ නිච්චා වා අනිච්චාවාති? අනිච්චා. උප්පන්නා වා? අනුප්පන්නාවා නි? උප්පන්නා. තෙකෙ උප්පාදෙන්තීති? පුරිමා පුරිමා තෙයෙව ධම්මා. කිං තෙයෙව ධම්මා තෙ උප්පාදෙන්තීති? කිමෙත්ථ! ලොකපවත්තිං නජානාසි? නනු අවොචුම්හා? අම්බබීජෙනෙව අම්බබීජං උප්පජ්ජති. නො නිම්බබීජෙනාති ආදි. එවං හෙට්ඨිමා හෙට්ඨිමා නිරුජ්ඣිත්වානාධම්මා උපරූපරි උප්පජ්ජමානානං ධම්මානං අනන්තරසමනන්තරනත්ථිවිග හා උපනිස්සය ආසෙවනවසෙන ත්‍රිධා පච්චයා හොන්ති. ආරම්මණං ආරම්මණපුරෙජාතඅත්ථිඅවිගතවසෙන චතුධා පච්චයො හොති. වත්ථුං පුරෙජාතනිස්සය විපයුත්තඅත්ථිඅවිගතවසෙන පඤ්චධාපච්චයො හොති. පච්චයභාවො නාම තබ්භාවභාවිභාවො. නහි හෙට්ඨිමා ජානන්ති " මයං උපරිමානං පච්චයා හොමා"නි. න උපරිමාජානන්ති " මයං හෙට්ඨිමෙහි උප්පජ්ජාමා"නි. තස්ස හෙට්ඨිමස්ස හෙතුනො

1 සම්බඤ්ඣලා-කත්ථචි. 2 අනුත්ථඤ්ඣිතා-කත්ථචි.

භාවෙ තබ්භාවමත්තෙන භාවිනො ඵලසඝභාවාකාරොඋපපජ්ජනාකාරො තබ්භාවභාවිභාවො නාම. එතදෙව ධම්මතා. ඉමමත්ථං දස්සෙතුං පුබ්බාචරියෙහි වුත්තං:—

"උතුබීජනියාමො ච කම්මධම්මනියාමතා,
චිත්තස්ස ච නියාමොති ඤෙය්‍යා පඤ්චනියාමතා"ති.

ඉදං චිත්තනියාමං පුරිමචිත්තෙන පච්ඡිමචිත්තං උපපජ්ජතීති. පුරිමචිත්තං කුතො උපන්නන්ති? තතොපි පුරිමචිත්තෙනාහි. කිං පුරිමචිත්තානං අන්තො නත්ථීති? එවං අන්තො නත්ථි. නනු අවොචුම්හ?" **අනාදිකාලානන්තයා**ඛරූපිතන්ති එවං තබ්භාවභාවිභාවෙන අනෙකධම්මෙහි අනෙක ධම්මානං උපපත්ති. යථාහ:—

" නෙකතො නෙකමෙකං වා දිට්ඨං නෙකමනෙකතො,
අනෙකෙසමනෙකස්ස පාතුභාවොව ගම්‍යතෙ"ති.

සා ච ධම්මානං උපපත්ති කාලදෙස උතුආහාරප්‍පභාලවසෙන ච **තණ්හාවිජ්ජා**දිපාපානං වසෙන ච සද්ධාපඤ්ඤාදිකුසලානං වසෙන ච අනෙකාකාරා හොති. ධම්මානං අනෙකාකාරෙන උපපත්තියා විඤ්ඤත්තීනං අනෙකාකාරෙන උපපත්තියා කායවචීකම්මානං සාව ජ්ජානවජ්ජවසෙන අනෙකාකාරෙන උපපත්තියා විඤ්ඤත්තිංඋපපත්ත මනොකම්මානං අනෙකාකාරපපවත්තියා කම්මාභිනිබ්බත්තා සත්තා කෙචි සුඛිතා හොන්ති.කෙචිදුක්ඛිතා.සම්පන්නා.දලිද්දා.ඉස්සරා. අනිස්සරා ති. තථාසොව කදාචි ඉස්සරො. සොව කදාචි දුස්සො, සොව කදාචි රාජා, සොව කදාචි චණ්ඩාලො. සොව කදාචි දෙවො. සොව කදාචි නෙරයිකො. කදාචි සරොගො. කදාචි අරොගො, කදාචි සධනො. කදාචි අධනොති අනෙකලොකචිත්තතා සිද්ධා අහොසි. ඉදමපන ධම්මානං යථාභූතදස්සනං සම්මාසම්බුද්ධස්සෙව විසයො. යෙපි සාරිපුත්තසමා පඤ්ඤාය? තෙපි සුත්වාව එකදෙසෙන ජානන්ති. යථාහ:—

" කම්මවිපාකඤ්ඤාණං හි බුද්ධඤ්ඤාණන්ති දීපිතං,
සුදුබ්බොධඤ්ච අඤ්ඤසං තදඤ්ඤෙ කො හි ඤස්සති?
මයූරවණ්ඩකස්සාපි චිත්තතා චිත්තකම්මජා,
තං තං තථාව විඤ්ඤුතා සොව ලොකගහා පුණ්ඩලො"ති.

චිරකාලම්පන අත්තගාහපතිතා ලොකියමහාජනා විඤ්ඤත්තියා පටිවිජ්ඣනා.එවං ගම්භීරං සුඛුමං අව්‍යාපාරභාවඤ්ච එවං ධම්මතඤ්ච යථාභූතං අජානන්තා නානාවිපල්ලාසමනුප්පවිට්ඨා.පුනප්පුනං චින්තෙත්වාපි ධම්මසභාවං ජානිතුමසක්කොන්තා පුනප්පුනං අත්තගාහපතිතාව අහෙසුං.සන්තතියා පටිවිජ්ඣනාත්තා ධම්මානං ඛණනිරොධං න පඤ්ඤායති, තෙ නිරොධං අපස්සන්තා " නිච්චො ධුවො අත්තාති"

ගණ්හිංසු. තථා අගහෙත්වා "සත්තානං නාම සන්තතිපබන්ධුප්පත්ති අඤ්ඤමඤ්ඤං හෙතුපරම්පරාය උප්පජ්ජතී"ති ගහෙතබ්බා. හෙට්ඨිමං හෙට්ඨිමං හි චිත්තං ඛණෙ ඛණෙ උපරිමං උපරිමං උප්පාදෙන්තං අවිච්ඡින්නා නිරන්තරූප්පජ්ජමානා අන්තරං අදස්සෙත්වා ආරම්මණං විභූතං කරොති. වුත්තං හෙතං විනයට්ඨකථායං:—

"අනිරුද්ධමහි පඨමෙන උප්පජ්ජතිහි පච්ඡිමං,
නිරන්තරූප්පජ්ජනතො එකං විය පකාසතී"ති.

චිත්තස්ස හි ඛණභඞ්ගා අතිලහුකා. බුද්ධානං යෙව විසයා. සන්තතිභඞ්ගා පන සාවකානඤ්ච විසයා හොන්ති. එවං ඛණභඞ්ගස්ස අවිසයත්තාව "සාරිපුත්තත්ථෙරොපි තෙවඤ්ඤුනාඤ්ඤුතඤාණං අනුපදවිපස්සනං 1 කාතුං න සක්කොතී"ති වුත්තං. දීඝනිකායා පන අසුතවා පුථුජ්ජනා චිත්තසන්තානං එකත්තෙන ගහෙත්වා සස්සතං ගණ්හිංසු. ඉමෙන පටිච්ඡන්නත්තා සරීරෙ පඨවිඵස්සාදිධම්මසමූහං විනිබ්භොගං කාතුමසක්කොන්තා "එකමෙව අත්තා" ති ගහෙත්වා අත්තගාහපතිතා අහෙසුං. එවං අත්තගාහපතිතෙසු කෙචි පුනබ්භවෙ උප්පත්තිං පස්සිතුං සමත්ථා සස්සතිකා අහෙසුං. කෙචි සත්තස්ස ජරාමරණං දිස්වා "මනොමතො යෙව. නසො පුනඋප්පජ්ජති. අඤ්ඤෙ, යෙවහි උප්පජ්ජන්ති"ති ගණ්හන්තා උච්ඡෙදවාදිනො අහෙසුං. එවං අපරිමාණෙසු වක්කවාළෙසු අපරිමාණාදෙවබ්‍රහ්මානොපිසමණපණ්ඩිතාපි එකජ්ඣං සන්නිපතිත්වා මන්තයන්තා තබ්භාවභාවිත්තං අජානන්තා, විසඤ්ඤුතනියා පටිච්ඡන්නත්තා හෙතුඵලසම්බන්ධවසෙන පවත්තමානානං ධම්මානං අව්‍යාපාරනයඤ්ච එවංධම්මතානයඤ්ච අපස්සන්තා, සන්තානෙන පටිච්ඡන්නත්තා ධම්මානං නිරොධං අපස්සන්තා, සන්තෙන පටිච්ඡන්නත්තා ධම්මානං ඛණෙ ඛණෙ අවිච්ඡින්නුප්පත්තිඤ්ච අනෙකධම්මසාමඤ්ඤභාවඤ්ච අපස්සන්තා, නානාවිපල්ලාසං සම්පත්තා සිවඤ්ච සුඛං නිබ්බානමගඤ්ච ඤාණුං කථෙතුං නොසමත්ථා අසමත්ථා ච අහෙසුන්ති අත්ථො.

සන්තානස්සානුපච්ඡෙදෙ නානාභාවෙ නිරීහතා,
නියමෙ ච සකිච්චෙසු එකන්තාදියථාකථං.

සම්මාපස්සං තදුච්ඡෙද නිබ්බන්තා කම්මවාදිනං,
ජහාති අඤ්ඤථා පස්සං සස්සතාදීනි ගණ්හතීති.

අනඤ්ඤසාධාරණාදිපනීගාථා වණ්ණනා.

---

1 අනුපඤ්ඤවිපස්සනං—මරමීම්

එවං ඒසඤ්ඤතෝ සන්තානසන්තෙන පටිච්ඡන්නානං අත්තගාහං උග්ඝාටෙත්වා එකත්තනතයෝ නානත්තනතයා අව්‍යාපාරතයෝ එවං ධම්ම නානයොති එවං විධං නයසාගරං ඔගාහෙත්වා තබ්භාවභාවිත්තසංඛාතහෙතු ඵලසම්බන්ධවසෙන පවත්තමානානං නාමරූපානං ඛණසන්තතිඝනසඞ්ඛාතං අනිච්චලක්ඛණං, උදයව්‍යයපීළනාකාරලක්ඛණං දුක්ඛලක්ඛණං, අවසවත්තිභාවභූතං අනත්තලක්ඛණඤ්ච, දෙව මනුස්සානං කථෙත්වා භයං සන්තාස උපපාදෙත්වා තෙසං සංසාරභය තජ්ජිතානං "අත්ථි ඛෙම"නති නිබ්බානඤ්ච නිබ්බානගාමිනිංමග්ගඤ්ච දෙසෙත්වා 1 අමතමහානිබ්බානං සම්පාදෙතුං අයමෙකො මහාපුරිසො සම්බෝති දසෙසනෙතා බුද්ධරක්ඛිතාචරියෝ ආහ:—

එසොව සෝ සන්තිකරෝ පභඞ්කරෝ
සඞ්ඛාය සඞ්ඛ්‍යානි අසෙසිතානි,
නෙසං හි මජ්ඣෙ ඉරමාසහිං මදං
සිවඤ්ජසං දීපයිතුං සමත්ථතා.

තස්ඵෙසොවඅත්ථිඅසහායගුණතොසොමහාපුරිසො. **සන්තිකරොති** සබ්බසත්තානං නිබ්බානසාධකො. කිලෙසදුඃඛනිබ්බාපකො. රාගග්ගිදොසග්ගිමොහග්ගිජාති අග්ගිජරා අග්ගිව්‍යාධි අග්ගිමරණග්ගි සොකග්ගිපරිදෙවග්ගි දුක්ඛග්ගි දොමනස්සුපායාසග්ගීතිඉමෙහිඑකාදසහි අග්ගීහි සන්තත්තානං සත්තානං තං අග්ගිං දෙසනාමතවසෙන නිබ්බාපෙතා **පභඞ්කරොති** පභංකරොතීති පභංකරො.ධම්මාලොකං කරොතෙතා මොහන්ධකාරං විද්ධංසෙත්වා ඤාණාලොකං දසෙසනෙතා. **සඞ්ඛාය සඞ්ඛ්‍යානිඅසෙසිතානීති**සඞ්ඛාරවිකාරලක්ඛණනිබ්බානපඤ්ඤත්තිසඞ්ඛාතඤෙය්‍යානි අසෙසතො ඤාත්වා රූපාරූපානි අසාරසතෙ පඤ්ඤාසවිත්තවෙතසිකානීතිඑකසන්තති ධම්මා සඞ්ඛාරානාම.විඤ්ඤත්ති වඤ්ඤලහුතාදිත්තයඤ්ඤානි පඤ්චවිකාරානාම. ජාතිජරාමරණානි ලක්ඛණානිනාම.සන්තිපදං නිබ්බානං නාම. තං තං වොහාරං පඤ්ඤත්තිනාම.ඉදංපඤ්චවිධඤෙය්‍යමණ්ඩලංනාම.තස්ඵ භගවාඅපරිමාණාසු ලොකධාතූසු සත්තාති ලබ්භවොහාරා අත්ථි දෙවා බ්‍රහ්මා මනුස්සා තිරච්ඡානා පෙතා නෙරයිකා නානාවිසයා නානාඤොචරා නානානුභාවා. තෙ සබ්බෙ එකජ්ඣං සංහරිත්වා අත්ථි ඉමස්මිං කායෙ පඨවිධාතු ආපොධාතු තෙජොධාතු වායොධාතු. චක්ඛුං සොතං ඝාණං ජිව්හා කායා රූපං සද්දා ගන්ධා රසා ඔජා. ඉත්ථින්ද්‍රියං පුරිසින්ද්‍රියං ජීවිතින්ද්‍රියං හදයවත්ථූති ඉමෙ අට්ඨාරසනිප්පන්නරූපානි. එසෙසා වෙදනා සඤ්ඤා වෙතනා චිත්තං සමාධිජීවිතං මනසිකාරොති අට්ඨ සබ්බසා

1 දස්සසත්ථා—පරිච්ඡෙදෙ

ධාරණා. චිතකෙඤ්ඤා විචාරොපිනි විරියං ඡඤ්ඤේ අධිමොඤ්ඛාති ඉමෙ ඡ පකිණ්ණකා සද්ධා සති හිරොත්තප්පං අලොභො අදොසො අමොහො තත්‍රමජ්ඣත්තතා කායපස්සද්ධි චිත්තපස්සද්ධි කායලහුතා චිත්ත ලහුතා කායමුදුතා චිත්තමුදුතා කායකම්මඤ්ඤතා චිත්තකම්මඤ්ඤ තා කායපාගුඤ්ඤතා චිත්තපාගුඤ්ඤතා කායුජුකතා චිත්තුජුකතා කරුණාමුදිතා කායදුච්චරිතවිරති වචීදුච්චරිතවිරති මිච්ඡාජීවවි රතීති පඤ්චවීසති කුසලා, ලොභො දොසො මොහො දිට්ඨි මානො ඉස්සා මච්ඡරියං කුක්කුච්චං උද්ධච්චං විච්ඡිකිච්ඡා අහිරිකං අනොත්ත ප්පං ථිනං මිද්ධන්ති ඉමෙ චුද්දස අකුසලානි තෙ පඤ්ඤස්ස අරූපධ ම්මා ඉති රූපාරූපතො එකූනතිංසධම්මානං පුඤ්ඤායෙව තං තං වොහාරං ලබ්භති න ඉතො භීයෙන්ති" නිට්ඨාපෙත්වා පටිවිජ්ඣති. යො පන සො සම්මිඤ්ජිතං වා බාහං පසාරෙය්‍ය? පසාරිතං වා බාහං සම්මිඤ්ජෙය්‍ය? එවමෙව මනුස්සලොකෙ අන්තරහිතො බ්‍රහ්මලොකෙ පාතුරහොසි. බ්‍රහ්මලොකෙ අන්තරහිතො මනුස්සලොකෙ පාතුරහොසීති! එවමාගතො ලහුමුදුකම්මඤ්ඤභාවො. අනෙකවිධහසිතලපිත නච්චගීතාදිකායවිඤ්ඤත්තිවචීවිඤ්ඤත්තිනිබ්බත්තං එකතො කත්වා කායවිඤ්ඤත්ති වචීවිඤ්ඤත්ති රූපස්සලහුතා රූපස්සමුදුතා රූපස්ස කම්මඤ්ඤතාති ඉදං සබ්බං ලහුමුදුකම්මඤ්ඤභාවප්පත්තචිත්තවසෙ න අඨ්ඨාරසනිප්ඵන්නරූපානං තථතථා පවත්තති? "නත්ථෙත්ථ ඛාදන පිවනභාසනරොසනාදි කාරකො අත්තා"ති සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණෙන පරිච්ඡින්දිත්වා ව්‍යාකාසි. යම්පනෙතං ජාතිජරාමරණං නාම සත්තානං භයමෙතං තමතීතං කොචි ලොකෙ සත්තො නත්ථි. ජරාමරණපරි යොසානා සබ්බෙපි සත්තා තථාභූතානං පුන ජාති සභාවා එකන්තෙනෙ ව සිජ්ඣතීති ඉමෙ සත්තා නාම පුනප්පුන උප්පජ්ජන්ති. උපපන්නුප පන්නා ජරං පාපුණන්ති. ජරම්පත්තා අවසා හීජ්ජන්ති. තස්මා "අනි චං දුක්ඛං අනත්තා"ති පටිවිජ්ඣිත්වා දෙසෙසි. තතො එව ලක්ඛණ ත්තයාභූතානං ජාතිජරාමරණචක්කබ්ඩානං සොකොපායාසසල්ලවිඩා නංඅපායභයභීතානංසත්තානංමොක්ඛුපායොඅත්ථිඅජාතංඅජරං අමරං සන්තං සුඛං නිබ්බානන්ති පටිවිජ්ඣිත්වා තං සම්පාපකමඤ්ඤං දෙසෙ සි. විවරි. විභජි. උත්තානි අකාසි. යම්පනෙතං පුබ්බබුද්ධානං පරිනි බ්බානකාලතොපට්ඨාය අප්පවත්තනීති එසෙසා වෙදනා සඤ්ඤා චෙත නා චිත්තන්ති එවමාදිනා ච ඉමෙ චත්තාරො සතිපට්ඨානා ඉමෙ චත්තාරො සම්මප්පධානා ඉමෙ චත්තාරො ඉද්ධිපාදා ඉමෙ පඤ්චින්ද්‍රියා ඉමෙ පඤ්ච බලා ඉමෙ සත්තබොජ්ඣඞ්ගා අයං අරියො අට්ඨඞ්ගිකො මග්ගොති පරමත්ථවොහාරෙ පවෙචකබුද්ධානම්පි අවිසයො යථාභූත පරමත්ථ පඤ්ඤත්තිං?තං සබ්බං පඤ්ඤාය පටිවිජ්ඣිත්වා " අයං එසෙසා අයං වෙදනා සඤ්ඤා චෙතනා චිත්ත"න්ති එවමාදිනා දෙසෙසි

පඤ්ඤපෙසි. එවං ඉමං පඤ්චවිධඤෙය්‍යමණ්ඩලං අයෙසතො නිසෙසතො අනුමත්තම්පි අසෙසෙත්වා සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණෙන තුලයිත්වා තීරයිත්වා තෙසං හි අපරිමාණවඤ්ඤාලෙසු අපරිමාණානං දෙවමනුස්සානං. මජ්ඣෙ පරමාණිංවදනති උත්තමං අසමඤ්ඤතවචනං සීහනාදං නදනෙතා නිබ්බානමගඝං කථෙතුං සම්පත්තොති. තත්ථ ආසභීවාචානාම චත්තාරෝ වෙසාරජ්ජා. වුත්තඤ්හෙතං:— "සම්මා සම්බුද්ධස්ස තෙ පටිජානතො ඉමෙ ධම්මා අනභිසම්බුද්ධාති තත්‍ර වත මං සමණෙ වා බ්‍රාහ්මණෙ වා දෙවො වා මාරො වා කොචි වා ලොකස්මිං සහධම්මෙන පටිචොදෙස්සතීති නිමිත්තමෙතං භික්ඛවෙ! න සමනුපස්සාමි. එවමහං භික්ඛවෙ! නිමිත්තං අසමනුපස්සනෙතා ඛෙමප්පත්තො අභයප්පත්තො වෙසාරජ්ජප්පත්තො විහරාමි. ඛීණාසවස්ස තෙ පටිජානතො ඉමෙ ආසවා අපරික්ඛීණාති තත්‍ර වත මං—පෙ—යෙ ඛො පන තෙ අන්තරායිකා ධම්මා වුත්තා භගවතා තෙ පටිසෙවතො නාලං අන්තරායාති තත්‍ර වත මං-පෙ-යස්සඛො පන තෙ අත්ථාය ධම්මො දෙසිතො සො න නීයාති තක්කරස්ස සම්මාදුක්ඛක්ඛයායාති. තත්‍ර වත මං සමණෙ වා බ්‍රාහ්මණෙ වා දෙවො වා මාරො වා බ්‍රහ්මා වා කොචි ලොකස්මිං සහධම්මෙන පටිචොදෙස්සතීති නිමිත්තමෙතං භික්ඛවෙ! න සමනුපස්සාමි, එතමහං භික්ඛවෙ! නිමිත්තං අසමනුපස්සනෙතා ඛෙමප්පත්තො අභයප්පත්තො වෙසාරජ්ජප්පත්තො විහරාමි" ති. එවං උත්තමං වෙසාරජ්ජප්පත්තං ආසභීං වාචං අභිභවිත්වා නාගතං මධුරධම්මදෙසනං වදනෙතා සිවඤ්ඤාණං දීපයිතුං සම්පත්තොති. එවමස්ස දෙසනාමහත්තතං දස්සෙත්වා ඉදානි "එවංවිධධම්මදෙසනා සබ්බඤ්ඤුත්තමෙ සබ්බඤ්ඤුනඤ්ඤමපි සො මහාපුරිසො දෙවොවා මාරොවා බ්‍රහ්මාවා කොචිසියාලොකස්මි" නති කඞ්ඛන්තානං අයං සොති දස්සෙතුං ආහ:—

සො භගවතෙවං සක්‍යසුතො මුනිවරෙ,
සබ්බස්ස ලොකස්ස පදීපභූතා,
අත්තානුවත්තන සවණ්ණිතමහා
සම්භවයි [illegible] බලානුභෙකති.

තත්ථ සොති සො එවං විධො මහාපුරිසො භගවතෙවාති ගොතමන නොතමෙ. සක්‍යසුතොති සක්‍යවංසසඞ්ඛාතා සුධොදන මහාරඤ්ඤුපුත්තෙනාමහාමායාදෙවියාකුච්ඡිතොපසුතො. තස්ස තථා උපපන්නභාවං සකලජම්බුදීපවාසිනො මනුස්සාවෙව සකලදසසහස්ස චක්කවාළවාසිනො දෙවබ්‍රහ්මානොච ජානන්ති. සො තථාජාතො නිණ්ණං උත්තං අනුච්ඡවිකෙසු තීසු පාසාදෙසු වත්තාළීසනාටකිත්ති

සඟසෙඨි පරිවුතෝ පරිවාරියමානෝ යසොධරාදේවියා රාහුලනාම කෝ පුත්තෝ පටිලද්ධෝ ජිණ්ණාදිමත්තපබ්බජිතසඞ්ඛාතානි චත්තාරි නිමිත්තානි දිස්වා නික්ඛමිත්වා පබ්බජිත්වා ඡබ්බස්සානි පධානං කත්වා විසාඛපුණ්ණමදිවසෙ සුජාතාය සෙට්ඨිධීතාය දින්නපායාසං භුඤ්ජිත්වා අස්සත්ථබොධිමූලෙ සබ්බඤ්ඤුතං පත්තෝ මුනිසෙට්ඨෝ ජාතෝ. සෝ එවං මුනිසෙට්ඨෝ හුත්වා සබ්බස්ස ලොකස්ස පදීපභූතෝ සත්තසඞ්ඛාරඔකාස ලොකස්ස ජලමානදීපරුක්ඛොවිය ඨිතෝ. යොහි එකං චක්කවාළං දීපකපල්ලං කත්වා මහාසමුද්දෝදකං තෙලං කත්වා සිනෙරුං වට්ටිං කත්වා දීපං උජ්ජාලෙය්‍ය, සොපි එකමෙව චක්කවාළං ඔභාසෙය්‍ය. න එකස්සාපි සත්තස්ස මොහන්ධකාරං විධමෙය්‍ය. අයම්පන මහාපුරිසෝ එකපල්ලඞ්ක නිසිනෙනාව නිසභස්සීමහාසහස්සිලොකධාතුම්පි එකාලොකං කත්වා විවිධපාටිහාරියානි දස්සෙත්වා ධම්මං දෙසෙන්තෝ සත්තසන්තානගතමොහන්ධකාරවිද්ධංසනසමත්ථෝ යෙව. තස්මා න ඨාරූපාය වතුසච්චදෙසනාය අනන්තසත්තෙ භවබන්ධනම්හා භවෙසු තණ්හාබන්ධනතෝ මොචෙසි. කස්මා? කිම්පෙක්ඛමානොති? තෙසං සන්තිකා න කිඤ්චි සක්කාරගරුකාරාදීනි අපෙක්ඛමානෝ කෙවලං කාරුඤ්ඤබලා දුක්ඛාභිභූතානං අනාථභාවදස්සනෙන "කථම්මෙ සත්තෙ දුක්ඛතෝ ච දුක්ඛහෙතුතෝ ච මොචෙය්‍ය"නති? එවං උප්පන්නකරුණාබලෙන මොචෙසීති අත්ථෝ.

යෙ සංසාරෙ සුදුක්ඛං අමනමිඛජං සබ්බසත්තා දයාය
ඔඝං දුස්සඤ්ඤිලං කමලසලිලතා සාධුනිබ්බාපණෙනා;
බුද්ධා බොධිඤ්චපත්තා සකලනිඛයිපත්තසබ්බඤ්ඤුභාවං
නෙත්වා සත්තං නිබ්බාණං පමුදිතමනසා සබ්බකාලං නමාමි.

ඉති සාධුජනානන්දනත්ථාය ජිනාලඞ්කාරෙ අසාධාරණඤ්ඤුණවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

එවං භගවතෝ අනඤ්ඤසාධාරණං සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤුණං වණ්ණෙත්වා තස්ස උපපත්තිහෙතුං වණ්ණෙතුකාමෝ කථෙතුකම්‍යතාපුච්ඡාවසෙන පුච්ඡනෙනා ආහ:—

වදෙථ තස්සීධ අනඤ්ඤසාධාරණං ගුණං
න තෙන තුල්‍යා පරමොව ව්‍යජ්ජති,
කිං තං ගුණං තංසදිසෙන දින්නං?
සඤං කතං කිනහු? අධිච්ච ලබ්භං?

තස්සසෝ ඉමස්මිං ලොකෙ ජාතස්ස තස්ස මහාපුරිසස්ස අනප්පකං ගුණං වදෙථ. තස්ස ගුණං කථෙන්තානං මුඛං නපපහොති. තං ගණ්හාම තාවදෙව තෙන සමො වා උත්තමො වා නත්ථීති. එවං සන්තෙපි තං පුච්ඡාම:—කිං තං තාදිසං බුඩගුණං සදිසෙන බුඩ්ඩෙන වා දින්නං? උදාහු අත්තනො බාහුබලෙන කතං? කිණාතු? තවානුමතිං පුච්ඡාම. අධිච්චලඞ්ඛං?යථාසමාහවෙන ලභි? සබ්බෙ බුද්ධගුණා එකතො. හුත්වා විචරමානා යථාසමාහවෙන තං දිස්වා තස්මිං ආවිසිංසු?කිං කාරණෙනෙව ලඞ්ඝනති? පුච්ඡති.එවංපුච්ඡිතමත්ථං විස්සජ්ජෙන්තො ආහ: -

නාධිච්චලඞ්ඛං න ච පුබ්බබුඩා
බ්‍රහ්මාදිනං සම්මුතියා බහූනං,
සඞ්කප්පනෙනෙව අනුපමෙන
ඤාණාදිනා ලඞ්ඝිදං විජඤං.

තත්ථ නාධිච්චලඞ්ඛනති නෙව අකාරණෙන.යථාසමාහවෙනලඞ්ඛං. න ච පුබ්බබුඩාති පුබ්බබුඩතොපි න ලඞ්ඛං. අථ වා බ්‍රහ්මාදිනං බහූනං සම්මුතියාපි න ලඞ්ඛං. නහි මහාසම්මතරඤ්ඤා විය බහූ මනුස්සා දෙවබ්‍රහ්මානො එකජ්ඣං සන්නිපතිත්වා " අයං අම්හාකං බුඩ්ඩො හුත්වා ඔවාදානුසාසනිං කරොතූ"ති බුඩසම්මුතිංඅදංසු. සඞ්කප්පනෙනෙව වාති අත්තනායෙව කත්තෙන සාධිතෙන අනුපමෙනාති උපමානිකත්තෙන ඤාණාදිනාති සමතිංසපාරමිතාපුඤ්ඤෙන. තෙසං පුඤ්ඤානං ඵලභූතං ඉදං බුඩත්තං බුඩගුණං බුඩානුභාවං දසබලචතුවෙසාරජ්ජාදිඅනඤ්ඤසාධාරණගුණං ලභීති අත්ථො. එත්ථාහ:—" බුඩ්ඩො සොභගවා සයම්භූ අනාචරියකො පුබ්බෙ අනනුස්සුතෙසු ධම්මෙසු සාමං සච්චානි අභිසම්බුජ්ඣි. තත්ථ ච සබ්බඤ්ඤුතං පත්තො බලෙසු ච වසීභාවනන්ති බුඩ්ඩො"ති වුත්තං. යො හි අඤ්ඤං ඝරං දිස්වා වා සුත්වා වා " මයාපි එවරූපං ඝරං කාතුං වට්ටතී"ති අත්තනො ඝරං කරොති. තථා රථං සකටං කුරුමානො පුබ්බෙ රථං සකටං දිස්වා වා සුත්වා වා කරොති. අදිස්වා අසුත්වා කිඤ්චි සිප්පං කම්මං වා කාතුං න සක්කා. පගෙව එවං මහානුභාවං බුඩභාවං." ඉමාය පටිපත්තියා එවරූපං බුඩානුභාවං ලභිස්සාමි"ති කථං තෙන ඤාතන්ති? සච්චමෙතං කාරණං. කාරණමපනෙත්ථ අත්ථි. යො හි පුබ්බෙ ඝරං දිස්වා " එවරූපං ඝරං අහමපි කරිස්සාමි"ති දාරුසම්භාරාදීනි සම්පාදෙති?තස්ස සබ්බසම්භාරෙ සමොධාන පුනඝරාවලොකනෙන පඤ්ඤා ජනං නත්ථි. පුබ්බෙ දිට්ඨනියාමෙන ඝරං කරොති. තථාරථසකටාදීනි.එවමයම්පි කිඤ්චාපි ඉමස්මිං බුඩභූතඨානෙව අදිඨං අසුතං පුරිමාසු

ජානීසු බුද්ධෙ1දිසවා අකාසි. නො අදිසවා. තෙසං ධම්මං සුත්වාව අකාසි, නො අසුත්වා. තසමා සො යදා පුබ්බබුද්ධෙ දිසවා තදත්ථාය පටිපජ්ජි. තං දසෙසන්තො බුද්ධරක්ඛිතාචරියො ආහ:—

ඉච්ඡතා මතුත්තාං ගි අත්ථාභිඤ්ඤානං
සතං සහස්සං නාධිකානමට්ඨකෙ,
කප්පෙ අතීතම්හි සුමෙධතාපසො
වෙහාසසා ගච්ඡති ඉද්ධියා තදා.

දිපඞ්කරා නාම ජිනා සසෙඛ්සා
රම්මං පුරං ආති විරොචමානො,
මනුස්සදෙවෙහි පූජීයමානා
සහස්සරංසීව නභුග්ගමා නමෙ.

තස්සාපුරිසං කාතුමිච්ඡුස්සාහානං
බුද්ධාති සුත්වා සුමනා පතීතා,
මග්ගඤ්ච දෙහම්පතමස්ස දත්වා
බුද්ධා අහං 2හෙස්සමනාගතම්හි.

තස්මිංඤ්ඤණෙ නාගපුරං කමන්ති පඞ්ඛ
කතොහන සෙතුං සති සො සදෙහං,
බුද්ධො අහං ගච්ඡතු පිට්ඨියා මම
බොධිං සමෙ හෙස්සති මෙ අනාගතෙ.

උස්සීසකස්සාථ ජිනොති තස්ස
අජ්ඣාසයං ඔජකති මස්සනාගතෙ,
සුත්වා විහාසාති අසෙසතොති
බුද්ධො අහං හෙස්සති නාගහෙත්තු.

සුත්වාන පත්තෙතාවිකතාභිසෙකං
ලබ්භංව බොධිං සමනුස්සරන්තො,
පූජෙත්ව යාතෙ මුනිදෙවමානුසෙ
උඤ්ඤා සො සම්මති පාරමීදස.

දළ්හං ගහෙත්වා සමතිංස පාරමී
සිඛාප්පත්තෙසුඛුස්ස ජිනස්ස සන්තිකෙ,
කාතුං සමත්ථොපි භවස්ස පාරං
සත්තෙහසු කාරුඤ්ඤදිවසා 3 භවං ගතො.

---

1 පුබ්බබුද්ධෙ—ම්රම්ම 2 අහම්පස්ස—ලංකා 3 කාරුඤ්ඤබලා—මරම්ම

තත්ථ **ඉතො**ති ඉමම්හා මහාභද්දකප්පා. **චතුන්නං ගි අසංඛ්‍යාන**න්ති එත්ථ හි ඉති තථාගීති වුත්තසමත්තනෙ. **චතුන්නන්නං** බුද්ධන්ත රවසෙන චතුබ්බිධානං. **අසංඛ්‍යානන**න්ති ගණ්නපථමතීතානං. ඉධ අසංඛ්‍යයසද්දෙ, අපරිමෙය්‍යෙ වත්තති. තෙනාහ දීපඞ්කරො භගවා:- "අපරිමෙය්‍යෙ ඉතො කප්පෙ බුද්ධො ලොකෙ භවිස්සතී"ති. තථා අපරි මෙය්‍යෙ සති චතුන්නන්නං ගණ්නපරිච්ඡෙදෙ කථං ආගතොති.? බුද්ධ න්තරවසෙන. තථාහි දීපඞ්කරකොණ්ඩඤ්ඤානමන්තරෙ එකමසංඛෙය්‍යං. කොණ්ඩඤ්ඤමඟලානමන්තරෙ එකමසංඛෙය්‍යං. සොභිතසු නොමදස්සීනමන්තරෙ එකමසංඛෙය්‍යං. නාරදපදුමුත්තරානමන්ත රෙ එකමසංඛෙය්‍යන්ති එවං බුද්ධන්තරවසෙන චතුබ්බිධානං. **ඉමස්මා** **කප්පා**ති උපරි ආදිමහීති අත්ථො. **කප්පෙ අතීතෙ**ති අතීතෙ කප්පස තසහස්සාධිකානං චතුන්නං අසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යානං ආදිභූතෙ චතුබ්බුධනිසෙ විතෙ කප්පෙ. **සුමෙධතාපසොති** තස්ස නාමං. **චරිතාසයොති** ආකා සතො. **ඉද්ධිඤාණචරිතන්ති** යදා දීපඞ්කරො භගවා රම්මනාගරහා මිං මඟ්ගං පටිපන්නොතා? තදුභතිඅත්ථො. **දීපඞ්කරොතාමජිනොති** තස්මිං ඛො පන කප්පෙ තණ්හඞ්කරො—මෙධඞ්කරො—සරණඞ්කරොති ඉ මෙසං තිණ්ණං බුද්ධානං අවවයෙන දීපඞ්කරොනාම සම්මාසම්බුද්ධො. කප්පසතසහස්සාධිකානි සොළසඅසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යානි පාරමියො පූරෙත්වා. මනුස්සානං වස්සසතසහස්සායුකකාලෙ අමරවතීනාමනගරෙ සුදෙව රාජානමපටිච්ච සුමෙධාදෙවියා කුච්ඡිතො පසුතො දසවස්සසහස්සානි රජ්ජං කාරෙත්වා පදුමවතීදෙවියා උපභක්ඛිතාමෙ පුත්තෙන පටිල ඛෙ චත්තාරි පුබ්බනිමිත්තානි දිස්වා හත්ථියානෙන මහතාපරිවාරෙන ගන්ත්වා සුනන්දාරාමෙ පුරිසකොටියා සද්ධිං පබ්බජිත්වා දසමාසෙ පධා නචරියං කත්වා පිපඵලිබොධිරුක්ඛමූලෙ සම්මාසම්බොධිමප්පත්වා සුන න්දාරාමෙ ධම්මචක්කමපවත්තෙත්වා පවත්තවරධම්මචක්කෙකා ජනපද චාරිකං චරන්තො අනුක්කමෙන රම්මනගරමප්පත්වා සුදස්සනමහාවිහා රෙ පටිවසති. තදායං සුමෙධතාපසො අමරවතීනගරෙ අමිතභොගෙ බ්‍රාහ්මණකුලෙ ජාතො සුමෙධොනාම බ්‍රාහ්මණකුමාරො හුත්වා වෙද තත්තයපාරගූ මාතාපිතූනං අච්චයෙන ධනවිලොකනං කත්වා පුඤ්ඤූ නි කරොන්තො අගාරං අජ්ඣාවසති. තෙනවුත්තං කපිලවත්ථුනග රෙ නිග්‍රොධාරාමෙ සත්ථුසමාගමෙ ආකාසෙ රතනචඞ්කමං මාපෙත්වා. යමකපාටිහාරියං කරොන්තෙන භගවතා:—

"නගරෙ අමරවතියා සුමෙධො නාම බ්‍රාහ්මණො,
අනෙකකොටිසන්නිචයො පහූතධනධඤ්ඤවා.

අජ්ඣායකො මන්තධරො තිණ්ණං වෙදානපාරගූ,
ලක්ඛණෙ ඉතිහාසෙ ච සධමෙම පාරමිංගතො.

රහොගතෝ නිසීදිත්වා එවං චින්තෙසහං තදා,
දුක්ඛෝ පුනබ්භවෝ නාම සරීරස්ස ච භෙදනං.

ජාතිධම්මෝ ජරාධම්මෝ ව්‍යාධිධම්මෝ චහං තදා,
අජරං අමරං ඛෙමං පරියෙසිස්සාමි නිබ්බුතිං.

යන්නූනිමං පූතිකායං නානාකුණපපූරිතං,
ඡඩ්ඩයිත්වාන ගවෙජ්ඣං අනපෙක්ඛෝ අනත්තිකෝ.

අත්ථිහෙතිති සෝ මඤ්ඤා න සෝ සක්කා නහෙතුයෙ,
පරියෙසිස්සාමි තං මඤ්ඤං භවතෝ පරිමුත්තියා.

යථාපි දුක්ඛෝ විජ්ජන්තෙ සුඛං නාමපි විජ්ජති,
එවං භවෙ විජ්ජමානෙ විභවොපි ඉච්ඡිතබ්බකෝ.

යථාපි උණ්හෝ විජ්ජන්තෙ අපරං විජ්ජති සීතලං,
එවං තිවිධග්ගි විජ්ජන්තෙ නිබ්බානං ඉච්ඡිතබ්බකං.

යථාපි පාපෙ විජ්ජන්තෙ කල්‍යාණම්පි විජ්ජති,
එවමෙව ජාති විජ්ජන්තෙ අජාතිම්පි ඉච්ඡිතබ්බකං,

යථා ගූථගතෝ පොසෝ1 තළාකං දිස්වාන පූරිතං.
න ගවෙසති තංතළාකං න දොසෝ තළාකස්ස සෝ.

එවං කිලෙසමලධොවෙ විජ්ජන්තෙ අමතන්තළෙ.
න ගවෙසති තං තළාකං න දොසෝ අමතන්තළෙ.

යථා අරිහි පරිරුද්ධෝ විජ්ජන්තෙ ගමනම්පථෙ *
න පලායති සෝ පුරිසෝ නා දොසෝ අස්සාසස්ස සෝ.

එවං කිලෙ සපරිරුද්ධෙ විජ්ජමානෙ සිවෙ පථෙ,
න ගවෙසති තං මඤ්ඤං න දොසෝ සිවමස්සසෙ.

යථාපි ව්‍යාධිතෝ පොසෝ විජ්ජමානෙ තිකිච්ඡකෙ,
න තිකිච්ඡාපෙති තං ව්‍යාධිං න සෝ දොසෝ තිකිච්ඡකෙ.

එවං කිලෙසව්‍යාධිහි දුක්ඛිතෝ පතිපීළිතෝ,
න ගවෙසති තමාචරියං න සෝ දොසෝ විනායකෙ.

යථාපි කුණපං පුරිසෝ කණ්ඨෙ බද්ධං ජිගුච්ඡිය,
මොචයිත්වාන ගවෙජ්ඣ සුඛී සෙරී සයං වසි.

---

1 'පූරිසෝ' කත්ථචි

* "ගමනම්පථෙති ගමනූපථෙ—ඡන්දමවිනාසඤ්ච අනුස්සාරාගමං කත්වාවුත්තනන්ති—බුඩවංසඨකථා.

තථෙවිමං පූතිකායං නානාකුණපපූරිතං,
ජිඞ්ඝිච්ඡිකාය ගවේසියසං අනපෙක්ඛා අනත්ථිකා.

යථා උච්චාරධානම්හි කිමිසා නරනාරියෝ,
ජිඞ්ඝිච්ඡිකාය ගවේසියසුං? අනපෙක්ඛා අනත්ථිකා.

එවමෙවාහං ඉමං කායං නානාකුණප පූරිතං,
ජිඞ්ඝිච්ඡිකාය ගවේසිසසං වචනං කත්වා යථාකුටිං.

යථාපි ජජ්ජරං නාවං පළුගහං උදකගාහිනිං 1
සාමී ඡඩ්ඪෙත්වා ගච්ඡතෙති අනපෙක්ඛා අනත්ථිකා.

එවමෙවාහං ඉමං කායං නවච්ඡිද්දං ධුවසසවං,
ජිඞ්ඝිච්ඡිකාය ගවේසිසසං ජීණණං නාවංව සාමිකා.

යථාපි පුරිසෝ වොරෙහි ගච්ඡතෙතා භණ්ඩමාදිය,
භණ්ඩවෙජ්දභයං දිසවා ජිඞ්ඝිච්ඡිකාය ගච්ඡති.

එවමෙව මයං කායෝ මහාවොරසමෝ විය,
පහායිමං ගමිසසාම කුසලවෙජ්දනාභයා'නි.

එවාහං චින්තයිත්වාන නෙකකොටිසතං ධනං,
නාථානාථානං දත්වාන හිමවන්තමුපාගමිං.

හිමවන්තසස අවිදූරෙ ධම්මකොනාම පබ්බතෝ,
අසසමෝ සුකතෝ මයහං පණණසාලා සුමාපිතා.

චඞ්කමං තත්ථ මාපෙසිං පඤ්චදෙසෙ විවජ්ජිතං,
අට්ඨගුණසමුපෙතං අභිඤ්ඤාබලමාහරිං.

සාටකා පජහිං තත්ථ නවදෙසමුපාගතං,
වාකචීරං නිවාසෙසිං වාදසගුණමුපාගතං.

අට්ඨදෙසසමාකිණණං පජහිං පණණසාලකං,
උපාගමිං රුක්ඛමූලං ගුණොදසහුපාගත'.

වාපිතං රොපිතං ධඤ්ඤං පජහිං නිරවසෙසතො,
අනෙකගුණසමපණණං පවත්තඵලමාදියිං.

තත්ථපධානං පදහිං නිසජ්ජඨානචඞ්කමෙ,
අඛණ්ඩසතරම්හි සත්තාහෙ අභිඤ්ඤාඵලපාපුණි'නති.

---

1 'උදකවාහිනිං'- කත්ථචි

තත්ථ පඤ්චවඞ්කඉණ්ඩෙසානාම:—ඛරවිසමතා—අනෙතාරුක්ඛතා—ගහනවජ්ජනතා—අතිසම්බාධතා—අතිවිසාලතාති ඉමෙ පඤ්ච අවත්ථගුණසමුපෙතනති "එවං සමාහිතෙ චිත්තෙ පරිසුඬෙ පරියොදෙතෙ අනඟනෙ විගතූපක්කිලෙසෙ මුදුභූතෙ කම්මනියෙ ඨිතෙ ආනෙඤ්ජප්පත්තෙතා"ති එවංවුත්තෙහි අට්ඨහි ගුණෙහියුත්තං. තාපසපබ්බජ්ජංහි පබ්බජිතානං සාටකසම්ං නවදෙසා:—සාටකස්ස මහග්ඝභාවො—පරපරිබ්බාහාවො— පරිභොගෙන ලහුං කිලිස්සනභාවො කිලිට්ඨෙ, ධොවිතබෙබාච පුනරඤ්ජිතබෙබා ච හොති—පරිභොගෙන ජීරණභාවො, ජීණස්ස පන තුන්නකරණං වා අඞ්ගලදානං වා කාතබ්බං හොති—පුනපරියෙසනායදුරහිසම්භවභාවො—තාපසපබ්බජ්ජාය අනනුච්ඡවිකභාවො—පච්චත්ථිකානං සාධාරණභාවො. යථා නං පච්චත්ථිකා න ගණ්හන්ති? එවං ඉගාපෙතබ්බං හොති—පරිදහතො විභූසණට්ඨානභාවො— ගහෙත්වා වරන්නස්ස මහිච්ඡභාවොති. වාකචීරන්ති මුඤ්ජාදීනං තීරහිරං කත්වා ගන්ථෙත්වා කතං වාකමයං චීරං, තස්මිං වාදසානිසංසා:—අප්පඝඤ්ඤතා—අපරායත්තතා— සහත්ථාකාතුංසක්කුණෙය්යතා—පරිභොගෙන සතිකං කිලිස්සති පරිභොගෙන ජීරණසිබ්බිතබ්බභාවො—චොරභයාභාවො—පරියෙසන්නස්ස සුඛෙන කරණභාවෙ—තාපසපබ්බජ්ජායසාරුප්පභාවො—සෙවමානස්ස විභූසණට්ඨානභාවො-චීවරපච්චයෙ අපච්චාසභාවො-පරිභොගෙසුඛභාවො-වාකූපපත්තියා සුලභභාවො—වාකචීරෙ නඤ්ඤෙපි අනපෙක්ඛභාවොති. අථ සුමෙධපණ්ඩිතො තත්ථ පණ්ණසාලායං විහරන්තො පච්චූසසමයෙ පච්චුට්ඨාය අත්තනො නික්ඛන්තකාරණං පච්චවෙක්ඛන්තො එවං කිර චින්තෙසි:—" අහමජ්ජ සුවණ්ණවලඤ්ජූපුරාදිසංසට්ඨනසදසම්මිස්සිතමධුරහසිතකපිතගෙහජනරමණීයංඋළාර විභවසොභිතං සුරවරභවනාකාරමගාරං ඛෙලපිණ්ඩං විය පහාය විවෙකාරාමතාය සබ්බජනපාපපවනං 1 තපොවනං පවිට්ඨාස්සම්. ඉධ පන මෙ පණ්ණසාලාය වාසො දුතියඅරාවාසො විය හොති. හන්දාහං රුක්ඛමූලෙ වසෙය්යන්ති" තෙන වුත්තං:—" අට්ඨදෙසසමාකිණ්ණං පජහිං පණ්ණසාලක"න්ති ආදි. අට්ඨදෙසා නාම මහාසම්භාරෙහි නිප්ඵාදනීයතා—තිණපණ්ණමත්තිකාදීහි නිච්චං පටිජග්ගනතා—සෙනාසනං නාම මහල්ලකස්ස පාපුණාති, අවෙලාය වුට්ඨාපියමානස්ස චිත්තෙකග්ගතා නහොතීති වුට්ඨාපනියභාවො—සීතුණ්හස්ස පටිඝාතෙන කායසුකුමාලකරණභාවො—ඉරං පවිවෙකෙන යං කිඤ්චි පාපං සක්කාකාතුන්ති ගරහපටිවිඤ්ඤත්තිකාරණභාවො-" මයඤ්හිද "න්ති සපරිග්ගහභාවො-සදුතියකවාසො- ඌකාමංකුණ්ඨරගොලිකාදීනංසාධාරණතාය

1 පාවනං— පවාහනං—කත්ථචි

බහුසාධාරණභාවොති ඉමේ අසී පණ්ණසාලාය දෙසා. රුක්ඛමූලේ දසගුණා නාම:— අපපසමාරම්භතා— උපගමනමත්තමෙවෙත්ථ. හොතීති සුලභානවජ්ජතා—අභිණ්හං තරුපණ්ණං 1 විකාරදස්සනෙන අනිච්චසඤ්ඤුප්පාදනතා— සෙනාසනමවෙක්ඛිතාභාවෝ— තත්ථ හි පාපං කරොන්තෙනා ලජ්ජිතබ්බං පාපකරණෙ රහාභාවෝ—පරිග්ගහකරණාභාවෝ—දෙවතානිසංසභාවසෝ—ඡන්නාපටික්ඛොපෝ—පරිභොගසුඛතා-රුක්ඛමූලසෙනාසනස්ස ගතගතට්ඨානෙ සුලභතාය අනපෙක්ඛභාවොති එවං පණ්ණසාලාය දොසෙ ච රුක්ඛමූලෙ ගුණෙ ච දිස්වා පණ්ණසාලං පහාය රුක්ඛමූලං උපගන්ත්වා අභිඤ්ඤාබලං පත්වා සුමෙධතාපසෙ සමාපත්තිසුඛෙන වීතිනාමෙන්තෙ සබ්බජනස්ස ඔභාසකරෙ මාරබලභයඛ්කරෙ සුණ්ණදීපඛ්කරෙ දීපඛ්කරෙ නාම සකලලොකසඛ්කරෙ දසබලෙ අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං පත්වා චතූහි ඛීණාසවසතසහස්සෙහි පරිවුතෙ අනුපුබ්බෙන චාරිකං චරමානෙ පරමරම්මං රම්මං නාම නගරං පත්වා සුදස්සනමහාවිහාරෙ පටිවසති. රම්මනගරවාසිනොපි ඛො පුප්ඵගන්ධාදිහත්ථා සුදස්සනමහාවිහාරං ගන්ත්වා දසබලං වන්දිත්වා පූජෙත්වා සත්ථානඤ්ච නිමන්තෙත්වා පුන දිවසෙ මහාජනානංසඤ්ඤාසුදස්සනමහාවිහාරතොයාවරම්මනගරං තාව මග්ගං අලං කරොන්ති. තස්මිං ඛණෙ සො සුමෙධපණ්ඩිතොපි කෙනචි දෙව කරණීයෙන ආකාසෙන ගච්ඡන්තො තෙ හත්ථපහථෙ මහාජනෙ මනතා උස්සාහෙන මග්ගං සොධෙන්තෙ ච අලඞ්කරොන්තෙ ච දිස්වා චින්තෙසි. ‘‘නයිමෙ රාජානමත්ථාය එවං කරොන්ති. භවිතබ්බමෙත්ථ කාරණෙනා’’ති ආකාසා ඔතරිත්වා තෙ මනුස්සෙ පුච්ඡි. ‘‘කස්ස පන තුම්හෙ මග්ගං සොධෙථා?’’ති. තෙ ආහංසු:— ‘හන්ද! සුමෙධ! කිං තුම්හෙ න ජානාථ? දීපඞ්කරො නාම සම්මාසම්බුද්ධො අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං පත්වා පවත්තවරධම්මචක්කා ජනපදචාරිකං චරන්තා අනුක්කමෙන අම්හාකං නගරං පත්වා සුදස්සනමහාවිහාරෙ පටිවසති. මයං තං භගවන්තං නිමන්තයිම්හ. තස්සෙතං බුද්ධස්ස භගවතො ආගමනමග්ගං සොධෙමා’’ති. තතො තං සුත්වා සුමෙධතාපසො චින්තෙසි:— ‘‘බුද්ධොති ඛො පනෙස සොසොපි දුල්ලභො ලොකස්මිං. පත්තෙව බුද්ධුප්පාදං, තෙනාහි මයාපි ඉමෙහි මනුස්සෙහි සද්ධිං දසබලස්ස ආගමනමග්ගං සොධෙතුං වට්ටතී’’ති චින්තෙත්වා සොතෙ මනුස්සෙ ආහ:— ‘‘සචෙ තුම්හෙ මං මග්ගං බුද්ධස්ස භගවතො සොධෙථ? මයාපි එකා ඔකාසං 2 දෙථ. අහම්පි තුම්හෙහි සද්ධිං බුද්ධස්සමග්ගං සොධෙමී’’ති. එවං වුත්තෙ තෙ සාධූති සම්පටිච්ඡිත්වා ‘‘අයං සුමෙධපණ්ඩිතො මහිද්ධිකො මහානුභාවෝ’’ති ජානන්තා

1 තරුණපණ්ණං-කත්ථචි 2 ඔකාසං—වරම්ම

දුබ්බිඤ්ඤාධං උදකඤ්ච අනිවිද්ධපුබ්බං එකං ඔකාසං සල්ලක්ඛෙත්වා "ඉමං ඔකාසං තුම්හෙ සොධෙථ අලඞ්කරොථා"ති අදංසු:1- අථ සුමෙධපණ්ඩිතො බුද්ධාරම්මණං පීතිං උප්පාදෙත්වා චින්තෙසි. "අහං පනිමං ඔකාසං ඉද්ධියා පරමදස්සනීයං කාතුං පහොමි එවංකතො පන න මං පරිනොතෙති. අජ්ජ පන මයා කායවෙය්යාවච්චං කාතුං වට්ටතී"ති පංසුං ආහරිත්වා තං පදෙසං පූරෙති. තස්ස පන තස්මිං පදෙසෙ අසොධිතෙ එපකතෙයෙව මනුස්සා භගවතො කාලං ආරොචෙසුං. අථ දීපඞ්කරො භගවා, "සසඞ්ඝා"ති වතුබ්බිණාසව සතසහස්සෙහි පරිවුතො මනුස්සදෙවෙහි අභිපූජියමානො නභෙ ආකාසෙ සහස්සරංසී භානුමා විය විරොචමානො රම්මං පුරං යාතීති සම්බන්ධො අථ සුමෙධතාපසො තං භගවන්තං අනොපමාය බුද්ධසිරියා සකලං ලොකධාතුං එකාලොකං කුරුමානං යුගන්ධරකුවජ්ජං ඔභාසයමානං තරුණසුරියංච්ච ආගච්ඡන්තං දිස්වා පීතිසාගරෙ නිමුජ්ජිත්වා "අජ්ජ මයා දසබලස්ස ජීවිතපරිච්චාගං කාතුං වට්ටතීති. මා ච භගවා කළලෙ අක්කමි. මණිමයඵලකසෙතුං අක්කමන්තො විය සඞ්ඝතුනිබ්බිණාසවසතසහස්සෙහි මම පිට්ඨිං අක්කමන්තො ගච්ඡතු. සවෙ අහම්පි අනාගතෙ එවරූපො බුද්ධො භවෙය්‍ය"න්ති චින්තෙසි. තෙන වුත්තං:— **තස්සාසද්ධම්මං කාතුමුග්ගහාහනන්ති** ආදි. **තස්ස** භගවතො ආගමනමග්ගං සමං කාතුං උස්සහන්තානං මනුස්සානං වචනං සුත්වා **සුමනොති** සොමනස්සපපත්තෙනා **පහට්ඨොති** බුද්ධාරම්මණාය පීතියා ඵුටසරීරෙ 2 **අජ්ජාති** ඉදානි. **මම දෙහන්ති** මයහං සරීරං. **ඉමස්ස** ආගච්ඡන්තස්ස භගවතො **දත්වාති** පූජෙත්වා ජීවිතපරිච්චාගංකත්වා බුද්ධාඅහ මහස්සම්මා ගච්ඡ නදිම්සානි අහම්පි අනාගතෙ එදිසෙ බුද්ධෙ භවෙය්‍යන්ති" චින්තෙසි. එවං චින්තෙත්වා කෙසෙ මුඤ්චිත්වා අජිනජටාවාකචීරානි කාලවණ්ණකලලෙ පක්ඛිපිත්වා තත්ථෙව කලලපිට්ඨෙ නිපජ්ජි. තෙන වුත්තං:— **යස්මිඤ්ච සමයෙ කඳරකමහිපං කෙති** ආදි. තස්මිං මග්ගෙ එකස්මිං කඳරෙ උදකසමහිනොත පඞ්කචාටෙ. **කත්වාන මඤ්ඤෙ සෙතුංඤ්ඤි** සොඤ්ඤදහන්තිසො සුමෙධපණ්ඩිතො **සදෙහංඅත්තනො සරීරංසෙතුංකත්වාසයි.** කිමපෙක්ඛමානොත? බුද්ධි, **සදෙව මහස්සති මෙ අත්තානන්ති.** එතදත්ථායාති අධිප්පායො. තතො සුමෙධපණ්ඩිතා කලලපිට්ඨෙ නිපන්නෙනා එවං චින්තෙසි.-සවෙ අහං ඉමෙස්ස්‍යං එතෙව භගවතො ධම්මං සුත්වා ධම්මන්නාවං ආරුහිත්වා සබ්බකිලෙසෙ ඛාපෙත්වා පබ්බජිත්වා සංඝත්තවකො හුත්වා රම්මනගරං පවිසෙය්‍යං. තමෙම අනච්ඡරියං, අසඤ්ඤතකවෙසෙන පන මෙ කිලොසෙ ඛාපෙත්වා නිබ්බානපපත්තියා කිච්චං නත්ථි. යනන්නූනාහං

1 ආකංසු—මරම්ම 2 පූරිතසරීරෙ—මරම්ම

දීපංකරදසබලෝ විය පරමාභිසම්බොධිං පත්වා ධම්මනාවං ආරුහිත්වා. මහාජනං සංසාරසාගරා උත්තාරෙත්වා පච්ඡා පරිනිබ්බායෙය්‍යං ඉදං මෙ පතිරූප"න්ති.

"මනුස්සත්තං ලිඞ්ගසම්පත්ති හෙතු සත්ථාරදස්සනං,
පබ්බජ්ජා ගුණසම්පත්ති අධිකාරෝ ච ඡන්දතා,
අට්ඨධම්මසමොධානා අභිනීහාරෝ සම්ජායති"ති.

වුත්තඅට්ඨධම්මෙ සමොධානෙත්වා බුද්ධභාවාය අභිනීහාරං කත්වා. නිපජ්ජි. තෙන වුත්තං:—

"පථවියං නිපන්නස්ස එවං මෙ ආසි චෙතසෝ,
ඉච්ඡමානෝ අහං අජ්ජ කිලෙසෙ ඣාපයෙ මම.

කිමෙම අඤ්ඤතවෙසෙන ධම්මං සච්ඡිකතෙනිධ?
සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං පාපුණිත්වා බුද්ධෝ හෙස්සං සදෙවකෙ.

කිමෙම එකෙන නිණ්ණෙන පුරිසෙන ථාමදස්සිනා,
සබ්බඤ්ඤුතං පාපුණිත්වා සන්තාරෙස්සං සදෙවකෙ.

ඉමිනා මෙ අධිකාරෙන කතෙන පුරිසුත්තමෙ,
සබ්බඤ්ඤුතං පාපුණාම් තාරෙමි ජනතං බහුං.

සංසාරමසාතං ඡින්දිත්වා විධංසෙත්වා තයෝ භවෙ,
ධම්මනාවං සමාරුය්හ සන්තාරෙස්සං සදෙවකෙ"ති.

දීපඞ්කරොපි භගවා ආගන්ත්වා සුමෙධපණ්ඩිතස්ස සීසභාගෙ ඨත්වා ව්‍යාකරණමකාසි. තෙන වුත්තං:— **උස්සීසක—පෙ—නාගතෙසූති තත්ථ අනාගතෙසූති** බහුවචනං කාලස්ස අපරිමෙය්‍යතං දස්සෙති. දීපඞ්කරොපි භගවා අසෙසතො ව්‍යාකරොන්තො ආහ:—

"දීපඞ්කරෝ ලොකවිදූ ආහුතීනං පටිග්ගහෝ,
උස්සීසකෙ මං ඨත්වාන ඉදං වචනමබ්‍රවී.

පස්සථ ඉමං තාපසං ජටිලං උග්ගතාපනං,
අපරිමෙය්‍යෙ ඉතො කප්පෙ බුද්ධෝ ලොකෙ භවිස්සති.

අහු කපිලවහයා රම්මා නික්ඛම්ම තථාගතෝ,
පධානං පදහිත්වාන කත්වා දුක්කරකාරියං. 1

අජපාලරුක්ඛමූලස්මිං නිසීදිත්වා තථාගතෝ,
තත්ථ පායාසමග්ඝයා නෙරඤ්ජරමුපෙහිති.

---

1 කාරිකා—කත්ථචි

නෙරඤ්ජරාය තීරෙ පායාසං ආදාය සෝ ජිනෝ,
පටියත්තවරමගෙහන බොධිමූලමහි එහිති.

තතෝ පදක්ඛිණං කත්වා බොධිමණ්ඩං අනුත්තරෝ,
අස්සත්ථරුක්ඛමූලමහි බුජ්ඣිස්සති මහායසෝ.

ඉමස්ස ජනිකා මාතා මායා නාම භවිස්සති,
පිතා සුඩොදනෝ නාම අයං හෙස්සති ගොතමෝ.

අනාසවා විතරාගා සන්තචිත්තා සමාහිතා,
කොලිතෝ උපතිස්සෝ ච අග්ගා හෙස්සන්ති සාවකා.
ආනන්දෝ නාමුපඨා කෝ උපට්ඨිස්සති තං ජිනං,

බෙමා උප්පලවණ්ණා ච අග්ගා හෙස්සන්ති සාවිකා,
බොධි තස්ස භගවතෝ අස්සත්ථොති පවුච්චතී"ති.

එවං උස්සිඤ්චිතොව දසබලෝ ව්‍යාකරිත්වා ථොමෙත්වා අඤ්ජලිං පුප්ඵමුට්ඨිඤ්ච පූජෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා පක්කාමි. තෙපි චතුසත්ත සහස්සඛීණාසවා බොධිසත්තං පුප්ඵෙහි ච ගන්ධෙහි ච පූජෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා පක්කාමිංසු. දෙවමනුස්සා ච "සුමේධතාපසෝ කිර බුද්ධෝ භවිස්සතී"ති හට්ඨතුට්ඨා අපරිමාණානි පුඤ්ඤවිධානානි කත්වා චත්තිංසාපුබ්බනිමිත්තානි දිස්වා බත්තිංසපුබ්බනිමිත්තානි කිත්තෙත්වා අභිත්ථවිත්වා පක්කාමිංසු. තතෝ සුමේධපණ්ඩිතෝ දීපඞ්කරස්ස භගවතෝ ච දසසහස්ස චක්කවාළවාසිදෙවබ්‍රහ්මානඤ්ච ව්‍යාකරණවචනං සුත්වා පීතිසාගරෙ නිමුග්ගෝ පඤ්චවණ්ණාය පීතියා නිරන්තරඵුට්ඨසරීරෝ අමතෙන අභිසිත්තාගතෙත්තා විය හට්ඨතුට්ඨා විය බුඩරජ්ජං මඤ්ඤමානෝ "අජ්ජ චුඩ්ඩරජ්ජං ගණ්හිස්සාමී"ති අතිවිය සඤ්ජාතුස්සාහෝ කල්ලතෝ වුට්ඨාය පුප්ඵරාසිම්හකෙ පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා නිසින්නෝ බුද්ධකාරකධම්මෙ ගවෙසි. තෙනාහ ආචරියෝ:—**සුත්වාන පඤ්චතාව මකාසි** ඉසකානනි ආදිං. තත්ථ **උක්කාය සෝ සම්මසි පාරමිදඤ්ච** සෝ සයනතෝ වුට්ඨාය විනෙන්තෝ:—"බුද්ධා නාම අමොඝවචනා. නත්ථි බුද්ධානං කථාය අඤ්ඤථත්තං. යථා නි ආකාසෙ ඛිත්තස්ස ලඛ්ඩුනෝ පතනං ජානාසි මරණාධුවා? අවස්සමහාවී? එවමෙව බුද්ධානං වචනං නාම ධුවං. අවස්සමහාවි. අමෙ ඝං. **අඛාහං බුද්ධෝ භවිස්සාමී**"ති. කෙ පනෙතෙ බුද්ධභාවසාධකා ධම්මා? තෙ ගවෙසිස්සාමීති ගවෙසනෙනා දානා දයෝ අදාස. තෙන්ෘවුත්තං:—

"දානඤ්චබුඩ්ඨකරෙ ධම්මෙ විචිනාමි ඉතොචිතෝ,
උඩං අධෝ දසදිසා යාවතා ධම්මධාතුයා

විචිනන්තෝ තදා දක්ඛිං පඨමං දානපාරමිං,
පුබ්බකෙහි මහෙසීහි අනුචිණ්ණං මහාපථං.

ඉමං තුවං පඨමං තාව දළ්හං කත්වා සමාදිය,
දානපාරමිතං ගච්ඡ යදි බොධිං පත්තුමිච්ඡසි.

යථාපි කුම්භෝ සම්පූරෝ යස්ස කස්සචි අධොකතෝ,
වමතෙ උදකං නිස්සෙසං න තත්ථ පරිරක්ඛති.

තථෙව යාචකෙ දිස්වා හීනමුක්කාවසම්ජහි මෙ,
දදාහි දානං නිස්සෙසං කුම්භොවිය අධොකතෝ"ති.

එවං සුමෙධපණ්ඩිතෝ "අනවසෙසෙත්වා ධනපරිච්චාගෙන දාන පාරමිං අඞ්ගපරිච්චාගෙන උපපාරමිං ජීවිතපරිච්චාගෙන පරමත්ථපාරමිං ච පූරෙහී"ති අත්තනාව අත්තානං ඔවදිත්වා න එත්තකෙනෙව බුද්ධකාරකධම්මෙහි භවිතබ්බන්ති උත්තරිම්පි උපධාරෙන්තෝ ආහ.—

"නහෙතෙ එත්ත ණායෙව බුද්ධධම්මා භවිස්සරෙ,
අඤ්ඤම්පි විචිනිස්සාමි යෙ ධම්මා බොධිපාචනා.

විචිනන්තෝ තදා දක්ඛිං දුතියං සීලපාරමිං,
පුබ්බකෙහි මහෙසීහි ආසෙවිතනිසෙවිතං.

ඉමං තුවං දුතියං තාව දළ්හං කත්වා සමාදිය,
සීලපාරමිතං ගච්ඡ යදි බොධිංපත්තුම්චිච්ඡසි

යථාපි චමරී වාලං කිසම්පි පනිලඤ්ඡිතං,
උපෙති මරණං තත්ථ නහිකොපෙති [1] වාලධිං.

තථෙව චතූසු භූමීසු සීලානි පරිපූරය,
පරිරක්ඛිසබ්බදා සීලං චමරීවිය වාලධිං.

නහෙතෙ—පෙ—පාවනා

විචිනන්තෝ තදා දක්ඛිං තතියං නෙක්ඛම්මපාරමිං,
පුබ්බකෙහි මහෙසීහි ආසෙවිතනිසෙවිතං.

ඉමං තුවං තතියං තාව දළ්හං කත්වා සමාදිය,
නෙක්ඛම්මපාරමිං ගච්ඡ යදි බොධිං පත්තුම්චිච්ඡසි.

යථා අඤ්ඤරෙ පොසො සිරවත්ථෙ [2] දුබ්භිතෝ,
න තත්ථ රාගං ජනෙති මුත්තකෙයෙව ගවෙසති.

---

1 නම්කොපෙති- ඤ. 2 දුබ්භිරිතෝ- සී.

තථෙව ත්වං සබ්බභවෙ පඤ්ඤරෙ විය,
නෙක්ඛම්මාභිමුඛො හොහි භවතොපරිමුත්තියා.

නහෙතෙ—පෙ—පාවනා.

විවිනන්තෙනා තදා දක්ඛිං චතුත්ථං පඤ්ඤාපාරමිං,
පුබ්බකෙහි මහෙසීහි ආසෙවිතනිසෙවිතං.

ඉමං ත්වං චතුත්ථං තාව දළ්හං කත්වා සමාදිය,
පඤ්ඤායපාරමිං ගච්ඡ යදි බොධිං පත්තුමිච්ඡසි?.

යථාපි භික්ඛු භික්ඛන්තෙනා ඝිනම්මුක්කඛණ්ඩමජ්ඣිමෙ,
ඛුලානි න විවජ්ජන්තෙනා එවං ලභති යාපනං?.

තථෙව ත්වං සබ්බකාලං පරිපුච්ඡන්තෙනා බුධං ජනං,
පඤ්ඤායපාරමිං ගන්ත්වා සමෙබාධිං පාපුණිස්සසි.

නහෙතෙ—පෙ—පාවනා.

විවිනන්තෙනා තදා දක්ඛිං පඤ්චමං විරියපාරමිං,
පුබ්බකෙහි මහෙසීහි ආසෙවිතනිසෙවිතං.

ඉමං ත්වං පඤ්චමං තාව දළ්හං කත්වා සමාදිය,
විරියපාරමිතං ගච්ඡ යදි බොධිං පත්තුමිච්ඡසි?.

යථාහි සීහො මිගරාජා නිසජ්ජට්ඨානවඞ්කමෙ,
අලීනවිරියො භවති පගහිතමනො සදා.

තථෙව ත්වං සබ්බභවෙ දළ්හං පග්ගණ්හ වීරියං,
විරියපාරමිතං ගන්ත්වා සමෙබාධිං පාපුණිස්සසි.

නහෙතෙ—පෙ—පාවනා.

විවිනන්තෙනා තදා දක්ඛිං ඡට්ඨමං ඛන්තිපාරමිං,
පුබ්බකෙහි මහෙසීහි ආසෙවිතනිසෙවිතං.

ඉමං ත්වං ඡට්ඨමං තාව දළ්හං කත්වා සමාදිය,
තත්ථ අවෙජ්ඣමනසො සමෙබාධිං පාපුණිස්සසි.

යථාපි පඨවී නාම සුවිම්පි අසුවිම්පි ච,
සබ්බං සහති නික්ඛිපං න කරොති පටිඝං දයං.

තථෙව ත්වම්පි සබ්බසං සම්මානාවමානක්ඛමො,
ඛන්තිපාරමිතං ගන්ත්වා සමෙබාධිං පාපුණිස්සසි.

න හෙතෙ—පෙ—පාවනා.

විචිනන්තො තදා දක්ඛිං සත්තමං සච්චපාරමිං,
පුබ්බකෙහි මහෙසීහි ආසෙවිතනිසෙවිතං.

ඉමං ත්වං සත්තමං තාව දළ්හං කත්වා සමාදිය,
තත්ථ අවෙක්ඛවවත්තො සම්බොධිං පාපුණිස්සසි.

යථාපි ඔසධී නාම තුලාභූතා සදෙවකෙ,
සමයෙ උතුවස්සවා න ඔක්කමති වීථිතො?.

තථෙව ත්වම්පි සච්චෙසු මා ඔක්කමසි වීථිතො,
සච්චපාරමිතං ගන්ත්වා සම්බොධිං පාපුණිස්සසි.

නහෙතෙ—පෙ—පාචනා.

විචිනන්තො තදා දක්ඛිං අට්ඨමං අධිට්ඨානපාරමිං,
පුබ්බකෙහි මහෙසීහි ආසෙවිතනිසෙවිතං.

ඉමං ත්වං අධිට්ඨමං තාව දළ්හං කත්වා සමාදිය,
තත්ථ ත්වං අවලෝ හුත්වා සම්බොධිං පාපුණිස්සසි.

යථාහි පබ්බතො සෙලෝ අවලෝ සුප්පතිට්ඨිතෝ,
න කම්පති භුසවාතෙහි සකට්ඨානෙව තිට්ඨති?.

තථෙව ත්වම්පි අධිට්ඨානෙ සබ්බදා අවලෝ භව,
අධිට්ඨානපාරමිං ගන්ත්වා සම්බොධිං පාපුණිස්සසි.

නහෙතෙ—පෙ—පාචනා.

විචිනන්තො තදා දක්ඛිං නවමං මෙත්තායපාරමිං.
පුබ්බකෙහි මහෙසීහි ආසෙවිතනිසෙවිතං.

ඉමං ත්වං නවමං තාව දළ්හං කත්වා සමාදිය,
මෙත්තාය අසමෝ හොහි යදි බොධිං පත්තුමිච්ඡසි?.

යථාපි උදකං නාම කල්‍යාණෙ පාපකෙ ජනෙ,
සමං එරති සීතෙන පවාහෙති රජොමලං?.

තථෙව ත්වම්පි අහිතහිතෙ සමං මෙත්තායභාවය,
මෙත්තායපාරමිං ගන්ත්වා සම්බොධිං පාපුණිස්සසි.

නහෙතෙ එත්තකායෙව බුද්ධධම්මා භවිස්සරෙ,
අඤ්ඤෙපි විචිනිස්සාම යෙ ධම්මා බොධිපාචනා?.

විචිනන්තො තදා දක්ඛිං දසමං උපෙක්ඛාපාරමිං,
පුබ්බකෙහි මහෙසීහි ආසෙවිතනිසෙවිතං.

ඉමං භවං දසමං තාව දළ්හං කත්වා සමාදිය,
තුලාභූතෝ දළෙහා හුත්වා සමෙඛාධිං පාපුණිස්සසි.

යථාපි පථවීනාම නික්ඛිත්තං අසුචිං සුචිං,
උපෙක්ඛති උභොපෙතෙ කොපානුනයවජ්ජිතා.

තථෙව ත්වම්පි සුබදුක්ඛෙ තුලාභූතෝ සදා භව,
උපෙක්ඛාපාරමිං ගන්ත්වා සමෙඛාධිං පාපුණිස්සසී"ති.

තතෝ සුමෙධපණ්ඩිතෝ ඉමෙ දසපාරමිධම්මෙ විචිනිත්වා තතෝ පරං විනෙන්තෝ:-"ඉමස්මිං ලොකෙ බොධිසත්තෙසු පූරෙතබ්බා බොධිපරිපාචනා බුද්ධකාරකධම්මා එත්තකායෙව, නතෝ භීයෝ. ඉමාපන පාරමියෝ උද්ධං ආකාසෙපි නත්ථි. හෙට්ඨා පථව්යම්පි නත්ථි. පුරත්ථිමාදීසු දිසාසුපිනත්ථි. මයහංයෙව හදයබ්භන්තරෙ ඨිතා"ති. දියවා සබ්බාපි තා දළ්හං කත්වා අධිට්ඨාය පුනප්පුනං සම්මසන්තෝ අනුලොමපටිලොමවසෙන පරියන්තෙ ගහෙත්වා ආදිං පාපෙසි. ආදිම්හි ගහෙත්වා පරියන්තෙ ඨපෙසි. මජ්ඣෙ ගහෙත්වා උභතෝ කොටිසු ඔසාපෙසි. උභතොකොටිසු ගහෙත්වා මජ්ඣෙ ඔසාපෙසි. බාහිරභණ්ඩපරිච්චාගෝ පාරමීයෝනාම. අඞ්ගපරිච්චාගෝ උපපාරමියෝනාම. ජීවිතපරිච්චාගෝ පරමත්ථපාරමියෝනාමාති දසපාරමියෝ දසඋපපාරමියෝ දසපරමත්ථපාරමියොති යමකතෙලං විනිවට්ටෙන්තෝ විය සම්මසි. තස්ස පාරමියෝ සම්මසන්තස්ස සම්මසන්තස්ස ධම්මතෙජෙන චතුන්නහුතාධිකවියොජනසතසහස්සබහලා අයං මහාපථවී හත්ථිනා අක්කන්තනළකලාපං විය උපපීළියමානා උච්චුයන්තං විය ච විරවමානා සංකම්පි. සම්පකම්පි. සම්පවෙධි. කුලාලචක්කං විය තෙලයන්තචක්කං විය ච පරිබ්භමි. තෙනවුත්තං:—

"එත්තකායෙව තෙ ලොකෙ යෙ ධම්මා බොධිපාචනා?,
තදුඩං 1 නත්ථි අඤ්ඤත්ර දළ්හං තත්ථ පතිට්ඨහ.

ඉමෙ ධම්මෙ සම්මසතෝ සභාවසරසලක්ඛණා,
ධම්මතෙජෙන වසුධා දසසහස්සී පකම්පථ.

චලති රවති පුථුවී උච්චුයන්තංව 2 පීළිතං,
තෙලයන්තෙ යථාචක්කං එවං කම්පතිමෙදිනී"ති.

යස්මා පෙත්ථ පාරමිතාපූරණමත්තෙනෙව සම්මාසම්බුද්ධා නසිජ්ඣන්ති. යදිසිජ්ඣෙය්‍යුං? මදදියා දුනෙනෙව සිජ්ඣෙය්‍යුං. කස්මා? මදදියාදුනෙනෙව පාරමීනං සිද්ධාපත්තත්තා. යෙ කෙචි සම්මාසම්බුද්ධා වා

---

1 'තතුද්ධං'ඤත්ථි- 2 ගුළයන්තංව-ඉතිපිසොභා.

පචෙචකබුද්ධා වා සාවකා වා සබ්බෙ තෙ සීලෙ පතිට්ඨාය සමාධිනා චිත්තමලං සොධෙත්වාපඤ්ඤාය විපස්සනන්තා මග්ගඵලානි පාපුණන්ති. අයමෙව මග්ගො අයං පටිපදා නිබ්බානාධිගමාය. තස්මා කදපි සම්භූය පූරිතභාවං දස්සෙන්තො ආහ:— **සික්ඛාත්තයං යස්ස ජිනස්ස සන්තිකෙති.** තත්ථ **සික්ඛාත්තයන්ති** සංසාරකොරනරකා උපපතිත්වා නිබ්බානනගරං පත්වා ඛානඵලඉස්සරියං පත්ථෙන්තෙන ජීවිතම්පි පරිච්චජිත්වා සික්ඛිතබ්බත්තා සික්ඛා. සා තිවිධාහොති:— අධිසීලසික්ඛා- අධිචිත්තසික්ඛා- අධිපඤ්ඤාසික්ඛා නි. තිස්සොපෙතා පාරමිතා සම්භූතෙනෙව සමාදින්නා හොන්ති. දසපාරමියො පූරෙන්තො නිස්සෙසා සික්ඛා පරිපූරෙති. තිස්සෙසා සික්ඛා පරිපූරෙන්තො සත්තතිංසබොධිපක්ඛියෙ ධම්මෙ පරිපූරෙති. තෙ පරිපූරෙන්තො සත්තවිසුද්ධිං පූරෙති. සත්තවිසුද්ධිං පූරෙන්තො නිබ්බානමහානගරමපාපුණාති. එවං බොධිසත්තො සික්ඛාත්තයම්පි අධිට්ඨාය නිසින්නාසනතොවුට්ඨාය තිම්වන්තමෙව ගන්නොති.

හත්ථපත්තා ඛග්ගිං ගිහිත්වා
අස්සඤ්ඤ සත්තෙ සන්තාරෙතුං,
වාහාමෙත්තන්තාඛංසාගර යො
දුක්ඛප්පත්තෙ වඤ්ඤතන්තං.

ඉති සාධුජනානන්දදනත්ථාය ජිනාලඞ්කාරෙ පුබ්බාභිනීහාරවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

එවං සො දීපඞ්කරපාදමූලෙ කතාභිනීහාරතො පට්ඨාය පාරමිතා සාගරං අපෙක්ඛාගාලෙහා පච්ඡිමුප්පත්තුප්පත්තියා නං බුද්ධානං සන්තිකෙ ලඛ්‍යාකරණෙ අහොසි තෙනාහ බුද්ධරක්ඛිතාචරියො:—

උප්පන්නුප්පන්නකෙ සො ජිනවරමතුලෙ පූජයිත්වා අසෙසං
බුද්ධාඒසො හි පොසොභවතිනියමෙනාව්‍යාකතොනාගයිතහි,
තෙසං තෙසං ජිනානං වචනමනුපමං පූජයිත්වා සිරෙන
තං තං දුක්ඛං සහිත්වා සකලගුණදදං පාරමිං පූරයිත්ථ.

තත්‍රායමත්ථො:—සො අම්හාකං බොධිසත්තො අත්තුලෙ උප්පන්නෙ උප්පන්නෙ ජිනවරෙ ජීවිතම්පි අසෙසං නිරවසෙසං කත්වා පූජයිත්වා තෙහි තෙහි බුද්ධෙහි "එසො හි මහාපුරිසො නියමතො එකන්තෙනෙව අනාගතෙ බුද්ධො භවිස්සතී"ති ව්‍යාකතොකතිතො. එත්ථ "භවතී"ති වත්තමානවචනං තස්මිං ඛණෙ භවිතබ්බං විය එකන්තභාවිභාවදස්සනත්ථං වුත්තං.

"ඉමිනා මේ අධිකාරෙන කතෙන පුරිසුත්තමෝ,
සබ්බඤ්ඤුතං පාපුණාති තිරෙමි ජනතං බහු"නති.

එවං පාලියම්පි එත්තමානවචනෙන වුත්තමෙව. තෙසං තෙසං ජිනානං තං තං අනුපමං අසාධාරණං වචනංසිරෙනඅත්තනො උත්තමගෙන පූජෙන්තා "බුද්ධානාම අවෙජ්ඣවචනා එකංසෙනාහං බුද්ධෙ භවිස්සාමි. බුද්ධභාවඤ්ච නයෙන වා නෙතාවා සිජ්ඣති. අසාධාරණෙන පාරමිතාබලෙන. තඤ්ච ඛන්තිමෙත්තානුද්දයා විරහිතස්ස න හොති. තස්මා මයා හත්ථපාදකණ්ණනාසාසීසවෙජ්දකෙපි පරයම්හි කොපං අකත්වා තෙහිතෙහි පාපසත්තෙහි දියමානං තං තං දුක්ඛං සහිතබ්බ"න්ති චින්තෙත්වා තං තං දුක්ඛං අධිවාසෙන්තා සකලගුණදදං සකලස්සාපි බුද්ධගුණස්ස දායකං සමතිංසපාරමිං පූරයිත්ථ. තථාහි දීපඞ්කරස්ස භගවතො අපරභාගෙ එකමසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යං අතික්කමිත්වා එකස්මිං කප්පෙ සුමෙධඤ්ච සුජාතඤ්ච සත්ථා උදපාදි. තදා අයං විජිතාවීනාම චක්කවත්තිරාජා හුත්වා බුද්ධප්පමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස තයො මාසෙ මහාදානං දත්වා ලද්ධව්‍යාකරණෙ සාසනෙ පබ්බජිත්වා තයො පිටකෙ උග්ගණ්හිත්වා සාසනං සොභෙසි. තතො එකමසංඛ්‍යෙය්‍යං අතික්කමිත්වා එකස්මිං කප්පෙ මඞ්ගලෝ—සුමනෝ—රෙවතෝ—සොභිතොති චත්තාරො බුද්ධානිබ්බත්තිංසු. තෙසුමඞ්ගලස්ස සම්මාසම්බුද්ධස්සකාලෙ මහාපුරිසො සුරුචිනාම බ්‍රාහ්මණෙ හුත්වා අමිතයසො අමිතභොගො වෙදත්තය පාරගූ අහොසි. සො භගවතො ධම්මං සුත්වා පසීදිත්වා බුද්ධප්පමුඛානං කොටිසතසහස්සානං භික්ඛූනං සක්කෙන මාපිතෙ මණ්ඩපෙ නිසීදාපෙත්වා සත්තාහං ගවපානනාමා මහාදානං අදාසි ගවපානනාම:—මහාසත්ත මහන්තෙ කොළම්බිඛීරස්ස පූරාපෙත්වා උද්ධනෙ ආරොපෙත්වා සන්තපකපක්කෙ බිරෙ ඵොකඵොකංතණ්ඩුලෙ පක්ඛිපිත්වා පක්කං මධුසක්කරාචුණ්ණසප්පීහි අභිසංඛටභොජනං වුච්චති. ඉදමෙවවත්තුමධුරභොජනං නාම. මනුස්සා පරිවිසිතුං නාසක්ඛිංසු. දෙවාපි පරිවිසිංසු. වාදසයොජනිකං මණ්ඩපං නප්පහොසි. භික්ඛූ අත්තනො අත්තනො ආනුභාවෙන නිසීදිංසු. ඔසානදිවසෙ සබ්බභික්ඛූනං සප්පිනවනීතමධූනි ඵාණිතානි හත්ථෙහි පත්තෙහිපූරෙත්වා අදාසි. සඞ්ඝසං තිවිවරප්පහොනකංසාටකං අදාසි. සඞ්ඝනවකස්ස සාසහස්සග්ඝනකං සාටකං අහොසි. තස්මිං සමාගමෙභගවා "අයං අනාගතෙ ගොතමොනාම බුද්ධො භවිස්සතී"ති ව්‍යාකාසි. තතො සුමනස්ස භගවතො කාලෙ බොධිසත්තො අතුලොනාම නාගරාජා හුත්වා මහිද්ධිකො මහානුභාවො අහොසි. සො "බුද්ධො ලොකෙ උප්පන්නොත්වා" සුත්වා ඤාතිගණපරිවුතො ආගන්ත්වා කොටිසතසහස්සපරිවාරස්ස තස්ස භගවතො දිබ්බෙහි තූරියෙහි උපහාරං කත්වා මහාදානං පවත්තෙත්වා පවෙච්ඡං දුස්සයුගානි දත්වා සරණෙසු

පනිට්ඨාසි. සොපි නං සත්ථා "බුද්ධො භවිස්සතී"ති ව්‍යාකාසි. තතො රෙවතස්ස භගවතො කාලෙ බොධිසත්තො රම්මවති නගරෙ අති දෙවොනාම බ්‍රාහ්මණො හුත්වා ධම්මං සුත්වා සරණෙසු පතිට්ඨාය සිලෙ සු සහසෙසන දසබලං කිත්තෙත්වා සහස්සඝණ්ඨානකෙන උත්තරාසඞ්ගෙ න භගවන්තං පූජෙසි. සොපි නං සත්ථා "අනාගතෙ බුද්ධො භවිස්ස සී"ති ව්‍යාකාසි. තතො සොභිතස්ස භගවතො කාලෙ බොධිසත්තො සුජාතොනාම බ්‍රාහ්මණො හුත්වා ධම්මං සුත්වා සරණෙසු පතිට්ඨාය බුද්ධ පමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස තෙමාසං මහාදානමදාසි. සොපි නං සත්ථා "අනාග තෙ කප්පසතසහස්සාධිකානං තින්නං අසඞ්ඛ්‍යයානං මත්ථකෙ ගොතමොනාම බුද්ධො භවිස්සති"ති ව්‍යාකාසි. තතො එකමසඞ්ඛ්‍යයං අතික්කමිත්වා එකස්මිං කප්පෙ **අනොමදස්සී-පදුමො-නාරදෙ**ති තයො බුද්ධා නිබ්බත්තිංසු. තෙසු අනොමදස්සිස්ස භගවතො කාලෙ බොධිසත්තො මහෙසක්ඛො මහිද්ධිකො මහානුභාවො යක්ඛසෙනාප ති හුත්වා අනෙකකොටිසතසහස්සානං යක්ඛානං අධිපති අහොසි. සො "බුද්ධො ලොකෙ උප්පන්නොා"ති සුත්වා ආගන්ත්වා සත්තරතන මයං මඩපං මාපෙත්වා බුද්ධපමුඛස්ස සංඝස්ස සත්තාහං මහාදානමදාසි. සොපි නං "අනාගතෙ බුද්ධො භවිස්සතී"ති ව්‍යාකාසි. තතො පදුම ස්ස භගවතො කාලෙ බොධිසත්තො සිහො හුත්වා තස්මිං වනසණ්ඩෙ සත්තාහං නිරොධසමාපන්නං භගවන්තං දිස්වා පසන්නචිත්තො වන්දි ත්වා පදක්ඛිණං කත්වා සඤ්ඤාතාපිතිසොමනස්සො නිරන්තරතුං සිඟ්ගා දං නදිත්වා සත්තාහං බුද්ධාරම්මණං පීතිං අවිජහිත්වා පීරාසුඛෙනෙව ගොචරාය අපක්කමිත්වා ජීවිතපරිච්චාගං කත්වා ඵයුරූපාසමානො අට්ඨාසි අථ සත්ථා නිරොධා වුට්ඨාය තස්ස චිත්තං ඔලොකෙත්වා "භි ක්ඛු සංඝෙපි චිත්තං පසාදෙස්සති භික්ඛූ ආගච්ඡන්තූ"ති චි න්තෙසි. තස්මිං ඛණෙ කොටිමත්තා භික්ඛූ සන්නිපතිංසු. තස්ස තෙ දිස්වාපි මහන්තං පීතිසොමනස්සං උපජ්ජි. තං දිස්වා භගවා "අනාග තෙ ගොතමොනාම බුද්ධො භවිස්සතීති" ව්‍යාකාසි. සොපි අත්තනො භාසාය වුත්තං විය අඤ්ඤාසි. තතො නාරදස්ස භගවතො කාලෙ බොධිසත්තො ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා අභිඤ්ඤාබලප්පත්තො හිම වන්තෙ වසති. තස්සානුකම්පාය නාරදෙ භගවා අසීතියා අරහන්ත කොටිහි දසහි ච අනාගාමිඵලට්ඨෙහි උපාසකසහස්සෙහි පරිවුතො තං අස්සමපදං අගමාසි. තාපසො භගවන්තං දිස්වාව පමුදිතහද යො සපරිවාරස්ස භගවතො නිවාසත්ථාය අස්සමං මාපෙත්වා සකලර ත්තිං සත්ථුගුණෙ කිත්තෙත්වා භගවතො ධම්මකථං සුත්වා පුනදිවසෙ උත්තරකුරුතො ආහාරං ආහරිත්වා සපරිවාරස්ස බුද්ධස්ස මහාදානං අදාසි. එවං සත්තාහං මහාදානං දත්වා හිමවන්තතො අනග්ඝලොහිත

චන්දනං ආහරිත්වා තෙන භගවන්තං පූජෙසි. තස්මිං සමාගමෙ භගවා "අනාගතෙ කප්පසතසහස්සාධිකං එකමසඞ්ඛ්‍යෙයං අතික්කමිත්වා ගොතමොනාම බුද්ධො භවිස්සතී"ති ව්‍යාකාසි. තතො එකමසඞ්ඛ්‍යෙයං අතික්කමිත්වා එකස්මිං කප්පෙ පදුමුත්තරෝනාම භගවා උප්පජ්ජි, තදා බොධිසත්තො රට්ඨියොනාම ජටිලො හුත්වා අනෙකකොටිධන සඤ්චයො අහොසි. සො බුද්ධපමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස සච්චරංමහාදානං දදි. සොපි නං සත්ථා "අනාගතෙ කප්පසතසහස්සාවසානෙ ගොතමොනාම බුද්ධා භවිස්සති"ති ව්‍යාකාසි. තස්ස අපරභාගෙ සත්තතික්ඛත්තුං දෙවරජ්ජං කාරෙත්වා චක්කවත්තිරජ්ජං කාරෙසි. තස්ස අපරභාගෙ සත්තතික්ඛත්තුං සක්කරජ්ජං කාරෙත්වා අපරභාගෙ සත්තතික්ඛත්තුං සුයාමරජ්ජං කාරෙත්වා අපරභාගෙ සත්තතික්ඛත්තුං සන්තුසිතරජ්ජං කාරෙත්වා අපරභාගෙ සත්තතික්ඛත්තුං නිම්මානරතිරජ්ජං කාරෙත්වා අපරභාගෙ සත්තතික්ඛත්තුං පරනිම්මිතවසවත්තිරජ්ජං කාරෙත්වා අපරභාගෙ සත්තතික්ඛත්තුං මහාබ්‍රහ්මරජ්ජං කාරෙත්වා අපරභාගෙ සත්තතික්ඛත්තුං චක්කවත්තිරජ්ජං කාරෙසි. තස්ස අපරභාගෙ සත්තතික්ඛත්තුං දෙවරජ්ජං කාරෙත්වා

හිමවනතං පවිසිත්වා තාපසපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වා පඤ්චාභිඤ්ඤා නිබ්බත්තෙත්වා වසන්තෝ "බුද්ධෝ ලොකෙ උපපන්නෝ"ති සුත්වා ආගතෝ සද්ධම්මං සුත්වා පසන්නචිත්තෝ සඝලොකා දිබ්බානිමඤ්ජූර වපාරිච්ඡත්තකාදීනි කුසුමානි ආහරිත්වා අත්තනෝ ආනුභාවෙන වා තුද්දීපකමහාමෙඝංවිය ප්‍රපඨවස්සං වස්සාපෙත්වා සමන්තතෝ පුප්ඵමණ්ඩපපුප්ඵග්ඝිකතොරණහෙමජාලාදිනි දස්සෙත්වා පුප්ඵග්ඝහෙතන දසබලං පූජෙසි. සොපි නං "අනාගතෙ බුද්ධෝ භවිස්සතී"ති ව්‍යාකාසි. තතෝ ධම්මදස්සිස්ස භගවතෝ කාලෙ බොධිසත්තෝ සක්කෝ දෙවරාජා හුත්වා තිසු දෙවලොකෙසු දෙවෙහි පරිවුතෝ ආගන්ත්වා දිබ්බෙහි පුප්ඵගන්ධෙහි චෙව තූරියෙහි ච තථාගතං පූජෙසි. සොපි නං සත්ථා "අනාගතෙ බුද්ධෝ භවිස්සතී"ති ව්‍යාකාසි. තස්ස අපරභාගෙ චතුනවුතිකප්පමත්ථකෙ එකස්මිං කප්පෙ සිද්ධත්ථෝ නාම භගවා උප්පජ්ජි. තදා බොධිසත්තෝ සුදස්සනනගරෙ මඞ්ගලෝ නාම බ්‍රාහ්මණෝ හුත්වා වෙදවෙදඞ්ගානං පාරං ගන්ත්වා අනෙකකොටිසඞ්ඛං ධනං දානං දත්වා පබ්බජිත්වා ඣානාභිඤ්ඤා නිබ්බත්තෙත්වා හිමවන්තෙ වසන්තෝ "බුද්ධෝ ලොකෙ උපපන්නෝ"ති සුත්වා ආගන්ත්වා වන්දිත්වා ධම්මකථං සුත්වා මහාජම්බුඵලං ආහරිත්වා බුද්ධපමුඛං භික්ඛුසඞ්ඝං භොජෙසි. සොපි නං සත්ථා "ඉතෝ චතුනවුතිකප්පමත්ථකෙ ගොතමෝ නාම බුද්ධෝ භවිස්සතී"ති ව්‍යාකාසි. තස්ස අපරභාගෙ ඉතෝ චානවුතිකප්පමත්ථකෙ තිස්සෝ-ඵුස්සෝති වෙ සම්මාසම්බුද්ධා උප්පජ්ජිංසු. තෙසු තිස්සස්ස භගවතෝ කාලෙ බොධිසත්තෝ යසවතිනගරෙ සුජාතොනාම රාජා හුත්වා මහන්තං රජ්ජසිරිං පහාය ඉසිපබ්බජ්ජං පබ්බජිත්වාභිඤ්ඤාසමාපත්තියෝ නිබ්බත්තෙත්වා හිමවන්තෙ වසන්තෝ "බුද්ධෝ ලොකෙ උප්පන්නෝ"ති සුත්වා පඤ්චවණ්ණාය පීතියා ථූලසරීරෝ භගවන්තං උපසංකමිත්වා වන්දිත්වා ඉද්ධියා දෙවලොකං ගන්ත්වා චිත්තලතාවනෙ පවිසිත්වා පාරිච්ඡත්තකපදුමමඤ්ජූරවාදිකුසුමෙහි තිගාවුතප්පමාණං රතනවංගොටකාපූරෙත්වා දිබ්බෙහි සුරභිකුසුමෙහි භගවන්තං පූජෙසි. එකඤ්ච මණිදණ්ඩකං සුවණ්ණමයකණ්ණිකං පදුමරාගමණිමයපණ්ණං ඡත්තං චිය සුගන්ධකෙසරං පදුමං ඡත්තං භගවතෝ සිරසිධාරයමානා චතුපරිසමජ්ඣෙ අට්ඨාසි. සොපිනං භගවා "ඉතෝ වානවුතිකප්පමත්ථකෙ ගොතමෝ නාම බුද්ධෝ භවිස්සතී"ති ව්‍යාකාසි. තස්ස අපරභාගෙ ඵුස්සෝ නාම භගවා ලොකෙ උප්පජ්ජි. තදා බොධිසත්තෝ අරින්දමනගරෙ විජිතාවීනාම ඛත්තියෝ හුත්වා භගවතෝ ධම්මං සුත්වා පසීදිත්වා මහාදානං දත්වා මහාරජ්ජං පහාය පබ්බජිත්වා තිපිටකධරෝ ධම්මකථිකෝ මහාථෙරෝ අහොසි සොපි නං සත්ථා "ඉතෝ වානවුතිකප්පමත්ථකෙ ගොතමෝ නාම බුද්ධෝ භවිස්සතී"ති ව්‍යාකාසි. තස්ස අපරභාගෙ තද

නන්තරකපෙ **විපස්සී**නාම සත්ථා ලොකෙ උදපාදි. බොධිසත්තොපි මහිඞ්ගො මහානුභාවො අතුලොනාමනාගරාජා හුත්වා අනෙකකොටිසතසහස්සනාගෙහි පරිවුතො සපරිවාරස්ස දසබලස්ස සත්තරතනමයමණ්ඩපං මාපෙත්වා දිබ්බනාපානෙහි සත්තාහං මහාදානං දත්වා සුවණ්ණමයං නානාරතනසමුජ්ජලං පීඨං භගවතො අදාසි. සොපි නං සත්ථා "ඉතො එකනවුතිකපෙ ගොතමොනාම බුද්ධො භවිස්සතී"ති ව්‍යාකාසි. තතො අපරභාගෙ ඉතො එකතිංසකපපමත්ථකෙ **සිඛී- භවඤ්ච** භූති වෙ සම්මාසම්බුද්ධා උපපජ්ජිංසු. සිඛිස්ස භගවතො කාලෙ බොධිසත්තොපි පරිභූතනගරෙ අරින්දමොනාම රාජා හුත්වා භගවන්තං අත්තනො නගරං නෙත්වා සත්තාහං මහාදානං දත්වා දුස්සපූජානි අදාසි. අත්තනො හත්ථිරතනං පූජෙත්වා චාරණපපමාණෙනෙව කපපියභණ්ඩං අදාසි. සොපි නං සත්ථා "බුද්ධො භවිස්සතී"ති ව්‍යාකාසි. තතො වෙස්සභුස්සසත්තුනො කාලෙ බොධිසත්තොපි සරභවතීනගරෙ සුදස්සනොනාම රාජා හුත්වා භගවති අත්තනො නගරමුපගතෙ ධම්මං සුත්වා පසන්නාහදයො බුද්ධපමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස සවිවරං මහාදානං දත්වා තත්ථෙව භගවතො නිවාසත්ථාය ගන්ධකුටිං කත්වා තං පරිකඛිපිත්වා විහාරසහස්සං කාරෙත්වා සබ්බං විභවජාතං භගවතොසාසනෙයෙවපරිච්චජිත්වා තස්ස සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා ආචාරගුණසම්පන්නො තෙරසධුතඞ්ගාභිරතො අහොසි. සොපි නං සත්ථා "අනාගතෙ එකවීසතිකපපමත්ථකෙ ගොතමොනාම බුද්ධො භවිස්සතී"ති ව්‍යාකාසි. තස්ස අපරභාගෙ ඉමස්මිං පඤ්චබුද්ධපතිමණ්ඩිතෙ මහාභද්දකපෙ **කකුසන්ධ**නාම සත්ථා උදපාදි. තදා බොධිසත්තොපි ඛෙමොනාම රාජා හුත්වා බුද්ධපමුඛස්ස සඞ්ඝස්ස සපත්තචීවරං මහාදානං දත්වා අසජ්ජනාදීනි හෙසජ්ජානි අසඤ්ඤඤ්ච සමණපරික්ඛාරං දත්වා තස්ස ධම්මදෙසනං සුත්වා පසන්නාහදයො හුත්වා භගවතො සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා සාසනං සොභෙසි. සොපි නං සත්ථා "අනාගතෙ ඉමස්මිංයෙව කපෙ බුද්ධො භවිස්සතී"ති ව්‍යාකාසි. තස්සඅපරභාගෙ **කොණාගමන**නාම සත්ථා ලොකෙ උදපාදි. තදා බොධිසත්තොපි සිරිලානගරෙ පබ්බතොනාම රාජා අහොසි. සොපි භගවති සිරිලානගරං අනුප්පත්තෙ පච්චුග්ගන්ත්වා වන්දිත්වා නිමන්තෙත්වා මහාදානං දත්වා වස්සාවාසත්ථාය යාචිත්වා තෙමාසං සසාවකසඞ්ඝං සත්ථාරං උපට්ඨහිත්වා පත්තුණ්ණාචීනපට්ටකම්බලකොසෙය්‍යදුකූලකපපාසිකාදීනි මහග්ඝානි චෙව සුඛුමානි ච වත්ථානි සුවණ්ණපාදුකායො ච අසඤ්ඤඤ්ච බහුං සමණපරික්ඛාරමදාසි. සොපි නං සත්ථා "ඉමස්මිංයෙව භද්දකපෙ ගොතමොනාම බුද්ධො භවිස්සතී"ති ව්‍යාකාසි. තදනන්තරං **කස්සපො**නාම භගවා ලොකෙ උදපාදි. තදා බොධිසත්තොපි ජොතිපාලොනාම මාණවොහුත්වා තී

ණණං වෙදූනං පාරගූ සවීකාරස්ස කුම්භකාරස්ස සහායෝ අහොසි. සෝ තෙනා සඞ්ගං සඤ්ජාරං උපඤ්ඤකම්ත්වා ධම්මකථං සුත්වා පබ්බජිත්වා ඇරඞ්ගවිරියෝ තීනි පිටකානි උග්ගණ්හිත්වා බුද්ධසාසනං සොභෙසි. සොපි නං සත්ථා "ඉමාසන්තරෙ ගෝතමෝ නාම බුද්ධෝ භවිස්සතී"ති ව්‍යාකාසි. එවං ඉමෙසං දීපඞ්කරාදීනං චතුවීසතියා බුද්ධානං සන්තිකෙ ලද්ධව්‍යාකරණෝ "අජ්ජ බුද්ධත්තං ගණ්හාමි අජ්ජ බුද්ධත්තං ගණ්හාමි"ති විය නිරන්තරපවත්තමහුස්සාහෙන අපරිමාණදුක්කං සහිත්වා පාරමියෝ පූරෙසි.

ඉතිනතිනතමනනාමෙඛාධිං මහාරසාරං
ගණනපථවිතිසමපාරමිපූරිතත්තං,
කරවරණසිරාදිදිනසදූනාතිදූනං
පරහිතනිරතත්තං බොධිසත්තං නමාමි.

ඉතිසාධුජනානන්දදූනනිදූනෙ ජිනාලඞ්කාරෙ ව්‍යාකරණවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

———§———

එවං දීපඞ්කරාදීනං චතුවීසතියා බුද්ධානං සන්තිකෙ ලද්ධබ්‍යාකරණං දස්සෙත්වා ඉදානිස්ස බොධිසම්භාරපූරණං දස්සෙතුං ආහ:—

සෝ දුක්ඛඛිනනජනදස්සනදුක්ඛඛිනනා
කාරුඤ්ඤමෙව ජනතාය අකාසි නිච්චං,
මනසං යි මොචනමුපාය මිදන්ති ඤත්වා
කාදි පරාධමපි අත්තනි රොපයිත්ථ.

තත්ථ සෝති සෝ එවං ලද්ධබ්‍යාකරණෝ මහාපුරිසෝ. දුක්ඛඛිනනජනදස්සනදුක්ඛඛිනනාති දුක්ඛෙන ඛෙදපත්තජනානං දස්සනෙන උපන්නාකරුණාසඞ්ඛාතදුක්ඛෙන ඛිනෙනා ඛෙදපපත්තෙනා, විසාදපපත්තෙනාති අත්ථෝ:තථාහි පරදුක්ඛෙ සති සාධූනං හදයකම්පනං කරොතීති කරුණා. තත්ථ දුක්ඛනන්ති දුක්ඛවෙදනා. සා කායිකචෙතසිකවසෙන දුවිධා හොති. තත්ථ කායද්වාරෙ පවත්තා වෙදනා කායිකා. සා සුඛාපි හොති දුක්ඛාපි. තථා මනොද්වාරෙ පවත්තා මානසිකා. සා සොමනස්සාපි හොති දෙමනස්සාපි.දෙමනස්සමෙවඉධ දුක්ඛනති වුත්තං:-කිම්පන මනොද්වාරෙයෙව පවත්තා වෙදනාදුක්ඛා න චක්ඛුද්වාරාදීසූති? වුච්චතෙ:— චක්ඛු-සොත-ඝාණ-ජිව්හා විඤ්ඤාණසම්පයුත්තා වෙදනා උපෙක්ඛාව වුත්තා භගවතා තම්පන උපාදාරූපෙන උපාදාරූපස්ස ඝට්ටනං දුබ්බලතාය වුත්තං. තත්‍රාපි අත්ථි කුස

ලවිපාකං චක්ඛුවිඤ්ඤාණං, අත්ථි අකුසලවිපාකං චක්ඛුවිඤ්ඤාණං. එවං සොතාදීසුපි. තසමා කුසලාකුසලවිපාකචක්ඛුවිඤ්ඤාණසම්පයුත්තා එසෙසා සහජාතවෙදනාය ච උපරි උප්පජ්ජමානානං වෙදනානඤ්ච උපනිස්සයපච්චයෝ හොති. තෙනෙව කුසලවිපාකචක්ඛුවිඤ්ඤාණානුගතෙන චක්ඛුනා කමණීයං රමණීයං රූපං දිසවා තත්ථ භිරමන්තස්ස වෙදනාපතිට්ඨිතස්ස අලාභෙන වා ලද්ධස්ස විනාසෙන වා මහන්තං දොමනස්සං උප්පජ්ජති. සොකාභිභූතෝ ජීවිතවිනාසම්පි පාපුණාති. අකුසලවිපාකචක්ඛුවිඤ්ඤාණානුගතෙන චක්ඛුනා යක්ඛපෙතාදිභෙරවං දිසවා භායන්තස්ස ජීවිතක්ඛයම්පි හොති. තථාහි:—

"උපෙක්ඛාපි සමානායං දුක්ඛාභාවෙන වත්තති
නහි පාපවිපාකස්ස අත්ථිකාවි අදුක්ඛතා"ති.

සොතවාරාදීසුපි සීහාදීනං සද්දං සුණන්තස්ස දුග්ගන්ධං ඝායන්තස්ස කටුකාදිං සායන්තස්ස දොමනස්සවෙදනා හොතියෙවාති. තත්ථ කිඤ්චාපි දොමනස්ස වෙදනා හොති යෙව. සා පන මානසිකපක්ඛං භජති. කථං චක්ඛුවාරාදීසු වෙදනා රූපාදිනෙව විභාවෙන්ති? න තත්ථ රජ්ජනදුස්සනමුය්හනාදිං කාතුං සක්කොතීති? වුච්චතෙ:— යදිහි චක්ඛුවාරෙන රූපෙ ආපාථමාගතෙ ආවජ්ජනදස්සනාදීනි උපපන්නානි. තදෙවාරම්මණං විභාවෙන්තං මනොවාරෙ ආවජ්ජනං උපපජ්ජති. තථෙව කායවිඤ්ඤත්තති. තථෙව රජ්ජනදුස්සනමුය්හනං. තථෙව භයං ඡම්භිතත්තං. තථෙව සොකොපායාසෙ තසමා රූපාදිආරම්මණෙසුපි උපපජ්ජමානා දොමනස්සවෙදනා මානසිකායෙවාතිවුත්තා. දුක්ඛා වෙදනා කායිකමානසිකවසෙන දුවිධා හොතීති. එවං වීහි වා රෙහි පවත්තා වෙදනා ආරම්මණභෙදෙන අනෙකවිධා හොති ජාතිදුක්ඛං ජරාදුක්ඛං ව්‍යාධිදුක්ඛං මරණදුක්ඛං මනුස්සලොකෙ වධබන්ධන ආහාරාදිදුක්ඛං ආහාරපරියෙසනමූලකාදුක්ඛං තෙරච්ඡානයොනියං දුක්ඛං පෙතත්තවිසයෙ දුක්ඛන්ති. වුත්තඤ්චෙතං:—

"ජාති ජරා ව්‍යාධි චුතී අපායා
අතීතඅපපත්තකවට්ටදුක්ඛං,
ඉදානි ආහාරගවෙට්ඨිදුක්ඛං
සංවෙගවත්ථූනි ඉමානි අට්ඨා"ති.

අයම්පනමහාපුරිසො සුමෙධපණ්ඩිතකාලතො පට්ඨාය එවං භවදුක්ඛෙ 1 පතිතා සමහගහවිභග්ගසරීරෙ මහාදුක්ඛාභිතුන්නෙ මහාදුඛපරිස්සන්නෙ 2 අත්තාණෙ අලෙණෙ අසරණෙ මහාජනෙ දිස්වා

1 'භවදුක්ඛෙ'-ක්‍යත්ථ. 2 පරිදහ- තක්‍යත්ථ.

කරුණායකම්පිතහදයෝ තාය සම්මූළ්හාය අඤ්ඤාලජනතාය අත්ත නෝ දියමානං හත්ථපාදකණ්ණනාසාසීසවෙජ්ඣදිදුක්ඛං සහජෝතා නි ච්චං නිරන්තරං සබ්බකාලං කාරුඤ්ඤමේව අකාසි. "අහං එතේ වරාව දුක්ඛතෝ මොචෙස්සාමී"ති එවං වායමාමි. ඉමේ මංයෙව විහෙඨ නත්ථි"ති අචින්තෙත්වා දෙමනස්සමත්තම්පි අකත්වා "අහෝ මොහානු භාවෝ, අහෝ තණ්හාය බලං, මාදිසස්ස නාම එවං සබ්බසත්තෙ දුක්ඛ තෝ මොචෙතුං වායමන්තස්ස එතේ එවං අපරාධං කරොන්ති. තතෝ නිදානම්පි තෙසං මහන්තං දුක්ඛං භවිස්සතී"ති කරුණාය කම්පිතහ දයොව අහොසි. එවං කරුණාය කම්පිතහදයෝ හුත්වා "කථම්මේ සත්තෙ එවං සම්මූළ්හෙ මහාතණ්හ අනත්තමේව අත්තානි මඤ්ඤමා නෙ දුක්ඛතෝ ච දුක්ඛහෙතුතෝ ච සමුඩරෙය්‍යන්ති උපායං ගවෙස නෙ උපායං අද්දක්ඛි. කිං උපායං? ඛන්ති. ඛන්තියෙව තෙසං භවබ න්ධනතෝ මොචනූපායන්ති ඤත්වා **නාදිසරාධම්පි අත්තනි සරාමි** ත්වා තිසෝ තාදි අට්ඨලොකධම්මෙහි අකම්පිතහදයෝ තෙසං තා තං අපරාධං අත්තනි රොපෙසි. අථවා සොමහාපුරිසෝ තාදිසං අපරාධං, තෙහි තෙහි සත්තෙහි අත්තනෝ හත්ථපාදවෙජ්ඣනාදිනා කරීරමානං තාදිසං අපරාධං අත්තනි රොපෙසි "ඉදං දුක්ඛං මයා පුබ්බෙ කත පාපබලෙන ලද්ධං. තස්මා යුත්තමෙතං මයහං. අහඤ්ඤේව අපරාධකා රකො සබෙ පාහං දුඤ්ඤස්ස දුස්සාමි. අහම්පි තාදිසෝ භවෙය්‍යං. එවං සන්තෙ කොමම විසෙසෝ? කථමහං තෙ මොචෙස්සාමි? තස්මා සබ්බමූ ලකං ඛන්තිබලං කත්වා තං තාදිසං අපරාධං අත්තනි රොපෙත්වා ඛමි ත්වා ඛන්තිං කරොන්තෝ "මෙත්තානුද්දයපුරෙක්ඛාරෙන පාරමියෝ පූරෙත්වා බුද්ධභූතෙන සක්‍යකා සබ්බෙ සත්තා දුක්ඛතෝ ච දුක්ඛහෙ තුතෝ ච මොචෙතු"න්ති අඤ්ඤාසීති අත්ථෝ. පුනපි තස්ස ඛන්තිබ ලං වණ්ණෙන්තෝ ආහ:—

දානාදිනෙකවරපාරමිසාගරෙසු
ඔගාළ්හතායපි පදුඤ්ජනෙන දින්නං,
දුක්ඛන්තථා අතිමහන්තතරම්පි කිඤ්චි
නා සඤ්ඤසිත්ථගිතමේවගවෙසයන්තං.

තස්සත්ථෝ:—අපරිමාණදානාදි උත්තමපාරමිතාසාගරෙසු අජ්ඣොගා ළ්හතාය නිමග්ගතාය පදුඤ්ජනෙන දින්නාතථාමහන්තම්පි දුක්ඛං සත්තහිතමෙව ගවෙසයන්තෝ දුක්ඛං විය් නාඤ්ඤාසි. කිං වුත්තං හොති? යථාහි යො කොචි මජ්ඣන්හිකෙ[1] සූරියෙ සමානි පරිපු ණ්ණොදකං උදකරහදං පවිට්ඨෝ ජලෙ නිමුග්ගෝ උපරි සූරියස

[1] මජ්ඣණ්හිකෙ—කත්ථචි

නත්ථාපාදීනං අත්ථිභාවං නජානාති. එවමෙවායම්පි මහාපුරිසෝ කරුණාය සීතලහදයෝ සත්තහිතමේව ගවෙසමානෝපාරමිතාසාගරෙසු ඔගාළ්හා අහොසි. තස්මා කරුණාසීතීභූතඥත්තා පාපසත්තෙහි දියමානං තාදිසං කිච්ඡුකම්මපි දුක්ඛතෝ න උපට්ඨාතීති අත්ථෝ. යස්ස කස්සචි කිඤ්චි පාපචිත්තෙන උපසඞ්කමානෙ:—

"අක්ඛන්තික්ඛුණ්ණකොසජ්ජදුස්සීල්‍යමුච්ඡාසචවතා,
ඉච්ඡාසංචාරභෙදෙන අත්තභාවෙසු ජායතී"ති.

වුත්තත්තා සබ්බපාපානං මූලභූතා අක්ඛන්ති. සබ්බපුඤ්ඤානං මූලභූතා ඛන්ති. යථාහ:— "ඛන්තීපරමං තපෝ තිතික්ඛා"තිච "ඛන්ත්‍යා හියේ‍යෝ න විජ්ජති"නි ච "ඛන්තීබලං බලානීකං තමහං බ්‍රූමි බ්‍රාහ්මණ"න්ති ච සබ්බාරා වණ්ණිතත්තා ඛන්තිඅවස්සං උපපාදෙතබ්බා. තස්ස පන මහාපුරිසස්ස ඛන්ති පණිධානෙනෙව සිද්ධාති දස්සෙන්තෝ ආහ:—

ඡෙත්වාන සීසංගි සකං දදන්තෝ
මංසං පචිත්වාන සයං දදන්තෝ,
ඒවා වත්තත්තභෙත්තා පණ්ඩිතකාලෙ
දුක්ඛස්ස කිං දුස්සති ජෙදනත්ත.

තස්සත්ථෝ පාකටොයෙව. ඉදානි වුත්තමත්ථං නිගමෙන්තෝ ආහ:—

එවං අනත්තවපි ජාතිසතෙසු දුක්ඛං
පත්වානසත්තහිතමෙවගවෙසමානෝ,
දීඝඞ්කරාදිභගවන්තසමාධිපඤ්ඤා
පාරෙසි යාව සකබෝධිතලෙ සුනිත්ථා.

තත්ථ **පාරෙසි යාව සකබෝධිතලෙ සුනිත්ථා**ති යං දීපඞ්කරපාදමූලෙසු අභිනීහාරං කත්වා ලඞ්ඛ්‍යාකරණෙ පුප්ඵරාසිමත්ථකෙ පල්ලඞ්කෙන නිසින්නෙන පාරමිතාසමාදානං කරොන්තෙන පාරමිතාවයභූත අධිසීල— අධිචිත්ත— අධිපඤ්ඤාසඞ්ඛාත සික්ඛාපදසමාදානං අකාසි. තං යාව අත්තනො බොධිතලෙ අත්තනො බොධිපල්ලඞ්කෙ මාරපරාජයං කත්වා තීසු යාමෙසු තිසොඍ විජ්ජා සච්ඡිකත්වා අරුණුග්ගමනෙන සහ සබ්බඤ්ඤුතං පත්වා අත්තුද්ධාරකිච්චස්ස සුට්ඨුනිට්ඨානං තාව නිච්චං සික්ඛං කප්පසතසහස්සාධිකෙසු චතූසු අසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යෙසු පාරෙසි අහො දුක්කාරකාරී භගවාති අධිප්පායො. එවං සඞ්ඛ්‍යාපං පාරමිනං උපකාරභූතා ඛන්තිපාරමිං වණ්ණෙත්වා සබ්බාසං පාරමිනං අවිවාදිත්තං කත්වා පූරිතභාවං දස්සෙන්තෝ ආහ:—

යදාභිනීහාරමකා සුමේධෝ
යදා ච මද්දිං අදදා සිවිම්හි,
එත්තන්තරෙ ජාතිසු කිච්චපෙකා
නිරත්ථකං නො අගමාසි තස්ස.

මහාසමුද්දෙ ජලබින්දුතොපි
තදන්තරෙ ජාති අනපපකාව,
නිරන්තරම්පූරිතපාරමීනං
කථම්පමාණං උපමාඛුගිං වා.?

යො මඤ්ඣපස්සෙ මධුරම්බබීජං
ඡායාඵලත්ථාය මහාජනානං,
රොපෙති? තස්මිංඛණෙවතෙන
ඡායාඵලෙ පුඤ්ඤමලඞ්ඛ මුඩං.

තථෙව සංසාරපථෙ ජනානං
හිතායවත්තානභිරොපිතඤ්ඤණෙ,
සිඛංව පුඤ්ඤූපරි තස්ස තස්මිං
ධනඞ්ඛජීවම්පි හරන්ති යෙ යෙ.

තත්ථ **යදා**තිආදිසු:—සො බොධිසත්තො යදා සුමෙධතාපසො හුත්වා දීපඞ්කරස්ස සත්ථුනො පාදමූලෙ බුද්ධභාවාය අභිනීහාරං කත්වා පත්ථනං අකාසි.?තතො පභ්භාය යදා **සිවිම්හී**ති සිවිරාජා වෙස්සන්තරො හුත්වා පාරමිතාකූටං ගණ්හන්තොමදදිදෙවිං සක්කබ්රාහමණස්ස දානානි දතං කත්වා අදාසි?. **එත්තන්තරෙ**ති එතස්මිං කප්පසතසහස්සාධිකානං චතුන්නං අසඞ්ඛෙය්යානං අන්තරෙ **ජාතිසූ**ති දෙවමනුස්සතිරච්ඡානාදිසුජාතිසු **කිච්චපෙකා**ති.කිච්චාපි එකා.තාසු එකාපි ජාතිතස්ස මහාපුරිසස්ස **කිච්චපපමත්තකම්පි** නිරත්ථකං හුත්වා නො අගමාසි, පාරමිතාපූරණභාවෙන ගතා. පාරමිතාපූරණවසෙනෙව ගතානි අත්ථො. **මහාසමුද්දෙ**ති චතුබ්බිධෙපි ලොණිමහාසාගරෙ **ජලබින්දූ**නම්පි උදකබින්දුතොපි සඞ්ඛාදතො ගණ්හියමානෙ තතොපි, **තදන්තරෙ**ති තෙසං අභිනීහාරමද්දිදානානමන්තරෙ **ජාතිඅනපපකාවා**ති ජාතිඅනපපකායෙව අහොසි. තථාහි එකෙකස්මිං කප්පෙ උපපන්නජාතියෙව අසඞ්ඛෙය්යාති වුත්තා:—

"එකස්සෙකෙන කප්පෙන පුග්ගලස්සභිසඤ්ඤයො,
සියා පඤ්චසතයමා රාසි ඉතිවුත්තං මහෙසිනා"ති.

එවං එකෙකසම්ං කප්පෙ උප්පන්නජාතියායෙවඅනප්පකත්තෙ සති චතූසු ඨානෙසු අප්පමෙය්යෙසු කප්පෙසු උප්පන්නජාතියො කො පමෙතුං වා උපමෙතුං වා සක්කුණෙය්‍ය? එසාපි උපමා කිං උපමා නාමානි අධිප්පායො. එවං අපරිමෙය්යෙසු ජාතිසම්භාරෙසු අන්තරා උප්පන්නුප්පන්නානං බුද්ධානං සන්තිකෙපි ව්‍යාකරණං ලභිත්වා පුනප්පුනං උස්සාහං වඩ්ඪෙත්වා චමෙප්‍යනාගරාජකාලෙ භූරිදත්තනාගරාජකාලෙ ඡද්දන්තවාරණරාජකාලෙති එවමාදිනිරවජ්ජානජාතියා උපපජ්ජිත්වා ජීවිතපරිච්චාගං කත්වා මනුස්සභූතෙනාපි ඛන්තිවාදිතාපසකාලෙ ධම්මපාලකුමාරකාලෙති එවමාදීසුව එකෙකිස්සං ජාතියං පූරිත පාරමිනා තෙන මහාපුරිසෙන කතදුක්කරකිරියා බුද්ධභාවාය අලං විය හොති. **නිරන්තරම්පූරිතපාරමිනන්ති** එවමෙවෙකම්පි ජාතිං අවිරොධෙත්වා නිරන්තරං කත්වා පූරිතපාරමිතං පමාණං වා කථං කාතුං සක්කා? උපමාවා කුහිං අත්ථි? තෙනෙව "සො සාගරෙ ජලධිකාරුධිරං අදාසී"ති ආදිනා ගාථාවුත්තා. පුන තෙනෙව සතපුඤ්ඤලක්ඛණ වුත්තං. එවං අපරිමාණෙසු ජාතිසම්භාරෙසුඋපචිතපුඤ්ඤසම්භාරෙන නිබ්බත්තනස්ස භගවතො ගුණං කිත්තකං භවෙය්‍ය? අහො අච්ඡරියං. අහො අබ්භුතං භගවා. එවරූපෙ භගවති යො න පසීදෙය්‍ය වචනං. වාස්ස න සද්දහෙය්‍ය? සො කීදිසො නාම පාපසත්තොභවෙය්‍ය? අහෝ කිත්තකං නාම තස්ස අකුසලරාසි භවෙය්‍ය? තස්මා දබ්බජාතිකෙන සො භගවා පූජෙතබ්බොව. තස්ස වචනං සිරසා පටිග්ගහෙත්වා පටිපත්ති පූරෙතබ්බාව. එවමස්ස භගවතා පාරමිතාසාගරස්ස අප්පමෙය්‍යතං දස්සෙත්වා ඉදානි උපමං ආහරිත්වා තං සම්පත්තෙතුං "**සෙය්‍යථා මනාප පච්ඡා**"ති ආදිමාහ. තත්ථ යො දබ්බජාතිකො පුරිසො නගරතො නගරගාමී එකස්මිං මහාමග්ගපදෙසෙ "ඉතො චිතො ච ගච්ඡන්තා මනුස්සා එත්ථ මධුරඵලං ඛාදිත්වා සුඛං නිසීදිත්වා සයිත්වා සරීරදරථං නිබ්බාපෙත්වා ගච්ඡන්තූ"ති විත්තෙත්වා මහාජනානුග්ගහෙන මධුර මබ්බිජං ආහරිත්වා රොපෙත්වා යථාඨානං න නස්සති ච වඩ්ඪති ච තථා කරෙය්‍යාති අත්ථො. **උඩ්ඩනන්ති** රොපණතො උපරි. රුක්ඛස්ස වුද්ධකාලෙව එලිතකාලෙ 1 ච තස්මිං රුක්ඛෙ ඡායාඵලෙ පුඤ්ඤන්ති සම්බන්ධො. පුන "තස්මිං" සද්දං ගහෙත්වා **තස්මිං ඛණෙව ඵලානි** තෙන බීජරොපකෙන පුරිසෙන තස්මිං රුක්ඛෙ ඡායාපරිභොගෙව ඵල පරිභොගෙ ච පුඤ්ඤං තස්මිං බීජරොපණක්ඛණෙයෙව අලඛ්ඨං භවති ලභිතං භවති. ඉදං වුත්තං හොති:—යදි සො රුක්ඛො වුඩ්ඪිං විරූළ්හිං සාඛාවිටපසම්පන්නො මධුරඵලො භවෙය්‍ය?. ආගතාගතා අම්බඵලානි ඛාදිත්වා සීතලච්ඡායාය නිසීදිත්වා සයිත්වා පටිපජ්ජන්ත

1 වණ්ණකාලෙ—මරම්මි.

රථා ගච්ඡෙය්‍යුං? තදා තං පුඤ්ඤං කෙනලද්ධං භවෙය්‍යාති? න අඤ්ඤේන කෙනචිපි, තෙනෙව බීජරොපකෙන පුරිසෙන ලද්ධං භවති. කදා ලද්ධං භවති? කිං සො ආගන්ත්වා තස්මිං රුක්ඛෙ ඵලං ගහෙත්වා දානං දෙතීති? නත්ථි. සෝ බීජරොපකො පුරිසො ජීවතු වා මරතු වා යං වා තං වා කරොතු. තෙනෙව පුඤ්ඤං තඞ්ඛණෙයෙව ලද්ධං හොති, රොපිතක්ඛණෙයෙව පුඤ්ඤස්ස සිද්ධත්තා. එවං උපමං ආහරිත්වා තං උපමං සංසන්දෙන්තො ආහ:—**නෘථව සංසාරඵලෙනි** ආදිං, තත්ථ තෙ නෙවාති යථා අම්බරුක්ඛෙ ජනානං ඵලපරිභොගෙ පුඤ්ඤං බීජරොපණක්ඛණෙයෙව හොති? තථෙවානි අත්ථො. යථාවා මනුස්සවිග්ගහපාරාජිකායං ආණත්තියං සවෙ ආණත්තො පුරිසො ආණත්තිං අවිරොධෙත්වා එකන්තෙනෙව තං මාරෙති?. ආණාපකස්ස ආණත්තික්ඛණෙයෙව පාරාජිකන්ති වුත්තං. එවමෙව රුක්ඛරොපකස්ස සවෙ සො රුක්ඛො වඩ්ඪිත්වා එකන්තෙනෙව මනුස්සානං උපකාරො භවෙය්‍ය?. බීජරොපකෙන රොපිතක්ඛණෙයෙව පුඤ්ඤං ලද්ධං හොති. එවමෙව බොධිසත්තෙනාපි දීපඞ්කරපාදමූලෙ අත්තනො සරීරං බුද්ධබීජං කත්වා රොපිතක්ඛණෙයෙව ආයතිං යෙ යෙ ධනඞ්ගජීවිතං ආහරන්ති? තස්මිං පුඤ්ඤං තස්ස අභිනීහාරක්ඛණෙයෙව සිද්ධන්ති අත්ථො. **සංසාරඵලෙනි** එත්ථ සංසාරොති ඛන්ධාදිනං උපපත්තිපරම්පරා. තං අබ්බොච්ඡින්නත්තාය පවත්තනතො පථොනාම. තස්මිං සංසාරපථෙ **ජනානන්ති** සබ්බසත්තානං **හිතාය චෙවා**ති හිතාය ච සුඛාය ච ලොකියලොකුත්තරහිතසුඛනිප්ඵාදනත්ථං. **අත්තානඤ්ඤෙව රොපිතක්ඛණෙ**ති තදහෙව අධිගන්තබ්බං නිබ්බානං පහාය "අයං දීපඞ්කරසම්මාසම්බුද්ධො විය අහම්පි අනාගතෙ බුද්ධො හුත්වා මහාජනානං කිලෙසසන්තාපං නිබ්බාපෙත්වා විමුත්තිඵලදායකො ඵලරුක්ඛරොපකොවිය භවෙය්‍ය" න්ති අත්තනො සරීරං බුද්ධබීජං කත්වා රොපෙසි. ඨපෙසි. පතිට්ඨාපෙසි. පතිට්ඨහන්තො කිං අකාසි? "අනාගතෙ යාවාහං බුද්ධො භවිස්සාමි? තාව මයා හොගං අඞ්ගවොජීවිතඤ්චාති සබ්බසත්තානං උපකාරඤ්ඤෙව හොතුයෙව. තෙ යථිච්ඡිතං කරොන්තු සබ්බං මම ධනඤ්ගජීවිතං පරිච්චත්තමෙවා"ති අධිට්ඨහි. දානාදිසමතිංසපාරමිං පූරණත්ථං ඨපෙසි. එවං ආයතිං **ජනානං** හිතසුඛදානත්ථාය අත්තානං අභිරොපිතක්ඛණෙයෙව. **සිද්ධංවපුඤ්ඤං පරිත්තස්ස** තස්මිං **ධනඤ්ගජීවම්පි හරන්ති යෙ** ඉමස්මිං උපරි දායතිං සුමෙධතාපසකාලතො පට්ඨාය යාවවෙස්සන්තරත්තභාවං. **එත්ථන්තරෙ** යෙ යෙ තස්ස ධනංවා ජීවිතං වා හරන්ති? ඉච්ඡායවා අනිච්ඡායවා මතස්ස වා ජීවන්තස්සවා තස්මිං පුඤ්ඤං තස්ස සිද්ධං යෙව. කදා සිද්ධං? අත්තානං අභිරොපිතක්ඛණෙයෙව. කිං වුත්තං හොති? "යාවාහං බුද්ධොභවාමි තාව මම ධනඤ්ගජීවං දානමුඛෙ සීලමුඛෙ

නෙක්ඛම්මපඤ්ඤාවීරියඛන්තිසච්චමධිට්ඨානමෙත්තූපෙක්ඛාමුඛේ විස්සජ්ජං. පරිච්චත්තමෙව හොතු, යෙ යෙ යං යං ඉච්ඡන්ති? තෙ තෙ තං තං හරන්තු. ජීවිතහෙතුපි පාරමිතා සමාදානං න භින්දිස්සාමීති" අධිට්ඨහි. හෙන තථා අධිට්ඨිතත්තා ජාතියා තස්ස සන්තකං වොරා වා හරන්තු. විස්සාදෙන වා ගණ්හන්තු. දයාදා වා ගණ්හන්තු. උඩරිච්චා අභිභවිත්වා වා ගණ්හන්තු. තථා පස්සමානෙ වා ගණ්හන්තු. අපස්සමානෙවා ගණ්හන්තු. ජානාපෙත්වා වා ගණ්හන්තු. අජානාපෙත්වා වා ගණ්හන්තු. සබ්බං පුඤ්ඤමෙවහොති. කිං අචෙතනමපි පුඤ්ඤං අත්ථීති?. අත්ථි. පච්ඡා අචෙතනානි. කා සානි?. පනීධානචෙතනානි. තථාහි දීපඞ්කරපාදමූලෙ සහාවෙන සරසෙන ලොභාදිරහිතෙන චිත්තෙන පාරමිතාධිට්ඨානං කරොන්තස්ස මහාපථවී නමිපි. සකලදස සහස්සිලොකධාතු එකාලොකා අහොසි. චත්තිංසපුබ්බනිමිත්තානි පාතුරහෙසුං. තදහෙව බුධභූතො විය අහොසි. තස්මා මයා වුත්තකාරණං සල්ලක්ඛෙත්වා එත්ථන්තරෙ තුච්ඡං හුත්වා ගතා එකාපි ජානි නත්ථි. සබ්බා සාත්ථකායෙව ගතාති ඤාතබ්බං. පඤ්ඤාය උපපරික්ඛිතබ්බං ධනඤජීවමපි හරන්ති යෙ යෙ තිත්ථෙ ධනන්ති හත්ථිඅස්සගොමහිස දාසිදාසසුතභරියාදි සවිඤ්ඤාණකං වා ඛෙත්තවත්ථුහිරඤ්ඤසුවණ්ණ රජතමුත්තාමණිවෙළුරියසංඛසිලාලොහිතඞ්කපවාළාදි අවිඤ්ඤාණකං වා සකලපරිපුණ්ණං රජ්ජං වාති සබ්බං. බාහිරවත්ථු පරිච්චාගො දානපාරමී නාම. අත්තනො සරීරෙ මංසලොහිතහත්ථපාදකණ්ණනාසාදිසරීරාවයවදානං දානුපපාරමී නාම. ජීවිතපරිච්චාගො දානපාරමත්ථපාරමී නාම. තථාසීලාදීසුපි වුත්තපපකාරබාහිරභණ්ඩසු 1 විනාසනෙතසු වා ලාභාය වා මුසාවාදපරස්සහරණාදිං අකත්වා සීලරක්ඛණාදි සීලාදිපාරමී නාම. තථා හත්ථපාදාදීනං සරීරාවයවානං ඡෙජ්ජභෙජ්ජාදිමහි සම්පත්තෙපි තං අනපෙක්ඛොත්වා සීලාදිපූරණං සීලාදිඋපපාරමී නාම. තථා ජීවිතෙ නස්සනෙපි සීලාදිනි අභින්දිත්වා රක්ඛණං සීලාදිපරමත්ථපාරමී නාම. තත්ථහි බොධිසත්තස්ස දානපාරමිතාය පූරිතත්තභාවානං පරිමාණඤ්ඤාමං නත්ථි. එකන්තෙන පනස්ස සසපණ්ඩිතජාතකෙ:—

> " භික්ඛාය උපගතං දිස්වා සකත්තානං පරිච්චජිං,
> දානෙන මෙ සමො නත්ථි එසා මෙ දානපාරමී"ති.

එවං ඊදිසං ජීවිතපරිච්චාගං කරොන්තස්ස දානපාරමී පරමත්ථපාරමී නාම ජාතා. තථා සීලපාරමිතාය පූරිතත්තභාවානං පරිමාණං නාම නත්ථි. එකන්තෙන පනස්ස මහාසඞ්ඛපාලජාතකෙ:—

---

1 'දඞ්ඛ-සිහල

"සූලෙහි විජ්ඣියන්තොපි කොට්ටියන්තොපි සත්තිහි,
හොජ්ජුත්තෙසු න කුප්පාමි එසා මෙ සීලපාරමී"ති.

එවං අත්තපරිච්චාගං කරොන්තස්ස සීලපාරමී පරමත්ථපාරමී නාමජාතා. තථා මහාරජ්ජං හදයං උදහාය මහාවනෙ එකකස්ස ජීවිතන්තරායං අගණෙත්වා නෙක්ඛම්මපාරමියා පූරිතත්තභාවානං පරිමාණන්නාම නත්ථි. එකන්තෙන පනස්ස චුල්ලසුතසොමජාතකෙ:—

"මහාරජ්ජං හදයගතං බෙලපිණ්ඩංව ඡඩ්ඩයිං,
චජතො න හොති ලක්ඛාහං එසා මෙ නෙක්ඛම්මපාරමී"ති.

එවං නිස්සඛභාවාය රජ්ජං ඡඩ්ඩෙත්වා නික්ඛමන්තස්ස නෙක්ඛම්මපාරමී පරමත්ථපාරමීනාම ජාතා. තථා මහොසධකාලාදිසු පඤ්ඤාපාරමිතාය පූරිතත්තභාවානං පරිමාණන්නාම නත්ථි. එකන්තෙන පනස්ස සත්තුභස්තජාතකෙ:—

"පඤ්ඤාය විචිනන්තොහං බ්‍රාහ්මණං මොචයිං දුඛා,
පඤ්ඤාය මෙ සමො නත්ථි එසා මෙ පඤ්ඤාපාරමී"ති.

එවා අන්තොභත්තගතං සපථං පස්සන්තස්ස පඤ්ඤාපාරමී පරමත්ථපාරමීනාම ජාතා. තථා විරියපාරමිතාදීනං පූරිතත්තභාවානං පරිමාණන්නාම නත්ථි. එකන්තෙන පනස්ස මහාජනකජාතකෙ:—

"අනීරදස්සී ජලමජ්ඣගා හතා සබ්බෙව මානුසා,
චිත්තස්ස අඤ්ඤථා නත්ථි එසා මෙ විරියපාරමී"ති.

එවං මහාසමුද්දං තරන්තස්ස වීරියපාරමී පරමත්ථපාරමීනාම ජාතා. තථා ඛන්තිවාදිජාතකෙ:—

"අවෙතනංව කොට්ටෙන්තෙ තිණ්හෙන ඵරසුනා මමං,
කාසිරාජෙ න කුප්පාමි එසා මෙ ඛන්තිපාරමී"ති.

එවං අවෙතනභාවෙන මහාදුක්ඛං අධිවාසෙන්තස්ස ඛන්තිපාරමී පරමත්ථපාරමීනාම ජාතා. මහාසුතසොමජාතකෙ:—

"සච්චවාචං අනුරක්ඛන්තෙනා චජිත්වා මම ජීවිතං,
මොචෙසිං එකසතං ඛත්තියෙ පරමත්ථසච්චපාරමී"ති.

එවං ජීවිතං පරිච්චජිත්වා සච්චවාචං අනුරක්ඛන්තස්ස සච්චපාරමී පරමත්ථපාරමීනාම ජාතා. මූගපක්ඛජාතකෙ:—

"මාතා පිතා න මෙ දෙසා නපි මෙ දෙසං මහායසං,
සබ්බඤ්ඤුතං පියං මය්හං තස්මා වත මධිට්ඨහි"නති.

එවං ජීවිතං පරිච්චජිත්වා වතං අධිට්ඨහන්තස්ස අධිට්ඨානපාරමී පරමත්ථපාරමීනාම ජාතා. එකරාජජාතකෙ:—

"න මං කොචි උත්තසති නපි භායාමි කස්සචි,
මෙත්තාබලෙනුපත්ථද්ධො රමාමි පවනෙ තදා"ති.

එවං ජීවිතම්පි අනොලොකෙත්වා මෙත්තායන්තස්ස මෙත්තාපාරමී පරමත්ථපාරමී නාම ජාතා. ලොමහංසජාතකෙ:—

"සුසානෙ සෙය්‍යං කප්පෙමි ඡවට්ඨිකං උපධානකං, 1
නොමණ්ඩලා මං උපගන්ත්වා රූපංදස්සෙන්ත නාපජෙ"'නාති

එවං ගාමදාරකෙසු නුට්ඨුභනාදිකිරියෙව මාලාගන්ධුපහාරාදිකි ච සුබදුක්ඛං උපපාදෙන්තෙසු ජීවිතම්පි අනපෙක්ඛිත්වා උපෙක්ඛං අනතිවත්තනස්ස උපෙක්ඛාපාරමී පරමත්ථපාරමීනාම ජාතා. එතමපන එකෙකපාරමියා අධිකවසෙන වුත්තං. එකමෙකාය ජාතියා යථාසම්භවං සබ්බාපි පාරමියො පූරෙසි යෙව. තථාහි විධුරපණ්ඩිතො හුත්වා පුණ්ණකෙන යක්ඛසෙනාපතිනා "තිං රක්ඛෙය්‍යාසි දාසොසි? නදාසොසි? සච්චමෙව කථෙහි පණ්ඩිතා"ති වුත්තෙන පණ්ඩිතො විනෙතාසි. "අහං රක්ඛෙය්‍යන්ති වා රක්ඛෙය්‍යන්ති උත්තරිතරොති වා රක්ඛෙය්‍යං න කිඤ්චි හොමීති වා අනෙකකාරණං වත්ත්‍වා සමත්තොයෙව ලොකෙ සච්චසම්මා අවස්සයො නාම නත්ථි. සච්චමෙව මයා කථෙතබ්බං. දාසොහමස්මීති වුත්තෙන එසො මං ගහෙත්වා යථිච්ඡිතං කරොතීති ජානන්තොපි රක්ඛෙය්‍යන්ති මුඛඤ්ච අනොලොකෙත්වා අත්තනො තාදිසායං සම්පත්තියම්පි පුත්තදාරෙසුපි ආලයං විස්සජ්ජෙත්වා අත්තනො ජීවිතම්පි පරිච්චජිත්වා, "දාසොහමස්මී"ති කථෙසි. තස්සෙවං කථෙන්තස්ස සච්චපාරමියෙව සිද්ධා නි නගහෙතබ්බා. එකක්ඛණෙ සබ්බාපි සමතිංසපාරමියොසිද්ධායෙව.කථං?.—යස්මා යං තංවචනංවදන්තො අත්තනො ධනඤ්ඤජීවිතං රක්ඛෙය්‍යං පරිච්චජිත්වා රාජානම්පි ඉණතො මොචෙන්තො කථෙසි. තස්මා දානපාරමී සිද්ධා. මුසාවාදාදිතො විරතත්තා සීලපාරමී සිද්ධා. පාපසඞ්කප්පතො විගතත්තා නෙක්ඛම්මපාරමී සිද්ධා. පඤ්ඤාය විචිනිත්වා වුත්තත්තා පඤ්ඤාපාරමී සිද්ධා. "ඉම සස්සාහං දුස්සකම්මං කථං කරිස්සාමී"ති අනොලීනෙන හුත්වා, කථිතත්තා විරියපාරමී සිද්ධා. ආයතිං භවිතබ්බං අධිවාසෙත්වා කථිතත්තා ඛන්තිපාරමී සිද්ධා. සච්චමෙව වුත්තත්තා සච්චපාරමී සිද්ධා. "මුසා අකථෙත්වා සච්චමෙව මයා කථෙතබ්බ"න්ති විනිත්තාධිට්ඨානස්ස අභින්නත්තා අධිට්ඨානපාරමී සිද්ධා. තාදිසෙපි වෙරිම්හි කොපං අකත්වා මෙත්තාපුරෙක්ඛාරෙන වුත්තත්තා මෙත්තාපාරමී සිද්ධා. "එසො මං ගහෙත්වා යං ඉච්ඡති? තං කරොතු තා සබ්බා සහිස්සාමි භවිතබ්බං භවතූ"ති උපෙක්ඛිතත්තා උපෙක්ඛාපාරමී සිද්ධාතිඑවං සබ්බථාපි ධනඤ

1 උපධානං—පාඨන්තරං.

ජීවිතං පරිච්චජිත්වායෙව වුත්තත්තා එකවච්චනෙනෙව සබ්බාපි සම-
තිංසපාරමියෝ සිද්ධානි වෙදිතබ්බා. එවමෙව අනෙළකෙසු ජාතිසහස්-
රෙසු යථාසම්භවං පාරමිතාපූරණං දට්ඨබ්බං. පාපං කාතුං පහිතත්තා-
නං අණකාකාරෙන පාපං සිජ්ඣති. පුඤ්ඤං කාතුං පහිතත්තානං
අනෙකාකාරෙන පුඤ්ඤං සිජ්ඣතියෙව. තත්ථායං ඉමිනාගිදුනෙන ස-
ත්තානං ආයුවණ්ණසුඛබලපටිභානාදිසම්පත්තිං දදන්තෙන අග්ගං අර-
හත්තඵලසමාපත්තිං නිප්ඵාදෙය්යන්ති අන්නාදීනං දෙති. තථා සත්තා-
නං කායිකලෙසපිපාසාවූපසමාය පානං දෙති. තථා සුවණ්ණවණ්ණ-
තායවෙව හිරොත්තප්පාලඞ්කාරස්සව නිප්ඵත්තියාවත්ථානි දෙති. ඉධිවි-
ධස්ස චෙව නිබ්බානසුඛස්ස ච නිප්ඵත්තියා යානං දෙති. තථාගතසි-
ලාගන්ධනිප්ඵත්තියා ගන්ධං දෙති බුද්ධගුණසොභානිනිප්ඵත්තියා මාලාවි-
ලෙපනං දෙති. බොධිමණ්ඩාසනනිප්ඵත්තියා ආසනං දෙති. තථාග-
තසෙය්යානිප්ඵත්තියා සෙය්යං දෙති. සරණනිප්ඵත්තියා ආවසථං
දෙති. පඤ්චචක්ඛුපටිලාභාය පදීපෙය්‍යං දෙති. ව්‍යාමප්පභානිප්ඵ-
ත්තියා රූපදානං දෙති. බ්‍රහ්මස්සරනිප්ඵත්තියා සද්දදානං දෙති. බුද්ධ-
ගුණපටිලාභාය ගන්ධදානං, සබ්බලොකස්සප්පියභාවාය රසදානං, බුද්ධ-
සුකුමාලභාවාය ඵොට්ඨබ්බදානං, අමරභාවාය ඉෙසජ්ජදානං, කිලෙස-
දසව්‍යාවිමොචනත්ථං දසන්නං භූමීස්සරානං, සබ්බසත්තෙ අරියාය ජා-
තියා අත්තනො පුත්තභාවූපගමනාය පුත්තදානං, සකලලොකස්සා-
ධිපතිභාවූපගමනාය දාරාදානං, සුභලක්ඛණසම්පත්තියා සුවණ්ණම-
ණිමුත්තාපවාලාදිදානං, අනුබ්‍යඤ්ජනසම්පත්තියා නානාවිධවිභූස-
ණදානං, සබ්බඤ්ඤුතාඤාණාධිගමාය විත්තකොසදානං, සබ්බඤ්ඤුතා-
ය රජ්ජදානං, ඤාණාදිසම්පත්තියාආරාමුය්‍යානතපොවනදානං, චක්ඛා-
ඛිකිතෙහි පාදෙහි බොධිමණ්ඩූපසඞ්කමනාය චරදානං, චතුරොඝනි-
ත්ථරණෙන සත්තානං සබ්බඤ්ඤුභත්ථදානත්ථං හත්ථදානං, සබ්බඉන්ද්‍රියාදිප-
ටිලාභාය කණ්ණනාසාදිදානං, සබ්බඤ්ඤුතඤාණචක්ඛුපටිලාභාය චක්ඛුදානං,
"දස්සනසවණානුස්සරණපාරිචරියාදිසුසබ්බකාලං සබ්බසත්තානංහිත-
සුඛාවහෝ සබ්බලොකෙන ච උපජීවිතබ්බාමෙ කායොභවෙය්‍යා"ති
මංසසොණිතාදිදානං "සබ්බලොකුත්තමෝ භවෙය්‍යාහ"න්ති උත්ත-
මඞ්ගදානං දෙති. එවං දදන්තෙන ධම්මෙන ධම්මලද්ධං දෙති. නෙව ප-
රූපඝාතෙන න භයෙන. න ලජ්ජාය. න දක්ඛිණෙය්‍යගවෙසනෙන.
න පණීතෙ සති ලුබ්ධෙන. නා අත්තුක්කංසනෙන. න පරවම්භනෙන.
න බලමඤ්ඤාමයං. න යාචකජිගුච්ඡාය. න අවඤ්ඤාකාරෙන දෙති.
අථ ඛො සක්කච්චං දෙති. සහත්ථෙන දෙති. කාලෙන දෙති. චිත්තීක-
ත්වා දෙති. අවිරොධෙන 1 දෙති. තීසු කාලෙසු සොමනස්සිකො දෙ

1 පටිභාගෙනඅදෙති—ලංකා

ති. තතොයෙව ච දත්වා න පච්ඡානුතාපී හොති. න පටිග්ගාහකතො යෙන මානාවමානා කරොති. පටිග්ගාහකානඤ්ච පියසමුදාචාරො හොති. එවං දදතොතා යෙ තෙ කතාභිනීහාරා සංඛතා බොධියත්තානං ආනිසංසා සංවණ්ණිතා? තෙ පාපුණි.

"එවං සබ්බඞ්ගසම්පන්නා බොධියා නියතා නරා,
ස සරං දීඝමඩ්ධානං කප්පකොටිසතෙහිපි.

අවීචිම්හි න උප්පජ්ජන්ති තථා ලොකන්තරෙසු ච,
නිජ්ඣාමතණ්හා ඛුප්පිපාසා න හොන්ති කාලකඤ්ජකා.

න හොන්ති බුද්ධකා පාණා උප්පජ්ජන්තාපි දුග්ගතිං,
ජායමානා මනුස්සෙසු ජච්චන්ධා න භවන්ති තෙ.

සොතවෙකල්ලතා නත්ථි න භවන්ති මූගපක්ඛතා,
ඉදිභාවං න ගච්ඡන්ති උභතො බ්‍යඤ්ජනපණ්ඩකා.

න භවන්ති පරියාපන්නා බොධියා නියතා නරා,
මුත්තා ආනන්තරිකෙහි සබ්බත්ථ සුඛගෙ.වරා

මිච්ඡාදිට්ඨිං න සෙවන්ති කම්මකිරියදස්සනා,
වයමානාපි සඤ්ඤෙසු අසඤ්ඤං නූපපජ්ජරෙ.

සුඛවාසෙසු දෙවෙසු හෙතු නාම නවිජ්ජති,
නෙක්ඛම්මතින්නා සප්පුරිසා විසංයුත්තා භවාභවෙ.

චරන්ති ලොකච්චරියායො පූරෙන්තා සබ්බපාරමී,
එවං අච්ඡරියා එතෙ අබ්භුතා ච මහෙසිනො.

මහාකාරුණිකා ධීරා සබ්බලොකෙකබන්ධවා,
අවිඤ්ඤෙය්‍යානුභාවා ච සදෙවමනුසඛම්මගොචරා,
බොධිසත්තා මහාසත්තා සුවිසල්ලෙඛවුත්තිනො.

මහාවාතසමුද්ධූතවීචිමාලො මහොදධි,
අවිලඞ්ඝය්‍ය වෙලන්තං බොධිසත්තානා ධම්මතා.

ලොකෙ සඤ්ඤාතවඩ්ඪා න තෙ භාවිතභාවනා,
ලිම්පන්ති ලොකධම්මෙහි තොයෙන පදුමං යථා.

යෙසං වෙ අත්තනිසෙනහො නිගියති යථා යථා,
සත්තෙසු කරුණාසෙනහො වඩ්ඪතෙ ච තථා තථා.

යථා චිත්තං වසෙ හොති න ච චිත්තවසානුගා,
යථා කම්මං වසෙ හොති න ච කම්මවසානුගා.

දෙසෙති නාභිභූයනති සමුග්ගහාතෙනති වා න තෙ,
වරනනා බොධිපරියෙසිං පුරිසා ජාතියා බ්‍රුධා.

තෙපු විත්තපසාදෙපි දුක්ඛතො පරිමොචයෙ,
පගෙවානුකිරියා තෙසං ධම්මසසවානුධම්මතා''නි.

එවං දිපඞ්කරස්ස භගවතො සන්තිකෙ ලඞ්ඛිතාකරණෙ මහාපුරිසෙ කපපසතසහස්සාධිකෙසු චතූසු අසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යෙසු පාරමියො පූරෙනෙතා අවීචිමහි පාතියමානොපි දානං අපරිච්චජනෙතා අඞ්ගපච්චඞ්ගෙසු උච්ඡුසුවිය යන්තමුඛෙ පිලියමානෙසුපි සීලං අවිනිකාකම නෙතා චතූසු මහාදීපෙසු ඉස්සරියං පරිච්චජිත්වාපි විවෙකමෙව ගණ්හනෙතා සකලචක්කවාළපරිපුණ්ණං බදිරඞ්ගාරනිකරං මඤ්ඤිත්වාපි ඡඤ්ඤුවන්නාමපි උපසඞ්කමනෙතා චාතලුලිතං මකරනිකරාකිණ්ණං මහාසමුද්දං බාහුනා පතරිත්වාපි නිබ්බානපාරගමනාය විරියං අනොසජ්ජනෙතා අසිධාරාහි කණ්ණනාසාදිං ඡින්දනෙනපි පරසම්පි කොපං අකරොනෙතා අසිනා සීසෙ ඡිජ්ජමානෙපි මුසා න වදනෙතා අත්තභාවෙ වුණ්ණවිචුණ්ණං හුත්වා විකිරියමානෙපි අධිට්ඨානං අවිජහනෙතා අවජිඤ්ඤිත්වා ගහිතරජ්ජං පරං පියපුත්තකං විය පස්සනෙතා පරකතෙසු සුබදුක්ඛෙසු අනුනයපටිඝං විජහනෙතා [1] චතූසු දිසාසු ඨත්වා අනෙකසතෙහි බහුහලෙහි පුරිසෙහි යක්ඛාදිහිපි භෙරවරූපෙහි භයමහි උපපාදියමානෙපි අනුත්තසිත්වා පුඤ්ඤමෙව කරොනෙතා ජීවිතම්පි පරිච්චජිත්වා පාරමිතාසමාදානං අවීතික්කමනෙතා වෙස්සන්තරත්තභාවෙ සක්කබ්‍රාහ්මණස්ස දින්නාහරියාපරිච්චාගෙන නිට්ඨාපෙසි. එවං පාරමිතාපූරණං දස්සෙත්වා තෙසං තෙසං පාරමිතං අපරිමෙය්‍යතං දස්සෙනෙතා ගාථමාහ:—

සො සාගරෙ ජලධිකං රුධිරං අදූහි
භූමිං පරාජිය සමංසමදූහි දානං,
මෙරූපමාණමධිකඤ්ච සමොලිසිසං
බෙ තාරකාධිකතරං නයනං අදූහි.

තත්ථ සොති සො එවංවිධො බොධිසත්තො සාගරෙති චතූසු මහාසමුද්දෙසු ජලධිකන්ති උදකතො අධිකං කත්වා රුධිරං අදූහීති ලොහිතදානමදාසි. භූමිංපරාජියාති ආවට්ටතො චක්කවාළපබ්බතපරිච්ඡින්නා බහලතො වෙසතසහස්සකානි චත්තාළීසසහස්සානි එකපමාණාය පංසුපඨවියා පංසුතොපි අධිකං කත්වා අත්තනො සරීරෙ මංසං අදාසි. මෙරූපමාණමධිකන්ති සිනෙරූපබ්බතස්ස පමාණං හෙට්ඨා වුත්තං. තතොපි අධිකං කත්වා සමොලිසිසන්ති අභිසිත්තසීසං

---

[1] විප්පහීනො—ලංසා

අද්දසී. ඛෙනි වක්ඛවාළපබ්බතපරියන්තෙ ආකාසෙ තාරකාධිකතර නති තාරකරූපතොපි අධිකං කත්වා තඤ්ඤං අදූසිති නෙත්තදූනං අදූසිනි එවමෙත්ථ අත්ථො දට්ඨබ්බා.

බුද්ධාලොකාලොකෙ ලොකෙ
ජාතො සඤ්ඤා තොතුමමඤ්ඤතා,
බුධං බුධා ඔසා නිණ්ණං
සඛෙ ඨෙඤ්ඤු තො නො * වදෙ?

ඉතිසාධුජනානන්දදූනනිදූනෙ ජිනාලඞ්කාරෙ බොධිසම්භාරවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

———:———

එවං දිපඞ්කරපාදමූලෙ කතාභිනිහාරතො පට්ඨාය දූනාදයො සමතිංසපාරමියො පූරෙත්වා වෙස්සන්තරත්තභාවෙන සබ්බා පාරමියො නිට්ඨාපෙති. ඉදානි යා චෙතා අධිසීලඅධිචිත්තඅධිපඤ්ඤාඛ්‍යා තා තිස්සො සික්ඛා. සබ්බාපිතා බොධිපල්ලඞ්කෙ නිසින්නොත මාරබලංවිධමෙත්වා යිස්සො විජ්ජා සච්ඡිකත්වා බුද්ධභූමියංපත්තොත නිට්ඨාපෙසුඛ්‍යා. තස්මා තාසුපි නිට්ඨාපිතභාවා දස්සෙත්තෙනා බුද්ධරක්ඛිතාචරියො ආහ:—

ඛමහිරාපාරදූනාදිසාඛරෙසූ හි.ථාවඨා,
තරණෙනා මදදිදූතෙන නිට්ඨාපෙත්වා පාරමී.
වසඤ්ඤා තුසිතෙ කාඤ්ඤ බොධිපරිපාකමාගමා,
ආගාවනාඤ්ඤ දෙවානං මාතුඛබ්භමුපාගමී.
සතොව ඤමජාඤ්ඤාව මාතුකුච්ඡිමහි ඔක්කමී,
තඤ්ඤ ඔක්කන්තතිඤ්ඤා සබ්බා දසසහස්සී පකම්පථ.
තඤ්ඤා පුබ්බනිමිත්තානි ඔතතිංඤානි තදූසියුං,
තුළඤ්ඤාව සා මාතා පුත්තං ඨඤ්ඤා කුච්ඡිඤං.

තත්ථ ඛමහිරාපාරදූනාදිසාඛරෙසූති ඉතිහිදං වුත්තං. දසෙව පාරමිතා වුත්තා භගවතා අන්නූනා අනධිකානි. තත්‍ර වදූමි:—

"දසෙව පාරමී වුත්තා මුනිනා තා සලක්ඛණා,
චෙතනාදිපභෙදෙන එකමෙකා අනන්තතො"ති.

තථාහි එකායෙ දූනපාරමී දූනචෙතනා ලක්ඛණෙන එක්කාපි දූනූපකරණභෙදෙන බහූනං හොති. කථං? ධනපරිච්චාගො. අඞ්ගපරිච්චාගො ජීවිතපරිච්චාගොති තිවිධං. වරධනසුතභරියාඅඞ්ගානං ජීවිතස්සවාති එවං පඤ්චමහාපරිච්චාගවසෙන පඤ්චවිධං. අන්නපානාදි

* මහාතො-කත්ථචි

වසෙන අනෙකවිධං. පූරණවසෙන අනන්තා පරියන්තනති. පකතිසමුද්දෙ චතුරාසීතියොජනසහස්සගම්භීරොති පමාණං අත්ථි. හෙට්ඨිමතලං අත්ථි. උපරිමතලං අත්ථි. පරියන්තතො ඒකකවාළපබ්බතෙන පරිච්ඡින්නතං. දානපාරමිතාසාගරස්ස නත්ථි හෙට්ඨිමතලං. නත්ථි උපරිමතලං. නත්ථි පරියන්තෙනා. තථානිස්ස එත්තකං බාහිරභණ්ඩපරිච්චාගොති න ත්ථි. එත්තකං මංසදින්නඣානං. එත්තකං ලොහිත දින්නඣානං. එත්තකං නෙත්තදින්නඣානං. එත්තකං සීසදින්නඣානන්ති නත්ථි. තස්මා ගම්භීරාපාරං නාම. තස්ස හි දානං පරිච්ඡින්නං කත්වා දානං අඤ්ඤස්ස අවිසයොතථාහෙස අනෙකජාතියං සයමෙව සකලසරීරෙ මංසං ඡෙත්වා අදාසි. සයමෙව අත්තනො අක්ඛීනි උප්පාටෙත්වා අදාසි. සයමෙව සීසං ඡින්දිත්වා අදාසි. අග්ගිං පක්ඛන්දිත්වා සයමෙව අඞ්ගාරෙ මංසං පචිත්වා අදාසි. කිං එවං කාතුං අඤ්ඤස්ස විසයොති.? එවං ගම්භීරාපාරදානාදිසාගරෙසු.— **ඨානසොති** මහතා විරියෙන **තාරණතොති** පාරගච්ඡනෙනා. **ඉදඳිදානන්ති නිද්ධාපෙත්වාන දානමිති** වෙස්සන්තරො හුත්වා සක්කබ්‍රාහ්මණස්සමදදිං පරිච්චජනෙනා පාරමිකූටංගණ්හි. තෙන වුත්තං චරියාපිටකෙ:—

> " ජාලිං කණ්හාජිනං ධීතං මද්දිදෙවිං තිබ්බතං,
> චජමානො න විඤ්ඤාසිං බොධියාඤ්ඤෙව කාරණා.
>
> න මෙ දෙය්‍යා උභො පුත්තා ඉද්දිදෙවි නදෙය්‍යියා,
> සබ්බඤ්ඤුතං පියං මය්හං තස්මා පියෙඅදාසහං.
>
> අචෙතනායං පුථුවී අවිඤ්ඤාය සුඛං දුඛං,
> සාපි දානබලා මය්හං සත්තක්ඛත්තුං පකම්පථා"ති.

වසඤ්ඤා තුසිතෙ කායෙති ආදිසු සො තතො චවිත්වා බොධිසත්තණස්ස පරිපාකමාගමයමානො තුසිතපුරෙ වසති. තදා ලොකවූහකන්නාම කාමාවචරදෙවානං මනුස්සලොකෙ " ඉතො වස්සසහස්සස්ස අච්චයෙන බුද්ධා ලොකෙ උප්පජ්ජිස්සන්ති"ති උග්ඝොසෙන්ත්තං සුත්වා තස්මිංකාලෙ සම්පත්තෙ සකලදසසහස්සචක්කවාළෙ දෙවතා එකතො සන්නිපතිත්වා " අසුකො නාම සත්තෙනා බුද්ධා භවිස්සතී"ති ඤත්වා තං උපසඞ්කමිත්වා ආයාචන්ති. ආයාචමානා චතූසු පුබ්බනිමිත්තෙසු උප්පන්නෙසු ආයාචන්ති. " මාරිස! තුම්හෙහි දසපාරම්යෙ පූරෙන්නෙහි න සක්කසම්පත්තිඅත්ථාය පූරිතා. ලොකනිස්සරණත්ථාය ඒව සබ්බඤ්ඤුතං පත්ථෙන්නෙහි පූරිතා. සොදානි කාලො සම්පත්තොනා"ති.

> " කාලොයං තෙ 1 මහාවීර! උප්පජ්ජ මාතුකුච්ඡියං,
> සදෙවකා තාරයන්නෙ බුජ්ඣස්සු අමතං පදං"ති.

---

1 කාලොඒඛා—මරඤ්ඤ

සාවිංසු. අථ මහාසත්තෝ කාලදීපකුලජනෙත්තිආයුපරිවෙණ්ද වසෙන පඤ්චවිධවිලොකනානි විලොකෙසි. තත්ථ වස්සසතසහස්ස තෝ උඩ්ඪඤ්ච වස්සසතතෝ ඌනඤ්ච අකාලෝ. උභින්නමන්තරෙ කාලෝනාම. දීපෝති ජම්බුදීපෝ. තතෝ ඔකාසං ඔලොකෙන්තෝ මජ්ඣිමදෙසං පස්සි. තත්ථාපි කපිලවත්ථුනගරං. කුලන්ති ඛත්තියකුලං තත්ථාපි සුඩ්ඪොදනමහාරාජංපස්සි. මාතරංවිලොකෙන්තෝ මහාමායා දෙවිං පස්සි. තස්සාපි ආයුං පස්සන්තෝ දසන්නං මාසානං උපරි සත්ත දිවසානි පස්සි. ඉති ඉමානි පඤ්චමහාවිලොකනානි විලොකෙත්වා දෙව තානං පටිඤ්ඤං දත්වා උය්‍යොජෙසි. යදා ච මහාසත්තෝ පටිසන්ධිං ග ණ්හි. තතෝ පඨමතරමෙව පුරෙ පුණ්ණමාය සත්තමදිවසතෝ පඨාය විගතසුරාපානා මාලාගන්ධාදිවිභූතිසම්පන්නා නක්ඛත්තකීළං අනුභවමානා බොධිසත්තමාතා සත්තමෙ දිවසෙ පාතොව වුට්ඨාය ගන්ධොදකෙන නහායිත්වා සබ්බාලඞ්කාරභූසිතා වරභොජනං භුඤ්ජි ත්වා උපොසථඞ්ගානි අධිට්ඨාය සිරිගබ්භං පවිසිත්වා සිරිසයනෙ නිප න්නා නිද්දං ඔක්කමමානා පච්ඡිමයාමෙ සුපිනං අද්දස. චත්තාරෝ කි ර මහාරාජානෝ දෙවිං සයනෙනෙව සද්ධිං උක්ඛිපිත්වා අනොතත්තද හං නෙත්වා නහාපෙත්වා දිබ්බවත්ථං නිවාසාපෙත්වා දිබ්බගන්ධෙහි ලි මපාපෙත්වා දිබ්බපුප්ඵානි වෙව දිබ්බාභරණානි ච පිළන්ධාපෙත්වා ත තො අවිදූරෙ රජතපබ්බතෝ. තස්ස අන්තෙ කනකවිමානං අත්ථි. තස්මිං පාචීනතෝ සිසං කත්වා නිපජ්ජාපෙසුං. අථ බොධිසත්තෝ සෙතවරවාරණොවිය හුත්වා තතෝ අවිදූරට ඨකෝ සුවණ්ණපබ්බ තෝ අත්ථි. තත්ථ චරිත්වා තතෝ ඔරුය්හ රජතපබ්බතං අභිරුහිත්වා කනකවිමානං පවිසිත්වා මාතරං පදක්ඛිණං කත්වා දක්ඛිණපස්සං ඵා ලෙත්වා කුච්ඡිං පවිසන්තොවිය අහොසි. අථ පබුද්ධා දෙවී තං සුපිනං ර ඤ්ඤො ආරොචෙසි. රාජා විභාතාය රත්තියා චතුසට්ඨිමත්තෙ බ්‍රාහ්ම ණපාමොක්ඛෙ පක්කොසාපෙත්වා හරිතූපලිත්තාය ලාජාදීහි කතම ඞ්ගලසක්කාරාය භූමියා මහාරහානි ආසනානි පඤ්ඤාපෙත්වා තත්ථ නිසින්නානං බ්‍රාහ්මණානං සප්පිමධුසක්කරාදීහි අනිසඞ්ඛටස්ස වරපා යාසස්ස 1 සුවණ්ණරජතපාතියො පූරෙත්වා සුවණ්ණරජතපාතීහි ප ටිකුජ්ජිත්වා අදාසි. අඤ්ඤානි ච අහතවත්ථාලඞ්කාරගොදානාදීනි 2 දත්වා සුපිනං පුච්ඡි. තෙ සුපිනං සුත්වා "භද්දකො සුපිනො දෙව! දෙ වියා කුච්ඡිම්හි ගබ්භො පතිට්ඨිතො. සො ච න ඛීතා. පුත්තොයෙව. අනන්තරායොපිස්ස නත්ථි. සචෙ අගාරං අජ්ඣාවසති? රාජා හොති චක්ක වත්ති. සචෙ අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජති? බුද්ධො හොති විවට්ට

1 ඛීරපායාසස්ස-කත්ථචි. 2 ගොදානාදීනි—කත්ථචි.

වජ්ජදෙ"නි ව්‍යාකරිංසු. තස්මිංහි බණ්ඩෙ මහාසත්තො චවිත්වා මහාමායා දෙවියා කුච්ඡිම්හි උත්තරාසාළ්හනක්ඛත්තෙන පටිසන්ධිං ගණ්හි සතො සම්පජානො පච්චවෙක්ඛිත්වා ගෙහ පවිසනෙන්තා භික්ඛුවිය වුත්තං හෙතං භගවතා:—"සතො සම්පජානො ආනන්ද! බොධිසත්තො තුසිතා කායා චවිත්වා මාතුකුච්ඡිම්හි ඔක්කමීති"ත්ත තස්මිං බණ්ඩෙ සකලාපි දසසහස්සීලොකධාතු සඞ්කම්පි. දෙවබ්‍රාහ්මණා සන්නිපතිංසු. සකල ලොකධාතු එකකොලාහලා එවහොසි. චත්තිංසපුබ්බනිමිත්තානි පාතුර හෙසුං දෙවියාකුච්ඡි වජිරපූණ්ණං විය අහොසි. සා අත්තනො කුච්ඡිං ඔලොකෙන්තී ජාතිරඞ්ගමණිම්හි ආවුතපණ්ඩුසුත්තං විය ජලමානං රූපං 1 දිස්වා පීතිසාගරෙ නිමුග්ගා රතනඝරං ආරොහෙසි. යානි පනස්ස තස්මිං බණ්ඩෙ පුබ්බනිමිත්තානි උපපන්නානි? තානි එවං වෙදිතබ්බානි. වුත්තං හෙතං පොරාණෙහි:—

"අවාදිතා කෙනචි වම්මනද්ධා
සුපොක්ඛරා දුන්දුභියො ච වීණා,
අඝට්ටිතානාහරණානිතස්මිං=
ඛණෙ සමන්තා මධුරං රවිංසු.

ජීරිංසු සබ්බත්ථ ච බන්ධනානි
ස්වයං විගච්ඡිංසු ච සබ්බරොගා,
රූපානි පස්සිංසු ච ජාති අන්ධා
සද්දං සමන්තා බධිරා සුණිංසු.

අනුස්සවිං ජාතිජළා මනුස්සා
ලහිංසු යානං පදසාව පඞ්ගුලා,
විදෙසයාතා සයමෙව නාවා
සපට්ටනං සීඝමුපාගමිංසු.

ආකාසගං භූමිගතඤ්ච සබ්බං
සබ්බං සමන්තා රතනං විරොචි,
නිබ්බායි ඝොරො නිරයෙ හුතාසො
නදීසු නොඝම්පි ච න පවත්තති.

ලොකන්තරෙ දුක්ඛනිරන්තරෙපි
පභා උළාරා විපුලා අහොසි,
තථා තදා සන්තතරඞ්ගමාලා
මහාසමුද්දෙ මධුරොදකොඝං.

1 පුත්ථං—කත්ථචි

න වායි වාතෝ එරුසෝ බලවා වා
සම්ඵුල්ලපුප්ඵා තරවෝ අහෙසුං,
විරාවී වනෙ අධිකං සතාරෝ
න චාපි උණ්හා සූරියෝ අහොසි.

ඛගා නභම්හාපි ච රුක්ඛතෝ ච
භූමිඤ්ච හෙට්ඨාපථවිඔහරිංසු,
මහාචතුද්දීපගතෝ චි මෙසෝ
උවාස තෝයං මධුරං සමන්තා.

ඨත්වාව දිබ්බෙ භවනෙ සකසවිං
පසන්නචිත්තා පන දෙවතායෝ,
නච්චිංසු ගායිංසු ච වාදයිංසු
සෙලිංසු තාඅෝළ්‍රිමකංසුවෙව.

සයං කිර මාරමහාකවාටා
බණ්ඩව තස්මිං විවටා අහෙසුං,
මහාජනෙනෙව බුද්ධුපාසා
පිළෙසි ලොකං කිර කචි කචි.

යෙ නිච්චවෙරා පන පාණිසඞ්ඝා
තෙ මෙත්තචිත්තං පරමං ලභිංසු,
කාකා උලූකෙහි චරිංසු සඞ්ඝං
සොණා වරාහෙහි අකංසු කෙළිං.

සොරාපි සපපා න සුඛාපසපපා
කීළිංසු කාමං නකුලෙහිසඞ්ඝං,
ගණ්හිංසු 1 මජ්ජාරසිරෙසු උන්දා 2
විස්සත්ථචිත්තා සරමූසිකාපි.

බුභුක්ඛිතෙරෙනාපි අලඞ්කතොඅයෙ
පිසාවලොකෙ විගතා පිපාසා,
බුජ්ඣා අහෙසුං සම්වාරුකායා
මූගා ච වාචං මධුරං ලපිංසු 3.

පසන්නචිත්තා පන පාණිසඞ්ඝා
තදඤ්ඤමඤ්ඤං පියමාලපිංසු,
අසඝා ච හෙඩිංසු පසන්නචිත්තා
ගරුං මත්තා චිරවාරණාපි.

---

1 නච්චිංසු—කත්ථචි 2 සිංසපසූකා—කත්ථචි 3 ලපිංසු—සබ්බත්ථ

සුරභිවණ්ඩනවුණ්ණසමාකුලා කුසුමකුංකුමධූපසුගන්ධිනී,
විවිධවාරුමහඩ්ඪමාලිනී දසසහස්සි අහොසි සමන්නතො"ති.

තත්රිස්ස දසසහස්සීලොකධාතුකම්පො සබ්බඤ්ඤුතඤාණපටිලාභස්ස පුබ්බනිමිත්තං. දෙවතානං එකවක්කවාළෙ සන්නිපාතො ධම්මචක්කපවත්තනකාලෙ එකපහාරෙනෙව සන්නිපතිත්වා සම්පටිච්ඡනස්ස පුබ්බනිමිත්තං. එවමඤ්ඤත්ථාපි සයමෙව වජ්ජනං මහතියා ධම්මහෙරියා අනුසාවණස්ස. වීණාභරණානං සයමෙව වජ්ජනං අනුපුබ්බාභිසමයපටිලාභස්ස. බන්ධනච්ඡෙදෙ අප්පිච්ඡතාසමුච්ඡෙදස්ස. මහාජනස්ස රොගවිගමො චතුසච්චපටිලාභස්ස. ජච්චන්ධානං රූපදස්සනං දිබ්බචක්ඛුපටිලාභස්ස. බධිරානං සද්දසවණං දිබ්බසොතධාතුපටිලාභස්ස. ජාතිජළානං අනුස්සතුප්පාදෙ චතුසතිපට්ඨානපටිලාභස්ස. පඞ්ගුලානං පදසාවගමනං චතුරිද්ධිපාදවෙනස්ස. විදෙසගතානං නාවානං සකපට්ඨානාගමනං චතුපටිසම්භිදාධිගමස්ස රතනානං සයමෙව විරොචනං ධම්මොභාසස්ස. නිරයෙ අග්ගිනිබ්බාපනං එකාදසග්ගි නිබ්බාපනස්ස. නාදීමතායස්ස නපපවත්තනං චතුවෙසාරජ්ජපටිලාභස්ස. ලොකන්තරෙ ආලොකො අවීජ්ඣනකාරං විධමෙත්වා සත්තාලොකදස්සනස්ස. මහාසමුද්දස්ස මධුරොධකතා නිබ්බානරසෙන එකරසභාවස්ස. වාතස්ස අවාඝනංවාසට්ඨිදිසිගතහෙදනස්ස. තරූනං පුප්ඵිතභාවො විමුත්තිපුප්ඵස්ස පුප්ඵනභාවස්ස චන්දස්ස අභිවිරොචනං බහුජනකන්තතාය සුරියස්ස නාභිලණ්හවිමලභාවො කායිකචෙතසිකසුඛුප්පත්තියා. ඛගානං නභාදිභි පඨවිගමනං ඔවාදං සුත්වා මහාජනස්ස පාණෙහි සරණගමනස්ස. මහතො චතුද්දීපගතමෙඝස්ස පවස්සනං මහතො ධම්මවස්සස්ස. දෙවතානං සකසකභවනෙයෙව ඨත්වා නච්චාදිභි කීළනං බුද්ධභාවං පත්වා උදානුදානස්ස. චාරකවාටානං සයමෙව විවරණං අවස්සිකමඟ්ගචාරවිවරණස්ස. බුද්ධපීළනස්ස අභාවො කායගතාසතිඅමතපටිලාභස්ස. පිපාසාපීළනස්ස අභාවො විමුත්තිසුඛෙන සුඛිතභාවස්ස. වෙරීනං මෙත්තාචිත්තපටිලාභො චතුබ්රහ්මවිහාරපටිලාභස්ස. දසසහස්සීලොකධාතුයා එකඩ්ඪමාලිතා අරියඩ්ඪමාලිතාය පුබ්බනිමිත්තං. සෙසවිසෙසා පන සෙසබුද්ධගුණපටිලාභස්ස පුබ්බනිමිත්තානීති ඉමානි චත්තාරිංසපුබ්බනිමිත්තානි. මාතුකුච්ඡිං ඔක්කමනෙ නික්ඛමනෙ සම්බුජ්ඣනෙ ධම්මචක්කපවත්තනෙති ඉමෙසු චතූසු ඨානෙසු හොන්ති තයමා ඉදානිපි ගබ්භොක්කන්තියං තුසිතභවනතො චවිත්වා මාතුකුච්ඡියං පෙත්තපුබ්බභාගස්ස සොමනස්සසහගතඤාණසම්පයුත්තස්ස අසඞ්ඛාරිකකුසලචිත්තස්ස විපාකභූතෙන තෙනාසමෙන මහාවිපාකචිත්තෙන පටිසන්ධිං ගණ්හන්තස්ස තස්මිං ඛණෙ ඉමානි චත්තාරිංසපුබ්බනිමිත්තානි පාතුරහෙසුං. සකලාපි

පංසුපථවී ඡප්පකාරං 1 කම්පිත්ථ. කථං? පුරත්ථිමතෝ උන්නමති පච්ඡිමතෝ ඔනමති. පච්ඡිමතෝ උන්නමති පුරත්ථිමතෝ ඔනමති. උත්තරතෝ උන්නමති දක්ඛිණතෝ ඔනමති. දක්ඛිණතෝ උන්නමති උත්තරතෝ ඔනමති. මජ්ඣතෝ උන්නමති පරියන්තතෝ ඔනමති. පරියන්තතෝ උන්නමති මජ්ඣතෝ ඔනමතීති එවං ඡප්පකාරං අනිලබලපවලිතතරඞ්ගභඞ්ගසඞ්ඝට්ටිතා විය නාවා වතුනහුතාධිකවියොජනසතසහස්සබහලපථවිසන්ධාරකජලපථවිපරියන්තා අචෙතනාපි සමානා සචෙතනා විය අයංමහාපථවී පීතියා නච්චන්තීවිය අහොසීති.

තෙන වුත්තං:—" කාලොයං තෙ මහාවීර! උපපජ්ජ මාතුකුච්ඡියං,
සදෙවකං තාරයන්තෝ බුජ්ඣිස්සසු අමතං පදං.
චවිත්වා තුසිතා කායා යදා ඔක්කමි කුච්ඡියං,
දසසහස්සීලොකධාතු කම්පිත්ථ ධරණී තදා"හි,

එවං ගහිතපටිසන්ධිකස්ස බොධිසත්තස්ස වෙව බොධිසත්තමාතුයා ච උපද්දවනිවාරණත්ථං චතුගහට්ඨා චත්තාරෝ මහාරාජානෝ ආරක්ඛං ගණ්හිංසු. බොධිසත්තස්ස මාතු පුරිසෙසු රාගචිත්තං නුප්පජ්ජි. සුඛිනි අනිලන්තකායා බොධිසත්තා අත්තනෝ කුච්ඡිගතං විපස්සන්තාමණිරතනෙ ආවුතපණ්ඩුසුත්තං විය පස්සන්ති දසමාසෙ කුච්ඡිනා පරිහරිති.

ගබ්භාකඞ්කනතෝ යමෙසවංවෙව? එකා නාමසඤ්ඤා, තුල්‍යාතනත්ථ,
නඤ්ඤා නිච්චං සඞ්ඛාවචනං වඤ්ඤ බොධිං පඤ්චත්තනාඛං.

ඉති සාධුජනානන්දදායිනියා ජිනාලඞ්කාරෙ
ගබ්භොක්කන්තිවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ඉදානිස්සා ගබ්භට්ඨානං දස්සෙන්තෝ ආහ:—

සා පුණ්ණගබ්භා දසමාසතෝ පරං
ගන්ත්වාන පුත්තං වරලක්ඛණාචනං,
සිනාගතෙජෝ වරසාලසාඛං
විජායි තං සුන්නවරං සුඛෙන

තදා සහස්සී දසලොක ධාතුසු
දෙවා ච නාගා අසුරා ච යක්ඛා,
නානාදිසා භිංගුලවණ්ණවාලා
සුමඞ්ගලා මඞ්ගලමාගමිංසු.

---

1 නාඤ්ඤප්පකාරං-ලංකා

අනෙකසාඛව සහස්සමණ්ඩලං
ජනතං මරුමාරසුමානලිඞ්ඛඬ,
සුවණ්ණදණ්ඩා ච විජෙනති චාමරා
ගජ්ජිංසු තහිං ච නදිංසු සඞ්ඛා.

මලෙන කෙනාපි අනුද්දලිතෙන
සිනෙහාදපානි පසාරයෙනා,
කපිව ධම්මාසන තොතරතෙනා
ජනතාසථාදිවිවරණගමහා.

ඛීණාසවා බ්‍රහ්මගණෙ පගථාහි
සුවණ්ණජාලෙන පටිග්ගහෙසුං,
තතො ච දෙවා ජිනවණ්ණගෙන
තතො ච දුන්දුභිනා ච තං මිනසුං.

තෙසම්පි සථා ලඝුවිසං ඨිතො
දිසා විලොකෙසි සමාසමන්තතො,
වදිංසු දෙවාපි ච බ්‍රහ්මකායිකා
තඤ්ච සඛා කහථ්වි නත්ථි උත්තරෝ.

ගන්ත්වාන උත්තරං සත්තපදවාරං හි විකතාවෝ
සිඛාදං නදී නාමං දෙවතානං හිතාවහං.
තතෝ සුත්තං ගහෙත්වාන ගතා මාතා සකං ඝරං,
සත්තමිඤං වුතා ගන්ත්වා දෙවපුත්තතතමාගමි.

ඉමෙ බ්‍රාහ්මණා පඤ්ඤාමියං සුභුතතා
නාමං ගහෙතුං වරලක්ඛණානි,
දිස්වාන එතඞ්ගුලිමුකතිපිංසු
බුඩ්ඩො අයං හෙස්සති විතරාගො.

ජිතතඤ්ච දිස්වා ව්‍යධිතං ඔතඤ්ච
අවිහාඝතං පබ්බජිතඤ්ච දිසවා.
ඔහාය පබ්බජ්ජමුපෙති කාමෙ
බුඩ්ඩො අයං හෙස්සති විතරාගො.

තත්‍රායං ගාථාපටිපාටියා අත්ථෝ:-එවං සා දසමාසෙ කුච්ඡිනා බොධිසත්තං පරිහරිත්වා පරිපුණ්ණගබ්භා සුතිඝරං ගන්තුකාමා සුඩ්ඩොදනමහාරාජස්ස ආරොචෙසි. "ඉච්ඡාමහං දෙව! දෙවදහනගරං ගන්තු"නති. රාජා 'සාධූ"ති සම්පටිච්ඡිත්වා කපිලපුරතො යාව දෙවදහනගරමග්ගං සමං කාරෙත්වා කදලිපුණ්ණඝටෙහි අලඞ්කාරා

පෙත්වා දෙවිං සිවිකාය මහතා පරිහාරෙන උපසෙසි. විත්තං පන්න කරානමන්තරෙ උභයනගරවාසීනං පරිභොගාරහං ලුම්බිනීවනං නාම මඟලසාලවනා අත්ථි. තං චූළතෙ යාව අග්ගා සබ්බඵාලිඵුල්ලං අහොසි. තා දිස්වා සාලවනෙ නිසින්නා කීළමනුභවිතුං චිත්තමුපපජ්ජි. අමච්චා රඤ්ඤො ආරොචෙත්වා දෙවිං ගහෙත්වා ලුම්බිනීවනං පවිසිංසු සා මඟලසාලමූලං 1 ගන්ත්වා තස්ස උජුසමවිට්ඨක්ඛන්ධස්ස පුප්ඵසමල ඞ්කතස්සරුක්ඛස්සග්ගං ගණ්හිතුකාමා අහොසි. සා සාලසාඛං සුපෙ දිතවෙත්තග්ගකුරොවියසයමෙව ඔනමිත්වා හත්ථපාළිමුපගතා. තං ගහෙත්වා ඨිතාය දෙවියා කම්මජවාතා චලිංසු. අථස්සා සානිපාකාරං පරික්ඛි පිත්වා මහාජනො පවිසිත්වා, යස්මිං ඛණෙ දෙවී ලුම්බිනීවනං පාවිසි. තස්මිං ඛණෙදෙවා උග්ඝොසයිංසු. "අජ්ජ මහාපුරිසො මාතුකුච්ඡිතො නික්ඛමතී"ති සකලදසසහස්සීලොකධාතු එකකොලාහලං අහොසි.

සකලලොකධාතු එකච්ඡන්නා එකනින්නාදා අහොසි. "ජාතිම ඞ්ගලං කරිස්සාමා"ති දෙවබ්‍රහ්මානො ආගන්ත්වා ඉමං මඞ්ගලවත්ථුකං පුරෙවා නානාමඞ්ගලහත්ථිනි ගහෙත්වා මඞ්ගලගීතානි ගායන්තා සඤ්ජං ආකාසං සෙතවත්ථපතාකා චාදෙන්වා, දිබ්බතූරියෙහි වෙව සඞ්ඛපදෙහි ච එකනින්නාදං කරොන්තා අට්ඨංසු. යථාපන අඤ්ඤා ඉත්ථියො දසමාසෙ අපත්වාපි අනික්කමිත්වාපි නිසින්නාපි නිපන්නාපි විජායන්ති, න එවං බොධිසත්තමාතා. සා පන පත්තෙන තෙලංවිය දසමාසෙ කුච්ඡිනා ගබ්භං පරිහරිත්වා ඨිතාව විජායි. යථාපන අඤ්ඤා සත්තා මාතුකුච්ඡිතො නික්ඛමන්තා පටිකූලෙන අසුචිනා මක්ඛිතානික්ඛමන්ති, න එවං බොධිසත්තා. සොපන වෙහත්ථෙ වපාදෙ චපසාරෙත්වා ඨිතකොව මාතුකුච්ඡිසම්භවෙන කෙනචි අසුචිනා අමක්ඛිතොව සුද්ධො විසදෙ විසුද්ධෙ කාසිකවත්ථෙ ඨපිතමණිරතනං විය විරොචමානො මාතුකුච්ඡිතෝ නික්ඛම්මෙව කිම්ව? යථාව:— ධම්මං දෙසෙත්වා ආසනා ඔතරන්තො ධම්මකථිකො විය ච සුවණ්ණපබ්බතං ඵාලෙත්වා නික්ඛමන්තො සහස්සරංසිභානුමා විය ච විසාරදෙ චිත්තභයො සතෝ සම්පජානෝ අක්ඛිනි උම්මීලෙත්වා පාදෙහි ඔතරි, තස්මිං ඛණෙ චත්තිංසපුබ්බනිමිත්තානි පාතුරහෙසුං. මහාපඨවීකම්පා අහොසි. තානි ඔක්කන්තනියං වුත්තනයෙනෙව වෙදිතබ්බානි. තං තථා ඔතරන්ත සුද්ධාවාසිකා බ්‍රහ්මානො මහාබ්‍රහ්මානො සුවණ්ණ ජාලෙන පටිග්ගහෙත්වා මාතුපුරතො ඨත්වා, "අත්තමනා දෙවි! හොහි චහෙසකෙඛා තෙ පුත්තෙනා උපපන්නෙනා"ති ආහංසු. මාතුයා අපපීතකොපි ආඛාඩො නාහොසි. එවං සන්තෙපි බොධිසත්තස්සෙව බොධිසත්තමාතුයාව සක්කාරත්ථං ආකාසතො වෙළුදණ්ඩාරා නික්ඛම්

---

1. සාලවනං—රෙම්බ

නා සීසතො නහාපෙත්වා උතුං ගාහාපෙසුං. අථ බ්‍රහ්මානං හත්ථතො චත්තාරෝ මහාරාජානො මඞ්ගලසම්මතාය සුඛසජ්ඣාසාය අජිනපවෙණියා ගණ්හිංසු. චතූනං මහාරාජානං හත්ථතො මනුස්සා දුකූලචුම්බටකෙන පතිගණ්හිංසු. මනුස්සානං හත්ථතො මුත්තා පඨවියං පතිට්ඨාය පුරත්ථිමංදිසං ඔලොකෙසි. අනෙකානි චක්කවාළසහස්සානි එකඞ්ගණානි අහෙසුං. තත්ථ දෙවමනුස්සා ගන්ධමාලාදීහි පූජියමානා "මහාපුරිස! තුම්හෙහි සදිසො එත්ථ නත්ථි. කුතො උත්තරිතරොනි?" ආහංසු. එවං දසදිසා ඔලොකෙත්වා අත්තනා සදිසං අදිස්වා අයං උත්තරදිසාභිමුඛො සත්තපදවීතිහාරෙන අගමාසි. ගච්ඡන්තො පඨවියා එව ගතො. න ආකාසෙන. අවෙලකොව ගතො. න සවෙලකො. දහරොව ගතො. න සොළසවස්සුද්දෙසිකො. මහාජනස්ස පන ආකාසෙන ගච්ඡන්තො විය ච අලඞ්කතපටියත්තො විය ච සොළසවස්සුද්දෙසිකො විය ච අහොසි. තස්මිං ඛණෙ මහාබ්‍රහ්මා නියොජනිකං සෙතච්ඡත්තං ධාරෙසි. තථා සෙසචක්කවාළෙසු බ්‍රහ්මාණොපි. සකලචක්කවාළගබ්භං යාවබ්‍රහ්මලොකා සෙතච්ඡත්තමාලිකං අහොසි. තථා දසසහස්සීචක්කවාළෙසු සුයාමදෙවරාජානො වාළවීජනියො ගහෙත්වා සන්තුසිතදෙවරාජානොම ණිතාලවණ්ටෙ ගහෙත්වා යාවචක්කවාළපබ්බතා වීජයමානා ඨිතා. තථා සක්කදෙවරාජානො දසසහස්සඝණ්ඨං ඛණිංසු.

දෙවපුත්තා කෙචි සුවණ්ණමාලා ගහෙත්වා කෙචි ආදාසමාලං ගහෙත්වා කෙචිධජමාලා ගහෙත්වා කෙචි රතනඝ්ඝිකානි ගහෙත්වා අට්ඨංසු. දෙවධිතරො අනෙකමඞ්ගලභණ්ඩානි ගහෙත්වා සකලචක්කවාළගබ්භං පූරෙත්වා අට්ඨංසු එවංනයනරත්‍යායනෙ පූජාවිධානෙ වත්තමානෙ අනෙකසහස්සදිබ්බමානුසිකසඞ්ඛ ධම්මයමානෙ අනෙකදිබ්බමානුසිකතූරියෙසු වජ්ජමානෙසු දෙවකඤ්ඤාසු නච්චමානාසුඤත්තපදවීතිහාරෙන ගන්ත්වා අට්ඨාසි. තස්මිං ඛණෙ සබ්බෙ නිස්සද්දනිරවා "කිමයං මහාපුරිසො වදතී"ති ඔහිතසොතා අහෙසුං. තස්මිං සමෙ ගමෙ අත්තනා සමං වා අධිකං වා අදිස්වා 'සකලදසසහස්සීලොකධාතුං එකපජ්ජහාරෙන අත්තනො සද්දං සාවෙතෙතා:— "අග්ගොහමස්මි ලොකස්ස ජෙට්ඨොහමස්මි ලොකස්ස. සෙට්ඨොහමස්මි ලොකස්ස අයමන්තිමා ජාති නත්ථිදානි පුනබ්භවොති සීහනාදං නදිතුං කොචි පටිවත්තුං සමත්ථො නාම නාහොසි. සබ්බෙ දෙවමනුස්සා සාධුකාරමදංසු. තෙන වුත්තං " ගන්ධාන උත්තරනති" ආදි. එවං සීහනාදං නදිත්වා ඨිතං මහාපුරිසං මාතා ගහෙත්වා උරෙ නිපජ්ජාපෙත්වා ථඤ්ඤං පායෙසි. උභයනගරවාසිනො මහාපුරිසං ගහෙත්වා කපිලපුරමෙව අගමංසු. යසමා ච බොධිසත්තෙන වසිතකුච්ඡි නාම වෙහාසඝ

බ්භසදිසෝ හොති. න සක්කා අඤ්ඤේන සත්තේන ආවසිතුං වා පරිභුඤ්ජිතුං වා. තස්මා බොධිසත්තමාතා ගබ්භවුට්ඨානතෝ යත්තකේ දිවසේ කාලං කත්වා තුසිතපුරේ දෙවපුත්තෝ හුත්වා නිබ්බත්තති. ඡාත දිවසෙ යෙව "කපිලපුරේ සුද්ධෝදනමහාරාජස්ස පුත්තෝ බොධිමූලේ නිසිදිත්වා බුද්ධෝ හුත්වා ධම්මචක්කං පවත්තෙස්සති. තස්ස අනන්තරූපං බුද්ධලීළහං පස්සිතුං ධම්මං ච සොතුං ලභිස්සාමා"ති කාමාවචරදේවසඞ්ඝා වනෙ හඤ්ඤුථා දෙවසඞ්ඝා සන්නිපාතං වෙළුක්කේපාදිනි පවත්තෙන්තා කීළන්ති. තස්මිං සමයෙසුද්ධෝදනමහාරඤ්ඤෝ කුලූපගෝඅට්ඨසමාපත්තිලාභී කාලදෙවලෝ නාම තාපසෝ භත්තකිච්චං කත්වා දිවාවිහාරඨ්ඨාය තාවතිංසභවනං ගන්ත්වා තස්ථ දිවාවිහාරං නිසින්නෝ තා දෙවතා හඤ්ඤුථාමානසා කීළන්තියෝ දිස්වා "කිංකාරණා තුට්ඨමානසා"ති? පුච්ඡිත්වා:—

"යදා අහොසි අසුරෙහි සඞ්ගමෝ
ජයෝ සුරානං අසුරා පරාජිතා,
තදාපි නෙතාදිසෝ ලොමහංසනෝ
කිමබ්භුතං දට්ඨුමරූ පමොදිතා"ති.

පුච්ඡි. තතෝ දෙවතා ආහංසු. "සුද්ධෝදනරඤ්ඤෝ පුත්තෝ ජාතෝ. සෝ බොධිමණ්ඩෙ නිසීදිත්වා බුද්ධෝ හුත්වා ධම්මචක්කං පවත්තෙස්සති. තස්ස අනන්තරූපං බුද්ධලීළහං පස්සිතුං ධම්මං ච සොතුං ලභිස්සාමාති තුට්ඨමහා"ති. තාපසෝ තං සුත්වා දෙවලොකතෝ ඔරුය්හ රාජනිවෙසනං පවිසිත්වා පඤ්ඤත්තාසනෙ නිසීදි. තතෝ කතපටිසන්ථාරෝ රාජානං "පුත්තෝ කිර තෙ මහාරාජ! ජාතෝ තං පස්සිස්සාමී"ති ආහ. රාජා අලඞ්කතපටියත්තං තනයං ආනාපෙත්වා තාපසං වන්දාපෙතුං අනිහරි. මහාපුරිසස්ස පාදෙ පරිවත්තිත්වා විජ්ජුල්ලතා විය ඵුසිතජලධරතලෙසු තාපසස්ස ජටාසුපනිළිණිංසු. බොධිසත්තෙන සතෙන අත්තභාවෙන වන්දිතබ්බෝ නාම නාහොසි. සචෙහි අජානන්තා බොධිසත්තස්ස සීසං තාපසස්ස පාදමූලෙ ඨපෙය්යුං? සත්තධාස්සමුඛා එාලෙය්ය. තාපසෝ "නමෙ අත්තානං නාසෙතුං යුත්ත"නති උට්ඨායාසනා බොධිසත්තස්ස අඤ්ජලිමපගණ්හෙසි. රාජා තං අච්ඡරියං දිස්වා අත්තනෙ පුත්තං වන්දි. තාපසෝ වන්දනෙන්තා බොධිසත්තස්ස ලක්ඛණසම්පත්තිං දිස්වා "හවිස්සතිනුඛෝ බුද්ධොනෝවා"ති උපධාරෙනෙන්තා "නිස්සංසයං බුද්ධෝ භවිස්සතී"ති ඤත්වා "අච්ඡරියපුරිසෝ අය"න්ති හසි. තතෝ "අහං ඉමං බුද්ධභූතං පස්සිස්සාමි නුඛෝ නොවා"ති උපධාරෙනෙන්තා අන්තරායෙව කාලං කත්වා අරූපභවෙ නිබ්බත්තිං දිස්වා "එවරූපං අච්ඡරියපුරිසං දට්ඨුං නලභිස්සාමී"ති පරොදි. අථ මනුස්සා දිස්වා "අය්‍යෝ! ඉදානෙව හසිත්වෙව. පරොදතිච්, කිං නුඛෝ"

නි? පුච්ඡිංසු. තාපසෝ "නත්ථෙතස්ස අන්තරායෝ. නිස්සංසයෙන බුද්ධෝ භවිස්සති, අහං පන අන්තරාවකාලං කරිස්සාමි බුද්ධභූතං පන දට්ඨුං නලභිස්සාමීතිපරොදෑමි"නි ආහ.නා: තා බොධිසත්තානං පඤ්චමෙ දිවසෙ සිසං නහාපෙත්වා නාමං ගණ්හිස්සාමාතිරාජභවනංචතුජාතික ගන්ධෙන ලිම්පෙත්වා ලාජපඤ්චමානි කුසුමානි විකිරිත්වා අසම්භින්න පායාසං පචාපෙත්වා තිණ්ණං වෙදානං පාරගතෙ අට්ඨුත්තරසතම්බ්‍රා හ්මණෙනිමන්තෙත්වා නිසීදාපෙත්වා මධුපායාසං භොජෙත්වා සක්කාරං කාරෙත්වා තෙසුපි අඤ්ඤතොඑවනිත්වාලක්ඛණානිඔලොකාපෙසුං. තෙ ලක්ඛණානි ඔලොකෙත්වා තෙසු සත්තබ්‍රාහ්මණා වෙ අඞ්ගුලියො උක්ඛිපිත්වා "අයං අගාරං අජ්ඣාවසන්තො රාජාහොති චක්කවත්තී. පබ්බජිතො බුද්ධො භවිස්සතී"නි ආහංසු. තෙසු පන දහරා කොණ්ඩඤ්ඤබ්‍රාහ්මණෝ එකඞ්ගුලිං උක්ඛිපිත්වා "එකන්තෙනෙව බුද්ධො භවිස්සතී"නි ව්‍යාකාසි. තං සබ්බෙපි සම්පටිච්ඡිංසු. තෙන වුත්තං" දිස්වා න එකඞ්ගුලිමුක්ඛිපිංසූ"නි. අථස්ස නාමං ගණ්හන්තා සබ්බලොකස්ස අත්ථසිද්ධිකරත්තා සිද්ධත්ථොනිනාමමකංසු. තෙ බ්‍රාහ්මණා යානිලක්ඛණානි දිස්වා "අයං බුද්ධො භවිස්සතී"ති ව්‍යාකරිංසු. තෙසං ලක්ඛණානං වණ්ණනාය ඉදානි ඔකාසො අනුප්පත්තො. තත්ථ ලක්ඛණානි නාම වත්තිංසමහාපුරිසලක්ඛණානි. තෙසං පරිවාරානි අසීති අනුව්‍යඤ්ජනානි තත්ථ වුත්තංහෙතං:—සුප්පතිට්ඨිතපාදෙ හෙට්ඨාපාදතලෙසු චක්කානි ජාතානිසහස්සාරානිසනෙමිකානිසනාභිකානිසබ්බාකාරපරිපූරානි-ආයතපණ්හි-දීඝඞ්ගුලි- මුදුතලුණහත්ථපාදෙ- ජාලහත්ථපාදෙ—උස්සඞ්ඛපාදෙ—එණිජඞ්ඝා- සීතකොඅනොනමන්තොඋ භොහි පාණිතලෙහි ජණ්ණුකානි පරිමසති පරිමජ්ජති— කොසොහිතවත්ථගුය්හො— සුවණ්ණවණ්ණා කඤ්චනසන්නිභත්තචෝ— සුඛුමච්ඡවී, සුඛුමත්තා ඡවියා රජොජල්ලං කායෙ න උපලිම්පති- එකෙකලොමො, එකෙකානි ලොමානි ලොමකූපෙසු ජාතානි— උඩ්ඪග්ගලොමො, උඩ්ඪග්ගානි ලොමානි ජාතානි නීලානි අඤ්ජනවණ්ණානි කුණ්ඩලාවත්තකජාතානි දක්ඛිණාවත්තකජාතානි— බ්‍රහ්මුජුගත්තො— සත්තුස්සදෙ—සීහපුබ්බඩ්ඪකායො— චිතන්තරංසො— නිග්‍රොධපරිමණ්ඩලො. යාවතඤ්වස්සකායෙ තාවතඤ්වස්ස ව්‍යාමෙ යාවතකවස්ස ව්‍යාමෙ තාවතකවස්ස කායෙ— සමවට්ටක්ඛන්ධෙ—රසග්ගසග්ගී—සීහහනු- චත්තාළීසදන්තෙ—සමදන්තෙ- අවිරලදන්තෙ—සුසුක්කදාඨෙ— පහූතජිව්හෙ— බ්‍රහ්මස්සරෙ—කරවීකභාණී— අභිනීලනෙත්තෙ—ගොපඛුමෙ— උණ්ණාභමුකන්ත රෙ ජාතෙ ඔදාතෙ මුදුතූලසන්නිභෙ-උණ්හීසසීසොති ඉමානි වත්තිංසමහාපුරිසලක්ඛණානි.

තත්ථ **සුප්පතිට්ඨිතපාණිපාදෝති** අනුක්කමසං පාදස්ස ඨපනකාලේ පාදග්ගහං වා පණ්හි වාපස්සංවා පඨමං භූමිං ඵුසති. මජ්ඣේන වා ඒදිසංහොති. උබ්බණකාලෙපි අග්ගපාදතලාදීනං අනුක්කමෙන පඨමං උබ්බණ්හි. භගවතෝ පන සුවණ්ණපාදුකා විය භූමිං සබ්බං ඵුසති. සමං උබ්බණ්හි සබ්බෙ හි නරකපපාතෙපි පාදං ඨපෙතුකාමෝ? තඤ්ච බණේ භග්ගා විය පරිපූරති. උන්නතං හෙට්ඨාතලමිව සමං හොති. දූරෙ ඨපෙතුකාමතාය පාදං උක්ඛිපති. මෙරුපි බණෙනාග නත්වා පාදතලං පතිගණ්හාති. තෙන වුත්තං:—

"නින්නානං ඨානං උන්නමති ගච්ඡතෙන ලොකනායකෙ,
උන්නතා ච සමං හොති පඨවී ච අවෙතනා.

පාසාණා සක්ඛරා වෙව කඨලා බාණුකණ්ටකා,
සබ්බෙ මග්ගා විවජ්ජන්ති ගච්ඡතෙන ලොකනායකෙ.

ගච්ඡතෝ බුද්ධසෙට්ඨස්ස හෙට්ඨාපාදතලං මුදු,
සමං සම්ඵුසතෙ භූමිං රජසා නූපලිප්පති.

නාගවික්කන්තවාරෝ සෝ ගමනෙ සොභතෙ ජිනෝ,
වාරුං ගච්ඡති ලොකග්ගෝ හාසයන්තෝ සදෙවකං"නි

හෙට්ඨාපාදතලෙසු චක්කානි ජාතානීති චක්කලක්ඛණං නාම විසු පාදතලෙසු වෙවක්කානි එකෙකස්මිං සහස්සමත්තා අරා රත්තා හොන්ති. නෙම්වලය සුවණ්ණවණ්ණං. නාභි ඉන්දනීලමණිවණ්ණා. තස්මිං මජ්ඣෙ නාභිපරියන්තෙන ච නාභිමුඛෙව වට්ටරෙඛා. මජ්ඣෙ ඒදිසං. චක්කාපරියන්තෙන නෙමිතෝ බහිඛා වට්ටෙ සිරිවච්ඡෝ නන්දියාවට්ටං සෙවත්තිකෝ අවතංසකං විධූපිතං පාසාදං තොරණං සෙත චත්තතාඛඡත්තං තාලවණ්ටා මයූරහත්ථං චාමරං උණ්හීසං මණී සුමනදාමං නීලුප්පලං රත්තුප්පලං රත්තපදුමංසෙතපදුමං පුණ්ඩරීකං පුණ්ණකලසං පුණ්ණපත්තං සමුද්දෙවක්කවාළපබ්බතෝ හිමවන්තපබ්බතෝ සුරියමණ්ඩලං චන්දමණ්ඩලං සපරිවාරා චතුමහාදීපා සපරිසෝ සත්තරතනසමඞ්ගී චක්කවත්ති දක්ඛිණාවත්තාසෙතසඞ්ඛං සුවණ්ණමච්ඡයුගලං වක්කායුගං සත්තමහාගඞ්ගා සත්තකුලපබ්බතා සත්තසීදන්තසාගරා සුවණ්ණහංසරාජා සුංසුමාරෝ ධජෝ පතාකෝ සුවණ්ණසිවිකා සුවණ්ණවාලවීජනී කෙලාසපබ්බතෝ සීහරාජාබ්‍යග්ඝරාජාවලාහක අස්සරාජා උපොසථහත්ථිරාජා වාසුකීනාගරාජාදි ලක්ඛණානි පඤ්ඤායන්ති **ආයතචණ්හිනී** පරිපුණ්ණා දීඝපණ්හී ඉතරෙසං අඞ්ගපාදතලාදීසු පණ්හිමත්තෙ ජඞ්ඝාතත්තිතාවිය හොති. භගවතෝ පන පාදතලං චතුභාගං කත්වා එකස්මිං පණ්හි පතිට්ඨිතා. එකස්මිංජඞ්ඝා

පතිට්ඨිතා. වෙහාගා අග්ගපාදතලානි. තස්මා ආරග්ගෙන වට්ටෙත්වා ඨිතරත්තකම්බලහෙණ්ඩකසදිසා පණ්හි හොති. **දීඝඞ්ගුලිනි** එත්ථ අඤ්ඤසා අඞ්ගුලියො කාචි දීඝා හොන්ති කාචි රස්සාහොන්ති. භගවතො පන හත්ථපාදඞ්ගුලියො එකසදිසා මක්කටඞ්ගුලියො විය මූලෙන මහන්තී කමෙනග්ගෙන තනුකා. නීයාසතෙලවට්ටිතා හරිතාලවට්ටි විය හොන්ති. තස්මා දීඝඞ්ගුලි නාම.

මුදුතලුණහත්ථපාදතානි ඔතිණ්හතකපපාසපිච්ඡු විය මුදුකං ජාත මිත්තකුමාරානං විය තලුණං. තස්මා මුදුතලුණහත්ථපාදෝ නාම. **ජාලහත්ථපාදෙනි**අඤ්ඤසං හත්ථෙසුච පාදෙසුචකාචි අඞ්ගුලියො රස්සා හොන්ති කාචි දීඝා. තස්ස පන හත්ථෙ ච පාදෙ ච වතඤ්ඤා අඞ්ගුලි යො එකපමාණා අඤ්ඤමඤ්ඤං සට්ඨෙ වා ඨිතා. දක්ඛවඞ්ඛකිනා කතජාලකවාටසදිසා හොන්ති. තස්මා ජාලහත්ථපාදෝ නාම. **ඵාසුඞ්ඛ පාදෙනි** උග්ගතඅග්ගපණ්හිකො. අඤ්ඤසං අග්ගපණ්හිකං පිට්ඨිපාදත ලසමිං හොති. තස්මා තෙසා පාදං ඵඩිං හොති. අපරිවත්තකං. ගච්ඡ න්තානඤ්ච පාදතලං න පඤ්ඤායති. භගවතො පන අග්ගපණ්හිකං පු ණ්ණකලසගීවා විය චතුරඞ්ගුලපපමාණං උග්ගන්ත්වා මත්ථකෙ අග්ග පණ්හිකං ඨිත්වති. තස්මා සුවණ්ණපටිමා විය භගවතො උපරි මකායො නිච්චලොව හොති. අධොකායොව චලති සුඛෙන පාදතලා නි පරිවත්තති,පරිමජ්ජති.සබ්බන්ත්ථ පස්සන්තානඤ්ච සබ්බං පාද තලං පඤ්ඤායති. තස්මා උස්සඞ්ඛපාදොනාම. **එණිජඞ්ඝෝති** සාලිග බහං විය සමන්තතො පූරිතං කමෙනුග්ගතං එණිමිගජඞ්ඝාසදිසජඞ්ඝ තාය එනිජඞ්ඝෝ නාම. **යිනාමණා අණනා නාමණතා උණනාහි පාණි නලෙහි ජණ්ණුකානි පරිමසති පරිමජ්ජතීති** අඤ්ඤෙ බ්‍රාහ්මණා වා ච මණකා වා. අයං පන පරිණායකරතනෙ අනොනමිත්වාව විහි හත්ථතලෙහි ජණ්ණුකානි පරිමජ්ජතීති වෙදිතබ්බා. **කොසොහිතවත්ථගුයෙහාති** උසභරාජස්සවිය සුවණ්ණපදුම කණ්ණිකාසදිසෙ කොසොහිතපුරිසබ්‍යඤ්ජනතාය වත්ථෙන ගුය්හිතා විය ඡන්නා පුරි සබ්‍යඤ්ජනො හොති. තස්මා කොසොහිතවත්ථගුයෙහා නාම. **සුවණ්ණවණ්ණා කඤ්චනසන්නිභත්තචාති** ජාතිහිඞ්ගුලකෙන මද්දිත්වා දීපිදඨාය ඝට්ටෙත්වා නෙරිකපරිකම්මං කත්වා නික්ඛිත්තසුවණ්ණපටි මා විය සුවණ්ණවණ්ණා.**සුඛුමච්ඡවිතිඡ්ඡියාසුඛුමතාය රජොජල්ලං** කායෙ න උපලිම්පති. පදුමපත්තතො ජලං විය විනිවට්ටෙත්වා ගච්ඡති. හත්ථපාදධොවනං නහානං ච උතුග්ගහණට්ඨං හොති. සාව කානං වත්තසම්පාදනත්ථම්පි හොති. තස්මා සුඛුමච්ඡවි නාම. **එකෙකලොමොති** අඤ්ඤමඤ්ඤං එකස්මිං කූපෙ වෙතයොපි

හොන්ති. භගවතො පන එකෙකාමිං කූපෙ එකෙකාවව ලොමං හොති. **උඩ්ඪග්ගලොමානි** සකලසරීරෙ නීලානි අඤ්ජනවණ්ණානි ලොමානි ජාතානි, තයොවාරෙ දක්ඛිණාවත්තා හුත්වා පුල්ලපදුමසදිසී රීකං මුඛං ඔලොකෙන්තා විය උඩ්ඪග්ගාභිමුඛානි හොන්ති. **බ්‍රහ්මුජ්ජු ගත්තානි** අඤ්ඤේ බහ්මිනවා කටියා වා ජඤ්ඤුනා වා ඔනතා හොන්ති උඩ්ඩමුඛා වා හොන්ති අධො මුඛා වා. භගවතො පන උජුං හුත්වා උග්ගතො පරිපුණ්ණසරීරොබ්‍රහ්මුනො විය උජුතාය බ්‍රහ්මුජ්ජු ගත්තානාම මහාති. **සත්තුස්සදෝති** වෙ හත්ථිපිට්ඨිතලා වෙපාදපිඨි තලා ච අංසකූටා බාහූහිකන්ති ඉමෙසු සත්තසු ඨානෙසු උස්සන්නා මංසො හොති. සොව සිරාජාල අපඤ්ඤායනමත්තෙනාති. **සීහපුබ්බ ඩ්ඪකායෝති** සීහස්ස පුබ්බඩ්ඪකායො පරිපුණ්ණා පච්ඡිමකායෝ අප රිපුණ්ණා. භගවතො පන උභයකායොපි පරිපුණ්ණා. තෙනාහ භගවා:— "මනාපියෙ ච බො භික්ඛවෙ! කම්මවිපාකෙ පච්චුපට්ඨිතෙ යෙහි අඞ්ගෙහි දිස්සෙහි සොභති? තානි අඞ්ගානි දිස්වා සඤ්ඤානන්ති. යෙහි අඞ්ගෙහි රස්සෙහි සොභති? තානි අඞ්ගානි රස්සානි සඤ්ඤානන්ති. යෙහි අඞ්ගෙහි ථූලෙහි සොභති? තානි අඞ්ගානි ථූලානි සඤ්ඤානන්ති. යෙහි අඞ්ගෙහි කිසෙහි සොභති? තානි අඞ්ගානි කිසානි සඤ්ඤානන්ති. යෙහි අඞ්ගෙහි පුථුලෙහි සොභති? තානි අඞ්ගානි පුථුලානි සඤ්ඤානන්ති. යෙහි අඞ්ගෙහි වට්ටෙහි සොභති? තානි අඞ්ගානි වට්ටානි සඤ්ඤානන්ති" ති. ඉති අනෙක කාලපභවවිචිත්තපුඤ්ඤප්පභාවසිද්ධං භගවතො රූපකායසදිසං රූපං කෙචි සිප්පිනො වා ඉද්ධිමන්තො වා කාතුං න සක්කොන්ති. තස්මා සීහපුබ්බද්ධකායෝ නාම. **විතත්තතරං හොති** අඤ්ඤසං පිසි වෙධා භින්නාවිය හොති, වඞ්කා වා උන්නතා වා, භගවතො පන වෙ ඵාසුමංසානිව පිඞ්ගිමංසානි ච පිට්ඨිකණ්ටකමක්ඛිං ච සම්පුණ්ණං සුවණ්ණථලකං විය බහ්ඛිතො පඨාය ඨාවකටි. තාව පිසි සමං හොති තස්මා විතතා උස්සන්නා අනන්තරංසො පිට්ඨිමක්ඛා අස්සාතිවිත්තන්තරංසො. **නිග්‍රොධපරිමණ්ඩලානි** නිග්‍රොධරුක්ඛස්ස විය කායව්‍යාමසමතාය භගවතො උඩ්ඩම්පි තිරියම්පි සමං හොති. තෙන වුත්තං:—"යාවතකස්ස කායො" ති ආදි. **සමවට්ටක්ඛන්ධපරිණාහි** අඤ්ඤසං ගීවා දිස්වා වා මහාති රස්සා වා සිරාජාලං පඤ්ඤායති. භගවතො පන පුණ්ණකලසගීවා විය සමවට්ටගීවා හොති. සිරාජාලං නපඤ්ඤායති. කථනකාළ මුදිහබනි විය සඤ්ඤා 1 නික්ඛමති. **රසග්ගසග්ගිනි** සත්තරසහරණීසහස්සානි උඩ්ඩහානිගීවාය සම්භිණ්ණානි. තස්මා නීලබීජමත්තම්පි අජ්ඣොහරිතං සරීරං එරති. තස්මා පධානභූමියම්පි අද්ධපසතමත්තකුලත්ථුසෙ

1 සඤ්ඤා—ම්රමම්ම

නාපි යාපෙසි අපාබාධො ච අහොසි. **සීහහනූති** සීහස්ස හනු විය හනූතා. සීහස්සහි හනූයා උපරිමභාගං උන්නතං හෙට්ඨිමභාගං පුණ්ණං. භගවතො පන උභයභාගම්පි පුණ්ණං. මා දසමියං වයෙතූවිය සබ්බාහනුපරිපුණ්ණා හොති. **චත්තාලීසදන්තානීති** උපරිමදන්තානි වීසති හෙට්ඨිමදන්තානි වීසතීති චත්තාලීසහොන්ති සමදන්තොපි අඤ්ඤසංඛෙච්දන්තා උච්චාහොන්තිකෙචි දන්තා නීචා. කෙචි විසම සණ්ඨිතා. භගවතො පන කමෙන ජින්නාසඞ්ඛපන්නානං විය සමං හොති. **අච්චිරදන්තානි** අඤ්ඤසඤ්ඤං දන්තානි කුම්භිලදන්තා විය විරලා මජ්ඣිමං සාදිනි දන්තන්තරං 1 පවිසන්ති, භගවතො පන පවාලමත්තෙබඬ 2 වජිරපන්තිවිය අච්චරං **සුසුක්කදාඨානි** අඤ්ඤසඤ්ඤං පුනිදන්තාවා කණ්හදන්තාදයො වා හොන්ති. භගවතො පන ඉසධිතාරකානි විය අතිපරිසුද්ධදන්තානි හොන්ති. **පහූතජිව්හානි** අඤ්ඤසඤ්ඤං ජිව්හා ථූලා වා කිසා වා රස්සා වා හොති. භගවතො පන මුදු දිඝපුථුලව ණ්ණසම්පන්නජිව්හා හොති මුදුතාය සලාකං විය වට්ටෙත්වා උභොනාසිකාපුටං පරිමසති: දිඝතාය උභොකණ්ණපිටං පරිමජ්ජති. පුථුලතාය යාවකෙසන්තං සකලං ලලාටං ඡාදෙති. **බ්‍රහ්මස්සරා කරවීකභාණිනි** අඤ්ඤස්ස ජින්නාසරාවා භින්නාසරා වා කාකස්සරා ව හොන්ති. භගවා පන මහාබ්‍රහ්මුනො සරසදිසෙන සරෙන සමන්නාගතො පිත්තසෙම්හාදීහි අනාබාධිකො.

"විස්සට්ඨා ච සුවිඤ්ඤෙය්‍යා මඤ්ජූව සවණීයතා
බින්දූ ච අවිසාරී ච ගම්භීරෝ ච නිනාදිතා"නි.

එවං අට්ඨඞ්ගසමන්නාගතො සත්ථා විය්‍යාති බ්‍රහ්මස්සරෝ. කරවීකසකුණා උපරිසාඛාය නිසින්නා සද්දං කත්වා හෙට්ඨා සාඛං ඔතරිත්වා අත්තනො සද්දං සුණන්ති. තං මිගා මුඛෙන ගහිතගොචරං ඡඩ්ඩෙත්වා සුණන්ති. දීපිනො මිගෙ අනුබන්ධිත්වා ගොචරස්සාදෙ පහාය උඩ්ඩපාදං අකොපෙත්වා ව සුණන්ති. පලායමානා මරණභයං ඡඩ්ඩෙත්වා ඨත්වා සුණන්ති. එවරූපොකරවීකසද්දෝ, තතො සතගුණෙන සහස්සගුණෙන භගවතො සද්දෝ මධුරෝ, තස්මා කරවීකභාණිනාම. **අභිනීලනෙත්තානි** න සබ්බඬකඤ්ඤං නීලං. නීලඤානං උමාපුප්ඵසන්නිභං. පීතඤානං කණිකාරපුප්ඵසමානං. රත්තඤානං බන්ධුජීවකපුප්ඵවණ්ණං. සෙතඤානං ඔසධිතාරකාවණ්ණං. කණ්හඤානං අද්දරිට්ඨවණ්ණං. සුවණ්ණඝිතනියං මණිසීහපඤ්ජරං විය හොති. නීලට්ඨානස්ස අධිකතාය අභිනීලනෙත්තානාමූ: ගොච්ඡකඤ්ච තං බහූණ උපන්නාරත්තත්වච්ඡස්ස විය උජ්ජලිත

1 දන්තන්තරෙ—මරෙ, 2 ඨපිත—මරෙ,

අක්ඛියුගළන්ති යං පොක්ඛරණියං නි වුත්තං. උණ්ණාභමුකතාතරජාතා
නි සුවණ්ණපාතියං කතෙ අපතිතරජතබුබ්බුළං විය උභො භමුකමජ්ඣෙ
උපපජ්ජිත්වා උභතොකොටිං ලද්ධාවමජ්ඣෙ දක්ඛිණාවත්තා තිට්ඨති. ආකඩ්ඪි
යමානා අඩ්ඪබාහුප්පමාණා හොති. මුච්චනක්ඛණෙ ඛුණ්ඩලාවත්තා උ
ද්ධග්ගා තිට්ඨති. අවෙවාදුතා තූලපිචුපමා හොති. උණ්හීසසීසානි
පරිපුණ්ණවීසතාහං ගණ්හාති වුත්තං. උණ්හීසන්ති ලලාටප්පදෙසං. දක්ඛි
ණතණ්ණසත්තාලිතො උන්නතමංසපටලං ලලාටං ඡාදෙත්වා වා
මකණ්ණසත්තාලිංපත්තං රඤ්ඤො ලලාටපට්ටං විය සොභති. තං
දිසවා රාජූනං උණ්හීසපට්ටං කතං. අථවා සමන්තතො වට්ටා උදකබු
බ්බුළං විය පරිමණ්ඩලතාය උණ්හීසසීසොති වුත්තං. එවං විධෙහි
වත්තිංසමහාපුරිසලක්ඛණෙහි විරාජිතා භගවතො රූපකායෝ
මණිනගණිකරවිචිත්තරතනාකරෝ විය අහොසි. ඉමානි වත්තිංස
මහාපුරිසලක්ඛණානි කම්මංකම්මසරික්ඛකං ලක්ඛණං ලක්ඛණානිසං
සොති ඉමෙවත්තාරෝ කොට්ඨාසෙ එකමෙකස්මිං ලක්ඛණෙ දස්සෙ
ත්වා කථිතානි සුකථිතානි හොන්ති. තස්මා තත්ථ මුඛමත්තං දස්සයි
ස්සාමි. සෙය්‍යථිදං? සො භගවා පුබ්බෙ සංසාරෙ සංසරන්තො අන
න්තෙසු අත්තභාවසතසහස්සෙසු දසකුසලකම්මපථෙ දළ්හසමාදානෙ
අහොසි. න සක්කා කෙනචි සමණෙන වා බ්‍රාහ්මණෙන වා දෙවෙන
වා මාරෙන වා බ්‍රහ්මුනා වා කුසලසමාදානං විස්සජ්ජාපෙතුං. තෙන
සඤ්ඤා නිබ්බත්තෙත්වා දිබ්බෙන ආයුනා දිබ්බෙන වණ්ණෙන දිබ්බ
න සුඛෙන දිබ්බෙන යසෙන දිබ්බෙන ආධිපතෙය්‍යෙන දිබ්බෙහි රූ
පෙහිදිබ්බෙහි සද්දෙහිදිබ්බෙහි ගන්ධෙහි දිබ්බෙහි රසෙහි දිබ්බෙහි ඵෝ
ට්ඨබ්බෙහි අඤ්ඤදෙවඅභිභවන්නො අපරිමිතකාලං සග්ගසම්පත්තිං
අනුභවිත්වාතතො චුතො තදූ සුපපතිට්ඨිතපාදෙ අහොසි. අවිකම්ම
නීයොව කදාචිපි අබ්භන්තරෙහි රාගාදීහි බාහිරෙහි වා සමණ
බ්‍රාහ්මණාදීහි පච්චත්ථිකෙහි. එත්තාවතා කම්මඤ්ච කම්මසරික්ඛකං
ච ලක්ඛණංච ලක්ඛණානිසංසො ච වුත්තං හොති. තත්ථ කම්මං නාම
කප්පසතසහස්සාධිකානි චත්තාරි අසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යානි දළ්හෙන වීරෙන
හුත්වා කතකම්මං. කම්මසරික්ඛකං නාම "දළ්හෙන හුත්වා කතභාවං
සදෙවකො ලොකො ජානාතූ"ති විය නිබ්බත්තං සුපතිට්ඨිතපාදමත්ථපු
රිසලක්ඛණං. ලක්ඛණං නාම සුපතිට්ඨිතපාදතා. ලක්ඛණානිසංසො
නාම පච්චත්ථිකෙහි අවික්කම්හනීයතා. එවං සබ්බත්ථ වෙදිත
බ්බා. සො හි භගවා පුබ්බෙ බහුජනසුඛාවහො අහොසි. උබ්බිග්ගං
සත්තාසං භයං අපනුදිතා. ධම්මිකඤ්චරක්ඛාවරණගුත්තිං සංවිධාතා,
සපරිවාරඤ්ච ධනං අදාසි. තත්තාපරිමිතකාලං සග්ගසුඛං අනුභව
ත්වා තදූ වක්කවත්තිකුලපාදෙ අහොසි. මහාපරිවාරෝ ච. භික්ඛූ භික්ඛූ

ණානං කම්මඤ්ච කම්මසරික්ඛකඤ්ච ලක්ඛණඤ්ච ලක්ඛණානිසංසෝ ච සබ්බාකාරෙන වුත්තං හොති. ඉමෙහි සෝ භගවා වත්තීංසමහාපුරිසලක්ඛණෙහිසමන්නාගතොඅහොසීති.අසීතිඅනුව්‍යඤ්ජනානි නාම:— නීලඔගුළිතා— අනුපුබ්බඔගුළිතා—වට්ටඔගුළිතා— තම්බනඛතා— තුඞ්ගනඛතා— සිනිද්ධනඛතා— නිගූළ්හගොප්ඵකතා— සමපාදතා— ගජසමානක්කමතා—සීහසමානක්කමතා —හංසසමානක්කමතා—උසභසමානක්කමතා- දක්ඛිණාවත්තගත්තා-සමන්තතොචාරුජාණුමණ්ඩලතා— පරිපුණ්ණපුරිසව්‍යඤ්ජනතා— අවඞ්දනාභිතා— ගම්භීරනාභිතා— දක්ඛිණාවත්තනාභිතා-- විරදකරසදිසළාරුහුජතා— සුවිභත්තගත්තතා— අනුපුබ්බගත්තතා— මට්ටගත්තතා— අනුස්සන්නානනුස්සන්නාසබ්බගත්තතා— අලීනගත්තතා— නීලකාදිරහිතගත්තතා— අනුපුබ්බරුචිරගත්තතා— විසුද්ධගත්තතා— කොටිසහස්සහත්ථිබලධාරණතා— තුඞ්ගනාසතා— සුරත්තවිජම්භසතා— සුඛදස්සනතා— සිනිද්ධදන්තතා— විසුද්ධින්ද්‍රියතා— වට්ටදන්තතා— රත්තෙහොට්ඨතා— ආයතවදනතා— ගම්භීරපාණිලෙඛතා— ආයතලෙඛතා— උජුකලෙඛතා— සුරුචිරසණ්ඨානලෙඛතා- පරිමණ්ඩලනායපපභාවන්නතා— පරිපුණ්ණකපොලතා- ආයතවිසාලනෙත්තතා —පඤ්චපසාදවන්තනෙත්තතා— ආයුම්හිතඛපබ්මතා— මුදුතනුකරත්තජිවහතා—ආයතරුචිරකණ්ණතා- නිගූළ්හසිරතා- නිග්ගූළ්හසිරතා-ඡත්තනිභචාරුසිසතා-ආයතපුථුල්ලලාටසොභතා- සුසණ්ඨානභමුකතා- සණ්හභමුකතා- අනුලොමභමුකතා- මහන්තභමුකතා- ආයතභමුකතා- සුකුමාලගත්තතා- අතිවියසොම්මගත්තතා-අතිවියඋජ්ජලිතගත්තතා-විමලගත්තතා-කොමලගත්තතා-සිනිද්ධගත්තතා— සුගන්ධිතතුතා— සමලොමතා— කොමලලොමතා— දක්ඛිණාවත්තලොමතා— හිත්‍යඤ්ජනසදිසනීලලොමතා— සිනිද්ධලොමතා— අනිසුඛුමඅසාසපස්සාසධාරණතා—සුගන්ධමුඛතා— සුගන්ධිමුඛතා- සුනීලකෙසතා- දක්ඛිණාවත්තකෙසතා- සුසණ්ඨානකෙසතා-සිනිද්ධකෙසතා-සණ්හකෙසතා- අලුලිතකෙසතා-සමකෙසතා- කොමලකෙසතා— කෙතුමාලාරතනවිචිත්තතා"ති ඉමානි අසීති අනුබ්‍යඤ්ජනානි නාම. එවං විධෙහි අසීතිඅනුබ්‍යඤ්ජනෙහි විරාජමානවිචිත්තලක්ඛණෙහි ච පජ්ජලිතකෙතුමාලාජාලෙන ච සම්පජ්ජලිතංඋපසොභෙ මහාපුරිසොති. තෙනවුත්තං:—

"තමසීති අනුබ්‍යඤ්ජන-සමනුබ්‍යඤ්ජිත විචිත්තලක්ඛණ සිරිවිභවං
පජ්ජලිතකෙතුමාලා- ජාලසමුජ්ජලිතරූපසොභං වන්දෙ"ති.

ඉති සාධුජනානන්ද දනනිදනෙ ජිනාලඞ්කාරෙ
ජිනතමඛගලවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

ඉදානිස්ස රාජසිරිං වණ්ණෙන්තෝ ආහ:-

කාලකඤ්ඤමෙන වඩ්ඪෙසුවංසනත්තා විඩිමෙන කුලේ,
සුඤ්ඤසුදස්සනුමදනෙතා යෝ භානුමා විය ඉම්බරේ.
ඉඛපඨතෝ යි ඉඛපඨෝ ලබා මදවිං යසාධරං.
චත්තාලීසසහස්සෙසු යි පුරිසේසු පුරක්ඛතෝ.

රම්මසුරම්මෙසුසහස්ස සංරසු
නිණ්ණාදිතානමනුවස්සවෙසු,
දිබ්බසුඛං විය භුඤ්ජි සුඛං යෝ
අවජිතබහුනරාජසුතිං.

තස්ස යාවපණ්ණාරසුපොසථදිවසා කාලකඤ්ඤමෙන වඩ්ඪසන්තෝ විය හොගයසිස්සරියාදිහි වඩ්ඪිතෝ සක්යකුලේ වඩ්ඪසන්තෝ. පුනපි කිදිසෝ? අම්බරේ උදෙන්තෝ භානුමා විය ච අත්තනෝ පුඤ්ඤසුදයෙන උදෙන්තෝ සෝ සිද්ධිපත්තඅත්ථෝ සිබ්බෙන්තෝ සසං සුවිසෙසුදය්‍යමෙව. සංරසූති තීසු පාසාදෙසු. තත්‍රායමානුපුබ්බිකථා:- එවං ලඛාභිධානස්ස සිද්ධත්ථස්ස ලක්ඛණපාඨකාලක්ඛණානි දිස්වා 'අයංපබ්බජිත්වා බුද්ධෝ භවිස්සතී'ති ව්‍යාකරිංසු. තදසුඩ්ධොදනමහාරාජා 'කිං දිස්වාමම පුත්තෝ පබ්බජිස්සති'ති පුච්ඡි. 'ජිණ්ණව්‍යාධිමතපබ්බජිතසඞ්ඛාතෙ චත්තාරෝ නිමිත්තෙ දිස්වා'ති ආහංසු. රාජා 'ඉතෝ පට්ඨාය එවරූපානං මම පුත්තස්ස සන්තිකං පවිසිතුං මාදදිත්වා'ති වත්වා කුමාරස්ස චක්ඛුපථෙ ජිණ්ණපුරිසාදීනං නිවාරණත්ථාය චතුද්දිසාසු ගාවුතෙගාවුතෙ ආරක්ඛං ඨපාපෙසි. තංදිවසං මඞ්ගලඨානෙ සන්නිපතිතෙසු අසීතිසහස්සකුලසහස්සෙසු එකමෙකෝ එකමෙකංපුත්තං පටිජානි. "අයංබුද්ධෝ වා හොතු රාජා වා, මයංඑකමෙකං පුත්තං දස්සාමා"ති. අථ රාජා මහාපුරිසස්ස පරමරූපසම්පන්නා විගතසඞ්කදෙසා ධාතියෝ අදාසි. සෝ බොධිසත්තෝ අනන්තෙන පරිභාරෙන මහතා සිරිසමුදයෙන වඩ්ඪති. අථෙකදිවසං රඤ්ඤෝ වප්පමඞ්ගලං නාම අහොසි. තං දිවසං රාජා මහතියා විභූතියා මහතා පරිවාරෙන නගරා නික්ඛමන්තෝ පුත්තමපි ගහෙත්වා අගමාසි. කම්මට්ඨානෙ එකෝ ජම්බුරුක්ඛෝ රමණීයෝ ඝනච්ඡායෝ අහොසි. තස්මිං හෙට්ඨා සයනං පඤ්ඤපෙත්වා වෙලවිතානං බන්ධාපෙත්වා සාණියා පරික්ඛිපාපෙත්වා පුත්තං තත්ථ සයාපෙත්වා ධාතියෝ ඨපෙත්වා රාජා මඞ්ගලකරණට්ඨානං අගමාසි. තත්ථ රාජා පරමමඞ්ගලං සුවණ්ණනඞ්ගලං ගණ්හාති. අමච්චාදයෝ රජතනඞ්ගලාදීනි ගණ්හන්ති. තං දිවසං නඞ්ගලසහස්සං යොජීයති. බොධිසත්තං පරිවාරෙත්වා නිසින්නා ධාතියෝ "රඤ්ඤෝ සම්පත්තිං පස්සාමා"ති අන්තොසාණිතෝ පහිනිත්වා නානා. අථ බොධිසත්තෝ ඉතෝ චිතෝ ච ඔලොකෙන්තෝ කඤ් අදිස්වා සහසා

උභොසු පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා ආනාපානං පරිග්ගහෙත්වා පඨමජ්ඣානං නිබ්බත්තෙසි. ධානියො බජ්ජභොජ්ජනන්තරෙ විවරනත්ථියො ඵලාකං චිරායිංසු.සෙසරුක්ඛානං ඡායා නිවත්තා.තස්ස පන ජම්බුරුක්ඛස්ස ඡායා පරිමණ්ඩලා හුත්වා තථෙව අට්ඨාසි. ධානියො"අය්‍යපුත්තා! එකොවා"ති වෙගෙනාගන්ත්වා සානිපාකාරං උක්ඛිපිත්වා සිරිසයනෙ පල්ලඞ්කෙන නිසින්නං තං ච පාටිහාරියං දිස්වා ගන්ත්වා රඤ්ඤො ආරොචෙසුං.රාජා වෙගෙනාගන්ත්වා තමච්ඡරියං දිස්වා "අයං තාත! දුතියවන්දනා"ති පුත්තං වන්දි. තතො අනුක්කමෙන වඩ්ඪමානො මහාපුරිසො සොළසවස්සිකො අහොසි. අථ රාජා නගරවඩ්ඪකිඉට්ඨකවඩ්ඪකී පාසාණකොට්ටකචිත්තකාරාදයො පක්කොසාපෙත්වා මහාසත්තස්ස වසනට්ඨාය පාසාදෙ කාතුං ආණාපෙසි. තෙ තතො පට්ඨාය නවකම්මං පතිට්ඨාපෙසුං.හෙමන්තඋතුඅනුච්ඡවිකං තවභූමකං ගිම්හානඋතුඅනුච්ඡවිකං පඤ්චභූමකං වස්සානඋතුඅනුච්ඡවිකං සත්තභූමකං පාසාදං අකංසු. සබ්බෙ ආයාමෙන විත්ථාරෙන උබ්බෙධෙන ච සමප්පමාණාව භූමිවසෙන නානා අහෙසුං. හෙමන්තකාලෙ පන අතිසම්බාධභූමකො උතුසම්පන්නො අහොසි. ගිම්හානකාලෙ විසාලභූමකො; වස්සානකාලෙ උභයවිමුත්තකො උතුසම්පන්නො අහොසි. නවභූමකපාසාදෙ සීහපඤ්ජරවාතපානචාරානි සුට්ඨිතානි අකංසු. පඤ්චභූමකපාසාදෙ න සුට්ඨිතානි. සත්තභූමකපාසාදෙ එකස්මිං භාගෙ සුට්ඨිතානි එකස්මිං න සුට්ඨිතානි. චිත්තකාරාපි නවභූමකපාසාදෙ කම්මං කරොන්තා හිතනිළ්ලොහපදරච්ඡදනාදීසු අගහිකඛණ්ඩානි පඤ්ඤාපෙසුං. පඤ්චභූමකපාසාදෙ උප්පලකුමුදසතපත්තපොණ්ඩරීකමාතුරඛාදීනි පඤ්ඤාපෙසුං. සත්තභූමකපාසාදෙ උභයම්හිසකානි නවභූමකපාසාදෙ ගන්ධබ්බමාලාදිමණ්ඩපකාදීනි විනිග්ගාලනත්ථානි විය සුවණ්ණරජතතාරාඛචිතානි අතිසුඛුමානි උණ්හඋතුසම්පදායිකානි කම්බලකොසෙය්‍යපට්ටවිතානානි නානාපභා සඞ්ඝට්ටිතානි තහිං තහිං පඤ්ඤාපෙසුං තථා සුවණ්ණපරිකඛිත්තවිචිත්තසානිපාකාරෙහි පරික්ඛිපිංසු.පඤ්චභූමකපාසාදෙ තථාරූපෙ සීතඋතුසම්පදායිකෙ අතිසුඛුමෙ අත්ථරණෙ ච විතානානි ච සානිපාකාරෙහි පරික්ඛිපිංසු. සත්තභූමකෙ සබ්බඋතුසම්පදායිකෙ උභයම්හිසකෙ පඤ්ඤාපෙසුං. පඤ්චභූමකපාසාදස්ස පන සමන්තා චතූසු දිසාසු චතුලොකපාලමණ්ඩපෙ කරිත්වා මණ්ඩපූපරි ඵලිහෙ ඛණිත්වා මහාරහානි අසදිසානි විතානානි බන්ධිංසු. නිච්චකාලං පඤ්චඞ්ගිකදිබ්බසඞ්ගීතිනිග්ඝොසාභිභවනමධුරස්සරනිච්ඡරණකිංකිණිකජාලානි ඔලම්බෙසුං. පඤ්චභූමකපාසාදස්ස චතූසු දිසාසු පඤ්චපදුමස්සද්ධඤ්ඤා නිම්මලමණිසන්නිභසුපරිසුධනිම්මලසාදුරසසමයිත ඡ්බු

තරිපුණ්ණා පොක්ඛරණියොව මාපෙසුං. පාචීනපොක්ඛරණියා උභතොතීරේසු කාදම්බාදයො දිජගණා නානාවිධෙන මධුරස්සරෙන උපකූජන්තා පාසාදමත්ථකෙන ගන්ත්වා පච්ඡිමදිසාය පොක්ඛරණියං පතන්ති. තතො දක්ඛිණපොක්ඛරණියා උභතොතීරේසු තථෙව උපකූජන්තා පාසාදමත්ථකෙන ගන්ත්වා උත්තරදිසාය පොක්ඛරණියං පතන්ති. තතො උප්පතිත්වා දක්ඛිණදිසාය පොක්ඛරණියං පතන්ති. තස්මිඤ්ච පාසාදෙ අන්තිපුබ්බමච්ඡිදූනි සුවණ්ණවිතානානි බන්ධිත්වා විතානූපරි වතූසු දිසාසු පොක්ඛරණියා ජලයන්තෙන උදකං පූරෙන්ති. තානි සුබුමච්ඡිදෙහි වස්සබින්දූනි විය පතන්ති. සුවණ්ණවිතානූපරි සුක්ඛානි මහිසවම්මානි පත්ථරිත්වා පාසාණෙ පාතෙන්ති. තං මෙඝගජ්ජිතස්ස දිසං හොති. ඉතිතංපාසාදං මෙඝසදිසං අහොසි. තීසු පාසාදෙසු සමන්තා නානාපභාදුස්සසමුජ්ජලිතානෙකසහස්සා ධජපන්තියො සම්පකම්පිංසු, සුවණ්ණඝණ්ටජාලිනි ච නානාකූටවෙදිකාසීහපඤ්ජරපභාවු. ඉජ්ඣතානෙකභූමකවාරකොට්ඨකෙ[1] ච පරිකම්මකත්ත 1 සෙතපුථුලඅවුග්ගහතසත්තසත්තාපාකාරපන්තියො ච දස්සයිංසු. තත්ථ නවභූමකං රම්මං නාම. පඤ්චභූමකා සුරම්මං නාම. සත්තභූමකං සුභං නාම. එවං ඉමෙසු තීසු පාසාදෙසු නිට්ඨිතෙසු අථ රාජා චින්තෙසි:-"පුත්තෙනා මෙ වයප්පත්තෙනා. ඉත්තමස්ස උස්සාපෙත්වා රජ්ජසිරිං පස්සිස්සාමි"ති. සෝ සාකියානං පණ්ණානි පහිණි."පුත්තෙනා මෙ වයප්පත්තෙනා. රජ්ජං පතිට්ඨාපෙස්සාමි. සබ්බෙ අත්තනෝ අත්තනෝ ගෙහෙසු වයප්පත්තදාරිකායෙ පෙසෙන්තූ"ති. තෙ රඤ්ඤො සාසනං සුත්වා"කුමාරෝ කෙවලං රූපසම්පන්නෝ, න කිඤ්චි සිප්පං ජානාති. දූරාහරණං කාතුං න සක්ඛිස්සති. නාස්ස මයං ධිතරං දස්සාමා"ති ආහංසු. රාජා තම්පවත්තිං සුත්වා පුත්තස්ස ආරොචෙසි. සෝ මහාපුරිසො "කිං සිප්පං දස්සෙතුං වට්ටතී"ති ආහ."සහස්සත්ථම්භං ධනුං ආරොපෙතුං වට්ටති තාතා!"ති. "තෙනහි ආහරාපෙථා"ති ආහරාපෙත්වා පල්ලඞ්කෙනෙව නිසින්නොව ජියං පාදඞ්ගුට්ඨකෙනෙව ධනුං ආරොපෙත්වා වාමහත්ථෙන දණ්ඩෙ ගහෙත්වා දක්ඛිණහත්ථෙන ආකඩ්ඪිත්වා ජියං පොථෙසි. සකලනගරං උප්පතන කාරප්පත්තං විය අහොසි. "කිං සද්දො එසො"ති ච වුත්තෙ "දෙවෝ ගජ්ජතී"ති ආහංසු. අථස්සෙසු තුම්හෙ තජානාථ න ඉදෙවෝ ගජ්ජති. අභිරූපකුමාරස්ස සහස්සත්ථම්භං ධනුං ආරොපෙත්වා ජියං පොථෙන්තස්ස ජියප්පහාරසද්දො එසො"ති ආහංසු. සාකියා තං සුත්වා තාවතකෙනෙව ආරද්ධචිත්තා තුට්ඨමානසා අහෙසුං. වාතිඞ්ගණඤ්ඤුඤ්ඤ වාළං බන්ධාපෙත්වා රත්තන්ධකාරෙ මෙඝපටලවිජ්ඣනනදිසාසු කණ්ඩං බිපි. තං ගන්ත්වා ඔජ්ජනමත්ථකෙ තං වාළං ඵාලෙත්වා පථවියං පාවිසි. න කෙවලං එත්තකමෙව. තදුභිහාපුරිසො ලොකෙ වත්තමානං සබ්බසිප්පමෙව දස්සෙසි. අථ සාකියා අත්තනෝ

1 කොට්ඨකෙ උපරිකම්මිකතෙ—ලංකා

අත්තනෝ ධිතරෝ අලඞ්කරිත්වා පෙසෙසුං. තාවත්තා ළීසසහස්සා නාටකිත්තියෝ අහෙසුං. රාහුලමාතා යසොධරාදෙවී අග්ගමහෙසී අහොසි, තාසු එකෙකසමිං පාසාදෙ දසසහස්සා යසොධරාදෙවියා පරිවාරා දසසහස්සාති සබ්බා තා චත්තාළීසසහස්සා අහෙසුං. තදා සුද්ධොදන පමුඛා සබ්බෙ සාකියා සන්නිපතිත්වා මහාපුරිසස්ස මානුසකෙසත්තවිජ්ඣනං උස්සාපෙත්වා අභිසිඤ්චිත්වා රජ්ජං දත්වා පාසාදමඞ්ගලං කරිංසු. අථ මහාපුරිසො දෙවරාජමාරා විය සුරයුවතිපරිවුතො සකෙකාදෙව රාජා විය ච වරයුවතිපරිවුතොනිපපුරිසෙහිතූරියෙහි පරිචාරියමානො මහාසම්පත්තිං අනුභවමානො උතුවාරෙ උතුවාරෙ තීසු පාසාදෙසු විහරති. අථෙකදිවසං බොධිසත්තො උය්‍යානභූමිං ගන්තුකාමො සාරථිං ආමන්තෙත්වා "රථං යොජෙහි සම්ම! උය්‍යානභූමිං පටිස්සාමී"ති ආහ. සො "සාධූ"ති පටිස්සුණිත්වා චත්තාරො සුමුදවණ්ණෙ සින්ධවෙ සත්තරතනමයෙ රථෙ යොජෙත්වා පටිනිවෙදෙසි. මහාපුරිසො දෙව විමානසදිසං රථවරමාරුයහ උය්‍යානාභිමුඛො අගමාසි. අථ දෙවතා "සිද්ධත්ථකුමාරස්ස අභිසම්බුජ්ඣනකාලො ආසන්නො. පුබ්බනිමිත්තං නිමිත්තස්ස දස්සෙස්සාමා"ති එකං දෙවපුත්තං ජරාජජ්ජරිතසරීරං ඛණ්ඩදන්තං පලිතකෙසං වඞ්කං දණ්ඩහත්ථං පවෙධමානං ආතුරං ගතයොබ්බනං ආගච්ඡන්තං දස්සෙසුං. තං බොධිසත්තො වෙව සාරථි ච පස්සන්ති. බොධිසත්තො තං දිස්වා ආහ:—"සම්ම! සාරථි! අයං පන පුරිසො කිඞ්කතො? කෙසාපිස්ස න යථා අඤ්ඤස්ස. කායොපිස්ස න යථා අඤ්ඤස්සා"ති. සාරථි ආහ:—"එසො බො දෙව ජිණ්ණො නාමා"ති. "කිමපනෙසො සම්ම! සාරථි! ජිණ්ණොත්වාමෙව?" "එසො බො දෙව! ජිණ්ණොත්වාමෙව, න දානි තෙන චිරං ජීවිතබ්බං භවිස්සතී"ති. "කිමපන සම්ම! සාරථි! අහම්පි ජරාධම්මොම්හි? ජරං අනතීතොම්හි?" ති. "එවං දෙව! මයඤ්චම්හ සබ්බෙ ජරාධම්මා ජරං අනතීතා"ති. තස්ස වචනං සුත්වා "ධිරත්ථු වත භො! ජාතිං. යත්‍රහි නාම ජාතස්ස ජරා පඤ්ඤායිස්සතී"ති සංවිග්ගහදයො යොබ්බනමදං පහාය තතොව පටිනිවත්තිත්වා පාසාදමෙවාභිරුහි. සුද්ධොදනමහාරාජා "කිංකාරණා මම පුත්තො පටිනිවත්තෙතා"ති පුච්ඡිත්වා ජිණ්ණපුරිසං දිස්වා දෙවා"නි! සුත්වා තතො කම්පමානමානසො අඞ්ගස යොජනට්ඨානෙ ආරක්ඛං ඨපෙසි. පුනෙකදිවසං බොධිසත්තො තථෙව උය්‍යානං ගච්ඡන්තො තාහි දෙවතාහි නිම්මිතං ආබාධිකං දුක්ඛිතං බාළ්හගිලානං සකෙ මුත්තකරීසෙ පලිපන්නං සෙමාහං අඤ්ඤෙහි වුඨාපියමානං අඤ්ඤෙහි සංවෙසියමානං බ්‍යාධිරූපං අද්දස. දිස්වා සාරථිං ආමන්තෙසි. "අයමපන සම්ම! සාරථි! පුරිසො කිඞ්කතො නාම? අඤ්ඤිනිපිස්ස න යථා අඤ්ඤස්ස. සරොපිස්ස න යථා අඤ්ඤස්ස.

කාෙයාපිසස න යථා අඤ්ඤස"නති. " අයං දෙව!ව්‍යාධිතො නාමා" ති. "කිමපන සමම! සාරථි! ව්‍යාධිතොනාම?" "අයං දෙව! එවරූපො ව්‍යාධිතොනාම." කිමපන සාරථි! අහමපන ව්‍යාධිධමෙමා? ව්‍යාධිං අනතීතො?"ති. නිඤ්ඣ දෙව! මයඤ්ඣමපාසබෙබ ව්‍යාධිධම්මා ව්‍යාධිං අනතීතා"නි. තං සුත්වා මහාසත්තො ධිරත්ථු වත හො! ජාතිං, යත්‍රහි නාම ජාතස්ස ව්‍යාධි පඤ්ඤායිස්සතී"ති සංවිග්ගහදයො ආරොහ්‍ය මදංපහාය තත්තොව පටිනිවත්තිත්වා පාසාදමෙවාභිරුහි. සුඩ්ධොදනම හාරාජා තං සුත්වා පවෙධමානමනසො ආරක්ඛං වඩ්ඪෙත්වා සමන්තතො නිගාවුතපපදෙසෙ ආරක්ඛං ඨපෙසි. පුනෙකදිවසං උය්‍යානං ගච්ඡනෙතා තථෙව දෙවනිම්මිතං කාලකතං අද්දස. මහාජනකායං සන්නිපතිතං නානාරත්තානඤ්ඣ දුස්සානං විලාතං කයිරමානං දිස්වා සාරථිං ආමන්තෙසි " කිනන්නුඛො සම්ම! සාරථි! මහාජනකා යො සන්නිපතිතො? නානාරත්තානඤ්ඣ දුස්සානං විලාතං කයිරතී"ති. " එසො ඛො දෙව!කාලකතො නාමා"ති."තෙනහි සම්ම! සාරථි! යෙන සො කාලකතො?තෙන රථං පෙසෙහි"ති."එවං දෙවාති!" තෙන රථං පෙයෙසි. අථ ඛො බොධිසත්තො පෙතං කාලකතං දිස්වා"සාරථිං ආමන්තෙසි. "සම්ම!අයංපුරිසොකිඞ්කතො නාම?චඤ්ඣු නිපිස්ස න යථා අඤ්ඤස, මුඛම්පිස්ස න යථා අඤ්ඤස. න වුඣාති. න කිඤ්චි කරොති"ති. " අයං දෙව! කාලකතො නාම. " කිං සාරථි! කාලකතො නාම." අයං දෙව! කාලකතො. න ඤාති තං දක්ඛිනති මාතා වා පිතා වා අඤ්ඤවා සුහිසාලොහිතා. සො පින දක්ඛිස්සති මාතරං වා පිතරං වා අඤ්ඤං වා සුහිසාලොහිතෙ"ති."කිම්පන සාරථි! අහම්පි මරණධමෙමා? මරණං අනතීතො?ති. නිඤ්ඣ දෙව! මයඤ්ඣමහ සබෙබ මරණධම්මා, මරණං අනතීතා"ති. සො තස්ස වචනං සුත්වා " ධිරත්ථු වත හො! ජාතිං යත්‍ර හි නාම ජාතස්ස එවරූපා කාලකිරියා පඤ්ඤායිස්සති"ති සංවිග්ගහදයො ජීවිතමදං පහාය තත්තොව පටිනිවත්තිත්වා පාසාදමභිරුහි. රාජා නිවත්තනකාරණං පුච්ඡිත්වා පුන ආරක්ඛං වඩ්ඪෙත්වා යොජනපපමාණෙ ඨානෙ ආරක්ඛං පෙසි. පුනපි එකදිවසං උය්‍යානං ගච්ඡනෙතා තථෙව දෙවනිම්මිතං පුරිසං භණ්ඩුංපබ්බජිතං කාසාවවසනං දිස්වාසාරථිං ආමන්තෙසි."අය මපන සම්ම! සාරථි!කිඞ්කතො?. සීසම්පිස්ස න යථා අඤ්ඤස. වඤ්ඣු නිපිස්ස න යථා අඤ්ඤස"නති. " එසො ඛො දෙව! පබ්බජිතො නාමා"ති. " කිනන්නුඛො සාරථි! පබ්බජිතො නාම?" " සාධුධම්මචරියා සාධුසමචරියා සාධුකුසලකිරියා සාධුපුඤ්ඤකිරියා සාධුඅවිහිංසා සාධුභූතානුකම්පා"ති."සාධු ඛො සො සම්ම!සාරථි!පබ්බජිතෙොණාම. සාධුධම්මචරියා සාධුසමචරියා සාධුකුසලකිරියා සාධුපුඤ්ඤකිරියා

සාධුඅවිහිංසා සාධුභූතානුකම්පා''ති. තස්ස කිඤ්චාපි සාරථි බුද්ධුප්පාදස්ස අභාවා පබ්බජිතංවා පබ්බජිතගුණේ වා න ජානාති. දෙවතානුභාවෙන පන "පබ්බජිතෝ නාමායං දෙවා''ති වත්වා පබ්බජ්ජාය ගුණං වණ්ණේසි. ඔසානේපි දෙවතානුභාවෙනෙව කථෙසීති වෙදිතබ්බං. තතෝ බොධිසත්තෝ පබ්බජ්ජාය රුචිං උප්පාදෙත්වා ''අජ්ජේවාහං පබ්බජිස්සාමි''ති අධිට්ඨාය සොමනස්සප්පත්තෝ තං දිවසං උය්‍යානං අගමාසි. තෙනවුත්තං "අථ්‍යායකා පබ්බජිතඤ්ඤදිසවා''ති. "එහි අහම්පි පබ්බජ්ජාහි''ති අථ්‍යායනතං පක්කොසනතං විය පබ්බජිතරූපං දිස්වාති අත්ථෝ. දීඝායුකාගි බොධිසත්තා වස්සසතෙ වස්සසතෙ අනික්කනෙන ජිණ්ණාදිසු එකෙකං අද්දසංසු. අම්හාකම්පන බොධිසත්තෝ අපාය්‍යුකකාලෙ උප්පන්නත්තා චතුන්නං චතුන්නං. මාසානං අච්චයෙන උය්‍යානං ගච්ඡන්තෝ අනුක්කමෙනෙවෙකෙකං අද්දස. න්‍ති පන සොදිවසභාගං කිළිත්වා උය්‍යානරසමනුභවිත්වා මඞ්ගලපොක්ඛරණියා නහාත්වා අලඞ්කතෙ සුරියෙ මඞ්ගලසිලාතලෙනිසීදි අත්තානං අලඞ්කාරූපෙතුකාමෝ. අථස්ස චිත්තාචාරමඤ්ඤාය සක්කෝ දෙවානමින්දෙන ආනත්තෙන විස්සකම්මෙ නාම දෙවපුත්තෙ ආගන්ත්වා තස්සෙව කප්පකසදිසෙ හුත්වා දිබ්බෙහි අලඞ්කාරෙහි අලඞ්කරි. අථස්ස සබ්බාලඞ්කාරසමලඞ්කතස්ස සබ්බතාලාවච්ඡරෙසු සකසකානි පටිභානානි දස්සෙසන්තෙසු බ්‍රාහ්මණෙසු ජයනාදිවචනෙහි සතමඞ්ගලිකාදිහි නාන්තපකාරෙහි ථුතිඝොසෙහි ථොමෙන්තෙසු සබ්බාලඞ්කාරසමලංකතං රථවරං අභිරුහි. තස්මිං සමයෙ රාහුලමාතා පුත්තං විජායි. සුද්ධොදනරාජා "පුත්තස්ස මෙ තුට්ඨිං පවෙදෙථා''ති සාසනමෙසෙසි. බොධිසත්තෝ තං සුත්වා "රාහු[1]ජාතොබන්ධනං ජාත''නන්‍ති ආහ. රාජා "කිමෙම පුත්තෙනා අවචා''ති පුච්ඡිත්වා තං වචනං සුත්වා "ඉතෝ පට්ඨාය මෙ නත්තා රාහුලකුමාරොත්වෙව හොතූ''ති ආහ. බොධිසත්තොපි තං රථවරමාරුය්හ මහතා පරිවාරෙන අතිමනොරමෙන සිරිසොභග්ගෙන නගරං පාවිසි. තස්මිං සමයෙ කිසාගොතමී නාම පිතුවජ්ඣාලතා පාසාදතලගතා නගරං පවිසන්තස්ස තස්ස බොධිසත්තස්ස රූපසිරිං දිස්වා සඤ්ජාතපීතිසොමනස්සා හුත්වා:—

"නිබ්බුතා නූන සා මාතා නිබ්බුතෝ නූන සො පිතා,
නිබ්බුතා නූන සා නාරී යස්සායං ඊදිසෝ පතී''ති

ඉමං උදානං උදානෙසි. බොධිසත්තෝ තං සුත්වා චින්තෙසි:— ''අයං මෙ සුස්සවණං සාවෙති. අහං නිබ්බානං ගවෙසන්තෝ චරාමි. අජ්ජේව මයා ඝරාවාසං ඡඩ්ඩෙත්වා නික්ඛම්ම පබ්බජිත්වා නිබ්බානං ගවෙසිතුං වට්ටති අයං ඉමිස්සාආචරියභාගොහොතූ''ති කණ්ඨතෝ

1 රාහුලෝ—ඉතිවුත්තකසු.

ඔමුවිත්වා කිසාගොතමියා සතසහස්සගණනකං පරමිරතිකරං මුත්තහාරං පෙසෙසි. සා "සිඛණ්ඩිකුමාරොමයි පටිබඩහදයෝ හුත්වා පණ්ණාකාරං පෙසෙසී"ති සොමනස්සජාතා අහොසි. බොධිසත්තොපි මහාතා සිරිසම්පදමයන පරමරමණීයං පාසාදං අභිරුහිත්වා සිරිසයනෙ නිපජ්ජි. තාවදෙව තං පරිපුණ්ණරජනිකරසදිසරුචිරවදනා බිම්බඵලසදිසදසනවසනා සිතවිමලසමඝණ්ඩිතාවිවරදසනා අසිතනයන කෙසපාසා සුජාතාසංගහනනීලාකුටිලභමුකා සු ජා ත පි ණ්ණ ස ම ස ණ්ඩිත 1 පයොධරා රතිකරකනකරචිතවිචිත්තමණිමෙඛලා පුථු සිලාසදිසවිපුලඝනජඝනතටාකරිකරසදිසසමසණ්ඨිතොරුකා නච්ච ගීතවාදිතෙසු කුසලා සුරයුවතිසදිසරූපසොභා වරයුවතියො වඩ්ඪරවානී තුරියානි ගහෙත්වා මහාපුරිසං සමපරිවාරෙත්වා රමණහරියොන චචගීතවාදිතානි පයොජ්ජිංසු. බොධිසත්තොපන කිලෙසෙසු විරත්තචිත්තතාය නච්චගීතාදීසු අනභිරතො මුහුත්තං නිද්දං ඔක්කමි. තාපි "යස්සත්ථාය මයං නච්චාදීනි පයොජෙම?. සො නිද්දං උපගතො දානි කිමත්ථං කිලමාමා"ති ගහිතගහිතානි තුරියානි අපෙක්ඛිත්වා නිපජ්ජිංසු. ගන්ධතෙලපදීපා ඣායන්ති. බොධිසත්තා පබුජ්ඣිත්වා සයනපිඨෙ පල්ලඞ්කෙන නිසින්නා අද්දස:- තා ඉත්තියො තූරියභණ්ඩානි අවත්ථරිත්වා නිද්දායන්තියො පගබ්භරිතලාලාකිලින්නාකපොලගත්තා. එකච්චා දන්තෙ ඛාදන්තියො. එකච්චා කාකච්ඡන්තියො. එකච්චා විපලපන්ත්තියො. එකච්චා විවටමුඛා. එකච්චා අපගතවසනරසනා. පාකටබීභච්ඡසම්බාධට්ඨානා. එකච්චා විමුත්තකුලසිරොරුහා ආමකසුසානානුරූපං විරූපං ධාරයමානා සයිංසු. මහාසත්තොතාසං තං විප්පකාරං දිස්වා භීයේ‍යා සොමත්තායකාමෙසු විරත්තචිත්තො අහොසි. තස්ස පන අලඞ්කතපටියත්තං දෙවසත්තායනභවනසදිසං සුරුච්චිරසොභග්ගපත්තම්පි පාසාදවරතලං අපවිඩමතසරීරකුණපහරිතං ආමකසුසානම්ව පරමජෙගුච්ඡකුලං උපඨාසි. තස්මා භවා ආදිත්තභවනසදිසා හුත්වා උපට්ඨහිංසු. "උපද්දුතං වත භොං! උපස්සට්ඨං වත භොං!"ති වාවං නිච්ඡාරෙසි. අතිවිය පබ්බජ්ජාය චිත්තං නම්, සො "මයා අජ්ජෙව මහාභිනික්ඛමණං නික්ඛමිතුං වට්ටතී"ති සිරිසයනතො උට්ඨාය වාරසමීපං ගන්ත්වා "කො එත්ථා"ති ආහ. උම්මාරෙ සීසං කත්වා නිපන්නා පථෙකදෙසවාසිනෙත්තා ජනෙත්තා "අහං අය්‍යපුත්ත! ජනෙත්තා"ති ආහ. මහාසත්තොත්"අහං අජ්ජ මහාභිනික්ඛමණං නික්ඛමිතුකාමොම්. න කිඤ්චි පටිවෙදෙත්වා සීසෙනෙකං අනිජවං සිඤ්ඤං කපෙපත්වා යොජෙත්වා ආනෙහි"ති ආහ. සෙ "සාධු දෙවා"ති අස්සභණ්ඩකං ගහෙත්වා අස්සසාලං ගන්ත්වා ගන්ධ

1 ඨංඝිත—ඤත්ථම්-

තෙලපදීපෙසු ජලතෙසු සුමනපදීපිතානඤ්ඤා හෙට්ඨා පරමරමණීයෙභූමිභාගෙ ඨිතං අරිජනමඤ්ඤකං කණ්ඨකං නාමතුරගවරං දිස්වා "අජ්ජ මයා අය්‍යපුත්තස්ස අභිනික්ඛමණත්ථාය ඉමමෙව මඞ්ගලස්සං කපෙතුං වට්ටතී"ති කණ්ඨකං කපෙපයි සො කප්පියමානොව අඤ්ඤාසි:- "අයං කප්පනා අනිගාළහා. අඤ්ඤදිවසෙසු උය්‍යානකීළාදිගමන කාලෙසුකප්පනා විය න හොති. නිස්සංසයං අජ්ජ අය්‍යපුත්තො මහාභිනික්ඛමණං නික්ඛමිස්සතී"ති තතො තුඨමානසො මහාහසිතං හසි. සො නාදෙ තං සකලංකපිලපුරං උන්නාදං කරෙය්‍ය. දෙවතා පන සන්නිරුම්භිත්වා නකස්සචි සොතුං අදංසු. බොධිසත්තොපි "පුත්තං තාව පස්සිස්සාමී"ති විනෙත්වා නිසින්නාසනතො වුට්ඨාය රාහුලමාතුයා වසනට්ඨානං ගන්ත්වා ගබ්භවාරං විවරි. තස්මිං ඛණෙ අන්තොගබ්භෙ ගන්ධතෙලපදීපො ඣායති. රාහුලමාතා සුමන මල්ලිකාදීනං අමමණමත්තෙනෙව අභිපඤ්ඤාය වරසයනෙ පුත්තස්ස මත්ථකෙ හත්ථං ඨපෙත්වා නිද්දායති. බොධිසත්තොපි උම්මාරත්තරෙ පාදං ඨපෙස්සං ඨිතකොව ඔලොකෙත්වා "සචාහං දෙවියා හත්ථං අපනෙත්වා මම පුත්තං ගණ්හිස්සාමි දෙවී පබුජ්ඣිස්සති. එවං මෙ අභිනික්ඛමණන්තරායො භවිස්සති බුද්ධා හුත්වාව ආගන්ත්වා මම පුත්තං පස්සිස්සාමී'ති පුත්තසිනෙහස්ස බලවභාවං සල්ලක්ඛෙත්වා අනෙකාකාරෙන භවෙසු ආදීනවං නෙක්ඛම්මෙ ආනිසංසඤ්ච සල්ලක්ඛෙත්වා උම්මාරෙ ඨපිතං පාදං ආකඩ්ඪිත්වා පාසාදා ඔතරිත්ථ.

සො ත්‍යිසු පාසාදවරෙසු තෙසු
සක්කොව දෙවාධිපති වසනෙනා,
සබ්බාභරං පිණ්ඩපසොභරාභරං
හිත්වා හතා තං සුගතං නමාමි.

ඉති සාධුජනානන්දදනත්ථිදනෙ ජිනාලඞ්කාරෙ අගාරිකසම්පත්තිවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

එවං අගාරිකසම්පත්තිං වණ්ණෙත්වා ඉදානි අනගාරිකසම්පත්තිං වණ්ණෙතුං යස්සා තස්මිං උම්මාරෙ ඨපිතපාදං උඩ්ඩරන්තොවෙව සබ්බෙ කිලෙසා පහීනා?, පච්ඡා මග්ගෙන අනුසයමත්තං පහීනං?, තස්මා එතස්මිං ඨානෙ අනඛහඛඛංනාමවත්තබ්බං. ඉදානි තං කථෙතුං නානප්පකාරෙන භගවතො ගුණකථනත්ථඤ්ච මාගධිකානං අලඞ්කාරසත්ථෙ පරිචයත්ථඤ්ච "සාලඞ්කාරං කත්වා කරිස්සාමී"ති පඨමංපටිලොමයමකෙන නමක්කාරං කරොන්තො ආහ:—

නමෝ තස්ස යතෝ සම්මතෝ යස්ස තමෝ නා.

———:o:———

දිස්වා නිමිත්තානි මදං හරිත්වා
පීතං විරූපානි රතිං හරිත්වා
පාපානි කම්මානි සුඛං හරිත්වා
ලබ්භා සුණානි භවං හරිත්වා

පදිත්තගෙහා විය හෙරවංරවං
රවං සමුග්ගස්ස තදන්තරා මහි
මහාභිමාලෝකිය පුත්තමත්තතෝ
තතෝභිතෝ පෙමමහාසමත්තතෝ.

උම්මාර උම්මාර ගතූඛදිච්චා
පදං පදං යාතනරාසහස්සං,
අලං අලඞ්කාරතරෙන ගන්තුං
මහි මහිමෙති මනඞ්ගභෙඞා

———

තත්ථ පටිලොමයමකන්ති අදිඅක්ඛරතො පට්ඨාය යාව අන්තක්ඛරං අන්තක්ඛරතො පට්ඨාය යාව ආදිඅක්ඛරං කථිතෙපි පණ්ණරස අක්ඛරෙන යුත්තං තමෙවපදං හොති.තස්මා පටිලොමයමකං නාම. තත්ථ **සතෙ:ඉතිආදි** යෙනානුභාවෙන හෙමන්තේ පඤ්චම්. යතො පාරමිතානුභාවතො යතො පඤ්චමහාපරිච්චාගානුභාවතොය තො ලොකත්ථචරියාඤ්ඤත ත්ථචරියානුභාවතො යතො මාරවිජයානුභා වතො යතො පධානචරියානුභාවතො. යතො නෙවිජ්ජානුභාවතො යස්ස මොහවූලිකො සඞ්කිලෙසපක්ඛා හිනෙනා?තස්ස නමෝ අත්ථු. එවං සබ්බඤ්ඤුතඤාණනිවාරණසමත්ථං සබ්බයම්පදුදනිද්දනං භගව තො පණාමං දස්සෙත්වා ඉදානි අත්තනා වත්තබ්බං අනඞ්ගභඞ්ගං පු බ්බනිමිත්තතො පට්ඨායදස්සෙතුං ව්‍යාහරිතුන්නායමකමාහ"දිස්වා නිමිත්තානී"ති ආදිං. තත්ථ **ඉදජ්ජදානි** නිමිත්තානි දිස්වාති සම්බන්ධො. තත්ථ නිමිත්තානි චත්තාරි නිමිත්තානි ජිණ්ණ රූපං දිස්වා යොබ්බනමදංපහාය ව්‍යාධිරූපං දිස්වා ආරොග්‍යමදංපහාය මතරූපං දිස්වා ජීවිතමදංපහාය පබ්බජිතරූපං දි ස්වා රාගමදංපහාය නෙක්ඛම්මාභිමුඛො අහොසි.පුනරපි **පීතං විරූපා නි රතිං හරිත්වා** නිද්දුපගතානං දෙවකඤ්ඤූපමානමපි තාසං නාටකි ත්ථීනං දෙවතානුභාවෙන සඤ්ජාතානි තානි විරූපානි දිස්වා කාමරති යො ජිගුච්ඡිත්වා. පුනපි **පාපානිකම්මානි සුඛං හරිත්වා** දිබ්බබ්‍රහ්මමනු

සසම්පත්තිවිනාසකරානිසපරසන්තානෙ පරිපුණ්ණානි ලොභදෙ සමොහමානදිට්ඨිආදිනි පාපානිකම්මානි දිස්වා. අථාපරං උඩ්ඩාහසද්දනානිභවච්ඡිදනීතිඑතං සබ්බං වට්ටමූලිකං කම්මභවං උපපත්තිභවෙ සඤ්ඤොති"නි එවං භවච්ඡිදනි භවාදිනවනිබ්බිදාසද්දණානි ලබ්භා ලභිතුනානිඅහෙසුං.ඉදානි එතං සද්දණං උප්පාදෙත්වා සයනතොවුට්ඨාය ගතභාවංදස්සෙතුන්නා පාදසද්ධාන යමකමාහ:-පදිට්ඨාගෙහාති ආදිං. තත්ථ යදා සමන්නාගතා අග්ගිනා පදිත්තගෙහමජ්ඣගතොා පොසො යථා වම්මුප්පාටනාදිදුභදුක්ඛං පත්වාපි අග්ගිජාලං පදාලෙත්වා පක්ඛන්දිත්වා ජීවිතමෙවානුරක්ඛන්තො පලායති? එවමෙව ජාත්‍යාදි දුක්ඛග්ගිනා පදිත්තභවත්තයගොහමජ්ඣගතො මහාපුරිසො සබ්බසම්පත්තියා ආලයං විස්සජ්ජෙත්වා අත්තානමෙව රක්ඛන්තො "උපද්දුතං වත හොා! උපස්සට්ඨං වත හොා!"නි හෙරවං රවං රවන්තො සම්මාසයනා වුට්ඨාය ගතො' මඤ්ඤසීති මහන්තොව සොා ඊදිසොා වා නි ම හෙ සි ය ම ක රක්ඛණත්ථං අකා රසි කා රොා. මහා ඉසයොා බොධිසත්තොා. අත්තනොා සාමිකස්ස මහන්තං වුඩ්ඩිං එෂ නීති මහෙසී,දෙවී. තං මහෙසිඤ අත්තනොා පුත්තඤ ආලොකිය සත්ත රතනමයෙ ජ්ලමානසුගන්ධතෙලපදීපෙ සයනගබ්භ සුමනමල්ලිකානං අම්මණ්මත්තෙහි අභිපකිණ්ණවරසයනෙ රතනාකරම්හි පතිතවන්දසූරියෙ විය සයිතෙ මාතුප්පත්තෙන ඔලොකෙත්වා මහොසෙන විය අප්පඤ්ඤත්තෙනපිනිසොමනස්සයුත්තෙනා සිනෙහෙන පරිප්පුටසරීරොා පුත්තසිනෙහස්ස බලවභාවං ඤත්වා යොනිසොමනසි කත්වා සිනෙහං වික්ඛම්භෙසි.නොා තනොසි.විච්ඡාරිතුං පථ්ථරිතුං න අදාසීති අත්ථොා. අථකිං අකාසීති? දස්සෙතුන්නා "උම්මාරථම්මාරගතුඩරිත්වා ති ආදිනා ආදිසමකමාහ. තත්ථ උම්මාරොාති එසිකොා. උඩරිතොා උපාරිතොා මාරොා එත්ථාති උම්මාරොා. තස්මිං උම්මාරභූතෙ උම්මාරෙ. ඤාණන්ති ඨපිතං. පදන්ති අත්තනොා පාදතලං උඩ්ඩිත්වා. පදංඝාතන රාසඞ්ඛස්සාති නිබ්බානත්ථාය ගතත්තරාසභස්ස නරුත්තමස්ස.අලත්තා අනුවඤ්ඤිකභූතෙඅනඞ්ගභාඞ්ගනිඅනඤ්ඤාතිකාමරාගොා,විසෙසෙන මෙථුනරාගොවා. අනඤ්ඤාතාම අනඞ්ගදෙවතා අත්තානි වදන්ති. සාසනිකාපත්ත පරමත්ථතොා කාමරාගොා රූපාදයොා පඤ්ච තස්ස පඤ්චඞ්ගණා පවත්තරාගිව වදන්ති. නත්ථි එතස්ස අඞ්ගං සරීරන්ති අනඤ්ඤා.තස්ස අනඞ්ගස්ස භඤ්ඤා විනාසොා අනඞ්ගභඤ්ඤා,අථවා අනඤ්ඤා භඤ්ඤාතිරොහිණා එතෙනාති අනඞ්ගභඤ්ඤා.විපස්සනා ඤාණාදිනි. පඤ්ඤාමයඤාණම්පි හොති. යෙහි ගුණෙහි සොා අනඤ්ඤා අනුප්පාදනිරොධං ගච්ඡති?තස්මිං ගුණසාගරවිසයෙති අත්ථොා. අලඞ්කාරතරෙණ ඤාතුන්නි සභාවාඛ්‍යාන උපමාරූපකාදිපකාදි අලඞ්කාරවිසෙන

තරෙත්‍යාති මහාපවරිත්‍යන ගන්තුංමෙමනී අනිවිය එති. පවත්තති, එතඞ්ගතඞ්ගෙ ති වෙ අනඞ්ගතඞ්ගෙති සංහිතා.

"අව්‍යපෙතව්‍යපෙතඤ්ඤ මනෙකවණ්ණමාවුති, 1
යමකං තඤ්ච පාදානමාදිමජ්ඣන්තගොචර" නති.

එවමාදිනා යමකලක්ඛණං අලඞ්කාරසත්ථෙ කථිතං. තත්ථ අව්‍ය පෙතන්ති අඤ්ඤමඤ්ඤ අක්ඛරපදව්‍යඤ්ජනෙන අව්‍යවහිතං පදංපද න්තර් ආදිකංවිය ව්‍යපෙතං තථෙවව්‍යවහිතං ආදිඝාථාය මදවජ්ජදූනීති අදිකංච්ය. පාදඉත්ත වුත්තානිපි යමකානෙව. එකෙනඅක්ඛරෙනවා බහූහි අක්ඛරෙහි වා ව්‍යවහිතම්පි සදිසමෙව පාදං යමකා හොති. හා භාති එවමාදි එකමහි එවඅක්ඛරෙ වෙ තයො වාරෙ කථිතෙපි යම කං න හොති. තං අනුප්පාසං නාම හොති. තෙනාහ:-"අනෙකවණ්ණ මාවුති"තී අනෙකක්ඛරෙ පදෙ පරිවත්තෙත්වා වෙ තයො වාරෙ කථිතෙ යමකං නාම හොති:—

" එකම්හිවතුප්පාදයමකානං විසපපනා,
ආදිමජ්ඣන්තමජ්ඣන්තමඤ්ඤා දීනඤ්ච සබ්බ ථා"

ඉති වුත්තනත්තා එකාය ගාථාය එකස්මිං පාදෙපි යමකං හොති. ව්‍යුපි පාදෙසු හොති. තීසුපි චතුසුපි පාදෙසු හොති. එකෙකස්මිං පාදෙ ආදිම්හි වා මජ්ඣෙ වා අන්ත්‍ය වා හොති. මජ්ඣන්තෙන වා ආදිමජ්ඣෙවා තීසු ඨානෙසු වා යත්ථ යත්ථ යමකං සම්භවති, තත්ථ තත්ථ හොතී යෙවිති. එවං අනඞ්ගතඞ්ගස්ස කථාකාරං වත්වා ඉදානි ආදිතො පට්ඨාය අනඞ්ගතඞ්ගං කථෙන්තො පඨමං ඔභාසත්ත සස භව්‍යාදිභාවනිබ්බිදාඤාණස්ස පවත්තිංදස්සෙන්තො ආහ:—

උම්මාරඋම්මාරගතා ඔභෙසි
අනඞ්ගතඞ්ගං සම්බුද්ධ සිත්ථ,
කිඤ්චම්ප ජරාමච්චුමුඛෙ සිතස්ස
න මෙ ලත්‍ථෙ කාමවත්‍ථෙ සිතස්ස.
කාමෙන කාමෙන න සාධ්‍ය මොකඛං
මානෙන මානෙන මවත්ති කිඤ්චි,
මාරෙ සහෙතා හි අවාරණීයෙ
සත්තෙතන උච්චුං විය මදතී මං.
ආදිත්තමුත්‍යාත පයානමුත්ත
මත්තාණලෙණාසරණෙ ජනෙ නෙ,
දිඤ්ඤන දිඤ්ඤන සිවං මගා නෙ
කාමෙන කාමෙන කථං විනෙස්සං.

1 මවුත්තාගෙතවණ්ණජා—සුබොධාලඞ්කාරෙ

විජ්ජාය'විජ්ජාය වුතඤ්චුසත්තං
අසාරසාරූපගතඤ්ඤතඤ්ඤතං,
විජ්ජාය විජ්ජාය යුතෝ වුතෝ'හං
පහොමි නාරෙතු මසඞ්ඛතෝ ගතෝ.

මගඤ්ඤතී තෝ දිට්ඨිගතා පවඤ්චකං
අඤ්ඤාති තං'වා'ග්ගු ජනා සමඤ්ඤිතා,
තඤ්චං අතෝ මොහතමස්ස වඤ්චකං
වඤ්චං හනිස්සාමිත මඤ්ඤමඤ්ඤා.

පසය්හකාරෙන අසය්හදුක්ඛං
ජනාජනෙන්තීහ ජයානමෙව
පසය්හකාරෙන අසය්හදුක්ඛං
පාපං න ජානන්ති තතෝත්තිදූනා.

ඉත ඔඝසොතාඝවසංකිලෙසා
තමෙව නාසෙන්ති තතෝ සමුත්ථිතා,
එකන්තිකං ජාතිජරා ච මච්චු
නිරන්තරං තං ව්යසනඤ්ච තෙකං

චිරං කිලෙසානලපජ්ජලිත්තං
සුඛා හි සත්තානුසයං සමූහු
සාධම්ම මෙවාධිං චිනසාමි සත්තා
පහාපි පස්සාමි සුතං සුඛන්තං.

තං දිබ්බචක්ඛුං උරවක්ඛවාලං
රජං සසාරජ්ජ සමජ්ජමජ්ජං,
ඉත බන්ධවා බන්ධනමාගතා චිරෙ
සුතෝ පසුත්ත සමත බුද්ධතෙ.

සමූජ්ජලන්තං වසනීං සහීං ඔධිං
ඔධිං සපාකාරමිදං මහාවිසං,
දදල්ලමානා ගුවති වනිබ්බා
සකණ්ටකාගෙව සවිජ්ජමඤ්ඤතෙ.

යස්සා විරත්තිතඔධි ඔධිසාපි නප්පි?
තස්සාවලොකිෂ න තිත්තාභවානමප්පි,
ගච්ඡාමි භඤ්ඤ ඛලනඛගසිරප්පභෙදං
මුතන්නභූමුපගතා සීහවිලාසගාමි.

දියාන—පාඨන්තරං

හෝ! හෝ! අනඞ්ග! සුචිරමපි පනුනනබාණ!
බාණ නී ඝ ඝර මනුනනම්මතා නිරොධ,
රොධන මාපදණතං මනඝසා නසොව
ඝසාවත්තම්පනවලොකිඝ ඝාමි ඝනතීං.
රතීං රතීං කාමගුණේ විවෙකෙ
අලං අලනේතව විචින්තඝඝතා,
මනං මනඞ්ගාලඝසම්පදුලඝං
තඝිං තඝිං දිඪබල ච පකකමි.

නෙක්ඛම්මජ්ඣාසයමෙතං. තත්ථ **උම්මාදුම්මාරඝතෙහි** උප්පාවිතමාරභූතෙ උම්මාරෙ සිතො බොධිසත්තො "කථංනාම අනඞ්ගභඞං කරිස්සාමී"ති සම්මායොනිසොමනසිකාරෙන විඤ්ඤායිත්ථ, **කිමෙම ජරාදුච්චුණ්ණඞ** යිරඝසානි ජාතිපටිලාභෙනෙවාහං ජරාමච්චුරක්ඛසමුබං පවිට්ඨො යෙව. අවස්සං ඛාදතියෙව. **නඞ්ගචසෙකා ම්වඝසෙයි ඝසානි** මම අවසෙ කාමවසගතෙ අත්තභාවෙ සිතස්ස. උපරිගාථාය කාමෙනාති පදං ආහරිත්වා කිමෙම වත්ථුකාමෙන ච කිලෙසකාමෙනවාති යොජෙතබ්බං. ඉදං ආදිපාදයමකං. **කාඝමන කාඝමන නඤාඛ්‍යඝමංකඛනන්ති** වත්ථුකාමෙන වා කිලෙසකාමෙනවා නිබ්බානං සාධෙතබ්බං නහොති. **ඤානෙනඤාමෙනනඤමත්තිකිච්චි** ති අනෙන "චක්කවත්තිරාජාහමස්මී"ති අස්මිමානෙන මිච්ඡාමානෙන මම කිච්චි පයොජනං මා අත්ථි. නත්ථෙව, කස්මාතිචෙ? යස්මා "කාමාතෙ පඨමාසෙනා"ති ආදිනා දස්සිතසෙනාය වසෙන මාරො කෙනපි අච්චාරනියො උච්ඡුයන්තෙන උච්ඡුඛණ්ඩං විය මං මද්දති? තස්මා කාමෙන වා කිලෙසකාමෙනවා අහිමානෙන වා මම කොචි පි අත්ථො නත්ථි. ආදිත්තනති එකාදසගග්ගිහි පදිත්තං. **ඌඝාතනති** මච්චුමුඛෙ ගමන සජ්ජිතා. **පඝාතනති** චතුරොඝෙහි හරිතං. **ඌනනති** "ඌනො ලොකො අතිත්තො තණ්හාදාසො"ති වුත්තත්තා ඌනං අපූරිතං. **අත්තාණනති** සරවාරණ ඵලකංචිය කිච්චරක්ඛාරහිතං. **අලෙණනති නිලීයන ට්ඨානරහිතං. අසරණනති** තාණභූතං. **ජඝනඝෙති** එතෙ එවඦ්ගුතෙ ජනෙ දිස්වාන කාමෙන තෙසං හිතම්වඡ්ඣතා කාරුණිකෙනමයා සිවං අදිස්වාන තෙ **සාඝමන** කාමසෙවනෙන **කථං විනඝ්‍යාකථංනාම** විනෙතබ්බා? ඉහ වීසු පාදෙසු ආදිභාගෙවා අන්තභාගෙවා හොතීති ඛමකං දස්සනත්ථං උදාහරණානි. ඉදානි චතූසු පාදෙසු චත්තාරි යමකානි දස්සනත්ථං ආද්‍යන්තයමකමාහ:- **ඩිජ්ජාඝ ඩිජ්ජාඝ චු ඨං චුඝස තනති** යථාක්කමෙන විජ්ජාය විපස්සනාදිපඤ්ඤුය චුතං පරිහිනං. අවිජ්ජාගවමොහෙනපි උපෙතං සම්පයුත්තං. **අඝාරඝාරූපඝතනති** අසාරමෙව අත්තගාහං සාරතති මඤ්ඤමානං. **අඤ්ඤතති** අඤ්ඤත

සදිසං, අනිච්චධම්මං සම්පජ්ජනං ජාතන්ති මහාජනං. අහම්පන අඤ්ඤතොගතො කිඤ්චි සහං අකත්වා ගතො. අවිජ්ජායවූපතො අථ විජ්ජා ය සුතෙනාව පහීනාවිජ්ජොව බුද්ධොග්‍රුත්වාති අත්ථො. තං ජනං තාරෙතුං පහොමි. ඉදං අව්‍යපෙතයමකසෙසොදාහරණං. ඔඝනත්ථි නොදිට්ඨගතාපවග්ගනන්ති යෙ මිච්ඡාදිට්ඨිගතා? තෙ අපවග්ගං නිබ්බා නං නොමග්ගන්ති නපස්සන්ති. අඝාතන්ති තෙ වාහුජ්ජනා සමඝාතා සමඝාතා බහූජනා "තෙයෙව මිච්ඡාදිට්ඨිගතිකා අඤ්ඤාඋත්තමා"ති ආහු කථෙසුං. නඝනං අනොඝොභතම්සස වඝනන්ති තම්ලකඛණස්ස මෙ හස්ස වඝනං අකුසලපක්ඛං අඝා නඝනං අවෙලනං විය නිල්ලජ්ජං තුච්ඡං වා. වඝනංහනිස්සාමිතමඝඝමඝඝාති තං වඝං අකුසලපක්ඛං අඤ්ඤමඤ්ඤා අරහත්තමග්ගතො හනිස්සාම. පසයහාකාරෙනාති බල කාරෙන. අසයහදුක්ඛන්ති අධිවාසෙතුම්සකකුණෙය්‍යං දුක්ඛං. ජනාජනෙන්තිහජ්ජාතමෙවානි ජනායෙව ජනානං උප්පාදෙන්ති. තෙ එවං කරොන්තා ජනා තතො නිදානං අනාගතෙ "අම්හාකම්පි පසයහාකාරෙන අසයහදුක්ඛදායකං ඉදං පාප"න්ති නාජානන්ති. ඉදං මොඝස්ස බලං. අයං ලොකසභාවොති. ඉදං ව්‍යපෙතයමකසෙසා දාහ රණං. තෙඛෙත්තානි ආදිගාථාය-තතො සත්තසන්තානතො සමුට්ඨිතා උ පපන්නා. තෙ ඔඝාදයො තත්තවසත්තසන්තානං නාසෙන්ති. එවං සත්තවසෙනාපි සත්තායෙව සත්තනාසෙන්ති. ධම්මවසෙනාපි අ කුසලධම්මා කුසලධම්මෙ නාසෙන්ති. එවං සන්තෙ කථං සංසාරෙ ඨි තා සංසාරදුක්ඛතො මුච්චති? එකන්තිකංජාතිජරාවම්වුති තස්මිං ඉදං ජාතිජරාමරණං නාම එකන්තිකංදුක්ඛං. උපපන්නා සත්තාජරං පාපුණන්තියෙව. ජරංපත්තා මරන්ති යෙව. මතා පුන උපපජ්ජන්ති යෙව. න තං දෙවෙන වා මාරෙන වා බ්‍රහ්මුනා වා කෙනචිපි වාරෙ තුං සක්කා. එකන්තභාවියෙව. නිරන්තරං තං ව්‍යසනාවහකන්ති ඤාතිව්‍යසනං රොගව්‍යසනං භොගව්‍යසනං සීලව්‍යසනංදිට්ඨිව්‍යසන න්ති එවමාදි අනෙකව්‍යසනං උපපන්නුපපන්නඨානෙ නිරන්තරමෙව. සන්තානුසයන්ති සත්තානං අනුසයං. අථවා සත්තානුසයං අත්ත නො විත්තෙත අනුසයං. සඞ්ඛුති සයමෙව ජානන්තා. සුතං සුතන්තන්ති පුන බහු වා හා වා සු තෙ සු ප රි ඝ න්නං සු තං. අථවා වඤ්ඤාවත්තති භවිතා සුතෙසු කොටිපත්තං සුතං. තං. තතො අධිකො පුත්තා නාම මනුස්සලොකෙ නත්ථි. අසමුට්ඨිතා කිලෙසත්තා "පච්ඡාපි පස්සාමි"ති චින්තෙසි. තංදිබ්බචක්ඛුංඋරවෙ ඛකමාලන්ති යං නෙමිත්තිකා "දිබ්බං චක්ඛාරතනං පාතුභවිස්සති" ති ව්‍යාකරිංසු. තං දිබ්බචක්ඛුං අනන්තවට්ටදුක්ඛතො සීසං උක්ඛි පිතුං අදූනතෙ උරවක්ඛාමාලං එය මම උපට්ඨාති සසංරජ්ජන්ති

වත්තබ්බෙ ඡඳසි නිග්ගහිතලොපං අකාරඤ්ච කත්වා **සසාරජ්ජනති** වුත්තං. තෙන වක්කරතනෙන සහ ලභිතබ්බං යං කිඤ්චනවත්තිර ජ්ජං? තංව සසාරජ්ජං සභයංකරං. **සමජ්ජමජ්ජනන්ති** යං විසතිසහස්සා නං ඉත්ථී නං නවයමජ්ජං? තම්පි ලජ්ජං විය සුරාපිතානං විකාරං විය හොති. **නෙබන්ධිවා බන්ධන මාගතා පරෙති** යෙ තෙ අනෙක සහස්සා බන්ධිවා? තෙපි මම තණ්හා බන්ධනෙන බන්ධිතුං ආගතා පරෙ පච්චාමිත්තා විය හොන්ති. **සුතෙ පසුතොසනති** ඉදානි ජාතො අයං පුත්තොති. සොපිහි **අනඞ්ගදූතෙති** අනඞ්ගස්ස දූතො විය ඛායති. අනඤ්ඤඅජ්ජෙව අභිනික්ඛමිතුකාමො. අයඤ්ච අජ්ජෙව ජාතො. අහො අච්ඡරියමෙතං. මම ගමන නිවාරණත්ථං අනඞ්ගන පෙසිතං විය අනොසි. **සඞ්ගිඞ්ගිහානි** විජ්ජමාන සිරිං. සත්තහි රතනෙහි සමු ජ්ජලනතං තං වසතිං පාසාදං මහා හලාහලවිසං සිරිංසපාගාරං. යසමා මාලාදාමෙ විය සොභමානෙපි සිරිංසපෙ දණ්ඩුට්ඨකාලෙ හලාහලවිසොයෙව. තස්මා එවරූපොපි පාසාදෙ මං පලොභෙතුං වඞ්ඛත්වා සංසාරෙ ඔසිඤ්චනතො අයමෙව හලාහලවිසො. **ද්දදුලම්බනායුවනිච්ඡිතෙති** ඉමාව සරිරප්පභාය ජ්ජලමානාඉත්ථියො. **සමජ්ජමඤ්ඤෙති** කිලෙසකාවවරදිට්ඨිකණ්ටකාදිරහිතත්තා සුඛෙසා ධිතෙ නිබ්බානමහොහ තිරියං ආවරිත්වා ඨිතා සකණ්ටකාවතියො. ස බ්බා තා වතියො ඉදානෙව ඡින්දිස්සාමීති අධිප්පායො. **සඤ්ඤාවිරාජිත ඝිරිනති** යස්සා මමාභිමුඛෙ සයිතාය යසොධරාය විරාජමානාසිරි ඝි **රිඤ්ඤිකත්ථිසබ්බසං** සිරිදෙවතායපිනත්ථි? **නඤ්ඤාති** තා දිසාය අපරිමිතපුඤ්ඤප්පභාවනිබ්බත්තාය තස්සා රූපසිරිං ඔලොකෙ ත්වා නිත්තනිවාරණං නාම නත්ථි. **ඡඳුති** එවං සන්තෙ ඔලොකෙ ත්වාපි නිත්තණ්හිවාරණෙ අසන්තෙ කිං තස්සාව ලොකනෙන? ගච්ඡාමි යෙව. කිං කාතුං? 1 හොඅනඞ්ඝ! තව අවිජහාසීසං ඡින්දිතුං 2 ගච්ඡා මි. කිදිසො හුත්වාහි? **මතතනහකුම්භුවරිසිහවිලාසගාමිති** මත්තනහත්ථි කුම්භමත්ථකෙ සීහස්ස ගමනලීලාවියගමනසීලො හුත්වා තවසීසංහිත්ථි ත්වා ඛාදිතුංගච්ඡාමි. පුරෙවිය **නත්වං**"මංඉදානිපුත්තාහරිතුංසක්ඛිස්සතී" නිවිනෙතසි. **සුචිරමපිඅනුභාතබ්බාණ භොඅනඞ්ඝ!** අනඞ්ඝාය ආලපන මෙතං. සුචිරමපිඅනාදිකාලං පත්තුන්නබ්බාණ! විරුඤ්ඣිතසරවන්ත! හොහොඅනඞ්ඝ! ලොකොහිරූපසද්දගන්ධරසඵොට්ඨබ්බපුථත්තවිත්තං පඤ්චකාමගුණිකං රාගංඅනඞ්ඝස්සපඤ්චබාණාතීති වදති. **ඛාණාතිසංහ රති** ඉතො පට්ඨාය තව බාණානි සංහරිත්වා සරකොසකෙ පක්ඛිපිත්වා අඤ්ඤස්මිං පටිච්ඡන්නට්ඨානෙ ඨපෙහි. පුන මං න දක්ඛිස්සති. මනුස්සා මාසරං ඛිප. ඉතො නිරොධ එත්තෙව නිරුඤ්ඣි. අථවා **මනුස්ස මතතානි** උග්ඝතමානා හුත්වා මමාභිමුඛෙ න තිට්ඨ. එත්තෙව නිරො

1 කිංකාරණා—ම්රම් 2 ඡින්දිතුං—කත්ථචි

ධං ගච්ඡ, තථාහි නිරුජ්ඣිතෙතා තවං තෙන නිරොධෙන ආපදං විප
තිං පත්තමානසො හුත්වා න සොව "අහමෙතස්ස විරසභාගො. සො
දානි මං මාරෙත්වා පලායතී"ති මාසොවි. සොකං නකරොහි. නරො
දහි. නව විලපාහි. අහං සොවතොපි තව ආදරං අකත්වා සන්තිං
යාම්. යත්ථ තෙ අව්හයො? තත්ථ ගච්ඡාමිති. **පාදඝාතානමකාම්දං**
එවං බොධිසත්තෙන විනත්තාකාරං නයතො ගහෙත්වා කථෙත්වා
තෙන පාදං ආකඩ්ඪිත්වා ගතභාවං දස්සෙතෙතා ආචරියො අව්‍යපෙ
තමාදියමකමාහ **රතිංරතිනන්ති** ආදිං:- තත්ථ කාමගුණෙ රතිං අල
නති ඡඩ්ඩෙත්වා විවෙකෙ රතිං අලනති උත්තමනති විනෙතෙතා
යෙව. **මනන්ති** මතෙන **අනඩ්ගාලඝසම්පදුලඝන්ති අනඟසසනිවසන**
ඨානභූතං තං ඉස්සරතනං සම්පදුලයං විධා කරොතෙතා්වියොගං ක
රොතෙතා. **නඞ්ගනන්ති** තයම්පි සුඛනඟඛෙහ. තං අඟිං දිවිධා තං අත්ත
නො සීසෙ වා අඞ්ගෙ වා පතිතං සපපං දිස්වාඅබලාවිය කුමාරිකාවිය
පඤ්ඤාම්. යථා සා කුමාරිකා පමත්තා තඞ්ගණෙ සීසෙ පතිතං සපපං
දිසවා භීතා විරවන්ති නිවත්ථසාටකෙ පතමානෙපි පලායති. එවමෙව
"අහං එවං සුකුමාලො ගතඨානෙ කථං ජීවිස්සාමි"ති අවිත්තෙත්වා
සබ්බසම්පත්තිඤ්ච ජීවිතඤ්ච පහාය තං පාදං උඩරිත්වා ගතොති.

ඉදං සබ්බං තස්ස නෙක්ඛම්මජ්ඣාසයවණ්ණනා.

———:o:———

ඉදානිස්ස ගමනෙ විම්හයභාවඤ්ච ථුතිඤ්ච කරොතෙතා යාවච සම්චවාදිමාහ:-

යාවචසං රවි චරත්‍යචලෙන රූඪ
යාවච චක්කාරතනඤ්චුපයානි ලොකෙ,
තාවිස්සරො නහචරෙ ජිනවාතුරත්තා
ගිත්වා කථන්නු පදමුඩ්ඩි සො නිරාසො?

දිසා මහා ච චතුරඩ්ගිකවෙසහෙස්ස
තත්‍රාපි සෙඤ්ඤජිතං වරජම්භුදිසං,
භූතාගිනං කපිලවත්ථුපුරං සුරම්මං
ගිත්වා කථන්නු පදමුඩ්ඩි සො නිරාසො?

ඤාතීන'සීනි කුලතො ගි සහස්සසඛ්‍යා,
හත්ථස්ස ඛඤ්ඤඛනිතො චිජිතාරිසඛ්‍යා,
සඛාතෙතන සොතමහුවං පිතරං ජනඤ්ඤං
ගිත්වා කථන්නු පදමුඩ්ඩි සො නිරාසො?

රම්මං සුරම්මවසතිං රතනුජ්ජලන්තං
ගිම්හෙපි විම්හයකරං සුරමන්දිරඤ්ච,
උස්සාපිතද්ධජපතාකඝිනාභිපත්තං
හිත්වා කථන්නු පදමුද්ධරි මෙසා නිරාසෝ?

සපොක්ඛරා පොක්ඛරණී වනසෙසා
සුපුප්ඵිතා මන්දිරමෙතා සමන්තා,
කොකා නදන්තූපරි තෙ කතං දෙ
හිත්වා කථං තං පදමුද්ධරිංසූ?

සරෙ සරොජෙ රුදිනාලිපාලි
භමන්තනෙතා පඤ්ඤති පඤ්ජරඤ්ජසා,
දිඞ්මාරවිත්තුනි මුඛාරවින්දං
නාථස්ස ලජ්ජාසිව සංකුචන්ති.

මධුර මධුර මධුරගි රුදෙ
වරිතා පදුමෙ පදුමෙලිගණා,
වසතිං මධුභා මධුනා අකරුං
ජහිතං කිමිදං කිමිදා සහිකා.

නමහා රසං මධුකරා භවනං හරිත්වා
නිනදාදිනෙ සුමධුරං හි මධුංකරොනති,
නාදෙන නාදමතිරිවුදවිණෙසනති
නවවනති නා සුරපුරෙ වනිතාව තාව.

සයෙදාදිනා පිණපයොධරභරා
විරජිතානඛජමෙඛලාඛලා,
සුරඞ්ගනා නඛජ එසුදු සදු
රමා රමාපෙනති වරඞ්ගදුගදු.

කනකිරතනා රකිරතනරම්මා
තාලෙනති තාලාවචරෙ සමන්තා,
නවවුඤනා නෙකසහස්ස හත්ථා
සකොකාපි කිංසුකසදිසානි? මොදයුං.

විසාලනෙත්තා හසුලා සුමජ්ඣා
නිම්මජ්ජනී විම්හයගීතසද්දා,
අලඞ්කතා මාල්‍යධරා සුවත්ථා
නවවනති තාලාවචරෙහි සුඤා.

යාසං හි ලොකෙ උපමාපි නත්ථි
තාසං හි එවංසමුදූ කථාහිකාවා?
තං තාදිසං කාමරතිං නුමෙහාමතිනා
හිත්වා කථං නං පදමුද්ධරි ඉසා?

පාදෙ පාදෙ වලඤ්ජවා මෙඛලා විණිතාදූ,
හිනං හිනං පතිරතිකරං ගාමනි ගාමනිසා,
හංසෙ හංසේ වලඤ්ජ දිනා ඤමහමං ඉමහමනානි
දිස්වා දිස්වා ඉති රතිකරං යාති හා! හා! කිමිහා.

පාදුඛාරවිම්හයගාථා.

———:o:———

තත්ථ **යාවඤ්චයන්තී** යාවඤ්ච අයං දිස්සමානෝ. **රථියා** සුරියෝ. **චරතීති** දක්ඛිණාවත්තෝ හුත්වා විචරති. **අවාලනරුද්ධන්ති** චක්කවාළපබ්බතෙන ඔවාරිතෝ අයං සුරියෝ චක්කවාළපබ්බතෙන පරිච්ඡින්නෝ යත්තකෙ ඔකාසෙ චරති? යාවචයත්තකෙ ඨානෙදික්ඛං චක්කරහානං ආකාසෙනඋපයාති. **ලොකසඤ්ඤිතඔකාසලොකෙ.** **නාධිස්ස රඤ්ඤෝ** තත්තකෙ ඔකාසෙ ඉස්සරෝ අධිපති චක්කවත්තිරාජා හුත්වා සත්තරතනසමන්නාගතෝ. **නවරතනානි** චක්කරතනං පුරක්ඛත්වා ඡ තත්තිංසයොජනිකායපරිසාය පරිවුතෝආකාසගාමී. **ජිත්වාචතුරන්තා** නි චක්කවාළපබ්බතං සීමං කත්වා අදණ්ඩෙන අසත්ථෙන ධම්මෙන ජිතවාතුද්දිසිකෝ **හිත්වානි** එවරූපං සම්පත්තිං බෙලපිණ්ඩං විය නිර පෙක්ඛෝ පහාය තං පදවාරං ආකඞ්ඛිත්වා කථං විවෙකං ගතෝ? අ හෝ අච්ඡරියං. අහෝ විම්හයනන්ති අත්ථෝ, එවං සාමඤ්ඤතා හත්ථග තංවිය චක්කවත්තිසම්පත්තිං පහාය පබ්බජ්ජූපගතභාවං දස්සෙත්වා ඉදානි තං විභජිත්වා දස්සෙතුං **දීපමනාවාති** ආදි වුත්තං. තත්ථ **දීපමහාව චතුරන්තිකමෙඝලහත්ථාති** දුනියාබ්‍රුවවචනං. චත්තාරෝ මහාදීපෙ අධිකෙ උත්තමෙ කත්වා තෙ පරිවාරෙත්වා ඨිතෙ විසහස්ස පරිත්තදීපෙ ගිත්වානි සම්බන්ධෝ. **කතූපිනි** තෙසු දීපෙසු **සඤ්ඤ ජිනන්ති** උත්තමසත්තසෙවිතං. **චරජම්බුදීපනානි** සබ්බදීපුත්තමං ජම්බුදීපං හිත්වාතිසම්බන්ධෝ. **භූතාගතනතිසකලචක්කවාළපථවියා නාභිවිය මඤ්ඤෙ භූතං පෙථභූතං වා සුරම්මං කපිලවත්ථුපුරං හි ත්වා කථංනාම සෝ නිරාසෝ හුත්වා තං පාදං උද්ධරිත්වා ගතොති? සබ්බත්ථ යොජෙතබ්බං. **කුලසොති** දළහමිත්තාදිකුලගණනාය සු නීනං අසීතිසහස්සපපමාණෙ හත්ථිඅස්සධනධඤ්ඤාදිසම්පත්තෙ **විජි තාරිසඞ්ඝෙති** විජිතපච්චාමිත්තෙන සක්කරාජානොනිත්වාති එවංදුතියං බහුවචනං. **ගොත්තතොති ගොතමභූවනති** ගොත්තවසෙන ගොත

මගොත්තෙන හුවං පසුතං. ගොත්තං නාම කුලවගෙහා. **පිතරං ජනෙතානි** සකලජම්බුදීපෙ රාජූනං අග්ගරාජං පිතරං සුඩොදන මහාරාජං. කෙත්විපාරිජුඤ්ඤඤ්ඤ අපරිහුතො හුත්වා තෙ **සඛෙ** හිත්වා කථං නාම තං පාදං උඩරිත්වා ගතොති? එවං සකලචක්කවා ලෙ දිපරඤ්ඤනගරවාසිනො පහාය ගතභාවං දසෙත්වා ඉදානි පාසාද සම්පත්තිං වණ්ණෙතුං "රම්මං සුරම්මවසතීනන්ති" ආදිමාහ:—

තත්ථ **රම්මන්ති** රමිතබ්බං. ඉන්ද්‍රියානි සඤ්ඤාරෙතබ්බං. **සුර මම්මවසතී**නන්ති තස්මිං සමයෙ නිසින්නං ගිම්හඋතුඅනුච්ඡවිකං කත්වා කතංපඤ්චඩුමකං සුරම්මං නාමපාසාදං.**රතනුජ්ජලනන්ති** චාරබා හා කවාටභිත්තිවිජ්ඣනකඛණ්ණිකාදිං. සත්තරතනමයං කත්වා කතං, **ගිම්හපිවිමහාසදරනන්ති** ගිම්හකාලෙපි විමහාසකරං.හෙඨාවුත්තනයෙ න ඝනකාලසන්නිභං කත්වා කතත්තා විමහාසකරං **සුරම්මදිරාභන්ති** දිබ්බභවන සදිසං. සමන්තතො උස්සාපිතධජපතාකසෙතච්ඡත්ත වන්තං. **සඋපොක්ඛරණි**න්ති පොක්ඛරඝච්ඡසහිතා. රාජමන්දිරතො සම නන්තරාවතූසු පසෙසසු චතසෙසා පොක්ඛරණියො කාරාපිතා ච හොන්ති.කොකනාදෙ පදුමෙ උපරි කොකා නදන්ති. එවරූපං පොක්ඛර ණිසම්පත්තිං පහාය කථං තං පාදං උඩරි?.**සරෙති** තස්මිං තටාකෙ **සඋරාජතී**ති පදුමෙ. රැඳිනාලිඋාලිනි නාදිතභමරපාලි. **පඤ්ජරකෙජ සානි** සීහපඤ්ජරමහෙත්ත පස්සති. තස්මිං තටාකෙ අරවින්දුනි නා ථස්ස මුඛාරවින්දං දිසවාලජ්ඣායඉවසඞ්කුචන්ති.මධුරාමධුරාති ආදිනා මඤ්ඤසමකං. **පදුමෙති** රත්තසෙතපදුමෙ. පුන **පදුමෙති** පබුඩපදු මෙ.. **සඤ්චරිතා** අලිගණා.මධුරාගිරුදිත්ත මධුරෙනාකාරෙනානදන්තා ඉදානි මධු වසන්තමාසෙ. රාමධුරා ජාතා ඉත්ථිරතිසම්බන්ධිනො **වසන්තං** පාසාදං. අධුනා ඉදානි. මධුනා අකරූං මධුයුත්තං කරිංසු. තෙ " අහො එවරූපං වසන්තසිරිසාරං පත්වා ජහිතං. ඉදං කිං?ඉදං කි"න්ති? කුතූහලජාතා අහෙසුං. **තමහාරඤ්ඤන්ති** තම්හා මධුවනම්හා පුපඵාසං හරිත්වා. **භවනන්ති** පාසාදං. **පාසාදස්ස** උපරිමතලෙ මධුං කරොන්ති. **නාදෙන නාදමනිරිච්චුපවීණයන්තානි** තාපි ඉත්ථි යොඅත්තනො ගීතනාදෙන තෙසං භමරගණානං නාදං අනිරිච්චඅභි භවිත්වා උපවීණයන්තියො භමරනාදානුරූපෙන වීණං වාදෙන්තියො සුරපුරෙ වනිතා විය තාව නච්චන්ති. යාව සො ඉච්ඡති? තාව නච්ච න්ති ත්‍යත්ථො. **සඛොදිතානි** ආදිනා අන්නයමකං.තත්ථ නාච්චන්තීනං වලම්බනපඝයාධරෙන ච ගායමානානං පරිකම්පිතාධරොඨෙන ච, **සඛොදිතානි** "එහි අම්හෙහි සද්ධිං රමාහි අම්හාකං තච්චගීතවාදිත්ත නි විත්තූහි"නි සඤ්ඤොදිතා කතාලපනා **විරාජිතානඛඡමෙඛලාබ ලානි** අතඛඡන්ති ඉත්ථිලිඞ්ගං. තං පරිච්ඡාදෙන්තා සිතමෙඛලාදමෙ

න විරාජිතා. අඛිලාඅදුජ්ජිනා රසවතියෝ, සුරඛහනානඛහජථස්ස දුසදුති දිබ්බඛහනා විය සදා සඛඛිකාලං අනඛහජථස්සදු මෙථුන ථස්සදුයිකා. **රමාති** තා ඉත්ථියෝ. රමාපනඤ්චරඛහදුඛදුනිඅගදු විය රති වඩනකඔසඛා විය රමයන්ති. **සඛාකිරසඛාකාරහිරඤ්ඤරාමා** රතිරත්තාකිලෙසරතීසු අලලීනා. රමා ඉත්ථියෝ. අතිරත්තකරා සුර ත්තහත්ථලා. තාලාවචරෙ කංසතාලාදිහෙරිථානියෝ තාළෙන්ති. නච්චනවසෙන උග්ගත උකඛිත්තා නෙකඝගස්සහත්ථා තා "කිං සො සත්තෙකා දෙවරාජාපි අමහාකං සකඅප්පහෙනා යඝිඤ්ඤරාදිහි සමෝ නි? මාදයිංසුවිඤ්ඤාලඉත්ථිනා නි ආයතනයතා. හසුඛාතිහසිතප්පබ්බඛහ මා. සුමජ්ඣිමානිසුන්දරතනුමජ්ඣා. නිඔඛඤ්ඤනීති නිම්බඵලසදිසවුවුකප යොධරා. විමහඝගිනඝදුනිදිබ්බසඛහිනිවියවිමහයකාරවිඤ්ඤාසදුංකරො නනියෝ. **අලඛකතාති**සබ්බාභරණවිභූසිතා මාල්‍යධාරිනියත්ථිතමාලා දුමපිලන්ධිතා. සුවත්ථාති නානාරඛහවත්ථානිනිවාසෙත්වා යෝ. තාලාවච රෙහි සුඨා සොසිතාහුත්වා තදනුරූපං නච්චන්ති. **ඛාඝංඛිඛලාඝකළුප මාපිනත්ථිති** මහාසත්තස්ස අනපපකපෙපාපචිනපුඤ්ඤානුභාවෙන නිබ්බත්තානං යාසං උපමාපි නත්ථි. මනුඝ්‍යයොනිකභාවොයෙවනි දෙ විත්ථතොනානත්තං. තාසංඉත්ථිනංසරීරසම්ඵස්සෙසුඝ්‍යථාගිඛාඛානි? කා නාමකථා? වත්තබ්බමෙවනත්ථි නි. **ඝංඝාදිඝනිතංඒවරූපං** කාමරතිං අනුභවන්තා හිත්වා කථා තං පදමුඛරිති?. ඉදානිඝාඝිසඝං ඉත්ථිර ඛහංදස්සෙතුං පාදෙපාදෙනිආදිනා ආදිඝමකමාහ:-තත්ථ පාදෙපා දෙති පාදෙඅපාදෙති සංඛිතා. **ඝාදුති** නච්චනවසෙන ඨපිතපාදෙ. **අපාඝදුති** අපගත පාදෙ උඛරිතපාදෙ. **චලඝචිරවාති** විසුම් පාදෙසු ආමුත්තවලයනූපුරකිඞ්කිණිකානං නාදෙන **මෙඛලාවිඤ්ඤාඝදුති** ක ටියං බඛමෙඛලානාදෙන ච ඝත්තෙන තා ත්‍රිතවිඤ්ඤාදෙනව යුත්තා. **ගීතංගිතනති** අගීතං ගීතං. අගීතපුබ්බං ගිතං අභිනවයඝකිත්තිගී තං. **ඝතිරනිකරණති** සාමිකඝස්ස ගෙහඝිතසොමනඝසුප්පාදකං කත්වා **ගාඝන්ති නාඝන්ති නාති** ගායන්තීනං ඊඝා ජෙට්ඨිකා නාරී පඨමං ගාඝති. තාය ගාඝිතපදකොටිං ගහෙත්වා සබ්බා තා ඉත්ථියෝ ගායන්ති. එවං තාඝං ඉත්ථීනං පාදෙ වලඝාදීනං සද්දෙන කරියා මෙඛලාඝද්දෙන ජඝනදෙසනිවෙසිතවිඤ්ඤාඝද්දෙන මුඛෙ ගීතඝද්දෙන අඤ්ඤෙසඤ්ඤම්පි තාලාවචරානං ඝද්දෙන භමරානං නිනනාදඝද්දෙන සකලං පාඝාදං එකනිනනාදං නොති. **භත්ථෙභත්ථෙති** හත්ථෙ අහත්ථෙ. තත්ථ **භත්ථෙති** උකඛිත්ත හත්ථෙ. **අභත්ථෙති** ඔරොපිතහත්ථෙ. **වලඝචලිතානි** වලයා කාරෙන චලනතො හත්ථෙ පිලන්ධිතවලයානං වා චලනතො **සම්භමන්ති** ඝාදරං කත්වා "කථංනාම ඝාමිකඝස්ස මනං ගහෙතුං ඝක්කුණෙය්‍ය" නති මඛතා උඝාහෙන. **සම්භමනන්තිති** නච්චනවසෙන සඤ්ඣම

නත්තසරීරා. එතං පධානිත්ථියාවසෙන එකවචනං. තස්මිං කිර පාසාදෙ තෙවාසිකා දසසහස්සා, යසොධරාය පරිවාරා දසසහස්සාති වීස තිසහස්සාසු රාජකඤ්ඤාසු එකච්චා නහායිත්වා නච්චිතුං රමිතුං අත්තනානං අලඞ්කරොන්ති. එකච්චා අන්නපානං සම්පාදෙන්ති. එකච්චා හොජෙන්ති. එකච්චා සයනාසනානි පඤ්ඤාපෙන්ති. එකච්චා මහාසත්තං අලඞ්කරොන්ති. එකච්චා වාලවිජනිහත්ථා නිච්චන්ති. එකච්චා මණිතාලවණ්ටහත්ථා බහිරගෙ පරිවාරෙන්ති නිට්ඨන්ති. තථා මණිමයාදයෙ ගහෙත්වා පුණ්ණකලසපුණ්ණපාතිපූපඵකලාපාදයො ගහෙත්වා තිට්ඨන්ති. තාසං මජ්ඣෙ රඞ්ගමණ්ඩලං හොති. තා පටිපාටියා පාලිවසෙන නිඤ්ඤන්ති. එකෙකාය පාලියා සතම්පි විසතම්පි හොති. තාසං තාසං නච්චනකාලෙ සකලං පාසාදතලං විජ්ජුල්ලතාසහස්සානං නිච්ඡරණකාලො විය හොති. තථා සුවණ්ණාභරණාලඞ්කතානං සීහානං චලනකාලෙ සුරියසහස්සානං ගමනකාලොවිය හොති. තාසං සුවණ්ණබුබ්බුළූපමානං පයොධරානං එළනකාලෙ සුවණ්ණ. හංසසහස්සානං උප්පතනකාලොවියහොති. තාසංසුවණ්ණභූමියං පාදානං සංඝට්ටනකාලෙ සුවණ්ණහංසසහස්සානංකීළාවිය හොති. එවං තා ඉත්ථියො අත්තනො ථුල්ලපදුමසන්නිභෙසු මුඛෙසු හමන්නාලිපාලිසදිසෙහි කතාපාඛෙහි අනඛසංවඩ්ඪනෙහි නෙත්තෙහි ඔලොකෙත්වා නච්චන්තියො තස්සමනං ආකඩ්ඪිත්වා අත්තනො හදයමඤ්ඤ්‍ සායං ගොපෙන්ති. දිස්වාදිස්වාති දිස්වා අදිස්වාති සංහිතා. එවරූපං රතිකරං සොමනස්සබන්ධනකරංරඞ්ගං එත්තකංකාලංදිස්වාපස්සිත්වා ඉදානි තාදිසං රඞ්ගමණ්ඩලං අදිස්වා අපස්සිත්වා යාති. එවරූපං පමත්තිං පහාය ගච්ඡති. භාභාති බෙදසුවනෙ. කිමිභාති කිංනාම ඒතා? කිංනාම පදයාගො? අනිච්චය විම්භයකරං එතස්ස කිච්චන්ති අත්ථො.

පාදුඛාරස්ස විම්භයභාවදීපනීගාථාවණ්ණනා.

එවං පාදුඛාරස්ස විම්භයභාවං කථෙත්වා ඉදානිස්ස ගමනෙ අපුනරාවත්තිභාවං දස්සෙතුං ආහ:—

අත්තනකාලොපච්චක්ඛතා තෙන
සුඤ්ඤතා නිබ්බත්තා විමානයොපි,
තස්මිං දිනෙ ජාතසුතං පජාපතිං
ඛිත්වා ගතා සො සුගතො ගතොව.

තං ජීවමානා පිතරඤ්ච මාතරං
තෙ සුතාපි තා තාදිසියොව ඉත්තියො,
තෙ තාදිසෙ රම්මතරෙ නිකෙතෙ
ඛිත්වා ගතෙ සො සුගතො ගතොව.

බොමසුව පත්තුණ්ණදුකූලචීනං
සකාසිකං සාධු සුභඞ්ගසිත්තං,
නිවාසිතෝ සොභති වාසවෝ'ව
ගිත්වා ගතෝ සෝ සුගතෝ ගතෝ'ව.

විධිප්පකාසා නිධයෝ සකාසා
සමුග්ගතා භූතධරා වසුන්ධරා,
සත්තාවයන්තා ඉදුධා සුධාසා
ගිත්වා ගතෝ සෝ සුගතෝ ගතෝ'ව.

සොවණ්ණථාලේ සතරාජිකේ සුභේ
සාදුං සුභඞ්ගං සුවිසාලිභොජනං,
භුත්වා සවාසිගි විලාසිනියා
ගිත්වා ගතෝ සෝ සුගතෝ ගතෝ'ව.

මනුඤ්ඤගන්ධේන අසුඤ්ඣගන්ධෝ
සුගන්ධිගන්ධේන විලීනගන්ධෝ,
සුගන්ධිවාතේන සුවීජිතඞ්ගෝ
ගිත්වා ගතෝ සෝ සුගතෝ ගතෝව.

සුලක්ඛණේසෙවකි ලක්ඛිතඞ්ගෝ
පසාධිතෝ දෙවපසාධනේන,
විරාජමානෝ 1 සකරාජිනීහි
ගිත්වා ගතෝ සෝ සුගතෝ ගතෝව.

නා නා ස තා නි සහනානි නිවෙසතා නි
හා භා නි ගා නි රතනාකරසන්නිභා නි
තත්‍රූ ඤ්ඣි තා නි රතනධජ භූෂිතා නි
ගි ත්වා ග තා නි හිමබින්දුසමා කි තා නි

නානාවිධේහි රතනෙහි සමුජ්ජලේහි
නාරීහි නිච්චමුපනාසිත හම්මියෙහි,
රජ්ජාහි චක්කරතනාදිවිභූසිතෙහි,
ඝාතෝ තතෝ හි නමිත්‍රතා හි සුරිසාරගෙහි.

අපුනරාවත්තනගමනදීපනීගාථා.

———:+:———

1. විරෙරවමානෝ-කත්‍රචි.

බාහිරානඞ්ගභාඞ්ගං. තඤ්ච **අනඤ්ඤකාලෝපචිතෙහි**තෙ තානි කප්පසතසහස්සාධිකානි චත්තාරි අසඞ්ඛ්‍යානි උපචිතෙන පාරමිතාපුඤ්ඤබලෙන නිබ්බත්තෙන යථාවුත්තෙන පාසාදෙ ච හත්ථියානාදයො ච තදහුජාතං පුත්තවරං ච පජාපතිං අත්තනො අඞ්ගමදාසිං බිම්බාදෙවිඤ්ච හිත්වා ගතො. සො සුගතො ගතොව, තථාව අනුපාදාපරිනිබ්බානං පත්තොයෙව. න පච්චාසක්ඛි. **තං ජීවමානං පිතරඤ්ච මාතරං**නන්ති පිතරං සුඩ්ඩොදනමහාරාජං. මාතරං මහාපජාපතිං ගොතමිං සාපිහි මාතායෙව. තෙනි තෙ අසීතිසහස්සඤාතකෙ. **නාදිගියො ච ඉත්ථියොති** හෙට්ඨා වුත්තප්පකාරා ඉත්ථියො ච. තෙ තස්සා පාසාදෙව හිත්වා අඤ්ඤඤ්ච නගරෙඅනෙකසතසහස්සපාසාදදීනිකෙ තෙ ගෙහෙ ච හිත්වා ගතො සො වසවත්තිවාරෙන:--

"මානික්ඛම මහාරාජ! ඉතො තෙ සත්තමෙ දිනෙ,
දිබ්බනතු චක්කරතනං අඪ්ඪා පාතුභවිස්සති"ති

"අහඤ්ච තෙ ධනෙන ධනකරණීයෙනා"ති එවං පවාරිතොපි තාදිසං වසවත්තිරාජං භණ්ඩාගාරිකං ඤයං විය මඤ්ඤා අනිවත්තිත්වා ගතොයෙව. ඛොමඤ්ච පත්තුණ්ණඤ්ච දෙසවසෙන ලද්ධනාමං. **දුකූලන්ති** වාකෙහි කතං. **චීනන්ති** චීනදෙසෙ ජාතං පටවිසෙසතන්තමෙව. **සඤාඞ්ගිකන්ති** කසිරමෙව ජාතෙනසඤ්ඣං සුට්ඨු සුගන්ධිවාසිතං. **විධිසඤාඤාති** උපචිතපුඤ්ඤපභාවදීපකා චත්තාරො නිධිකුම්භියො ආවට්ටතො ගාවුතදිගාවුතනිගාවුතයොජනපමාණා. ගම්භීරතො පංසුපථවිපමාණා. **භූනධරාඛණ්ඩරාති** සත්තසංඛාරධාරාය පථවියා සමුග්ගතා අහෙසුං. **සත්තාවසත්තාවස්සුධාස්සුධාසාති** යෙ වස්සුධා ආවසන්තා සත්තා වා පථවිනිස්සිතා පාණා වා. සුධාසා සුධාභොජනභුඤ්ජනකා දෙවාවායෙ චක්කවාළපබ්බතපරිච්ඡින්නෙන ලොකෙ අත්ථි. තෙ චක්කවත්තිභූතස්ස තස්ස අනුවත්තකා හොන්ති. තෙ හිත්වාති යථාඨිතෙ. **සවාහිනිවිලාහිනියොති** සහවසන්තීහි තාහි ඉත්ථීහි සද්ධිං ඉණ්ඩුඤ්ඤඉණ්ඩිහි අස්සුඤ්ඤුණෙහීති තස්ස පාකටිකසරීරෙ සුගන්ධිං සඤ්ඤාය්හ. එවං සන්තෙපි බාහිරෙන අගරුවන්දනාදි සුගන්ධෙනාලිම්පිතසරීරොති. **සුලක්ඛණසහචිහිලක්ඛිතසඞ්ඛාති** සුප්පතිට්ඨිතපාදතාදිසුන්දරෙහි සංවණ්ණිතමහාපුරිසලක්ඛණෙහි චක්කවත්තිභවිස්සතීති අභිලක්ඛිත පාකටසරීරො. විස්සකම්මදෙවපුත්තෙනානාගන්ත්වා දිබ්බපසාධනෙන පසාධිතො. කුසලයාදීහි සමානරූපිකඤ්ඤාදීහි විරාජිතො අහොසි. **තෙන පඤ්ඤත්තානි** අනෙකසහස්සානි සිහාසනාදීනි ආසනානි තථාසිරිසයනපාසාදානි. **භාභානිභානීනි** භාගුනි නක්ඛත්තතාරකා. තස්මා නක්ඛත්තතාරකප්පභාසමානානි. **තත්‍රූසඞ්ගතානීනි** තෙසු තෙසු පාසාදගබ්භවාරාදීසු උස්සිතානි, යස්මා

තානි සබ්බානි හිමබින්දුසමානි තසමා තෙ හිත්වා ගතානි. **ව්‍යපෙත** මජ්ඣන්තසමකම්දං. යසමා එවරූපෙහි චක්කවත්තිරජ්ජෙහි යාතෝ? තතෝ තසමා කාරණායෙව සුරිසසරෙහි නමිතොහි.

අපුනරාවත්තිගමනදීපනීගාථා වණ්ණනා.

———:o:———

බාහිරවත්ථුම්හි ආලයං ජිනන්හතනා බාහිරානගහගහනාම

ඉදානි අබ්භන්තරානඞ්ගහගහනං අසංසයගාථංවණ්ණනෙතුආහ:-

ඝනොඨරං පීණපයොධරාධරං
අනඞ්ගරඞ්ගඩ්ඣුසමඞ්ගං,
දෙවජ්ජරාවුජ්ජලිතං පනිබ්බතං
හිත්වා ගතෝ සෝ සුගතෝ ගතොව.

සභාවනිච්ඡන්නතමතිං පභාවතිං
භත්තා කුසෝ සංහරි ගන්තුකාජං,
නාගාභිරූපංහි යසොධරං වරං
හිත්වා ගතෝ සෝ සුගතෝ ගතොව.

පුරෙ පුරෙ සචරි ඛගහන්තුපත්ථා
වරං පරත්ථිතමනිත්ථිනත්ථෙඩා,
ගිරිව ථිවාපි නථිවි නාදිං
හිත්වාවතංදුනි ගතෝ තථාගතෝ.

හරිත්තචොරාභබළෙන දෙවියා
අවත්ථලිඛෙහන නලිඛහුස්සරි,
අසෙවි කාමං තමිදුනි කාමං
හිත්වා ගතෝ සෝ සුගතෝ ගතොව.

අනමඤ්ඤකපෙපසු විවෙකසෙවී
හිත්වා ගතෝ රජ්ජසිරිං විරිත්තං,
අනුං කලිං වණ්ණයි නං පුරාණං
වත්ථුම්හි ඒදං විය තුණ්ණකාරෝ.

නදුව මන්ත්වාන ඉදන්නතණ්හෝ
ඝනොඨරං පගහිතෝ ඛජංව,
මරණනා ජීතෝමහිති පමත්තබන්ධු
නපසහි සුණාසනිපාතමනන්තරං

දිස්වාන දුක්ඛා නලසම්භවං භවං
කත්වා තදුච්ඡාදනතණ්හනන්තං,
ඝනොඨරං පීණපයොධරාධරං
හිත්වා ගතෝ බුද්ධබලප්පදං පදං.

අනන්තඤාණානමනන්තකාලෙ
මහං ගහෙත්වාන ජිනො අනඤ්ඤො,
පරාජිනො නූඤ්ඤ හි එකඤ්ඤස්ස
නදං ගනො ඤො න පුනාගඤ්ඤොව.

දිඤ්ඤාන යඤ්ඤාඤනිඤ්ඤානමන්තරං
නථාගඤ්ඤා ඤො ඝ පුඤ්ඤාශඤ්ඤොව,
නථාගඤ්ඤා ඤො න පුනාගඤ්ඤොව
දිඤ්ඤාන යඤ්ඤාඤනිඤ්ඤානමන්තරං.

[පාදන්තාඤයමකං]

නථාගනඤ්ඤර ඉහොසි නස්ස
නථාහි මාරෙපි නදඝ ඝන්තිං,
නථාහි මාරෙපි නදඝ ඝන්තිං
නථාහි මාරෙපි නදඝ ඝන්තිං.

[තිපාදන්තාඤයමකං]

ඝකාමදුනා විඝඤා මන්තනගූ
ඝකාමදුනා විනඤා මන්තනගූ,
ඝකාමදුනා විනඤා මන්තනගූ
ඝකාමදුනා විනඤා මන්තනගූ

[දුකරබන්ධිනාමඛාඤයමකං]

රඤ්ඤ රඤ්ඤ රෙ රඤි මා රඤ්ඤ රඤ්ඤ
රඤ්ඤ රඤ්ඤ රෙදිඤ්ඤ ඤෙ රඤ්ඤ රඤ්ඤ,
රඤ්ඤ රඤ්ඤ සු දි න ගා රඤ්ඤ රඤ්ඤ
රඤ්ඤ රඤ්ඤ දෙඤිජිනො රඤ්ඤ රඤ්ඤ.

[අව්‍යපෙතආදූනන්තඤයමකං]

ලොකා ඤාන නඤා කාලෙ විඤෙසං නන සංඤෙවි,
විඤෙසං නන සංඤෙවි ලොකා ඤාන නඤා කාලෙ.
රාජරාජ ඝඤෙඤ්ඤනවිඤෙසං රචිතං මඤා,
ඤාමනං විර සංඤඤවි නඤඤෙඝ ජරාජරා.

[ඉදං වයං පටිලෝමඤයමකං]

ඉනොපරං එකඤානිකාදී චනඤෙසා ඛාථා.

ඤාකඛ්ඛාඛඛ! අඝඛ්ඛාඛඝ! කඛ්ඛාඝඛඝාඝඝාඝඝක!
කඛ්ඛාඝාඝක! කඛ්ඛාඤ! ඝාඝා කඛ්ඛා කඝං කඝං.

[කණ්ඨවඨානිකා]

හෝ. තං සබ්බදුක්ඛාවහනතෝ සබ්බපාපානං පටිපක්ඛභාවතෝ සබ්බසුඛලාභං පරිඝානතෝ පරිපන්ථේ අනන්තරාය කරණතෝ අසනිඔසං.තාය අඤ්ඤත්‍රා සනියා පතනස්ස කාරණභූතං වඤ්චකාමෙත්‍රූ කිලෙසකාමූපපත්තිං දිස්වා ''එකන්තෙනායං අන්තරායිකෝ ධම්මෝ''ති ඤත්වා තථාගතෝ න පුනාගතොයෙව. පුන තං යසංසිරිං සරිත්වා න ආගතොයෙව. කිං වුත්තං හොති? සෝ අනඛෝ ආදීනවඤ්ඤත්‍රා සනිපාතමත්තරං දිස්වා පලාතෝ. බොධිඝත්තෝ මොහාසනිපාතමත්තරං දිස්වා පලාතෝ.නෙ උභොපි තථා පලාතා පුන එකීභාවං නඋපගතාඔයවාති අධිප්පායෝ. එවං අනඛහඛඛං කත්වා ගන්ත්වා පබ්බජිතභාවං දස්සෙත්වා ඉදානි කෙචි පබ්බජිතාපි පබ්බජිතකිච්චං සාධෙතුමසක්කොන්තා හීනායාවත්තන්ති. ඉමස්ස පන ගමනං සාත්ථකමෙවාති දස්සෙන්තොති පාදඝ්‍යාසයමකමාහ **තථාගතෙනෙරම්භොති තස්සාති** ආදිං:— **තස්ස තථාගතත්තා**ති තථා ගතගමනං. යථා හි න්‍යා අනඛෝ න පුනා වත්තති? තථා අනඛහඛඛං කත්වා ගතගමනං **අවෙජ්ජරමහොඝිනි** අහෝ අච්ඡරියම්පි සම්මාසං අහොසි. විම්හයකරං. අච්ඡරියමෙව. එතාදිසං අච්ඡරියං ලොකෙ කත්ථ්පි නත්ථීති අත්ථෝ. **තස්සාති** සුක්ඛාධම්මයොගිස්ස අථවා තස්ස තථාගතගමනං අවෙජ්ජරං අහොසීති සම්බන්ධෝ. **තථාහීනි** වුත්ත සමත්තනෙ තං තථෙවාති අත්ථෝ. **මාරෙඝිනදුහඤනත්තිනන්** මකා රොසඤ්ඣිපෝ **ආරොපිතනන්ති** අත්තනෝ සන්තානෙ ආරොපිතං. **දුහඤනත්තිනන්** කිලෙසදුහනිබ්බාපනකං සන්තිපදං යෙනසබ්බ කිලෙසා සබ්බ වට්ටදුක්ඛා සන්තිං විනාසං ගච්ඡන්ති. තං තෙන භගවතා බොධිපල්ලඞ්කෙ නිසීදිත්වා අත්තනෝ සන්තානෙ ආරොපිතං සන්තිං නිබ්බානං තථාහි අවෙජ්ජරමෙවාති සම්බන්ධෝ. අඤ්ඤෙපි **අනෙකධා** නිබ්බානවාදිනෝ අත්ථි. තතොපි එතෙන **ලඞ්නිබ්බානමෙව අවෙජ්ජරං**. කස්මා? තාදිසං ශ්‍රකාමාවචරිස්සරං එතෙන චිත්තං **ජානිතුං** සමත්ථං වසවත්තිවාරං **පරාජෙත්වා** දසස හස්සීලොකධාතුං **කම්පෙත්වා** දෙවබ්‍රහ්මාදයෝ උන්නාදෙත්වා සකලසංකිලෙසමලං සොධෙත්වා පටිලබ්ධත්තාව තථා පටිලබ්ධං **සන්තිං** අඤ්ඤ පරිසමජ්ඣෙ දෙසෙන්තස්ස කොචි පටිවත්තානාම නාහොසි. තඤ්ච ධම්මං සුත්වා **තදුහඤනත්තිනන්ති** වුත්තං නිබ්බානං හදයෙ ආරොපිතා නං මනුස්සදෙවබ්‍රහ්මානං පමාණං යෙව නත්ථි. අසංසයං එකන්තෙන නෙව තථාරූපං **සම්පත්තිමපහාය** ගන්ත්වා අත්තනෝ හදයෙව පරෙසංහදයෙ ච අරොපිතං දුහඤන්ති තථාහි අවෙජ්ජරමෙව අහොසීති අත්ථෝ. එවං තෙන පටිලබ්ධගුණං දස්සෙත්වා ඉදානිස්ස සකලලොකෙපඤ්ඤාතිසයගුණං වණ්ණෙතුං තනියම්පි තමෙවපාදමාහ

තථාහි මාරෙපි තදහෂනතිනනි:— තඤ්ච මාරෙපිනි වසවත්තිමාරොපි තදහ තස්මිං කාලෙ තස්ස සන්තිං ආහ. මහාපුරිසස්ස සන්තිගුණංවණ්ණෙසි. කදුති? යදා බොධිසත්තොා අනඛහඛඛං කත්වා මඤ්ඣිමයාමෙ මහාභිනික්ඛමණං නික්ඛන්තොා? තස්මිං ගවඡන්තෙ වසවත්තිමාරො ඛගහඛඛො ජලමානො ආකාසෙ ඨත්වා "මා නික්ඛමමහාරාජා"ති ආදිනාවාරෙසි. බොධිසත්තොාපි "මාර ජානාමහං මයහ"න්ති? ආදිනා වත්වා තං නිසෙධෙත්වා නික්ඛමි. අථ මාරො "මම වචනං අගහෙත්වා ගවඡසි? යදා තෙ කාමවිතක්කාදයො උප්පජ්ජිස්සන්ති? තදා ඉමිනා ඛඞ්ගෙන තෙ සීසං ජින්දිස්සාමි"ති වත්වා තතො පට්ඨාය උපපරික්ඛන්තොා ඡබ්බස්සානි උපපරික්ඛිත්වා බොධිපල්ලඞ්කං ආගන්ත්වා යුද්ධෙ පරාජිතොා බුඬිභූතම්පි එකං සංවච්ඡරං උපපරික්ඛිත්වා කිඤ්චිඛලිතං අදිස්වා නිබ්බින්නොා එකස්මිං මහාපථෙ නිසීදිත්වා භූමියං ලෙඛං කඩ්ඪන්නොා බුඬගුණං චින්තෙන්නොා නිසින්නොා තදා මාරිස්සිගි ආග න්ත්වා "කස්මා දෙව! එවං නිසින්නෙනාති? වුත්තොා කිං නජානාථ? සිද්ධත්ථොා මම විසයං අතික්කන්තොා"ති ආහ. "කස්මා දෙව! එත්තකං කාලං අම්හාකං න ආරොචෙසි? කොහිනාම පුරිසො අමෙහිදිස්වා නරජ්ජති? මයං තං කාමපාසෙන බන්ධිත්වා ආනෙමා"ති වුත්තො මාරො භගවතො ගුණං වණ්ණෙන්තොා ආහ:—

"අරහං සුගතොා ලොකෙ න රාගෙන සුවානමයා,
මාරධෙය්‍යං අතික්කන්තොා තස්මා සොචාමහං භුසං.
සත්තවස්සානි භගවන්තං අනුබන්ධිං පදෙපදං,
ඔතාරං නාධිගච්ඡිස්සං සම්බුද්ධස්ස සතීමතොා.

මෙඨවණ්ණංව පාසාණං වායසොා අනුපරියගා,
අපෙත්ථ මුදු විඳෙම නාපි අස්සාදනා සියා.
අලද්ධා තත්ථ අස්සාදං වායසෙත්තො අපක්කමි,
කාකොව සෙලමාසජ්ජ නිබ්බිජ්ජාපෙම ගොතම"න්ති.

තං දස්සෙන්තෙහි සඞ්ගීතිකාරකෙහි ච එවං වුත්තං:—

"තස්ස සොකපරෙතස්ස වීණා කච්ඡා අභස්සථ,
තතො සො දුම්මනොා යක්ඛොා තත්ථෙවන්තරධායථා"ති

එවං භගවතො ගුණං වණ්ණෙත්වා ගවඡන්තො කත්ථ ඨපිතවිණං පතමානම්පි නඅඤ්ඤාසි. එතමත්ථං දස්සෙතුං ආහ **මාරොපිතදහ නඤ්ඤාතිනනි:-** තත්ථ අපිසද්දො සම්භාවනෙ. තෙනෙතං දීපෙති සොතථා පච්චත්තිකොපි සමානොා සාසනෙ අපපටිවිද්ධගුණොා මාරොපිතස්ස ගුණං වණ්ණෙසි. කොපනවාදො? අඤ්ඤසං දෙවමනුස්සානං

ථොමනානි? ඉච්චස්ස ගමනං අච්ඡරමෙව අහොසීති සම්බන්ධො. එව මස්ස සකලලොකෙ පඤ්ඤාදිගුණං වණ්ණෙත්වා ඉදානි තස්සව අභූතගුණම්පි පාකටං හොතීති තං නිසෙධෙන්තො, "ඉමස්ස පන ගුණං සච්චං තථං අවිපරීතමෙවා"ති තස්ස වෙතොවිප්පටිං දස්සෙතෙන, චතුත්ථම්පි තමෙවපාදමාහ **නථාහි මාරොපි නදෑ හසන්තිනෑ**ති:— තත්ථ නදෑන්ති යදා මාරිත්තියො වුත්තනයෙන ගන්ත්වා විවෙකගතස්ස භගවතො පුරතො පාතුභවිත්වා "පාදෙ තෙ සමණ! පරිවාරෙමා"ති වත්වා තණ්හාඅරතිරගාති ඉමා තිස්සො තථො වස්ෙ1නිම්මිණිත්වා බහූහි දෙවකඤ්ඤාහි සද්ධිං හසිතලපිතනච්චගීතවාදිතඉත්ථිකුත්තාදීහි 2 රමාපෙතුං වායමිංසු? තදානි අත්ථො. **හසන්තිනෑ**ති හස්සාදීහි යුත්තං මාරිත්තීති පකරණතො ඤාතත්තා. තදා හසන්තියා හස්සාදිනිකුරුම්බානං මාරිත්තිං දිස්වා, අත්තනො හත්ථෙ තං මාඅරොපි. විත්තෙන නං ඨපෙසි. තං අත්තොලොකෙත්වා චක්ඛූ පිදහි. තා සයමෙව විහෙසං පත්වා ගතා. එවං විසුද්ධචිත්තෙනා භගවා. තස්මාස්ස තථාරූපං ඉත්ථිරත්තනං පහාය තං පාදං උද්ධරිත්වා ගතගමනං අහො අච්ඡරමෙවාති අත්ථො එවමස්ස ගතගමනෙ අච්ඡරභාවං දස්සෙත්වා ඉදානි සානුසයං අනඛහඞ්ගං දස්සෙන්තෙනා මහායසමහං දුක්ඛාරබ්භනමාහ **සකාමදුනාවිනයාමනන්තගූ**නි:— අයමෙත්ථ අත්ථුද්ධාරො, **සඉති** සො අත්තනො සහානිතයෙ අත්ථා. කාමසද්දෙ, වත්ථුකාමෙ කිලෙසකාමෙ එකංසෙත්ථ යථිච්ඡායං කාමභවෙ ච මාවචරධම්මෙ ච වත්තති. සහකාමෙහි යෙ වත්තන්තෙ සො සකාමොති ගහිතෙ කාමතණ්හායසද්දං සඛෙඛ පාපධම්මා ගහිතා. පුන අත්තනො පියවත්ථූහි සද්ධිං අහඤ්ච ජීවිතඤ්චාති අත්ථා. **දුනාති** දුයහකා. අථවා අකාරං ආනෙත්වා අදුතා විනාසෙතා අදභක්ඛණෙනිධාතු. භක්ඛණන්හි විනාසං මඤ්ඤිතවිකාරො දුතාවිනිපි සම්බන්ධං ගච්ඡති. විනයාති පි සම්බන්ධං ගච්ඡති. විනයසද්දස්ස අත්ථො විනයාභිධම්මසුත්තන්තපිටකං ගහෙත්වා සිතො සබ්බස්සපි අත්ථනස්ස යදන්තයෙපවිත්තත්තා. **මනන්තගූති** එත්ථ මනසද්දෙ චිත්තෙපි ඛණෙපි කාමරූපෙපි වත්තති. අන්තසද්දෙ කොටියමපි අභිභන්තරෙපි ලාමකෙපි වත්තති. ගූති ගතොතිපි ඤූතොතිපි අත්ථො. මනසෝ අන්තං මනන්තං අථවා අන්තං මතං මනන්තං. තං ගතොති මනන්තගූ. අනුප්පාදපරිනිබ්බානං ගතො. අච්ඡාසයනිධ්ඨානාවා ගතා. අථවා සබ්බවසෙන අකාරං ආනෙත්වා අමනන්තගූ අලාමකභාවං ගතො, අථවා මකාරං සඤ්ඡං කත්වා අනන්තගූ නත්ථි එතස්ස අන්තනන්හි අනන්තං උප්පාදවයරහිතත්තා, නිබ්බාණම්පි අනන්තඤ්ඤෙය්‍යෙ පවත්ත-

1 තැයාවාරෙ-කත්ථචි. 2 ඉත්ථිකුඛ්භාදීහි— මරම්ම.

සුණමපි අනන්තං. තං ගතොති අනන්තගුනි එවං අත්තුඩ්ඩාරංඤ්ඤා ඉදුනි සම්බන්ධනේඨා වෙදිතබ්බා. **අනන්තගුනි** "අනුපාදුපරිනිබ්බානං අපී"නි සුතේතා. ඉම්නාසස සබ්බමුලකං නිසසරණජ්ඣාසයං කථිතං. නමපනසස කදු අහොසීනි? සුමෙධපණ්ඩිතකාලෙ. තදු ඉසා පාසාදතලෙ නිසිණ්ණා තං තං කාරණං උපපරික්ඛිත්වා "එවං හවෙ විජ්ජමානෙ විහඤ්ඤාපි ඉච්ඡිතබ්බකොනි" වත්වා පුන "අත්ථි හෙතිති සො මග්ගොා න සො සක්කා න හෙතුයෙ, පරියෙසිස්සාම් තං මග්ගං භවතො පරිමුත්තියා"නි එවං චින්තෙත්වා මහාසම්පත්තිං පහාය පබ්බජිත්වා සමාපත්තිසුඛෙන වීතිනාමෙනෙතා දිපඞ්කරසස භගවතො ජීවිතපරිච්චාගං කත්වා ලඛ්ඨ්‍යාකරණො අහොසි. **විනයානි** හෙත්වත්ථෙ පඤ්චමී.

"විවිධවිසෙසනයත්තා- විනයනතො වෙවකායවාචානං,
විනයත්ථවිදූහි අයං- විනයො විනයොති අක්ඛාතො"නි

වුත්තත්තා කායවචීමනොකම්මානං විසොධනහෙතු කාමදතා අහොසීති සම්බන්ධිතබ්බං. තත්ථ **සකාමදුතානි** සො එවංලඛ්ඨ්‍යාකරණො සබ්බසත්තානං නිසසරණජ්ඣාසයෙන කාමදතා ඉච්ඡිතදතා අහොසි. අථවා සකාමෙන යො වත්තතෙ සො සකාමොති උපභොග පරිභොගවත්ථුභිසඞ්ඛං අඛණ්ඩං ජීවිතඤ්ච ගහිතං. තං පරිච්චජිත්වා තසමිං ආලයං අකත්වා සමතිංසපාරමියො පූරෙසි. අඤ්ඤෙත්ථසමපි ණ්ඩතො. සො මනන්තගු නිසසරණජ්ඣාසයො හුත්වා විනයා කායවචීමනොකම්මවිසුඛියා ච තීසු වාරෙසු උපජ්ජනකපාපධම්මානං පහානත්ථඤ්ච සකාමදතා අත්තනො ධනඛජීවිතං පරිච්චජිත්වා පාරමියො ආදතා ගණ්හතා සාධෙතා අනොසීති අත්ථො. එවං පථමපාදෙන තසස අජ්ඣාසයඤ්ච අජ්ඣාසයානුරූපං පනිධානඤ්ච තසසානුරූපං පාරමිතාපූරණඤ්ච දසෙත්වා ඉදුනි යදත්ථං වායමි? "තමපිසස අජ්ඣාසයං සම්ඛ"නත්ථි දසෙතුනෙතා දුතියමපි තමෙව ගාථාපාදමාහ **සකාමදුතා විනයාමතනන්තගුනි**:- තත්ථ සකාමදුතා වුත්තත්ථො යෙව. විනයා නාදියාවත්තාදිවිසෙසනයානුරූපෙන සත්ත තිංසබොධිපක්ඛියධම්මෙ පූරෙත්වා මග්ගපටිපාටියා ගන්ත්වා මනන්තගු අහොසි. අජ්ඣාසයනිට්ඨානං පත්තෙතා. යෙන නිසසරණජ්ඣාසයො න පාරමියො පූරෙසි? තං නිසසරණං පටිලභි. සොපාදිසෙසනිබ්බානධාතුඤ්ච අනුපාදිසෙසනිබ්බාන්ධාතුඤ්ච පටිලභීති අත්ථො. එවං ඉම්නා පාදෙන ගහෙතානුරූපස 1 පටිලඛභාවං දසෙත්වා ඉදුනිසස වෙතොවිමුත්තිඤ්ච පඤ්ඤාවිමුත්තිඤ්ච දසෙතුනෙතා තතියම්පි තමෙව ගාථාපාදමාහ **සකාමදුතා විනයාමතනන්තගුනි**:— තත්ථ සහ කා-

1. "ගණ්හනානුරූපසස"—මරමම.

මෙහි යො වත්තබ්බො සො සකාමොනි ඉමිනා කාමතණ්හාය සඞ්ග සඞ්ගබෙබාපි සංකිලෙසපක්ඛො ගහිතො. **අදූහනාති** හඤ්ඤතා. සකල සංකිලෙස පක්ඛියෙ ධම්මෙ විනාසෙතා. අථවා සකලසංකිලෙසඣ මානං ස අත්තනතො සන්තානෙ පවිසිතුං අදූතා. ඉමිනා කිලෙසප්පහානං දසසිතං හොති. **විනයාති** නෙක්ඛම්මාදි විවිධනයෙන පටිපජ්ජනෙනා තිස්සො විජ්ජායො සච්ඡිකරෙ.නෙනා සවාසනං සංකුසලං අනඞ්ගහඞ්ගං කත්වා අරහත්තඵලෙන අත්තසඤ්ඤං පරිපපස්ස මෙහත්වා විමුත්තිසුඛදස්සනෙන ත්තෙ පච්චවෙක්ඛිත්වා අනන්තගු අහොසි. පත්තසබ්බඤ්ඤුඤාතඤ්ඤණො අහොසි. තස්ස සමාධිනා කිලෙසතො විමුත්තත්තා චෙතො විමුත්තිං පත්තො. පඤ්ඤාය සඞ්ඛතාරමමණතො විමුත්තත්තා පඤ්ඤාවිමුත්තිං පත්තො සම්මාසම්බුද්ධො අහොසි. එවමස්ස කිලෙසප්පහානංව පඨින කිලෙසකලුසත්තා සුවිසුද්ධං සබ්බඤ්ඤුඤාත ඤ්ඤණඤ්ච සබ්බඤ්ඤුඤාතඤ්ඤණප්පත්තියා 1 බුද්ධභාව ඤ්ච කථෙතා ඉදානි සත්තඤ්ඤිතත්ථං පවත්තදෙසනාවිලාසං දස්සෙ නෙනා වතුත්ථවාරෙපි නමෙවනාථාපාදමාහ **සඤ්ඤාමද්දනාවිනයාමන** න්තගූති:— තත්ථ **අනන්තගූති** පත්තසබ්බඤ්ඤුඤාතඤ්ඤණෙ භගවා. **විනයා** නෙක්ඛම්මාදි විවිධනයා කාමදූතා අඤ්ඤාස්ස විනෙය්‍ය ජනා නං ඉච්ඡිතපත්ථිතදූතා අහොසි. තත්ථ නයනති සංකිලෙසං වොදා නඤ්ච විභාගතොඤ්ඤපෙනත්ථිනනයා.නිඝනන්තිවා තානි එතෙන එත්ථවා නෙතීති එවම්පි නඤ්ඤාතිඅත්ථො. තෙ තිවිධා නෙක්ඛම්මා වතෙනා—නි පුක්කලා--සීහවික්කිළිතොති. තත්ථ නෙක්ඛම්මා වතෙනානාම නෙක්ඛම්මා වත්තස්ස විය ආවතෙනා එතස්සානි නෙක්ඛම්මා වතෙනා. යථාහි නෙක්ඛම්මා වතෙනා අනෙනාඤ්ඤතෙන පධානාවයවෙන බහිධා ආවත්තති. එවමය මපි නයොති අත්ථො. අථවා නෙක්ඛම්මා තණ්හාය උස්සිතො ආවතෙනා එත්ථානි නෙක්ඛම්මාවතෙනා.ලොභාදිහි තීහි අවයවෙහි සංකිලෙසපක්ඛ අලොභාදීහිව තීහි වොදානපක්ඛ. පුක්කලා .සොභනොනි නිපුක්කලා. අසන්තාසජ්ජවනපරක්කමාදිවිසෙසයොගෙන සීහො භගවා තස්සවික්කිළිතං දෙසනා වචිකම්මභූතා විහාරාති කත්වා විපල්ලා සනපපටිපක්ඛපරිදීපනතො සීහස්ස වික්කිළිතං එත්ථානි සීහවික්කි ළිතො නයා. තෙනවුත්තං:—

"තණ්හඤ්චඅවිජ්ජඤ්ච—සමථෙන විපස්සනාය යොනෙති,
සබ්බෙහි යොජයිත්වා—අයං නයා නෙක්ඛම්මාවතෙනා.

යොනෙති අකුසලෙව—අකුසලමූලෙහි කුසලෙව කුසලමූලෙහි,
භූතං තථං අවිතථං—නිපුක්කලෙ'තං නයං ආහු.

---

1 "පවත්තියා"—ලඞ්කා.

යොනෙනිවිපල්ලාසෙහි—සඞ්කිලෙසෙහි ඉන්ද්‍රියෙහිසද්ධිංමම,
එතං නයං නයවිදූ—සීහවික්කීළිතං ආහූ"ති.

තත්‍ථ ඉමෙසං තිණ්ණං නයානං අඩ්ඨාරස මූලපදානි භවන්ති. තණ්හා— අවිජ්ජා— ලොභෝ— දෙසෝ— මොහෝ —සුභසඤ්ඤා— සුඛසඤ්ඤා— නිච්චසඤ්ඤා— අත්තසඤ්ඤාති ඉමානි නවපදානි අකුසලානි, යත්‍ථ සබ්බෝ අකුසලපක්ඛෝ සඞ්ගහං ගච්ඡති. සමථෝ- විපස්සනා- අලොභෝ- අදෙසෝ- අමොහෝ- අසුභසඤ්ඤා- දුක්ඛ සඤ්ඤා- අනිච්චසඤ්ඤා- අනත්තසඤ්ඤාති ඉමානි නවපදානි කුසලානි, යත්‍ථ සබ්බෝ කුසලපක්ඛෝ සමොධානං ගච්ඡති. තෙසු තණ්හා- අවිජ්ජා- සමථෝ- විපස්සනානි ඉමානි චත්තාරි න්‍ද්‍රියාවත්තනයස්ස මූලපදානි. ලොභෝ-දෙසෝ-මොහෝ-අලොභෝ-අදෙසෝ-අමොහොති ඉමෙ ත්‍ර නිප්‍රක්ඛලනයස්ස මූලපදානි. අවසෙසා නි අට්ඨ සීහවික්කීළිතනයස්ස මූලපදානි. උග්ඝටිතඤ්ඤුස්ස තික්ඛ ඤ්ඤුස්ස සංඛිත්තරුචිකස්සවසෙන නන්‍ද්‍රියාවත්තනයෝ. විපචිතඤ්ඤු ස්ස මජ්ඣිමපඤ්ඤුස්ස මජ්ඣිමරුචිකස්ස වසෙන තිප්‍රක්ඛලනයෝ. ඤෙය්‍යස්ස මන්දපඤ්ඤුස්ස සඞ්ඛිත්තරුචිකස්ස වසෙන සීහවික්කීළිත නයෝ. තත්‍ථ නන්‍ද්‍රියාවත්තනයෙ ඉමෙ තයො පුග්ගලා උග්ඝටිතඤ්ඤූ විපචිතඤ්ඤූ ඤෙය්‍යොනි. ඉමෙසං තිණ්ණං පුග්ගලානං පවෙණිකං දිට්ඨිචරිතො තණ්හාචරිතො ති වෙහොනති. තෙසු සෙ දිට්ඨිචරිතා සුඛාපටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤුය සුඛාපටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤුය නීයන්ති. යෙ තණ්හාචරිතා දුක්ඛාපටිපදාදන්ධාභිඤ්ඤුය දුක්ඛාපටිපදා ඛිප්පාභි ඤ්ඤුය නියන්ති. එවන්නෙ පටිපදාවසෙන චත්තාරො හුත්වා පුනස ඛෙපෙන වෙ හොන්ති. තණ්හාචරිතො දිට්ඨිචරිතොති ඉමෙසං චින්නං පුග්ගලානං අයං සඞ්කිලෙසෝ:—අවිජ්ජා- භවතණ්හා—අහිරි කං—අනොත්තප්පං- අසති-අසම්පජඤ්ඤං—අයොනිසෝ— අයොනි සොමනසිකාරෝ—කොසජ්ජං— දෙමනස්සං—අහංකාරෝ—මමංකා රෝ—අස්සද්ධා— පමාදෝ- අසද්ධම්මසවණං- අසංවරෝ— අභිජ්ඣා- ව්‍යාපාදෝ— නිවරණං— සංයොජනං— කොධෝ— උපනාහෝ—ම ක්ඛෝ—පලාසෝ—ඉස්සා— මච්ඡරං— මායා— සාඨෙය්‍යං— සස්ස තදිට්ඨි— උත්තෙජදදිට්ඨි ඉති එතෙසු දුකෙසු පඨමං පඨමං පදං අ විජ්ජාමූලිකං.දුතියං දුතියං පදං තණ්හාමූලිකං. තෙසං චින්නං පුග්ග ලානං ඉදං වොදානං:-සමථෝ- විපස්සනා-හිරොත්තප්පං—සති'සම්ප ජඤ්ඤං—යොනිසෝ—යොනිසොමනසිකාරෝ—විරියාරම්භෝ—සස්ස චස්සං—ධම්මසුණං— අත්‍ථයෙසුණං—ධයෙසුණං— අනුපපාදෙ

සූත්‍රණං—සඩ්ඛා—අප්පමාදෙ-සඩ්ඛමසවණං-සංවරෙ-ඤාණං-ඛඩ්ගා-දව්‍යා
පාදෙ—රාගවිරාගෙ වෙතොවිමුත්තී—අවිජ්ජාවිරාගෙ— පඤ්ඤාවිමු
ත්තී—පත්තිඅභිසමයෙ-අපච්චත්තා— සනන්තුට්ඨිතා— අකුක්කුච්ච—
අනුපනාහෙ—අමක්ඛෙ- අසාඨෙය්‍යං—ඉස්සාපහානං- මච්ඡරියපප
හානං- අවිජ්ජාපහානං-විජ්ජාවිමුත්තී-සඞ්ඛාරමම්මණවිමොක්ඛෙ-
අසඞ්ඛාරමම්මණවිමොක්ඛෙ-සොපධිසෙසනිබ්බානධාතු- අනුපධිසෙ
සනිබ්බානධාතු ඉති එතෙසු දුකෙසු යං යං පඨමං පඨමං පදං?
තංතං සමඵෙන සඞ්ගහං ගච්ඡති. යං යං දුතියං දුතියං පදං තං තං
විපස්සනාය සඞ්ගහං ගච්ඡති.එතෙසු සඞ්කිලෙස ඵොඨබ්බෙන දුකෙසු පඨ
මං පඨමං දුකං පඨමෙන පඨමෙන දුකෙන පහානං ගච්ඡති. දුතියං
දුතියෙනාති සබ්බා යථාකඞ්කමෙන පහායක පහාතබ්බභාවෙන නෙත
බ්බං. එවං තණ්හාමූලිකානං සඞ්කිලෙසානං සමථමූලිකෙහි ධම්මෙහි
පහානා රාගවිරාගාචෙතොවිමුත්තී, අවිජ්ජාමූලිකානං කිලෙසානං වි
පස්සනාමූලිකෙහි ධම්මෙහි පහානාඅවිජ්ජාවිරාගා පඤ්ඤාවිමුත්තී. ඉතී
මා චෙවිමුත්තියො නාදියාවත්තනයෙ පරියාපන්නා. තත්ථ කතමා
නිපුඤ්ඤලනයෙ?පටිපදාවිභාගෙන චතූසු පුග්ගලෙසු යො සුඛාය පටි
පදාය ඛිප්පාභිඤ්ඤාය නියති?අයං උග්ඝටිතඤ්ඤූ.යො සුඛාය පටිපදා
ය දන්ධාභිඤ්ඤාය දුක්ඛාය පටිපදාය ඛිප්පාභිඤ්ඤාය නියති? අයං විප
චිතඤ්ඤූ. යො දුක්ඛාය පටිපදාය දන්ධාභිඤ්ඤාය නියති? අයං ඤෙ
ය්‍යො. ඉති චත්තාරො හුත්වා තයො හොන්ති තත්ථ උග්ඝටිත
ඤ්ඤුස්ස සමථපුබ්බඞ්ගමා විපස්සනා සප්පායා. ඤෙය්‍යස්ස විපස්සනා
පුබ්බඞ්ගමො සමථො සප්පායො. විපචිතඤ්ඤූස්ස සමථවිපස්සනායුග
නද්ධා. උග්ඝටිතඤ්ඤූස්ස මුදුකාධම්මදෙසනා. ඤෙය්‍යස්ස තික්ඛා
දෙසනා. විපචිතඤ්ඤූස්ස මුදුනික්ඛා දෙසනා. උග්ඝටිතඤ්ඤූස්ස
අධිපඤ්ඤාසික්ඛා විපචිතඤ්ඤූස්ස අධිචිත්තඅධිපඤ්ඤා සික්ඛා. ඤෙ
ය්‍යස්ස අධිසීලඅධිචිත්තඅධිපඤ්ඤාසික්ඛා. ඉති ඉමෙසං තිණ්ණං පුග්ග
ලානං චතූහි පටිපදාහි නයනං.තත්ථායං සංකිලෙසෝ:- තීනි අකුස
ලමූලානි:-ලොභෝ—දෙසෝ-මොහෝ.තීනි දුච්චරිතානි:-කායදුච්ච
රිතං— වචීදුච්චරිතං-මනොදුච්චරිතං. තයොඅකුසලවිතක්කා:-කාම
විතක්කෝ—ව්‍යාපාදවිතක්කෝ-විහිංසාවිතක්කෝ:-තිණ්ණාඅකුසලස
ඞ්කප්පා:-කාමසඞ්කප්පා— ව්‍යාපාදසඞ්කප්පා— විහිංසාසඞ්කප්පා. තීසෙසා
විපරීතසඤ්ඤා:- නිච්චසඤ්ඤා— සුඛසඤ්ඤා— අත්තසඤ්ඤා.තිසෙසා
අකුසලවෙදනා:-සුඛාවෙදනා— දුක්ඛාවෙදනා— අදුක්ඛමසුඛා
වෙදනා. තිසෙසා දුක්ඛතා:-දුක්ඛදුක්ඛතා—සඞ්ඛාර දුක්ඛතා—විපරි
ණාම දුක්ඛතා. තයො අග්ගී:-රාගග්ගි-දොසග්ගි- මොහග්ගි- තයොස
ල්ලා:—රාගසල්ලං—දෙසසල්ලං—මොහසල්ලං. තිණ්ණා ජටා:—රාග

ජ්ටා— දොසජ්ටා—මොහජ්ටා. තිස්සො අකුසලූපපරික්කා:—අකුසලං කායකම්මං- අකුසල වචිකම්මං— අකුසලං මනොකම්ම-. තිස්සො විපත්තියා:—සීලවිපත්ති-දිට්ඨිවිපත්ති— ආචාරවිපත්ති. සබ්බත්තිකෙසු පඨමං පඨමං පදං ලෙ හමූලෙන සඞ්ගහිතං. දුතියං දුතියං පදං දොස මූලෙන සඞ්ගහිතං. තතියං තතියං පදං මොහමූලෙන සඞ්ගහිතං. තෙසං තිණ්ණං පුග්ගලානං ඉදං වොදානං.තීනි කුසලමූලානි:-අලොභො—අදොසො-අමොහො. තීණි සුචරිතානි:—කායසුචරිතං—වචීසුචරිතං-මනොසුචරිතං. තයො කුසලවිතක්කා:- නෙක්ඛම්මවිතක්කො-අව්‍යාපාදවිතක්කො-අවිහිංසාවිතක්කො තයොසමාධි:-සවිතක්කසවිචාරො සමාධි—අවිතක්ක විචාරමත්තොසමාධි—අවිතක්ක අවිචාරො සමාධි. තිස්සො කුසලසඤ්ඤා:-නෙක්ඛම්මසඤ්ඤා-අව්‍යාපාදසඤ්ඤා-අවිහිංසාසඤ්ඤා තිස්සො අවිපරිතසඤ්ඤා:—අනිච්චසඤ්ඤා— දුක්ඛසඤ්ඤා- අනත්තසඤ්ඤා.තිස්සො කුසලූපපරික්කා:-කුසලංකායකම්මං- කුසලං වචිකම්මං— කුසලං මනොකම්මං. තීණි සොවෙය්‍යානි:— කායසොවෙය්‍යං— වචීසොවෙය්‍යං—මනොසොවෙය්‍යං. තිස්සොසම්පත්තියො:— විරියසම්පත්ති-සමාධිසම්පත්ති-පඤ්ඤාසම්පත්ති. තිස්සො සික්ඛා:—අධිසීලසික්ඛා - අධිචිත්තසික්ඛා —අධිපඤ්ඤාසික්ඛා. තයො ඛන්ධා:—සීලක්ඛන්ධො-සමාධික්ඛන්ධො—පඤ්ඤාක්ඛන්ධො. තීණි විමොඛමුඛානි:-සුඤ්ඤතං-අනිමිත්තං-අප්පණිහිතන්ති. එත්ථාපි සබ්බත්තිකෙසු පඨමං පඨමං පදං අලොභෙන සමොධානං ගච්ඡති. දුතියා දුතියපදං අදොසෙන සමොධානං ගච්ඡති. තතියං තතියං පදං අමොහෙන සමොධානං ගච්ඡති. පහානෙ පඨමං සංකිලෙසපක්ඛිකානං වොදානපක්ඛිකපඨමත්තිකෙන සමොධානං ගච්ඡති. දුතියං දුතියෙනාති සබ්බත්ථපහානං වෙදිතබ්බං. තත්ථ කතමො සීහවික්කීළිතනයො? තත්‍රායං ආදිතො පට්ඨාය විභාවනා චත්තාරො පුග්ගලා:—තණ්හාචරිතො දුව්ධො මුදින්ද්‍රියො තික්ඛින්ද්‍රියොති. තත්‍රා දිට්ඨිචරිතො, තත්‍ර තණ්හාචරිතො මුදින්ද්‍රියො දුක්ඛා පටිපදාය දන්ධාභිඤ්ඤාය නීයති, තික්ඛින්ද්‍රියො දුක්ඛාපටිපදාය ඛිප්පාභිඤ්ඤාය නීයති. දිට්ඨිචරිතො පන මුදින්ද්‍රියො දුක්ඛාපටිපදාය දන්ධාභිඤ්ඤාය නීයති. තික්ඛින්ද්‍රියො සුඛාපටිපදාය ඛිප්පාභිඤ්ඤාය නීයති. ඉමෙසං චතුන්නං පුග්ගලානං අයං සඞ්කිලෙසො චත්තාරො ආහාරා:-කබලිංකාරාහාරො-ඵස්සාහාරො- මනොසංචෙතනාහාරො-විඤ්ඤාණාහාරො. චත්තාරො විපල්ලාසා:-අසුභෙ සුභන්තිවිපල්ලාසො- දුක්ඛෙ සුඛන්තිවිපල්ලාසො- අනිච්චෙ නිච්චන්ති විපල්ලාසො-අනත්තනි අත්තාති විපල්ලාසො.චත්තාරොඋපාදානා:-කාමූපාදානං-සීලබ්බතූපාදානං-දිට්ඨූපාදානං-අත්තවාදූපාදානං.චත්තාරො ඔඝා:- කාමඔඝො- භවඔඝො- දිට්ඨිඔඝ

ගො-අවිජ්ජාදයොගො.චත්තාරො ගන්ථා:-අභිජ්ඣා කායගන්ථො-ව්‍යාපාදො කායගන්ථො-පරාමාසො කායගන්ථො-ඉදං සච්චාභිනිවෙසො කායගන්ථො. චත්තාරො ආසවා:—කාමාසවො- භවාසවො- දිට්ඨාසවො-අවිජ්ජාසවො. චත්තාරො ඔඝා:- කාමොඝො-භවොඝො-දිට්ඨොඝො-අවිජ්ජොඝො.චත්තාරො සල්ලා:-රාගසල්ලං-දොසසල්ලං-දිට්ඨිසල්ලං-මොහසල්ලං.චත්තාසො විඤ්ඤාණට්ඨිතියො:-රූපූපිකාවිඤ්ඤාණට්ඨිති-වෙදනූපිකාවිඤ්ඤාණට්ඨිති-සඤ්ඤූපිකාවිඤ්ඤාණට්ඨිති-සඞ්ඛාරූපිකාවිඤ්ඤාණට්ඨිති.චත්තාසො අගතියො:-ඡන්දාගති-දොසාගති- මොහාගති-භය ගති. ඉති ඉමෙ දස චතුක්කා. අත සබ්බෙපිපලාස චතුක්කෙන සඞ්ගහෙත්වා "යො නෙති? විපල්ලාසෙති සංකිලෙසෙති"ති ගාථාය ඨපිතා. අථ කස්මා ආහාරවතුක්කං පඨමං වුත්තන්ති? තතො සමුට්ඨිතත්තා. ඉමස්ස චතුන්නං පුග්ගලානං ඉදං වොදානං. චත්තාසො පටිපදා:—දුක්ඛාපටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා-දුක්ඛාපටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤා-සුඛාපටිපදා දන්ධාභිඤ්ඤා-සුඛාපටිපදා ඛිප්පාභිඤ්ඤා.චත්තාරොසතිපට්ඨානා:— කායෙකායානුපස්සනා සතිපට්ඨානං- වෙදනාසු වෙදනානුපස්සනා සතිපට්ඨානං-චිත්තෙ චිත්තානුපස්සනාසතිපට්ඨානං- ධම්මෙසු ධම්මානුපස්සනා සතිපට්ඨානා.චත්තාරි ඣානානි:-පඨමජ්ඣානං-දුතියජ්ඣානං-තතියජ්ඣානං.-චතුත්ථජ්ඣානං. චත්තාරො විහාරා:-දිබ්බවිහාරො-බ්‍රහ්මවිහාරො-අරියවිහාරො-අනඤ්ඤවිහාරො. චත්තාරො සම්මප්පධානා:-අනුප්පන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං අනුප්පාදාය වායාමං-උප්පන්නානං පාපකානං අකුසලානං ධම්මානං පහානාය වායාමං-උප්පන්නානං කුසලානං ධම්මානං ඨිතියා අසම්මොසාය භියොභාවාය වායාමං- අනුප්පන්නානං කුසලානං ධම්මානං උප්පාදාය වායාමං. චත්තාරො අරියා අබ්භුතා ධම්මා:- මානප්පහානං- ආලයසමුග්ඝාතො- අවිජ්ජප්පහානං- භවූපසමං. චත්තාරි අධිට්ඨානානි:-පඤ්ඤාධිට්ඨානං-චාගාධිට්ඨානං-සච්චාධිට්ඨානං-උපසමාධිට්ඨානං. චත්තාරොසම්මාධයා:-ඡන්දසමාධි- චිත්තසමාධි-විරියසමාධි—වීමංසාසමාධි.චත්තාරො සුඛභාගියාධම්මා:—ඉන්ද්‍රියසංවරා—තපො-ඒබාජ්ඣඩ්ඩහා-සබ්බනිස්සඞ්ගතා.චත්තාරිඅප්පමාණානි:-මෙත්තා අප්පමාණං—කරුණා—මුදිතා-උපෙක්ඛා අප්පමාණං. එතෙ දස චතුක්කා."ඉන්ද්‍රියෙහී"ති ඉමිනා පදෙන නිද්දිට්ඨා.ඉන්ද්‍රිය භාවිත සබ්බෙ භාවිතා යෙව හොන්තීති. චත්තාරො ආහාරා තෙසං පටිපක්ඛාව තස්සොපටිපදා, චත්තාරො විපල්ලාසා තෙසං පටිපක්ඛා. චත්තාරොස තිපට්ඨානා, චත්තාරි උපාදානානි තෙසං පටික්ඛානි.චත්තාරි ඣානානි, චත්තාරො යොගා තෙසං පටිපක්ඛා. චත්තාරො විහාරා, චත්තාරො

1 සඞ්ඛාරූපිකා— කත්ථචි

ගන්ධා තෙසං පටිපක්ඛා. චත්තාරෝ සම්මප්පධානා චත්තාරෝ ආසවා පටිපක්ඛා. තෙසං චත්තාරෝ අච්ඡරියාඅබ්භුතා ධම්මා චත්තාරෝ ඔඝා තෙසං පටිපක්ඛා. චත්තාරි අධිට්ඨානානි චත්තාරෝ සල්ලා තෙසං පටිපක්ඛා. චතස්සො සමාධිභාවනා චතස්සො විඤ්ඤාණට්ඨිතියෝ තෙසං පටිපක්ඛා. චත්තාරෝ සුඛභාගියා ධම්මා චත්තාරිඅගතිගමනානි තෙසං පටිපක්ඛා. චත්තාරි අප්පමාණානි තෙසං පටිපක්ඛා. ඉදඤ්ච විලාසොඒවෙත්ථ. සබ්බෙපි සබ්බෙ පණ්ඩිතා. අයං සිහවික්කීළිතනයෝ. ඉමෙ පන අත්ථතයා. තෙ භගවා කථං දෙසෙති? පඤ්ඤපෙතීති? ආහ.

"අස්සාදාදීනවතා-නිස්සරණම්පිචඵලංඋපායොච,
ඤාණත්තීචභගවතෝ-යොගීනංදෙසනාහාරෝ"ති.

එවං ඤත්ථිධෙනදෙසනා, තත්ථ කතමෝ අස්සාදෝ?:-

"කාමං කාමයමානස්ස තස්ස වෙ තං සමිජ්ඣති,
අඩ්ඪමීදිමනෝ හොති ලද්ධා මච්චෝ යදිච්ඡති"ති.

අයං අස්සාදෝ. තත්ථ කතමෝ ආදීනවෝ?:—

"තස්ස වෙ කාමයානස්ස ඡන්දජාතස්ස ජන්තුනෝ,
තෙකාමා පරිහායන්ති සල්ලවිද්ධොව රුප්පති"ති.

අයං ආදීනවෝ. තත්ථ කතමං නිස්සරණං?:—

"යෝ කාමෙ පරිවජ්ජෙය්‍ය සපජෙසෙව පදා සිරෝ,
සෝ ඉමං විසත්තිකං ලොකෙ සතෝ සමතිවත්තතී"ති.

ඉදං නිස්සරණං. තත්ථ කතමං ඵලං?:—

"ධම්මෝ හවෙ රක්ඛති ධම්මචාරිං
ඡත්තා මහන්තං විය වස්සකාලෙ,
එසානිසංසෝ ධම්මෙ සුචිණ්ණෙ
න දුග්ගතිං ගච්ඡති ධම්මචාරී."

ඉදං ඵලං. තත්ථ කතමෝ උපායෝ?:—

"සබ්බෙ සඞ්ඛාරා අනිච්චාති යදා පඤ්ඤාය පස්සති,
අථ නිබ්බින්දති දුක්ඛෙ එස මග්ගෝ විසුද්ධියා"ති.

අයං උපායෝ. තත්ථ කතමා ආණත්ති?:—

"චක්ඛුමා විසමානීව විජ්ජමානෙ පරක්කමෙ,
පණ්ඩිතෝ ජීවලොකස්මිං පාපානි පරිවජ්ජයෙ"ති.

අසං ආණත්ති. එවං සුබ්බිධා, භගවතෝ උදසනානි. එවං තාහා නයෙහි ධම්මං දෙසෙන්තාසෝ භගවාකාමදුහා අහොසි ඉච්ඡිතපත්ති කදුහා. යෝ යං ඉච්ඡති?තස්ස තංදෙති. කථං? තිසතඡසතසහස්සචක්කවාළෙසු පතපටිමාමණ්ඩපෙසු අනෙකාමරකිම්මමහාමණ්ඩලෙසු චාරියං චරණ්තා ධම්මාභිසේකපහරණන්තාධම්මපඤ්ඤාධම්මෙනාධම්මඩ්ඩිමාපෙනෙනා සීහනාදං නදනෙනා ධම්මචක්කං පවත්තෙනෙනා උත්තමං සච්චරස පානං පායෙන්තා බොධනියකමලාකරං ඵබොධෙනෙනා කෙසඤ්ඡිසර ණාගමනං දදනෙනාකෙසඤ්ඡපඤ්චසීලංපබ්බජ්ජං උපසම්පදංදදන්තා කෙසච්චිරුපාරූපජඣානංසෙසඤ්ඡිපසස්සනාමඟඵලඤාබ්බානංදදනෙනා සකලලොකෙ සාසනං පඤ්ඤපෙසි. එවමනෙකධා භගවා සාත්‍රුසයං අනඛහඛඛං අකාසීති දසෙසත්වා ඉදානි න සෝ අත්තනොයෙව අනඛහඛඛං අකාසි යෙව වචනකරා? තෙසම්පි අනඛහඛඛං අකාසීති දසෙසනෙනා අව්‍යපෙතාදාත්තාසඤ්ඤාහ **රවෙ රවෙ රෝ රහිමා රවෙ රවෙති**. ආදිං. තත්ථ රවෙ රවෙරොති රවෙ අවෙරොති පදවෙජ්ජෙ. රවෙ එරුසවචනෙ අවෙරෝ වෙරරහිතෝ ජිනෙහා. කස්ස කිදිසෙ රවෙති? අභිමාරස්ස වසවත්තිමාරස්ස වෙරවජ්ජිතෙ රවෙ. තත්ථ විවිධං විරුඬං විසභාගං වා රවං විරවං. එරුසවචනං විරවෙන නිබ්බත්තනං වෙරවං, මාරයුඬං. අභිමාරස්ස වෙරවං අභිමා රවෙරවං, තස්මිං අභිමාරවෙරවෙරවෙඅවෙරොජිනොඅවෙදෙසිජාතා පෙසි. කෙ අවෙදෙසි? ත්‍යාහ:—**රවෙරවෙවරරිවහරවරවෙති** තත්ථ රවෙරන්ති වත්තබ්බෙ නිඝණ්ඨිතලොපො.වෙරෙඨව වෙරෙරිවා තිසංහිතා. රවිනොඊරං කම්පනං රවෙරං. වෙරෙ රාග්‍රුමිහි ආගතෙ රවෙරංඛවසුරියසසකම්පනා මිය,භෙරවෙරවෙති ආපායිකාදිනිදුක්ඛ භි භයජනිතකරවෙ දෙවමනුසෙස. පුනපි කිදිසෙ?ත්‍යාහ:— **රවෙ රවෙසුදිතනාරවෙරවෙති** තත්ථ රවෙරවෙති භගවතාවුත්තවුත්තපා වචනෙ සුදිතගාරවෙරවෙති සුට්ඨුදිතගාරවෙ රවෙ "දෙසෙතු භ නෙත! භගවා ධම්මං. දෙසෙතු සුගතෙ ධම්මං. යතෙනා භිනාය සුඛාය භවිසසතී"ති එවං අභිවිය ගාරවෙරවෙ සාධුකාරවචනෙ විනෙත බ්බෙ දෙවමනුසෙස අවෙදෙසි. ඉදානි කිං අවෙදෙසිත්‍යා?හ: - **රවෙ රවෙදෙසි ජිනොරවෙරවෙති** තත්ථ රවෙ අවෙදෙසි රවෙරවෙදෙ සීති සංහිතං. ජිනෙ ඔරවෙරවෙජිනොරවෙරවෙති සංහිතා- තත්ථවිවි ධං විරුඬං විසභාගං වා රවං විරවං, මුසාවාදාදි. විරවෙන නිබ්බත්ත වෙරවං. මුසාවාදාදිමූලිකං පාපං. ඉත්ථ ඔරං විරත්තං ඔරවෙරවං.අධි කුසලඤ්ඣිපකං පාවචනං.සො ජිනො ඉත ඔරංවරඤව රවෙ තෙ මහ ඨා වුත්තපපකාරෙ වෙනෙයයජනෙ අවෙදෙසි. බ්‍රාධයිතිඅත්ථො එ තං වුත්තං හොති සො අභිමාරවෙරවෙරඤව අවෙරෝ ජිනො රා

හුදිවසං සූරියං විය අපායභයෙන හෙරව රවෙවෙනෙය්‍යජනේ "බුද්ධාලොකෙ උපපන්නෙනා"ති සුත්වා ආගන්ත්වා ආගන්ත්වා භගවතො වුත්තවුත්තපාවචනෙ ගාරවරූව ඔරවෙරවභූතෙ රවේ අවෙ දෙසීනි. එවං අනෙකාකාරෙන භගවතො සාත්‍රසයං අඞ්ගහඞ්ගං වණ්ණෙත්වා ඉදානි අනුප්පාදූපරිනිබ්බානං වණ්ණෙණ්‍යතා පටිලොම යමකමාහ — ලොකායතානායතාලොනි ආදිං. තත්‍ථ යාතොනි එත්තබෙබ ඔකාරස්ස අකාරො. විසෙසංනානාසංසෙත්‍වීනි විසෙසං සෙවීනි අත්‍ථො. පටිසෙධපසට්ඨෙන නකාරවයෙන කො අත්‍ථොනි අනිසයත්‍ථො. යථා තයා ලොකෙ ආයතොඋපපත්තිණ්ණාපරම්පරාය ආගතො බොධිසත්තකාලොච බුද්ධභූතකාලොච අත්තනිතපරහිතකිරියාය අතිවිය විසෙසං සංසෙවී නජීනි. තථා තයා ලොකතො යාතකාලො ගතකාලො පරිනිබ්බුතකාලොපි විසෙසං අතිවිය සංසෙවි. යාව පඤ්චවස්සසහස්සං දෙවමනුස්සානං සුබාවහො අහොසිනි. ඉදානි එවරූපස්ස භගවතො සරණං ගච්ඡාමීනි දස්සෙන්තො පුනපටිලොමයමකමාහ රාජරාජූත්තමාදිං — තත්‍ථ පටිලොමයමකන්තනාම අන්තගතිවිරතෙ පඨමායපරිවත්තෙත්වා වාචෙ නෙතබ්බ තථෙවහාථා හොනි තත්‍ථරාජූනං අධිරාජා රාජරාජා. රාජරාජාභාවෙන ලද්ධොයසො රාජරාජයසො. තෙන උපෙතො බුද්ධගුණෙහිරාජරාජයසොපෙතො. සොයෙව අනඤ්ඤසාධාරණත්තා විසෙසොනිරාජරාජයසොපෙතවිසෙසො තං මයා රචිතා අක්ඛරපදවාක්‍යසම්බන්ධවසෙන කතං ජිනාලඞ්කාරං.යාමුනං විරංසෙවීනි එත්‍ථ යාමිනිවත්තනබබ යඞ්කරත්තඛිණත්‍ථං ඉකාරස්ස අකාරො විරංස සෙවනමස්සානි විරසංසෙවි. විරසංසෙවි ච සො නපුං වානි විරසං සෙවිතපුා. තං අස්ස අත්‍ථීනි විරසංසෙවිතපුො. භගවා. තං විරසං සෙවිතපුං භගවන්තා. ඤාණඤ්ඤෙයඤ්ඤරාජරාජානි එත්‍ථ තපා එසෝ යං අජරං ආඅජරානි පදවෙච්ඡාදෙ. තත්‍ථ එසොති එසො ජිනාලඞ්කාරකාරකො අහං. සා සද්දෙ පඨමපාදෙන සම්බන්ධං ගච්ඡති. අජරනිනි අජීණං.නවං කත්‍වානි කිරිය විසෙසනං. ආඉනිඅභිවිධිමානෙති. නත්‍ථි එතස්ස ජරානි අජරං නිබ්බානං. ආජරානි පඤ්චමී. තස්මා ආඅජරං, යාවාහං නිබ්බානං පාපුණාමි? තාවානි අත්‍ථො, ඉදමෙත්‍ථ පදසාධනං. ඉදානි අත්‍ථො රාජරාජයසොපෙතනති තස්සා මානුසිකදිබ්බවිභූතිසෙතච්ඡත්තෙන උස්සාපෙත්වා කොටිසතසහස්සෙ චක්කවාලෙ ආණාව කක්කං පවත්තෙත්වා උඩ්ඩුඩරජජතාය යථා බුද්ධගුණාධිගතො සබ්බස්සත්තානං ඉස්සරියභාවෙ ච "ඉතිපිසා භගවා අරහ"නති ආදිනා පඨවටනුණ්ණිත්තනිඝණ්ඨාතො ච යසො අස්ස අත්‍ථීනි. සොව අනඤ්ඤසාධාරණත්තා විසෙසො. ඉති මයා ජිනාලඞ්කාරං කරොන්තෙන යං

රාජරාජයසොපෙතවිභෙසං රචිතං? **තෙන** පුඤ්ඤෙන යාහං නිබ්බානං පාපුණාමි. තාව අජරං භවං කත්වා තං චිරසංසෙවිතපං භගවන්තං **සරණං** යාම් ගච්ඡාමි. තස්ස මෙ කොචි අන්තරායො මා හොතූති අයං සරණාගමනත්ථො. කථං පත්ථනා? යථා වුත්තෙන පුඤ්ඤබලෙන යාවාහං නිබ්බානං පාපුණාමි? තාවජාතිජාතියං අජ්ජඅජ්ජාති නවං නවං කත්වා තං තෙන භගවතා චිරසංසෙවිතපං එසො අහං යාමි. අධිගච්ඡාමි. පාපුණාමි. තස්ස මෙ ඉමා කොචි පටිපත්තිඅන්තරායො හොතූති පත්ථෙති. එවමනෙනඩා අනඩහඩහං වණ්ණෙත්වා ඉදානිස්ස වොමිස්සකගුණං සංවණ්ණනත්ථං ව්‍යඤ්ජනාවසෙන දුකාරබන්ධනං දස්සෙතුමාහ ආකඞ්ඛාකඛඉච්චාදිං. තත්ථ ධම්මි වසෙන සරනියමං ඉධ නත්ථි. ඨානවසෙන එකඤානියා ගාථා හොති.

තත්ථ ආකඞ්ඛාකඛ ඉති ආකඞ්ඛාපටිබඩ්ඩාවරණඤ්ඤණසඞ්ඛාතං අක්ඛං ඉන්ද්‍රියං යස්ස සො ආකඞ්ඛාඛෙක්ඛා. හො! ආකඞ්ඛා කඛ! ඉති ආලපනං. **අකඞ්ඛාඛනඳුති** ” කඞ්ඛාවිච්ඡෙදක ලක්ඛණානුව්‍යඤ්ජනසමන්නාගතසරීර! **කඞ්ඛාගඬභාසහාසකාති** පබන්ධු පතතියං කඞ්ඛාසඞ්ඛාතා යාගඬභා? තස්සා අභාවගාහක! **කඞ්ඛාගාහකකඞ්ඛාස** ඉති යෙ කඞ්ඛාගාහිනො? බුඩාදීසු සංසයගාහිනො? **තෙසං** කඞ්ඛාඝවිනාසක! **භාභාකඞ්ඛාසාහංකහංති** භාභාති බඬදසුවානෙ හො සුගත! සො ත්වං ආකඞ්ඛාපටිබඩවුත්තති අනාවරණඤ්ඤණෙ. “ අයං එකායෙතන බුඩො ” ති ඤාපකෙහි ලක්ඛණෙහි සමන්නාගතො. මඤ්ඤඤ්ඤෙන කඞ්ඛාගඬභං විසොසෙත්වා ඨිතො. නානානයදෙසනාය පරෙසම්පි කඞ්ඛා තිණ්ණත්තා ඨිතො. එවරූපෙ තයි කහං කහන්ති කුහිං කුහිං සඞ්ඛාරෙ වා විකාරෙවා ලක්ඛණෙ වා නිබ්බානෙ වා පඤ්ඤත්තියං වා කිම් සංසයං පක්ඛිපනං නාම හාභා කථන්නු නාම හොති? එකෙනෙතන ආකඞ්ඛාපටිබඩමෙව තෙ ඤාණන්ති අත්ථො. අථවා එවරූප තයි රූපකායෙ වා ධම්මකායෙ වා මම කඞ්ඛා නාම භා භා කහංකහං පවත්තති? “නත්ථියෙව මෙ භගවති කඞ්ඛා”ති දීපෙති. කණ්ඨජ්ඣක්ඛරෙහි කථායං ගාථා එකවිධා නිකා. **අපගබෙභාති** අපගතගබෙභා. පුනබ්භවවිරහිතො. පුන **අපගබෙභාති** නපගබෙභා කායපාගබ්භියාදිරහිතො. **අමොහොති** මොහරහිතො. **මායමොහසකාති** පරෙසම්පි අමුයහනකො අවිසංවාදකත්තා ලොකස්ස ඝනනාදිරහිතො සො, **අගහුඹගහුඹං මොක්ඛන්ති** අරහත්තමඝඛවාරෙන පවිසිතබ්බං නිබ්බානං. **ආගඝ ථෙසි. මාහමුහක්ඛමන්ති** මොහක්ඛමං මොහවඩ්ඪනකං කථං න කථෙසි. **කළඤාඨජ්ඣායං** ගාථා විඨාරිකා. **මාපාපායභවංපඝඝන්ති**

ලාමකඅලාමකා කම්මභවං උපපත්තිභවං ඨිති අනුපස්සනාභි විපස්ස නෙනා. **පාසාපාසනවුණ්ණකොති** උග්ඝතෝ උපපරිතෝ අථවා උග්ඝතොපාකටෝ පඤ්ඤත්තිමා. අථානඛණාළයා පාපා අපාපභවං ගතෝ අනුපාදුපරිනිබ්බානං පත්තෝ. කණ්ඨදනෙනාඩ්ඪජතෝ නිව්ඛානිකමිදං අව්‍යපෙතාදියමකඤ්ච. කුසලාකුසලං පස්සන්ති කුසලඤ්චඅකුසලංච සුතතිරණපහානපරිඤ්ඤයපරිඤානෙනා කුසලාකුසලේච ජිනි අරහත්තමග්ගෙන ආලයසමුග්ඝාතමකාසි, සසඞ්ඛාරිකෙපු අනාලයෝ තතෝ වුතෝ පරිනිබ්බාණං පත්තෝ. කණ්ඨනාලුදනෙනෝ වඤ්ජත්තා චතුඤානිනා අව්‍යපෙතාදියමකඤ්ච. ඉතෝ අධික කුඩරෙහි කතං දුක්කරබන්ධනං න හොති. එවං **සරවඤානවසෙන** එකුත්තරිකං දසෙත්වා ඉදානිව්‍යඤ්ජනවසෙන එකුත්තරිකං දසෙතෙනා ආහ — **නෙතානිනොතනූනානි තානෙතානිනි** එත්ථනෙතානි නාමතානළුතානි නඅතෙතානීනි පදවෙච්ඡෙදෙ. තත්ථ නොති අම්හාකං. අනානිනොති අනන්තඤ්ඤාපඤ්ඤා අසඤාසඳඤාසමත්තං කරොන්තීත්‍යත්ථෝ. තා අනානයති නිබ්බානං පාපෙතීති අනානි භගවා තස්ස අනානිනෝ භගවතෝ. ඤානාති එකතෙතන ඌනානි අපුණ්ණානි අපූරිතානි. න ඉති පටිසෙධෝ. අඤනඤානීති එත්ථ එතානි දෙසානි ලාමකානි නත්ථි එතෙසං එතානීති අතෙතානි. අදෙසානි අනවජ්ජානි කුසලානි. අයමෙත්ථ පදත්ථෝ ඉදානි පිණ්ඩත්ථෝ. නො අම්හාකං අනානිනෝ ඉස්සරස්ස භගවතෝ. තත එකතෙතන. ඌනානි අපූරිතානි **අසම්පුණ්ණානි**. අතෙතානි කුසලානි නත්ථි. සබ්බෙ ගුණා සම්පුණ්ණායෙවානි අත්ථෝ. ඉදානි පරපක්ඛං වුච්චතෙ:— **නනානිනෝ, නූනතායෙතානිනූනතූනතා** ති එත්ථ නඅතානිනෝ නූනතානි එතානි නූනානඉති පදවෙච්ඡෙදෙ තත්ථ නඉති නඅම්හාකං අනානිනෝති අනන්තඤ්ඤාපඤ්ඤා, තා අනා නයති ජීවයතීති අනානී. යෝ කොචි මහාදෙවෝ ලොකියානං ඉස්සරෝ. තස්ස අනානිනෝ නඤානිනෝ නඤ මහාකං ඉස්සරස්ස පරෙසං මිච්ඡාදිට්ඨිකානං ඉස්සරස්සනූනානි නූදිතානි ඛෙපිතානි එතානි දෙසානි නූනං එකංසෙනනත්ථි. එවං සපක්ඛප්පරපක්ඛං. ඉස්සරෙ ච තෙසං ගුණෙ ච කථෙත්වා ඉදානි "කෙනචි විමුඛෙන භගවිතා තුල්‍යො නත්ථී" ති දස්සෙතුනෙතා ආහ;– **නානතනනානතෙතනතොතිතත්ථ** තංඤානතං නඤානතනෙන නොති පදවෙච්ඡෙදෙ. ඉදානි පදත්ථෝ: යස්මා තෙසං ඉස්සරානං පාපතෝ නූනතා නත්ථි? තස්මා තෙසං නං ඤානතං පකතිමුඛං වා සීලමුඛාදිකං වා මුඛතෝ නික්ඛන්තදෙසනා වා යංකිඤ්චි මුඛං නො අම්හාකං ඉස්සරස්ස භගවතෝ ඤානෙන වුත්තනපකාරමුඛෙන සහ

සමං සන්තප්පි. කෙනචිපි කාරණේන සමං කාතුං මුඛං උපායං නප්පීති අත්ථෝ. නකාරෙන එකවාසද්දසම්පිණ්ඩනත්ථායං ගාථා. ඉදානි සකාරරකාරවසේනායං ගාථා:-සාරසුරාසුරාහූත ආදිකා එත්ථ සබ්බම්පාජ්ඣභාවනපුංසකසුරාසුරාගහිතා. සුරා ච අසුරා ච සුරාසුරා, තෙ සුරාසුරේ යාරෙති නිබ්බානං පාපේති. විචිත්‍රනයදේසනාසව සබ්බම්පි වා සරාපෙතීති සාරී. භගවා. පුනපි කීදිසෝ? රසභාවසඞ්ඛාතෙහි රසෙසු සාරෝ රසසාරෝ. නවලොකුත්තරරසෝ. කතමා? ජරාමරණාභාවසාධකත්තා. සෝරසසාරෝ එත්ථසරීති එත්ථ පරිපුණ්ණා අත්ථිතිවා රසසාරෝ, නිබ්බානසඞ්ඛාතජ්ඣාසයෝ, තස්ස ඉස්සරෝ, තංසාධිතත්තා ච දේසකත්තා ච භගවා රසසාරසරිස්සරෝ න ම. සෝ කිං අකාසිත්‍යාහ?:- රසසාරරසසාදිනි සෝ අත්තනා අධිගතනිබ්බානතටාකෙ පරිපුණ්ණරසසාරභූතෙ රසෝසාරී පෙසෙසි ඨපෙසි පටිපාදෙසි. කුහිං? සුරාසුරසරසසිරෙතිසුරාසුරසත්තානත සඞ්ඛාතස්ස සරස්ස සිරෙ මත්ථකෙ, තෙ රසසාරෙ පූරෙසීති අත්ථෝ. ඉදානි දකාරවකාරනකාරවසෙන තීහි අක්ඛරෙහි ගාථාදෙව්වානංඉන්දසද්දෝ දෙවානි:-එත්ථ දෙවානංනන්දනෝ දෙවෝ සක්කා දෙවරාජා. සෝ යදා භගවා අභිධම්මං දෙසෙතුං සක්කාපුරං ගතෝ පණ්ඩුකම්බලසිලාසනාභිමුඛෝ අහොසි? තදා සයෙකා 'මම පණ්ඩුකම්බලසිලා' අතිවහති භගවා අතිබ්බුදකසරිරෝ නසොභතී වතා'' ති දුම්මනෝ අහොසි. තං සන්ධායෙතං වුත්තං. දෙවදේවෝ නනන්දිනෝහි නොඅම්හාකං දෙවදේවෙති දෙවාතිදෙවෝ භගවාති නන්දි අසනතුට්ඨා අහොසි කස්මාතිවෝ? වෙදදිනෙන පඤ්ඤුදබ්බලභාවෙන නනන්දි. අථ වෙදදිනෙකා පඤ්ඤවතෝ භගවතෝ. වෙදන පඤ්ඤුභවෙන තස්සඤ්ඤාසයං ඤත්වා සකලං ආසනං පටිවිජ්ඣාදෙත්වා නිසින්නභාවෙන පටිලඞ්ඝනවෙගෝ සයෙකා වෙදෙනවෙදි අත්තනෝ පඤ්ඤස්ස බුබ්බලං ජානි. ඉදානි දකාරවකාරසකාරනකාරවසෙන චතුරක්ඛරගාථා:-දෙවාභාසෙනෙතිපණ්ඩුකම්බලසිලාසනෙ ඔඝා සනෙති අත්තනොසාසනෙ සදෙවානන්දනෝති ඉමිනායෙ සබ්බම්පාජ්ඣත්තෙ සබෙබ ගහිතා. දසසහාසඤ්ඤන්ති ඤෙය්‍යදස්සනසඞ්ඛාතං අභිඤ්ඤං දසෙසසි. ඉතෝ අධිකඤ්ඤරෙහි කතං සුකරං හොතීති නානගහිතං. ඉදානි සදෙන පටිවිජ්ඣනනිවිජ්ඣනලක්ඛණා පහෙලිකා නාම බුද්ධිඤාණ අත්තනෝ පරිත්තාභාවං කරොතෙනා ආහ දසඤාවාගතෝ සබ්බඤ්ඤූති ආදිං. තත්ථ දසඤාව දසඤා අවඤ්ඤා දසඤාවාති සරූපෙක සෙසවන්දසමාසෝ. දසඤාතිදන්සා. දසඤාවාති ඔවඤ්චයං. දසඤාවාහතොති දසතෙහාවඤ්ඤෙජෝ. සංඝසුද්ධීති නාමෝ, කෝ යෙනි? බුද්ධෝහි අයං නාමෝ. අභිඤ්ඤා ධම්මදේසනාති සෝ බුද්ධෝ අභිඤ්ඤායාති මොහෙන අන්ධීභූතස්ස සකලලෝකස්ස තමදෙ තමඅදේ මොහන්ධකාරවිනාසකෝ සුරියෝ අථ්‍යවා සුඤ්ඤතාඅප්පණිහිතසඞ්ඛාතෙ අවඤ්ඤමෝ

අරියපුග්ගලෝ අරහං සම්මාසම්බුද්ධෝ ආපුණ්ණපඤ්ඤාපෙපා පරිපුණ්ණ ඡඞ්ගාසයෝ පාතු රක්ඛතු. කථං? අනඤ්ඤසූ යෝ අඤ්ඤසූ න හොති? සෝ සයමෙව. තථා පාතූති අධිපායෝ. කිදිසං කත්වා පාතූති? ආහ:- අනඤ්ඤදීවානි අනඤ්ඤං විය යෝ අනඤ්ඤසූ භගවා? සයමෙව තසමා අත්තානං විය.තථා භගවා සසං විතරාගොව?බුද්ධොව?එවං අත්තනෝ සරණාගතංවියම්පි විතරාගං සබ්බඤ්ඤුබුද්ධං කත්වා පාතූ?යාව හං බුද්ධෝ භවාමි?තාවමම වා මමසම්මාපටිපත්තියා වා බුද්ධානුභාවෙන මා කෙ වි අන්තරායෝ හොතූ. යථා නහොති? තථා පාලෙතූති අධිපාෙයා. එවං බුද්ධගුණං එකන්තිකනති වත්වා "තෙන සම්මාසම්බුද්ධෙන භගවතා විදූ සබ්බඤ්ඤූ බුද්ධෝ යෙවානි තස්ස සංසයෝ න කාතබ්බොා"නි නිච්ඡාපෙතුකා ආහ එකන්තමෙවාති ආදිං. තස්ස සපරසන්තාපහාරිනි අත්තහිතපරහිතසාධනෙ මහුස්සාහෝ. හනමාර බලානාති බණ්ඩිකිලෙසාභිසඞ්ඛාර මච්චුදෙවපුත්තසඞ්ඛාත මාරබලවිද්ධංසනෙන.ඨිං වුත්තා හොනි?සෝ නිබ්බානජ්ඣාසයෝ මහාපුරිසෝ එකමන්තානෙව මහාකරුණාබලෙන අත්තනිත පරහිතසාධ්නානං පාරමියා පූරෙසි. මනන පාරමිතාබලෙන බොධිපල්ලඞ්ක නිසීදි ත්වාපඤ්චපි මාරාරදයොජීනි.තෙන මාරවිජයබලෙන සුවිසුද්ධං සම්මා සම්බොධිං එකමන්තනෙව අලභින්නානි අහෙසුං. යස්මා තස්ස හෙතුමහි වා ඵලෙව. කිලෙසපහානෙ වා පටිවිඩගුණෙ වා සංසයා නත්ථි? තස්මා තද්දීපකා ගාථා අසංසයගාථා නාම හොතීති. අභිහන්තරානඞ්ග හඞ්ගං

එවං අනඞ්ගහඞ්ගං කත්වා ගන්ත්වා කතකිච්චං දස්සෙන්තො ආහ:—

ඛෙරගිනොරගිනපාපධම්මා
ජනෙතන සඤ්ජනනගෙසක ගනත්වා,
අනොමනිරමහි අනොමසත්තා
අනතාමපඤ්ඤජුපාතනො සසා.

නිරාමිසං පිතිසුඛං අනුපම,
අනුප්පියෙ 1 අඞ්ගනා අලත්ථ,
සරූපසොභාය විරූපසාභං
සරාජකං 2 රාජගහං කරිත්ථ.

තතො අලාරුද්දනාපසානං
ඛාණෙන 'සනාතුකමනො විහාය,
මහාපධානා ගුරුවෙල 3 භූමිං
ගතො සිඛාපත්තනමනාසිදුකකරං.

1 අනුප්පියෙ-කත්ථචි 2 සරාජිකං—කත්ථචි 3 පධානස්සරුවෙල—මරත්ථ

න කාමසඤ්ඤා නෙවතිදුක්ඛකාරකා
සබ්බඤ්ඤුතා සිජ්ඣති මජ්ඣිමාය,
සුඛත්තා තං පුබ්බිගුණාභිලඞ්ඛං
ධම්මං සමාදෙතු මගා සුබොධිං.

තස්ස ඔරෝහිතොති පාසාදතො ඔතරිතෝ. බලවාහිතපාපධම්මොති ඣාපිතපාපධම්මෝ. ඡන්නායාති සඤ්ඡන්නාය. ඡ නෙහාන අමචෙචන කපිතඅස්සපිට්ඨිතෝ ගන්ත්වා කිරාමිසමපීති සුඛනති තස්මිං තත්තාහෙ සිවිභොජනං අභුඤ්ජිත්වා පබ්බජිතාපීති සුඛෙනෙවවිහරිතාමෙසි. සරූපසෝභාභාසාති අත්තනෝ රූපසොභාය. සරාජකං සරාජගහං විරූපසොභං විය අකාසි. නකාමොතොති ආදිසු න කාමසුඛල්ලිකානුයොගතෝ නෙවතිදුක්කරමහාති න අත්තකිලමථානුයොගතෝ සබ්බඤ්ඤුතාති සබ්බඤ්ඤුතඤාණං සිජ්ඣති. අථ බෝ "මජ්ඣිමාය පටිපදාය සිජ්ඣතී"ති ඤත්වා තං පුබ්බගුණෝභලඞ්ඛනති පුබ්බෙ අත්තනා ඣාපිතත්තා ඣාපිතපාපධම්මං අත්තනෝ ජීවිතභායාය නිසීදිත්වා ලද්ධස මාධිං භාවෙතුං සුබොධිං සුන්දරං අස්සත්ථබොධිරුක්ඛමූලං ආගතෝ ති අත්ථෝ. තත්‍රායං ආනුපුබ්බිකථා:— එවං බොධිසත්තෝ තත්ථෙව ඨිතෝ අනඛගහඞ්ගං කත්වා උම්මාරෙ ඨපිතපාදං ආකඞ්ඛිත්වා මත්තෙහඤ්ඤුතාබෙහදය විජම්භමානෝ කෙසරසීහරාජා විය නිසජ්ජවිදුමනසසමත්තතාමපි අකත්වා පීතිසොමනස්සජාතෝ පාසාදතලතොඔතරිත්වා අස්සත්ථසම්පංගණාභිමුඛෝ තානකණ්ඨකං! නිංඅජ්ජඑකරත්තිමංතා රය.අහං තංනිස්සාය බුද්ධොහුත්වා සදෙවකං ලොකං තාරෙස්සාමී"ති තතෝ උල්ලඞ්ඝිත්වා අස්සපිඨිං අභිරුහි. කත්තෙකා ගිවතෝ පට්ඨාය ආයාමතෝ, අඨාරසහත්ථෝ හොති. තදනුරූපෙන උබ්බෙධෙන සමන්නාගතෝ රූපසම්පත්තියා ජවබලසම්පන්නෝ ධොතසඛසදිස වණ්ණෝ. තතෝ බොධිසත්තෝ, චතුරඟපීතිඞ්ගතෝ ඣානං අස්සස වාලධිං ගාහාපෙත්වා, අඩ්ඪරත්තසමයෙ නගරස්ස මහාවාරං සම්පත්තෝ. තදුපන රාජා පුබ්බෙව බොධිසත්තස්ස ගමනපටිසෙධනත්ථාය ඒසු චාරකවාටෙසු එකෙකං පුරිසසහස්සෙහි විවරිතබ්බං කාරෙත්වා බහූ රාජපුරිසෙ ආරක්ඛත්ථාය ඨපෙසි. බොධිසත්තෝ පන පුරිසගණනාය දසකොටිසහස්සබලං ධාරෙති. හත්ථිගණනාය කොටිසහස්සබලං ධාරෙති. තස්මා සෝ චින්තෙසි:— සදිවාරං නවිවරීයති? අඤ්ඤකණ්ඨකස්ස පිට්ඨෙ නිසිනෙනාව වාලධිං ගහෙත්වා ආගතෙන ඤත්තෙනසද්ධිංයෙව අස්සං උරුඨිනිප්පීළෙත්වා අට්ඨාරසහත්ථං පාකාරං උප්පතිත්වා අතික්කමෙය්‍ය"නති. කණ්ඨකොපි චින්තෙසි:— "සදිවාරං න අවාපුරියති? යථා සුඛෙන නිසිනෙනං සාම්පුත්තෙනෙව

වාලධිගහිතකණ්ඨකඤ්ච ගහෙත්වා උපපරිත්වා අඤ්ඤාරසහස්සං පාකාරං අතික්කමිත්වා ගච්ඡාමී"ති. ඡණෙනාපි යසමා පඤ්චන්නං හත්ථීනං බලං ධාරෙති? තස්මා සොපි විනෙතසි:— "යදිවාරං නඅවාපුරීයති? සාමිපුත්තං ඛන්ධෙ නිසීදාපෙත්වා අස්සං කවෙජිනා පුටභත්තං විය ගහෙත්වා ඉමං අඤ්ඤාරසහස්සං පාකාරං උල්ලඞ්ඝිත්වා අතික්කමෙය්‍ය" න්‍ති. වාරෙ අධිවත්ථා දෙවතා වාරං විවරිංසු. තස්මිං ඛණෙ මාරො පාපිමා "මහාසත්තං නිවත්තෙස්සාමී"ති ඛග්ගහත්ථො ආගන්ත්වා ගගනථලෙ ඨත්වා ආහ: —

"මානික්ඛම මහාරාජ! ඉතො තෙ සත්තමෙ දිනෙ,
දිබ්බන්තු චක්කරතනං අඩා පාතුභවිස්සති

විසහස්ස පරිත්තාදිපපරිවාරානං චතුන්නං මහාදීපානං රජ්ජං කරිස්සසි. නිවත්තනිවත්තන මාරිසා" ති. මහාපුරිසෝ ආහ. "කොසි ත්වං" නි? "අහං වසවත්තී"නි.

"මාර ජානාමහං මයහං චක්කාස්සපතා සම්භවං,
අනත්ථිකොහං රජ්ජෙන ගච්ඡ ත්වං මාර! මා ඉධ.

සකලදස සහස්සම්පි ලොකධාතුමහම්පන,
උන්නාදෙත්වා භවිස්සාමි බුද්ධො ලොකෙ විනායකොූ"ති.

සො තත්ථෙවන්තරධායි. මහාපුරිසෝ එකූනතිංසවස්සකාලෙ හත්ථගතං චක්කවත්තිරජ්ජං ඛෙලපිණ්ඩං විය අනපෙක්ඛො ඡඩ්ඩෙත්වා චක්කවත්තිසිරිනිවාසභූතා රාජභවනා නික්ඛමිත්වා ආසාළ්හිපුණ්ණමාය උත්තරාසාළ්හනක්ඛත්තෙන වත්තමානෙ නගරතො නික්ඛමිත්වා නගරං අපලොකෙතුකාමො අහොසි. තස්ස චිතක්කසමනන්තරමෙව කුලාලචක්කංවිය සො භූමිප්පදෙසෝ පරිවත්තී. යථාසීනොව මහාපුරිසෝ කපිලපුරං දිස්වා තස්මිං භූමිප්පදෙසෙ කණ්ඨකනිවත්තනවෙතියට්ඨානං දස්සෙත්වා ගන්තබ්බමහාභිනික්ඛමං කණ්ඨකං කත්වා පායාසි දෙවතානං මහාසක්කාරෙන උළාරෙන සිරිසමුදයෙන. තදා මහාසත්තෙන ගච්ඡන්තෙන තස්ස පුරතෝ දෙවතා සට්ඨිඋක්කාසහස්සානි ධාරයිංසු. තථා පච්ඡතෝ සත්ත. දක්ඛිණපස්සතෝ සත්ත. වාමපස්සතෝ සත්තුක්කාසහස්සානි ධාරයිංසු. අපරා දෙවතා සුරභිකුසුමමාලාදාමචන්දන චුණ්ණවාමරධජපතාකාදීහි සක්කරොන්තියෝ පරිවාරෙත්වා ආගම්ංසු. දිබ්බානි සඞ්ගීතානි අනෙකානි තූරියානි වජ්ජිංසු. ඉමිනා සිරිසමුදයෙන ගච්ඡන්තෙන බොධිසත්තෙන එකරත්තෙනෙව තීනි රජ්ජානි අතික්කම්ම තිංසයොජනිකං මග්ගං ගන්ත්වා අරුණුග්ගමනවෙලායං අනොමානදීතීරං සම්පාපුණි. අථ බොධිස

තෙනා නදීනිරෙ ඨත්වා ඤාතං පුච්ඡි "කිං නාම්බායංනදී"ති. "අනොමා නාම දෙවාති!". "අමහාකම්පි පබ්බජ්ජා අනොමා නාම භවිස්සතී"ති පණිධියා අත්තනං ඔංසට්ටෙතෙනා අසසස්ස සඤ්ඤමදාසි අසෙසා උල්ලඞ්ඝිත්වා අට්ඨාරසලඅසහස්සාධිකාය නදියා උපරිමග්ගෙ අට්ඨාසි. බොධිසත්තොපි අස්සපිට්ඨිතො ඔරුය්හ මුත්තාරාසිසදිසෙ වාලුකාපුලිනෙ ඨත්වා ඤාතං ආමන්තෙසි:— "සම්ම! ඤාත! ත්වං මයහං ආභරණානි චෙව කණ්ඨකඤ්ච ආදාය ගච්ඡ. අහං පබ්බජිස්සාමී"ති. ඤාතොපි "අහම්පි දෙව! පබ්බජිස්සාමී"ති ආහ. "නාලඞ්කතා තයා පබ්බජිතුං. ගච්ඡේව ත්වං"ති නික්කඩ්ඪනතුං නිවාරෙත්වා ආභරණානිචෙව කණ්ඨකඤ්ච පටිච්ඡාදෙත්වා චින්තෙසි:— "ඉමෙ මයහං කෙසා සමණසාරුප්පා නහොන්ති. තෙ ඛග්ගෙන ඡින්දිස්සාමී"ති දක්ඛිණහත්ථෙන පරමනිසිතං අසිවරං ගහෙත්වා වාමහත්ථෙන මොලිඅග්ගං චූළං ගහෙත්වා ඡින්දි. කෙසා වතුලවත්තෙනා ග්‍රුත්වා දක්ඛිණතො ආවත්තමානා සීසෙ අල්ලීඞ්සු තෙසංපන කෙසානං යාවජීවං තදෙව පමාණං අහොසි. මස්සුච තදනුරූපං පුන කෙසමස්සුඔහරණඤ්චච මස්ස නාහොසිනි. බොධිසත්තොපි සහමොලියා චූළං ගහෙත්වා "සචාහං බුද්ධො භවිස්සාමි ආකාසෙ තිඨතු. නො චෙ භූමියං පතතූ"ති ආකාසෙඛිපි. චූළාමණිබන්ධනං යොජනප්පමාණට්ඨානං ගන්ත්වා ආකාසෙ අට්ඨාසි. අථ සක්කො දෙවරාජා දිබ්බෙන චක්ඛුනා ඔලොකෙත්වා දිස්වා යොජනිකෙන රතනවරොටකෙන තං පටිග්ගහෙත්වා තාවතිංසභවනෙ චූළාමණිං චෙතියංනාම පතිට්ඨාපෙසි. යථාහ:—

"ඡෙත්වාන මොලිං වරගන්ධවාසිතං
ලොහිතසය උක්ඛිපි අග්ගපුග්ගලෙ,
සහස්සනෙත්තෙනා සිරසා පටිග්ගහි
සුවණ්ණවරොටවරෙන වාසවොති.

බොධිසත්තොපි චින්තෙසි. "ඉමානි කාසිකවත්ථානි මහග්ඝානි. න මයහං සමණසාරුප්පානී"ති. අථ කස්සපබුද්ධකාලෙ පොරාණසහායෙන සථිකාරෙන මහාබ්‍රහ්මා එකං බුද්ධන්තරං අවිනාසභාවප්පත්තෙන මිත්තභාවෙන චින්තෙසි. "අජ්ජ මෙ සහායො මහාභිනික්ඛම්මණං උක්කණ්ඨිතා. සමණපරික්ඛාරමස්ස ගහෙත්වා ගච්ඡාමී"ති.

"තිචීවරඤ්ච පත්තොච වාසි සූචි ච බන්ධනං
පරිස්සාවනෙන අට්ඨෙතෙ යුත්තයොගස්ස භික්ඛුනොති"

ඉමෙ අට්ඨ සමණපරික්ඛාරෙ ආහරිත්වා අදාසි. බොධිසත්තොපි තෙ ගහෙත්වා එවං නිවාසෙතබ්බං එවං පාරුපිතබ්බ"

නන්ති සික්ඛාපකෙ ආචරියෙ අසතිපි පුබ්බබුද්ධානං සන්තිකෙ පබ්බජිත්වා කතපරිචයත්තා ච ඤාණමහන්නතාය ච නිවාසනං චීවරං නිවාසෙත්වා තස්සුපරි කායබන්ධනං බන්ධිත්වා පාරුපනං එකංසං පාරුපිත්වා සංඝාටිං අංසෙ කත්වා පත්තං ථවිකාය අංසෙ ලග්ගෙත්වා නිවත්ථසාටකං ගහෙත්වා "සචෙ එකන්නෙන බුද්ධො භවිස්සාමි? ඉමං සාටකං ආකාසෙ තිට්ඨතු. නොචෙ? භූමියං පතතූ"ති ආකාසං බිපි. තං මහාබ්‍රහ්මා ගහෙත්වා බ්‍රහ්මලොකෙ වාදසයොජනිකෙ දුස්සථූපෙ පතිට්ඨාපෙත්වා පූජමකාසි. එවං මහාපුරිසො පබ්බජිත්වා සංවරසමාදානං කත්වා "ඉච්ඡාම මං වචනෙන මාතාපිතූනං ආරොග්‍යං වදෙහී"ති වත්වා උය්‍යොජෙසි. තතො ඡන්නො මහාපුරිසං වන්දිත්වා පදක්ඛිණං කත්වා පක්කාමි. කණ්ඨකො පන ඡන්නෙනානසඞ්ගං මන්තය මානසං බොධිසත්තස්ස වචනං සුණන්තො "නත්ථිදානි පුන මයාං සාමිනො දස්සන"න්ති චක්ඛුපථමස්ස විජහනෙන විජහනෙන වියොගදුක්ඛමධිමාසෙතුමසක්කොන්තො හදයෙ න ඵලි, තෙන කාලං කත්වා සුරරිපුදුරභිභවනෙ තාවතිංසභවනෙ කණ්ඨකො නාම දෙවපුත්තො හුත්වා නිබ්බත්ති. ඡන්නස්ස පඨමං එකොව සොකො අහොසි. සො කණ්ඨකස්ස කාලකිරියාය දුතියෙන සොකෙන පිළියමානොරොදන්නොපරිදෙවන්නො දුක්ඛෙන අගමාසි. බොධිසත්තොපි විභාතාය රත්තියා පබ්බජිත්වා තස්මිංයෙව පදෙසෙ අනුපියං නාම අම්බවනං අත්ථි.තත්ථ ආහාරයෙවනෙන විනාසත්තාහං පබ්බජ්ජාසුඛෙන වීතිනාමෙත්වා තතො සලිලධරපටමයොවිය පත්තමිතරජෝ සරක්ඛාපහානුරජිතසරදසමය පරිපුණ්ණරජනිකරෝව්‍ය කාසාවවරසංවුතො එකොපි අනෙකජනපරිවුතො විය විරොචමානො තං වනවාසිමිගපක්ඛිනං නයනාමතපානමිව කරොන්තො එකචරෝ සීහො විය නරසීහො මත්තමාතඞ්ගවිලාසගාමී සමස්සාසෙන්තො විය වසුන්ධරං පාදතලෙහි එකදිවසෙනෙව තිංසයොජනිකං මග්ගං ගන්ත්වා උත්තුඞ්ගතරඞ්ගහඞ්ගාහිරාමංගඞ්ගං නදිංඋත්තරිත්වා ජිතවරරූචිරරාජගහං රාජගහනාම අතිමනොහරං නගරං පවිසිත්වා සපදානං පිණ්ඩාය චරි. සකලං පන තං නගරං බොධිසත්තස්ස රූපදස්සනෙන ධනපාලෙනපවිඨනගරං විය අසුරින්දෙන පවිඨදෙවනගරංවිය ච ඛොභමගමාසි. පිණ්ඩාය චරන්තෙ මහාපුරිසෙ නගරවාසිනො මනුස්සා මහාසත්තස්ස රූපදස්සනෙන සඤ්ජාතපීතිසොමනස්සා විම්හිතා බොධිසත්තස්ස රූපදස්සනාවජ්ජිතහදයා අහෙසුං. තෙසං මනුස්සානං අඤ්ඤතරො අඤ්ඤතරං එවමාහ —"කිමෙතං! රාහුග්ගහයෙන නිගුළ්හඛරණ්ඩිලො පුණ්ණචන්දො මනුස්සලොකමාගතො"ති. තමඤ්ඤෙ එවමාහ:— "කිං කථෙසි? සමම! කදාචාම

තයා පුණ්ණවල්ලෙ මනුස්සලොකමාගතො දිට්ඨපුබ්බා?. නනු එස කුසුමකෙතූනාම දෙවො වෙසන්තරමාදාය අම්හාකං මහාරාජස්ස ච චඤ්ඣකරාජතානඤ්ච කිළාවිභූතිං දිස්වා කිළිත්තුකාමො ආගතොා" ති?. තමෙනෙඤ්ඣ හසිතං කත්වා එවමාහ:— කිමෙතා! ත්වං උම්මත්තකොසි? නනුකාමො ඉස්සරකොපනුත්තාසනාපරිදඩ්ඪසරීරොා? එවරූපො සුරපති දසසතනයනො එසො අමරපුරසඤ්ඤස්ස ඉධාගතොා" ති. තමෙනෙඤ්ඣ ඊසකං හසිත්වා "කිං වදසි? පුබ්බාපරවිරොධකං. කුතො පනස්ස දසසතනයනානි? කුතොවජීරං? කුතො එරාවණොා? අඩා බ්‍රහ්මා එස බ්‍රාහ්මණ ජ්නං ඡමත්තං ඤත්වා වෙදවෙදඞ්ගාදිසු නිස්සාපනත්ථාය ආගතොා"ති. සබ්බෙපි අපසාදෙත්වා අනෙඤ්ඣ එවමාහ:— "නෙවායං පුණ්ණවල්ලෙඤ්ඣ. නව කාමො. නාපි දසසතනයනොා. නාපි බ්‍රහ්මා. අඩා සබ්බලොකනාථකො සත්ථා. එස අවිජ්ජාරියමනුස්සොා"ති එවං සල්ලපන්නෙසුයෙව නාගරෙසු රාජපුරිසා ගන්ත්වා තං පවත්තිං රඤ්ඤෙඤ්ඣ බිම්බිසාරස්ස ආරොචෙසුං. "දෙව! දෙවොතුම්බා ගන්ධබ්බා වා නාගරාජා වා යක්ඛා වා කොතුවා අම්හාකං නගරෙ පිණ්ඩාය චරතී"ති. රාජා තං සුත්වා පාසාදතලෙ ඨත්වා මහාපුරිසං දිස්වා අවිජ්ජාරියබහුතචින්තාජාතො රාජපුරිසෙ ආණාපෙසි. "ගච්ඡථ භනෙ! වීමංසථ. යදෙව ස අමනුස්සොා භවිස්සති?. නගරා නික්ඛම්මිත්වා අන්තරධායිස්සති. සචෙ දෙවතා භවිස්සති? ආකාසෙන ගච්ඡිස්සති, සචෙ නාගරාජා භවිස්සති? පඨවියං නිමුජ්ජිත්වා ගච්ඡති. සචෙ මනුස්සොා භවිස්සති? යථාලද්ධං භික්ඛං පරිභුඤ්ජිස්සති"ති.මහාපුරිසොපි සන්නින්ද්‍රියො සන්තමානසො රූපසොභායජ්ජනනයනානි ආකඩ්ඪන්නො විය යුගමත්තං පෙක්ඛමානො මිස්සකභත්තං යාපනමත්තං සංහරිත්වා පවිට්ඨවාරෙනෙව නගරා නික්ඛම්මිත්වා පණ්ඩවපබ්බතච්ඡායාය පුරත්ථාභිමුඛොා නිසීදිත්වා පත්තෙ ආහාරං පස්සි. පුබ්බෙ සුධාභොජනසදිසං ආහාරං පරිභුත්තස්ස තං මිස්සකාහාරං දිස්වා මහන්තං පටිකූලං අහොසි. තතො නවවිධපටිකූලසඤ්ඤං මණ්ඩෙත්වා පච්චවෙක්ඛිත්වා නිබ්බිකාරොා ආහාරං පරිභුඤ්ජී. අයං පනාහාරපරිභොගො පබ්බජ්ජාය අට්ඨමෙදිවසෙති ඤාතබ්බා. තතො රාජපුරිසා ගන්ත්වා තං පවත්තිං රඤ්ඤෙඤ්ඣ ආරොචෙසුං. තතො ද්‍වතවචනං සුත්වා මාගධාධිපති රාජා බිම්බිසාරොා බොධිසත්තගුණසවණෙනෙව සඤ්ජාතදසසනකුතූහලහදයො ඒව ඉගත නගරතො නික්ඛම්මිත්වා පණ්ඩවපබ්බතාභිමුඛොාව ගන්ත්වා යානා ඔරුය්හ බොධිසත්තස්ස සන්තිකං ගන්ත්වා තෙන කතානුඤ්ඤෙඤ්ඣ නිසීදිත්වා බොධිසත්තස්ස ඉරියාපථෙ පසීදිත්වා නාමගොත්තං පුච්ඡිත්වා බොධිසත්තස්ස සබ්බං ඉස්සරියං නීය්‍යාදෙසි. බොධිසත්තොා

"මයහං මහාරජ! වත්ථුකාමෙහිවා කිලෙසකාමෙහි වා අත්ථෝ නත්ථි. අහමපන පරමාභිසම්බොධිං පත්ථයන්තෝ නික්ඛන්තෝ"ති ආහ. රාජා අනෙකපපකාරං යාවන්තෝපි තස්ස චිත්තං අලභිත්වා "අඩ්ඩා බුද්ධෝ භවිස්සති. බුද්ධභූතෙන පන තයා පඨමං මම විජිතං ආගන්තබ්බ"න්ති වත්වා නගරං පවිට්ඨෝ.

අථ රාජගහං වරරාජගහං
නරරාජවරෙ නගරන්තුනතෙ,
ගිරිරාජවරෙ මුනිරාජ වරෝ
මිනරාජගමනා සුගමනාපි ගමනා.

බොධිසත්තෝපි බෝ අනුපුබ්බෙන චාරිකං චරමානෝ ආළාරඤ්ච කාලාමං උද්දකඤ්ච රාමපුත්තං උපසඞ්කමිත්වා සමාපත්තියෝ නිබ්බත්තෙත්වා " නායං මග්ගෝ බොධායා" ති තම්පි සමාපත්තිභාවනං අනලං කරිත්වා පධානං පදහිතුකාමෝ උරුවෙලං ගන්ත්වා "රමණීයෝ වතායං භූමිභාගෝ"ති තත්ථ වාසං උපගන්ත්වා මහාපධානං පදහි. ලක්ඛණපරියඤ්ඤාහක්ඛ්‍රාහමණානං චත්තාරෝ පුත්තා කොණ්ඩඤ්ඤබ්‍රාහ්මණෝව පඤ්ච පබ්බජිතා ගාමනිගමාදීසු භික්ඛාය චරන්තා තත්ථ තං බොධියත්තං සම්පාපුණිංසු. අථනං ඡබ්බස්සානි මහාපධානං පදහනන්තං " ඉදානි බුද්ධෝ භවිස්සති. ඉදානි බුද්ධෝ භවිස්සතී"ති පරිවෙණසම්මජ්ජනාදිකාය වත්තපටිපත්තියා උපඨහමානා සන්තිකාවචරා අහෙසුං. බොධිසත්තෝපි " කොටිපත්තං දුක්කරං කරිස්සාමි"ති එකතිලතණ්ඩුලාදීහිපි වීතිනාමෙසි. තදෙවං වෙදිතබ්බං:—මහාපුරිසෝ පඨමං තාව සෙතානි නිගමං පවිසිත්වා පිණ්ඩාය චරිත්වා මෙත්තං භාවෙන්තෝ කාලං වීතිනාමෙත්වා " කිමෙම ඔළාරිකාහාරසෙවනෙනා"ති තමපහාය පවත්තඵලභොජනෙන යාපෙති. තතෝ බොධිං අලභන්තෝ " ඉදම්පි ඔළාරිකඤ්ච පලිබොධමෙවාති යස්මිං රුක්ඛෙ නිවසති? තස්මිං සයමපතිතඵලං පරිභුඤ්ජන්තෝ න තාව බොධිං පාපුණාති. අථ මහාපුරිසෝ "කිමෙම ආහාරසෙවනෙන? සබ්බසෝ ආහාරං වජ්ජෙමී"ති චින්තෙසි. තතෝ දෙවතා සවෙ සිද්ධත්ථ! සබ්බසෝ ආහාරං නභුඤ්ජසි? ලොමකූපෙහිපි තෙ ඔජං අන්තොසරීරං පවෙසෙමා"ති වදිංසු. තතෝ මහාපුරිසෝ සවෙ අහං ආහාරං සබ්බසෝ පරිවජ්ජෙය්‍යං දෙවතා මෙ ලොමකූපෙහි ඔජං පක්ඛිපෙය්‍යුං. තමෙම අස්ස මුසා"ති තතෝ පසතමත්තං කුලත්ථයුසං තථා බදරයුසඤ්ච පරිභුඤ්ජි. තතෝ යානිපිස්ස කායෙ ච චත්තිංසමහාපුරිසලක්ඛණානි අසීත්‍යනුබ්‍යඤ්ජනානි? තානි අන්තරධායිංසු. සකලසරීරෙ මංස ලොහිතං බිණං. පිට්ඨිකණ්ටකට්ඨීනි වට්ටිතාවලලිමාලාවිය අහෙසුං.

ඵාසුකඨිනි ඔහඟාවිහඟානි ගොපානසිසදිසානි. සිසවමමං සිසට්ඨි මහි අල්ලියි, නීසිදනවමමං සඞ්කුචිතං. කුච්ඡිවමමං පිඨිකණ්ටකෙ අල්ලීයි. සකලසරීරං සල්ලොමංජාතං. හත්ථෙන ඨිරං පරාමසන්තාසං සිරොරුහානි හත්ථෙයෙව අල්ලීයිංසු. සො එවං මහන්තං දුක්ඛං අනුභවන්තොපි න එවං චින්තෙසි. "ඉමෙහි ඉමාය දුක්කරකිරියාය සෙ හං ඡබ්බස්සානි එවං දුක්කරං කරොන්තොපි බොධිඤාණං නලභාමි. භූතං මමගෙහං ගන්ත්වා යසොධරාදෙවිපමුඛානි එත්තාළිසනාටකි ත්ථිසහස්සානි ජීවමානකමාතාපිතරෝ අසීතිඤාතිකුලසහස්සඤ්ච පසෙසය්‍යං, දිබ්බභොජනසදිසං සුභොජනං භුඤ්ජිත්වා වරසයනෙ සෙය්‍යථාපි එකච්චිතමපි නාහොසි. සො එකදිවසං සරීරකිච්චපරියොසානෙ නිසිදි. සකලසරීරං සුසසිත්වා මලමඝනං සංකුචිතං. ගුදපපදෙසෙ බලවවෙදනා පවත්තති. මහාපුරිසො මලඛිච්චං කාතුං නාසක්ඛා අන්තොවච්චකුටියං නිසීදිත්වා සඤ්ඤං පටිලභිත්වා උට්ඨාය ගතො, පුනෙකදිවසං චින්තෙසි. යන්නූනාහං අපාණකංයෙව ඣානං ඣායෙය්‍ය'න්ති. අථ සො අස්සාසපස්සාසෙ සන්නිරුම්භි. සො නාසිකාය නික්ඛමිතුං අලභන්තො උභොකණ්ණසොතතොපි නික්ඛමි. අථ මහාපුරිසො කණ්ණසොතතොපි නික්ඛමනං වාරෙසි. වාතො තතො උග්ගන්ත්වා සීසමත්ථකං පත්තො. සීසෙයෙව බලවවෙදනා පවත්තති. සිඛරණියා විජ්ඣනකාලොවිය අහොසි. තත්ථෙව සීසමත්ථකං භින්දිත්වා ගන්තුං අසක්කොන්තො නිවත්තෙත්වා උදරං පවිසි. අන්තොභොගං ගොවිකත්තෙන ඡින්දනකාලොවිය අහොසි. එවං මහාපුරිසො අන්තරන්තරා අපාණකං ඣානං ඣායන්තො තිබ්බං දුක්ඛං අනුභවී. තථාපි පග්ගහිතං විරියං අසල්ලීනං. සමාහිතං චිත්තං නවික්ඛිත්තං. උපට්ඨිතා සති අපපමුට්ඨා. අසාරද්ධා කායො සමාහිතං චිත්තං. සො එවං මහන්තං දුක්ඛමනුභවන්තොපි කිසෙ අහොසි දුබ්බණ්ණො. යෙපිස්ස ඉත ගොපාලකා වා පසුපාලකා වා පස්සන්ති දිස්වා. එවමාහංසු. "කාලො හො සමණො"ති. අථෙකෙචි "න කාලෙ සමණො සමණොම්හුරුචඤ්ඤවීති. එවං කාලෙ ගච්ඡන්තෙ මාරො පාපිමා සිද්ධත්ථකුමාරස්ස මහන්තො වායාමො මහතී දුක්කරකිරියා කදාචි බුද්ධො භවෙය්‍ය. යන්නූනාහං උපසඞ්කමිත්වා ඔවදිත්වා දුක්කරකිරියාය මං අපනෙය්‍ය"න්ති සො ගන්ත්වා තමත්ථං ආරොචෙසි. තං පච්ඡා භගවා බුද්ධා හුත්වා භික්ඛූනං ආරොචෙසි. වුත්තං ඉදං භගවතා:—

"තං මං පධානපහිතත්තං නදිං නේරඤ්ජරං පති,
විපරක්කම්ම ඣායන්තං යෝගක්ඛේමස්සපත්තියා.

නමුචි කරුණංවාචං භාසමානෝ උපාගමි,
කිසෝ! තනූ මසි දුබ්බණ්ණාසන්තිකේ මරණං තව.

සහස්සභාගෝ මරණස්ස එකංසෝ තව ජීවිතං,
ජීවහෝ ජීවිතං සෙය්යෝ ජීවංපුඤ්ඤානි කාහසි.

චරතෝ ච තේ බ්‍රහ්මචරියං අග්ගිහුත්තඤ්ච ජුහතෝ,
2 පහූ තං විය්‍යතේ පුඤ්ඤං කිං පධානේන කාහසි?

තං තථාවාදිනං මාරං භගවා එතදබ්‍රවි
පමත්තබන්ධු! පාපිම! යේනත්ථේන 3 ඉධාගතෝ?

අනුමත්තේනපි දුක්ඛේන අත්ථෝ මය්හං න විජ්ජති,
යේසඤ්ච අත්ථෝ පුක්ඛේන තේ මාරෝ වත්තුමරහති.

අත්ථි සද්ධා තථා වීරිය්‍යං පඤ්ඤාව මම විජ්ජති,
එවං මං පහිතත්තානං කිං ජීවමනු පුච්ඡසි?.

කාමා තේ පඨමා සේනා දුතිය්‍යා අරති වුච්චති,
තතිය්‍යා ඛුප්පිපාසා තේ චතුත්ථී තණ්හා පවුච්චති.

පඤ්චමී ථිනමිද්ධන්තේ ඡට්ඨා භීරූ පවුච්චති,
සත්තමී විවිකිච්ඡා තේ මක්ඛෝ ථම්භෝ චතේ අට්ඨමා.

ලාභෝ සිලෝකෝ සක්කාරෝ මිච්ඡාලද්ධෝ ච යෝ යසෝ?
යෝ චත්තානං සමුක්කංසෝ පරේව අවජානති.

එසා නමුචි තේ සේනා කණ්හස්සාභිපහාරිණී
න නං අසූරෝ ජිනාති ජේත්වා ච ලභතේ සුඛං.

එසමුසූඤ්ඣං පරිහරේ ධීරත්ථූ ඉධ ජීවිතං
සඞ්ගාමේ මේ මතං සෙය්‍යෝ යඤ්චේ ජීවේ පරාජිතෝ"නි

එවං තජ්ජෙත්වා මාරං පලාපෙත්වා විනෙන්තෝ. "යේ ඉමස්මිං ලෝකේ අඤ්ඤේ දුක්කරකිරියං කරොන්ති. තේ මයා සමා වා හොන්ති. හීනා ඒතෝ උත්තරිතරං දුක්කරං කාතුං සමත්ථෝනාම නත්ථි, නායං බෝධාය මග්ගෝ අදුන්නුබ්බා බෝධියා මග්ගෝ යම්හං ජම්බුවජ්ජායා

2 "බ්‍රූහතේ" කත්ථචි. 3 "කේනත්ථේන"—කත්ථචි.

ය නිසින්නා භාවෙසිං? කින්නුඛෝ අහං තස්ස සුඛස්ස භායාමි. අ ඤ්ඤත්රෙව කාමෙහි අඤ්ඤත්ර අකුසලෙහි ධම්මෙහීති" විත්තෙන්වා තම්පන සමාධිං එවං දුබ්බලසරීරෙන න සක්කා භාවෙතුං. හන්දාහං ආහාරසෙවනෙන කායං සන්තප්පෙත්වා තං සමාධිං භාවෙය්‍ය"න්ති සෝ පත්තං ඨපිතඨානතෝ ගහෙත්වා සෙනානි නිගමෙ පිණ්ඩායචරිත්වා ආහාරං පරිභුඤ්ජි. කතිපාහෙනෙව සරීරෙ බලං ගණ්හි. ව තනිංසමහාපුරිසලක්ඛණානි පාකතිකානි අහෙසුං. කායෝ සුවණ්ණවණ්ණා අහොසි. අථස්ස පඤ්චවග්ගියා භික්ඛූ "අයං ඡබ්බස්සානි දුක්කරකාරිකං කරොන්නොපි සබ්බඤ්ඤුතං පටිවිජ්ඣිතුං නෙවසක්ඛි. ඉදානි ගාමනිගමාදීසු පිණ්ඩාය චරිත්වා ඔළාරිකාහාරං ආහරමානො කිංසක්ඛිස්සති? බාහුලිකො එස පධාන විබ්භන්නො කින්නා ඉමිනා"ති මහාපුරිසං පහාය බාරාණසියං ඉසිපතනං අගමිංසු. එත්තාවතා දුක්කරකිරියා සිඛාපත්තා අහොසි.

ඝනොඨරං පිණ්ඩපතොඨරාඨරං
අනාහරං ඛණ්ඩජහූනමඞ්ගං
විහාය ඔසථ්ථතනුප්පභානනං
න පූජයෙ කොහි නරො සවෙතනොති

ඉතීසාධුජනානන්දනත්ථාය කතෙ ජිනාලඞ්කාරෙ මහා පධාන වණ්ණනා නිට්ඨිතා.

———සෘ———

අථ හත්ථපත්තං චක්කවත්තිසම්පත්තිං පහාය පබ්බජිත්වා සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං පත්ත සස්ස එවංඅතිදුක්කරා පධානචරියා කිමත්ථියාති? කිලෙසමච්චුදෙවපුත්ත සඞ්ඛාතානං තිණ්ණං මාරානං විජයත්ථං. මාරවිජයෝ කිමත්ථියොති? තිවිධබුද්ධකෙතන්තයොසෙතවත්ථතෙන උස්සාපෙත්වා බුද්ධරජ්ජගහණා ය. බුද්ධරජ්ජගහණං කිමත්ථියන්ති? සකලලොකස්ස ඔවාදානුසාසනීකරණත්ථං. ඔවාදානුසාසනීකරණං කිමත්ථියන්ති? ඤාණදස්සනපටිලාභත්ථං. ඤාණදස්සනපටිලාභො කිමත්ථියොති? අනුපාදාපරිනිබ්බානත්ථන්ති? යථාහ:-"එතදත්ථා කථා. එතදත්ථා මන්තනා යදිදං අනුපාදා පරිනිබ්බාන"න්ති. තස්මා අයං මහාපුරිසො අත්තනො වචනකරානං සබ්බසත්තානඤ්ච අනුපාදාපරිනිබ්බානං සාධෙන්නො ජාතිකෙතඅණකෙතතවිසයකෙතතසංඛාතෙසු තීසු බුද්ධකෙතෙසු මානුසිකසෙතවත්ථතං දිබ්බසෙතවත්ථතං විමුත්තිසෙතවත්ථතන්ති තථො සෙතවත්ථතෙන උස්සාපෙත්වා බුද්ධරජ්ජං ගහෙතුං වසවත්තිමාරෙන සද්ධිං යුජ්ඣිත්වා තංපරාජෙසි. තංදස්සෙන්නා බුද්ධරක්ඛිතාචරියො ආහ:—

නිබ්බඹත්තනමහි තිසෙතඡ්ඡනං
ලඹාත ලොකාධිපති හරවස්සං
ගන්ධාන බොධිමණ්ඩපරාජිතාසනෙ
සුඛාය මාරෙන චලෝ නිසිදි.

දන්ධාන මානුසං රජ්ජං පිතා සුබොදනෝ තදා,
නමස්සමානෝ සිරසා සෙනඞ්ගෙනෙන පූජයි.

සහම්පති මහාබ්‍රහ්මා දෙවබ්‍රහ්මගිරිඨකෝ,
අත්තනෝ විසයෙ රජ්ජං දන්ධා ජිනෙනත පූජයි.

සඝං කාරුණිකඛලෝ අභිසඤ්ඤුඛලඛාරහු,
ජෙතුං සබ්බභිස්ස ලොකස්ස බොධිමණ්ඩමුපාගමි.

තදා වජිරහතිරඤ්ඤ ජකාමාවචරිසත්තරා,
සඞ්ඝසනාවාහනෝ බොධිමණ්ඩං සුඛාසුපාගමි.

එවං ගණ්හථ බඤ්ඣථ ඡඩ්ඩෙථ වෙවකං ඉමං
මනුස්සකලලෙ ජනෙ කිම්හතති නමඤ්ඤති.

ජලනතං නවවිධං වස්සං වස්සාපෙසි අනප්පකං,
ධුමඣ්ඣිකාරං කඤ්ඤාන පාතෙසි දසනිං බහුං.

එකතාසුඛං ඛිපතෙනාපි නාසකති කිඤ්චි කාතවෙ,
ගතෙතබ්බං හි ගහණං අපස්සතෙනා ඉතිබ්‍රුවි.

සිඛණ්ඩි! කසිං ආසිනෝ? ආසනෙ මම සණ්හකෙ,
උකෙති ආසකා නෝ චෙ? ආලෙමි හදසණ්හවං.

සපාදමූලෙ1 සීලෙනං පස්සතෙනා තරුණං සුතං
පිතාවුදිකඛනි පුත්තං මෙත්තාසතෙනා දයාපරෝ.

තදා සෝ ආසගිං වාචං සිහනාදං නදී මුනී,
කණ්හාති සඞ්ඝං මයහං දුසහාවම්පසං බලෝ.

සෙතකෙතව් කතෝවත ජාතෝ දෙවපුරෙ වරෙ,
සකං ගතිං දජානතෝ ලොකජෙට්ඨොමහි මඤ්ඤති.

අනන්තලොකධාතුමහි සත්තානං හි කතං සුභං,
මයෙකපාරමිතාසාපි කලං නාගඝති සොළසිං

1. "පාදමූලමහි"—කත්ථචි

නිරඞ්ගනෝ යසෝ ගුත්වා දිස්වා යාචකමාගතං,
පච්චවාච සකං මංසං පත්තිනොගතිමගි දුතවෙ.

එවං අනන්තකාලෙසු කතං දුක්කරකාරිකං,
කොහි නාම කරෙය්‍යාසෙඤ්ඤ, අනුත්තමතෙනා යවෙතනො?

එවං අනන්තපුඤ්ඤඞ්ගි සිඛං දෙහම්මං පන,
යථාභූතං අජානනෙනා මනුස්සොතිහි මඤ්ඤති.

නාහං මනුස්සො අමනුස්සො න බ්‍රහ්මා නච දෙවතා,
ජරාමරණං ලොකස්ස දස්සෙතුං පතිධාගතො.

අනුපලිත්තෙනා ලොකෙන ජාතො නන්තජිතො අහං,
බුද්ධො බොධිතලෙ හුත්වා නාරෙමි ජනතං බහුං.

සමන්තනා ඔජිනිං දිස්වා යුත්තං මාරං සවාහනං,
යුධාය පටිසුගච්ඡාමි මා මං ඨානා අචාවයි.

යන්තෙ නන්තපුඤ්ඤහති සෙනා ලොකෙ සදෙවකෙ,
නෙන පඤ්ඤාය ගච්ඡාමි ආමං පත්තං'ව අග්ගිනා.

ඉච්ඡතෙනා සාගපෙ ගබ්භෙ වඩ්ඪාමාමි ඉතොචිතො,
ඉච්ඡතෙනා ලොකධාතුම්හි අන්තභාවෙන ජාදසෙ.

එතෙ සබ්බෙ ගහෙත්වාන බුණෙණතුං අච්ඡරියකි,
අසී ථාමබලං මයහං පාණඤාතො නවට්ටති.

ඉමස්ස ගණ්ඩුප්පාදස්ස ආයුඩෙන බලෙන කිං?,
මයහං හි තෙන පාපෙන සල්ලොපොපි නයුජ්ජති.

පලුළඛකං මම භාවාය කිමඤ්ඤෙඤ්ඤක සකකිතා
කම්පිතා මද්දිසා දුතා සකකී හොති අසංසයි.

ඉති වත්වා දකඛිණං බාහුං පඨවියා අවනාමයි,
තද කම්පිත්‍ථ පඨවි මහාසොසො අජායථ.

පඨවිසොසෙන ආකාසෙ ගජ්ජි නන්නාසනි එලි,
තසමිං මහෙඤ්ඣගතො මාරෙ සපරිසො භයත්‍ථිතො.

මහාවානසමුද්ධූතහසංව විකිරියථ,
මහාසොසො අජාසිත්‍ථ සිඛත්‍ථස්ස ජසොදුති.

තත්ථ **තිබ්බඩෙත්තමෙහි තිවසනත්තවජ්ජනෙති** එත්ථයසමාවසස පරී සඞ්ගහණදිවසෙ විජායනදිවසෙ නාමගහණදිවසෙ සරපපවෙසනදි වසෙ අභිසෙකදිවසෙති එත්තකෙ මඞ්ගලදිවසෙ දසසහසසවක්කවා ළවාසිනො දෙව හමාණෙ ආගන්ත්වා ඉමසමිං වක්කවාළගබ්භෙ සන්නිපතිත්වා මනුසෙසහි සද්ධිං මඞ්ගලං කරිංසු? තසමා ඉදං මඞ්ගලව ක්කවාළං නාම හොති. යසමාවිසස ජාතක්ඛණෙ දසසහසසීලොකධා තු කම්පිත්? තෙසු දෙවබ්‍රහ්මණො ආගන්ත්වා දසසහිවවං කරිංසු? තසමා දසසහයසීලොකධාතු ජාතිඛෙත්තං නාම. යසමාව රත්තනසු ත්තනත්තාදිසු ආණාඅනෙකකොටිසතසහසසචක්කවාළෙසු අමනුසෙස හි පටිගහිතා? තසමා ආණාඛෙත්තං නාම හොති. අනාවරණඤාණ සස අවිසයසස අභාවතො, අනන්තානිවක්කවාළානිවිසයතෙඛෙත්තානි නාම. එවංතිවිධබුද්ධඛෙත්තාභිමාහුසිකසෙතවජ්ත්තං දිබ්බසෙතවජ් ත්තං විමුත්තිසෙතවජ්ත්තනන්ති තිවිධසෙතවජ්ත්තං ලබ්භා ලභිත්වාන උසසාපෙත්වා " තිරවසෙසලොකසසාධිපති භවෙයය"න්ති විනෙත ත්ව ගන්ත්වා බොධිරුක්ඛමූලමහි අපරාජිතාසනෙති අපරාජිතපල ඞ්ඛ මාසන සද්ධිං යුජ්ඣිත්වා අවලොහුත්වා නිසීදිනි අත්ථා. තෙ සු තිවිධබුද්ධඛෙත්තෙසු උසසාපිතෙසු තීසු සෙතවජ්ත්තෙසු ප්‍රථමං මානුසිකසෙතවජ්ත්තං දසෙසතුං "දිබ්බානමාහුසංරජ්ජ" න්ති ගාථමාහ:

තතො දිබ්බසෙතවජ්ත්තං දසෙසතුං " සහමපතීමහාබ්‍රහ්මා " ති ආදිමාහ. ඉදානි විමුත්තිසෙතවජ්ත්තං සයමෙව උසසාපෙත්වා "බුද්ධ රජ්ජං ගණ්හි"ති දසසනත්ථං සයං නාරායණවලොති ආදිමාහ තත්‍රායං ආනුපුබ්බිකථා:—යදා සො බොධිමණ්ඩං උපගතො තදා විසාඛපුණ්ණ මී හොති. තතො පුරිමං රත්තිඤ්ච පච්ඡිමයාමෙ ඉදං පඤ්චවිහාසුපි නං අද්දස. තත්‍රායං පාලි.– " යම්පි භික්ඛවෙ! තථාගතසස අරහතො සම්මාසම්බුද්ධසස පුබ්බෙව සම්බොධා අනභිසම්බුද්ධසස බොධිසත්ත සෙසව සතො අයං මහාපථවී මහාසයනං අහොසි. නිම්මා පබ්බතරා ජි බිම්බොහනං අහොසිං පුරත්ථිමෙ සමුද්දෙ වාමහත්ථො ඔහිතො අහොසි. පච්ඡිමෙ සමුද්දෙ දක්ඛිණහත්ථො ඔත්තො අහොසි. දක්ඛිණ සමුද්දෙ උභො පාදා ඔහිතා අහෙසුං. තථාගතෙන භික්ඛවෙ! අරහතා සම්මාසම්බුද්ධෙන අනුත්තරං සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බොධාය අයං පඨමෙ මහාසුපිනොපාතුරහොසි යමපිභික්ඛවෙ!—පෙ—බොධිසත්ත සෙසව සතො තිරියාතාම නිණ්ණාදි නාභිනතා උඤ්ඤතත්ථා, නාගං ආහ ච්ච ඨිතා අහොසි. යම්පි භික්ඛවෙ! තථාගතෙන අරහතා සම්මාසම්බු ද්ධෙන අරියෙ අට්ඨඞ්ගිකෙ මග්ගෙ අභිසම්බුජ්ඣිත්වා යාවදෙව මනු සෙසහි සුප්පකාසිතො තසසා නිස්සොධාය අයං දුතියෙ මහාසුපි නො පාතුරහොසි. යම්පිභික්ඛවෙ—පෙ—බොධිසත්තසසෙව සතො

සෙනා කිමි කණ්හසිසංපඳිඨිසසකයිච්චා යාවජීවුම්මණ්ඩලාපරිවත්තං දෙසුං? බහූ භික්ඛවෙ! ගිහී ඔදාතවසනා තථාගතං පාණුපෙතං සරණං ගතා. තස්සාහි සම්බොධාය අයං තතියෝ මහාසුපිනෝ පාතුරහොසි. යම්පි භික්ඛවෙ!—පෙ—බොධිසත්තස්සෙව සතෝ චත්තාරෝ සකුණා නානාවණ්ණා චතූහි දිසාහි ආගන්ත්වා පාදමූලෙ පතිත්වා සබ්බසෙතා සම්පඣිංසු. චත්තාරෝ මෙ භික්ඛවෙ! වණ්ණා ඛත්තියා බ්‍රාහ්මණාවෙස්සා සුද්දා. ඉමෙ තථාගතප්පවෙදිතෙ ධම්මවිනයෙ අගාරස්මා අනගාරියං පබ්බජිත්වා අනුත්තරං විමුත්තිං සච්ඡිකරොන්තී. තස්සා භිසම්බොධාය අයං චතුත්ථෝ මහාසුපිනෝ පාතුරහොසි. යම්පි භික්ඛවෙ! තථාගතෝ අරහං සම්මාසම්බුද්ධෝ පුබ්බෙඅභිසම්බොධාය අනභිසම්බුද්ධෝ බොධිසත්තොව සමානෝ මහතෝ මිළ්හපබ්බතස්ස උපරිවඩ්ඪමානෙ අලිප්පමානෝ මිළ්හෙහි. ලාභී භික්ඛවෙ! තථාගතෝ චීවරපිණ්ඩපාතසෙනාසනගිලානප්පච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානං. තං තථාගතෝ අගථිතෝ අමුච්ඡිතෝ අනජ්ඣාපන්නෝ ආදීනවදස්සාවී නිස්සරණප්පඤ්ඤෝ පරිභුඤ්ජති. තස්සාභිසම්බොධාය අයං පඤ්චමෝ මහාසුපිනෝ පාතුරහොසි. තථාගතස්ස භික්ඛවෙ! අරහතෝ සම්මාසම්බුද්ධස්ස පුබ්බෙව සම්බොධා අනභිසම්බුද්ධස්ස බොධිසත්තස්සෙව සතෝ ඉමෙ පඤ්චමහාසුපිනා පාතුරහෙසුන්ති. එවං මහාපුරිසෝ ඉමෙ පඤ්චමහාසුපිනෙ දිස්වා නිස්සංසයං අජ්ජෙව බුද්ධෝ භවිස්සාමීති. සයමෙව සුපිනවිස්සජ්ජනං පත්වා තස්සා රත්තියා අච්චයෙන පාතොව කතසරීරපටිජග්ගනෝ ගන්ත්වා අජපාලනිග්‍රොධමූලෙ භික්ඛාචාරකාලං ආගමයමානෝ පුරත්ථාභිමුඛෝ නිසීදි. තදා උරුවෙලායං සෙනානි නිගමෙ සෙනානීකුටුම්බිකස්ස ධීතා සුජාතා නාමදාරිකා වයප්පත්තා තස්මිං නිග්‍රොධමූලෙ පත්ථනමකාසි:— "සචාහං සමජාතිකං කුලඝරං ගන්ත්වා පඨමගබ්භෙ පුත්තං ලභිස්සාමි? බ්‍රහ්මායාචනං බලිකම්මං කරිස්සාමී"ති. තස්සා පන සා පත්ථනා සම්පජ්ජි. සා සත්තධෙනුයෝ මඩ්ඩලට්ඨිවනෙ බාදෙපෙත්වා තාපි ධීතරෝ තථෙව බාදෙපෙත්වා පුන තාසං ධීතරෝ තථෙවාති සත්තපුත්තනත්තපරම්පරා ගතධෙනුතෝ ඛීරං ගහෙත්වා ඛීරපායාසං පචිතුං ආරභි. තස්මිං ඛණෙ මහාබ්‍රහ්මා තිසොජනිකංසෙතවජ්ඣතං උපරි ධාරෙසි. සක්කෝ දෙවරාජා අගහි උජුං ලෙසි. සකලලොකෙ විජ්ජමානං රසං දෙවතා තත්ථපක්ඛිපිංසු. පායාසං දක්ඛිණාවත්තං හුත්වා සවන්ති. තං දිස්වා සුජාතා අත්තමනාවිනෙත්තසි:— "අජ්ජ අම්හාකං දෙවතා අතිවිය පසන්නා"ති. අථ ඛො පුණ්ණාදාසි තස්සා දාසී රුක්ඛමූලං සොධනත්ථාය ඔපසිතා බොධිසත්තං පාචීන ලොකධාතුං ඔලොකයමානං නිසින්නං සඤ්ඣාප්පභානුරඤ්ජිතවරණකගිරිසිඛරසදිසසරීරසොභං

තිමිරනිකරනිධනකරං කමලවනවිකසනකරං. ඝනවිවරගතම්ව දිවසකරං තරුවරමුපගතං මුනිදිවසකරං, අසස සරීරතො ච නික්ඛන්තානි පභාහි සකලඤ්ච තං රුක්ඛං සුවණ්ණවණ්ණං දිසවා තසසා එතදහොසි:— "අජජ අම්හාකං දෙවතා රුක්ඛතො ඔරුයහ සහ සේඨනව බලිං ගහෙතුකාමා හුත්වා නිසින්නා" ති වෙගෙන ගන්ත්වා සුජාතාය ආරොචෙසි. තතො සුජාතා සඩ්හුත්වා සබ්බාලඞ්කාරෙන අත්තානං අලඞ්කරිත්වා සතසහසසඝනිකං සුවණ්ණපාතිං පරමමධුරසස මධුපායසස පූරෙත්වා අපරාය සුවණ්ණපාතියා පිදහිත්වා සයමෙව සීසෙනාදාය නිග්‍රොධරුක්ඛාභිමුඛී අගමාසි. සා ගච්ඡන්තී දූරතො බොධිසත්තං මහාසත්තං රුක්ඛදෙවතාම්ව සකලං තං රුක්ඛං සරීරපභාය සුවණ්ණවණ්ණං කත්වා පුඤ්ඤසඤ්ඣයම්ව රූපවණ්ණං නිසින්නා දිසවා පීතිසොමනසසජාතා සුජාතා "රුක්ඛදෙවතා"ති සඤ්ඤාය දිට්ඨදිවසතො පට්ඨාය ඔනතා ගන්ත්වා සීසතො තං සුවණ්ණපාතිං ඔතාරෙත්වා, මහාසත්තසස හත්ථෙ ඨපෙත්වා පඤ්ඣපනිධිතෙන වන්දිත්වා "යථා මම මනොරථො නිප්ඵජ්ජෙය්‍ය? එවං තුම්හාකම්පි මනොරථො නිප්ඵජ්ජතූ"ති වත්වා පක්කාමි. අථ බොධිසත්තොපි සුවණ්ණපාතිං ගහෙත්වා නෙරඤ්ජරාය නදියා තීරං ගන්ත්වා සුපතිට්ඨිතසස නාම තිත්ථසස සුවණ්ණපාතිං ඨපෙත්වා නහාත්වා පච්චුත්තරිත්වා සීතලච්ඡායාය නිසීදිත්වා එකූනපඤ්ඤාසපිණ්ඩකරොනෙත්වා තං පායාසං පරිභුඤ්ජිත්වා "සචාහං අජජ බුද්ධො භවිස්සාමි? අයං සුවණ්ණපාති පටිසොතං ගච්ඡතූ"තිඛිපි. සාපාතී පටිසොතං ගන්ත්වා කාලසස නාම නාගරාජසස භවනං පත්වා තිණ්ණං බුද්ධානං ඨාලකානි උක්ඛිපිත්වා තෙසංහෙට්ඨා අට්ඨාසි.

අථ ඛො බොධිසත්තො නෙරඤ්ජරාය තීරෙ පරමසුරභිකුසුම සමලඞ්කතෙ නිම්ලොභාසෙ මනොරම සාලවනෙ දිවාවිහාරං කත්වා අවඨසමාපත්තියො ච පඤ්ඣාභිඤ්ඤායො ච නිබ්බත්තෙත්වා සායණ්හසමයං දෙවතාහි අලඞ්කතෙන මග්ගෙන ගච්ඡන්තො, නෙරඤ්ජරාය නදියා උත්තරිත්වා නහාත්වා පච්චුත්තරිත්වා බොධිරුක්ඛාභිමුඛො පායාසි. දෙවතාගයහකසිද්ධාදයො දිබ්බාහි මාලාගන්ධවිලෙපනෙහි පූජයිංසු. තසමිං සමයෙ සොත්තියො නාම බ්‍රාහමණා තිණහාරකො තිණං ආදාය පටිපථෙ නාගච්ඡන්තෙනා මහාපුරිසසස ආකාරංඤත්වා අඨතිණමුට්ඨියා අදාසි. බොධිසත්තොපි තිණං ගහෙත්වා අසිතඤ්ජනගිරිසඞ්කාසං ආවාරයන්තම්ව දිනකර කිරණජාලං සකානදයම්ව කරුණාසීතලං සීතලං සීතලච්ඡායං විවිධවිහඞ්ගගණසම්ප තිවිත්තිතං මඤ්ඣමාරුතෙ රීයමාන 1 සාඛාය සමලඞ්කතං නවවන්තම්ව පිනියා

1 "මාරුතොරිතාය මාන"—සබ්බත්ථ.

රසඳුයමානම්ව තරුගණවිරාජමානං විජයතරුමසත්ථබොධිරුක්ඛ මූලමුපගන්ත්වා දක්ඛිණදිසාභාගෙ අඞ්කාසි. සෝ පන පදෙසෝ පදුම නීපණ්ණ උදකබින්දූ විය තම්පිත්ථ. මහාපුරිසෝ "අයං මම ගුණං සඤ්ඤාරෙතුමසමත්ථෝ" ති පච්ඡිමදිසාභාගමගමාසි. ඝොසෝපි තථෙව කම්පිත්ථ. පුනඋත්තරදිසාභාගමගමාසි. සොපි තථෙව කම්පිත්ථ. තතෝ පුරත්ථිමදිසාභාගමගමාසි. තත්ථ පල්ලඞ්කප්පමාණං ඨානං නිව්වල මහොසි. මහාපුරිසෝ "ඉදං ඨානං සිලෙසවිද්ධං සබ්බඤ්ඤුනා"නති සඤ්ඤානං ගන්ත්වා, 1 පුබ්බුත්තරභාගෙ ඨිතෝ තානි තිණානි අග්ගෙ ගහෙත්වා චාලෙසි, තාවදෙව වුද්ධසහත්ථෝ. පල්ලඞ්කෝ අහොසි. තානි ච තිණානි විවිත්තකාකාරෙන තූලිකාය ලෙඛාගහිතානි විය අහෙසුං සෝ තත්ථ නිසීදිං පල්ලඞ්කං ආභුජිත්වා චතුරඞ්ගවීරියං අධිට්ඨහිත්වා "කාමං තචෝ ච නහාරු ච අට්ඨි ච අවසිස්සතු. උපසුස්සතු සරීරෙ මංසලොහිතං, යං තං පුරිසථාමෙන පුරිසවීරියෙන පුරිසපරක්කමෙන පත්තබ්බං? තං අපාපුණිත්වා වීරියස්ස සණ්ඨානං 2 නහවිස්සති"නි විපරිවත්තමානායපි මහාපථවියා නිපතනෙනාපුපි විනිඝාතඤ්ච සෙසසු ඵලනෙනපි පවනපථෙ වස්සනෙනාපුපි බදිරඞ්ගාරනිකරෙසු සම්මාසමෙබාධිං අපත්ත්වා වීරියං නා සංහරිස්සාමි"ති අධිට්ඨාය බොධි රුක්ඛමූලෙ පුරත්ථාභිමුඛෝ සුවණ්ණපිථෙ ඨපිතරජතක්ඛණ්ඩං විය පඤ්ඤුසහත්ථං බොධික්ඛණ්ඩං පිට්ඨොනත්වා උපරිමණ්ඩලෙනෙව බොධිසාඛාය ධාරියමානෙ නිසීදි. සුවණ්ණවණ්ණා පනස්ස චිවරෙ බොධිඅඞ්කුරා පතමානා සුවණ්ණපත්තෙ නිඛිත්තා පවාලා විය විරොචිංසු. තෙන වුත්තං:—

"සයං නාරායණබලෝ අභිඤ්ඤාබලපාරගූ,
ජෙතුං සබ්බස්ස ලොකස්ස බොධිමණ්ඩමුපාගමී"නි.

තත්ථ නාරායණබලෝනි සෝ හි මහාපුරිසෝ අත්තනෝ කායබ ලෙන කොටිසතසහස්සහත්ථිබලධාරී අසෙනකෙකාටිසතසහස්සමාරෙ අභිභවිතුං සමත්ථෝ අභිඤ්ඤාබලෙසු පාරප්පත්තා සකලස්සාපි සත්තලොකස්ස ජෙතුං ජයං ගහෙතුං බොධිරුක්ඛමූලෙ අපරාජිත පල්ලඞ්කං උපගතෝ. තත්ථ නාරායණබලං නාම:—

"කාලාවකං ච ගඞ්ගෙය්‍යං පණ්ඩරං තම්බපිඞ්ගලං,
ගන්ධබ්බගලහෙමං ච උපොසථඤ්ච දන්තිනං දසා"නි.

තත්ථ දසන්නං මජ්ඣිමපුරිසානං බලධරෝ එකෝ කාලාවකෝ. දසකාලාවකානං බලධරොඑකෝ ගඞ්ගෙය්‍යෝ. දසගඞ්ගෙය්‍යානං බ

1 "කත්ථා"—කත්ථචි. 2 "වීරියසස්සුඨානං" – මරමම

ලධරොඑකො පණ්ඩරො. දසපණ්ඩරානං බලධරොඑකො තමෙබා. දසතමබානං බලධරොඑකො පිඞ්ගලා. දසපිඞ්ගලානං බලධරොඑකො ගන්ධහත්ථි. දසගන්ධහත්ථිනං බලධරොඑකො මිඞ්ගලො. දසමිඞ්ගලානං බලධරොඑකොහේමො. දසහේමානං බලධරොඑකොඋපොසථා. දසඋපොසථානං බලධරොඑකොඡද්දන්තො නාගරාජා. දසන්නං ඡද්දන්තානං බලධරොපච්ඡිමභවිකොබොධිසත්තො. පකතිහත්ථිගණනාය කොටිසතසහස්සහත්ථිබලධරො. පුරිසගණනාය දසකොටිසතසහස්සබලධරො. ඉදමස්ස කායබලං. ඉදමේවනාරායණබලන්නාම.

"ඉධිවිධං දිබ්බසොතං පරචිත්තවිජානනං,
පුබ්බේ නිවාසානුස්සති දිබ්බචක්ඛුනි පඤ්චධානි.

ඉදං අභිඤ්ඤාබලං. එවං කායබලෙන ච ඤාණබලෙන ච සම්පන්නාගතෙ මහාපුරිසෙ ගන්ත්වා සබ්බලොකාභිභවනසමත්ථස්ස සබ්බඤ්ඤුතඤාණස්ස උප්පාදනත්ථං බොධිමූලෙ නිසින්නො සක්කොදෙවරාජා විජයුත්තරඝණ්ඨා ධම්මානො අථාසි පඤ්චසිඛො බෙලුවපණ්ඩුවීණං වාදයමානො. සුයාමො වාලවිජනිං. සන්තුසිතො මණිතාලවණ්ටං. සහම්පතිමහාබ්‍රහ්මා තියොජනිකං සෙතච්ඡත්තං ධාරයමානො අට්ඨාසි. මහාකාලා නාගරාජා අසීතියා නාගසහස්සෙහි පරිවුතො ථුතිසතානි පවත්තෙන්තො මහාසත්තං නමස්සමානො අට්ඨාසි. දසසු චක්කවාළසහස්සෙසු දෙවතායො නානාවිධෙහි සුරභිකුසුමදාම ගන්ධධූපවුණ්ණාදීහි පූජයමානා සාධුකාරසහස්සානි පවත්තයමානා අට්ඨංසු. අථ සකලලොකවාසවත්ති වසවත්තිමාරො ඡබ්බස්සානි අත්තනො දෙවිස්සරියං පහාය මහාපුරිසස්ස චෙතසා චිත්තං පරිගණ්හන්තො කිච්චලිඞ්ගං අදිස්වා "ඉදානි බුද්ධභාවාය බොධිරුක්ඛමූලමුපගතො. ඉදානායං මම විසයං අතික්කමිස්සාමීති පරක්කමති. නදානි මම විසයං අතික්කමිතුං දස්සාමි"ති වසවත්තිදෙවලොකං ගන්ත්වා අත්තනො මාරබලං සන්නිපාතෙත්වා "සීඝසීඝං විරූපමති භයානක 1 වෙසං මාපෙත්වා නානාහත්ථෙහි නානාවුධානි ගහෙත්වා මහොඝං විය අට්ඨාට්ටහාසං හසථා"ති ආණාපෙත්වා සයම්පි දියඩ්ඪයොජනසතිකං පරමරුචිරදස්සනං හිමගිරිසිඛරසදිසං ගිරිමෙඛලනාමං වාරණං අභිරුහිත්වා බාහුසහස්සං මාපෙත්වා අගහිතහගණ්හනං 2 නානාවුධානං සහස්සං ගහෙත්වා ආගතො. මාරපරිසාපි අසිඵරසුසරසත්තිතොමරාදිනි නානාවුධානි ගහෙත්වා විවටමුඛෙහි නික්කන්තවිසඨුමුජ්ජලිතඅග්ගිමෙඛලාදුමා විවටපාකටභීභච්ඡදසන දුට්ඨා 3 විවටමුඛපුග්ගහනගහිසිඛා නඟා. දුබ්බණ්ණා අතිසංඝා

1 "භයඞ්කර"—කත්ථචි. 2 "අගහිතගණ්හානං"—කත්ථචි.
3 "දසනමාලා"—මීරම්ම.

තමත්තෙ පෙතාදිනානාවණ්ණා මාපෙත්වා අනෙකසිංසතානි ඝුරුමානා බොධිසත්තං බොධිරුක්ඛමූලෙ නිසින්නං අජ්ඣාරුළ්හමානා විය ආගච්ඡන්ති මාරස්ස සඤ්ඤං සමුදිකඛමානා අට්ඨංසු. තෙනවු තං:— "තදවසවත්තිරාජා"ති ආදි. එවං මාරබලෙ බොධිමණ්ඩමුපසංකමණෙන තෙසං සක්කාදිනං එණකාපිඨාතුං නාසක්ඛි. සම්මුඛසම්මුඛට්ඨානෙනෙව පලාසිංසු. සක්කොපි දෙවරාජා වීජයුත්තරසඛං පිඨියං කත්වා පලාසිත්වා චක්කවාළමුඛවට්ටියං අට්ඨාසි. මහාබ්‍රහ්මාසෙතච්ඡත්තං චක්කවාළකොටියං ඨපෙත්වා බ්‍රහ්මලොකමෙව අගමාසි. කාලොනාගරාජා සබ්බනාටකානි ඡඩ්ඩෙත්වා පථවියං නිමුජ්ජිත්වා පඨවෙයොජනසතිකං මෙරුකනාගභවනං ගන්ත්වා හත්ථෙන මුඛං පිදහිත්වා නිපජ්ජි. එකදෙවතාපි තත්ථ ඨාතුං සමත්ථනාම නාහොසි. මහාපුරිසො සුසුද්ධවිමානෙ බ්‍රහ්මාවිය එකකොව නිසීදි. "ඉදානි මාරෙ ආගච්ඡිස්සති"ති පඨමමෙව අනෙකරූපානි අනිට්ඨානි දුන්නිමිත්තානි පාතුරහෙසුං. වුත්තං හෙතං පොරාණෙහි:—

"පමත්තබන්ධුස්ස ච යුද්ධකාලෙ
තිලොකබන්ධුස්ස ච වත්තමානෙ,
උක්කා සහස්සානි පතිංසු සොරා
ධූමඤ්කාරා ච තදා අහෙසුං.

අචෙතනා'යම්පි සචෙතනා යථා
ගතා වියොගං පතිනෙව කාමිනී,
ලුනෙව වාතාභිහතා සසාගරා
එකම්පි'නාථා 1 සධරාධරා ධරා.

අහෙසුමුද්ධූතජලා 2 සමුද්දා,
වඞ්ඪිංසු නදියා පටිලොම මෙව,
කූටානි නානාතරුසණ්ඩවන්ති
හෙත්වා ගිරීනං පථවිං භජිංසු.

පවායි වාතො ඵරුසො සමන්තා
නිග්ඝොසසද්දෙ තුමුලෙ අකාසි,
භජ්ජිත්ථ සොරං රවි රඤ්ජකාරං,
කවිඤ්ඣරූපං ගගනෙ වරිත්ථ.

---

1 "නානා—නානා"—සබ්බත්ථ. 2 "අහුසමුද්ධූතජලා"—කත්ථචි.

එවමපකාරං අසිවං අනිඤ්ං
ආකාසගං භූමිගතඤ්ච සොරං,
අනෙකරූපං කිර දුන්නිමිත්තං
අදොසි මාරාගමනෙ සංහතා.

තං දෙවදෙවං අභිහනිතුකාමං
කාමනතු දිස්වා පන දෙව සබ්බා,
හාහාති සද්දං අනුකම්පමානා
අකංසු සද්දං අමරඞ්ගනා හි.

විහඞ්ගමානං ගරුළොව මඤ්ඤ
මඤ්ඤි මිගානං පවරොව සිහො,
මහාබලො මාරබලස්ස මඤ්ඤි
විසාරදෙ මීතභයො නිසිදි"න්.

එවං අනෙකෙ දුන්නිමිත්තෙ වත්තමානෙ මාරො පාපිමා ආගන්ත්වා බොධිමණ්ඩලමාලමපවිසිතුමසමත්ථො අහොසි. මාරසෙනා සමන්තා පරිවාරෙසුං. මාරො අත්තනො සෙනං ඔලොකෙත්වා "එථ ගණ්හථා"ති ආදිනි වදන්නොපි පජ්ජලිතඅයොපිණ්ඩා මඤ්ඤිකාවිය බොධිමණ්ඩල මාලං පවිසිතුං සමත්ථො නාහොසි.තෙනවුත්තං:- "එථ ගණ්හථා"ති ආදි. සොහි මාරො ඔපපාතිකො කාමාවචරිස්සරො. කදාචි බ්‍රහ්මපාරිසජ්ජානම්පි කායෙ අධිවුට්ඨිතුං සමත්ථො. සෙ "අහමෙව සබ්බලොකස්සජෙට්ඨො සෙට්ඨො දෙවමනුස්සානං"නති මඤ්ඤති. තසමා"එස මුනිසිත්තියා කුච්ඡිසම්මිං සුක්කසොණිතසම්භවෙ කලලෙ පූතිමංසෙ ජාතොකම්හිම්හි ජාතො. අලජ්ජි වතාය සම්මසම්බුද්ධො අත්තනො පමාණං න ජානාති. මමපි නාම අභිමුඛෙ නිසින්නා න ඤාතීනි නිඤ්ඤති. එවං නිඤ්ඤිත්වා පුන "හිංසාපෙත්වා පලාපෙස්සාමින"නති නවවිධං එසනං වස්සාපෙසි තෙන වුත්තං"ජලන්තානවවිධංවස්ස"නති ආදි. අථසො මාරො " සිඛණ්ඩිං හිංසාපෙත්වා පලාපෙස්සාමි"ති වාතක්ඛන්ධං මාපෙසි. කථං:-සො වාතො රුක්ඛෙ උප්පාටෙන්තො පාසාණානි පවට්ටෙත්වා ගහවිජ්ජුනානි විධංසෙන්තො ආගන්ත්වා මහාපුරිසස්ස විවරෙ අංසුමපි චාලෙතුමසක්කොන්තො සරීරං අඵුසිත්වාව ගතො අථ මාරො"ඉදානි සමණෙ චක්කවාළපබ්බතෙ පහරිත්වාවුණ්ණවිවුණ්ණ භූතො භවිස්සතී" ති ඔලොකෙන්තො සුනිබ්භතං එසිකාත්ථම්භං විය අචලං නිසින්නං දිස්වා විපපටිසාරපපත්තා " මහොඝෙ නිමුජ්ජාපෙත්වා මාරෙස්සාමිනි" වස්සවලාහකං උට්ඨාපෙත්වා මහාවස්සං වස්සාපෙසි. මහොඝං රුක්ඛගෙහ ච පබ්බතගෙහ ච අජ්ඣොත්ථරන්තං ආගන්ත්වා මහාසත්තස්ස විවරෙ අංසුමපි තෙමෙතුං අසක්කොන්තා

සරීරං අට්ඨසිනිවාව ගතෝ. තං දිස්වා "මාරෝ පාසාණේන වුත්තං විවුණණං කරිස්සාමී" ති පාසාණවස්සං වස්සාපෙසි තෙ ධූමායන්තා පජ්ජලන්තා ආකාසෙනාගන්ත්වා වට්ටෙත්වා විවට්ටෙත්වා මාලාගුළාදිභාවං පත්වා විපකිරිංසු. තතෝ "එකාවට්ටත්වා මාරෙස්සාමී"ති ආවුධවස්සං වස්සාපෙසි. එකතොධාරාඋභතොධාරා සරකුන්තතොමරණ්ඩලාදීනි ආයුධානි ආකාසෙනා ධූමායන්තා පජ්ජලන්තා ආගන්ත්වා සුමන චම්පකදාමාදිභාවං පත්වා බොධිමණ්ඩලමාලේ පතිංසු. තතෝ මාරෝ ඔලොකෙන්තෝ වජිරපබ්බතං විය නිසින්නං දිස්වා විම්හයපපත්තෝ අඞ්ගාරවස්සං වස්සාපෙසි. තෙපි ධූමායන්තා පජ්ජලන්තා ආගන්ත්වා මාලාදිභාවං පත්වා විපකිරිංසු. තතෝ කුක්කුළවස්සං වස්සාපෙසි. තානි ධූමායන්තා පජ්ජලන්තා නභසා ආගන්ත්වා සුගතඞ්ගුලිනී හුත්වා පතිංසු. තතෝ වාලිකාවස්සං තම්පි තථෙව ගන්ත්වා කුසුමරෙණූනාවං පත්වා පති. තතෝ කලලවස්සං. තම්පි තථෙව පඤ්ඤත්තිං ආගන්ත්වා සුගන්ධිකලලභාවං පත්තං. තතෝ ඝනන්ධකාරං මාපෙසි මහාපුරිසෝ තං ඤත්වා ඉලාවකූපපමාණංකායෙන රංසිමාලං[1] විස්සජ්ජෙසි. තස්සන්ධකාරං එඩංයෙත්වා එකාලොකොඅහොසි. තතෝ මහන්තං උක්කාපාතං කාරෙසි තතෝ ධූමානි උට්ඨහන්ති. ආකාසෙ න ගච්ඡන්ති. අසනිසහස්සානි පතිංසු. සෝ එ කෙනාපි කිඤ්චාකාතුම්පි නෙක්ඛන්තෝ "සිඝං සස්ස ඡින්දිස්සාමී"ති එකායුධං ඛිපි. තස්සෙවමා නුභාවෝ:-භූමියං ඛිත්තෝ වාදසඛස්සානි තිණමපි පාජායති. දාරූ සෙ ඛිත්තෝ වාදසඛස්සානි එකබිඳුම්පි වස්සං නපතති. මෙරුම්පි එකෙ විස්සඨං මෙරුං විධා කත්වා ගහෙත්වා භඤ්ඤිස්සති. සෝ ආකාසතෝ අස්නිවිය ගජ්ජන්තෝ ආගන්ත්වා මාරස්ස මානමද්දනං කරොන්තෝ මහාපුරිසස්ස පාදමූලෙ පාදපූජනිවිය පති. සෝ ගහෙතබ්බගහණං අපස්සන්තෝ කුඛමානසෝ, කිංභණෙ! තාඨථ? ඉමං සිඛණ්ඩං අසිඛණ්ඩං කරොථ. ගණ්හථ. හනථ ඡින්දථ. භින්දථ. ඛාදථ, මුචථ. පලාපෙථා'ති මාරපරිසං ආණාපෙත්වා සයං ගිරිමෙඛලස්ස ඛන්ධෙ නිසීදිත්වා එකෙන කරෙන සරං භමයන්තෝ බොධිසත්තමුපසංකම්ම්ත්වා 'භොා! සිඛණ්ඩි! උට්ඨහ පල්ලඞ්කා" නි ආහ. අථ මාරපරිසාපි මහාසත්තස්ස අනෙකානි භිංසනකානි දස්සෙසුං. සෝ මෙත්තාබලෙන තෙසඤ්ඤපටිබාහි. තෙන වුත්තං:-"සිඛණ්ඩි! කස්මා ආසීනොා"ති ආදි. එවං වසවත්තිමාරස්ස පවත්තිං දස්සෙත්වා ඉදානි මහාපුරිසස්ස පවත්තිං දස්සෙන්තෝ ආහ:-"සපාදමූලෙ කීලන්තා" නාති. යථාහි එකො දයාලුකොපිතා අත්තනො පාදමූලෙ කීලන්තං තරුණං සුතං හත්ථෙන වා පාදෙන වා පහරන්තමපි සං කිඤ්චි විකාරං

1 "රංසිජාලං"—කත්ථචි

කුරුමානම්පි කථයමානම්පි පුත්තපෙමේන තුණ්හී ආලිඛිතිඛා උරෙ න්පජ්ජිංපෙති? න යිච්ඡිවරං බන්ධති? එවමෙවායං මහාපුරිසෝ තෙන පාපිමාරෙන කතං සබ්බං සහනෙත්තා අපපමත්තකම්පි දෙමනස්සං අකත්වා අසම්භිතෙ දයාපරෙ මෙත්තායනෙත්තාව පුත්ත විය උදික්ඛිති අධිප්පායෙන. එවං මෙත්තාබලකොඨකං බන්ධිත්වා නිසිත්තෙහා සීහනාදං නදි. තං දස්සෙතුං ආහ:—

"තදා සෝ ආසභිං වාචං සිහනාදං නදී මුනි.
නජානාති සකං මරණං දුක්ඛාවමපසං බාලා"ති.

එවං අත්තනෝ සකලලොකජෙට්ඨභාවං දස්සෙත්වා ඉදානි මාරස්ස උපපත්තිං දිපෙන්තෙහා "යදා මහාවී කමෙමනා"ති ආදිමාහ:- තත්ථ යෙන කෙනවිති දානාදිනා යෙන කෙනවි පරිත්ත කෙන කම්මෙන වරෙ උත්තමෙ දෙවපුරෙ වසවත්තිදෙවලොකෙ ජාතෙ සකං ගතිං අත්තනෝ නිබ්බානිත්ථානං දජානන්තෙහා අත්තනෙ ආයුපපමාණංවා චුතිං වා උපපත්තිං වා අජානන්තෙහා "අහං සස්සතෙ"ති මඤ්ඤමානෙ "සකලලොකෙ අහමෙව ඉස්සරෙ" නි මඤ්ඤති. අත්තනෝ මරිත්වා අපායෙ උපපජ්ජනභාවං නජානාති. අජානනත්තා එවරූපං කරොතීති එවං මාරස්ස උපපත්තිං දස්සෙත්වා ඉදානි අත්තනෙ අනඤ්ඤසාධාරණෙන අමිතපාරමිතා පුඤ්ඤඤාණ නිබ්බත්තිං දස්සෙතුන්තා ආහ:- අනඤ්ඤලොකඤාතු මහි"ති ආදිං. ඉදානි තං සම්පත්තෙත්තා ආහ:- නිරච්ඡරෙ සසොහු වාති ආදිං. එවං අත්තනෙ පුඤ්ඤසම්භවසම්පත්තිභාවං දස්සෙත්වා එවරූපෙහි පුඤ්ඤඤාණෙහි අත්තනෙ සිද්ධිභාවං දස්සෙන්තෙහා ආහ:- එවං අනඤ්ඤපුඤ්ඤඤාණි.—පෙ— බුද්ධුත්තමි. සොහි මහාපුරිසෝ මනුස්සෙසුනිවා යක්ඛෙසුනිවා දෙවෙසුනිවා මාරෙසුනිවා බ්‍රහ්මෙසුනිවා අත්තනා සදිසං නාසක්ඛි. තෙසං සබ්බෙසම්පි තාදිසස්ස කිච්චස්ස අභාවතෙ. අථ කස්මා මනුස්සිත්ථියා කුච්ඡිතෙ ජාතොති? ආහ. ජරාමරණං ලොකස්ස දස්සනත්ථං. ඉධ මනුස්සිත්ථියා කුච්ඡිතෙ ආගතෙහි ඉමෙසංහි සත්තානං ජනකෙ දෙවෙවා මාරෙවා බ්‍රහ්මාවා අත්තාවා කොචි නත්ථි. සකසක සන්තානගතා තණ්හායෙව පුනප්පුන උපපත්තිං සාධෙති. කුසලාකුසල කම්මම්පි තණ්හාබ ලෙනෙව සිඤ්චති. කම්මං බෙත්තං, විඤ්ඤාණං බීජං, තණ්හා සෙත හොති ඉමෙසං තිණ්ණං සන්නිපාතා අඞ්කුරං විය සත්තෙහා හොති. යථා අම්බනිම්බාදිබීජං පථවියං පතිට්ඨාපෙත්වා උදකෙ ආසිත්තෙ පථවිරසඤ්ච ආපොරසඤ්ච ගහෙත්වා අඞ්කුරං නිබ්බත්තෙති. යථා කම්මං බෙත්තං සත්තානා උපපත්තිඤාන සාධනතො තථාහි අව්‍යාපාදසහගතං දානසීලාදිඅනවජ්ජකම්මං අත්තනා සහජාතං වි

සූසූණබීජං තණ්හා ජලසේකං උපනිස්සයං ලභිත්වා අනවජ්ජ සුඛදං මනුස්සලොකඤ්ච දෙවලොකඤ්ච බ්‍රහ්මලොකඤ්ච ආකඩ්ඪිත්වා අඞ්කුරං විය අත්තභාවං උප්පාදෙති. භවතණ්හාසෙනහෙ සන්තම්පි විඤ්ඤාණබීජං කම්මකෙඛත්තෙ විජ්ජමානෙපි පුනභවෙ උපපත්තිං න යාඩෙති. තෙභූතෙව තණ්හාපණිණා අරහත්තෙන පුනබ්භවෙ නළ පජ්ජනති. තථා ලොභදොසමොහානතං සාවජ්ජං කම්මං අත්තනා සහජාතවිඤ්ඤාණබීජං තණ්හාසෙනහං ලභිත්වා දුක්ඛභූතෙපි අපා යෙ උප්පාදෙති. එත්ථාහ: "තණ්හානාම එත්ථනා. පත්ථෙනතා නාම සබ්බසම්පත්තිං පත්ථෙනති. නො විපත්තිං, එවං කිං නිරයෙ දුක්ඛං පත්ථෙත්වා තත්ථ උප්පජ්ජන්ති"? ති. සච්චං භද්දමුඛ! නිරයං පත්ථෙතෙතා නාම නත්ථි. තත්ථ අනුප්පත්තිංයෙව පත්ථෙන්ති, තත්ථ කාරණං අත්ථි ති: අයං තණ්හානාම චක්ඛාදීසු රූපෙසු උප්පජ්ජති. නො නිරයෙ අත්ථිමහි. එකොහි පරස්ස රක්ඛිතගොපිතං අභිරූපං පාසාදිකං ඉත්ථිං චක්ඛු නා දිසවා තණ්හා බලෙන තස්මිං පිපා: ං උප්පාදෙත්වා තස්සා සාමි නං වඤ්චෙත්වා යෙන කෙනචි උපායෙන තාය සද්ධිං රවති. ත සෙ වං උප්පන්නා සා ච තණ්හා තඤ්ච කම්මං නිරයගාමිනිං තං විඤ්ඤාණබීජං පනිච්ඡාපෙති. තතො විඤ්ඤාණපච්චයා නාමරූපං හොති. එවං සොතවිඤ්ඤාණාදීසු සද්දෙසු ලොභනාදි නවසු තෙතබ්බානි. එවං සඞ්ඛාරෙසු තණ්හාබලෙනෙව උපපත්ති හොති. තණ්හායෙව සත්තෙ ජනෙති. එවං උපපන්නස්ස පන්නස්ස අනෙක ජාතිජරාදයො මහොඝංව්‍ය අජ්ඣොත්ථරන්ති. අයඤ්ච මහා පුරිසො සත්තානං තං දුක්ඛං අපහරිතුකාමො ඉමස්ස කෙවලස්ස දුක්ඛක්ඛ න්ධස්ස තණ්හා නිදානං. තණ්හා සමුදයා. නාඋව පන තණ්හාය පහී ණාය ජාති නත්ථි. ජාතියා අසතිජරාමරණාදයො නත්ථි. තස්මා තණ්හා යෙව පහාතබ්බා. සාව තණ්හා චක්ඛුවිඤ්ඤෙය්‍යාදීසු රූපාදීසු නිච්ච සුඛ සුභ අත්තසඤ්ඤාය සුඛකාමානං සත්තානං මොහබලෙන හොති. තස්මා තණ්හාය පච්චනීහෙතුභූතෙසු රූපාදීසු ආදීනවො දට්ඨබ්බා. රූපාදීසු ආදීනවො නාමරූපාදීසු සම්භවො අනිච්චාදි ආකාරො. සොව අනිච්චාදි ආකාරො ජරාමරණදස්සනෙන හොති" ති ජරාමරණං ලොකස්ස දස්සෙතුං පන්ධාගතොති ආහ. ස චෙහි සො දෙවත්තභූපගතො බ්‍රහ්මත්තභූපගතො වා ධම්මං දෙසෙය්‍ය? පරෙ න සද්දහෙය්‍යුං. අයං දෙවො සුඛි. නිච්චො. ධුවො. අමහා කා අනිච්චං දුක්ඛං අනත්තාති කිමස්ස වචනං" ති න සද්දහන්ති. න සුස්සූසන්ති. න සොඨං ඔදහන්ති. දෙවො නාම කිං කාතුං න සක්කොති? කිං පාටිහාරියං කාතුං න සක්කොති? අනවජ්ජරියඤ්චතං දෙවස්සා" ති මඤ්ඤන්ති. සබ්බෙසං පන පස්සන්තානං යෙව මඤ්ඤති

ත්වියා යුම්හිතෝ උපපජ්ජිත්වා කාමසුඛං අනුභවිත්වා පුත්තං පටිලභිත්වා තං පහාය පබ්බජිත්වා මහන්තං දුක්කරකිරියං කත්වා බොධිං පාපුණිත්වා ඉඞ්ඝිතකුබ්බණේ ච කසිරමානෙ ජරාමරණෙ දස්සියමානෙ ලක්ඛණත්තයෙ දෙසියමානෙ "අයං මහාපුරිසෝ එවං මහිද්ධිකෝ එවං මහානුභාවෝ එවං මීහාපඤ්ඤසකලඤ්ඤපවිවෙදිපි ජරාමරණං අනතීතෙ කිමඞ්ගපන අමෙහපු වත්තබ්බ"න්ති සුස්සූසන්ති. සෝතං ඔදහන්ති. සද්දහන්ති තථාගතස්ස බොධිං. "සම්මාසම්බුද්ධොවත සෝ භගවා සෝ එවරූපස්ස දුක්ඛස්ස පහාණාය ධම්මං දෙසෙති. සුප්පටිපන්නා වත නිබ්බානං. යත්ථ ඊදිසං දුක්ඛං නවිජ්ජතී"ති සද්දහන්තා ඔකප්පන්නා මදසතානුසාරෙන සුණං සම්මාපෙසෙත්වා ඉමං පඤ්චක්ඛන්ධමයිකං අත්තභාවං දුක්ඛතො ච දුක්ඛහෙතුතො ච දිස්වා තං නිබ්බත්තකතණ්හාය ආදීනවං පස්සන්ති තෙ එවං පස්සන්තා තණ්හාය වෙව තංනිබ්බත්තකඛන්ධෙසු ච අට්ටීයමානා හරායමානා ජිගුච්ඡමානා තණ්හං නිරුන්ධිත්වා අනුපාදපරිනිබ්බානාරහා හොන්ති. තෙන වුත්තං:— **"ජරාමරණං ලොකස්ස දස්සනං පනිධාගතා අනුපලිත්තා ලොකෙනා"ති** ලොකෙපි කෙනාපි සත්තෙන වා සංඛාරෙන වා අනුපලිත්තා අනල්ලීනා හුත්වා ජාතෙ. අහං අනන්ත ජිනෙ නාම අනන්තසත්තෙ ජිතත්තා ච අනන්තසඞ්ඛාරෙසු ආලයවිගමෙන ජිතත්තා ච අනන්තතණ්හා සංකිලෙසෙ ජිතත්තා ච අනන්තජිනානාමාහං ඉදානෙව ඉමස්මිං අපරාජිතපල්ලඞ්කෙ නිසින්නොව සබ්බකිලෙසෙ ඛිණාපෙත්වා බුද්ධො හුත්වා බහුජනතං තාරෙමි. න ත්වං මං වාරෙතුං සක්ඛිස්සසි. අට්ඨයො තුයහ"න්ති ගජ්ජි. ඉදානි සස මානමදං භින්දන්තා ආහ:—

"සමන්තාඛජිනි දිස්වා යුත්තං මාරං සවාහනං,
යුධාය පඩුබුණිස්සාමි මාමං ඨානා අචාවයි
සෙනෙන තං නප්පසහති සෙනං ලොකෙ සදෙවකෙ
තං ඤාණ පඤ්ඤායුධ ගණ්හිස්සාමි තුවං පත්තෙව අස්මුඛා"ති.

ඉමා වෙ ගාථා අභිසම්බුද්ධගාථා. දසසහස්සිලොකධාතු භගවතො අධිප්පායං සුත්තන්තතො ගහෙත්වා ආචරියෙන වුත්තා. තාපි නදෙසොයෙව. තත්ථ **සමන්තාති** සබ්බතො භාගෙන **ඛජිනිත්වාති** ඛජිත්වා **යුත්තං යුත්තංමාරන්ති** යුද්ධාය සන්නද්ධං මාරං. මහත්තියා වා සෙනාය යුත්තං **සවාහනන්ති** විරිමෙබලාභස්සිතං. **පඩුබුණිස්සාමීති** නිසින්නට්ඨානතො අනුට්ඨහන්තෙනා පඤ්ඤායුධ අභිමුඛං ගණ්හිස්සාමි. න පවෙච්ඡා සක්කාමී මාමං ඉම්මහා අපරාජිත පල්ලඞ්කට්ඨානා චාවෙත්‍ය. චාවෙතුං න සක්කුණෙය්‍ය. යථා න සක්කොමි? තථා කරිස්සාමී"ති අධිප්පා

යෝ.යන්නෙ එතං මාරසෙනං? "කාමා තෙ පඨමා සෙනා"ති ආදිනා නයෙන ආගතං සෙනං සඤ්ඤායාහ. එතා මාරපරිසං වා සදෙවකො ලොකො නපස්සතීති.පසවිතුං අභිභවිතුං නසක්කොනීති.අහං පනඑක කොවතව සෙනං නිසින්නාසනං අකොපෙත්වා මම පඤ්ඤාබලෙනෙව අස්ස්නා පිණ්ඩපාතාණෙන ආමකං මත්තිකාභාජනං සමුදොණං නත්වා විය මම පඤ්ඤාබලෙන ගවජ්ජාමි. පාපුණාමි. මමසන්තිකං කරිස්සා මීති.තඔ තව මාරබලඤ්ච ලෙඩ්ඩුනා කාකොදිය පලාපෙස්සාමීති අත්ථො. ඉදානීස්ස ඉඞ්බලං දස්සෙන්තො ආහ ඉඛ්ඝෙන්තා ඝාසඤ්ච ගණ්හනී ආදිං:— තෙ උත්තානත්ථාව. ඉදානි යඤ්ච සො පාපිමා "සිඛත්ථ! කසමා ආසිනො? ආසනෙ මම සන්තකෙ"නි වත්වා "කො තව භාවාය සක්ඛි"නි වුත්තෙ "කිං අඤ්ඤෙසුනි? මෙ එත්තකා මාරපරිසා සක්ඛිනො"ති හත්ථං පසාරෙසි. මාරපරිසා එකප්පහාරෙන "අහං සක්ඛි අහං සක්ඛි"නි වදමානා අනෙකකොටිසතසහස්සා අහෙසුං. පඨවිම්හි ජනකාළොව්‍ය අහොසි. තස්මා තං පටිබාහිත්වා මහාපුරිසො අත්තනො සක්කිංදස්සෙන්තො ආහ:—

"පල්ලඞ්කං මම ආභුජං කිමඤ්ඤෙසුනි සක්කිනා,
කම්පිතා මදදිසාදූනා සක්කෙ භොති අණංගණෙ"නි.

භො! පාපිම! මයා ඉමං පල්ලඞ්කං පත්ථෙන්තෙන අපරිමාණෙසු ජාතිසහස්සෙසු අදින්නං දානං නාම නත්ථි අරක්ඛිතං සීලං නාම නත්ථි අකතාදුඤ්ඤකරහිරියා නාම නත්ථි. අවසෙසං දානාදිං ඨපෙත්වා එකස්මිං වෙස්සන්තරත්තභාවෙ මද්දිදෙවිං කොපිපත්තං කත්වා සත්තක්ඛත්තුං දානෙ දියමානෙ සත්තක්ඛත්තුං කම්පිතාපඨවී. ඉදානි මම ඉමස්මිං අපරාජිතපල්ලඞ්කෙ සකලලොක විජයාය නිසින්නස්ස මාරසෙනාය යුද්ධෙ වත්තමානෙ "කිමයං මහාපඨවී තුණ්හී භූතා? භොංහි අත්තනො පරිසාය කුටසක්කිං කාරාපෙසි. අයං පන පඨවී තව ච මම ච සමා. අවෙචනතා. සා මෙ සක්කිභවිස්සතී"ති මමඤ්ඤිතො නික්ඛන්තවිජ්ජුල්ලතාසදිසීරකං දක්ඛිණබාහුං විවරිත්වා ගබහතො නීහරිත්වා භූමියා අවනාමෙසි. තෙනවුත්තං:—ඉතිවත්වා දක්ඛිණබාහුනි ආදි. ඉතීහ තස්මිං ඛණෙ අයං මහාපඨවී කුලාලචක්කං විය භම්මමානා මහානාද මකාසි. පඨවියා සද්දෙන ආකාසෙ මෙඝත්ථනිතං විය මහාරවං රවි. සත්ත කුලපබ්බතාදයො මහානාදං නදිංසු. සකලචක්කවාළගබ්භං අග්ගිනා පදිත්තවෙණුවනං විය තටතටායමානං මහාරවං රවි.තත්තකපාලෙ බිත්තවිහිජාලං විය සකලඡගතෙ දෙවදූතභූතියො එලිංසු. පදිත්තඞ්ගාර වස්සං විය විප්පුරන්තියො අසනියො පතිංසු. උභින්නං පඨවීආකාසානම

නන්තරඤ්ඤෙ මාරොඅත්තානං අලණෙණොඅසරණෙ විහාහසඋපපත්තෙතා ධජං පනාමෙත්වා ආවුධසහස්සං තත්ථෙව ඡඩ්ඩෙත්වා, ගිරිමෙඛලා හත්ථිමපි අත්තලාකෙත්වා, පලාසිනාසම්පකඤ්ඤෙන මාරපරිසංභිජිත්වා මහාවාතෙන සමුද්ධූතහසමරාසිවිය සම්මුඛ සම්මුඛඨානෙන පලායිත්වා වසවත්තී දෙවලොකමෙව ගත. එවං මහා පුරිසො සුරියෙ අනබ්භමෙඝයව මාරරාජයං කත්වා සකලලොක විජයපත්තෙතා ඛෙමපත්තෙතා දුභයපත්තෙතා වෙසාරජ්ජපත්තෙතා අහොසි. ඉතීහ තඤ්ඤං ඛණෙ මාරාගමනෙන හායිත්වා පලාතා තෙ දෙවබ්‍රහ්මානො "කස්ස ජයො? කස්ස පරාජයො?ති සමුදික්ඛමානා සිතාමාරපරිසං තථාභූතං දිස්වා එකපහාරෙනෙව මහානාද මනංසු. තෙන වුත්තං:— මහාඝොසො අජායිත්ථ සිඛබ්බස්ස ජයොඉතී"ති.

න. නාදිසං දෙවවරං යසස්සිං
මනුස්සභූතා ච කථං ජිනෙය්‍යා?,
තස්මාහි සො 'නන්තජිනොති වුච්චතා
අනන්තඤාණෙයෙසු පවත්තපඤ්ඤා.

නමා හි සො පච්චතිහිතෙන
නමස්සනියො අතිසාරවෙන 1
පයොජනවස්සහි අත්ථි කිච්චි
සිඤ්ඤම්පි සෙට්ඨානගුපූජනීයො.

ඉති සාධුජනානන්දනත්ථාය කතෙ ජිනාලඞ්කාරෙ මාරපරාජයවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

———:: ———

ඉදානි අභිසම්බොධිවණ්ණනාය ඔකාසො අනුප්පත්තෙතා තං දස්සෙතුකාමා බුද්ධරක්ඛිතාචරියො ආහ: —

සුරතො හත්ථිනි චස්සෙ රජතවණ්ණංව අඞ්කුර,
සහස්සරංසි සුදියො පච්ඡිමෙනපගච්ඡති.

මජ්ඣෙකි බොධිදුමඛ්ඣත්තෙන පල්ලඞ්කෙ අපරාජිතෙ,
පල්ලඞ්කෙකන නිසීදිත්වා ධම්මං සම්මසතෙ මුනි.

සකෙතා තස්මිං ඛණෙ සබ්බං ඛමෙන්තො ඛිතිධාවති,
බ්‍රහ්මා නිමන්තනවජ්ඣත්තං ධාරෙති මුනිමුද්ධනි.

---

1 "අසිපාරගෙන අපිහාරවෙන" කත්ථචි.

මණිතාලවණ්ටං තුසිතෝ සුසඞ්ඛෝ වාලවීජනිං,
නානාමඞ්ගලහත්ථානි ගහිතා සෙසදෙවතා.

එවං දසසහස්සීසු සක්කබ්‍රහ්මාදිදේවතා,
සඞ්ඛාදීනි ධමෙන්තොව චක්කවාලමහි පූරයුං.

මඞ්ගලානි ගහෙත්වාන තිට්ඨන්ති කාචි දෙවතා
ධජම්ලා ගහෙත්වාන තථා පුණ්ණඝටාදයෝ.

නච්චං නච්චන්ති ගායන්ති සෙලෙන්ති වාදයන්ති ච
දෙවා දසසහස්සීසු තුට්ඨහට්ඨා පමොදිතා

ධම්මාමතරසඤ්ඤාදං ලභිස්සාමඤ්ඤ සන්තිකෙ,
නයනාමතරයඤ්ඤාදං පාවිගිරව පණ්ඩිතං

ජරාමරණකන්තාරා සොකොපායාසඝාතනා,
මොචෙති කාමපාසම්හා දෙසෙන්තෝ අමතං පදං.

ඉතිතුඤ්ඩෙහි දෙවෙහි පූජියන්තෝ කරණ්ඩතා,
නිච්චි පූජං අවිත්තන්තෝ චිත්තෙනෙවෝ ධම්මමුත්තමං.

සබ්බඤ්ඤාඛියෝ සත්තෝ ඕඛණ්ඩෝ අපරාජිතා,
චක්කවාලසිලාසානිපාකාරෙහිමෙකාරසම.

තාරාමණ්ඩිකතාසච්චිතෝ එව චතුදිසංතා,
නානාරතනවිජ්ජොත ජතාමාලාගණ්ඩාදි සුසජ්ජිතෙ.

දෙවෙහි ජණ්ණහත්ථෙහි සුවට්ට මඞ්ගලගීතියා
චක්කවාලසුපායාදෙ ඔබාධිම ඤාණමහාතලෙ.

ඔබාධිරුක්ඛමණ්ඩිජ්ජතෙන පල්ලඞ්කෙන අපරාජිතෙ,
නිසිතෙන පඨමෙම යාමෙ පුබ්බෙ ජාතිමනුස්සරි.

නාමරූපානමුප්පත්ති සුදිට්ඨා හොති තෙනිධ,
සක්කාය දිට්ඨි තෙනස්ස පහීනා හොති සබ්බථා.

තතොහි දුතියෙ යාමෙ යථාකම්මුපගෙ ඤාණෙ,
සුදිඨං භවති තෙනස්ස යථාකම්මූපලෙඛනෙ සමභවං.

කඞ්ඛා විතරණිංනාම ඤාණන්තං සමුපාගතං,
තතොසෙසා පහීයිත්ථ කඞ්ඛා සොළසධා ඉතා.

තතෝ සෝ තතියෙ යාමෙ මාදිසෙ අසෙසතෝ,
සෝ උපච්චසමුප්පාදං ඤාණෙනාතාරසි මුනී.

අවිජ්ජාදිනුලොමඤ්ච ජරාදිපටිලොමතෝ,
සම්මසන්තා තථාභූතඤාණදස්සනමාගමි,

කප්පසතාධිකානීහ කතාපි අපරිමෙය්‍යෙසු ජාතිසු,
ලොහංඅඤ්ඤඤ්ච කෙත විනාසෙන්තා පුනප්පුනං.

සීලෙන ඛන්තිමත්තාය කොධං දෙසං නිවාරයී,
පඤ්ඤාය මොහං ජෙත්වාන මිච්ඡාදිට්ඨිං තථෙවච.

ගරූපදෙසවනා ධම්මවිචිකිච්ඡං විනොදයං,
මානුඛ්ඛවං විනාසෙන්තා කුලෙ ජෙට්ඨාපචායිනා.

නෙක්ඛම්මෙන විනාසෙන්තා කාමරාගං පුනප්පුනං,
සංවෙජනෙ ච විසංවාදං කොසජ්ජං විරියෙන ච,

එවං දුනාදිනා තං තං කිලෙසඩ්ඪං විනොදයං,
සුවඩ්ඪිතා මහාපඤ්ඤා කථං ඤාතිං නරුහති?.

සුදුක්කරං කතිපාහෙන දුනාදිං පඤ්චකං පුරෙ.
නාකිංච භවසම්පත්තිං පත්ථෙසි බොධිමුත්තමං.

පනිධානමහි පඨාය කතං පුඤ්ඤංව පඤ්චනං,
එකත්තිංදනි සම්පත්තා දෙති බොධිං අසංසයං.

තතො සො ඤඛ්ඛාරෙ අනිච්චදුක්ඛනත්තතො,
සම්මසන්තා නුලොමෙන නිබ්බානං සමුපාගමී.

සවාසනෙ කිලෙසෙ සො ඣාපෙන්තො නුතරම්පිච,
අරහත්තඵලප්පත්තියා සුඛෙ බුද්ධා බොධිතලෙ අහූ.

පත්තෙතා විමුත්තිං වරසෙනජත්තනං
සො පීතිවෙගෙන උදානුදීරයී,
ජෙත්වාන මාරෙ විජිනාරිසඞ්ඝෙ
තිබ්බඨබත්තෙනකදිවාකරෙ අහු.

රාජාධිරාජා පන මෙවමාදි
නිජත්තනධාතී වරධම්මරාජා,
මහාසහස්සිම්පි ච ලොකධාතුං
සරෙන විඤ්ඤාපයිතුං සමත්ථො.

තත්‍රායමත්ථෝ:—එවං වසවත්තිමාරං පරාජෙත්වා නිසින්නෙ සකලදසසහස්සවක්කවාළවාසිනො භුම්මාදයො දෙවා සද්දමනුස්සාවෙසුං "එථහොමාරිසා! සිද්ධත්ථස්ස ජයො, අසිද්ධත්ථස්ස මාරස්ස පරාජයො. ජයමඞ්ගලඤ්ච බුද්ධමඞ්ගලඤ්ච එකතො කරිස්සාමා"ති එකප්පහාරෙ නෙව සමොසරිංසු. තස්මිඤ්ඤණෙ පඤ්ඤාසයොජනප්පමාණං රංසිසහස්සූපසොභිතං සුරියමණ්ඩලං නෙමියං ගහෙත්වා මහාසමුද්දෙ නිමුං

ජාතියමානං සුවණ්ණචක්කං විය අට්ඨං ගච්ඡන්තං ඨිතං. එකූනපඤ්ඤාසයොජනප්පමාණං පභාසමුදයං විස්සජ්ජන්තං චන්දමණ්ඩලං චක්කවාළගබ්භා පභාය පභාසයන්තං බ්‍රහ්මසාගරා උම්මුජ්ජමානං තෙමියං ගහෙත්වා අනිලපථෙ උල්ලඞ්ඝියමානං රජතචක්කං විය පාචීනදිසතො උග්ගච්ඡන්තං ඨිතං. චක්කවාළමෙඛ්ඛ අත්තනො සුවණ්ණවණ්ණාය සරීරප්පභාය තං පදෙසං සුවණ්ණරසෙ නිමුජ්ජාපයමානො විය මහාපුරිසො විරොචි. එවං විරොචමානො ඉන්දනීලමණිවිජ්ජුන්තසඞ්කාසෙ බොධිරුක්ඛමූලෙ අපරාජිතපල්ලඞ්කෙ නිසින්නො ධම්මං සම්මසි, තෙන වුත්තං:—" පුරතො ගච්ඡති චෙතු"ති ආදි.එවං මහාපුරිසස්ස නිසින්නාකාරං දස්සෙත්වා ඉදානි දෙවතාහි කරීයමානං පූජාවිධානං දස්සෙතුං " සකෙකා තත්ථ්ඛණෙ සඞ්ඛං ධමෙන්තො'වහිධා වනී"ති ආදිමාහ. තදා සකෙකා දෙවරාජා වීසං රතනසතිකං විජයුත්තරසඞ්ඛං තාවතිංසදෙවලොකෙ ඨත්වා දෙවානං සන්නිපාතත්ථාය ධම්. තංසද්දං සකලදසසහස්සයොජනවිත්ථතෙ දෙවනගරෙ එරි. තතො ධමෙන්තො ධමෙමන්තොව බොධිමණ්ඩං ධාවි. න කෙවලං සොයෙව. සකලදසසහස්සචක්කවාළෙ සක්කදෙවරාජානො සඞ්ඛං ධමෙන්තාව ආගතා, මහාබ්‍රහ්මා චක්කවාළපබ්බතමත්ථකෙ ඨිතං සෙතච්ඡත්තං ගහෙත්වා මහාපුරිසස්ස උපරි ධාරෙසි. න කෙවලං සොයෙව. සකලදසසහස්සචක්කවාළෙ මහාබ්‍රහ්මානෙ ආගන්ත්වා ඉමං චක්කවාළං සෙතවත්ථෙනෙන නිරන්තරං කත්වා ගහෙත්වා අට්ඨංසු. තථා යාමදෙවලොකෙ සුයාමො නාම දෙවරාජා තිගාවුතප්පමාණං වාලවීජනිං ගහෙත්වා වීජයමානො සම්පෙ අට්ඨාසි. න කෙවලං සොයෙව. සකලදසසහස්සචක්කවාළෙ සුයාමදෙවරාජානො වාලවීජනිහත්ථා චක්කවාළං පූරයිංසු. තුසිතදෙවලොකෙ සන්තුසිතො නාම දෙවරාජා තිගාවුතං මණිතාලවණ්ටං ගහෙත්වා වීජයමානො ඨිතො. නකෙවලං සොයෙව. සකලදසසහස්සචක්කවාළෙ සන්තුසිතා දෙවරාජානො මණිතාලවණ්ටෙ ගහෙත්වා චක්කවාළගබ්භා පූරෙත්වා අට්ඨංසු. පඤ්චසිඛො දෙවපුත්තෙනා ඨිගාවුතං වෙළුවපණ්ඩුවිණාමාදාය බහූ ගන්ධබ්බදෙවෙ පරිවාරෙත්වා ගන්ධබ්බං කුරුමානො ඨිතො. නකෙවලං සොයෙව. දසසහස්සචක්කවාළෙ ගන්ධබ්බදෙවපුත්තා ගන්ධබ්බනාටකං දස්සෙසුං. අඤ්ඤෙ පන දසසහස්සචක්කවාළවාසිනො දෙවපුත්තාව දෙවධිතරො ච ඉමස්මිං චක්කවාළෙ සන්නිපතිත්වා එකච්චා දෙවා රතනතොරණමාලා ගහෙත්වා සම්පාතො පරිවාරෙත්වා අට්ඨංසු. තථා එකෙවෙව තදනන්තරං රතනාඞ්කිතමාලා එකෙවෙව සුවණ්ණකදලිමාලා එකෙවෙව සබ්බරතනමයා සිරිවච්ඡමාලා එකෙවෙව වාලවීජනීමාලා එකෙවෙව අංකුසමාලා එකෙවෙව යුගලමච්ඡමාලා එකෙවෙව නන්දියාවත්තමාලා එකෙවෙව භද්දපීඨමාලා

එකවෙව පුප්ඵපටමාලා එකවෙව පුප්ඵඝටමාලා එකවෙව සඞ්ඛමාලා එකවෙව ධූමඝටචුම්බමාලා එකවෙව මණිදණ්ඩදීපමාලා එකවෙව සුවණ්ණාදාසමාලා එකවෙව රතනාදාසමාලා එකවෙව මණිආදාසමාලා එකවෙව මණිපදීපමාලා එකවෙව ධජපතාකමාලා එකවෙව කපපරුක්ඛමාලා ගහෙත්වා යාවචක්කවාළපබ්බතා පරිවාරෙත්වා අට්ඨංසු. සකලදසසහස්සීචක්කවාළවාසිනෝ දෙවා ඡණවෙසං ගහෙත්වා දෙවනාටකසඞ්ඝීතියෝ පවත්තෙත්වා දිබ්බපුප්ඵගන්ධචුණ්ණාදීහි පූජයිංසු. සකලගගනතලං මහාමෙඝවුට්ඨිධාරාහි පරිපුණ්ණං විය දිබ්බපුප්ඵවිජ්ඣනවසෙන නිරන්තරං අහොසි. එවං දෙවතාහි කරීයමානං පූජාවිධානං දස්සෙත්වා ඉදානි කෙන කාරණෙන තෙ එවං පූජෙන්ති? තං කාරණං දස්සෙන්තා "ධම්මාමතරසස්සාදා"තිආදිමාහ. තත්ථ චත්තාරෝ මහෝ චත්තාරිසාමඤ්ඤඵලානි නිබ්බානන්ති ඉමෙ නව ලොකුත්තරධම්මෙ පටිලබ්භස්ස යා උපපජ්ජති ත්වරමමණිකාපීති? තං "ධම්මාමතරසස්සාදං අස්ස සන්තිකෙ ලභිස්සාම නයනාමතරසස්සාදං පාටිහිරඤ්ච පස්සිතුං අස්ස සන්තිකෙ ලභිස්සාමා"ති තුට්ඨානි අත්ථෝ. **ජරාමරණකන්නාරානි** ඉමිනා සබ්බෙපි කන්නාරා ගහිතා. ජාතිකන්නාරං ජරාකන්නාරං ව්‍යාධිකන්නාරං මරණකන්නාරං සොකපරිදෙවදුක්ඛදොමනස්සුපායාසකන්නාරාදස්සිතා. තත්ථ පුනප්පුනං ජාතිවසෙන පබන්ධුප්පත්තියා කොටිනත්ථි. තස්මා ජාතිකන්නාරං නාම. ජාතිජාතියං ජරාමරණාදයෝ එකන්තභාවිනොති. තස්මා තෙපි කන්නාරායෙව. අයඤ්ච මහාපුරිසෝ බුද්ධභාවං පත්වා දෙවමනුස්සානං සංසාරාදීනවං දස්සෙත්වා තණ්හාපහානකරං ධම්මං දෙසෙති. තං සුත්වා තෙ යොනිසොමනසිකාරොන්තා ඤත්වා සමූලංතණ්හං ඛිපෙන්ති. තණ්හාවිනාසෙන ජාති න හොති. ජාතියා අභාවෙන ජරාමරණාදයොපි නත්ථි. තෙනාහංසු:- "**ජරාමරණකන්නාරා**"ති ආදිං. එවං දෙවබ්‍රහ්මානං පවත්තිං දස්සෙත්වා ඉදානි මහාපුරිසස්ස පවත්තිං දස්සෙතුං "**ඉති ඛො භික්ඛවෙ**"ති ආදිමාහ. සෙ නරාසභොති ඉමිනා කාරණෙන තුට්ඨෙහි දෙවෙහි පූජීයමානොපි තාවමහන්තම්පි පූජාවිසෙසං දිස්සමානම්පි සූයමානම්පි තඤ්ච ආලයං අකත්වා අමනසිකත්වා අත්තනො උත්තමං පතිට්ඨං ධම්මමෙව විනෙතෙත්වා නිසීදීති අත්ථෝ. "**සබ්බඤ්ඤුතඤාණසස්ස සංතතා**"ති යෙ තෙ බොධිඤාණස්ස හෙතුභූතා දානසීලාදයෝ පාරමිතා සම්භාරා. තෙ අත්ථෙ අනූනං කත්වා සාධිතෝ සමාතෝ තෙනෙව සිද්ධත්තොති ලද්ධවොහාරෙ **සසෙනං** මාරං සුට්ඨුයෙ අනත්ථිතෙයෙව පළාපෙත්වා බොධිරුක්ඛමූලෙ නිසීදි. එවං නිසින්නස්ස පනස්ස සකලදසසහස්සචක්කවාළවාසිනො දෙවා මාලාගන්ධාදීහි පූජයමානා අට්ඨංසු. දෙවතායො ඡණවෙ

රියො ගහෙත්වා වාදයමානා ඨිතා. දෙවානංයෙව මහාකාලනාගරාජ
සව තස්ස නානාගුණානි කිත්තෙනෙවා මඞ්ගලගීතානි කථයමානානං
සද්දෙහි සකලචක්කවාළං ඝුඤං එකනින්නාදං අහොසි. එවං භූතෙ
පනස්ස සකලචක්කවාළං පරිකම්පිත්වා ඨිතං වාසීගියොජනසහස්සයු
ත්තං චක්කවාළපබ්බතමෙව සානිපාකාරං අහොසි. තාරාමණ්ඩවිතා
කාසොභෙව විතානං අහොසි සකලරජනිජලමානං චන්දමණ්ඩලමෙව
දීපො අහොසි. දසසහස්සචක්කවාළගබ්භා සත්තසුගන්ධියඛාතසත්ත
භූමිකො පාසාදෙ අහොසි. තස්මිං බොධිමණ්ඩලමාළසඞ්ඛාතෙ පාසාද
තලෙ යං ඣානං සංවට්ටකපෙ විනට්ඨෙසු කොටිසතසහස්සචක්කවා
ළෙසු පවත්තං විනාසං ගච්ඡති? විවට්ටකපෙ පඨමං උප්පජ්ජති? තස්මිං
යෙව කපෙ යතො උග්ගතං ජලජපදුමං බ්‍රහ්මලොකෙ පඤ්ඤත්තං
විවට්ටඨායි කපෙ ජායමානානං දසබලානං ගණනවසෙන සමණ
පරිකඛාරං දෙති? තස්මිංයෙවකපෙ පූරිතපාරමිනං බොධිසත්තානං
අපරිමාණගුණගණාධිගමෙ අවලඞ්ඝනං හොති? යතොඋවභවග්ගං
හෙරිකුහරම්වසුසිරං අවිමානං? බ්‍රහ්මුනාපිනාල්ඛඤ්ඤනීයං?. නාගමන්‍රුස්ස
අසුරදෙවගරුඬබ්‍රහ්මචක්කවත්තිපූජනියඤ්ච හොති? තස්මිං මගධෙසු
ඵරුවෙලාජනපදෙ නෙරඤ්ජරායනදියා තීරෙ මහිවරවඩ්ඪදඝට්ඨා
නියෙ උත්තමට්ඨානෙ පතිට්ඨිතො මූලතො පට්ඨාය සාවසාඛඤ්ඤා සත
හත්ථපමාණෙ පරිමණ්ඩලෙතා සතහත්ථපමාණෙ ඝණබද්ධමහා
රුක්ඛස්කන්ධොපො විය විරොජාතමානො බොධිරුක්ඛො උපරිධාරිතම
ණිවජ්ඣතනංවිය අහොසි. තස්මිං මණිවජ්ඣතනත්ථෙනා අපරාජිතපල්ල
ඞ්කසඞ්ඛාතෙ රාජපල්ලඞ්ක නිසිත්තෙනා මහාපුරිසො තස්සා රත්තියා
පඨමෙයාමෙ නිසිත්තනාසනතො පට්ඨාය යාව දිපඞ්කරස්ස භගවතො
සන්තිකෙ ලබ්ධං ව්‍යාකරණං? තතො පට්ඨාය පන නිසින්නාසනං
සබ්බං පුරිමජාති. තං අනුස්සරි. පුබ්බෙනිවාසානුස්සතිඤාණංපවිලභීති
අත්ථො. වුත්තං හෙතං භගවතා:-" සෙ එවං සමාහිතෙ චිත්තෙන පරි
සුද්ධෙ පරියොදාතෙ අනඞ්ගණෙ විගතූපක්කිලෙසෙ මුදුභූතෙ කම්මනි
යෙ ඨිතෙ ආනෙඤ්ජප්පත්තෙන පුබ්බෙනිවාසානුස්සතිඤාණාය චිත්තං
අභිනින්නාමෙසිං. සොඅහං අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරා
මි සෙය්‍යථිදං:—එකම්පිජාතිං වෙපි ජාතිසතම්පි ජාතිසහස්සම්පි
සෙසාපි ජාතියො පඤ්චපිජාතියො දසපි ජාතියො වීසතිම්පි ජාති
යො තිංසම්පි චත්තාලිසම්පි පඤ්ඤාසම්පි ජාතියො ජාතිසතම්පි ජාති
සහස්සම්පි සතසහස්සම්පි අනෙකසංවට්ටකපෙ අනෙකවිවට්ටකපෙ
අනෙකසංවට්ටවිවට්ටකපෙ අමුත්‍රාසිං එවංනාමො එවං ගොත්තො එවංවණ්ණා එවමාහාරො එවංසුඛදුක්ඛපටිසංවෙදී එවමායු
පරියන්තො. සොතතො චුතො අමුත්‍රඋපපාදිං. තත්‍රාපාසිං එවං

නාමෝ එවං වණ්ණාඑවංගොත්තෝ එවමාහාරෝ එවංසුඛදුක්ඛපටි
සංවෙදී එවමායුපරියන්තෝ. සෝ තතොචුතෝ ඉධූපපන්නොති
ඉතිසාකාරා සඋද්දෙසං අනෙකවිහිතං පුබ්බෙනිවාසං අනුස්සරාමි
අයංඛොමෙ බ්‍රාහ්මණ! රත්තියා පඨමෙ යාමෙ පඨමා විජ්ජා අධිගතා,
අවිජ්ජා විහතා, විජ්ජා උපපන්නා. තමෝ විහතෝ. ආලොකෝ උප
පන්නෝ. යථා තං අප්පමත්තස්ස ආතාපිනෝ පහිතත්තස්ස විහරතෝ.
අයං ඛෝ මෙ බ්‍රාහ්මණ! පඨමාභිනිබ්බිදා අහොසි. කුක්කුටවස්සූපක
සෙව අඩ්ඪකොසමත්තා'නි. එවංපුබ්බෙනිවාසානුස්සතිඤාණෙන ජාතිපර
මපරං පච්චවෙක්ඛතෙතා තස්සංහි ජාතියං නාමරූපායෙව නිබ්බ
ත්තනන්ති. වුත්තම්පි උපපත්තිම්පි.සබ්බත්ථ පුනප්පුනං අනුප්පබන්ධවසෙ
න දිපසිඛාවිය නදිසොතොවිය හෙතුම්පරාය නාමරූපපරම්පරායෙව
චක්ඛාදිසු චාරෙසු රූපදස්සනාදිවසෙන නානාවිඤ්ඤාණානි සම්භූ,
පයමානා උපපජ්ජන්ති. න සත්තෝ, න ජීවෝ අත්ථි. න තං නිබ්බ
ත්තකෝ දෙවෝ වා මාරෝ වා බ්‍රහ්මා වා කොචි අත්ථි නි පටිවිජ්ඣති.
නියතබ්බිං පන්නායිය තිවඞ්ගකං සඤ්ඤායදිසිං භින්දි. සෙය්‍යථිදං:—
රූපං අත්තතෝ සමනුපස්සති රූපවන්තං වා අත්තානං —පෙ—
වෙදනං—පෙ—සඤ්ඤං—පෙ—සඞ්ඛාරෙ —පෙ— අත්තානං. විඤ්ඤා
ණං අත්තතෝ සමනුපස්සති විඤ්ඤාණවන්තංවා අත්තානං. අත්ත
නිවා විඤ්ඤාණං විඤ්ඤාණස්මිං වා අත්තානං සමනුපස්සති. යා,
එවරූපා දිට්ඨිගතං දිට්ඨිගහනා දිට්ඨිකන්තාරං දිට්ඨිවිසුකා මිච්ඡාදිට්ඨි?
අයංවුච්චති වීසතිවත්ථුකා සක්කායදිට්ඨි. සා පනස්ස තෙන පුබ්බෙ
නිවාසානුස්සති ඤාණෙන පහීනා හොති. අතීතඅද්ධාගතමොහොපි
පහීණෝ හොති. එවං පුබ්බෙනිවාසානුස්සති ඤාණං දස්සෙත්වා
ඉදානි යථාකම්මූපගං ඤාණං දස්සෙතුං " තත්‍රාවුසො දුතියෙ
යාමෙ"ති ආදිමාහ. තත්ථ දුතියෙ යාමෙති රත්තියා මජ්ඣිමයාමෙ
යථා කම්මූපගෙති සත්තසකකම්මානුරූපෙන උපපජ්ජනෙන සත්තෙ
සු. වුත්තං හෙතං භගවතා.— "සෝ එවං සමාහිතෙ චිත්තෙ පරි
සුද්ධෙ පරියොදාතෙ අනඞ්ගණෙ විගතූපක්කිලෙසෙ මුදුභූතෙ කම්ම
නියෙ ඨිතෙ ආනෙඤ්ජප්පත්තෙ සත්තානංචුතූපපාතඤාණාය චිත්තං
අභිනීහරතිඋපසිං. සොඅහං දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අමානුස
කෙන සත්තෙ පස්සාමි චවමානෙ උපපජ්ජමානෙ හීනෙ
පණීතෙ සුවණ්ණෙ දුබ්බණ්ණෙ සුගතෙ දුග්ගතෙ. යථාකම්මූපගෙ
සත්තෙ පජානාමි. ඉමෙ වත භොන්තො! සත්තා කායදුච්චරිතෙන
සමන්නාගතා වචීදුච්චරිතෙන සමන්නාගතා මනොදුච්චරිතෙන
සමන්නාගතා අරියානං උපවාදකා මිච්ඡාදිට්ඨිකා මිච්ඡාදිට්ඨිකම්මස
මාදානා. තෙ කායස්සභෙදා පරම්මරණා අපායං දුග්ගතිං විනිපාතං

නිරයං උපපන්නා. ඉමෙ වාපන භොන්තො! සත්තා කායසුචරිතෙන සමන්නාගතා වචීමනොසුචරිතෙන සමන්නාගතා අරියානං අනුපවාදකා සම්මාදිට්ඨිකා සම්මාදිට්ඨිකම්මසමාදානා. තෙ කායස්ස භෙදා පරම්මරණා සුගතිං සහබ්‍රහ්මලොකං උපපජ්ජන්ති ඉති දිබ්බෙන චක්ඛුනා විසුද්ධෙන අතික්කන්තමානුසකෙන සත්තෙ පස්සාමි චවමානෙ උපපජ්ජමානෙ හීනෙ පණීතෙ සුවණ්ණෙ දුබ්බණ්ණෙ සුගතෙ දුග්ගතෙ. යථාකම්මූපගෙ සත්තෙ පජානාමි. අයං බොමෙබ්‍රාහ්මණ! රත්තියා දුතියෙයාමෙදුතියා විජ්ජා අධිගතා. අවිජ්ජා විහතා. විජ්ජා උපපන්නා. තමොවිහතො ආලොකො උපපන්නො, යථා තං අප්පමත්තස්ස ආතාපිනො පහිතත්තස්ස විහරතො. අයං බොමෙ බ්‍රාහ්මණ! රත්තියා දුතියෙ යාමෙ දුතියා භිනිබ්බිදා අහොසි. කුහකුටච්ඡාපකස්සෙව අඩකොසමහා"නි. යථාකම්මූපගං ඤාණන්ති. දිබ්බවක්ඛු. ඤාණමෙව. තෙනත්තනො අන්තභාවස්ස කමෙමහි ච කිලෙසෙහිච සම්භවං උපපත්තිං සුදිට්ඨං හොති. තම්පනෙවං සම්පජානං පටිලද්ධඤාණං කඞ්ඛාවිතරණං නාම. තෙන කඞ්ඛාවිතරණවිසුද්ධිඤාණෙන සොළස විධා ඨිතා කඞ්ඛා අස්ස පහීයිත්ථාති අත්ථො. යාපි පුබ්බන්තං ආරබ්භ "අහොසිං නුඛො අහං අතීතමද්ධානං? න නුඛො? කිං නුඛො? කථං නුඛො? කිං හුත්වා කිං අහොසිං? නුඛො අහං අතීතමද්ධාන"න්ති? පඤ්චවිධා විචිකිච්ඡා වුත්තා? යාපි අපරන්තං ආරබ්භ භවිස්සාමි නුඛො අහං අනාගතමද්ධානං? න නුඛො? කිං නුඛො? කථං නුඛො? කිං හුත්වා කිං භවිස්සාමි නුඛො අහං අනාගතමද්ධාන?" න්ති පඤ්චවිධා විචිකිච්ඡා වුත්තා? යාපි පච්චුප්පන්නං අද්ධානං ආරබ්භ "එතරහිවා පච්චුප්පන්නං අහං නුඛොස්මි? කො නුඛොස්මි? කිං නුඛොස්මි? කථං නුඛොස්මි? අයං නුඛෙ සත්තො කුතො ආගතො? සො කුහිං ගාමිභවිස්සති?"ති ඡබ්බිධා විචිකිච්ඡා වුත්තා? සා සබ්බාපි පහීයිත්ථාති. එවං වුත්තප්පකාරඤාණෙන අතීතානාගතකාලපවත්තිමොහවිගමනං දස්සෙත්වා වත්තමානද්ධගත මොහවිඝං සත්තකං ආසවක්ඛයඤාණං දස්සෙන්තො "තතො ඛො තතියෙ යාමෙ"ති ආදිමාහ. තතියෙයාමෙති රත්තියා පච්ඡිමෙ යාමෙ ආසවක්ඛයඤාණපටිලාභාය අවිජ්ජාසඞ්ඛාර විඤ්ඤාණ නාමරූපස ළායතනඵස්සවෙදනා තණ්හා උපාදානභව ජාති ජරාමරණවසෙන වාදසඟෙ පටිච්චසමුප්පාදවසෙන ඤාණං ඔතාරෙත්වා අවිජ්ජාසඞ්ඛාරාදි අනුලොමෙන අනුපටිපාටියාච ජරාමරණ ජාතිභව උපාදානතණ්හාඵස්සසළායතනනාම රූපවිඤ්ඤාණසඞ්ඛාර අවිජ්ජාවසෙන පටිලොමතොච සම්මසන්තො පුනප්පුන පච්චවෙක්ඛන්තො යථාභූත ඤාණදස්සනාසඞ්ඛාතං අරියමග්ගං පාපුණිති අත්ථො තත්‍ර වුච්චතෙ:-

ඉදංහි යථාභූතඤාණදස්සනං සහස්සං අඤ්ඤං බ්‍රහ්මුනා චින්තිතුං සම්පත්තස්ස සහස්සකඛත්තුස්ස වා සහස්සිලෝකධාතුං එකාලෝකංකාතුං සමත්ථස්ස ඛාතිස්සරියතම්පත්තස්ස පහිත නීවරණස්ස මහාබ්‍රහ්මුණෝවා යෙසංවා පන හිමවන්තං පවිසිත්වා ඣානවිවෙකං පත්තානං මහාභිඤ්ඤානං අතීතානාගතෙපි අඤ්ඤේ පටිවිජ්ඣිතුං පස්සිතුං සමත්ථානං කාලදෙවලනාරදාදිනං ඉසීනං අභූත්වා ඉමස්සෙව ගුරූපදෙසරහිතස්ස සත්ථං පබ්බජිතස්ස අනාදිකාලං සුපිනෙනපි අදිට්ඨපුබ්බං අසච්ඡිකතපුබ්බං සුඛුමනිපුණපරමගම්භීරඤාණදස්සනං කත්‍වා සිජ්ඣතීති? හි මනසි සන්ධායාහ **"කප්පකොටිසතෙනාපී"**ති ආදිනි. තත්ථ **කප්පකොටිසතෙනාති** කප්පකොටිසතෙන වා සංහස්සෙන වා සතසහස්සෙන වා අප්පමෙය්‍යෙසු පමෙතුං ගණෙතුං අසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යෙසු ජාතිසමතිරෙසු කප්පසතසහස්සාධිකෙසු චතූසු අසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යෙසු ජීවිතමපි අනවසෙසෙත්වා ඤානෙනජානි ජාතියං තං තං ආරම්මණං කත්වා උපපන්නුපපන්නානං ලොභං විනාසෙන්තෙ අතිඅනුං අතිසුඛුමං කත්වා තස්සස්නානෙ ලොභො නාම නත්ථීති වත්තබ්බතං පාපෙසි. තථා සීලපාරමිතාය ඛන්තිපාරමිතාය මෙත්තාපාරමිතාය කුජ්ඣනලක්ඛණං කොධං දුස්සනලක්ඛණං දොසඤ්ච නිවාරයන්තෙ සුචිරං කාලං මෙත්තාජලසෙකෙන කොධග්ගිං තෙන සහජාතං ඉස්සාමච්ඡරකුකුච්චං විනොදෙසි. අනෙකජාතිසු සංවඩ්ඪිතාය පඤ්ඤාය මොහං ඡෙත්වා තථෙව විපරීතදස්සනං මිච්ඡාදිට්ඨිඤ්ච පජහන්තෙ සුවිසුද්ධ පඤ්ඤෙ, අහොසි ගරූපසෙවනං කරොන්තෙ බුද්ධපච්චෙකබුද්ධ බුද්ධ සාවකෙ යෙවඤ්ඤෙ මහාපඤ්ඤෙ? ඉත උපසංකම්ම්ත්වා "කිං කුසලං? කිං අකුසලං? කිං සාවජ්ජං? කිං අනවජ්ජ?"න්ති පුච්ඡන්තෙ ධම්මෙසු විවිකිච්ඡං විනොදෙත්වා පඤ්ඤාසහගතං සඩ්ඪං වඩ්ඪෙසි. කුලෙසු වුඩ්ඪානං මාතා පිතූනං මාතුලාදිනං වන්දනමානනාපූජන ආසන දානආසනාවුඨාන පච්චුග්ගමනාදිවසෙන අපචායනෙන්තා ආචාරගුණූපෙතානං දණ්ඩිතානං ච අපචිතිං දස්සෙන්තෙ මානඤ්ච උද්ධච්චඤ්ච විනොදෙන්තෙ නිහතමානො නිහතදප්පො ඛන්තිමෙත්තානුද්දයමෙව වණ්ණෙසි. නෙක්ඛම්මෙන රජ්ජසිරිං පහාය පබ්බජන්තෙ තත්ථ ඣානං නිබ්බත්තෙත්වා නීවරණං වික්ඛම්භෙන්තා ජාතිජාතියං නිබ්බත්තනීකාමරාගං ඉස්සීරතිං විනාමෙන්තා සච්චපාරමිතාය ලොකවිසංවාදකා මිච්ඡාවාචං පජහන්තෙ විරියපාරමිතාය අධිකුසලධම්මෙසු අරතිඤ්ච කුසීතභාවඤ්ච විනොදෙත්වා චිත්තං පග්ගණ්හන්තෙ සන්තානං සුවිසුද්ධං අකාසි එවං ඤානාදිනා තං තං කිලෙසඛගං විනොදෙන්තෙ එකිස්සං හි ජාතියං විසුද්ධිකතාතෙ පුනපි උපපජ්ජන්ති. පුනති තෙ විසොධෙතීති කා

පඤ්ඤාසහස්සාධිකෙසු චතූසු අසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යෙසු චිත්තමලං විසොධෙ
න්තා සපරිවාරං මොහමලං සුවිසොධිතං විසොධෙන්තා සද්ධින්ද්‍රියං විරියින්ද්‍රියං සතින්ද්‍රියං සමාධින්ද්‍රියං පඤ්ඤින්ද්‍රියං වෙඩ්ඩිසන්තොං
වෙස්සන්තරොං හුත්වා මද්දිදෙවිදුතෙන 1 බුද්ධකාරකධම්මෙ නිට්ඨාපෙත්වා
බුද්ධභාවාය කාලමොලොකෙන්තොං තුසිතභවනෙ විහාසි. එවං අපරි
මිතසමය සම්භූතකුසලසම්භාරොං න අඤ්ඤෙසු සත්තෙසු වා මාරොං වා
බ්‍රහ්මා වා කාපසොං වා අත්ථි. සචෙ අඤ්ඤෙපි එවං අපරිමිත සම්භ
සම්භූතකුසලසම්භාරා එවං සුවිසුද්ධිඡ්ඡයා භවෙය්‍ය සොපි අත්ත
නොං සම්භවායසම්භවෙන 2 බුද්ධො භවතු කොතාමිං දෙසොති කොං
පනස්ස සම්භවායසම්භවොං නාමානි? බුද්ධභාවාය කාලදීපදෙසකුලජ
නකජනෙත්තී ආයුඅඤ්ඤසාවකමහාසාවකඅග්ගුපට්ඨා කාදිනං
එකකාලෙ සම්භවොති. එම්මස්ස යථාභූතඤ්ඤාණස්සානුපපත්තියා
කාරණං දස්සෙත්වා ඉදානි අපරම්පි කාරණං දස්සෙන්තොං ආහ:—
"සුදුක්කරං කරිත්වානා"ති ආදිං. තත්ථ පුරෙති පඨමං දීපඞ්කරපාද
මූලකතොං පට්ඨාය සුදුක්කරං දානාදිපුඤ්ඤං කත්වා කිඤ්චි භවසම්පත්තිං
න පත්ථෙසි. "ඉදමෙදානං න සක්කසම්පත්ති අත්ථාය හොතු. න මා
රබ්‍රහ්මසම්පත්ති අත්ථාය හොතු. න චක්කවත්තිසම්පත්ති අත්ථායහොං
තු. සබ්බඤ්ඤුතඤාණස්සුපපත්තියායෙව හොතු"ති පත්ථෙසි. අඤ්ඤං
පන තං තං පුඤ්ඤංකත්වා දිබ්බසම්පත්තිං මනුස්සසම්පත්තිං පත්ථෙත්වා
තංතංපත්තිකාලරූපං ඵලං ලභිත්වා පුඤ්ඤං බාදිංසු. අයං පන මහාපු
රිසොං තථා අකත්වා කොටෙඩ්ඩඤ්ඤං පූරෙත්වා කිච්චං වයං අකත්වා අනු
රක්ඛණෙනා විය කතං කතංපුඤ්ඤං 'බොධියා එව හොතු"ති ඨපෙසි.
තස්මා තෙන පනිධානතොං පට්ඨාය කතං පුඤ්ඤඤ්ච පත්ථනඤ්ච
ඉදානි එකස්මිං අත්තභාවෙ සංසරිත්වා විපාකං දාතුං ඔකාසං අ
ලභමානං සම්බාධපත්තං විය අහොසි එවං පත්ථනාබලෙන එක
ස්මිං සංසරිතං පුඤ්ඤසම්භාරං අසංසයං "බොධිඤාණං සාධෙති"
ති නිට්ඨමෙත්ථගන්තබ්බං. ඉදානි සබ්බඤ්ඤුතඤාණුපපත්තිං දස්සෙ
න්තොං "තතොසෙ සබ්බසඞ්ඛාරෙ"ති ආදිමාහ. තතොති තෙන හෙතු
නා දානාදිනා තෙසං තෙසං ක්ලෙසඞ්ගානං පහීනත්තා නිබ්බාන
මග්ගං අක්කාරං කත්වා ඨිතං මොහජාලං උච්ඡින්නත්තා පඤ්චක්ඛ
න්ධෙ උදයබ්බයවන්නත්තාය අනිච්චතොං දුක්ඛත්තාය දුක්ඛහෙතු
ත්තාය දුක්ඛතොං අවසවත්තිත්තාය අවිධෙයත්තාය ච අනත්තතොං
සම්මසන්තොං පුනප්පුනං උපපරික්ඛන්තොං අනුලොමෙන අනුක්ක
මෙන කලාපසම්මසනතොං පට්ඨාය පටිච්චසමුප්පාදඞ්ගං එකමෙකං

1 "මද්දිදෙවිදුතෙන"—කත්ථචි
2 "සම්භාරසම්භවෙ"—කත්ථචි

සත්තානුපස්සනාඤාණං ඔතාරෙත්වා අනිච්චතො අනුපස්සනෙනා නිච්චසඤ්ඤං පජහති. අනත්තතො අනුපස්සනෙනා අත්තසඤ්ඤං පජහති නිබ්බින්දනෙනා නන්දිංපජහති. විරජ්ජනෙනා රාගං පජහති. නිරොධෙනෙනා සමුදයං පජහති. පටිනිස්සජ්ජනෙනා ආදානං පජහතීති. සො එවං පටිපන්නො උදයබ්බයානුපස්සනාඤාණං භඞ්ගානුපස්සනාඤාණං භයානුපස්සනාඤාණං ආදීනවානුපස්සනාඤාණං නිබ්බිදානුපස්සනාඤාණං මුච්චිතුකම්යතාඤාණං පටිසඞ්ඛාණුපස්සනාඤාණං සඞ්ඛාරුපෙක්ඛා ඤාණන්ති ඉමානි අට්ඨඤාණානි පාපුණි. තානි පන අට්ඨ ඤාණානි තෙන පුබ්බභාගානං සන්නිකෙ පබ්බජිත්වා පිටකත්තයං උග්ගහෙත්වා විපස්සනාමග්ගං ඔගාහෙත්වා පටිලභති භාවිතානි බහුලීකතානි කුටියබ්භන්තරෙ ජලමානපදීපං විය ඝිතානි අහෙසුං. තස්මා ඛිප්පමෙව ආගතානි. නවමං සච්චානුලොමිකමෙව අප්පටිලද්ධපුබ්බං ඝිතං. තං අනිච්චකනෙන නිබ්බාණාරම්මණං සොතාපත්තිඤාණං සිජ්ඣති. යථාදූරමඝං ආහනන්තා "අත්තනො ගෙහං පවිසිස්සාමී"ති නිම්බපාතනතො අහෙත්වා පවිට්ඨස්ස විවටවාතරගෙහෙ උම්මාරෙ දාහවව ඨානං අයුත්තං. එවමෙවං අට්ඨන්නං ඤාණානං පටිපාටියා අහෙත්වා තෙන සච්චානුලොමඤාණං ආහච්ච ඨාතුං අයුත්තා තස්මා සො ඤාණපටිපාටියා ආගතෙ. පරිකම්මොපචාරානුලොමවසඞ්ගතෙහි අඤ්ඤාහිධානෙහි සච්චානුලොමඤාණෙහි සච්චපටිවෙධාදකාමෙ නිහතෙ විසුඬෙ නභෙ චන්දං ඔලොකෙන්තා විය ගොත්‍රභුඅනන්තරා සොතාපත්තිමග්ගඤාණෙන නිබ්බානං පස්සි. තෙනස්ස සක්කායදිට්ඨි විචිකිච්ඡා සීලබ්බතපරාමාසොති ඉමෙ තයො කිලෙසා පහීනා හොන්ති. එවමෙව පුන උදබ්බයතො පට්ඨාය සම්මසනෙනායෙව අරියමග්ගෙහි අවසෙසකිලෙසෙ ඛාපෙන්තා සවාසනෙ කිලෙසෙ අනුමත්තම්පි වාසනාදෙසමත්තම්පි අනුසොසෙත්වා ඛාපෙන්තා අරහත්තඵලූපත්තියා සුඛවිහෙනා බොධිතලෙ නිසින්නො බුද්ධො ජාතො අරහත්තාධිගමෙනෙව චත්තාරො පටිසම්භිදා ඡඅසාධාරණඤාණානි චුද්දසබුද්ධඤාණානි අට්ඨාරසආවෙණිකධම්මා දසබලචතුවෙසාරජ්ජාදිගුණා සිද්ධා. අරුණුග්ගමනඤ්ච සබ්බඤ්ඤුතඤාණපටිලාභඤ්ච එකක්ඛණෙ අහොසීති. එත්ථ ඨිතා සත්තවිසුද්ධියො භණිතබ්බා. සොහි අනොමානදියානිරෙ යත්තා පබ්බජිත්වා සංවරසමාදානං අකාසි. සංවරොනාම ආජීවට්ඨමකං සීලං ආජීවට්ඨමනා සීලංනාම පාණාතිපාතාවෙරමණී අදින්නාදානා වෙරමණී අබ්‍රහ්මචරියාවෙරමණීති ඉමානි තීනි කායකම්මානි. මුසාවාදා වෙරමණී පිසුනාවාචාවෙරමණී ඵරුසාවාචා වෙරමණී සම්ඵප්පලාපා වෙරමණීති ඉමානි චත්තාරි වචීකම්මානි. ඉති එතෙසංසත්ත

නනං උපරි ආජීවං පකඩ්ඪිත්වා ආජීවඨමකං සීලං නාම. ඉන්ද්‍රියසං
වරමපි තස්ස පාකතිකමෙව. විඤ්ඤත්ති පරිවුඬානවසෙන පවත්තමා
නා කිලෙසා හෙඬාවුත්තඅනඬඛහඬඛනෙව නඬා. අනුසයපහාණ
මෙව අර්හත්තමග්ගෙන කතං. අයමස්ස සීලවිසුඬි. යාපන ආලාරු
දකානං සන්තිකෙ උප්පාදිතා අඬසමාපත්තියෝ? පඤ්චාභිඤ්ඤා
යෙව? තා දුක්කරකිරියකාලෙ අභාවිතත්තා මලග්ගහිතා. තදා සු
ජාතාය දින්නපායාසං පරිභුඤ්ජිත්වා සාලවනෙ දිවාවිහාරං කරො
න්තා අඬසමාපත්තියෝ පඤ්ච අභිඤ්ඤායෝ ච විසුඬං අකාසි.
අයමස්ස චිත්තවිසුද්ධි. තතෝ බොධිපල්ලඞ්ක නිසීදිත්වා පඨමෙ යා
මෙ පුබ්බෙනිවාසානුස්සතිඤාණං සාධෙන්තා වුඨානපකාරෙන
නාමරූපානමුපපත්තිං දිස්වා සක්කායදිට්ඨිං භින්දි. අයමස්ස දිට්ඨිවිසු
ඬි. තතෝ මජ්ඣිමෙ යාමෙ දිබ්බෙන චක්ඛුනා යථාකම්මුපගෙ ස
ත්තෙ පස්සන්තෝ කම්මඵලං පච්චක්ඛං අකාසි. අයමස්ස කඞ්ඛාවි
තරණවිසුඬි. තතෝ පච්ඡිමෙ යාමෙ වාදසඔහිකෙ පච්චයාකාරෙ
ඤාණං ඔතාරෙත්වා කලාපසම්මසනතෝ පඨාය සත්තානුපස්සනා
වසෙන උදයබ්බයං පස්සන්තස්ස ඔභාසාදයෝ උප්පජ්ජිංසු. භගව
තො පන ඔභාසෝ න අඤ්ඤාසං විය අහොසි. අතිතික්ඛින මහා
විපිරඤ්ජණෙන අත්තනෝ ච අපරිමාණසත්තානං ච පවත්තමානෙ
ධම්මෙ පටිවෙධසමුප්පාදවසෙන වාදසඅඬහන සංඝහෙත්වා පුන ස
බ්බෙපි තෙ නාමරූපවසෙන වෙ කොඨාසෙ කත්වා උදබ්බයඤාණං
පස්සන්තස්ස විරියං සූපඝහිතං අහොසි. සති සූපඨිතා. චිත්තං සමා
හිතං. පඤ්ඤා නික්ඛන්තා සූරා වහති. තස්සෙවං පස්සඩ්දිහි ධ
ම්මෙහි අනුඝහිත චිත්තස්ස **"ඔභාසෝ පීතිපස්සඩ්ඛඤාණං
සඩ්ඛාසනිසුඛං, උපෙක්ඛාවිරියං නිකන්තීති උපක්කිලෙසා ඉ
මෙදානි"ති** වුත්තත්තා පඤ්චවණ්ණාපීති උපපජ්ජි. හදයං විප්පස
න්නං. ඉන්ද්‍රියානි ඵප්පසන්නානි. ලොහිතං සුප්පසන්නං. සරීරතො
රස්මියෝ නික්ඛන්තා. හෙඬා පංසුපඨවිං තතෝ ජලපඨවිං ත
තෝ වායුපඨවිං සුවණ්ණවණ්ණං කුරුමානා අජටාකාසං පක්ඛ
න්තා උඩ්ඩං යාවභවඤ්ඤා සුවණ්ණවණ්ණං කුරුමානා තිරියං අපරි
මාණාසු ලොකධාතූසු රංසියෝ පක්ඛන්තා අහෙසුං. අථ මහාපුරිසෝ
තස්මිං අසජ්ජිත්වා තං අනලං කරිත්වා "නායං ධම්මෝ බොධියා"ති
විත්තෙත්වා චිත්තං විපස්සනාභිමුඛමකාසි. අයමස්ස මග්ගාමග්ග
ඤාණදස්සනවිසුද්ධි පටිලාභොති. යො වා එකං ඔභාසං ගණ්හා ම
ත්තමපි සුත්වා අරියමග්ගං පටිලභති? යො වා සොතාපත්තිඵලම
ත්තමපි පටිලභති? තෙසං සබ්බෙසම්පි? අයමෙව මග්ගො අයං පටි
පදා නිබ්බාන සච්ඡිකිරියායාති. එවං සන්තෙ සබ්බෙපි සමා භවේ

යූනඤ්චෙ? නො සමා. අත්ථි පඤ්ඤුවෙමත්තතං. අත්ථි පටිපදාවෙමත්තතං. අත්ථි අජ්ඣාසයවෙමත්තතං. තස්මා කෙචි කප්පසතසහස්සං වා තතොා ඌනංවා අධිකංවා අත්තනොා බලානුරූපෙන පාරමියොා පූරෙත්වා සුතමයඤ්ඤාණෙන අරහත්තං පත්තා? තෙ සාවකා නාම හොන්ති. කෙචි සතසහස්සාධිකං එකමසංඛෙය්‍යං පාරමියොා පූරෙත්වා කිඤ්චි ඌනාතිරෙකම්පි හොතු සුතමයඤ්ඤාණෙන අරහත්තං පත්තා? තෙ මහාසාවකා නාම හොන්ති. කෙචි කප්පසතසහස්සාධිකානි වෙ අසංඛෙය්‍යානි පාරමියොා පූරෙත්වා සයම්භුඤ්ඤාණෙන අරහත්තංපත්වා අසෙඛඤ්ඤසං පච්චයොා භවිතුමසමත්ථා? තෙ පච්චෙකබුද්ධා නාම හොන්ති. යෙවාපන හෙට්ඨිමෙනෙන කප්පසතසහස්සාධිකානි චත්තාරි අසංඛෙය්‍යානි පාරමියොා පූරෙත්වා තෙසං අව්සයෙ පඤ්ච මහාපරිච්චාගෙ කත්වා සයම්භුඤ්ඤාණෙනා අරහත්තං පත්වා අසෙඛඤ්ඤසං පච්චයොා භවිතුං සමත්ථා වොහාරකුසලා නානානය නිපුණමනෙ ජ්ඣාසයසමුට්ඨානං ධම්මත්ථදෙසනාපටිවෙධගම්භීරං ධම්මං දෙසෙන්තා අසෙඛඤ්ඤසම්පි නිබ්බානසාධකා? තෙ සම්මා සම්බුද්ධානාම හොන්ති. අයඤ්හි මහාපුරිසොා තාදිසොා සම්මාසම්බුද්ධොාති. වුත්තං හෙතං භගවතා:—

" තථාගතං ජෙතවනෙ වසන්තං
අපුච්ඡි වෙදෙහමුනී නතඩ්ඩා,
සබ්බඤ්ඤුබුද්ධා කිර නාම හොන්ති
පුච්ඡාමි තෙ හෙතුහි කෙහි ධීරා.

අථාහ සබ්බඤ්ඤුවරොා මහෙසී
ආනන්දභද්දං මධුරස්සරෙන,
යෙ පුබ්බබුද්ධෙසු කතාධිකාරා
අලද්ධොාකා ජිනසාසනෙසු.

තෙනෙව සම්බොාධිමුඛෙන ධීරා
අජ්ඣාසයෙනාපි මහාබලෙන,
පඤ්ඤාය තෙජෙන සුතික්ඛපඤ්ඤා
සබ්බඤ්ඤුභාවං අනුපාපුණන්තී"ති.

යත්තාවිස්සුඞ්. වුත්තං හෙතං භගවතා:— "සොා එවං සමාහිතෙ චිත්තෙ පරිසුද්ධෙ පරියොදාතෙ අනඞ්ගණෙ විගතූපක්කිලෙසෙ මුදුභූතෙ කම්මනියෙ ඨිතෙ ආනෙඤ්ජප්පත්තෙ ආසවානංඛයඤාණාය චිත්තං අභිනින්නාමෙසිං. සොා අහං "ඉදං දුක්ඛ"න්ති යථාභූතං අබ්භඤ්ඤාසිං. "අයං දුක්ඛසමුදයොා"ති යථාභූතං අබ්භඤ්ඤාසිං. "අයං දුක්ඛ

නිරොධො"තියථාභූතං අබ්භඤ්ඤිංසු. "අයංදුක්ඛනිරොධගාමිනිපටිප
දා"ති යථාභූතං අබ්භඤ්ඤිංසු. "ඉමෙ ආසවා"ති යථාභූතං අබ්භඤ්ඤිං
සු. "අයං ආසවසමුදයො"ති යථාභූතං අබ්භඤ්ඤිංසු. "අය ආසවනි
රොධො"ති යථාභූතං අබ්භඤ්ඤිංසු. "අයං ආසවනිරොධගාමිනී පටි
පදා"ති යථාභූතං අබ්භඤ්ඤිංසු. තඤ්ච මෙ එවංජානතො එවං පස්ස
තො කාමාසවාපිචිත්තං විමුච්චිත්ථ. භවාසවාපි චිත්තංවිමුච්චිත්ථ. අවි
ජ්ජාසවාපි චිත්තං විමුච්චිත්ථ. දිට්ඨාසවාපි චිත්තං විමුච්චිත්ථ. විමුත්තමහි
ඤ්ඤණං අහොසි ඛීණා ජාති. වුසිතං බ්‍රහ්මචරියං. කතං කරණීයං.
නාපරං ඉත්ථත්තායා"ති අබ්භඤ්ඤිංසු. අයං ඛො මෙ බ්‍රාහ්මණ! රත්ති
යා පඨමේ යාමෙඤාණියා විජ්ජා අධිගතා. අවිජ්ජාවිහතා. විජ්ජාඋ
පපන්නා. තමො විහතො. ආලොකො උපපන්නො. යථා තං අප්පම
ත්තස්ස ආතාපිනො පහිතත්තස්ස විහරතො, අයං ඛො මෙ බ්‍රාහ්ම
ණ! රත්තියා තතියෙ යාමෙ තතියා භිනිබ්බිද අහොසි කුක්කුටච්ඡා
පකායෙව අඩ්කොසමහා"ති. ඉතීහ තස්මිං ඛණෙ සකලාපි දස
සහස්සීලොකධාතු එකාලොකා අහොසි. උදකපරියන්තං කත්වා මහා
පඨවී කම්පි. "අවාදිතා කෙනවිවමමනඩා"ති ආදිනා.වුත්තනයෙන
වත්තිංස පුබ්බනිමිත්තානි පාතුරහෙසුං. සො එවං පටිවිඛුද්ධගු
ණො මහාපුරිසො"මහන්තාහං වත සංසාරදුක්ඛා මුත්තෙනා.මහාපනා
'යං බුඩභූමි ලඩා.මහන්තෙනා විජයො කතො.මහන්තං ධම්මචක්කුං ප
ටිලඩං. පහොම්වාහං මහාජනස්ස ධම්මං දෙසෙත්වා භවබන්ධනතො
මොචෙතු"නති විත්තෙසි. තඤෙවං විත්තෙන්තස්ස මහාපිති උපප
ජ්ජි. සො පීත්වෙතෙන උදානං උදානෙන්තො ආහ:—

" අනෙකජාතිසංසාරං සන්ධාවිස්සං අනිබ්බිසං,
ගහකාරකං ගවෙසන්තො දුක්ඛා ජාති පුනප්පුනං.

ගහකාරක! දිට්ඨොසි පුන ගෙහං න කාහසි,
සබ්බා තෙ ඵාසුකා භග්ගා ගහකූටං විසඞ්ඛිතං
විසඞ්ඛාරගතං චිත්තං තණ්හානං ඛයමජ්ඣගා"ති.

ඉමං උදානං උදානෙසි. තමත්ථං දසෙන්තො බුඩරක්ඛිතාචා
රියො ආහ:— "පත්තෙනා විමුත්තිං වරසෙතඡත්ත"නති ආදිං. තත්ථ
අරහත්තඵලවිමුත්තිසඞ්ඛාතං උත්තමං සෙතවඡත්තං පටිලඩො. පඨ
මං සුද්ධොදනරඤ්ඤෙ දින්නා මානුසකං සෙතවඡත්තං දුතියං
සහඣපතිමහාබ්‍රහ්මුනා දින්නං දිබ්බසෙතවඡත්තං. ඉදානි බොධිරු
ක්ඛමූලෙ අපරාජිතපල්ලඞ්ක නිසිදිත්වා වසවත්තිමාරං පරාජෙත්වා
සබ්බකිලෙසෙ ඛාපෙත්වාලඩං අරහත්තඵලසඞ්ඛාතං විමුත්තිසෙතවඡ

තතං.තංහි ඡත්තං වියාති ඡත්තං. යොභිරතනපිණ්ඩිකං අභිසෙකෙ සෙතවඡත්තං උස්සාපෙසි? තස්ස ඡත්තෙනෙව සබ්. සබ්බා රාජිස්සරියං ලද්ධං නාම හොති එවං ඉමස්සාපි අරහත්තඵලාධිගමෙන සහෙව සකලලොකාධිපච්චා ධම්මාදිපච්චා ච ආගතමෙව හොති. තස්මාසෙතවඡත්තකිච්චකාරිතාය අරහත්තඵලංවිමුත්තිසෙතවඡත්තෙ හාරං ලභි. සෝ එවං විමුත්තිසෙතවඡත්තං උස්සාපෙත්වා උබ්බුධරජෝජාපිතිබලෙන සමුස්සාහිතමානසෝ උදුනා උද්ධරති කථෙසි. ඡෙත්වා න මාරෙති ඛන්තිකිලෙසානිසංඛාරමච්චුදෙවපුත්තමාරසඞ්ඛාතෙ පඤ්චමාරෙ ඡෙත්වා ජිත්වා විජිතාරිසංඝෝ ජාතිකෙඛත්තඅාණකෙඛත්තවිසයක්ඛෙත්තසඞ්ඛාතෙසු තීසු බුද්ධක්ඛෙත්තෙසු එකදිවාකරෝ අසහායසූරියෝ ජාතෝ.තඤ්ච දිවාකරෝ වියාති දිවාකරෝ.යථා දිවාකරෝ අන්ධකාරං විධංසෙති? ආලොකං දස්සෙති? ඝටපටාදිරූපානි පකාසෙති? කුමුදුනි පබොධෙති? එවමයඤ්චභගවා අවිජ්ජන්ධකාරං විධමති. ඤාණාලොකං දස්සෙති. "ඉමෙ පඤ්චක්ඛන්ධා ඉමානි වාදසායතනානි"ති ආදිනා නයෙන ධම්මෙ පකාසෙති. විනෙය්‍යජනානං සඞ්කුමුදුනි පබොධයති. අයමස්ස දිවාකරසදිසතා. එවමයං මනුස්සදෙවබ්‍රහ්මලොකෙසු රාජූනං අධිරාජා වුත්තනයකාරතිඡත්තකුධාරී වරධම්මරාජා අහොසි.සොති සහස්සි මහාසහස්සීලොකධාතුම්හි සරෙන විඤ්ඤාපෙතුං සමත්ථෝ අහොසීති.

බුද්ධාලොකාලොකෙ ලොකෙ
ජාතෝ සත්තෝ කොතුම්මත්තෝ,
බුද්ධං බුද්ධං ඔඝා තිණ්ණං
සඩෝ පයෙසුං ඡෙකා ගුණා වණ්ණෙ?

හජිතං චජිතං පවනං භවනං
ජගිතං ගගිතං සමලං අමලං,
සුඛනං අඛතං සුගති අගතිං
නමිතා අමිතා නමති සුමති.

(ද්‍යපෙතාද්‍යන්තයමකං)

ඉති සාධුජනානන්දනනිදනෙ ජිනාලඞ්කාරෙ
අනිස්සංබොධිවණ්ණනානිට්ඨිතා.

———xxx———

එවං අභිසම්බොධිං දස්සෙත්වා ඉදානි ධම්මවක්කප්පවත්තනං දස්සෙතුං ආහ:—

සම්මාසම්බොධිඤාණං භාසකලමලං සුඛන්තොවානිසුඛා
අඛා ලඛා සුලඛං වතමිනි සතතං චිනතයන්තෝ සුබොධිං,

සත්තාහං සත්තමේවං විවිධඵලසුඛ විඛින්නාමෙසි කාලං
බ්‍රහ්මනාරාධිතෝ සෝ ඉසිපතනවනෙ වත්තයි ධම්මචක්කං.

තත්‍රායමත්ථෝ:— එවං පත්තසඤ්ඤුතඤ්ඤාණෝ පිතිවෙගෙන උදානං උදානෙත්වා නිසිනෙනා එවං චින්තෙසි. "අහං කප්පසතසහස්සාධිකානි චත්තාරි අසංඛ්‍යෙය්‍යානි ඉමස්ස පල්ලඞ්කස්ස කාරණා සම්භාවිං. අයං මෙ පල්ලඞ්කෝ විජයපල්ලඞ්කෝ මඞ්ගලපල්ලඞ්කෝ. එත්තමෙනිසිනනස්ස යාවසඞ්කප්පා නපරිපුණ්ණා හොනති? න තාව ඉතෝ උට්ඨහිස්සාමී"ති අනෙක කොටිසතසහස්සසඞ්ඛා සමාපත්තියෝ සමාපජ්ජිත්වා සත්තාහං තත්ථෙව නිසීදි. යං සන්ධාය වුත්තං "අථඛෝ භගවා සත්තාහං එකපල්ලඞ්කෙන නිසිදි විමුත්තිසුඛපටිසංවෙදී"ති. අථෙකච්චානං දෙවතානං "අජ්ජාපි තාව නූන සිඛත්ථස්ස කත්තබ්බ කිච්චමත්ථි පල්ලඞ්කයම්හි ආලයං නවිජහතී"ති පරිවිතක්කෙතා උදපාදි. අථ සත්ථා තාසං දෙවතානං පරිවිතක්කං ඤත්වා තාසංවිතක්කූපසමත්ථං වෙහාසමබහුගහනත්ථා යමකපාටිහාරියං දස්සෙසි. එවං ඉමිනා පාටිහාරියෙන දෙවතානං විතක්කං වූපසමෙත්වා පල්ලඞ්කතෝ ඊසකං පාචීනුත්තරදිසාභාගෙඨත්වා "ඉමස්මිං වත පල්ලඞ්ක නිසින්නෙන සබ්බඤ්ඤුත ඤාණං පටිලඞ්ඛං. චත්තාරි අසඞ්ඛ්‍යානිකප්පසතසහස්සඤ්ච පූරිතානං පාරමීනං ඵලාධිගමට්ඨාන"න්ති පල්ලඞ්කංඅනිමිසෙහි අක්ඛීහි ඔලොකයමානෙ සත්තාහං විතිනාමෙසි. තං ඨානං අනිමිසවෙතියං නාමජාතං. අථ පල්ලඞ්කස්ස ච සිතඨානස්ස ච අන්තරා චඞ්කමං මාපෙත්වා පුරත්ථිම පච්ඡිමතෝ ආයතෙ චංකමෙන චඞ්කමන්තෙනා සත්තාහං විතිනාමෙසි. තං ඨානං රතනවෙතියංනාම ජාතං.චතුත්ථෙ සත්තාහෙබොධිරුක්ඛතෝ පච්ඡිමදිසාභාගෙ දෙවතා රතනඝරං මාපයිංසු.තත්ථ පල්ලඞ්කෙන නිසීදිත්වා ධම්මං සම්මසිත්වා වෙනෙය්‍යජනං ඔලොකෙත්වා චතුවීසති අසඞ්ඛ්‍යෙය්‍ය සත්තෙ දිස්වා "සීලෙ පතිට්ඨාය සමාධිනා චිත්තං එකග්ගං කත්වා පඤ්ඤාය විපස්සනං පත්වා අරියභූමිං ඔක්කමන්තී"ති සීලසන්දීපකං විනයපිටකං සම්මසිත්වා තතෝ සමාධිසන්දීපකං සුත්තන්තපිටකං සම්මසිත්වා තතෝ පඤ්ඤාසන්දීපකං අනන්තනයං අභිධම්මපිටකං සම්මසන්තෝ ධම්මසඞ්ගණිකාදීනි සම්මසිත්වා චතුවීසති

සමන්තපඨානං සම්මසනෙනා මහාසමුද්දෙ විජම්භිතුං ඔකාසං ලඩ්ඩො සහස්සයොජනිකො නිම්ඔගලම්වෙජ්ඣා විය සමන්තපඨානකම්පනිා භගවතො සඤ්ඤාණවිජම්භිතුං ඔකාසං ලඩ්ඩං. එවං ධම්මං සම්මසන්තස්ස ලොහිතං පසන්නං. සකලසරීරතො ඡබ්බණ්ණරසම්යො නියඞ්ඛන්තා. සකලලොකං ආලොකං කුරුමානා ගච්ඡන්ති. නික්ඛමන්තා ච ආවජ්ජනාදිනි විනාව සභාවෙන සිරසි නීලකෙසාවත්තතො ඉන්දනීලමණිවණ්ණරංසිධාරා විය නීලරස්මියො ආකාසං පක්ඛන්තා සකලසරීරතො සුවණ්ණරසධාරා විය හත්ථතලපාදතලඔට්ඨමංසතො පවාලවණ්ණඋණ්හලොමතො ඔදාතරස්මියො තාලක්ඛන්ධප්පමාණා රථචක්කප්පමාණා කූටාගාරප්පමාණා රස්මිධාරා නිච්ඡරන්තා ඉන්දවාපසතසහස්සචන්දසූරිය සතසහස්සුට්ඨානකාලො විය අනෙකලොකධාතුං එකාලොකං කුරුමානා නික්ඛම්මිංසු. ආකාසං විය අනන්තං පඨවිං විය විපුලං උදකං විය ගම්භීරං ධම්මං නිරන්තරං සම්මසන්තො සඤ්ඤාණගච්ඡියා සීඝතාය 2 සත්තරත්තින්දිවෙහි නිට්ඨාපෙසි. තං ඨානං රතනඝරවෙතියං නාම ජාතං. එවං බොධිසමීපෙයෙව චත්තාරි සත්තාහානි විතිනාමෙත්වා පඤ්චමෙ සත්තාහෙ බොධිරුක්ඛමූලා යෙන අජපාලනිග්රොධො තෙනුපසංකම්. තත්රාපි ධම්මං විචිනන්තො විමුත්තිසුඛ පටිසංවෙදී නිසීදි. කතො මුචලින්දමූලමගමාසි. තත්ථ සත්තාහවද්දලිකාය උප්පන්නාය සීතාදිපටිබාහනත්ථං මුචලින්දෙන නාගරාජෙන සත්තක්ඛත්තුං හොගෙහි පරික්ඛිත්තො අසම්බාධ ගන්ධකුටියා විහරන්තො විය විමුත්තිසුඛපටිසංවෙදී නිසීදි. තත්ථ තං සත්තාහං විතිනාමෙත්වා රාජායතනමූලමුපසංකම්. තත්ථාපි සත්තාහං විමුත්තිසුඛපටිසංවෙදී නිසීදි. එත්තාවතා සත්තසත්තාහානි පරිපුණ්ණානි. එත්තන්තරෙ භගවතො තෙව මුඛධොවනං. නො සරීරපටිජග්ගනං. න ආහාරකිච්චං අහොසි. එලසුඛෙනෙව විතිනාමෙසි. අථ සත්තසත්තාහමත්ථකෙ එකූනපඤ්ඤාසතිමෙ දිවසෙ සක්කෙන දෙවානමින්දෙන උපනීතෙන නාගලතාදන්තකඩ්ඩෙන ච අනොතත්තදහොදකෙන ච මුඛං ධොවිත්වා රාජායතනමූලෙ නිසීදි. තස්මිං සමයෙ තපස්සුභල්ලුකානාම වෙ වාණිජකා ඤාතිසාලොහිතාය දෙවතාය සද්ධිං ආහාරදානෙ උසාහිතා මත්ථකඤ්ච මධුපිණ්ඩකඤ්ච ආදාය "පතිගණ්හාතු භගවා ඉමං ආහාරං අනුකම්පං උපාදාය"නි සත්ථාරං උපසංකම්මිංසු. භගවා පායාසස්ස පටිග්ගහණදිවසෙයෙව දෙවදත්තියස්ස පත්තස්ස අන්තරහිතත්තා "න ඛො තථාගතා හත්ථෙන පතිගණ්හන්තී කිමහි නුඛො අහං පත්තපටිග්ගහං යාචෙය්‍ය" න්ති චින්තෙසි. අථ භගවතො අජ්ඣාසයං විදිත්වා චතූහි දිසාහි චත්තාරො මහාරාජානො ඉන්දනීලම

නිමයෙ චත්තාරෝ පත්තෙ උපනාමෙසුං. භගවා තෙ පටික්ඛිපි. පුන මුගභවණ්ණසිලාමයෙ චත්තාරෝ පත්තෙ උපනාමෙසුං, භගවා තෙ[1] චතුන්නම්පි දෙවපුත්තානං අනුකම්පාය පටිග්ගහෙත්වා එකභාවං උපනාමෙත්වා තසමිං පච්චග්ඝෙ සෙලමයෙ පත්තෙ ආහාරං පටිග්ගහෙත්වා පරිභුඤ්ජිත්වා අනුමෝදනමකාසි. තෙ තෙ භාතරෝ වාණිජා බුද්ධඤ්ච ධම්මඤ්ච සරණංගතත්වා වෙවාචිකා උපාසකාඅහෙසුං. අථ සත්ථා තතො අජපාලනිග්‍රොධමූලමෙව ගන්ත්වා නිසීදි. අථස්ස තස්මිං නිසින්නමත්තස්සෙව අත්තනා අධිගතස්ස ධම්මස්සගම්භීරභාවං පච්චවෙක්ඛණස්සසබ්බඤ්ඤුතඤාණං ආවිඤ්ඡි "අධිගතො බොම්හායං ධම්මො ගම්භීරො දුද්දසො දුරනුබොධො සන්තො පණීතො අතක්කාවචරො නිපුණො පණ්ඩිතවෙදනීයො. යම්හං පරෙසං ධම්මං දෙසෙය්‍යං. තෙ න ආජානෙය්‍යුං[2]. සා මමස්ස විහෙසා. සොම්මස්ස හිංසාතො"ති පරෙසං ධම්මං අදෙසෙතුකාමතාකාරපපත්තෙ චිතක්කෙ උදපාදි. අථ බ්‍රහ්මා සහම්පති දසබලස්ස චෙතසා චෙතොපරිවිතක්කමඤ්ඤාය "නස්සති වත හොං! ලොකො. විනස්සති වත හොං! ලොකො"ති වාචං නිච්ඡාරෙන්තො 2 තතො දසසහස්ස චක්කවාළෙ බ්‍රහ්මදෙවගණපරිවුතො සක්කසුයාමසන්තුසිත නිම්මාණරතිපරනිම්මිතවසවත්තීනඤ අනුගතො ආගන්ත්වා පුරතො පාතුර හොසි සො අත්තනො පතිඨානත්ථාය පඨවිං නිම්මිණිත්වා දක්ඛිණං ජාණුමණ්ඩලං පඨවියං නිහනිත්වා රජතාමලකමලමකුලසදිසං දසනඛසමොධානසමුජ්ජලමඤ්ජලිං සිරසි කත්වා "දෙසෙතු භගවා ධම්මං දෙසෙතු සුගතො ධම්මං. සන්ති සත්තා අපරජ්ඣනකජාතිකා අස්සවණතා ධම්මස්ස පරිහායන්ති. භවිස්සන්ති ධම්මස්ස අඤ්ඤාතාරෝ.

සෙලෙ යථා පබ්බතමුද්ධනිට්ඨිතො
යථාපි පස්සෙ ජනතං සමන්තතො,
තථූපමං ධම්මමයං සුමෙධ!
පාසාදමාරුය්හ සමන්තචක්ඛු!.

සොකාවතිණ්ණං ජනතමපෙතසොකො
අවෙක්ඛස්සු ජාතිජරාභිභූතං,
උට්ඨෙහිවීර විජිතසඞ්ගාම!
සත්ථවාහ! අණ ණ! විචර ලොකෙ
අත්ථං පුරෙහි භගවා පවත්තය
සුඤ්ඤතුධම්මං විම්මෙහි සත්තුබුද්ධං.

---

1 තෙසං— සබ්බත්ථ.
2 නිච්ඡාරෙසි— කත්ථචි

නනු? තුමෙහි හි "බුද්ධෝ බොධෙය්‍යං කිණ්ණා තාරෙය්‍යං මුත්තෝ මොචෙය්‍යං.

කිමේව අඤ්ඤතවෙසෙන ධම්මං සච්ඡිකතෙනිධ,
සබ්බඤ්ඤුතං පාපුණිත්වා තාරයිස්සං සදෙවකෙ"හි

පත්ථනං කත්වා පාරමියෝ පූරෙත්වා සබ්බඤ්ඤුභාවං පත්තානි ච. තුම්හෙහි ධම්මෙ අදෙසියමානෙ නො හි නාම අඤ්ඤෙ ධම්මං දෙසෙස්සන්ති? කිමඤ්ඤෙ ලොකස්ස සරණං තාණං ලෙණංපරායණ" නති එවමාදිගි අනෙකෙහි නයෙහි භගවන්තං ධම්මදෙසනත්ථං යාචි. අථ භගවතෝ තං බ්‍රහ්මුනෝ සහම්පතිස්ස ආයාචනවචනං සුත්වා අපරිමිතසමයසමුදිතකරුණාබලස්ස පරහිතාකාරණපටිපදස්ස සත්තෙසු ඔකාසකරණවත්තෙන මහාකරුණා උදපාදි. අථ භගවා බ්‍රහ්මුනා ධම්ම දෙසනත්ථාය ආයාචිතෝ සත්තෙසු කාරුඤ්ඤං උප්පාදෙත්වා ධම්මං දෙසෙතුකාමෝ මහාබ්‍රහ්මානං ගාථාය අජ්ඣභාසි:—

" අපාරුතා තෙසං අමතස්ස ද්වාරා
යෙ සොතවන්තෝ පමුඤ්චන්තු සද්ධං,
විහිංසසඤ්ඤී පගුණං නභාසිං
ධම්මං පණීතං මනුජෙසු බ්‍රහ්මෙ"හි.

අථබ්‍රහ්මා සහම්පති "කතාවකාසෝ බො'මහි භගවතා ධම්ම දෙසනායා"හි ඤත්වා දසනඛසමොධානසමුජ්ජලාමලමකුළිං සිරසි කත්වා භගවන්තං අභිවාදෙත්වා පදක්ඛිණං කත්වා බ්‍රාහ්මගණපරිවුතෝ පක්කාමි. අථ සත්ථා තස්ස බ්‍රහ්මුනෝ පරිඤ්ඤං දත්වා "කස්සඤ්චාහං පඨමං ධම්මං දෙසෙය්‍ය"න්ති චින්තෙන්තෙනා "ආළාරෝ පණ්ඩිතෝ ඉමං ධම්මං ඛිප්පං ජානිස්සති"ති චින්තං උප්පාදෙත්වා පුන ඔලොකෙන්තෝ තස්ස සත්තාහං කාලකතභාවඤ්ච උදකස්ස ච අභිදෙස කාල කතභාවං ඤත්වා පුන "කත්ථනුඛෝ එතරහි පඤ්චවග්ගියා විහරන්ති" ති පඤ්චවග්ගියෙ ආවජ්ජෙන්තෝ "බාරාණසියං ඉසිපතනෙමිගදායෙ" ති ඤත්වා ආසාළහියං පභාතාය රත්තියා කාලඋස්සව පත්තචීවරමාදාය අට්ඨාරසයොජනිකං මග්ගං පටිපජ්ජෙන්තා අන්තරාවගෙව උපකං නාම ආජීවකං දිස්වා අත්තනෙව බුද්ධභාවං ආචික්ඛිත්වා තං දිවසමෙව සායණ්හසමයෙ ඉසිපතනමගමාසි. තත්ථාපි පඤ්චවග්ගියානං අත්ත නෝ බුද්ධභාවං පකාසෙත්වා පඤ්චත්තාවබ්‍රුද්ධාසනාතතෝ පඤ්ච වග්ගියෙ භික්ඛූ ආමන්තෙත්වා ධම්මචක්කාපවත්තනසුත්තන්තං දෙසෙසි. තෙසු අඤ්ඤාකොණ්ඩඤ්ඤත්ථෙරෝ දෙසනානුසාරෙන ඤා

ණං පෙසෙත්වා සුත්තපරියොසානෙ අට්ඨාරසහි බ්‍රහ්මකොටීහි සඞ්ඝං සොතාපත්තිඵලෙ පතිට්ඨාසි. එවං ධම්මං දෙසෙන්තො පඨමවස්සං බාරාණසියං උපනිස්සාය ඉසිපතනමිගදායෙ වසි. දුතියවස්සං රාජගහං උපනිස්සාය වෙළුවනෙවිහාරෙ වසි. තතියවතුත්ථානිපි තත්ථෙව, පඤ්චමං වෙසාලිං උපනිස්සාය මහාවනෙ කූටාගාරසාලායං, ඡට්ඨමං මංකුලපබ්බතෙ, සත්තමං තාවතිංසභවනෙ, අට්ඨමං භග්ගෙසු සුංසුමාරගිරිං නිස්සාය භෙසකලාවනෙ, නවමං කොසම්බියං, දසමං පාරලෙය්‍යකෙ වනසණ්ඩෙ, එකාදසමං නාලායං බ්‍රාහ්මණගාමෙ, වාදසමං වෙරඤ්ජායං, තෙරසමං චාලියපබ්බතෙ, චුද්දසමං ජෙතවනමහාවිහාරෙ, පඤ්චදසමං කපිලවත්ථුමහාවිහාරෙ, සොළසමං ආලවකං දමෙත්වා චතුරාසීතිපාණසහස්සානි අමතපානං පායෙත්වා ආලවියං, සත්තරසමං රාජගහෙයෙව, අට්ඨාරසමං චාලියපබ්බතෙයෙව, තථා එකූනවීසතිමං, වීසතිමං පන වස්සං රාජගහෙයෙව වසීති. එවං භගවා පඨමබොධියං වීසති වස්සානි අනිබද්ධවාසො හුත්වා යත්ථ යත්ථ ඵාසුකං හොති තත්ථ තත්ථෙව වරථෙනා 1 වසි. තතො පඨාය පන පඤ්චවීසති වස්සානි සාවත්ථියං උපනිස්සාය ජෙතවනමහාවිහාරෙ ච පුබ්බාරාමෙ ච සුඛපරිභොගෙන 2 වසි. එවං සත්ථා සමෙඛාධිං පත්වා පඤ්චවත්තාලිසවස්සානි ජීවමානො ධම්මවක්කප්පවත්තන සුත්තන්තදෙසනාතො පට්ඨාය යාව පරිනිබ්බානමඤ්චකෙ නිපජ්ජිත්වා සුභද්දපරිබ්බාජක විනයනං? තෙපිටකෙ දෙසෙන්තො චතුවීසති අසංඛ්‍යෙය්‍යපමාණෙ සත්තෙ අමතමහානිබ්බානරසං පායෙත්වා අජරාමරෙ අකාසීති.

බ්‍රහ්මස්සරඤ්ඤං කරවීකභාණිං
සම්බුද්ධිඤාණං සාධයිතුං සමත්ථං
සබ්බං පියඤ්ඤුතඤ්ඤිතං වදන්තං
න පූජයෙ කො ඉති සතරො සමවත්තයොති.

ඉති සාධුජනානන්දදායනිදූතෙ ජිනාලඞ්කාරෙ දෙසනාසුද්ධිණවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

———xxx———

1 "තත්ථ තත්ථ ගන්ත්වා"—සීහල
2 "චතුපඤ්ඤාස පරිහොගෙන"—මරම්ම

එවමස්ස ධම්මවක්කපවත්තනතො පට්ඨාය දෙසනාඤ්ඤණං ද සෙත්වා ඉදානි පාටිහිරෙය්‍යඤ්ඤණං දස්සෙතුං ආහ:—

ඉධි ච ආදෙසනා අනුසාසනීච
තිපාටිහිරෙ භගවා වසී අහූ,
කත්වාන අවෙජ්ජරූපාටිහිරං
දෙසෙසි ධම්මං අනුකම්පිමං පජං.

තත්ථ **ඉධිනි** ඉද්ධිඒධං; ඉද්ධිපාටිහාරියං නාම. තං "එකොපි හුත්වා බහුධා හොති බහුධාපි හුත්වා එකො හොතී"ති ආදිනයපපවත්තං. **ආදෙසනානි** පරස්ස චිත්තාචාරං ඤත්වා කථනං ආදෙසනා පාටිහාරියන්නාම. **අනුසාසනීති** අනුසාසනිපාටිහාරියං. **තස්ස තස්ස** චරිතාධිමුත්තිං ඤත්වා අජ්ඣාසයානුකූලෝ වාදෙති 1 අත්ථො. ඉති එතානි තිනි පාටිහාරියානි. තත්ථ ඉද්ධිපාටිහාරියෙන අනුසාසනී පාටිහාරියං මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරස්ස ආවිණ්ණං ආදෙසනාපාටිහාරියෙන අනුසාසනීපාටිහාරියං ධම්මසෙනාපතිස්ස ආවිණ්ණං. අනුසාසනීපාටිහාරියං පන බුද්ධානං පත්තධම්මදෙසනානි. එතෙසු තීසු පාටිහාරියෙසු භගවා වසී අහොසි. තත්ථ සාවකා අත්තනො පමාණෙන ඉද්ධිවිකුබ්බණඤ්ච කරොන්ති. පරෙසං චිත්තඤ්ච ජානන්ති. ධම්මඤ්ච දෙසෙන්ති. සත්තානං ආසයානුසයං චරිතාධිමුත්තිං ජානිතුං නසක්කොන්ති. භගවා පන සත්තානං ආසයාදීනි චරිතං ජානාති අනුසයං ජානාති අධිමුත්තිං ජානාති. අපරජ්ජෙ කිමහාරජ්ජෙ චිකඛිල්ලයෙමුදිඤ්ඤෙ සාකාරෙ සාකාරෙ සුවිඤ්ඤඤ්ඤපයෙ දුවිඤ්ඤඤ්ඤපයෙ භබ්බාභබ්බෙ සත්තෙ පජානාති. සො එවං ජානන්තො දසසහස්සචක්කවාළාසයාමං ආකාසෙ රතනචංකමං මාපෙත්වා තස්මිං චඞ්කමන්තො අසාධාරණං සාවකෙහි පාටිහාරියං ච දස්සෙසි. 2 සත්තානංවුත්තප්පකාරෙන අජ්ඣාසයං ච ඤත්වා සොළසහාකාරෙහි චිත්තාචාරඤ්ච ඤත්වා ධම්මං ච කථෙසි අයමෙත්ථ පාළි:—

"තීනිමානි භික්ඛවෙ! පාටිහාරියානි. කතමානි තීනි? ඉද්ධිපාටිහාරියං- ආදෙසනාපාටිහාරියං- අනුසාසනීපාටිහාරියං. කතමඤ්ච භික්ඛවෙ! ඉද්ධිපාටිහාරියං? ඉධ භික්ඛවෙ! එකච්චෙවා අනෙකවිහිතං ඉද්ධිවිධං පච්චනුභොති. එකොපි හුත්වා බහුධා හොති. බහුධාපි හුත්වා එකො හොති. අවිභාවං තිරොභාවං —පෙ— යාව බ්‍රහ්මලොකාපි

1 "වාදකරොති"—මරම්ම
2 "දසෙත්වා"—මරම්ම

කායෙන වසංවත්තෙතීති. ඉදං වුච්චති භික්ඛවෙ! ඉද්ධිපාටිහාරියං. කත මඤ්ච භික්ඛවෙ! ආදෙසනාපාටිහාරියං? ඉධ භික්ඛවෙ! එකච්චොා නිමිත්තෙන ආදිසති. එවම්පි තෙ මනොා. ඉත්ථම්පි තෙ මනොා. ඉතිපි තෙ චිත්තන්ති.සොා බහුම්පි ආදිසති. තථෙව තං හොති.නොා අඤ්ඤථා. ඉධ පන භික්ඛවෙ! එකච්චොා නහෙවඛොා නිමිත්තෙනා ආදිසති නපි මනුස්සානං වා අමනුස්සානං වා දෙවතානං වා සද්දං සුත්වා ආදිසති. එවම්පි තෙ මනොා. ඉත්ථම්පි තෙ මනොා. ඉතිපි තෙ චිත්තන්ති සොා බහුම්පි ආදිසති. තථෙව තං හොති. නොා අඤ්ඤථා. ඉධ පන භික්ඛවෙ! එකච්චොා නහෙව ඛොා නිමිත්තෙනා ආදිසති. නපි මනුස්සානං වා අමනුස්සානං වා දෙවතානං වා සද්දං සුත්වා ආදිසති. අපිච ඛොා විතක්කයතොා විචාරයතොා විතක්කවිප්ඵාරතොා සද්දං සුත්වා ආදිසති. එවම්පි තෙ මනොා, ඉත්ථම්පි තෙ මනොා, ඉතිපිතෙ චිත්තන්ති. සොා බහුම්පි ආදිසති.තථෙව තං හොති.නොා අඤ්ඤථා. ඉධ පන භික්ඛවෙ! එකච්චොා නහෙව ඛොා නිමිත්තෙනා ආදිසති. නපි මනුස්සානං වා අමනුස්සානං වා දෙවතානං වා සද්දං සුත්වා ආදිසති. නපි විතක්කයතොා විචාරයතොා විතක්කවිප්ඵාරතොා සද්දං සුත්වා ආදිසති. අපිච ඛොා අවිතක්කා අවිචාරං සමාධිංසමාපන්නස්ස චෙතසා චෙතොා පරිච්ච ජානාති. යථා ඉමස්ස මහාතොා මනා සඞ්ඛාරා පනිහිතා. යථා ඉමස්ස චිත්තස්සානන්තරං අම්ුං නාම විතක්කං විතක්කෙස්සතීති සොා බහුම්පෙවා ආදිසති. තථෙව තං හොති. නොා අඤ්ඤථා. ඉදා වුච්චති භික්ඛවෙ! ආදෙසනා පාටිහාරියං. කතමඤ්ච භික්ඛවෙ! අනුසාසනිපාටිහාරියං? ඉධ භික්ඛවෙ! එකච්චොා එවමනුසාසති 'එවං විතක්කෙථ මා එවං විතක්කයිත්ථ එවං මනසි කරොථ මා එවං මනසාකත්ථ ඉදං පජහථ ඉදං උපසම්පජ්ජ විහරථා"ති.ඉදං වුච්චති භික්ඛවෙ! අනුසාසනිපාටිහාරියං. ඉමානි භික්ඛවෙ! තීණිපාටිහාරියානි". නෙක්ඛම්මං ඉජ්ඣතීති ඉද්ධි.කාමවිතක්කං පටිහරතීති පාරිහාරියං. යෙ තෙන නෙක්ඛම්මෙන සමන්නාගතා?සබ්බෙ තෙ විසුද්ධචිත්තා අනාවිලසංකප්පාති ආදෙසනා පාටිහාරියං.තං ඛොා පන නෙක්ඛම්මං එවං ආසෙවිතබ්බං.එවා භාවෙතබ්බං. එවං බහුලීකාතබ්බං.එවං තදනුධම්මතා සති උපඨාපෙතබ්බාති අනුසාසනී පාටිහාරියං.අබ්‌යාපාදෙ ඉජ්ඣතීති ඉද්ධි. ව්‍යාපාදංපටිහරතීති පාටිහාරියං. යෙ තෙන අව්‍යාපාදෙන සමන්නාගතා? සබ්බෙ තෙ විසුද්ධචිත්තා අනාවිලසඞ්කප්පාති ආදෙසනා පාටිහාරියං. සොා ඛොා පන අව්‍යාපාදෙ එවං ආසෙවිතබ්බා. එවං භාවෙතබ්බා. එවං බහුලීකාතබ්බොා. එවං තදනුධම්මතාසති උපඨාපෙතබ්බා"ති අනුසාසනී පාටිහාරියං. ආලොකසඤ්ඤං ඉජ්ඣතීති ඉද්ධි. දිවාරූපං පටිහරතීති

පාටිහාරියං. යෙ තායය ආලොකසඤ්ඤාය සමන්නාගතා?සබ්බෙ තෙ විසුඩ්ඪචිත්තතා. අනාවිලසඞ්කප්පානි ආදෙසනා පාටිහාරියං. සා බොපන ආලොකසඤ්ඤා එවං භාවෙතබ්බා එව: ආසෙවිතබ්බා එවංබහුලීකාත බ්බා එ:ංතදනුඩම්මතාසති උපඨාපෙතබ්බාතිඅනුසාසනිපාටිහාරියං. –පෙ–අවිඤ්ඤෙපෙ ඉඤ්ඣිතත්තා ඉඩ්. උඩ්ඩවං පටිහරතීති පාටිහාරියං. යෙතෙන අවිඤ්ඤෙපෙන සමන්නාගතා?සබ්බෙ තෙ විසුඩ්ඪචිත්තතා.අනා විලසංකප්පානි ආදෙසනාපාටිහාරියං.සෝ බොපන අවිඤ්ඤෙපොඑවං ආසෙවිතබ්බා. එවං භාවෙතබ්බා. එවං බහුලීකාතබ්බා.එවං තද නුඩම්මතාසති උපඨාපෙතබ්බානි අනුසාසනීපාටිහාරියං–පෙ–අරහ ත්තමග්ගො ඉඤ්ඣතීති ඉඩ්.සඞ්ඛ යිලෙසෙ පටිහරතීති පාටිහාරියං. යෙ තෙන අරහත්තමග්ගෙන සමන්නාගතා?සබ්බෙ තෙ විසුඩ්ඪචිත්තතා. අනාවිලසඞ්කප්පානි ආදෙසනාපාටිහාරියං. සෝ බො පන අරහත්ත මග්ගො එවං ආසෙවිතබ්බා. එවං භාවෙතබ්බා. එවං බහුලීකාත බ්බා. එවං තදනුඩම්මතා සති උපඨාපෙතබ්බානි අනුසාසනීපාටි හාරියං. ඉමානි තීනි පාටිහාරියානි. තම්පන ගණ්ඨම්බරුක්ඛමූලෙ කතයමකපාටිහාරියෙන වෙදිතබ්බං. තත්‍රායමානුපුබ්බීකථා:— බුඩ්ඪ භූතස්ස අට්ඨමෙ දිවසෙ දෙවතානං "බුඩ්ධා වා නො වා"නි උපපන්න කඞ්ඛානං කඞ්ඛාවිධමනත්ථං 1 ආකාසෙ රතනචඞ්කමං මාපෙත්වා චඞ්කමනෙනා පාටිහාරියං අකාසි. තතො දුතියෙ සංවච්ඡරෙ කුලන ගරං ගතො කපිලපුරෙ නිග්‍රොධාරාමෙ සක්‍යානිසභාගමෙ සක්‍යානං මාන මදපහානත්ථං යමකපාටිහාරියං අකාසි. තතො සත්තමෙ සංවච්ඡ රෙ ආසාළ්හිපුණ්ණමදිවසෙ තිත්ථියානං මානමදනත්ථඤ්ච උස්ස නනඤ්ඤසලමූලානං අරියධනපටිලාභත්ථඤ්චගණ්ඨම්බරුක්ඛමූලෙ යම කපාටිහාරියං අකාසි. තං වණ්ණයිස්සාමි:—භගවති රාජගහෙ විහර තෙන රාජගහසෙඨි සපරිවාරො ගඞ්ගාය නහානත්ථාය ගතො. තදු හිමවන්තතො ගඞ්ගාසොතෙන ආගතං අනග්ඝං චන්දනසාරං ලභිත්වා තතො චන්දනපත්තං ලිඛාපෙත්වා සික්කාය පක්ඛිපිත්වා වෙළුපරම්පරා ය සට්ඨිහත්ථේ ආකාසෙ ඔලම්බෙත්වා "යො ඉමස්මිං ලොකෙ අරහා? සො ආගන්ත්වා ඉමං පත්තං ගණ්හතු.තස්සාහං සප්පුත්තදාරො සරණං ගච්ඡාමි"නි ආහ. ඡ සත්ථාරා. "අම්හාකං එස අනුදාඨවිකො. අම්හා කමෙව දෙහි"නි වදිංසු. සෝ"ආකාසෙනා ගන්ත්වා ගණ්හන්තු"නි ආ හ. ඡට්ඨමෙ දිවසෙ නිගණ්ඨා නාථපුත්තෙනා අන්තෙවාසිකෙ ඡප සෙත්වා යාවාපෙන්නොපි අලභිත්වා සයං ගන්ත්වා අන්තෙවාසිකානං සඤ්ඤං දත්වා "අහං එකං හත්ථඤ්ච පාදඤ්ච උක්ඛිපාමි, තුම්හෙ ද,

1 "ඨිගමනත්ථං"—සීහල

රුමයං පත්තස්ස කාරණා පටිවජ්ජනං අරහත්තං මහාජනස්ස මා දස්සෙථා"නි හත්ථපාදං ගහෙත්වා වාරෙථා"නි වත්වා තත්ථ ගන්ත්වා තථෙව කත්වා සෙසිං ආහ:-"මහාසෙට්ඨි! අක්ඛෙඤ්ඤසං අනනුවජ්ජවිකෝ මඤ්ඤමෙව අනුවජ්ජවිකෝ. මා අප්පමත්තස්ස දුරුමයපත්තස්ස කාරණා ආකාසෙ උප්පත්තනං රුච්චි. දෙහි මෙ පත්ත"න්ති යාචි. සෙට්ඨිපි "භන්තෙ! ආකාසෙනාගන්ත්වා ගණ්හථා"නි නඅදාසි. එවං නිත්තියා ඡ දිවසානි යාචිත්වා පත්තං න ලභිංසුයෙව. අථ සත්තමෙ දිවසෙ මහාමොග්ගල්ලානෙ ච පිඩොලභාරද්වාජෙ ච රාජගහෙ පිණ්ඩාය චරිතුං එකස්මිං පිට්ඨිපාසාණෙ ඨත්වා විවරං පාරුපන්ති. තස්මිං ඛණෙ බුත්තා "අමෙහා! ඡ ඝන්ථාරෙ මයං අරහන්තමහා"නි විවරිංසු. රාජා ගහසෙට්ඨිනෙ අජ්ජ සත්තමෙ දිවසෙ පත්තං උස්සා පෙත්වා ආකාසෙ ඨපෙන්තස්ස සචෙ අරහා අත්ථි? ආකාසෙනාගන්ත්වා ගණ්හතූ"නි තං නහෙතුං සමත්ථෝ එකොපි නත්ථි. ලොකෙ අරහන්තානං නත්ථි භාවො, අමෙහිහි අජ්ජ සුතෝ"නි වදිංසු. තං සුත්වා ආයස්මා මහාමොග්ගල්ලානෙ ආයස්මන්තං පිඩොලභාරද්වාජං ආහ:-"ඉත්ත න්තෙන ආවුසෙ! ඉමෙසං වචනං. ඉමේ සාසනෙ පහාරං දදමානා විය දන්ති. ඉඤ්ඣ මහිඩ්ඪිකෝ මහානුභාවෝ. ආකාසෙනාගන්ත්වා තං පත්තං ආහරා"නි සොපි "ආවුසෝ! මොග්ගල්ලානවං ඉද්ධිමන්තානං අග්ගොා! නවිඤ්ඤාහි.තසි.1අගණ්හන්තෙනඅහංගණ්හිස්සාමී"ති. "ගණ්හාවුසෝ"ති වුත්තෙන අභිඤ්ඤාබලෙන තං තිගාවුතං පිණ්ඩපාසාණං තූලපිචුං විය ආකාසෙ උග්ගන්ත්වා රාජගහනගරස්ස උපරි සත්තක්ඛත්තුං අනුපරියායි. සො තිගාවුතපපමාණස්ස නගරස්ස අධිට්ඨානං විය පඤ්ඤායි. නගරවාසිනො සුපපාදිනි උක්ඛිපිත්වා මඤ්ඤෙ කත්වා තත්ථ තත්ථ නිලීයිංසු. ථෙරෝ සත්තමෙ ද්වාරෙ පිණ්ඩපාසාණං භින්දිත්වා 2 අහානං දස්සෙසි. මහාජනො ථෙරං දිස්වා "භන්තෙ! පිඩොලභාරද්වාජ! නවං පාසාණං දළ්හංකත්වා ගණ්හාවිරවිංසුම්හා නො සබ්බෙ නාසයිත්ථ ථෙරෝ පාසාණං පාදඤ්ඤෙන බ්යිත්වා විස්සජ්ජෙසි. සො ගන්ත්වා සකට්ඨානෙ පතිට්ඨාසි ථෙරෝ සෙට්ඨිස්ස ගෙහමත්ථකෙ අට්ඨාසි. තං දිස්වාසෙට්ඨි උරෙ නනිපජ්ජිත්වා "ඔතරථ සාමි!"නි වත්වා ආකාසතො ඔතිණ්ණං ථෙරං නිසීදාපෙත්වා තං පත්තං ඔතාරාපෙත්වා චතුමධුරපූරණං කත්වා ථෙරස්ස හත්ථෙ අදාසි. ථෙරෝ පත්තං ගහෙත්වා විහාරාභිමුඛෝ පායාසි. අථස්ස යෙ අරඤ්ඤගතා ඛෙත්තගතා පාටිහාරියං නාද්දසංසු. තෙ

---

1 "නිඃ" පොත්ථකෙසු

2 " භින්දනෙනා"—කත්ථචි.

3 "නාසෙථා"—ම්රම්ම.

සන්නිපතිත්වා "භන්තෙ! අම්හාකම්පි පාටිහාරියං දස්සෙහී"ති ථෙරං අනුබන්ධිංසු. සෝ තෙසං තෙසං අනුරූපං දස්සෙන්තෝ විහාරං අගමාසි. සත්ථා උන්නාදන්තස්ස මහාජනස්ස සද්දං සුත්වා "ආනන්ද! කස්සෙසෝ සද්දෝ?"ති පුච්ඡිත්වා "භන්තෙ! පිඩොල භාරද්වාජෙන ආකාසෙ උප්පතිත්වා චන්දනපත්තෙහා ගණ්හන්තා. තස්ස සන්තිකෙ මහාජනස්ස සද්දෝ"ති වුත්තෙ භාරද්වාජං පක්කොසාපෙත්වා "සච්චං කිර තයා එවංකත"න්ති. "සච්ච භගවා"ති වුත්තෙ1 කසමා තෙ භාරද්වාජ! එවං කතන්ති"? ථෙරං ගරහිත්වා තං පත්තං ඛඩ්ඛඩ්කං හෙට්ඨාපෙත්වා භික්ඛූනං අජානාපෙත්වා දුක්කටෙන සික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙසි. පඤ්ඤත්තියා "සික්ඛාපදං පඤ්ඤත්තන්"ත්ති සුත්වා තස්ස සාවකා තෙන පඤ්ඤත්තං ජීවිතහෙතුපි න අතික්කමන්ති. ලඞ්කාවාසෙ දානි. අම්හාකි"ං නගරවීථිසු "මයං අත්තනො ගුණං රක්ඛන්තා පුබ්බෙ දුරාචාරභාවස්ස කාරණා අත්තනො ගුණං මහාජනස්ස න දස්සාම. සමණස්ස ගොතමස්ස සාවකා දස්සෙස්සුං. සමණෙ ගොතමො අත්තනො පණ්ඩිතභාවාය තං පත්තං හෙට්ඨාපෙත්වා සාවකානං සික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙසි කිර. ඉදානි මතමතෙව සඞ්ඝං පාටිහාරියං කරිස්සාමා"ති වදමානා විචරිංසු. රාජා බිම්බිසාරෝ තං කථං සුත්වා සඤ්ඤානිකං ගන්ත්වා "තුම්හෙහි කිර භන්තෙ! පාටිහාරියස්ස අකරණත්ථාය සාවකානං සික්ඛාපදං පඤ්ඤත්ත"න්ති පුච්ඡි. "ආම මහාරාජ!"ති ඉදානි තිත්ථියා තුම්හෙහි සද්ධිං පාටිහාරියං කරිස්සාමා"ති වදන්ති"ති. "තෙසු කරොන්තෙසු අහං කරිස්සාමි මහාරාජා'ති' න නු තුම්හෙහි සික්ඛාපදං පඤ්ඤත්ත'න්ති" "නාහං මහාරාජ! අත්තනො සික්ඛාපදං පඤ්ඤපෙමි. තං මම සාවකානං පඤ්ඤත්ත'නති "තුම්හෙ අපඤ්ඤත්ත අඤ්ඤත්ර සික්ඛාපදං පඤ්ඤත්තං හොති"ති. "නෙහි මහාරාජ! තුම්හෙවෙත්ථ පටිප්පස්සම්භිස්සාම්. අත්ථි පන තෙ උය්‍යානෙ අම්බා'ති?. "ආම භන්තෙ!" සචෙ තං මහාරාජ! මනුස්සා ඛාදෙය්‍යුං? කිං කාතබ්බ"නති. "රාජාණං භන්තෙ"ති. කිං පන ඉමං ඛාදිතුං ලභසි?"ති. "ආම භන්තෙ! මයිහං දබ්බො නත්ථි. අහං අත්තනො සන්තකං ඛාදිස්සාමී"ති. මහාරාජ! යථා තව තියොජනසතිකෙ රජ්ජෙ ආණාපවත්තති? එවමෙව චක්කවාළකොටියතසහස්සස්ස ආණාපවත්තනි. මම සික්ඛාපදපඤ්ඤත්ති නත්ථි. අඤ්ඤං අත්ථි. කරිස්සාමහං පාටිහාරිය"නති. භන්තෙ! කදා පාටිහාරියං කරිස්සථා"ති? ඉතොචතුන්නං මාසානං අච්චයෙන අසාළ්හිපුණ්ණමදිවසෙ මහාරාජා"ති. කත්ථ කරිස්සථ භන්තෙ?"ති. "සාවත්ථියංගන්ධම්බරුක්ඛමූලෙ මහාරා

1 "එවං කතන්ති වුත්තෙ"ති සබ්බත්ථ.

ජ!"නි. කස්මා සත්ථා එවං දූරඨානං අපදිසිති?. යස්මා තං සබ්බඤ්ඤූ ඛීනං පාටිහාරියනත්ථඤ්ඤං.අපිච මහාජනස්ස සන්නිපාතඨානඤ්ච පිදූර ඨානමෙව අපදිසීති. නිත්ථියා තං සුත්වා "නත්ථිභා, එවං සන්තෙපි තත්ථ ගච්ඡන්තං අනුබන්ධිස්සාමා"ති තතෝ මහාජනා අම්හෙ දිස්වා "කිං ඉදං"නි පුච්ඡිස්සන්ති. අථ තෙ වක්ඛාම:—"මයං සමණෙනගොතමෙන සද්ධිං පාටිහාරියං කරිස්සාම සොපලායති.මයම්පස්ස පලායිතුං අදත්වා අනුබන්ධාමා"ති. එවං නො ලාභසක්කාරො උපපජ්ජිස්සන්ති"ති මන්තයිංසු. සත්ථාපි රාජගහෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා නික්ඛමි. නිත්ථියා පිස්ස පච්ඡතො නික්ඛමිත්වා සත්තු භත්තකිච්චං කත්වා ගතට්ඨානෙ භත්ත කිච්චං කරොන්තා රත්තිවසිතට්ඨානෙ පුන දිවසෙ පාතරාසං කරොන්තා ගච්ඡන්ති. තෙ මනුස්සෙහි " කිං ඉදං"ති පුච්ඡා නෙවත්ථා විනන්ති තනියාමෙනෙව කථෙන්ති. මහාජනො"පාටිහාරියං පස්සිස්සාමා"ති අනුබන්ධන්ති. සත්ථාපි අනුපුබ්බෙන සාවත්ථිං පාපුණි. නිත්ථියා පන තෙන සද්ධිංයෙව ගන්ත්වා උපට්ඨාකෙ සමාදපෙත්වා සත්තාහස්සං ලභිත්වා ඛදිරත්ථම්භෙහි මණ්ඩපං කාරෙත්වා නිල්ලපලෙති ඡාදෙත්වා ඉධ පාටිහාරියං කරිස්සාමා"ති නිසීදිංසු. රාජා පසෙනදිකොසලාතතො සත්ථාරං උපසඞ්කමිත්වා"භන්තෙ!තිත්ථියෙහි මණ්ඩපොඨාරිතො.අහම්පි තුම්හාකං මණ්ඩපං කාරෙමී"ති. "අලං මහාරාජ! අත්ථි මයහං මණ්ඩපකාරකො"ති."භන්තෙ!මං ඨපෙත්වා කො අඤ්ඤෙ කාතුං සක්කිස්සති"ති "සක්කො දෙවරාජා"ති."නහං පාටිහාරියං කරිස්සථා"ති.ගණ්ඩම්බරුක්ඛමූලෙ මහාරාජ"ති. නිත්ථියා "අම්බරුක්ඛමූලෙ කිර පාටිහාරියං කරිස්සති"ති සුත්වා අත්තනො උපට්ඨාකානං ආරොචෙත්වා යොජන ඛ්භන්තරෙ අන්තමසො තදහුජාතම්පි අම්බරුක්ඛං උපපාටෙත්වා ඡ්ඩෙඩ්ඩුං. අථ සත්ථා ආසාළ්හිපුණ්ණමදිවසෙ අන්තොනගරං පාවිසි. රඤ්ඤාපි උය්‍යානසාලා ගණ්ඩම්බරුක්ඛා එකං පිඟලකපිල්ලකෙහි කතපත්තපුටස්ස අන්තරෙ මහන්තං අම්බපක්කං දිස්වා තස්ස ගන්ධ රසලොභෙන සම්පත්තෙ වායසෙ පලාපෙත්වා රඤ්ඤා අත්ථාය ගච්ඡන්තා අන්තරාවීථියං සත්ථාරං දිස්වා චින්තෙසි:— "රාජා ඉමං අම්බං ඛාදිත්වා මයහං අට්ඨ වා සොළස වා කහාපණානි දදෙය්‍ය. තතොමෙ එත්තකෙනෙවපි ජීවිතවුත්තියා නාලං. සචෙ පනාහං සත්ථු ඉමං දස්සාම්?අපරියන්තමෙකාලං ගීතාවහං භවිස්සතී"ති.තං අම්බපක්කං සත්ථු උපනාමෙසි. සත්ථා ආනන්දත්ථෙරං ඔලොකෙසි. අථස්ස ථෙරො මහාරාජදත්තියං පත්තං නීහරිත්වා අදාසි. සත්ථා පත්තං උපනාමෙත්වා අම්බපක්කං පටිග්ගහෙත්වා තත්ථෙව නිසීදනාකාරං දස්සෙසි.ථෙරොවි වරං පඤ්ඤාපෙත්වා අදාසි.අථ තස්මිංනිසින්නාසන්නෙ සත්ථුනොථෙරො තං අම්බපක්කං පානකං කත්වා අදාසි. සත්ථා අම්බපානං පිවිත්වා ගණ්ඩං

ආහ. "ඉමං අඹටඨිං ඉධෙව පංසුං වියූහිත්වා රොපෙහී"ති. සෝ තථා අකාසි. සත්ථා තස්සූපරි හත්ථං ධොවි. හත්ථෙ ධොවිතමත්තෙයෙව පන තඞ්ගලසිසමත්තෙනා ඛන්ධෝ හුත්වා උග්ගතෝ. කමෙන උබ්බෙධෙන පණ්ණාසහත්ථෝ අඹරුක්ඛෝ උට්ඨහි. චතූසු දිසාසු චත්තාරෝ උපරි එකානි පඤ්ච මහාසාඛා පණ්ණරසහත්ථා අහෙසුං. සෝ තාව දෙව පුප්ඵඵලසඤ්ඡන්නෙනා හුත්වා පරිපක්කඅම්බපිණ්ඩිධරෝ ච අහොසි. පවත්තතා ආගච්ඡන්තා භික්ඛූ අම්බපක්කානි ඛාදන්තායෙව අගමංසු. රාජා "එවරූපොකිර අම්බරුක්ඛෝ උට්ඨිතෝ"ති සුත්වා "න කොචි ගින්හතූ"ති ආරක්ඛං ඨපෙසි. සෝපන ගණ්ඩන1රොපිතත්තා "ගණ්ඩඹරුක්ඛොත්වෙව පඤ්ඤායී"ති. අථ ධුත්තාපි අඹපක්කානි ඛාදිත්වා "අරෙ! දුට්ඨභික්ඛියා! සමණො ගොතමො ගණ්ඩඹරුක්ඛමූලෙ පාටිහාරියං කරිස්සතී"ති තුමෙහගි යොජනඛහන්තරෙ තදනුජානාපි අඹා උපපාටිතා. ගණ්ඩඹො නාම අය"න්ති වත්වා තෙ උච්චිට්ඨඅඹටඨිහි පහරිංසු. යක්ඛෙනා වාතවලාහකං දෙවපුත්තං ආණාපෙසි:-"තිත්ථියානං මඩ්ඩං වාතෙහි උපපාටෙත්වා උක්කාරභූමියං ඛිපාපෙහී"ති. සෝ තථා අකාසි. සුරියදෙවපුත්තාමපි ආණාපෙසි:- 'සුරියමණ්ඩලං නිග්ගණ්හන්තෙනා තපාපෙහි"ති. සොපි තථා අකාසි. පුන වාතවලාහකං ආණාපෙසි:-වාතමණ්ඩලං උට්ඨාපෙන්තෙනා යාහි"ති. සොපි තථා අකාසි. තිත්ථියානං පඤ්චරිතසෙදසරීරං රජොචට්ටියා ඔකිරි. තෙ තම්බවම්මිකසදිසා අහෙසුං. වස්සවලාහකම්පි ආණාපෙසි:- මහන්තානි බින්දූනි පාතෙහී"ති සොපි තථා අකාසි. අථ තෙසං කායෙ කබරාවිසදිසො අහොසි. තෙනෙන ගහණෙහි2හුත්වා සම්මුඛසම්මුඛට්ඨානෙන පලායිංසු. එවංපලායන්තෙසු පූරණකස්සපස්ස උට්ඨාකො එකොකස්සකො "ඉදානි අය්යානං පාටිහාරියකරණවෙලා. ගන්ත්වා පාටිහාරියං පස්සිස්සාමී"ති ගොණෙ විස්සජ්ජෙත්වා පාතොව යාගුආහටඝටමෙව යොත්තඛපතොදඤ්ච ගහෙත්වා ආගච්ඡන්තෙනා පූරණං තථාපලායන්තං දිස්වා "භන්තෙ! අහං අය්යානං පාටිහාරියං පස්සිස්සාමී"ති ආගච්ඡාමි. තුමෙහ කුහිං ගච්ඡථා"තිආහ. කින්තෙ පාටිහාරියෙන ඉමං මෙ කුටඤ්ච යොත්තඤ්ච දෙහී"ති. සො තෙන දින්නං කුටඤ්ච යොත්තඤ්ච ආදාය නදීතීරං ගන්ත්වා කුටං වාලිකාය පූරෙත්වා අත්තනො ගීවාය බන්ධිත්වා රහදෙ පතිත්වා උදකබුබ්බුළෙ උට්ඨාපෙන්තෙනා කාලං කත්වා අවීචිමහි නිබ්බත්තී. සත්ථාපි වඩ්ඪමානච්ඡායාය පාටිහාරියං කාතුං විහාරතො නික්ඛමිත්වා "ඉදානිපාටිහාරියකරණවෙලා"ති වඩ්ඪමානච්ඡායාමුඛෙ අට්ඨාසි. තදා ආවට්ටනො වාසත්තනිසොපනිකා භික්ඛුභික්ඛුණිඋපාසක්කඋපාසිකා"ති මානුස්සපරිසා අහොසුං. දසසහස්සචක්කවාළෙසු

1 "ගණ්ඩස්ස"—ම ඨම, 2 "නිග්ගහණා"—කත්ථචි.

දෙවබ්‍රාහ්මණෝ එකපහාරෙන සමොසරිංසු. තස්මිං සමාගමෙ භගවතො පුරතො පුරතෝ ඨත්වා ඝරණී නාම ඉඞ්ගිතඥා අනාගාමී උපාසිකා "භන්තෙ! මාදිසියා ධීතරි විජ්ජමානාය තුම්හාකං කිලමනකිච්චං නත්ථි. අහං පාටිහාරියං කරිස්සාමී"ති ආහ. "කථං කරිස්සසි ඝරණී"ති. භන්තෙ! එතස්මිං චක්කවාළගබ්භෙ මහාපඨවිම්පි උදකං කත්වා උදකසකුණිකා විය නිම්මුජ්ජිත්වා පාචීනචක්කවාළමුඛවට්ටියං අත්තානං දස්සෙස්සාමි. තථා පච්ඡිමඋත්තරදක්ඛිණචක්කවාළමුඛවට්ටියං අත්තානං දස්සෙස්සාමි. තථා මඤ්ඤේ"ති. කා එසා "නිච්චුත්තෙන චක්ඛුනා ඝරණී නාම උපාසිකා"ති. අයං තාව එතිස්සා ඉත්ථියා ආනුභාවො. බුද්ධානුභාවෝ පන කීදිසෝ භවිස්සති"ති එවං තත්ථ යා තුම්හෙ අදිස්වායෙව පලායන්ති"ති. අථ නං සත්ථා ජානාමි ඝරණී! එවරූපං පාටිහාරියං කාතුංසමත්ථභාවං. නපඨමඣානවායඤ්ඤායමානුභාවෝ"තිඤාතුජානි. සා "අද්ධා මයාඋත්තරිතරංපාටිහාරියංකාතුංසත්ථා අඤ්ඤං අඤ්ඤදත්ථු අත්ථී" ති එකමන්තං අට්ඨාසි. සත්ථා එවමෙතෙසං ගුණෙ පාකටෝ භවිස්සතී"ති එවමෙතෙ චතුවිසති යොජනිකාය පරිසාය මඤ්ඤෙ සීහනාදං නදිස්සන්තීති මඤ්ඤමානෝ අපරෙපි පුච්ඡි "තුම්හෙ කථං පාටිහාරියංකරිස්සථා"ති තෙ එවඤ්ච එවඤ්ච කරිස්සාම භන්තෙ!"ති සත්ථු පුරතෝ ඨිතා සීහනාදං නදිංසු. තෙසු කිර චුල්ලනාථපිණ්ඩිකෝ මාදිසෙ අනාගාමිඋපාසකෙ පුත්තෙන විජ්ජමානෙ සත්ථු කිලමනකිච්චං නත්ථි. අහං භන්තෙ! පාටිහාරියං කරිස්සාමී"ති. "කථංකරිස්සසි"තිපුඤ්ඤොආහ: "අහං භන්තෙ! චාදසයොජනිකං බ්‍රහ්මත්තභාවං නිබ්බත්තෙත්වා ඉමස්මිං පරිසාය මඤ්ඤෙ මහාමෙඝගජ්ජිතසදිසෙන සද්දෙන බ්‍රාහ්මණෙ ඔවාදනං නාම අපෙළාටනං කරිස්සාමි මහාජනෙ කිං සද්දෙ නාමෙසෝ"ති පුච්ඡිත්වා චුල්ලනාථපිණ්ඩිකස්ස බ්‍රහ්මඋපෙළාටනසද්දෙ"ති වක්ඛන්ති. තිත්ථියා ගහපතිනාපි තාව අය මානුභාවෝ බුද්ධානුභාවෝ කීදිසෝ භවිස්සතී"ති තුම්හෙ අදිස්වායෙව පලායිස්සන්ති"ති. "ජානාමි අහංතෙ එවරූපංආනුභාවං නිමන්තෙහි"නති නානුජානි. අථෙකා පටිසමභිදාපත්තා සත්තවස්සිකා විරසාමණෙරී නාම සත්ථාරං වන්දිත්වා "අහං භන්තෙ! පාටිහාරියංකරිස්සාමී"ති ආහ. "කථංකරිස්සසිවිරෙ"ති. "භන්තෙ! සිනෙරුපබ්බතක්ඛුවක්කවාළපබ්බතඤ්ච හිමවන්තපබ්බතඤ්ච ආහරිත්වා ඉමස්මිං ඨානෙ පටිපාටියා ඨපෙත්වා අහං හංසසකුණිවිය තතෝ නික්ඛමිත්වා ආසජ්ජමානා ගමිස්සාමි. මහාජනෝ මං දිස්වා "කා එසා"ති පුච්ඡිත්වා විරසාමණෙරී"ති සුත්වා තිත්ථියා සත්තවස්සිකාය තාව සාමණෙරියා එසානුභාවෝ. බුද්ධානුභාවෝ කීදිසෝ භවිස්සතී"ති තුම්හෙ අදිස්වායෙව පලායිස්සන්ති. ඉත්ථං පරං. එවරූපන්ති වුත්තානුසාරෙන වෙදිතබ්බානි. තස්සාපි භගවා "ජානාමි තෙ ආනුභාව"නති වත්වා නානුජානි. අථෙකෝ පච්සමනි

දුපත්තෙනා බ්‍රාහ්මණවෙ සත්තවස්සි කො වුත්තෙ නාම සාමණේරෙ සත්ථාරං වන්දිත්වා "අහං භන්තෙ! පාටිහාරියං කරිස්සාමී"ති වත්වා කථං කරිස්සසී"ති පුට්ඨෙ ආහ:— "අහං භන්තෙ! ජම්බුදීපස්ස ධජභූතං මහාජම්බුරුක්ඛං චාලෙත්වා මහාජම්බුපෙසියො ආහරිත්වා ඉමං පරිසං ඛාදාපෙස්සාමි. පාරිච්ඡත්තකකුසුමානි ආහරිස්සාමී"ති. තම්පි භගවා නානුජානි. අථ උපපලවණ්ණා ථෙරී සත්ථාරං වන්දිත්වා "අහං භන්තෙ! පාටිහාරියං කරිස්සාමී"ති වත්වා "කථං කරිස්සසී"ති පුට්ඨා ආහ:-"අහං භන්තෙ! වාදසයොජනිකං පරිසං ගහෙත්වා ආවට්ටෙතා ඡත්තිංසයොජනිකාය පරිසාය පරිවුතා චක්කවත්තිරාජා හුත්වා ආගන්ත්වා තුම්හෙ වන්දිස්සාමී"ති. තම්පි භගවා "ජානාමි තෙ ආනුභාව"න්ති වත්වා පටික්ඛි. අථ මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරො භගවන්තං වන්දිත්වා "අහං භන්තෙ! පාටිහාරියං කරිස්සාමී"ති වත්වා කථං කරිස්සසී"ති පුට්ඨො ආහ. "අහං භන්තෙ! සිනෙරුපබ්බතරාජානං දන්තන්තරෙ ඨපෙත්වා සාසපබීජං විය ඛාදිස්සාමි. "අඤ්ඤං කිං කරිස්සසී"ති ඉමං මහාපථවිං කටාහාරකංවිය පරිවත්තෙත්වා අඞ්ගුලන්තරෙ ඨපෙස්සාමී"ති. "අඤ්ඤං කිං කරිස්සසි?"ති පුට්ඨා "මහාපථවිං කුලාලචක්කං විය පරිවත්තෙත්වා මහාජනං පථවොජං ඛාදාපෙස්සාමී"ති "අඤ්ඤං කිං කරිස්සසි?"ති පුට්ඨා "වාමහත්ථෙ පථවිං කත්වා ඉමෙ සත්තෙ අඤ්ඤසමිං දිපෙ පතිට්ඨාපෙස්සාමී"ති, "අඤ්ඤං කිං කරිස්සසි?" ති වුත්තෙනා "අහං භන්තෙ! සිනෙරුං ඡත්තදණ්ඩං කත්වා මහාපථවිං උක්ඛිපිත්වා තස්සූපරි ඨපෙත්වා ඡත්තහත්ථො භික්ඛු විය එකෙන හත්ථෙන ආදාය ආකාසෙ චාලෙස්සාමී"ති ආහ. සත්ථා ජානාමි තෙ ආනුභාව"න්ති තස්සාපි පාටිහාරියකරණං නානුජානි. සො "ජානාමි මෙදිසසත්ථා මයා උත්තරිතරං පාටිහාරියකරණමෙත්ථාති එකමන්තං අට්ඨාසි. අථ සත්ථා "නායං මොග්ගල්ලානා! තවත්ථාය බද්ධා මාලාපථො. අහං හි අසමධුරො. මම්ධුරං අඤ්ඤෙ වහිතුං සමත්ථා නාම නත්ථි. අනච්ඡරියංවෙතං ඉදානි මම ධුරං වහිතුං සමත්ථා නහවෙය්‍යුං? අහෙතුකතිරච්ඡානයොනියං නිබ්බත්තකාලෙපි මම ධුරං වහිතුං සමත්ථා නාම නාහොසියෙවාති වත්වා "කදා කත්ථ වා භන්තෙ!"ති ථෙරෙන පුට්ඨා අතීතං ආහරිත්වා:-

"යත්‍ථ යත්‍ථ ගරුධුරං සත්තා ගම්භීරදිත්තනි,
තදස්සු කණ්හං සුසඳ්ජනතු සවාසත්තුං වහනෙ ධුරන්ති."

ඉදං කණ්හඋසභජාතකං විත්ථාරෙත්වා දෙසෙසි සාථෙත්වාච පන දසසහස්සචක්කවාළාසාමං පුරත්ථිමෙන පච්ඡිමං රතනවඩ්ඪමානං මාපෙසි. මාපෙන්තො ච දසසහස්සචක්කවාළෙසු රතනමෙරුයො පටිපාටියා ඨිතෙ රතනත්ථම්භෙවිය දසසහස්සචක්කවාළාසාමං ආකාසෙ

රතනවඩ්ඪකිං මාපෙසි. තස්ස එකං කොටිං දසසහස්සචක්කවාළෙසු සබ්බපරියන්තිමං පාචීනචක්කවාළමුඛවට්ටිං අතික්කමිත්වා ඨිතං. තථා එකං කොටිං පච්ඡිමචක්කවාළමුඛවට්ටිං අතික්කමිත්වා ඨිතං සාවිත්ථිං මාපෙසි. එවං ත්‍රිමම්මිනස්ස වඩ්ඪකිස්ස උභයපස්සෙ සුවණ්ණමයා පරමරමණීයා මරියාදභූමි අහොසි. මජ්ඣෙ නානාරතනමයානං තුලාසඞ්ඝාටානං උපරි සුවණ්ණමයා පදරවිත්ථරා අහෙසුං. වඩ්ඪකිමණපරිවෙත්‍ථදවෙදිකා සුවණ්ණමයා. මණිමුත්තාවාලිකාඔකිරණා. එවරූපො රතනවඩ්ඪකිමොහොසි. එවං දසසහස්සචක්කවාළයාමෙ වඩ්ඪකිමෙ වඩ්ඪකිමනෙතා යමකපාටිහාරියං අකාසි. තදා පුරතො මාදිසයොජනිකා පරිසා අහොසි. තථා පච්ඡිතො දක්ඛිණතො උත්තරතො, උජුකං පන චතුවිසතියොජනිකා. එවං මනුස්සපරිසා. දෙවබ්‍රහ්මාදිනං වත්තබ්බමෙව නත්ථි. තාය පරිසාය මජ්ඣෙ යමකපාටිහාරියං අකාසි. තත්‍රායං පාලි:-"කතමං තථාගතස්ස පාටිහිරෙක්ඛණං? ඉධ තථාගතො යමකපාටිහිරං කරොති අසාධාරණං සාවකෙහි. උපරිමකායතො අග්ගික්ඛන්ධො පවත්තති- හෙට්ඨිමකායතො උදකධාරා පවත්තති. හෙට්ඨිමකායතො අග්ගික්ඛන්ධො පවත්තති-උපරිමකායතො උදකධාරා පවත්තති. පුරත්ථිමකායතො අග්ගික්ඛන්ධො පවත්තති— පච්ඡිමකායතො උදකධාරා පවත්තති, පච්ඡිමකායතො අග්ගික්ඛන්ධො පවත්තති-පුරත්ථිමකායතො උදකධාරා පවත්තති. දක්ඛිණක්ඛිතො අග්ගික්ඛන්ධො පවත්තති- වාමක්ඛිතො උදකධාරා පවත්තති. වාමක්ඛිතො අග්ගික්ඛන්ධො පවත්තති. දක්ඛිණක්ඛිතො උදකධාරා පවත්තති දක්ඛිණකණ්ණසොතතො අග්ගික්ඛන්ධො පවත්තති- වාමකණ්ණසොතතො උදකධාරා පවත්තති. වාමකණ්ණසොතතො අග්ගික්ඛන්ධො පවත්තති-දක්ඛිණකණ්ණසොතතො උදකධාරා පවත්තති. දක්ඛිණනාසිකාසොතතො- වාමනාසිකා සොතතො. වාමනාසිකාසොතතො— දක්ඛිණනාසිකාසොතතො. දක්ඛිණඅංසකූටතො- වාමඅංසකූටතො. වාමඅංසකූටතො- දක්ඛිණඅංසකූටතො. දක්ඛිණහත්ථතො-වාමහත්ථතො. වාමහත්ථතො- දක්ඛිණහත්ථතො. දක්ඛිණපස්සතො- වාමපස්සතො. වාමපස්සතො- දක්ඛිණපස්සතො. දක්ඛිණපාදතො- වාමපාදතො. වාමපාදතො- දක්ඛිණපාදතො. අඟුලිහි— අඟුලන්තරිකාහි. අඟුලන්තරිකාහි- අඟුලිහි. එකෙකලොමතො-අග්ගික්ඛන්ධො පවත්තති- ලොමකූපතො උදකධාරා පවත්තති ලොමකූපතා අග්ගික්ඛන්ධො පවත්තති- එකෙකලොමතො උදකධාරා පවත්තති. ඡබ්බණ්ණානං රසමීනං සීලානං පීතානං ලොහිතානං ඔදාතානං මඤ්ජිට්ඨානං පභස්සරානං, භගවා වඩ්ඪකිමති. නිම්මිතො නිධස්සති වා නිසීදති වා සෙය්‍යං වා කප්පෙති. නිම්මිතො සෙය්‍යා කප්පෙති. භගවා වඩ්ඪකිමතිවා නිධස්සිවා නිසීදතිවා. ඉදං තථාගතස්ස යමකපාටිහිරෙ ඤාණ"නති. ත

සස පන භගවතො තෙජොකසිණසමාපත්තිවසෙන උපරිමකායතො අග්ගික්ඛන්ධො පවත්තති. ආපොකසිණසමාපත්තිවසෙන හෙට්ඨිමකායතො උදකධාරා පවත්තති. පුන උදකධාරාය පවත්තනඨානතො අග්ගික්ඛන්ධස්ස පවත්තිං අග්ගික්ඛන්ධස්ස පවත්තනඨානතො උදකධාරාය පවත්තිං දස්සෙතුං "හෙට්ඨිමකායතො අග්ගික්ඛන්ධො පවත්තති-උපරිමකායතො උදකධාරා පවත්තතී"ති වුත්තං. එසෙවනයො සෙසපදෙසුපි. අග්ගික්ඛන්ධො පනෙත්ථ උදකධාරාය අසම්මිස්සො. තථා උදකධාරා ච අග්ගික්ඛන්ධෙන. උභයම්පි කිරථෙතං යාව බ්‍රහ්මලොකා උග්ගන්ත්වා දසසහස්සචක්කවාළෙසු අනන්තමවඤ්ඤාමුඛවට්ටියං පතති, රස්මීසු පන දුතියා දුතියා රස්මියමනයමනා හුත්වා එකක්ඛණෙ පවත්තනතො.චිත්තානං චිත්තානං එකක්ඛණෙ පවත්ති නාම නත්ථි. බුද්ධානං පන නවඞ්ගපරිපාතස්ස ලහුකතාය පඤ්ඤාකාරෙහි චිණ්ණවසිතාය එකා රස්මි එකක්ඛණෙ විය පවත්තති. තස්සා තස්සා පන රස්මියා ආවජ්ජනපරිකම්මාදිඨානානි විසුං විසුං යෙව. නීලරස්මි අත්ථාය හි භගවා නීලකසිණං සමාපජ්ජති, තථා පීතාදිනං. ඡබ්බණ්ණරංසියො කුතොති ආසඤ්චමානා විලීනසුවණ්ණං විය යන්තනාලිතො නික්ඛන්තසුවණ්ණරසධාරා විය චක්කවාළගබ්භතො උග්ගන්ත්වා යාවබ්‍රහ්මලොකා ආහච්ච පටිනිවත්තිත්වා චක්කවාළමුඛවට්ටිමෙව ගණ්හිංසු. සකලචක්කවාළං ගොපානසිවිත්ථතං විය හෙමඝරං 1 අහොසි එකාලොකං. තං දිවසං සත්ථා වඩ්ඪමානකච්ඡායාය පාටිහාරියං කරොන්තො අනන්තරන්තරා මහාජනස්ස ධම්මකථං කථෙසි. කථෙන්තොච ජනං නිරස්සාසං අකත්වා අස්සාසවාරං දෙති. තස්මිං ඛණෙ මහාජනො සාධුකාරං දෙති, තස්ස සාධුකාරං පවත්තනකාලෙ සත්ථා පරිසාය චිත්තාචාරං ඔලොකෙන්තො එකෙකස්ස සොළසන්නං ආකාරානං වසෙන චිත්තාචාරං ඔලොකෙසි. එවං ලහුපරිවත්තකං බුද්ධානං චිත්තං. යො යො යස්මිං යස්මිං ධම්මෙ ච පාටිහාරියෙ ච පසන්නොනා? තස්ස තස්ස අජ්ඣාසයවසෙනෙව ධම්මඤ්ච කථෙසි. පාටිහීරඤ්ච අකාසි. එවං ධම්මෙව දෙසියමානෙ පාටිහීරෙ ච කසිරමානෙ මහාධම්මාභිසමයො අහොසි. සත්ථා පන තස්මිං සමාගමෙ අත්තනො මනං ගහෙත්වා පඤ්හං පුච්ඡිතුං සමත්ථං අදිස්වා නිම්මිතබුද්ධෙ මාපෙසි. මාපෙන්තොච එකං වෙනෙය්‍යකමෙන වඩ්ඪෙන්තො අනෙකසතබුද්ධෙ මාපෙසි. තෙහි පුච්ඡිතං භගවා විස්සජ්ජෙසි. භගවතා පුච්ඡිතං නිම්මිතබුද්ධොපි විස්සජ්ජෙසි,ඨානාදිසුපි අනෙකෙ නිම්මිතබුද්ධාකෙවි නිසීදන්ති.කෙවි නිසීදන්ති.කෙවි වඩ්ඪමානති. කෙවි සෙය්‍යං කප්පෙන්ති, තදා නීලපීතාදිභෙදා අනෙකරංසියොච අග්ගික්ඛන්ධඋදකධාරාච

1 "බොධිඝරං" —කත්‍යවි.

නිම්මිතබුද්ධාව ආකාසෙ විකිණ්ණා අසාධාරණං අනොපමං කත්වා නහං සොභයිංසු. අනෙකෙ දෙවමනුස්සා ථුතිවචනමකංසු. ආකාසෙ දිබ්බසඞ්ගීතියො පවත්තිංසු. දෙවා දිබ්බං පුප්ඵවස්සං වස්සාපෙසුං. දිබ්බමානුසකෙහි පඤ්චඞ්ගිකතූරියසොසෙහි එකනිනාදං එකවජ්ජණං එකුස්සවං ජාතං. එවං කරොනතස්ස තස්ස සත්ථුනො පාටිහිරං දිස්වා ධම්මකථඤ්ච සුත්වා තස්මිං සමාගමෙ වීසතියා පාණකොටිනං ධම්මාභිසමයො අහොසි. සත්ථා පාටිහිරං කරොනෙතා "කත්ථ නු ඛො අතීතා බුද්ධා වස්සං උපෙනතී?"ති ආවජ්ජිත්වා "තාවතිංසභවනෙ වස්සං උපගනත්වා මාතු අභිධම්මපිටකං දෙසෙනතී" ති දිස්වා "ද ක්ඛිණපාදං උක්ඛිපිත්වා යුගන්ධරපබ්බතමත්ථකෙ ඨපෙස්සාමී"ති චි නෙතසි. තස්මිං ඛණෙ චාවත්තාලිසයොජනුබ්බෙධො යුගන්ධරපබ්බ තො ආගනත්වා පාදං පටිග්ගහෙසි. අථ වාමපාදං උක්ඛිපිතුං ආර ද්ධ චතුරාසීතියොජනසහස්සපපමාණෙ මෙරුපබ්බතො ආග නත්වා වාමපාදං පටිග්ගහෙසි. තං හි පබ්බතං ඔනමනතං දිස්වා නාම නත්ථි. භගවතො තත්ථ තං ඨානංවා පසාරිතං 1 නිපි නත්ථි. ඉද්ධිවිසයො නාම අචින්තෙතයෙය්‍ය. තෙන වුත්තං:— "ඉද්ධිවිසයො භික්ඛවෙ! අචින්තෙතයෙය්‍යො න චින්තෙතබ්බො. යො චින්තෙතා උම්මා දස්ස විඝාතස්ස භාගී අස්සානි" එවං භගවා චිහි පදවාරෙහි සකල පුරං පාපුණි සකෙකා සත්ථාරං දිස්වා චින්තෙසි. "පණ්ඩුකම්බලසිලායං මත්ථෙසු සත්ථා ඉමං වස්සාවාසං උපෙති. බහුන්නාවත දෙවානං උප කාරෙ භවිස්සති. සත්ථරි පතෙත්ථ වස්සං උපගතෙ අඤ්ඤතු හත්ථම්පි ඨපෙතුං සමත්ථා නාම නත්ථි. අයං ඛො පන පඬුකම්බලසිලා දිඝ තො සත්තියොජනා. පුථුලතො පඤ්ඤාසයොජනා. උච්චතො පණ්ණ රසයොජනා. සත්ථරි නිසින්නෙපි තුච්ඡං විය භවිස්සති" ති සත්ථා තස්ස අජ්ඣාසයං විදිත්වා අනුපුබ්බෙන සංඝාටිං සිලාතලං පරිවත්තෙතා දයමා නොඛිපි. සකෙකාවින්තෙසි:-චිරං තාව පරිවත්තෙතා දයමානො ඛිපි. සයං පන පරිත්තකෙ ඨානෙ නිසීදිස්සති" ති සත්ථා තස්ස අජ්ඣාසයං විදි ත්වා නීචපීඨකෙ මහාපංසුකූලිකො විය සකලම්පි පඬුකම්බලසිලං අන්ත රධාපෙතෙ කත්වා නිසීදි. සකෙකා අත්තනො දෙසං දිස්වා අත්තනො පත්තාභාවස්ස අජානනං නාම මහන්තං අනත්ථං. භගවා නාම කීදිසො? බුද්ධගුණා කිත්තකා? එවං අචින්තෙතය්‍යගුණස්ස භගවතො නාම එවං චින්තෙසි" නනි අත්තනො දොසං ආවිකත්වා ධම්මාපෙසි. මනුස්සලොකෙ පාටිහාරියං පස්සන්නා ඔනුස්සා තඛණං යෙව සත්ථාරං අදිස්වා "චන්දසහස්සසුරියසහස්සානං අප්පමිත්තකාලො විය අහොසි. කින්නු ඛො" ති වදන්තා:—

---

1 "අපසාරිතං"—මරම්ම

"ගතෝ නු? විත්තකූටා වා කෙලාසං වා සුගන්ධිරං,
න නෝ දක්ඛිමු සම්බුද්ධං ලොකජෙට්ඨං නරාසභං"ති

ඉමං ගාථං වදන්තා පරිදෙවිංසු. අපරෙ සත්ථා නාම විවෙක රතෝ. "සෝ එවරූපාය පරිසාය එවරූපං පාටිහාරියං කත"න්ති ලජ්ජාය අඤ්ඤත්‍ර ගතෝ, භවිස්සති'ති නද'න්ති නං පස්සාමා'ති ඉමං ගාථමාහංසු:—

" පවිවෙකරතෝ ධීරෝ නයිමං ලොකං පුනෙහිති,
න නෝ දක්ඛිමු සම්බුද්ධං ලොකජෙට්ඨං නරාසභ"නති.

තෙ මහාමොග්ගල්ලානං පුච්ඡිංසු;– "කහං භන්තෙ! සත්ථා"ති සෝ සයං ජානන්තොපි පරෙසං ගුණා පාකටා හොන්තූ"ති "අනුරුඛං පුච්ඡථා"ති ආහ. තෙ අනුරුඛත්ථෙරං පුච්ඡිංසු "තාවතිංසභවනෙ පණ්ඩුකම්බලසිලායං වස්සං උපගන්ත්වා මාතුපමුඛානං දෙවානං අභිධම්මපිටකං දෙසෙතුං ගතෝ"ති. "කදා ආගමිස්සති"ති. තයෝ මාසෙ අභිධම්මං දෙසෙත්වා මහාපවාරණදිවසෙ"නි. තෙ "සත්ථාරං අද්දිස්වා න ගමිස්සාමා"ති සැපෙව බහිඋම්මාරං බන්ධිංසු. ආකාසමෙව කිර තෙසං ඡදනං අහොසි. තාවමහතියා පරිසාය සරීරනිස්සන්දෙ නාමනපඤ්ඤායි. පඨවි චීවරං අදාසි. සබ්බපා පරිසුද්ධෙව පඨවිතලං අහොසි. සත්ථාපඨමමෙව මහාමොග්ගල්ලානත්ථෙරං අවොච:' තුම්හෙ එතිස්සායපරිසායධම්මං දෙසෙහි. චුල්ලනාථ පිණ්ඩිකා ආහාරං දස්සති"ති. තස්මා තං තෙමාසං චුල්ලනාථපිණ්ඩිකෙ පාතොව යාගු භත්තභොජනීය තාම්බූලගන්ධමාලාවිලෙපනානි අදාසි. මහාමොග්ගල්ලානෙ ධම්මංදෙසෙසි. සත්ථාරම්පි අභිධම්ම දෙසන්තං පණ්ඩුකම්බලසිලායං වස්සං උපගතං දසසහස්සචක්කවාළෙ දෙවබ්‍රහ්මනෙ පරිවාරසිංසු. තෙන වුත්තං:—

" තාවතිංසෙ යදා බුද්ධෝ සිලායං පණ්ඩුකම්බලෙ
පාරිචඡත්තකමූලම්හි විහාසි දිපදුත්තමෙ. 2

දසසු ලොකධාතූසු සන්නිපතිත්වාන දෙවතා,
පයිරුපාසන්ති සම්බුද්ධං වසන්තං නහමුද්ධනි.

න කොචි දෙවෝ වණ්ණෙන්න සම්බුද්ධස්ස විරොචති,
සබ්බෙ දෙවෙ අභිඡහයන සම්බුද්ධොව විරොචති"ති.

එවං නිසින්නෙ මාතා තුසිතවිමානතෝ ආගන්ත්වා අභිවාදෙ

2 " පුරිසුත්තමෝ"—ලඞ්කා.

ත්වා දක්ඛිණපස්සෙ නිසීදි. එවං සෙසාපි යථානුරූපං නිසීදිංසු. අථ සත්ථා දෙවපරිසාය මජ්ඣෙ **කුසලා ධම්මා අකුසලා ධම්මා අ ව්‍යාකතා ධම්මා**”ති ආදිනා නයෙන අභිධම්මපිටකං දෙසෙසි. එවං තයො මාසෙ නිරන්තරං අභිධම්මපිටකං දෙසෙන්තො පන භික්ඛා චාරවෙලාය “යාවමමාගමනං එත්තකං නාම ධම්මං දෙසෙතූ”ති නිම්මිතබුද්ධං මාපෙත්වා හිමවන්තං ගන්ත්වා නාගලතාදන්තකඨං ඛාදිත්වා අනොතත්තොදකෙන මුඛං ධොවිත්වා උත්තරකුරුතො පිණ්ඩපාතං ආහරිත්වා මහාසාලමූලස්මිං නිසින්නා භත්තකිච්චං කරොති සාරිපුත්තත්ථෙරො තස්ස ගන්ත්වා වත්තං කරොති. තතො භගවා භත්තකිච්චෙවා “සාරිපුත්ත! අජ්ජ මයා එවඤ්ච එවඤ්ච එත්තකො ධම්මො භාසිතො, නිම්මිතබුද්ධෙහි එත්තකො නාම අත්තනො අජ්ඣාසයවසිකානං පඤ්චසතානං භික්ඛූනං බොධෙහි 1 ”ති යාචෙසි. සයං පන දෙවලොකං ගන්ත්වා නිම්මිතබුද්ධෙන දෙසිතඨානතො පට්ඨාය සයං ධම්මං දෙසෙසි. එවං තිහි මාසෙහි නිඤ්ඤපත්තෙන තෙ අසීතිකොටිසහස්සානං ධම්මාභිසමයොඅහොසි. මහාමායාපි සොතාපන්නි ඵලෙ ප්‍රතිට්ඨාසි. **සත්ථා වුට්ඨවස්සො** සඞ්කස්සාරොවෙසි. “මහාරාජ! මනුස්සපථං ගච්ඡිස්සාමී”ති. සක්කො සොවණ්ණමයං මණිමයං රජත මයන්ති. තීණි සොපානානි මාපෙසි. තෙසං පාදා සංකස්සනගරවා රෙ පතිට්ඨහිංසු. අථ තස්මිංයෙව සිනෙරුමුද්ධනි සත්ථා දෙවොරොහණපාටිහාරියං කත්වා උඩ්ඪං ඔලොකෙසි. යාව බ්‍රහ්මලොකා එකඝනං අහොසි අධො ඔලොකෙසි. යාවඅවීචි එකඝනං අහොසි. තිරියං ඔලොකෙසි, අනන්තානි චක්කවාළසහස්සානි එකඝනානි අහෙසුං. දෙවා මනුස්සෙ පස්සන්ති. මනුස්සාපි දෙවෙ පස්සන්ති. තං දිවසං බුද්ධිසිරිංඔලොකෙත්වා ඡත්තිංසයොජනපරිමණ්ඩලාය පරියායඵලකොපි බුද්ධභාවං අපත්ථෙන්තො නාම නාහොසි. දක්ඛිණපස්සෙනසුවණ්ණ සොපානෙන දෙවා ඔතරිංසු. වාමපස්සෙන රජතසොපානෙන මහා බ්‍රහ්මාණො මජ්ඣෙ මණිමයසොපානෙන භගවා සයං ඔතරි, පණ්ඩු සිඛෙ දෙවපුත්තෙ බෙළුවපණ්ඩුවීණාමාදාය දක්ඛිණපස්සෙ ඨත්වා සත්ථු ගන්ධබ්බපූජං කරොන්තො ඔතරති. සුයාමො වාලවීජනිං සන්තු සිතො මණිතාලවණ්ටං සක්කො විජයුත්තරසඞ්ඛං ධමෙන්තො ඔතරති. එවං සෙසෙසුපි චක්කවාළෙසු සක්කාදයො දෙවතා අනෙක විධං පූජං කුරුමානා ඔතරන්ති. වාමපස්සෙ මහාබ්‍රහ්මා සෙතච්ඡත්තං ධාරෙසි. සත්ථා ඉමිනා පරිවාරෙන ඔතරිත්වා සඞ්කස්සනගර වාරෙ පතිට්ඨාහි. තාපි සාවත්ථියං නිසින්නා මහාපරිසා මහාවාරණ දිවසෙ භුත්තපාතරාසා අජ්ජ සම්මාසම්බුද්ධංසංකස්ස නගරවාරෙ පස්සි

1: “වාවෙහි”—ලාඛා.

සෑමා'' ති නික්ඛන්තා ගාමවාරෙ විහාරං පවිසන්තී විය සංකස්ස නගරවාරං පාපුණිංසු. සාරිපුත්තත්ථෙරොපි සපරිසො ආගන්ත්වා සත්ථාරං වන්දිත්වා යථා තෙන තථාරූපාය බුද්ධසිරියා ඔතරණෙන සත්ථා නදිට්ඨපුබ්බොති? තස්ස, එවමාහ:—

" න මෙ දිට්ඨො ඉතො පුබ්බෙ නාස්සුතො උදපාසුමි,
එවං වග්ගුවදෙ සත්ථා තුස්සිතා ගණිමාගතෙ.
තං බුද්ධං අසිතං තාදිං අකුහං ගණිමාගතං,
බහූනා ඉධ සත්තානං අත්ථි පෙච්චාන ආගම''න්ති

ආදිහි අභිඤ්ඤිත්වා, 'භන්තෙ! අජ්ජ සබ්බෙපි දෙවමනුස්සා තුම්හෙ පිහෙන්තී''ති ආහ. "සාරිපුත්ත! එවරූපෙහි ගුණෙහි සමන්නා, ගතා සබ්බසං පියාහොන්තී"ති වත්වා බහූනි සුත්තන්තානි දෙසෙසි. තදා භිංසකොපීනං පාණ්ණං ධම්මාභිසමයො අහොසීති.

ඉඞ්ඛි ච ආදෙසනා අනුසාසනීච
තිපාටිහිරෙ භගවා වසි අහූ,
නං නාදිසං ඉඞ්ඛිවිකුබ්බනං වරං
අකාසි සො නා සුගතං නමාමිති

ඉති සාධුජනාතාදුදනතිදුතෙ ජිනාලඞ්කාරෙ තිපාටිහාරියවණ්ණනානිට්ඨිතා.

———803———

එවං තිවිධං පාටිහාරියං දස්සෙත්වා ඉදානි සකලලොකෙ පත්ථටකිත්තිගුණං දස්සෙන්තො ආහ:—

එවං හි බුද්ධත්තමුපාගතොපි සො
දෙසෙසි ධම්මං සනරාමරානං,
නානානයෙනාගිසමෙහි සත්තෙ
නත්ථා හි බ්‍යාතො තිභවෙසු තාදථා.

අඩා ලඩා ධම්මා ලොකා දිට්ඨා පත්තා යුත්තා සච්චං
නිණ්ණා රාගා දොසා මොහා ථොමෙස්සං තෙ දෙවබ්‍රහ්මා.

මුනිරාජවරෙ නරරාජවරෙ
දිවිදෙවවරෙ සුචි බ්‍රහ්මවරෙ,
සකසාපහරෙ පරපාපහරෙ
සකවුඩ්ඪකරෙ පරවුඩ්ඪකරෙ. 33

සනරාමරබ්‍රහ්මගණේහි රුතා
අරහාදිගුණා විපුලා විමලා,
නවධා වසුධා ගගනෙ 1 ගහනා
සකලෙ තිදිවෙ තිභවෙ විසහා

යෙපිස්ස තෙ භගවතෝ හි අවිතථාදි
සුද්ධාතිසුද්ධතරබුද්ධිගුණාහි සබ්බෙ,
සඞ්ඛ්‍යපතෝ නවවිධෙසු සදෙසු බිත්තා
වක්‍ඛාමි දානි අරහාදිගුණෙ අහම්පි.

තත්‍ථ "එවංහි බුද්ධත්තමුපාගතෝ සෝ"ති එවං හි නිදස්සනං. හීති අවධාරණෙ. තස්මා එවමෙව මයා වුත්තනයෙනෙව බුද්ධත්තං බුද්ධභාවං සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං පත්තෝ සෝ මහාපුරිසෝ **සනරාමරානං"**නති සහ නරාමරානං අත්‍ථෝ නාගසුපණ්ණයක්ඛගන්ධබ්බකුම්භණ්ඩාදීහි සහිතා නරමරූ අමරසද්දෙන බ්‍රහ්මානොපි සඞ්ගහිතා. **නානානයෙනාභිසමෙති සත්තෙ"**ති එකත්තනයෝ නානත්තනයෝ අව්‍යාපාරනයෝ එවං ධම්මතා නයෝ'ති ඉමෙහි වතූහි නයෙහි ඛන්ධාදිධම්මෙ කුසලාදිවිධෙම අනෙකාකාරෙන අනෙකනයෙන දෙසෙසි. තෙන තෙනාකාරෙන ධම්මං දෙසෙන්තෝ වුත්තනයෙනෙව සත්තෙ අභිසමෙසි. අභිසමයං ලොකුත්තර මග්ගඵලපදං පාපෙසි. **"තස්මා හි ඛ්‍යාතෝ තිභවෙසු නාථෝ"**ති තෙන කාරණෙන සොලොකන්‍යාථෝ සකලෙපි දසසහස්සීලොකධාතුමහි එකොකාසම්හි මනුස්සදෙවබ්‍රහ්මසඞ්ඛාතෙසු තීසු භවෙසු ඛ්‍යාතෝ පසිද්ධෝ පත්‍ථට කිත්තිමාති අත්‍ථෝ. එවං භගවතෝ ධම්මදෙසනාකාරං දස්සෙත්වා ඉදානි තෙසං සත්තානං සච්චාවබොධං දස්සෙතුං "අඛ්‍යාලඛ්‍ය"ති ආදිමාහ:-තත්‍ථ අඛ්‍යාති එකංසෙනපටිපත්තිං අවිරොධෙත්වා **"ලඛ්‍යා"**ති ලභිත්වා **"ධම්මාලෙ ක"**නති දෙසනානුසාරෙන ගන්ත්වා දුක්ඛසමුදයනිරොධමග්ගසඞ්ඛාත චතුසච්චහුතකරණභූතාලොකං එකං සෙ න ලභිත්වා. **දිට්ඨාපත්තාඤ්ඤා සච්චනානි** චතුසච්චං චක්ඛුණා රූපං විය දිට්ඨා. හත්‍ථතලපත්තං විය පත්තා. ඤාණෙන ඤාතා. **'තිණ්ණා'** ත්‍රාගාදීහි උත්තිණ්ණා **"ථොමෙසුං යෙ දෙවබ්‍රහ්මා"**නි තෙ එවං ධම්මාභිසමයං පත්තා දෙවා ච බ්‍රහ්මාච උක්කට්ඨවචනමෙතං. මනුස්සා ච නාගසුපණ්ණයක්ඛගන්ධබ්බාදයොපි ථොමෙසුං. තෙ හි දිට්ඨධම්මා පත්තධම්මා පරියොගාළ්හධම්මා. **තිණ්ණවිචිකිච්ඡා**අදරපච්චයාසඞ්ඛ්‍යාසත්තෙ ගතගතට්ඨානෙ ථොමෙසුනති අත්‍ථෝ. තත්‍රාහි:—

---

1 "ගගනා"—සඞ්ඛ්‍යෙ.

"තුවං බුද්ධෝ තුවං සත්ථා තුවං මාරාභිභූ මුනි,
තුවං අනුත්තරෝ සෝත්ථා නිණ්ණෙතා කාරෙසි මං පජං.

උපධී තෙ සමතික්කන්තා ආසවා තෙ පදාලිතා,
සීහොසි අනුපාදෙනෝ පහීනභයභෙරවෝ.

තුවං සත්ථා ච කෙතූ ච ධජෝ යූපෝ අනුත්තරෝ,
පරායණෝ පතිට්ඨා ච දීපෝ ච දිපදුත්තමෝ"ති.

එවමාදිනා ථොමෙසුන්ති අත්ථෝ. ඉදානි නෙසං ථොමනාකාරං දස්සෙතුං "මුනින්ද්‍රවරෝ"ති ආදිමාහ. තං උත්තානත්ථමෙව. ඉදානි තව අරහාදිගුණෙ දස්සෙතුං ආහ:— "සතරාමර බ්‍රහ්මනෙ භිරුතා"ති ආදි. තත්ථ **රූනානි** කථිතා. **නවඛානි** නවපකාරා. **වසුධානි** පඨවි. තෙන මනුස්සලොකං දස්සෙති. **ගගනන්ති** ආකාසෙ. තෙන දෙවබ්‍රහ්මලොකඤ්ච දස්සෙති. **ගහනානි** අතෙ කෙසං මුඛෙන නිරන්තරං කථිතා. **සකලෙති** දසසහස්සීලොකධාතු මහි. **නිදිවෙති** දෙවලොකෙ. **තිභවෙති** එකමෙකාය ලොකධාතුයා මනුස්සදෙවබ්‍රහ්මසඞ්ඛාතෙ භවත්තයෙ යමුදපාදි වත්ථියං ආසිත්තතෙ ලංවිය **විසරානි** පත්ථටා. විකිරණානීති අත්ථෝ. ඉදානි තෙ අරහා දිගුණෙ වත්තුං කාරණමාහ:—**යෙපිත්‍යසතොති** ආදි. තත්ථ යෙපි තෙ අස්ස භගවතො අවිඤ්ඤෙය්‍ය අවෙදිය අතුලිය අප්පමෙය්‍ය අසඞ්ඛ්‍යෙය්‍ය ගුණා අත්ථි? "සුධාතිසුධගුණාභිසම්භෙ"ති යං සුද්ධතොපි සුද්ධතරං කිං වුත්තං හොති? යං ලොකෙ අවිඤ්ඤදණකං අනෙකවාරෙ ඛාපෙත්වා සුත්ථිකතං සුවණ්ණං වා මණිරතනං වා අත්ථි? තං ලොකෙ සුඛසම්මතං. තතොපි සුඛා සුඛාවාසිකා බ්‍රහ්මානො. තෙහිපි සුඛා සාරිපුත්තමොග්ගල්ලානාදයො. තෙහිපි සුඛා සයම්භුඤාණෙන විදිතසච්චා පවෙදකබුද්ධා. තෙහිපි සහස්සෙහි වා එකොවසම්මාසම්බුද්ධෙ සුඛෙ. නත්ථි තතො සුඛතරෙ ඤෙය්‍යෙ එතරහි වා අනාගතෙ වා. තත්ථ හි කාරෙ කාරණමත්ථි. යස්මා භගවතොව දසසහස්සීලොකධාතුසු දෙවමනුස්සෙසු ච අනෙකධා පඤ්ඤත්තිගුණං යංහරිත්වා ජාතිවසෙන "ඉතිපිසො භගවා අරහං සම්මාසම්බුද්ධොති ආදිසු නවසු ඨානෙසුපදෙසු ඛත්තා. පකඛිත්තා කථිතායෙව. එවං සන්තෙපි ඉදානි මම පුඤ්ඤුදයාය වෙව ඉමස්මිං කාලෙ සොතූනං අනුග්ගහාය ච තෙ එකෙනාකාරෙන වක්ඛාමීති අත්ථෝ. එවං වක්ඛාමීති පටිඤ්ඤාතෙ නව අරහාදිගුණෙ බුද්ධිපාදනතො පඨමාය දස්සෙතුං ආහ:—

සො වීධ ජාතො අරහං නිරාසෝ
සම්මා නිසම්බුද්ධසමන්තචක්ඛු,
සම්පන්න විජ්ජාචරණොඝතිණ්ණා
සම්මාගතො සෝ සුගතො ගතොඩි.

අවෙදියොලොකම්මං පරඤ්ච
අනුත්තරෝ සාරවිදම්මසත්ථෙ,
සදෙවකානං වරසත්තුකිච්චං
අකාසි බුද්ධෝ භගවා විසුද්ධෝ.

තත්ථ **සොචාති** වකාරෝ විසෙසත්ථජොතකෝ. සෝ දෙවබ්‍රහ්මෙහි අභිඤ්ඤුතගුණෝ මහාපුරිසෝ ච ඉධජාතෝ ඉමස්මිංලොකෙ ජාතෝ. තෙනාහ කිං දීපෙති? සෝ දෙවබ්‍රහ්මෙහි අභිඤ්ඤුතගුණෝ මහාපුරිසෝ ච දෙවෝ වා සක්කෝ වා මාරෝ වා බ්‍රහ්මා වා න හොති, ඉමස්මිං මනුස්සලොකෙ සබ්බබුද්ධානං ඔඝනලවක්කවාළහුතෙ ඉමස්මිං චක්කවාළෙ තත්‍රාපි ජම්බුදීපෙ මජ්ඣිමදෙසෙ කපිලවත්ථුපුරෙ සුද්ධොදනමහාරාජානං පටිච්ච මහාමායාදෙවියා කුච්ඡිතො පසූතෝ, ජායමානස්ස චස්ස සකලදසසහස්සචක්කවාළෙ දෙවබ්‍රහ්මානෝ ආගන්ත්වා දසකිච්චං කරිංසු. ජාතකණෙයෙව සත්තපදවීතිහාරෙන ගන්ත්වා සිහනාදං නදි. යස්මාස්ස තථා උපපන්නාභාවං සකලජම්බුදීපෙ මනුස්සා වෙව දසසහස්සචක්කවාළෙසු දෙවබ්‍රහ්මානොච්ච ජානන්ති. තස්මා න තස්මිං සංසයෝ කාතබ්බොති. ඉමමත්ථං දස්සෙතුං **සොච්ඡිජ්ජනොති** ආහ. සෝ පනෙවං ජාතෝ තීණ්ණං උතූනං අනුච්ඡවිකෙසු තීසු පාසාදෙසු දිබ්බසුඛංවිය රජ්ජසුඛං අනුභවිත්වා කාමසුකල්ලිකානුයොගෙන කිලෙසකකයාභාවං ලොකස්ස දස්සෙත්වා චත්තාරි පුබ්බනිමිත්තානි දිස්වා රජ්ජසිරිං පහාය පබ්බජිත්වා ඡබ්බස්සානි දුක්කරකිරියං කත්වා අත්තකිලමථානුයොගෙන කිලෙසක්කයාභාවං ලොකස්ස දස්සෙත්වා මජ්ඣිම ය පටිපදාය පටිපජ්ජිතබ්බන්ති සෙනානිනිගමෙ පිණ්ඩාය චරිත්වා සරීරං සන්තප්පෙත්වා විසාඛපුණ්ණමදිවසෙ සුජාතාය දින්නාඛිරපායාසං ගහෙත්වා තස්මිං සාලවනෙ දිවාවිහාරං කත්වා සායණ්හබොධිමූලමුපගන්ත්වා වසවත්තිමාරං පරාජෙත්වා ඊයාමෙසු තිසෙසා විජ්ජා සච්ඡිකත්වා සුරියොදයෙ සුරියරංසිනා පබුද්ධපදුමංවිය පබුද්ධෝ අරහං අහොසි වීතරාගෝ තෙනවුත්තං — **"අරහංනිරාසෝ"ති**. තත්ථ යස්මා නිරාසෝ? නිත්තණ්හෝ? තස්මා අරහං. සබ්බාසවෙහි ආරකත්තා ච කිලෙසාරීනං හතත්තා ච සංසාරචක්කස්ස අරානං භින්නත්තා ච රහොපාපස්සාකරණතො ච පූජාවිසෙසානං අරහත්තා ච අරහං. සෝ එවං වීතතණ්හා අරහං අහොසි. සෝ සම්මාසම්බුද්ධෝ සමන්තචක්ඛුනාම හොතීති දස්සෙතුං **"සම්මා ඛියඔුද්ධසමණාචක්ඛූ"ති** ආහ. තත්ථ සම්මාහෙතුනා අවිරුද්ධපටිපත්තියා චත්තාරි අරියසච්චානි පටිවිජ්ඣිය මොහතමං නිස්සෙසතො පහීනත්තා සමන්තචක්ඛු සබ්බඤ්ඤුතඤාණයුත්තෙනා සදෙවකං ලොකං තාරෙතුං සම්මෙව අහොසීති අධිප්පායෝ. එවමස්ස පටි

ලද්ධගුණං දස්සෙත්වා ඉදානි අත්තූපකාරකිච්චං දස්සෙන්තෝ "සම්පන්නවිජ්ජාචරණොසී"ණෝණා"ති ආහ. තත්ථ සම්පන්නානං සම්භං පරිපුණ්ණං අත්තනං කත්වා සාධිතඅට්ඨවිජ්ජාහි ච පණ්ණරසවරණධමෙහි ච චතුරොසතෝ උත්තිණෙණා. කිං වුත්තං හොති? සෝ වුත්තනයෙන සම්මාපටිපත්තියා සාධිතවිපස්සනාඤාණාදි අට්ඨවිජ්ජාහි විජ්ඣධරෝ. 'සීලංවර"න්ති ආදිනා දස්සිතපණ්ණරසවරණධම්ම සංඛාතෙහි පාදෙහි ගන්ත්වා කාමොඝභවොඝදිට්ඨොඝඅවිජ්ජාඝස්ස ඛිණාතවතුරොඝං උත්තරිත්වා නිබ්බානනගරං පත්වා විමුත්තිසෙතච්ඡත්තං උස්සාපෙත්වා ධම්මරාජා අහොසීති අත්ථෝ. ඉදානි තථාභූතස්ස පනෙතස්ස ධම්මරඤ්ඤුවිසයපවත්තිං දස්සෙන්තෝ ආහ:- සම්මිඤතොසොසුගතෙ ඤතොඩීති තත්ථ සම්මා හෙතුනා ඤයෙන ගතෝ. යථාදිපඞ්කරාදයෝ ගතා. තථෙවායම්පි පටිපත්තිං අවිරොධෙත්වා ගතෝ. තස්මා සුගතෝ නාම. "ගතොඩී"ති ගතපරිච්ඡෙදෙ. ගුණතෝ වා විසයතෝ වා පරිච්ඡෙදෙ නත්ථීති අත්ථෝ. එවමස්ස අත්තූපකාරං දස්සෙත්වා ඉදානි ලොකූපකාරං දස්සෙතුං අවෙදියොලොකම්මං පරවාරී ආහ. තත්ථ ඉමං ලොකඤානී මනුස්සලොකං. පරංලොකඤානී තදවසෙසං ලොකං. අථවා ඉමංලොකඤානී අත්තනොඛන්ධසන්තානං පරංලොකඤානී අඤඤසං ඛන්ධසන්තානානංවෙදි ඤානී. සබ්බසත්තානං ආසයානුසයචරිතාධිමුත්තිඉන්ද්‍රියපරොවරතං ඤානී. සෝ එවං ඤානීත්වා අනුත්තරෝ පුරිසදම්මසාරථි අහොසීති දස්සෙන්තෝ ආහ:—අනුඤතරෝ සාරථිදම්මසන්තෙති තත්ථ දමිතබ්බෙ උඤඤාවිත සඤඤූවිපවිතසඤඤූඤෙයෙයානි එතසම්ං විනයිතබ්බසත්තවිඤඤයෙ අනුත්තරෝ අසමෝ සාරථි අහොසි. යථා රථාචරියෝ අඤඤෙ දමෙත්වා රථෙ යොජෙත්වා යථිච්ඡිතට්ඨානං නෙති? එවමයම්පි සත්තෙ දමෙත්වා මානමදදයෝ භින්දිත්වා නිබ්බිසෙවනං කත්වා සමථරථෙ ඛඤිවිපස්සනායුගෙ සතියොත්තෙන බන්ධිත්වා නිබ්බානනගරං පාපෙසි. තස්මා අනුත්තරෝ පුරිසදම්මසාරථිනාම. එවංසාරථිභූත්වා සදෙවකානං උත්තමං සත්ථුකිච්චං අකාසි. තස්මා සත්ථා දෙවමනුස්සානං බුද්ධොති අවිජ්ජානිද්දූපගතාය පජාය අරහත්තමග්ඝඤාණවිජ්ජුප්පත්තියා පඨමං බුජ්ඣිත්වා උට්ඨහොති බුද්ධෝ. පාරමිතාසාගරෙ සංවසිතෝ අරහත්තමග්ඝඤාණසුරියරස්මිසම්ඵස්සෙන ඵුල්ලපදුමං විය විකසිතොබුද්ධෝ. අපරිමිතසමඤසම්පුච්චිතභාග්‍යවන්තතාය භගවා. එවං නවහිපදෙහිවිසුද්ධිං කථිතත්තාපි සුද්ධොති පරියොසානපදමාහ. තත්‍රායං පාලි:-ඉධ තථාගතෝ ලොකෙ උප්පජ්ජති අරහං සම්මාසම්බුද්ධෝ බහුජනහිතාය බහුජන සුඛාය ලොකානුකම්පාය අත්ථාය හිතාය සුඛාය දෙවමනුස්සානං. තං ඛොපන භගවන්තං ගොතමං එවං කල්‍යාණෝ කිත්ති

සදෙවෙ අබහුගහතො ඉතිපි සො භගවා අරහං-සම්මා සම්බුඩ්ඩො--විජ්ජාචරණසම්පන්නා—සුගතො—ලොකවිදූ— අනුත්තරො පුරිසදම්මසාරථි—සත්ථා දෙවමනුස්සානං—බුඩ්ඩො-භගවාති.තත්ථ ඉධාති ඉමස්මිං සත්තලොකෙ.තථාගතොති වොහාරතො සත්තොඋපපජ්ජති. කිදිසොති? අරහං සම්මාසම්බුද්ධො. සො කස්මා උපපන්නොති? බහුජනහිතායාති ආදි වුත්තං.තං බොධනහෙතුවචනං නොතමනාති එවං උපපන්නස්ස පන තස්ස භගවතො ගොතමස්ස එවං කල්‍යාණොති එවං සුන්දරොකිත්තිසද්දොති ථුතිඝොසො.අබහුගහතොති සකලකොටිසහස්සීලොකධාතුංඅනිව්‍යාපෙත්වා යාවබ්‍රහ්මලොකා උග්ගතො. කිංති ඉතිපි සො භගවා අරහන්ති ආදිනා. තත්ථ ඉතිසද්දො. කාරණත්ථො. අපි සද්දො සම්භවයත්ථො. යොති සො ඉධ නත්ථගතො ලොකෙ උපපජ්ජතීති ආදිනා වුත්තෙනා? සො. භගවාති භාග්‍යවන්තතා. ඉතිපි සො භගවාති ඉදං සාධාරණවචනං. තඤ්ඤා ඉතිපි සො භගවා අරහං ඉතිපි සො භගවා සම්මාසම්බුඩ්ඩොති පදෙවෙකං යොජෙතබ්බං. ඉමිනාව ඉමිනාව කාරණෙනාති අත්ථො. තත්ථ ආරකත්තා අරහං. අරීනං හතත්තා අරහං. අරානං හතත්තා අරහං. පච්චයාදීනං අරහත්තා අරහං. පාපකරණෙ රහාභාවා අරහන්ති ඉමෙහි පඤ්චහි කාරණෙහි සො භගවා අරහන්ති අත්ථො. තත්ථ **ආරකත්තා අරහන්ති එත්ථ ආරකොහි සො කිලෙසෙහි සුවිදූරවිදූරෙ ඨිතො යථා ආකාසො පථවියා? පථවී ආකාසස්ස?. එවං රාගාදිකිලෙසෙහි භගවා භගවතො ච රාගාදිකිලෙසා සුවිදූරවිදූරා අහෙසුං. තෙන වුත්තං:—**

“ සො තතො ආරකො නාම යස්ස යෙනාසමඞ්ගිතා?,
අසමඞ්ගී ච දොසෙහි නාථො තෙ නාරහා මතො”ති.

යස්මා වා තෙන පනිධානතො පට්ඨාය ඤාණාදීහි තෙහි තෙහි අඞ්ගෙහි ලොභාදයො පජහිත්වෙන අපරාජිතපල්ලඞ්කෙ නිසීදිත්වා පඤ්චපි මාරාරයො ජිතා? තස්මා අරීනං හතත්තා අරහං. තෙන වුත්තං:—

“ යස්මා රාගාදිසඞ්ඛාතා සබ්බෙපි අරයො හතා,
පඤ්ඤාසත්ථෙන නාථෙන තස්මාපි අරහං මතො”ති.

අරානං හතත්තාති

“ ඛන්ධානං පටිපාටි ධාතුආයතනාන ච,
අබ්බොච්ඡින්නා වත්තතීහා සංසාරොති පවුච්චති”ති.

වුත්තසංසාරෙ පච්චයසමුප්පාදවන්තස්ස අවිජ්ජානිමූලත්තා ජරාමරණ නෙමිපරියොසානත්තා සඞ්ඛාරවිසුද්ධඤාණාරපසලා

යතනඵස්සවෙදනාතණ්හා උපාදානභවජාතිවසෙන දසඅරානාම ම
ජෙඛ වුත්තත්තා භගවතො බොධිපල්ලඞ්ක නිසින්නතන සීලපඨවි
යං විරියපාදෙන ඨත්වා සද්ධාහත්ථෙන කම්මක්ඛයකරඤාණසිනා
සබ්බ අරා හතා. තස්මා අරානං හතත්තා අරහං තෙන වුත්තං:--

" අරා සංසාරචක්කස්ස හතා ඤාණාසිනා යතො,
ලොකනාතෙන තෙනෙස අරහන්ති පවුච්චතී"ති.

පූජාවිසෙසං අරහතීති අරහන්ති. එත්ථ යස්මා දීපඞ්කරො භග
වා අත්තපරිච්චාගං කත්වා කලලපිඨෙ නිපන්නස්ස"අනාගතෙ බුද්ධො
භවිස්සතී"ති ව්‍යාකරිත්වා අට්ඨහි පුප්ඵමුට්ඨිහි පූජෙත්වා පදක්ඛිණං ක
ත්වා පක්කාමි. තථාගතෙ ච චතුසහස්සඛීණාසවා සබ්බෙ ච මනුස්සා
සඃබ්බපි දසසහස්සචක්කවාළවාසිනො දෙවබ්‍රහ්මානො අපරිමාණං
පූජමකංසු. තතො පඨායෙසපූජාරහො ජාතො. තථා ගබ්භොක්ක
න්තියං පඨුනියං බොධියා, ධම්මචක්කප්පවත්තනෙ ච සබ්බෙ පූජම
කංසු. කොසලමහාරාජා අසදිසමහාදානමදාසි. සහමපතී මහාබ්‍රහ්මා
සිනෙරුමත්තෙන රතනදාමෙන පූජමකාසි. කොපන වාදෙ? අ
සෙඛසං දෙවමනුස්සානං පූජාවිසෙසෙ?ති. පරිනිබ්බුතමපි භගවන්තං උද්දිස්ස අසොකො ධම්මරාජා සකලජම්බුදීපෙ චතුරාසීතිවිහාර
සහස්සානි කාරාපෙත්වා ඒකාහෙනෙව පූජමකාසි. යාවජ්ජතනා
දෙවමනුස්සානං කිරමාහා පූජාවිසෙසෙ වත්තබ්බමෙවනත්ථි.යොපි
වාලිකාමුට්ඨිං ගහෙත්වා මාලකෙ ඔකිරි. යොපි එකදීපං එකමාලං
යො වා පසන්නොන චිත්තෙන අඤ්ජලිං ඨපෙසි. තෙ සබ්බෙ සහත්ථමො
ක්ඛෙ ලභිංසුයෙව ලභන්තිව.තස්මාපූජාවිසෙසං අරහතීති අරහන්ති
වුත්තං. තෙනාහ:—

" පූජාවිසෙසං සහපවත්තයෙති යස්මා අයං අරහති ලොකනාථො,
අත්ථානුරූපං අරහන්තිලොකෙ තස්මා ජිනො අරහති නාමමෙ
න"න්ති.

යස්මා ලොකෙ පණ්ඩිතමානිනො බාලා අසිලොකභයෙන රහො
පාපානි කරොන්ති, න තථා අයං. තස්මා රහො නපාපානිකරොතී
ති අරහන්ති වුත්තං. යථාහ:—

" යස්මා නත්ථි රහොනාම පාපකම්මෙසු තාදිනො,
රහාභාවෙන තෙනෙස අරහං ඉති විස්සුතො"ති.

එවමෙස:-

ආරකත්තා හතත්තාව කිලෙසාරීන සො මුනි,
හතසංසාරචක්කාරො පච්චයාදීනාවාරහො
තරහො කරොති පාපානි අරහන්තෙන පවුච්චතී"ති.

ඉතිපි සො භගවා සම්මා ඔඞ්ගඩොති. එත්ථ සම්මාති අයං සුන්දර නිපාතො. සංඉති අයං උපසග්ගො සද්දන්ති අත්ථෝ. සසද්දෙතා. තෙනාහංසු පුබ්බාචරියා:-සම්මා සාමඤ්ච සබ්බධම්මානං බුද්ධත්තා සම්මාසම්බුඩ්ඩොති. එත්ථ බුඩ්ඩොති වා සම්මාසම්බුඩ්ඩොතිවා කොවිසෙසොති? වුච්චතෙ. සබ්බකිලෙසපහානකරස්ස සකලබුඩ්ධගුණදායකස්ස ආසවක්ඛයඤාණස්ස ගුණං වණ්ණෙතුං බුඩ්ඩොති පදං වුත්තං. සකලඤ්ඤෙය්‍යෙසු පවත්තනස්ස සබ්බඤ්ඤුතඤාණස්ස ගුණං වණ්ණෙතුං සම්මාසම්බුඩ්ඩොති පදං වුත්තං. තඤ්ච ආසවක්ඛයඤාණන්ති වා සම්මාසම්බොධිඤාණන්ති වා අරහත්තමග්ගඤාණසෙසමෙව වෙවචනං. යථා අන්ධකාරෙ ගෙහෙ ආරොපිතො පදිපො එකක්ඛණෙ අන්ධකාරං විධමති? ආලොකං දස්සෙති? තෙනාලොකෙන චක්ඛුමන්තො රූපානි පස්සන්ති? එවමෙව අරහත්තමග්ගඤාණං නිබ්බානාරම්මණිකං එකක්ඛණිකංව උප්පජ්ජන්තං කිලෙසන්ධකාරං විධමති. ඤාණාලොකං දස්සෙති. තෙනාලොකෙන සබ්බඤ්ඤුතඤාණං සකලඤ්ඤෙය්‍යධම්මෙ පස්සතීති. අඤ්ඤදත්ථු පන අරහන්තානං අරහත්තමග්ගඤාණං උප්පජ්ජන්තං කිලෙසෙව පජහති. සච්චපටිවෙධඤ්ච සාධෙති. පටිසම්භිදාදීනිච තෙසං පුබ්බපටිපදානුරූපෙන සාධෙති. සබ්බඤ්ඤුතඤාණස්ස පන උප්පත්තිහෙතූනං නිස්සෙක්ඛානන්ති. සකලම්පි ඤෙය්‍යං ඔභාසෙතුං නිස්සෙක්ඛානන්ති. භගවතොපනයංපුරෙතබ්බංපටිපදං නිස්ස අත්තවෙසංපුරිතත්තා අරහත්තමග්ගම්පි උප්පජ්ජමානං සබ්බාසනකිලෙසෙ නිරවසෙසතො පජහති. තස්ස නිරවසෙසතො පහීනත්තා සකලං ඤෙය්‍යමණ්ඩලං අත්තවසෙසතො ඔභාසෙතුං සක්කොති. අඤ්ඤදත්ථු පන උප්පජ්ජමානොපි අරහත්තමග්ගොපි යස්මා නිරවසෙසතො ඔභාසෙතුං නිස්සක්කොති? තස්මා සොඅරහත්තමග්ගොනිපි වත්තුං ලභති. සම්මාසම්බුඩ්ඩොති වත්තුං න ලභති. තස්මා සාවසෙසතො පටිවෙධත්තා භගවතොපන උප්පන්නාඅරහත්තමග්ගෙනා නිරවසෙසතො සකලා ඤෙය්‍යමණ්ඩලං එකොභාසං කත්වා උප්පන්නාත්තා සම්මාසම්බොධි නාම හොති. එවං අරහත්තමග්ගෙන එකොභාසං කතත්තා පච්ඡාකාමාවචරඤාණෙන යථාවිසයං ජානාතීති. එත්ථාහ:—එවං සන්තෙ අරහත්තමග්ගොයෙව සබ්බඤ්ඤුතඤාණන්තිපි වොහාරං ලභතූති. කස්මා? සකලං ඤෙය්‍යං එකොභාසං කතත්තාති සොතා වොහාරං න ලභති. කස්මා? එකක්ඛණිකත්තා ච එකමෙව නිබ්බානාරම්මණිකත්තා ච. එතදත්ථමෙව මයා පදිපොපමං ආහටං, යථා රත්තන්ධකාරෙ ගෙහෙ ආරොපිතො පදීපො එකක්ඛණෙ අන්ධකාරං විධමති? යං ගෙහෙ අත්ථි සට්ඨපටාදිභණ්ඩං? සබ්බං එකාලොකං කරොති. එවං ආලොකා කරොනෙනාපි සො පදීපො න සබ්බං භණ්ඩං වා එකදෙසං වා පස්සති. අඤ්ඤදත්ථු යෙව හි

චක්ඛුමා පස්සති. සෝ තථා පස්සන්තොපි යථිච්ඡිතං එකමේකං පස්සති. එවමේව අරහත්තමග්ගෙන කිලෙසඤ්ඣාරපපඤ්චේ සකලං ඤේය්‍යං ඔභාසෙති. තං විසුං විසුං ජානාති. තස්සානුභාවෙන පච්ඡා සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණෙන ආවජ්ජනානුරූපෙනසබ්බංජානාතීති. යථා ච අයං කොවිඞ්ඛාතලාභී "එත්තෙව නිසීදිත්වා හිමවන්තාදීසු එත්තකෙසු ඨානෙසු රූපං දස්සිස්සාමී"ති කසිණං පඨවිත්වා තදරම්මණිකානි පටිපාටියා ඣානානි සමාපජ්ජිත්වා චතුත්ථජ්ඣානතො වුට්ඨාය එත්ථන්තරෙ රූපගතං පඤ්ඤායතූ"ති කාමාවචරචිත්තෙන ආවජ්ජිත්වා පුන අධිට්ඨාති. සහඅධිට්ඨානා රූපගතං පඤ්ඤායති. එත්ථ අධිට්ඨානං නාම අභිඤ්ඤාචිත්තං. තම්පන රූපාරම්මණිකං එකමේව චිත්තං. රූපාවචරචතුත්ථජ්ඣානං. තඤ්ච න රූපසාමඤ්ඤෙන දස්සෙත්වා නිරුජ්ඣති. විසුං විසුං විභාගං කත්වා ජානිතුං න සක්කොති; කස්මා? එකවිත්තක්ඛණිකත්තා. තස්මිං නිරුද්ධෙපි තෙනොභාසිතං රූපං පච්ඡා යථා සුඛං නිසීදිත්වා පාකතිකචක්ඛුනාව "අයං හිමවා, අයං පබ්බතො. අයං නදී, අයං ගඟා, ඉමෙ සරා. අයං රුක්ඛා, ඉදං ඵලං, ඉදං පුප්ඵ"නති යථාසුඛං පස්සති. තත්ථ සාමඤ්ඤෙන එකපභාරෙන රූපොභාසනං අභිඤ්ඤාචිත්තස්ස කිච්චං. විභාගජානනා කාමාවචරචිත්තානං කිච්චං. එවමෙව අභිඤ්ඤාචිත්තසදිසෙන අරහත්තමග්ගචිත්තෙන එකපභාරෙන ඤේය්‍යොභාසනං කරියති. පච්ඡා කාමාවචරචිත්තෙන යථිච්ඡිතං පස්සතීති. තත්‍රායං පාලි:—"කතමං තථාගතස්ස සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං? සබ්බං සංඛතමසංඛතං අනවසෙසං ජානාතීති සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං. තඤ්චාවරණං නත්ථීති අනාවරණඤ්ඤාණං. අතීතං සබ්බං ජානාතීති සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණං. තඤ්ච වරණං ඨානීති අනාවරණං ඤාණං. අනාගතං සබ්බං-පෙ-පච්චුප්පන්නං සබ්බං-පෙ-චක්ඛුඤ්චවරූපඤ්ච එත්ථ සබ්බං තං සබ්බං ජානාතීති-පෙ-අනාවරණං ඤාණං. සොතඤ්චෙව සද්දඤ්ච-පෙ-ඝානඤ්චෙවගන්ධඤ්ච-පෙ-ජිව්හඤ්චෙව රසඤ්ච-පෙ-කායඤ්චෙව පොට්ඨබ්බඤ්ච-පෙ-මනඤ්චෙව ධම්මාච එත්ථසබ්බා තං සබ්බං ජානාතීති-පෙ-අනාවරණං ඤාණං. යාවතා රූපස්ස අනිච්චට්ඨං. වෙදනාය-සඤ්ඤාය-සංඛාරානං-විඤ්ඤාණස්ස-යාවතා චක්ඛුස්ස—පෙ—ජරාමරණස්ස-පෙ-අනිච්චට්ඨං-පෙ-අනාවරණං ඤාණං. යාවතා අභිඤ්ඤෙය්‍ය අභිඤ්ඤට්ඨං. යාවතා පරිඤ්ඤෙය්‍ය පරිඤ්ඤට්ඨං යාවතා පහාතබ්බස්ස පහාණට්ඨං. භාවනාය භාවනට්ඨං. සච්ඡිකිරියාය සච්ඡිකිරියට්ඨං. එතං සබ්බං තං සබ්බං ජානාතීති අනාවරණං ඤාණං යාවතා ඛන්ධානං ඛන්ධට්ඨං ධාතූනං ධාතට්ඨං ආයතනානං ආයතනට්ඨං. යාවතා සංඛතානං සංඛතට්ඨං. අසංඛතස්ස අසංඛතට්ඨං—පෙ—අනාවරණං ඤාණං. යාවතා කුසලෙ ධම්මෙ-පෙ-

අකුසලෙ ධම්මෙ. අව්‍යාකතෙ ධම්මෙ. යාවතා කාමාවචරෙ ධම්මෙ —පෙ— රූපාවචරෙ ධම්මෙ—පෙ—අපරියාපන්නෙ ධම්මෙ —පෙ— අනාවරණං ඤාණං. යාවතා දුක්ඛස්ස දුක්ඛට්ඨෙ . සමුදයස්ස. නිරොධස්ස. මග්ගස්ස. මග්ගට්ඨං. එතං සබ්බං තං සබ්බං ජානාතීති. —පෙ— අනාවරණං ඤාණං. අත්ථපටිසම්භිදාය- ධම්මනිරුත්තිපටිභානපටිසම්භිදාය—පෙ—ඤාණං යාවතා ඉන්ද්‍රියපරොවරියත්තෙ ඤාණං එතං සබ්බං තං සබ්බං ජානාතීති—පෙ—අනාවරණං ඤාණං. යාවතා සත්තානං ආසයානුසයෙ. යමකපාටිහීරෙ. යාවතා කරුණාසමාපත්තියා ඤාණං එතං සබ්බං තං සබ්බං ජානාතීති සබ්බඤ්ඤුතඤාණං. තත්ථාවරණං නත්ථීති අනාවරණං ඤාණං. යාවතා සදෙවකස්ස ලොකස්ස—පෙ—සදෙවමනුස්සාය පජාය දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා එතං සබ්බං තං සබ්බං ජානාතීති-පෙ-ඤාණං.

න තස්ස අදිට්ඨමිධත්ථි කිඤ්චි
අථො අවිඤ්ඤාතමජානිතබ්බං,
සබ්බං අභිඤ්ඤාසි යදත්ථි ඤෙය්‍යං
තථාගතො තෙන සමන්තචක්ඛු

තත්ථ සමන්තචක්ඛූති කෙනට්ඨෙන සමන්තචක්ඛු? චුද්දසබුද්ධඤාණානි:-දුක්ඛෙ ඤාණං.බුද්ධඤාණං.දුක්ඛසමුදයෙ-දුක්ඛනිරොධෙ-දුක්ඛනිරොධගාමිනීපටිපදායඤාණං බුද්ධඤාණං. අත්ථපටිසම්භිදෙ ධම්මනිරුත්තිපටිභානපටිසම්භිදෙඤාණං.. ඉන්ද්‍රියපරොවරියඤාණං- ආසයානුසයෙ-යමකපාටිහීරෙ-මහාකරුණාසමාපත්තියා-සබ්බඤ්ඤුතඤාණං-අනාවරණං ඤාණං.බුද්ධඤාණං. ඉමෙසං චුද්දසන්නං බුද්ධඤාණානං අදිතො අට්ඨඤාණානි සාවකසාධාරණානි. ඡඤාණානි අසාධාරණානි සාවකෙහි ච.ඉදං තථාගතස්ස සබ්බඤ්ඤුතඤාණං.තත්‍රායං අට්ඨකථා:- "සබ්බඤ්ඤුතඤාණන්ති දෙසෙ කතමං තථාගතස්ස සබ්බඤ්ඤුතඤාණන්ති පුච්ඡිත්වා තෙන සමගතිකත්තා තෙනෙව සහ අනාවරණං ඤාණං නිද්දිට්ඨං. නහි අනාවරණඤාණං ධම්මතො විසුං අත්ථි. එකමෙවෙතං ඤාණං. ආකාරභෙදතො චෙති. වුච්චති සබ්බින්ද්‍රිය සබ්බාලාදීනි වියසබ්බඤ්ඤුතඤාණමෙවහි.නත්ථි එතස්ස ආවරණන්ති කෙනචි ධම්මෙන වා ප්‍රහාතුං වා ආවරණං කාතුං අසක්කුනෙය්‍යතාය අනාවරණන්ති වුච්චති ආවජ්ජනපටිබද්ධත්තා සබ්බධම්මානං. අඤ්ඤෙ පන ආවජ්ජිත්වාපි න ජානන්ති. කෙචිපනාහු මනොවිඤ්ඤාණං විය සබ්බධම්මාරම්මණිකත්තා සබ්බඤ්ඤුතඤාණං.තංයෙව ඤාණං ඉන්ද්‍රවජිරං විය අප්පටිහතත්තා අනාවරණං ඤාණං. අනුප්පබන්ධසබ්බඤ්ඤුතා පටිඤ්ඤා සබ්බඤ්ඤුතඤාණං සකිංසබ්බඤ්ඤුතාපටි

සෙඛපෝ අනාවරණඤාණං. භගවා සබ්බඤ්ඤුතඤාණපටිලාභතාපි සබ්බඤ්ඤූති වුච්චති. නව අනුපුබ්බසමාපත්තියෝ සබ්බඤ්ඤූති. අනාවරණඤාණලාභතාපි සබ්බඤ්ඤූති වුච්චති. නව සත්තා සබ්බඤ්ඤූති සබ්බං සඞ්ඛතමසඞ්ඛතං අනවසෙසං ජානාතීති. එත්ථ සබ්බන්ති ජාතිවසෙන සබ්බධම්මානං නිස්සෙසපරියාදානං. අනවසෙසන්ති එකෙකස්ස ධම්මස්ස සාකාරවසෙන නිස්සෙසපරියාදානං. සංඛතමසංඛතන්ති වෙධාපහෙදදස්සනං. සංඛතන්ති එකෝ පහෙදෝ. අසංඛතන්ති එකෝ. පච්චයෙහි සංගම්ම කතංති සංඛතං ඛන්ධපඤ්චකං. තථා නකතඤ්ති අසංඛතං නිබ්බානං. සඞ්ඛතං අනිච්ච දුක්ඛතාදීහි ආකාරෙහි ඤාණලක්ඛණසං ජානාති. අසංඛතං සුඤ්ඤතානිමිත්තාදීහි ආකාරෙහි අනවසෙසං ජානාති. නත්ථි එතස්ස සංඛතස්ස අවිසෙසොති අනවසෙසෝ. තං අනවසෙසං. සංඛතං අසංඛතඤ්ච අනෙකහෙදෙපි ධම්මෙ පච්චයෙහි අනතඤ්ඤා අසංඛතපක්ඛං භජති. සබ්බඤ්ඤුතඤාණං ඉමසඛ්ඛාපි පඤ්ඤතීයෝ අනෙක හෙදතෝ පජානාති අථවා සබ්බ ඤාති සබ්බධම්මගහණං. අනවසෙසන්ති නිප්පදෙසගහණං. තත්ථා වරණං නත්ථිති තසමිං සංඛතාසංඛතවිසයෙ විසඞ්ඝත්තා සබ්බඤ්ඤුතඤාණස්සආවරණං නත්ථිතිතදෙව සබ්බඤ්ඤුතඤාණං අනාවරණඤාණං නාමාති අත්ථෝ. ඉදානි අනෙකභෙදතෝ දස්සෙතුං අත්ථතන්ති ආදිමාහ:-චක්ඛු—පෙ—ජරාමරණන්ති ඉමිනා පෙය්‍යාලෙන චක්ඛාදීනං ඤාණං චාරානං තථා රූපාදීනං ඤාණං ආරම්මණානං තං තං චාරපවත්තානං ඤාණං ඤාණං විඤ්ඤාණ-එස්ස-වෙදනා— සඤ්ඤා—චෙතනා—තණ්හා—විතක්කවිචාරානං පඨවිධාතුආදීනං ඤාණං ධාතූනං දසන්නං කසිණායතනානං කෙසාදීනං බත්තිංසාකාරානං පඤ්ඤත්තීනං ඛන්ධානං වාදසන්නං ආයතනානං අට්ඨාරසන්නං ධාතූනං ලොකියානං ඉන්ද්‍රියානං කාමභවාදීනං තිණ්ණං භවානං චතුන්නං ඣානානං තථා අප්පමඤ්ඤාරූපානං වාදසන්නං පටිච්චසමුප්පාදඞ්ගානං සඞ්ඛෙපෝ වෙදිතබ්බෝති. පුන කාලකාරාම සුත්තන්තාදීසුවුත්තනයෙන සබ්බඤ්ඤුතඤාණස්ස භූමිං දස්සෙතුං යාවතා සදෙවකස්සාති ආදිමාහ. පුන අපරෙනාපි පරියායෙන සබ්බඤ්ඤුභාව[1]සාධනත්ථං නතස්සාතිආදිගාථමාහ. තත්ථ තස්සාති තස්සතථගතස්ස ඉධාති ඉමස්මිංතෙධාතුකෙ ලොකෙ ඉමස්මිංපච්චුප්පන්නාකාලෙ වා පඤ්ඤුවක්ඛුනා අදිට්ඨංනාම කිඤ්චි අප්පමත්තකම්පි නත්ථි නඅවිඤ්ඤාතං. අත්ථීති ඉදං වත්තමානකාලිකාඛ්‍යාතපදං. ඉමිනා පච්චුප්පන්නාකාලිකස්ස සබ්බධම්මස්ස ඤාතභාවං ද

1 "සබ්බඤ්ඤුතභාව"—සබ්බඤ්ඤුතඤාණභාවංතිව"— පොත්ථකෙසු.

සෙසති. ගාථාබන්ධසුඛත්ථං පනෙත්ථ මකාරෝ පයුත්තෙනා. අථෝ අවිඤ්ඤාතානන්ති එත්ථ අථෝ ඉති වචනොපාදානෙ නිපාතො. අවිඤ්ඤාතානති අතීතකාලිකං අවිඤ්ඤාතං නාම කිඤ්චිධම්මජාතං නාහොසීති පාඨසෙසො. අව්‍යයභූතස්ස අත්ථිසද්දස්ස ගහණෙ පාඨසෙසං විනාපි යුජ්ජති යෙව. ඉමිනා අතීතකාලිකස්ස සබ්බධම්මස්ස ඤාත භාවං දස්සෙති අඤ්ඤාතබ්බානති අනාගතකාලිකං අඤ්ඤාතබ්බං නාම ධම්මජාතං න භවිස්සති නත්ථිවා. ඉමිනා අනාගතකාලිකස්ස සබ්බධම්මස්ස ඤාතභාවංදස්සෙති. ඤාණාභිරියාය විසෙසමත්තොපෙත්ථ චා අකාරො. 'යබ්බං අතීතඤ්ච ඤෙය්‍යං, යඤ්චානාගතං ඤෙය්‍ය''නති යං තෙකාලිකං කාලවිනිමුත්තං වා ඤෙය්‍යං ඤාතබ්බං කිඤ්චි ධම්මජාතං අත්ථි? තං සබ්බං තථාගතො අභිඤ්ඤාසි. අධිඤෙන සබ්බඤ්ඤුතඤාණෙන පටිවිජ්ඣි. එත්ථ අත්ථි සද්දෙන තෙකාලිකස්ස කාලවිනිමුත්තස්ස ච ගහණං. අත්ථි සද්දෙ ආඛ්‍යාතභූතො යෙව දට්ඨබ්බා. ඉමිස්සාය ගාථාය "තථාගතො තෙන සමණානචක්ඛූ"ති කාලවසෙන ඔකාසවසෙන ච නිප්පදෙසත්තා සමණා සබ්බතො පවත්තං ඤාණචක්ඛු අස්සාති සමණත්තවක්ඛු. තෙන යථාවුත්තෙනෙන කාරණෙන තථාගතො සමණත්තවක්ඛු සබ්බඤ්ඤුති වුත්තං හොති. ඉමිස්සා ගාථාය පුග්ගලාධිට්ඨානාය දෙසනාය සබ්බඤ්ඤුතඤාණං සාධිතං. විසුඞ්ඛි මඝාටිකාගමපන "කිං පනිදං සබ්බඤ්ඤුතඤාණං පවත්තමානං සකිංයෙව සබ්බස්මිං විසයෙ පවත්තති? උදාහු කමෙනා?ති. කිඤ්චෙත්ථ යදි තාව සකිංයෙව සබ්බස්මිං විසයෙ පවත්තති අතීතානාගතපච්චුප්පන්නා අජ්ඣත්තබහිද්ධාදිභෙදභින්නානානං සඞ්ඛතධම්මානං අසඞ්ඛතසම්මුතිධම්මානං ච එකජ්ඣං උපට්ඨානෙ දූරතො චිත්තපටං පෙක්ඛන්තස්ස විය විභාගාභාවෙනාව බොධෙන 1 සියා. තථා සති "සබ්බෙ ධම්මා අනත්තා"ති විපස්සනානානං අනත්තාකාරදස්සනංවිය 2 සබ්බධම්මා අනිරූපිතරූපෙන භගවතො ඤාණස්ස විසයා හොන්තීති ආපජ්ජති. යෙපි සබ්බඤෙය්‍යධම්මානං ඨිතලක්ඛණවිසයං චිකපරහිතං සබ්බකාලං බුද්ධානං ඤාණං පවත්තති? තෙන තෙ සබ්බවිදූති වුච්චන්ති. එවඤ්හි කත්වා.

"චරං සමාහිතො නාගො තිට්ඨන්නාපි සමාහිතො,
සයං සමාහිතො නාගො නිසින්නොපි සමාහිතොති."

ඉදම්පි වචනං සුවුත්තං නොතීති වදන්ති. පෙසම්පි වුත්තදොසානතිවත්තති. ඨිතිලක්ඛණාරම්මණතායච අතීතානාගතසම්මුති

1 "පරිභාගෙනාවබොධෙන"— සාරත්ථදීපනී
2 "අනත්තාකාරෙනවිය"—

ධම්මානං තදභාවතො එකදෙසවිසයමෙව භගවතොඤාණං සියා. තඤ්ච සකිංයෙව ඤාණං පවත්තනතීති න යුජ්ජති. අථ කමෙන සබ්බසම්මිං විසයෙ ඤාණං පවත්තත්තීති එවම්පි න යුජ්ජති. න හි ජාති භූමිසභාවාදිවසෙනව දිසාදෙසකාලාදිවසෙනව අනෙකභෙදභින්නෙ ඤෙය්‍යෙ කමෙන ගයහමානෙ තස්ස අනාවසෙසපටිවෙධො සම්භවති අපරියන්තභාවතො ඤෙය්‍යස්ස. යෙවාපනඅත්ථස්ස අවිසංවාදනතො ඤෙය්‍යස්ස එකදෙසං පච්චක්ඛං කත්වා සෙසෙපි එවන්ති අධිමුච්චිතාව වචනූපනෙන සබ්බඤ්ඤුභවං. තඤ්චඤාණං කානුමානිකං සංසයාභාවතො. සංසයානුබන්ධං හි ලොකෙ අනුමානඤාණන්ති වදන්ති. තෙසම්පි තං නයුත්තං. සබ්බස්සහි අපච්චක්ඛභාවෙ අත්ථාවිසංවාදනෙන ඤෙය්‍යස්ස එකදෙසං පච්චක්ඛං කත්වා සෙසෙපි එවන්ති අධිමුච්චිතා වචනූපනස්ස අසම්භවතො. යං හි තං සෙසං? තං අපච්චක්ඛන්ති. අථතම්පි අපච්චක්ඛං තස්ස සෙසභාවො එව න්‍යාසියානි. සබ්බමෙතං අකාරණං. කස්මා? අවිසය විචාරණාභාවතො. වුත්තං හෙතං භගවතා:-"බුද්ධවිසයො භික්ඛවෙ! අචින්තෙය්‍යො. න චින්තෙතබ්බො. යො චින්තෙය්‍ය? උම්මාදස්ස විඝාතස්ස භාගී අස්සා"ති. ඉදම්පනෙත්ථසන්නිට්ඨානං. යං කිඤ්චි භණිතුං ඤාතුං ඉච්ඡිතං!. තං සකලං එකදෙසො වා තත්ථ අපරිහතවුත්තිනාය පච්චක්ඛතො ඤාණං පවත්තති. නිච්චසමාධානඤ්ච වික්ඛිපාභාවතො ඤාතුං ඉච්ඡිතස්ස ච සකලස්ස අවිසයභාවෙ තස්ස ආකඞ්ඛාපටිබන්ධවුත්තිතා න සියා. එකන්නෙනෙව සා ඉච්ඡිතබ්බා "සබ්බෙබුද්ධමා බුද්ධස්ස භගවතො ආවජ්ජනා පටිබද්ධා. ආකඞ්ඛාපටිබද්ධා.මනසිකාරබද්ධා. චිත්තුප්පාදපටිබද්ධා"ති වචනතො අනීතානාගතවිසයම්පි භගවතො ඤාණං තක්කාදිගාහවිරහිතත්තා[3] පච්චක්ඛමෙව. නනුච එතස්මිම්පි පක්ඛෙ[4] "යදා සකලං ඤාතුං ඉච්ඡිතං තදා සකිංයෙව සකලවිසයත්තාය අනිරූපිතරූපෙන භගවතො ඤාණං පවත්තෙය්‍යා"ති වුත්තදොසානතිවත්තති. තස්ස විසොධිතත්තා. විසොධිතො හි සොබුද්ධවිසයො අවින්තෙය්‍යොති. අසඞ්ඛ්‍යෙය්‍යාපරිමාණඤාණසමානවුත්තිතාය බුද්ධානං භගවන්තානං ඤාණස්ස අවින්තෙය්‍යතා න සියා.තඤ්ච සකලධම්මාරම්මණම්පි තං එකධම්මාරම්මණංවිය සුවවත්ථාපිතෙයෙව තෙධමෙම කත්වා පවත්තතීති ඉදමෙත්ථ අවින්තෙය්‍යං."යාවතකං ඤෙය්‍යං-පෙ-ඤාණපරියන්තිකං ඤෙය්‍ය"නති එවමෙකජ්ඣං විසුං යඤ්ච කමෙන වා ඉච්ඡානුරූපං සම්මා සාමං සබ්බධම්මානං බුද්ධත්තා සම්මාසම්බුද්ධො, සබ්බධම්මාවබොධා සමත්ථඤා

3 "අනුමානාගමනක්කාගහණවිරහිතත්තා"සාරත්ථදීපනී.

4 "තනුඑතම්පිවිපවෙචය්‍ය"—ඒපා.

ණසම්ධිගමෙන හි භගවතෝ සබ්බඤ්ඤුතඤාණෙන අභිසම්බුජ්ඣිතුං සමත්ථතා අහොසී''ති. ඉදං ටීකා නයනති සබ්බඤ්ඤුතඤාණං නාම සොමනස්සසහගතං ඤාණසම්පයුත්තං අසංකාරිකං කාමාවචරක්‍රියා චිත්තං. තස්ස හි අනාරම්මණෝ නාමකෝචි ධම්මොනත්ථීති, තෙනෙව ඤාතෙඤ්ඤානං ආසයානුසයචරිතාධිමුත්තිං ඉන්ද්‍රිය පරොවරතං ඤත්වා ධම්මං දෙසෙන්තෝ සත්තවිනයං කරොතීති හෙතුඵලසම්බන්ධවසෙන වා මෙ පදානි වුත්තානි. තථා යෝ දීපඞ්කරපාදමූලෙ කතාභිනීහාරතෝ පඨායබුද්ධභාවාය කතොවායාමෝ? සෝ අරහත්තමග්ගෙන නිට්ඨං පත්තෝ. තං දස්සෙතුං බුද්ධොති පදං වුත්තං. යෝ තස්ස ඵලභූතෝ බුද්ධභාවෝ අරහත්තඵලතෝ පඨාය අනුපාදපරිනිබ්බානෙන නිට්ඨං ගතෝ?. තං දස්සෙතුං සම්මා සම්බුද්ධොති පදං වුත්තං. තත්ථ යසමා සබ්බෙ සත්තා කිලෙසමලපරියොනද්ධත්තා විසුද්ධිං න පාපුණන්ති. තස්මා සබ්බපඨමං කිලෙසවිගමං දස්සෙතුං ''අරහං''ති පඨමං පදං වුත්තං එවං කිලෙසප්පහානං කත්වා ඉමානි ආනිසංසානි පටිලභීති දස්සනත්ථං සම්මාසම්බුද්ධොති දුතියං පදං වුත්තං, සෝ පන ඉමෙහි ගුණෙහි සමන්නාගතෝ සම්මා සබ්බඤ්ඤු ජාතොති දස්සනත්ථං විජ්ජාචරණසම්පන්නොති තතියං පදං වුත්තං. සො එත්ථ පත්තෝ විජ්ජාචරණසම්පන්නෝ ජාතොති දස්සනත්ථං සුගතොති චතුත්ථං පදං වුත්තං. සුන්දරඨානං ගතොති සුගතොති වුත්තත්තා බොධිපරිපාකඨානං පත්වා මාරපරාජයං කත්වා ලොකවිජයං පත්තොති දස්සනත්ථං ලොකවිදූති පඤ්චමං පදං වුත්තං. සෝ එවං ලොකවිදූභාවෙන සත්තවිනයං අකාසීති දස්සනත්ථං අනුත්තරෝ පුරිසදම්මසාරථීති ඡට්ඨං පදං වුත්තං. සෝ එවං පුරිසදම්මෙ විනෙන්තෝ සකලලොකස්ස එකාචරියෝ අහොසීති දස්සනත්ථං සත්ථා දෙවමනුස්සානන්ති සත්තමං පදං වුත්තං. සෝ පටිවිඛසචිත්තාය සත්ථා අහොසීති දස්සනත්ථං බුද්ධොති අට්ඨමං පදංවුත්තං. සෝ ඉමිනා කාරණෙන බුද්ධෝ ජාතොති දස්සනත්ථං භගවාති නවමං පදං වුත්තං. පුන පටිලොමතෝ භාග්‍යවාති භගවාති වුත්තත්තා අපරිමිතසමය සම්පච්චකුසලසම්භාරං දස්සෙතුං භගවාති පදං වුත්තං. තෙන නිබ්බානපටිවෙධං දස්සෙතුං බුද්ධොති පදං වුත්තං. බුධනාවෙන දෙවමනුස්සානං සත්ථා ජාතෝ. සත්ථුභාවෙන අනුත්තරෝ පුරිසදම්මසාරථී අහොසි. පුරිසදම්මසාරථී භාවෙන ලොකවිදූ ජාතෝ. ලොකවිදූභාවං සාධෙතුං බොධිපල්ලඞ්කඨානං. ගතත්තා සුගතෝ. සුගතභාවෙන විජ්ජාචරණසම්පන්නෝ, විජ්ජාචරණසම්පන්නභාවෙන සම්මාසම්බුද්ධෝ. සම්මාසම්බුද්ධභාවෙන පූජාවිසෙසං අර්හතීති අරහං නාම ජාතොති එවං අනුලොමපටිලොමතෝ ඉමා

නි පටිපාටියා දෙසිතත්තා සම්මාබුද්ධො ඉතිපදං වත්වාපි පුන බුද්ධොති වචනෙ පුනරුත්තිදොසො නාම නත්ථීති නිට්ඨමෙත්ථ ගන්තබ්බන්නති. සම්මාසම්බුද්ධොති ඉමස්ස පදස්ස අත්ථං වණ්ණෙතුං සබ්බම්පි පිටකත්තයං ආහරිතබ්බං සබ්බඤ්ඤුතඤාණෙනෙව දෙසිතත්තාති. ඉතිපි සො භගවා විජ්ජාචරණසම්පන්නොතිආදීසු විජ්ජා. පඤ්ඤායෙතං අධිවචනං. චරන්ති එතෙහි නිබ්ඛානසංඛාතං අමතං දිසන්නි චරණානි.චරණානීති සීලාදීනි. තමත්ථං දස්සෙතුං ඉමා ගාථා වුත්තා.

"විපස්සනාඤාණමනොමයිද්ධි
ඉද්ධිපහෙදෙපි ච දිබ්බසොතං,
පරස්ස චෙතොපරියායඤාණං
පුබ්බෙ නිවාසානුගතඤ්ච ඤාණං.
දිබ්බඤ්ච චක්ඛාසවසංඛයොති
එතානි ඤාණානි ඉධට්ඨවිජ්ජා,
අලඞ්කරෙ යා මුනිධම්මදෙහං
විසෙසසොභාගුණමජ්ඣුපෙතා"ති.

තත්ථ **විපස්සනාඤාණන්ති** සෙඛපුථුජ්ජනා විපස්සන්තාකාමාවව රකුසලචිත්තෙන විපස්සන්ති. භගවාපන සබ්බඤ්ඤුතඤාණෙන විපස්සති. **මනොමයිද්ධිනි** "සො ඉමම්හා කායා අඤ්ඤං කායං මාපෙති රූපිං මනොමය"න්තිආදිනා ආගතං අභිඤ්ඤාඤාණං. **ඉද්ධිපහෙදෙ** ති "එකොපි හුත්වා බහුධා හොති"ති ආදිනා නයෙන ආගතං ඛීණාසවබ්බණ්ඩිසංඛාතං අභිඤ්ඤාඤාණං. **දිබ්බසොතන්ති** දූරෙපි සද්දං සොතුං සමත්ථං අභිඤ්ඤාඤාණං. **පරස්ස චෙතො පරියායඤාණන්ති** පරෙසං චිත්තං ජානිතුං සමත්ථං අභිඤ්ඤාඤාණං. **පුබ්බෙනිවාසානුගතඤාණන්ති** පුබ්බෙවුත්ථඛන්ධාතිං අනුස්සරිතුං සමත්ථං පුබ්බෙනිවාසානුස්සතිසංඛාතං අභිඤ්ඤාඤාණං. **දිබ්බඤ්ච චක්ඛුන්ති** තිරොකුඩ්ඩාදීසු රූපදස්සනසමත්ථං අභිඤ්ඤාඤාණං. **ආසවක්ඛයොති** ආසවක්ඛයකරං අරහත්තමග්ගඤාණං. **එතානි ඤාණානි ඉධට්ඨවිජ්ජාති** එතානි අට්ඨඤාණානි ඉධ ඉමස්මිං ඨානෙ අට්ඨවිජ්ජාති වුත්තානි.විත්තෙ පන ඒසෙසා විජ්ජා ආගතා.තත්ථ පුබ්බෙනිවාසානුස්සතිඤාණං දිබ්බචක්ඛුසංඛාතවුත්තූපපාතඤාණං ආසවක්ඛයඤාණන්ති ඉමානි තීනි තීසු යාමෙසු අධිගතත්තාමෙන වුත්තානි. ඉතො යෙව:—

"ඉච්චිධං දිබ්බසොතං-පරචිත්තවිජානනං,
පුබ්බෙනිවාසානුස්සති- දිබ්බචක්ඛුනි පඤ්චධා"ති.

පඤ්චාභිඤ්ඤා වුත්තා තත්ථ ආසවක්ඛයඤාණං පක්ඛිපිත්වා ඡළභිඤ්ඤාති වුත්තා. අථං අට්ඨවිජ්ජා. චරණානි:—

"සීලං වරං ඉන්‍ද්‍රියසංවරෝ ච
මුත්තාසිතා ජාගරියානුයොගෝ,
සද්ධා හිරොත්තප්පබහුස්සුතත්තං
පරක්කමෝ චේව සති මතී ච.

චත්තාරි ඣානානි ච තානිමානි
නිපකුද්ධම්මා චරණානි පඤ්ඤු,
එතෙහි විජ්ජාහිව සම්පයොගා
සම්පන්නවිජ්ජා චරණෝ මුනින්දෝ"ති.

තත්ථ **සීලන්ති** භගවතා රක්ඛිතබ්බං විසුං සීලඞ්ගං නාම නත්ථි. සබ්බං දුස්සීල්‍යං තස්ස සෙතුඝාතපච්චත්තං අහොසි. තස්මා සුසීලොයේව නි. **වරන්ති** ඉදං පදං සබ්බපදෙසුයෝජෙතබ්බං. **ඉන්ද්‍රියසංවරෝවා**නිච තුසුවාරෙසුආපාථගතරූපාදිඡළාරම්මණේසු සම්ඵුට්ඨත්තා ඡළඞ්ගුපෙක්ඛා ඉන්ද්‍රියසංවරෝ නාම. **මත්තඤ්ඤූතා**ති හොජනෙමත්තඤ්ඤුතා. පච්චවෙක්ඛිත්වා පරිභොගෝ. **ජාගරියානුයොගෝ**ති අනිද්දායනා. අඤ්ඤදා පන දිවසං ඡකොඨාසෙ කත්වා රත්තියා මජ්ඣිමයාමේ නිද්දූපගන්ත්වා ඉතරෙසු පඤ්චසු කොට්ඨාසෙසු භාවනානුයොගෝ ජාගරියානුයොගෝ නාම හොති. භගවතෝ පන නිද්දා නාම නත්ථි. සද්ධානි සබ්බසුඛුතඤාණසම්පයුත්තා උක්කාමුඛේ විලීනසුවණ්ණං විය සුපපසන්නා සද්ධා. **හිරෝත්තප්පන්ති** පාපජිගුච්ඡනලක්ඛණා හිරි. ඔත්තප්පනලක්ඛණං ඔත්තප්පං. **බහුස්සුතත්තන්ති** බහුස්සුතභාවෝ. සුත්වා ජානිතබ්බං සුතං. තං යෝ අසුත්වා ව සුතෝ විය ජානාති?. තස්මා බහුස්සුතෝ නාම. තස්ස භාවෝ බහුස්සුතත්තං. **පරක්කමෝති** සම්මප්පධානවීරියං. **සතීති** සුපට්ඨිතා සති. **මතීති** එවංරූපා පඤ්ඤා. **චත්තාරිඣානානීති** චත්තාරි රූපාවචරඣානානි. උපෙක්ඛාචිත්තෙකග්ගතා සම්පයුත්තවසෙන අඞ්ගසම්පත්තා චතුත්ථඣානමෙවෙත පවිට්ඨා. **නිපකුද්ධම්මාති** පණ්ණරසධම්මා. **චරණානිඡඤ්ඤූති** චරණානි නාමානි ජානිතබ්බා. **එතෙහි විජ්ජාහි ව සම්පයොගාති** එතෙහි පණ්ණරසවණ්ණධම්මෙහි ච හෙට්ඨා වුත්තානි අට්ඨවිජ්ජාහි ච යුත්තත්තා වෙත **සම්පන්නවිජ්ජාචරණෝ මුනින්දෝති** සෝ මුනිරාජා විජ්ජාචරණසම්පන්නෝ නාම අහොසි අත්ථෝ. තත්ථ විජ්ජාසම්පදා භගවතෝ සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණපුරෙභාගිතා, චරණසම්පදා මහාකාරුණිකතා, සොසබ්බඤ්ඤුතඤාණ සබ්බසත්තානං අත්ථානත්ථං ඤත්වා මහාකාරුණිකතාය අනත්ථං පරිවජ්ජෙත්වා අත්ථේ නියොජෙති. යථා තං විජ්ජාචරණසම්පන්නා. **ඉතුනා'සු සාවකා සුපපටිපන්නා හොන්ති**, නෝ දුප්පටිපන්නා නි. **ඉති පිසෝ භගවා සුගතොති** එවං සුන්දරඨානං ගතත්තා සුගතෝ

සොභනගමනත්තා සුගතෝ. සම්මාගමනත්තා සුගතෝති. තත්ථ සුන්දරඨානං ගතත්තාති සුන්දරට්ඨානං අමතං නිබ්බානං. තං ගතෝ හි සුගතෝ. අථවා සුන්දරඨානං නාම බොධිපල්ලඞ්කඨානං. තථාහි:— යං ඨානං සංවට්ටකප්පෙ විනඤ්ඤෙසු කොටිසතසහස්සචක්කවාළෙසු පඨමා විනාසං ගච්ඡති? විවට්ටකප්පෙ පඨමං සණ්ඨහති? තස්මිං යෙව කප්පෙ යතෝ උග්ගතං ජලජපදුමං බ්‍රහ්මලොකෙ පබුජ්ඣිත්වා විවට්ටට්ඨායිකප්පෙ ජායමානානං දසබලානං ගණනවසෙන පරික්ඛාරං දෙති? තස්මිං යෙව කප්පෙ පූරිතපාරමීනං බොධිසත්තානං අපරිමාණගුණාධිගමෙ අවලාඛාරං හොති? යතෝ යාවභවග්ගා හෙරිකුහරම්ව සුසිරං අවිමානං බ්‍රහ්මූනාපි නලංඝනීයං? නාගසුපණ්ණමනුස්සඅසුරදෙව බ්‍රහ්මවක්කවත්තිපූජනීයඤ්ච හොති? තස්මිං මගධෙසු උරුවෙලජනපදෙ නෙරඤ්ජරාය නදියා තීරෙ මහීවරවධූහදයඛාතෙ උත්තමඛානෙ පතිට්ඨිතං සුපරිසුඛසිනිද්ධසුවට්ටපුඤ්ඡකඛිං ඝනබඛමොරපිඤ්ඡකලාපමඩලසඛාසං නිච්චකාල නීලපත්තං අන්තාරන්තරාපවාලඞ්කුරදලසන්නිභලලමාන රත්තපල්ලවං මඤ්ජුනිලවලිතසාඛාහි නච්චන්තමිව පිතියා සකලපථවිමඩලමලඞ්කරොන්තං ධරණීතලනීලකභූතං සහජාතං ජයභූම්විජයපාසාදජං ණ්ජහදයම්ව කරුණාසීතලං සීතලච්ඡායං අස්සත්ථබොධිරුක්ඛමූලං. තස්මිං බොධිරුක්ඛමූලෙ අපරාජිතපල්ලඞ්කඨානං. එතං සුන්දරඨානං ගතොති, තදා පාතොව සුජාතාය දින්නපායාසං අනායාසං පරිභුඤ්ජිත්වා තත්ථෙව සුරභිකුසුමසමල්ලඞ්කතෙ නීලොභාසෙ මනොරමෙසුවිසාලෙ සාලවනෙ දිවාවිහාරං කත්වා අවිඨසමාපත්තියා නිබ්බත්තෙත්වා දිවසාවසානෙ සුවණ්ණසුරභිකුසුමෙසු වණ්ඩතො පරිගලිත්වා චීවරසඞ්ඝාපරි පතමානෙසු සුරාසුරපූජිතාසු ඉන්දීවරාරවින්දමඤ්ජූරාදිකුසුමවුට්ඨිධාරාසු නිරන්තරං වස්සමානාසු සුරකින්නරසුන්දරීසු සාධුකාරං දදමානාසු සුරභිවන්දනවුණ්ණසමාකුලාසු කුසුමකුංකුමධූපසුගන්ධිනීසු විවිධවාරුමහඩ්ඪමාලිනීසු දසසහස්සිලොකධාතුසු කම්පමානාසු ලලිතකමලකුමුදවනෙ මකරන්දමධුබන්ධුසන්නෙහවනෙ කුසුමරාගදපිතාලිගණෙ මන්දං මන්දං වහන්තෙ ගන්ධවහෙ දෙවගණාලඞ්කතෙන මඟෙන මත්තෙහකුඤ්ජරීබෙහදය නිජ්ඣායමානො සීහොම්මගරාජා විය බොධිදුමසම්පං ගතොති සුගතෝ. සොභනඤ්ච තං ගමනඤ්චාති සුගතෝති ගමනං හි ගතන්ති වුච්චති. තඤ්ච භගවතො සොභනං පරිසුඛං අනවජ්ජං. කිං පන තන්ති? අරියමග්ගො. තෙන හෙස ගමනෙන ඛෙමං දිසං අසඞ්කමානො ගතොති සොභනගමනත්තා සුගතෝ. අථවා සොභනගමනත්තාතිස සඞ්ඛාපහාතුරඤ්ජිතඉන්දවාපසතවිනඩපජ්ජලිතරතනමෙරුවියජ

ඛමංවත්තිංසමහාපුරිසලක්ඛණඅසීත්‍යනුව්‍යඤ්ජනබ්‍යාමප්පභාකෙතු
මාලාලඞ්කතසරීරෝ මත්තවරවාරණරාජවිලාසගාමී එකාලත්තඛණ
ඞ්ගිතෙහි පාදෙහි අස්සාසෙන්තෝ විය කන්තං මණිකන්තං අත්තෝ
පමාය බුද්ධසිරියා අසාධාරණෙන බුද්ධවිලාසෙන සකලඤ්ච තං ප
දෙසං ඔභාසෙන්තෝ ගාමනිගමරාජධානීසු චාරිත්තං චරමානෝ ම
හතා භික්ඛුසංඝෙන සද්ධිං දෙවමනුස්සෙහි පූජියමානෝ ගතානි
සුගතෝ. එවං ගච්ඡන්තෝ පන භගවා ලාභාරසෙන රත්තකෝ විය
රපුප්ඵවණ්ණං සුරත්තාදුපට්ටං කන්තරියා පදුමං කන්තන්තෝ විය
තිමණ්ඩලං පටිච්ඡාදෙන්තෝ නවායෙහි සුවණ්ණවාමඛෙන පදුමක
ලාපං පරික්ඛිපන්තෝ විය විජ්ජුල්ලතාසස්සිරිකං කායබන්ධනං බ
න්ධිත්වා රත්තකම්බලෙන ගජකුම්භං පරියොනද්ධන්තෝ විය රත්ත
නසතුබ්බධෙ සුවණ්ණග්ඝිකෙ පවාලජාලං ඔපමානෝ විය මහ
නි සුවණ්ණවෙත්තියෙ රත්තකම්බලකවුකං පටිමුඤ්චන්තෝ විය ග
ච්ඡන්තෝ පුණ්ණවණ්ඩං රත්තවලාහකෙනපටිච්ඡාදයමානොවියකඤ්ච
ගිරිමත්ථකෙ සුපක්කඵලාඵාරසං පරිසිඤ්චන්තෝ විය විත්තකූටපබ්බ
තමත්ථකං විජ්ජුල්ලතාජාලෙන පරික්ඛිපන්තෝවිය සකලචක්කවාළසි
නෙරුයුගන්ධරමහාපථවිං චාලෙන්තොගහිතංනිග්‍රොධඵලසමානවණ්ණං
සුරත්තවරපංසුකූලචීවරං පාරුපිත්වා වනගහනතෝ නික්ඛන්තෝ
ලකසරසීහෝ විය ගගනමජ්ඣෙ ගච්ඡන්තෝ තාරාගණපරිවුතෝ පු
ණ්ණචන්දෝ විය උදයගිරිපබ්බතමත්ථකෙ උග්ගච්ඡන්තෝ දිවාකරෝ
විය අත්තනා නිසින්නාවනසණ්ඩතෝ වා සෙනාසනතෝ වා නික්ඛ
මති. අථස්ස කායතෝ මෙඝමුඛතෝ නික්ඛන්තවිජ්ජුකලාපෝ විය
රසම්යෝ නික්ඛමිත්වා සුවණ්ණරසධාරාපරිසෙකපිඤ්ජරානිරුක්ඛ
තොරණපාසාදභම්මියාදීනි කරොන්තෝ. තාවදෙව ච අත්තනෝ අත්ත
නොපත්තචීවරමාදාය මහාභික්ඛුසඞ්ඝා භගවන්තං පරිවාරෙත්වා තෙව
නං පරිවාරෙත්වා ඨිතා භික්ඛූ එවරූපා අහෙසුං. අපිච්ඡා සන්තුට්ඨා
පවිවිත්තා අසංසට්ඨා ආරද්ධවිරියා වචනක්ඛමා චොදකා පාපගරහී
නෝ සීලසම්පන්නා සමාධිසම්පන්නා පඤ්ඤාසම්පන්නා විමුත්තිස
ම්පන්නා විමුත්තිඤාණදස්සනසම්පන්නා. තෙහි පරිවාරිතෝ භගවා
රත්තකම්බලපරික්ඛිත්තෝ විය සුවණ්ණක්ඛන්ධෝ. රත්තපදුමසණ්ඩ
මජ්ඣගතෝ විය සුවණ්ණනාවා. පවාලවෙදිකාපරික්ඛිත්තෝ විය සුව
ණ්ණපාසාදෝ විරොචිත්ථ. මහාකස්සපපමුඛා මහාථෙරා මෙඝවණ්ණං
පංසුකූලවිවරංපාරුපිත්වා මණිවම්මවම්මිතා විය මහානාගා පරිවාර
යිංසු චන්තරාගා භින්නකිලෙසා විජටිතජටා ඡින්නබන්ධනා කුලෙවා
ගනෙවා අලග්ගා. ඉති භගවා සයං වීතරාගොවීතරාගෙහි වීතදෝසෝ
වීතදෝසෙහි වීතමොහෝ වීතමොහෙහි නිත්තණ්හෙණ්ණා නිත්තණ්හෙණ්ණෙහි

නික්ඛිලෙසෝ නික්ඛිලෙසෙහි සයං බුද්ධෝ අනුබුද්ධෙහි පරිවාරිතෝ පත්තපරිවාරිතං විය කෙසරං කෙසරපරිවාරිතා විය කණ්ණිකා... අට්ඨනාගසහස්සපරිවාරිතෝ විය ඡද්දන්ත නාගරාජා. නවුතිහංස සහස්සපරිවාරිතෝ විය ධතරට්ඨෝ හංසරාජා. සෙනංගපරිවාරිතෝ විය චක්කවත්තිරාජා. මරුගණපරිවාරිතෝ විය සක්කෝ දෙවරාජා. බ්‍රහ්මගණපරිවාරිතෝ විය හාරිතෝ මහාබ්‍රහ්මා. තාරාගණපරිවාරිතෝ විය පුණ්ණචන්දෝ අසමෙන බුද්ධවෙසෙන අපරිමාණේන බුද්ධවිලාසෙන තං තං මග්ගං පටිපජ්ජති. අට්ඨස්ස පුරත්ථිමකායතෝ සුවණ්ණවණ්ණඝනබුද්ධරස්මියෝ උට්ඨහිත්වා අසීතිහත්ථට්ඨානං අග්ගහෙසුං තථා පච්ඡිමකායතෝ දක්ඛිණපස්සතෝ වාමපස්සතෝ නානාසුවණ්ණවණ්ණඝනබුද්ධරස්මියෝ උට්ඨහිත්වා අසීතිහත්ථට්ඨානං අග්ගහෙසුං. හෙට්ඨාපාදතලෙහි පවාලවණ්ණබුද්ධරස්මියොට්ඨහිත්වා ඝනපථවියං අසීතිහත්ථට්ඨානං අග්ගහෙසුං. අක්ඛීනං සෙතට්ඨානතෝ නඛානඤ්ච මංසවිනිමුත්තට්ඨානතෝ උණ්ණරොමධාතුතෝ ච ඔදාතඝනබුද්ධරස්මියෝ උට්ඨහිත්වා අසීතිහත්ථට්ඨානං අග්ගහෙසුං. රත්තපීතවණ්ණානං සම්භින්නට්ඨානතෝ මඤ්ජිට්ඨවණ්ණරස්මියෝ උට්ඨහිත්වා අසීතිහත්ථට්ඨානං අග්ගහෙසුං. සබ්බත්ථකමෙව පභස්සරා රස්මියෝ උට්ඨහිංසු. එවං සමන්තා අසීතිහත්ථමත්තට්ඨානං ඡබ්බණ්ණබුද්ධරස්මියෝ විජ්ජොතමානා විපඵරමානා විධාවමානා කඤ්චනදණ්ඩදීපිකා නිච්ඡරිත්වා ආකාසං පක්ඛන්නා මහාපදීපජාලා විය වාතුද්ධූපිකමහාමෙඝතෝ නික්ඛන්තවිජ්ජුල්ලතා විය ච දිසෝදිසං පක්ඛන්දිංසු. යාහි සබ්බා දිසාභාගා සුවණ්ණවණ්ණවට්ටකපුප්ඵෙහි විකිරියමානා විය සුවණ්ණඝටතෝ නික්ඛන්තසුවණ්ණරසධාරාහි අභිසිඤ්චියමානා විය පසාරිතසුවණ්ණඝටපරිකික්ඛිත්තා විය වෙරඹවාතසමුද්ධුතකිංසුකකණිකාරපුප්ඵසමාකිණ්ණා විය චිනපිට්ඨිවණ්ණසමොසරිතා විය ච විරොචිංසු. භගවතෝ අසීත්‍යනුව්‍යඤ්ජන බ්‍යාමප්පභාපරික්ඛෙපසමුජ්ජලවත්තිංසවරමහාපුරිසලක්ඛණපරිමණ්ඩිතං සරීරං අබ්භවලාහකාධූවරජොරාහුඋපරාගඉළාවිනිමුත්තං සමුජ්ජලතාරකාවභාසිතං විය ගගනතලං විකසිතං විය පදුමවනං සබ්බඵාලිඵුල්ලෙලා විය යොජනසතිකෝ පාරිභත්තකෝ පටිපාටියා ඨපිතානං වත්තිංස එසනානං වත්තිංසසුරියානං වත්තිංසචක්කවත්තීනං ච වත්තිංසදෙවරාජානං වත්තිංසමහාබ්‍රහ්මානං සිරියා සිරිං අභිභවමානා විය විරොචිත්ථ. යඤ්ච දසහි පාරමීහි දසහි උපපාරමීහි දසහි පරමත්ථපාරමීහි සම්මදෙව පූරිතාහි සමතිංසපාරමීහි අලංකතං කප්පසතසහස්සාධිකානි චත්තාරි අසංඛ්‍යෙය්‍යානි දිනෙනාත දිනෙන රක්ඛිතෙන සීලෙන කතෙන කල්‍යාණකම්මෙන එකස්මිං

අත්තභාවෙ සමොසරිත්වා විපාකං දාතුං ඔකාසං අලභමානෙන සම්බා
ධිපත්තෙන්න එසව නිබ්බත්තිතං තාවාසසහස්සස්ස හණ්ඩං එකං තාවං
ආරොපනකාලොවිය සකටසහස්සස්සහණ්ඩං එකංසකටං ආරොප
නකාලොවිය පඤ්චවිසතියා ගඟානං උදකං සම්පජ්ජමුඛමාරෙ එ
කතො රාසිභූතකාලොවිය අහොසි. ඉති ඉමාය බුද්ධසිරියා ගවජ්
ජතස්ස භගවතො නීලපිතාදිවණ්ණජාතිකුසුම චම්පකනාගමාලිකාර
තුපපලසෙතුපපලනීලුපපල වකුලසින්දුවාරාදීනි පුප්ඵානිවෙව සුග
න්ධගන්ධිවුණ්ණානිව වාතුද්ධූපිකානිමහාමෙඝතො විස්සන්දසලිලවුට්ඨි
යොවිය විපකිරිංසු. පවත්තිතතුරියඝොසා වෙව බුද්ධධම්මසංඝගුණ
පරිදීපයුත්තත්ථනිඝොසා ච සබ්බා දිසා පූරයමානා මුඛරාවිය අකං
සු. දෙවසුපණ්ණනාගයක්ඛගන්ධබ්බමනුස්සානං අක්ඛීනි අමතපානං
විය ලංගිසු. ඉමස්මිං පන ඨානෙ ඨත්වා පදසතෙගිවා පදසහස්සෙගී
වා පදසතසහස්සෙගිවා ගවත්තවණ්ණං වත්තුං වට්ටති. තත්‍රිදං මුඛම
ත්තං:—

එවං සබ්බඟසම්පන්නො කම්පයන්තො වසුන්ධරං,
අහෙඨයන්තො පාණානි යාතිඝලොකවිනායකො.

දක්ඛිණං පඨමං පාදං උද්ධරන්තො නරාසභො,
ගවජ්ජන්තො සිරිසම්පන්නො සොභතෙදිපදුත්තමො.

ගවජ්තො බුද්ධසෙට්ඨස්ස හෙට්ඨාපාදතලං මුදු,
සමං සම්ඵුසතෙ භූමිං රජසා නූපලිප්පති.

නින්නානං ඨානං උන්නමති ගවජ්ජන්ත ලොකනායකෙ,
උන්නතං ච සමං හොති පඨවී ච අචෙතනා.

පාසාණා සක්ඛරා චෙව කඨලා ඛාණුකණ්ටකා,
සබ්බෙ මග්ගා විවජ්ජන්ති ගවජ්ජන්තෙ ලොකනායකෙ.

නාතිදූරෙ උඩ්ඩරති නාචිවාසනෙන ච නික්ඛිපං,
අඤ්ඤයන්තො නීයාති උභො ජාණු ච ගොපඵකෙ.

නාතිසීඝං පක්කමති සම්පන්නාවරණො මුනි,
න චාපි සනිකං යාති ගවජ්මානො සමාහිතො.

උද්ධං අධො ච තිරියං ච දිසංච විදිසං තථා,
නපෙක්ඛමානො සො යාති යුගමත්තංව්පෙක්ඛති,

නාතවික්කන්තවාරො සො ගමනෙ සොභතෙ ජිනො,
වාරුං ගවජ්ජති ලොකග්ගො හාසයන්තො සදෙවකෙ.

උසභරාජාව සොභනෙනා චතුචාරීව කෙසරී,
1 නොසයනෙනාබ්‍රහ්මසෙත්ත තංතංගාමමුපාගමී"ති.

එවං සොභනාගමනත්තා සුගතෝ. **සම්මා භණතීති සුගතෝති** එත්ථ සම්මා නෙන නෙනමඤ්ඤන පහීනෙ කිලෙසෙ න පුනෙතීති න පටෙවෙති. න පටිආගච්ඡනෙනා ගතොති සුගතෝ. වුත්තං හෙතං:— "සොතාපත්තිමඤ්ඤන යෙ කිලෙසා පහීනා? තෙ කිලෙසෙ න පුනෙති නපච්චෙති න පච්චාගච්ඡතීති සුගතෝ. සකදාගාමිඅනාගාමිඅරහත්තමඤ්ඤන යෙ කිලෙසා පහීනා තෙ කිලෙසෙ න පුනෙති නපච්චෙති නපච්චාගච්ඡතීති සුගතෝ"ති. යස්මා වා භගවා දීඝකරපාදමූලතොපභුති යාව බොධිමණ්ඩා. තාව සම්භිංසපාරමී පූරිතාය සම්මාපටිපත්තියා සබ්බලොකස්සහිතසුඛමෙව කරොතෙනා සස්සතං උච්ඡෙදං කාමසුඛං අත්තකිලමථන්ති ඉමෙඅන්තෙ අනුපගම්ම මජ්ඣිමාය පටිපදාය ගතොති සම්මාගතත්තා සුගතෝ. සම්මා වෙස ගදති යුත්තඤාණෙ යුත්තමෙව වාචං භාසතීති සම්මාගදත්තා තිපි සුගතෝ. තත්‍රිදං සාධකං සුත්තං:— "යම්පි තථාගතො වාචං ජානාති? අභූතං අතච්ඡං අනත්ථසංහිතං. සා ච පරෙසං අප්පියා? අමනාපා? න තං තථාගතො වාචං භාසති. යම්පි තථාගතො වාචං ජානාති? අභූතං අතච්ඡං අනත්ථසංහිතං. සා ච පරෙසං පියා? මනාපා? න තං තථාගතො වාචං භාසති. යං ච ඛො තථාගතො වාචං ජානාති භූතං තච්ඡං අනත්ථසංහිතං. සා ච පරෙසං අප්පියා? අමනාපා? න තං තථාගතො වාචං භාසති. යම්පි තථාගතො වාචං ජානාති භූතං තච්ඡං අනත්ථසංහිතං සා ච පරෙසං පියා? මනාපා? න තං තථාගතො වාචං භාසති. යඤ්ච ඛො තථාගතො වාචං ජානාති? භූතං තච්ඡං අනත්ථසංහිතං? සා ච පරෙසං අප්පියා? අමනාපා? තත්‍ර කාලඤ්ඤූ හොති තථාගතො තස්සා වාචාය වෙය්‍යාකරණාය. යම්පි තථාගතො වාචං ජානාති? භූතං? තච්ඡං. අත්ථසංහිතං. සා ච පරෙසං පියා මනාපා. තං තථාගතො වාචං භාසති. එවං සම්මාගදත්තාපි සුගතොති වෙදිතබ්බා. **ඉතිපි භගවා ලොකවිදූති** ලොකොති තයො ලොකා:- සත්තලොකො-සංඛාරලොකො-ඔකාසලොකොති. තත්ථ සත්තලොකොපි භගවතා සුතො. තථාහ:—"සො ඉමං ලොකං සදෙවකං සමාරකං සබ්‍රහ්මකං සස්සමණබ්‍රාහ්මණිං පජං සදෙවමනුස්සං සයං අභිඤ්ඤා සච්ඡිකත්වා පවෙදෙතී"ති. තෙන පන සත්තා සාමඤ්ඤන එකවිධාපි රූපිනො අරූපිනොති දුවිධා හොන්ති, පුන කාමරූපාරූපවසෙන තිවිධා හොන්ති. අණ්ඩජජලාබුජසංසෙදජ ඔපපාතික වසෙන චතුබ්බිධා හොන්ති. නිරයතිරච්ඡානපෙතමනුස්ස දෙවග

1 "නාරයනෙනා"-මරම්ම

තිවසෙන පඤ්චවිධා හොන්ති. විඤ්ඤාණට්ඨිතිවසෙන **සත්ත** විධා හොන්ති: සත්තාවාසවසෙන නවවිධා හොන්ති. පුග්ගලවසෙන අනන්තා අපරියන්තා යම්පිදං තාවතිංසභවනෙ එකපූණ්ඩරීකුය්‍යානෙ පාරිච්ඡත්තකමූලෙ පණ්ඩුකම්බලසිලාසනෙ නිසිදිත්වා ව සසං උපගතෙන භගවතා සකලං තෙමාසං අභිධම්මපිටකං දෙසෙන්තෙන "කුසලාධම්මා අකුසලාධම්මා අව්‍යාකතා ධම්මා"ති ආදිනා නයෙන තිකදුකාදිකං සත්තපකරණිකං අභිධම්මපිටකං දෙසිතං? තං සබ්බං සත්තලොකවිභාගොති වෙදිතබ්බා. සඞ්ඛාරලොකොනාම:— පඨවිපබ්බතරුක්ඛලතාසුවණ්ණරජතමණිමුත්තා පවාලාදි. ධම්මතො සුඩ්ඪකමත්තං. තම්පි භගවා ජානාති, යථාහ:— යම්පි භික්ඛවෙ! සදෙවකස්ස ලොකස්ස සමාරකස්ස සබ්‍රහ්මකස්ස සස්සමණබ්‍රාහ්මණියා පජාය සදෙවමණුස්සාය දිට්ඨං සුතං මුතං විඤ්ඤාතං පත්තං පරියෙසිතං අනුවිචරිතං මනසා, තං සබ්බං තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධ"න්ති ආදි. ඔකාසලොකොනාම:— වුත්තප්පකාරානං සත්තසඞ්ඛාරානං ඨිතොකාසො. තම්පි භගවා ජානාති. යථා හෙට්ඨා අරුණවතිය සුත්තන්තඅට්ඨකථායං:—

"යාවතා චන්දිමසූරියා-පරිහරන්ති දිසා භන්ති විරොචනා,
තාව සහස්සධා ලොකො-සහස්සීති පවුච්චති"නි.

ආදිනා නයෙන වණ්ණිතොයෙව. එවං තිවිධං ලොකං ජානාතීති ලොකවිදූ නාම හොති. යථාහ:— "ලොකො භික්ඛවෙ! තථාගතෙන අභිසම්බුද්ධො. ලොකසමුදයො තථාගතස්ස පහීනො. ලොකනිරොධො තථාගතෙන සච්ඡිකතො. ලොකනිරොධගාමිනී පටිපදා තථාගතස්ස භාවිතා"නිච.

"යස්මා හවෙලොකවිදූසුමෙධො ලොකන්තගූ වුසිතබ්‍රහ්මචරියො,
ලොකස්සඅන්තං සමිතාවි ඤත්වා නාසිංසති ඉධලොකම්හිපරම්හා"නිච

දූනිපි සෝ භගවා අනුත්තරොපුරිසදම්මසාරථීති එත්ථ අනුත්තරොච සො පුරිසදම්මසාරථීචාති අනුත්තරොපුරිසදම්මසාරථීති අලුත්තසමාසො. අඤ්ඤදා දසපදානි භවෙය්‍යුං අනුත්තරො නිරුත්තරෝ.

"න මෙ ආචරියො අත්ථි සදිසො මෙ න විජ්ජති,
සදෙවකස්මිං ලොකස්මිං නත්ථි මෙ පටිපුග්ගලො"ති.

වුත්තඤ්හෙතං අසාධාරණෙ ඤාණෙ. පුරිසදම්මාති පුරිසාපුබ්බෙ දමිතබ්බා කතපුඤ්ඤූපනිස්සයත්තා.අත්තමසෝ සොතාපත්තිමග්ගම්පි අධිගන්තුං සමත්ථා භබ්බාපුග්ගලා.අථවා අපලාලනාගරාජාවිලොදරමහොදරා අග්ගිසිඛෝ

ධුමසිඛො ආරවාලො නාගරාජාව ධනපාලකො හත්ථී එවමාදයො නිරවජ්ජානාව දමෙන්ව. සරණෙසුව සීලෙසුව පතිට්ඨාපිතා. තදා සච්ච කනිගණඨ අඞ්ගුලිමාල වක සොණදණ්ඩ කූටදන්ත උපාලි ආ දයො මනුස්සා ච ආලවකසුචිලොමඛරලොමාදයො යක්ඛා ච දමෙ ත්වා සරණෙසු ච සීලෙසු ච පතිට්ඨාපිතා. සාරථි විය සාරථි. අස්ස දම්මකො විය අස්සො. එකං සමයං කොසම්බියා නාම අස්සදම්මකො ආගන්ත්වා භගවන්තං වන්දිත්වා එකමන්තං නිසීදි. අථ භගවා තං පුච්ඡි:— "කච්චං කොසිය! අජ්ජ දමෙසී"ති. "අහං භන්තෙ! සණ්හෙන පි දමෙමි ඵරුසෙනපි දමෙමි. සණ්හඵරුසෙනපි දමෙමි. ඉමෙහි තීහි යානෙහි දමෙතුං අසක්කොනෙන්තා මාරෙමි. භගවා පන අනුත්තරොපුරිසදම්මසාරථි. කථං භන්තෙ දමෙතී"ති?. "අහං ඔකාසිය! සන්තෙ සණ්හෙනපි දමෙමි. ඵරුසෙනපි දමෙමි. සණ්හ ඵරුසෙනපි දමෙමි.ඉමෙහි තීහි යානෙහි දමෙතුං අසක්කොනෙන්තා මාරෙමී"ති ආහ. "නනු භන්තෙ! භගවතො පාණාතිපාතො නවට්ටතී"ති, "න එවමෙතං කොසිය! යො මයා අනොවදිතා අනනුසාසිතා ව සසජ්ජිතො? සො මතො යෙව නාම හොතී"ති.ඉති පි සො භගවා අනුත්තරොපුරිසදම්මසාරථි අහොසි. ධම්මසෙනාපති සාරිපුත්තත්ථෙරො පන "සො හි භගවා මහාපඤ්ඤා පුථුපඤ්ඤා හාසුපඤ්ඤා ජවනපඤ්ඤා තික්ඛපඤ්ඤා නිබ්බෙධිකපඤ්ඤා පරවාදපපමද්දනො අත්තනො පඤ්ඤානුභාවෙන කූටදන්තාදයො බ්‍රාහ්මණෙ සභියාදයො පරිබ්බාජකෙ ආලවකාදයො යක්ඛෙ අඟුලිමාලාදයො චොරෙ සක්කාදයො දෙවෙ බ්‍රහ්මානො ච දමෙත්වා නිබ්බිසෙවනෙ අකාසි. බහූ චානෙන ජනා පබ්බජ්ජං දත්වා මග්ගඵලෙසු පතිට්ඨාපිතා එවං මහාපඤ්ඤා සන්ථාති උද්දෙසං ඨපෙත්වා නිද්දෙසං ඨපෙන්තො ආහ:— තත්ථ කතමා තථාගතස්ස මහාපඤ්ඤා? මහන්තෙ අත්ථෙ පරිගණ්හාතීති මහාපඤ්ඤා. මහන්තෙ ධම්මෙ මහන්තෙ නිරුත්තියො මහන්තානි පටිභානානි මහන්තෙ සීලක්ඛන්ධෙ මහන්තෙසමාධික්ඛන්ධෙ මහන්තෙ පඤ්ඤාක්ඛන්ධෙ මහන්තෙ විමුත්තික්ඛන්ධෙ මහන්තෙ විමුත්තිඤාණදස්සනක්ඛන්ධෙ මහන්තානි ඨානානි මහාවිහාර සමාපත්තියො මහන්තානි අරියසච්චානි මහන්තෙ සතිපට්ඨානෙ මහන්තෙ සම්මප්පධානෙ මහන්තෙ ඉද්ධිපාදෙ මහන්තානි ඉන්ද්‍රියානි මහන්තානි බලානි මහන්තෙ බොජ්ඣඞ්ගෙ මහන්තෙ අරියමග්ගෙ මහන්තානිසාමඤ්ඤඵලානි මහන්තෙ අභිඤ්ඤායො මහන්තං පරමත්ථනිබ්බානංපරිගණ්හාතීති මහාපඤ්ඤා. කතමා තථාගතස්ස පුථුපඤ්ඤා? පුථුනානාධාතුසු ඤාණං පවත්තතීති පුථුපඤ්ඤා. පුථු නානා ආයතනෙසු ධාතුසු පුථුත්තාතා පවි

චතසම්පපාදෙසු පුථු නානා විහාරසමාපත්තීසු පුථුනානා අරියස චෙසු සතිපඨානෙසු සම්මප්පධානෙසුඉද්ධිපාදෙසු ඉන්ද්‍රියෙසු බ ලෙසු බොජ්ඣඞ්ගෙසු අරියමග්ගෙසු සාමඤ්ඤඵලෙසු අභිඤ්ඤාසු ඤාණං පවත්තතීති පථුපඤ්ඤා. පුථුජ්ජනසාධාරණෙ ධම්මෙ සමතික්කම්ම පරමත්ථනිබ්බානෙ ඤාණං පවත්තතීති පුථුපඤ්ඤා. කතමා තථාගතස්ස හාසුපඤ්ඤා?. දඩ්ඪකරෙචා හාසුබහුලෝ වෙ දබහුලෝ තුට්ඨිබහුලෝ පාමොජ්ජබහුලෝ සීලාදිනි පරිපූරෙතීති හාසුපඤ්ඤා. හාසුබහුලෝ —පෙ— ඉන්ද්‍රියසංවරං හොජනෙමත්ත ඤඤ්ඤුතං ජාගරියානු යොගමනුයුත්තං සීලක්ඛන්ධං සමාධිපඤ්ඤාවිමු තති විමුත්තිඤාණදස්සනක්ඛන්ධං පරිපූරෙතීති යානාඨානානි පටිවි ජ්ඣතීති විහාරසමාපත්තියො පරිපූරෙතිනිඅරියසච්චානි පටිවිජ්ඣ තීති සතිපඨානෙ භාවෙතීති සම්මප්පධානෙ ඉද්ධිපාදෙ ඉන්ද්‍රියානි බලානි භාවෙත්තීති බොජ්ඣඞ්ගානි අරියමග්ගෙ භාවෙතීති සාමඤ්ඤ ඵලානි සච්ඡිකරොතීති අභිඤ්ඤායො පටිවිජ්ඣතීති හාසුපඤ්ඤා. හාසුබහුලෝ වෙදබහුලෝ තුට්ඨිබහුලෝ පාමොජ්ජබහුලෝ නිබ්බා නං සච්ඡිකරොතීති හාසුපඤ්ඤා. කතමා තථාගතස්ස ජව නපඤ්ඤා? යං කිඤ්චි රූපං අතීතානාගතපච්චුප්පන්නං අජ්ඣත්තං වා බහිද්ධා වා ඔළාරිකං වා සුඛුමං වා හීනං වා පණීතං වා යං දූරෙ වා සන්තිකෙ සබ්බං රූපං අනිච්චතො ඛිප්පං ජවතීති ජවනපඤ්ඤා. දුක්ඛතො— අනත්තතො ඛිප්පං ජවතීතිජවනපඤ්ඤා. යා කාචි වෙ දනා සඤ්ඤා— යෙ කෙචි සඞ්ඛාරා— යං කිඤ්චි විඤ්ඤාණං අතීතා නාගතං? —පෙ— සබ්බං විඤ්ඤාණං අනිච්චතො ඛිප්පං ජවතීති ජවනපඤ්ඤා. දුක්ඛතො— අනත්තතො ඛිප්පං ජවතීති ජවනප ඤ්ඤා. වක්ඛුං ජරාමරණං—අතීතානාගතපච්චුප්පන්නං අනිච්චතො දුක්ඛතො අනත්තතො ඛිප්පං ජවතීති ජවනපඤ්ඤා. රූපං අතීතා නාගතපච්චුප්පන්නං අනිච්චං ඛයට්ඨෙන දුක්ඛං භයට්ඨෙන අනත්තා අසාරකට්ඨෙනාති තුලයිත්වා තීරයිත්වා විභාවයිත්වා විභූතං කත්වා රූපනිරොධෙ නිබ්බානෙ ඛිප්පං ජවතීති ජවනපඤ්ඤා. වෙදනා සංඛාරා විඤ්ඤාණං වක්ඛුං ජරාමරණං අතීතානාගත පච්චුප්පන්නං අනිච්චං ඛයට්ඨෙන දුක්ඛං භයට්ඨෙන අනත්තා අසාරකට්ඨෙ නාති. තුලයිත්වා තීරයිත්වා විභාවයිත්වා විභූතං කත්වා නිරෝ ධෙ නිබ්බානෙ ඛිප්පං ජවතීති ජවනපඤ්ඤා. රූපං අතීතානාගත පච්චුප්පන්නං අනිච්චං සඞ්ඛතං පටිච්චසමුප්පන්නං ඛයධම්මං වය ධම්මං විරාගධම්මං නිරොධධම්මන්ති තුලයිත්වා තීරයිත්වා විභාවයිත්වා විභූතං කත්වා රූපං නිරොධෙ නිබ්බානෙ ඛිප්පං ජවතීති ජවනප ඤ්ඤා. වෙදනා— සඤ්ඤා— සංඛාරා විඤ්ඤාණං වක්ඛුං— ජරාමර

ණං අතීතානාගතපච්චුප්පන්නානං ඛන්ධධම්මං වයධම්මං විරාගධම්මං නිරොධධම්මංති තුලයිත්වා තීරයිත්වා විභූතං කත්වා ජරා මරණනිරොධනිබ්බානෙ ඛිපං ජවතීති ජවනපඤ්ඤා. කතමා අතීතානාගතස්ස නික්ඛෙපපඤ්ඤා? ඛිපං කිලෙසෙ නාසෙතීති නික්ඛෙපපඤ්ඤා උප්පන්නං කාමවිතක්කං නාධිවාසෙති පජහති විනොදෙති බ්‍යන්තී කරොති අනභාවං ගමෙතීති නික්ඛෙපපඤ්ඤා. උප්පන්නං ව්‍යාපාදවිතක්කං— උප්පන්නං විහිංසාවිතක්කං— උප්පන්නුප්පන්නෙ පාපකෙ අකුසලෙ ධම්මෙ නාධිවාසෙති පජහති විනොදෙති බ්‍යන්තී කරොති අනභාවං ගමෙතීති නික්ඛෙපපඤ්ඤා. එකමහි ආසනෙ චත්තාරො මග්ගා චත්තාරි සාමඤ්ඤඵලානි චතස්සො පටිසම්භිදායො ඡ අභිඤ්ඤායො අධිගතා නොහීනා සච්ඡිකතා පඤ්ඤායාති නික්ඛෙපපඤ්ඤා. කතමා තථාගතස්ස නිබ්බෙධිකපඤ්ඤා? ඉධෙකච්චො සඞ්ඛාරෙසු උබ්බෙගබහුලො හොති. උත්තාසබහුලො හොති උක්කණ්ඨාබහුලො හොති අරතිබහුලො බහිමුඛො න රමති සබ්බසංඛාරෙසු. අනිබ්බිඳපුබ්බං අපපදාලිතපුබ්බං ලොභක්ඛන්ධං නිබ්බිජ්ඣති පදාලෙතීති නිබ්බෙධිකපඤ්ඤා. අනිබ්බිඳපුබ්බං අපපදාලිතපුබ්බං දොසක්ඛන්ධං— මොහක්ඛන්ධං— කොධං— උපනාහං— මක්ඛං— පලාසං— ඉස්සං— මච්ඡරියං— මායා— සාඨෙය්‍යං— ථම්භං— මානං— අතිමානං— මදපපමාදං— සබ්බෙ කිලෙසෙ සබ්බෙ දුච්චරිතෙ සබ්බෙ අභිසංඛාරෙ සබ්බෙ භවගාමිකම්මෙ නිබ්බිජ්ඣති පදාලෙතීති නිබ්බෙධිකපඤ්ඤා. ඉතිපි සො භගවා සත්ථා දෙවමනුස්සානංති එත්ථ දෙවමනුස්සානං සත්ථා ඔවාදානුසාසකො ආචරියොති අත්ථො. උක්කට්ඨනිද්දෙසනමෙතං. තස්මා දෙවබ්‍රහ්මමනුස්සයක්ඛනාගසුපණ්ණගන්ධබ්බකුම්භණ්ඩාදිනාමපි සත්ථා යෙව. අනුසාසකො. සාසති හි සත්ථා නි සත්ථා. දෙවමනුස්සානං ජරාමරණාදිදුක්ඛං නිස්සාය උපපන්න භයං සච්චදෙසනාය විනාසෙතීති අත්ථො. සකලලොකස්ස අත්ථ ධම්මානුසාසනිං කරොතීති සත්ථා. තන්ත්‍රායං පාලි:— සත්ථාති සත්ථා යථා සත්ථවාහො සත්ථෙ කන්තාරාතාරෙති? චොරකන්තාරාව්‍යාලකන්තාරා අමනුස්සකන්තාරානිරුදකකන්තාරාදුබ්භික්ඛකන්තාරා තාරෙති උත්තාරෙති. තිත්තාරෙති පතාරෙතිඛෙමන්තභූමිංසම්පාපෙති. එවං භගවා සත්තෙ ජාතිකන්තාරා තාරෙති. ජරාකන්තාරාතාරෙති ව්‍යාධිකන්තාරාතාරෙති. මරණකන්තාරා තාරෙති. සොකකන්තාරා තාරෙති. පරිදෙවකන්තාරා තාරෙති. දුක්ඛදොමනස්සුපායාසකන්තාරා තාරෙති. රාගගහනාදොසගහනාමොහගහනාදිගහනාමානගහනා තාරෙති. උත්තාරෙති. නිත්තාරෙති. පතාරෙති. ඛෙමන්තභූමිං අමතං නිබ්බානං සම්පාපෙතීති අත්ථො. ඉතිපි සො භග

වා බුද්ධොති එත්ථ බුජ්ඣතීති සොතා භගවා සයඤ්ඤ අනාචරියකා පුබ්බෙ අනනුසසුතෙසු ධම්මෙසු සාමං සච්චානි අභිසම්බුජ්ඣි. නත්ථ ච සබ්බඤ්ඤුතං පත්තො බලෙසු ච වසීභාවප්පත්තියා බුද්ධො. බුද්ධොති කෙන ඤාණෙන බුජ්ඣි? බුජ්ඣිතබ්බා සච්චානීති බුජ්ඣි. බොධෙතා පජායාති බුද්ධො. සබ්බඤ්ඤුතායඤ්ච බුද්ධො. සබ්බදස්සාවිතාය බුද්ධො. අනඤ්ඤෙය්‍යතාය බුද්ධො විසවිතාය බුජ්ඣි. බිණාසවසංඛාතෙන බුද්ධො. නිරුපධිසංඛාතෙන බුජ්ඣි. එකන්තවීතරාගොති බුද්ධො. එකන්තවීතදොසොති බුද්ධො. එකන්තවීතමොහොති බුද්ධො. එකන්තනික්කිලෙසොති බුද්ධො. එකායනමග්ගං ගතොති බුජ්ඣි. එකො අනුත්තරා සම්මාසම්බොධිං අභිසම්බුද්ධොතිබුද්ධො. අබුද්ධිවිහතත්තා බුද්ධො. බුද්ධිපටිලාභා බුජ්ඣි. බුද්ධොති පඤ්ඤත්තං නාමං නමාතරා කතං. න පිතරා කතං. නභාතරා කතං න භගිනියා කතං. න මිත්තාමච්චෙහි කතං. න ඤාතිසාලොහිතෙහිකතං. න සමණබ්‍රාහ්මණෙහි කතං. න දෙවතාහි කතං. විමොක්ඛන්තිකඤෙතංබුද්ධානං භගවන්තානං බොධියා මූලෙ සහ සබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණස්ස පටිලාභසච්ඡිකා පඤ්ඤත්ති යදිදං බුද්ධොති. **ඉතිපිඅයා භගවාතිඑත්ථ** පුරිමංභගවාති වචනං නාමමත්තංදීපෙති. දුරාසං භාග්‍යවන්තතාදිගුණස්ස දස්සනත්ථංවුත්තං. තස්මාඉතිපි සො භගවාති සො භගවාභිධානො මහාපුරිසො ඉමිනා ඉමිනා ච කාරණෙන භගවාති අත්ථො. තථාහෙස භාග්‍යවාති භගවා. භගාවාති භගවා. භජෙන යුත්තොති භගවා. විහතත්තාති භගවා. භත්තවාති භගවා. භවෙසු වත්තගමනොති භගවාති ඉමෙහි ඡහි අත්ථෙහි භගවාති වෙදිතබ්බා. තත්ථ ලොකියලොකුත්තරසුඛසාධකදානසීලාදිපාරප්පත්තභාග්‍යතාය භගවා. ලොභදොසමොහාදි කිලෙස භඤ්ඤසව මාරබලං ච හිතත්තා භග්ගවාති භගවා. තෙනාහංසු —

> "භග්ගරාගොති භග්ගදොසොති භග්ගමොහොති අනාසවොති,
> භග්ගස්ස පාපකා ධම්මා භගවා තෙන වුච්චතී"ති.

භාග්‍යවන්තතාය රූපකායසම්පත්තිං දීපෙති. භග්ගදොසතාය ධම්මකායසම්පත්තිං දීපෙති, එවරූපෙහි ගුණෙහි යුත්තත්තා භගවා, නාම. සබ්බධම්මෙ විභජීත්වා නාම රූපතො රූපඛන්ධතිකතො ලක්ඛණරසතො සනිදස්සනභාවතො වෙදනාසඤ්ඤාසඞ්ඛාරවිඤ්ඤාණවෙදනා තෙපි කුසලාකුසලාදිභෙදා හෙතුඵලතොවාති ආදිනා සබ්බධම්මා උපපරික්ඛිත්වා නිරුඤ්ඣිත්වා අනිච්චා, උදයවයපීළිතත්තා දුක්ඛා. අවසවත්තිත්තා අනත්තාති විපස්සනාරුළ්හං කත්වා විහතත්තවාති භග්ගවා. දිබ්බබ්‍රහ්මාරිය විහාරෙන කායවිවෙකා සෙවිතත්තා භග්ගවාති භගවා. යථා ලොකෙ මෙහනස්ස ඛස්ස මූලානි

වුත්තාවෙව මෙබලානි වුත්තානි? එවං හවෙපු වුත්තනයමනොති වත්ත බෙබ භවසද්දතො භකාරං ගමනසද්දතො ගකාරං වනතසද්දතො වකාරං දීඝං කත්වා භගවාති වුත්තං. වුත්තංහි:—

"භාග්‍යවා භගහවා යුත්තෙහා භගෙහි ච විභත්තවා,
භත්තවා වත්තගමනෙහා භවෙපු භගවා තෙනාති.

වුත්තං හෙතං ධම්මසෙනාපතිනා — භගවාති ගාරවාධිවචන මෙතං. අපිච භත්තරානොති භගවා. භගහදෙසොති භගවා. භග්ග මොනොති භගවා. භත්තවමිනොති භගවා භගහදිඨීති භගවා. භග්ගකණ්ඨකොති භගවා. භග්ගකිලෙසොති භගවා. භජී විභජී පවිභජී ධම්මරතනන්ති භගවා. භවානං අන්තකරොති භගවා. භාවිතකායො භාවිතසීලො භාවිතවිත්තා භාවිතපඤ්ඤාති භගවා, භජී වා භගවා අරඤ්ඤවනපත්ථානි පන්තානි සෙනාසනානි පටිසෙවී අප්පසද්දානි අප්පනිග්ඝොසානි විජනවාතානි මනුස්සරාහසෙය්‍යකා නි පටිසල්ලානසාරුප්පානීති භගවා. භාගීවා භගවා චීවරපිණ්ඩපා සෙනාසනගිලානපච්චයභෙසජ්ජපරික්ඛාරානන්ති භගවා. භාගීවා භගවා අත්තරසස්ස ධම්මරසස්ස විමුත්තිරසස්ස අධිසීලස්ස අධිචිත්තස්ස අධිපඤ්ඤායාති භගවා. භාගීවා චතුන්නං ඣානානං චතුන්නං අප්පමඤ්ඤානංචතුන්නං ආරුප්පසමාපත්තීනන්ති භගවා, භාගීවා භගවා අට්ඨන්නංවිමොක්ඛානං අභිභායතනානං නවන්නං අනුපුබ්බවිහාරසමාපත්තීනන්ති භගවා. භාගීවා දසන්නං සඤ්ඤාභාවිතානංදසන්නං කසිණසමාපත්තීනං ආනාපානඤ්ච සමාධිස්ස අප්පනඤ්ච සමාපත්තියා භාති භගවා. භාගීවා භගවා චතුන්නං සතිපට්ඨානානං චතුන්නං සම්මප්පධානානංචතුන්නං ඉද්ධිපාදානංපඤ්චන්නං ඉන්ද්‍රියානං පඤ්චන්නං බලානං සත්තන්නං බොජ්ඣඞ්ගානං අරියස්ස අට්ඨඞ්ගිකස්ස මග්ගස්සා නි භගවා. භාගීවා භගවා. දසන්නං තථාගත බලානං චතුන්නං වෙසා රජ්ජානං චතුන්නං පටිසම්භිදානං ඡන්නං අභිඤ්ඤානං ඡන්නං බුද්ධ ධම්මානන්ති භගවා. භගවාති නෙතං නාමං මාතරා කතං. න පිතරා කතං. න භාතිභගිනීහි කතං. න මිත්තාමච්චඤාතිසාලොහිතෙහි කතං. න සමණබ්‍රාහ්මණෙහි කතං. නදෙවතාහිකතං. විමොක්ඛන්තිකමෙතං බුද්ධානං භගවන්තානං බොධියා මූලෙ සහසබ්බඤ්ඤුතඤ්ඤාණස්ස පටිලාභා සච්ඡිකා පඤ්ඤත්තිහි. යදිදං භගවාති? වුත්තඤ්චෙව:—

"භග්ගි භජී භාගි විභත්තවා ඉති
අකාසි භගඤ්ඤති ගරුහිනාගය්හි
බහූහිඤ්ඤෙහි සුභාවිතත්තනො 1
භවන්තගූ සොභනවාති වුච්චරි"ති

1 "සුභාවිතත්තනො"

එත්ථ හි බුද්ධගුණානං අප්පමෙය්යතාය තෙසං නවන්නං පදානං එකමෙකස්ස පදස්ස අත්ථෙ වණ්ණිය මාණෙ සකලම්පි පිටකත්තයං නප්පභොති. වුත්තමෙවෙතං භගවතා:—

"චත්තාරෙ තෙ අසඞ්ඛෙය්යා කොටි යෙසං න දිස්සති
සත්තකායෙසු ච ආකාසෙ චක්කවාළා අනන්තකා,
බුද්ධඤාණං අප්පමෙය්යං නසක්කා තෙවිජානිතු"නතිව.

"යතිමෙනං අච්ඡරියං ලොකෙ සමෙම සුබ්බිකුබ්බණං,
අඤ්ඤත්ර බුද්ධ අච්ඡරියා අබ්භුතා ලොමහංසනා"තිව.

එකමෙකා පදං සකලං බුද්ධගුණා ගහෙත්වා ඨිතං, සුණන්තිපයුත්තා ච භගවතො දෙසනා නාම නත්ථි. තස්මා සකලං පිටකත්තයං එකපදස්ස අත්ථොයෙවාති ගහෙතබ්බනත්ති.

ඉති විනයමනන්තං කිනන්තිසමහාරසාරං
සකලදසසහස්සී ලොකධාතුම්හි නිච්චං,
උපචිනසුඛහෙතුං පත්තනාතන්තකාලං
නදිහසුණතබ්බාධිං සාධුකං විඤ්ඤනිච්චං.

තක්කවාකරණඤ්ච ධම්මවිනයං සුත්වාඛි යො පඤ්ඤවා
ඒතානඤ්ච සුවි 2 සාරගුතරවතා වීඤ්ඤුඤ්ඤංහ සකවලං,
හෙතුචාපි එලෙන සහ න ච එලං සම්පස්සමාහතා තතො
බොධිං සද්දහතෙව තස්ස මහතා ච ඤාමතො සම්භවං

සො සද්දහනෙතා පන තස්ස බොධිං
වුත්තානුසාරෙන සථානුවෙදි 3
කථෙති විනෙතුනි ච සොමුඤ්ඤතානං
ඔහාය පාපානි උපෙති සන්තිං.

සද්ධෙය්යා තෙ ජිනෙත්තස්සා හෙ
වන්දෙය්යා තෙ පූජෙය්යා තෙ,
බුද්ධාලොකාලොකෙ ලොකෙ
ජාතෙහනතං පත්ථෙහනත

ඉති සාධුජනානන්දදනනිදනෙ ජිනාලඞ්කාරෙ නවගුණවණ්ණනානිට්ඨිතා.

———සිං———

2 "සාරභූතවවත්ථං"—මරම්ම
3 වුත්තානුසාරෙනගුණෙරහාදි—මරම්ම.

එවං භගවතෝ ගුණං වණ්ණෙත්වා ඉදානිස්සකත්තබ්බපූජාවිධානං දස්සෙන්තෝ ආහ:—

තස්මා හි ජාතොවරකමනි තස්ස ආයත්තකෙ මඞ්ගලචක්කවාළෙ,
භූතෙනි වත්තූහි මනොරමෙහි පූජෙමි තං පූජිතපූජිත මුනිරා.

තස්ස නාම්හි යස්මාස්ස ජායමානස්ස සකලචක්කවාළ ගබ්භං ජාතොවරකං අහොසි? සකලදසසහස්සචක්කවාළවාසිනොදෙවබ්‍රහ්මානො ඉමස්මිං එකචක්කවාළගබ්භ සන්නිපතිත්වා මඞ්ගලානි කරිංසු? තස්මා ඉදං ජාතෝ වරකභූතං මඞ්ගලචක්කවාළං. තස්ස ආයත්තකං සන්තකං. තස්මිං විජ්ජමානං යං කිඤ්චි සත්තසඞ්ඛාරගතං?. තං සබ්බංත සෙව සන්තකං හොති. තස්මාතං පූජෙන්තස්ස ච දෙවසා නාම්හි. සාස නෙ ජාතපුප්ඵානං පූජනං විය මහන්තා පුඤ්ඤං හොති. තස්මා ඉමස්මිං චක්කවාළෙ භූතෙහි විරජ්ජමානෙහි මනොරමෙහි වත්තූහි පූජිතපූජිතං භගවන්තං පූජෙමිති අත්ථො. තත්ථ දීපංකරෝ භගවා පුරිමබුද්ධෙ පූජෙත්වා බුද්ධෝ ජාතෝ. තථා කොණ්ඩඤ්ඤාදයොපි පුරිමපුරිම බුද්ධානං පූජාසක්කාරං. කත්වා ව සම්බුද්ධා අහෙසුං. එවමය මපි භගවා පුබ්බබුද්ධානං පූජං කත්වා බුද්ධොජාතො. තස්මා සො පූජිතපූජිතෙ නාම. තං පූජෙත්වා අහම්පි අනාගතෙ බුද්ධොභවිස්සාමීති අධිප්පායෙන. එවං සංඛෙපතො පූජාවිධානං වත්වා තං විත්ථාරතෝ දස්සෙන්තෝ ආහ:—

සොහං අජ්ජ පනෙතස්මිං චක්කවාළමහි ථූලිතෙ,
ථලජෙ ජලජෙ චාපි සගන්ධෙ ච අගන්ධිකෙ.

මුදුසෙසසු අනෙකෙසු තලාකුය්‍යානවාපිසු,
උවතෙ හිමවන්තස්මිං තස්මිං සත්තමහාසරෙ.

පරිත්තදීපෙ විසහසෙ මහාදීපෙ සුපුප්ඵිතෙ,
සන්තපරිහණ්ඩසෙලෙසු සිනෙරුපබ්බතුත්තමෙ.

සුමුදුපපලකාදිනි නාගානං භවනෙසුපි,
පාටලාදීනි පුප්ඵානි අසුරානඤ්ච ආලයෙ.

ඔදවෙසු දිබ්බපුප්ඵානි කොවිලාරාදිකානි තු,
එවමාදිමනෙකෙසු පුප්ඵිතෙ ධරණීරුහෙ.

චම්පකා සලලා නීපා නාගපුන්නාගකෙතකා,
වස්සිකා මල්ලිකා සාලා කොවිලාරා ච පාටලි.

ඉන්දීවරා අසොකා ච කණ්ණිකාරවකුලානි ච.
පදුමා පුණ්ඩරීකා ච සොගන්ධිකුමුදුපපලා.

එතෙ වඤ්ඤව රුක්ඛා ච වල්ලියො චාපි පුප්ඵිතා,
සුගන්ධා සුඛසම්ඵස්සා නානාවණ්ණනිභා සුභා.
ඒවිත්‍රනීලාතෙකානි පිතලොහිතකානි ච,
කාලාසෙතා ච මඤ්ජට්ඨා නෙකවණ්ණා සුපුප්ඵිතා.
සොභිතෙ පබ්බතෙ හෙට්ඨා සරෙනි වනරාජිහි,
සන්දමානාහි ගඟාහි හිමවාරතනාකරෙ.
පතතකිඤ්ජක්ඛරෙණූහි ඔකිණ්ණං හොති තං වනං,
භමරා පුප්ඵගන්ධෙහි සමන්තා අභිනාදිතා
අථෙත්ථ සකුණාසන්නි චිත්‍රා මඤ්ඤුස්සරා සුභා,
කූජන්තමුපකූජන්ති උතුසම්පුප්ඵිතෙ දුමෙ
නිජ්ඣරානංහි පාතෙන පබ්බතා අභිනාදිතා,
පඤ්චඞ්ගිකානි තූරියානි දිබ්බානි විය සුයරෙ.
තත්ථ නච්චන්ති ගායන්ති සෙලෙන්ති වාදයන්ති ච,
අච්ඡරා විය දෙවෙසු කින්නාරා සමලඞ්කතා
සුවණ්ණපබ්බතා තස්මිං ජලන්තග්ගිසිඛූපමා,
තස්මිං හි කිං නිසාධිච්චං ප පෙන කරියතෙ?
මුත්තාජාලාව දිස්සන්ති නිජ්ඣරානංහි පාතකා,
පජ්ජලන්තාවතිට්ඨන්ති මණියො වෙලුරියාදයො.
කාලානුසාරි තගරං කපුරං හරිචන්දනං,
සකුණානං හි සද්දෙන මයූරානං හි කෙකයා.
භමරානං හි නින්නාදෙ කොඤ්චනාදෙන හත්ථිනං,
විජම්භනෙන වාලානං කින්නාරානං හි ගීතියා,
පබ්බතානං හි ඔභාසා මණීනං ජොතියාපි ච
විචිත්‍රභාවිතානෙහි දුමානං පුප්ඵට්ඨිතියා.
එවංසබ්බඟසම්පන්නා කිං සියා නන්දනං වනං?

එවං සුසම්ඵුල්ලවනං හි යං යං
තහිං තහිං පුප්ඵිතපුප්ඵිතං අහං,
මාලං සුසුඛංව මනුස්සගන්ධිං
පූජෙමි තං පූජිතපූජිතම්පුරා.

නාගලොකෙ මනුස්සෙ ච බ්‍රහ්මෙදෙවෙ ච යං සියා?
සාමුද්දියං භූමිගතං ආකාසට්ඨඤ්ච යං ධනං
රජතං ජාතරූපඤ්ච මුත්තාවෙරියා මණී,
මඤ්ඤරගල්ලං එලිකං ලොහිතඞ්කං පවාලකං.

යො සො අනන්ත කප්පෙසු පූරෙත්වා දසපාරමී,
බුද්ධො බොධෙසි? සත්තානං තස්ස පූජේමි තං ධනං

ඛොම කොසෙය්‍යකප්පාසසානඝඩ්ඨාත කම්බලං,
දුකූලානි ච දිබ්බානි දුස්සානි විවිධානි තෙ.

අනන්තවණ්ඩතෙන නිරොත්තප්පාදිස වරං.
යස්ස සිඛං සියා? තස්ස දුස්සානි පූජයාමහං.

පවනෙ ජාතරුක්ඛානං නානා ඵලරසුත්තමං,
අඹා කපිත්ථා පනසා වොච මොචාදිනප්පකා.

තස්මිං ගන්ධං රසං ඔජං බුද්ධසෙට්ඨස්ස පූජිය.
වන්දාමි සිරසා නිච්චං විප්පසන්නෙනන වෙතසා.

පූජේමි පඨමං තස්ස පනිධානං අචින්තියා,
චක්කවාළමහි සබ්බෙහි විජ්ජමානෙහි වන්දුනි.

දසන්නං පාරමීනන්තු පූරිතත්තානමුත්තමං,
තතො සාලවනෙ රම්මෙ ජාතට්ඨානං වරීමකං.

ඡබ්බස්සානි පධානෙන කතං දුක්කාරකාරිකං,
අපරාජිතපල්ලඞ්කං බුද්ධං බුද්ධගුණෙ තථා.

වුද්දසබුද්ධසුණඤ්ච අට්ඨාරසඅවෙණිකා,
පූජෙමි දසබලසුණං චතුවෙසාරජ්ජමුත්තමං.

ආසයානුසයෙ ඤාණං ඉන්ද්‍රියානං පරොවරං,
යමකං පාටිහිරඤ්ච ඤාණං සබ්බඤ්ඤුතං පිව,
මහාකරුණාසමාපත්තිඤාණං නාවරණංපි ච,
ඉමස්සාධරණානෙතෙ නාමාන පූජයාමහං.

තතො ච යාචනසත්තාහෙ ධම්මං සම්මසිතං තථං,
බ්‍රහ්මුනා යාචිතං ඨානං ධම්මං දෙසයතුං වරං.

ඉසිපතනාමහි මිගදායෙ ධම්මවක්කප්පවත්තනං,
තතො වෙථවනාරාමෙ වසිතට්ඨානඤ්ච පූජයෙ

තතො ජෙතවනාරම්මං විරවුත්තං මහෙසිනා,
අසාධාරණමඤ්ඤසං යමකඤ්ච පාටිහාරියං.

පාරිච්ඡත්තකමූලමහි අභිධම්ම දෙසනාමපිච,
සාකස්සනගරද්වාරෙ දෙවොරොහණකමපිච.

තථෙව හිමවන්තම්හි මහාසමයදෙසනං,
වුත්තානෙතානිඨානානි නාමාන පූජයාමහං.

චතුරාසීතිසහසෙසු ධම්මක්ඛන්ධෙහි සඟහං,
පිටකත්තයං යථාවුත්තාවිධිනා පූජයාමහං.

මාරස්ස අත්තනෝ ආයුසඞ්ඛාරොස්සජ්ජනං නමේ,
කුසිනාරායං මල්ලානං යමකසාලානමන්තරෙ.

පණිධානම්හි පඨමාය කතකිච්චං අසෙසතෝ,
නිට්ඨාපෙත්වාන සෝ සත්ථා පරිනිබ්බායි අනාසවෝ.

එවං නිබ්බායමානස්ස කතකිච්චස්ස තාදිනෝ,
විරාගතා මහාකරුණා නනිබ්බායිත්ථ කිඤ්චිපි.

ය්වායං ධම්මෝ ච විනයෝ ච දෙසිතෝ සාධුකං මයා,
මමච්චයෙන වෝ සත්ථා ධාතුවාපි සරීරජා.

අපරාජිතපල්ලඞ්කං බොධිරුක්ඛං ච උත්තමං,
මමච්චයෙන සත්ථානි අනුජානි මහාමුනි.

මමඤ්ඤෙ ඨපෙත්වාන ධාතුං බොධිංච පූජිතුං,
අනුජානාම්හ තුම්හාකං සාධනත්ථං සිවඤ්ජසං.

තසමාහි තස්ස සද්ධම්මං උගණ්හිත්වා යථාතථා,
යෝ දෙසෙති සුබුධෝ නත්වාන පූජයාමහං.

තසමා සාසපමත්තම්පි ජිනධාතුං අසෙසිය,
විසිණ්ණං වක්කවාළම්හි නත්වාන පූජයාමහං.

පරමපරාහතානංහි ජයමහාබොධිරුක්ඛතෝ,
සඤ්ඡිඤ්ඡං බොධිරුක්ඛානං නත්වාන පූජයාමහං.

යංයං හි පරිභුඤ්ජී භගවා පත්තචීවරමාදිකං,
සබ්බං පරිභොගධාතුං තං නත්වාන පූජයාමහං.

ඡත්ත කත්තරි සයිතෝ ආසිනෝ වඞ්කමෙපි වා,
පාදලඤ්ඡනකං කත්වා යිතෝ තත්වාන පූජයෙ.

න සංජානන්ති යෙ බුද්ධං එවරූපොති සුතවෙ,
කතං තු පටිමං සබ්බං නත්වාන පූජයාමහං.

එවං බුද්ධං ච ධම්මං ච සඞ්ඝඤ්චාපි අනුත්තරං,
වක්කවාළම්හි සබ්බත්ථ වත්තූහි පූජයාමහං.

ඉති සාධුජනානන්දනත්ථාය කතෙ ජිනාලඞ්කාරෙ බුද්ධපූජාවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

අසම්භුඛ පුබ්බපි ච අත්තභාවෙ
සබ්බෙහි පුඤ්ඤඞ්ගි මයා කතෙහි,
පූජාවිධානෙහි ච සඞ්ඝමෙහි
භවෙ භවෙ මෙ පනිමෙ භවෙයුං.

සඩාභිරොත්තප්පබහුස්සුතත්තං
පරක්කමො වෙව සති සමාධි,
නිබ්බෙධභාගී වජිරූපමා ඉි
පඤ්ඤා ච මෙ ඉජ්ඣතු යාවබොධි.

රාගඤ්ච දෙසඤ්ච පහාය මොහං
දිට්ඨිංව මානං විචිකිච්ඡිතඤ්ච,
මච්ඡෙරඉස්සාමලවිප්පහීනො
අනුද්ධතො අවපලූකො භවෙය්යං.

භවෙය්යහං කෙනචි නප්පසය්හො
හොගො ච දීනෙහි භවෙ පහූනො,
හොගො ච කායො ච මමෙස ලඞ්ඛො
පරූපකාරාය භවෙය්ය නූනං.

ධම්මෙන මාතාපිතරො භජෙය්යං
වඩ්ඪාපචායී ච බහූපකාරී,
ඤාතීසු මිත්තෙසු සපුත්තකෙසු
වුද්ධිං කරෙය්යං හිතමත්තනො ච.

මෙත්තෙය්යනාථං උපසඞ්කමිත්වා
තස්සත්තභාවං අභිපූජයිත්වා,
ලබ්භානවෙය්‍යාකරණං අනූනං
" බුද්ධො අයං හෙස්සති නාගතෙ"ති.

ලොකෙසු කෙනාපි අනූපලිත්තො .
ඤාණෙ රතො සීලගුණෙ සුසණ්ඨිතො,
නෙක්ඛම්මභාගී වරඤාණලාභී
භවෙය්යහං ඵාම්බලූපපන්නො.

සීසං ච මංසං මම හත්ථපාදෙ ,
සංඡින්දමානෙපි කරෙය්ය ඛන්තිං,
සබ්බෙ සීතො කාතුමධිට්ඨිතෙ ච
මෙත්තානුපෙක්ඛාය යුතො භවෙය්යං.

මහාපරිච්චාගමකාසි පඤ්ච
සම්බොධිමඝ්ඝං අවිරාධයන්තෝ,
ජෙත්වා කිලෙසෙ ජිතපඤ්චමාරෝ
බුද්ධෝ භවිස්සාමි අනාගතෙසූ'ති

පත්ථනාගාථා.

එවං හි බුද්ධභූතස්ස කතකිච්චස්ස තාදිනෝ,
පරිනිබ්බුතස්ස මල්ලානංයමකසාලානමන්තරෙ.

සත්තරසසතෙ වස්සෙ ග තෙ ලඞ්කාතලෙ තදා,
රොහණෙ සුවිචංසම්හි ජාතෝ පත්ථටකිත්තිමා.

බුද්ධරක්ඛිතනාමෝ සෝ භික්ඛූනං ගණවාචකෝ,
අභිධම්මනහෙ වායුවෙගෝ'ව මතියා ගතෝ.

ඤාණාසිනා තිතික්ඛෙන ජිතමාරබලං ජිනං,
ජිනාලඞ්කාරනාමෙන අලඞ්කාරෙනලඞ්කරී.

අපමාණගුණෙ තස්ස මුනිනෝ'නුසසරතෝ සුඛං,
ජිනාලඞ්කාරනාමංතං පතිගණ්හාථ සාධවෝ!.

ලද්ධාභිසෙකෝ වරපණ්ඩිතෙහි
ලඞ්කාතලෙ වොලියතම්බරවෙ,
වවත්ථිතෝ සුට්ඨුව තක්කිකෙහි
අසංකනීයෝ පන යෙන කෙනචි.

වීසඨ්හාණවරමණ්ඩිතගණ්ඩි පිණෙඩා
මණෙඩතු සාසනකරණ්ඩගතෝ යතී සෝ,
යෝ බුද්ධරක්ඛිතමහාචරියාසභෙන
සම්පිණ්ඩිතෝ විවිධකිත්තිසිරීධරෙන.

බලං අනඞ්ඝස්ස නුදං නිරන්තරං
නිරන්තරං ධම්මමනුස්සරන්තා,
බලං අනඞ්ඝස්සනුදං නිරන්තරං
නිරන්තරං චිත්තමලං ජහාථති.

ජිනාලඞ්කාරවණ්ණනා නිට්ඨිතා.

PRINTED AT THE SADDHARMAPRAKASA PRESS, ALUTGAMA CEYLON.

සුද්ධිපණ්ණං.

පිට්ඨඞ්කා.	පන්තියඞ්කා.	අසුද්ධපාඨෝ.	සුද්ධපාඨෝ
1	5	කායික	කායිකං
1	24	සබ්බසඤ්ඤුතඤ්ඤාදි	සබ්බසඤ්ඤුතඤ්ඤාණාදි
1	19	වුත්තා	වුත්තං
4	1	කාලොවා	කාලොවා
7	29	ආවෙනික	ආවෙණිකා
7	31	අත්ථහූතං 1	අත්තහූතං 1
7	36	1 අත්තහූතං	1 අත්ථහූතං
9	18	බන්ධ	බඩ
9	22	ඡඩ්ඩෙත්වා	ඡඩ්ඩිත්වා
10	24	රඤ්ඤඤ්ඤානාම	රඤ්ඤඤ්ඤානාම
13	28	අවිතික්කමන්තස්ස	අවීතික්කමන්තස්ස
14	1	කිසෙල	කිලෙස
14	5	නෙමිත්තකතා	නෙමිත්තිකතා
15	18	සංසාරභයතෝ	සංසාරංභයතෝ
16	4	තත්ති	තන්ති
17	5	විසවණීජජා	විසවණීජජාති
17	17	ඔකිරණං	ඔකිරණා
17	17	සිඤ්චා.	සිඤ්චන
18	17	මණ්කුලං	මන්ථකුලං
19	18	සසෙඝි	සහසෙඝි
24	25	නිරොදධාතු	නිරොධධාතු
28	18	දිබ්බචක්ඛුඤ්ඤ	දිබ්බචක්ඛුඤ්ඤං
29	10	සන්නිවාසෙ	සන්නිවාසෝ
29	11	උවවතෝ	උඩතෝ
30	1	සන්නිවාසෙ	සන්නිවාසෝ
30	1	පරිලාහෙන	පරිළාහෙන
31	4	පීලිතෝ	පීළිතෝ
31	23	මිච්ඡත්තනියතෙහි	මිච්ඡත්තනියතෙහි
31	34	අසෙතෝ	අසසතෝ
31	34	අනසතෝ	අනසසතෝ
31	36	අසතෝ	අසසතෝ
32	7	භාසිතතෝ	භාසිතතෝ
34	32	අනුවිධියමානාසු	අනුවිධියමානෙසු

පිඨඛෙකා.	පන්නාඛෙකා.	අසුඛපාඨෝ.	සුඛපාඨෝ.
35	11	ගුණකීලංකීලිත්වා	ගුණකීළංකීළිත්වා
36	11	වස්සා	වස්සං
36	13	සක්කං	සක්කා
39	27	ඡායෘ	ඡායං
41	20	අනත්ත	අනන්න
42	22	බුඛකිච්චානි	බුඩකිච්චානි
42	25	සමුග්ඝාතං,	සමුග්ඝාතං
43	32	දිවාඨානානි	දිවාඨානානි
45	4	බුඛවරියා	බුඩිවරියා
47	30	භියොසෙමත්තාය	භියොසොමත්තාය
49	2	සම්වට්ටකූපං	සම්වට්ටංකූපං
49	16	තස්සා	තස්ස
50	5	කුලපබ්බතා	කුලපබ්බතා
50	6	සමුදෙදන	සමුදෙද
51	4	කුලපබ්බතා	කුලපබ්බතා
52	3	දිසාවානාමන්නයිං	දිසාවානාමන්නයී
54	4	වෙසහස්සානි	වෙසතානි
55	21	මහාවිපා	මහාදිපා
56	19	සිහපපපාත	සිහපපපාත
56	27	රුක්ඛමූලගණ්ඩො	මූලගණ්ඩො
57	23	පාණකං	පණකං.
58	4	තදනන්තර	තදනන්තරං
60	11	වස්සසහස්සායුකා	වස්සසහස්සායුකා
62	5	පාණකෝ	පාණකෙ
63	25	වණ්ණයන්තීහ	වණ්ණයන්තීහ
65	30	පටිඝජවං	පටිඝජවනං
66	2	අධික	අධිකං
67	14	තස්මි	තස්මිං
67	33	සූනාපණෙසු	යුණාපණෙසු
68	1	සූනාපණෙසු	යුණාපණෙසු
68	2	කහාපණාදිණම	කහාපණාදීනමත්ථාය
			ත්ථාය
68	13	බලිසෙන	බළිසෙන
68	24	උච්ඡුඝටිතං	උච්ඡුඝටිකං
69	5	සොළමං	සොළසමං

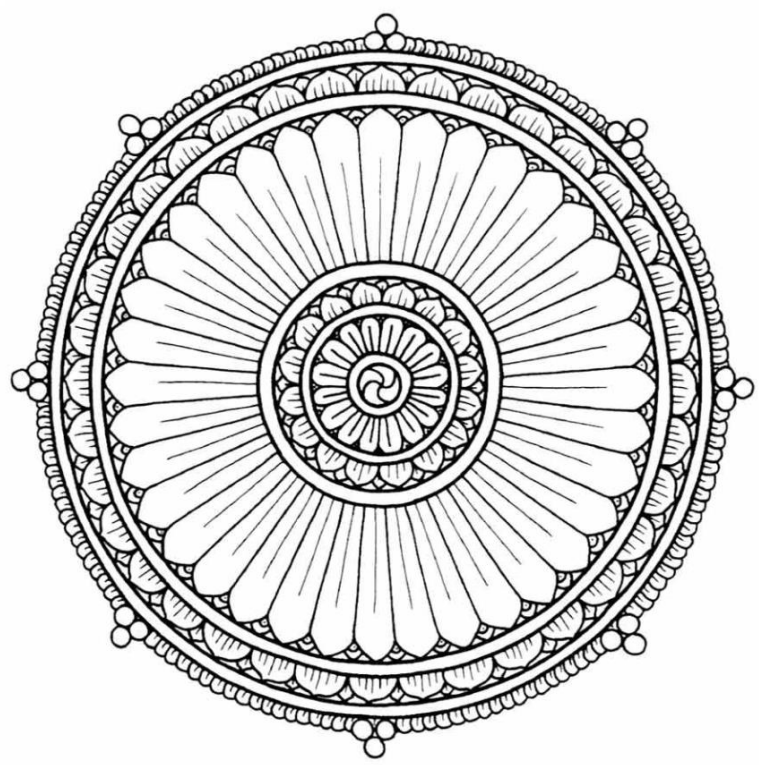
පිළිඛෙකා	පන්නාඛෙකා.	අසුද්ධපාඨෝ.	සුද්ධපාඨෝ.
69	30	වසවත්තීදෙවලොකොති.	වසවත්තී දෙවලෝ කොතිසත්තසඝඨලෝ කා,තෙසු මනුස්සලෝ කො හෙට්ඨා වුත්තෙනා යෙව. ඉදානි ඡදෙව ලොකෙ වණ්ණයිස්සා ම.තෙසුපි චාතුම්මහා රාජිකාව නාගලෝ කෙ නාගාව සන්තාය නතා.සකෙකාවතෙසං අධිපති. තසමා සන්තා සස සම්පත්තිං වණ්ණි තෙ තෙපි වණ්ණිතා යෙවහොන්ති.
70	6	දසයොජ්ඣනසහස්ස	දසයොජ්ඣනසහස්සං
70	10	තාස	තාසං
70	11	සුරිසුඛ	සුපරිසුඛ
71	1	මුත්තඨජා	මුත්තාඨජා
72	6	දන්නා	දන්නෙ
72	15	හොන්තිං	හොන්ති
72	15	පදුම්නි	පදුමිනී
73	8	මුදඛා	මුදිඛා
73	15	පථාහං	පථහං
73	16	පථාහා	පථහා
79	1	දෙව	දෙවා
79	23	රූපාවචරතල	රූපාවචරතල
84	20	පල්ලකෙඛිකා	සල්ලකෙඛිකා
93	35	ඉච්ඡසි	ඉච්ඡසි
94	3	විතකෙති	විතකෙන්ති
95	8	විඤඤූණා	විඤ්ඤූණ
95	12	විඤඤූනාදීහි	විඤඤූණාදීහි
97	11	දිට්ඨි	දිට්ඨි
99	11	ලබ්භති	ලභති
102	11	අනුපමෙන	අනූපමෙන

පිඨඛෙකා.	පන්නාඛෙකා.	අසුඛපාඨෝ:	සුඛපාඨෝ.
106	19	දෙසෙ	දෙස
108	27	නිසජ්ඣාන	නිසජ්ජඣාන
109	19	මනුස්සාන	මනුස්සානා
117	1	පුරිසුත්තමෝ	පුරිසුත්තමෙ
117	5	බුඩෙ	බුඩ්ඩෝ
127	14	ලක්ඛණ	ලක්ඛණං
129	25	අනෙලොකෙන්ඩා	අනොලොකෙන්ඩා
131	1	නපි	නපිහං
133	14	ගෙවරා	ගොචරා
133	17	සුඩ	සුඩා
135	29	එකායෙ	එකායෙව
136	14	පාර	පාරං
136	17	නිබ්බතං	පත්තිබ්බතං
137	35	2 ගොදනාදීනි	2 ගොරක්ඛාදනාදීනි
139	14	ඒවථා	ඒවථා
145	11	හවඤ	හවඤ්ඤා
147	25	වක්කවාළ	චක්කවාළ
147	27	වක්කවත්ති	රාජාවක්කවත්ති
153	24	සම්පපලාප	සම්ඵප්පලාප
161	17	පල්ලඩෙක	පල්ලඩෙක්කන
163	14	අදි	ආදි
168	11	හනිස්සාම	හානිස්සාම්
169	1	අකරං	ආකාරං
170	6	සුපුප්ඵුතා	සුපුප්ඵිතා
173	17	තථාකෝ	තථාකෙ
174	8	යසිස්සරාදීහි	යසිස්සරියාදිහි
179	33	කණ්ඨ	කණ්ඨ
180	20	නිසිත්තෙනා	නිසිණ්ණෙනා
181	15	අතීතා	අනීතා
181	19	රංජං	රාජං
181	28	හත්ථෙ	හත්ථෝ
183	9	මත්තෝ	මත්තෙනා
184	34	අරොපිතං	ආරොපිතං
186	20	කමාවචර	කාමාවචර
186	27	අඤ්ඤස්සෙ	අඤ්ඤයස්ස

පිඨඞ්කා.	පන්ත්‍යඞ්කා.	අසුඛපාඨෝ	සුඛපාඨෝ
187	30	නිස්සරණජ්ඣාසයෝන	නිස්සරණජ්ඣාස යෙන
187	33	රූස්ස	රූපස්ස
194	27	යත්තෙතාහිතාය	යත්තෙනාහිතාය
196	19	ඛෙදසූචානෙ	ඛෙදසූචනෙ
196	28	කථායං	කතායං
198	8	රසසාරෝ	රසසාරසරෝ
198	12	රසෝ	රසෙ
198	17	සඤ්ඤා	සඤ්ඤා
198	19	දෙවදෙවෙන	දෙවදෙවෙ
199	17	මාරාරදයෝ	මාරාරයෝ
200	8	තත්තාහෙ	සත්තාහෙ
200	10	සරාජගහං	රාජගහං
200	20	කණ්ඨකං!	කණ්ඨක!
201	8	ථලෙ	තම්ඵ
201	16	සහස්සමපි	සහසිඛපි
201	31	ආගම්ංසු	අගම්ංසු
202	13	මත්තෙතා	මත්තා
204	28	මණ්ඩි	මනඩි
209	22	පිතාවුදිඤ්ඣති	පිතාවුදිඤ්ඣිතං
211	27	අහොසිං	අහොසි
212	42	වරණ්ඣ	වරඤ්ඤ
212	42	සසොභා	සසොභං
213	10	දෙවතාම්ව	දෙවතම්ව
217	21	ජාතා	ජාතෙ
219	18	අනඤ්ඤ	අනඤ්ඤ
220	34	සොථං	සොතඃ
223	3	පරිසං	පරිසා
226	32	එකවචා	එකවෙව
227	2	ධූම	ධූප
232	4	නිවාපෙන්ා	නිවාපෙන
232	12	එමමස්ස	එවමස්ස
233	2	පජහති. අනත්තමෙයා	පජහති. දුක්ඛිතො අනුපස්සනෙතා සුඛසඤ්ඤං පජහති
236	9	ඉත්ථත්තාය	ඉත්ථත්තාය
238	26	වඞ්කමෙන	වඞ්කමෙ

පිඨඛෙකා.	පන්නාඛෙකා	අසුඛපාඨෝ.	සුඛපාඨෝ
240	1	නිමයෙ	ණිමයෙ
240	29	තිණණං	ඨිණණා
246	1	දුරුමයං	දුරුම්යං
246	26	ගණහවිරවිංසුමා නොසඛෙඛනා සසිනි 2	ගණහමානො ස ඛෙඛනාසසිනි විරවිංසු.2.
247	5	උපපතනිඛා	උපපතිඛා
247	30	එමපි	එවම්පි
248	2	කතවඨානං	කරණඨානං
251	8	ගහෙසවා	ගහෙතිඛා
253	13	ඛණෙන	ඛණෙ
256	34	පතිටඨාහි	පතිටඨහි.
257	5	කසසමි	කසසවි
258	25	ලෙකං	ලොකං
259	19	සුධාතිසුඛ ගුණහි සඛෙති	සුධාහිසුඛතරබුඛ ගුණාහි සඛෙති
263	6	නාතෙන	නාථෙන
263	19	කයිරමානා	කයිරමානෙ
273	26	වඳන	වඳන
274	35	ගනෙ	ගණෙ
275	32	අභිභවමානා	අභිභවමානං
276	8	වාතුද්දීපිකානි	වාතුද්දීපික
276	13	ගවන	ගමන
277	20	තා	තං
281	34	කාරෙති	තාරෙති
283	22	චතුනනා	චතුන්නං
283	26	පටිසමභිදනං	පටිසම්භිදනං
284	19	වයාමතො	වායාමතො
286	18	ජාලාම	ජාලාව
286	33	වෙරියා	වෙඵරියා
287	5	සවරං	සංවරං
287	23	යත්තසත්තතෙ	සත්තසත්තාහෙ
287	24	දෙසයතුං	දෙසයිතුං

සබ්බ දානං ධම්ම දානං ජිනාති

නිබ්බාන පච්චයෝ හෝතු